Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɗo Amaana Keso

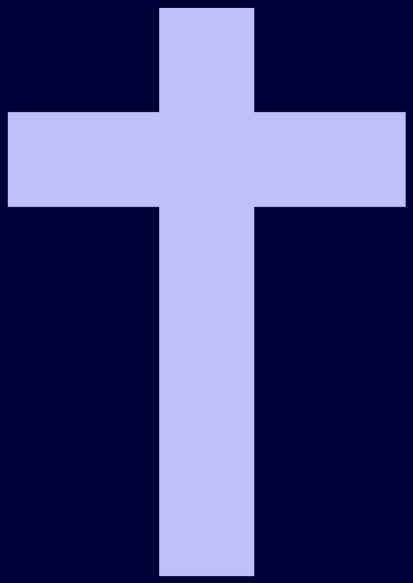

Fulfulde Burkina New Testament

Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɗo Amaana Keso
Fulfulde Burkina New Testament

copyright © 2012 SIM International

Language: Fulfulde Burkina (Fulfulde, Western Niger)

Dialect: Burkina

Translation by: SIM International

Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɗo Amaana Keso

This translation, published by SIM International, was published in 2012.
If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM (Mission Protestante) , BP 1552, Ouagadougou 01, BURKINA FASO.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:
You must give Attribution to the work.
You do not sell this work for a profit.
You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.
Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 29 Jan 2022
c32b76d2-ab0d-5ad5-a698-b4140754fcc2

Contents

Matta 1
Marku 47
Lukka 76
Yuhanna 123
Golle Nulaaɓe 158
Romankooɓe 203
1 Korintunkooɓe 223
2 Korintunkooɓe 242
Galaatiyankooɓe 254
Efeesunkooɓe 261
Filipiyankooɓe 268
Koloosiyankooɓe 273
1 Tesaloniyankooɓe 278
2 Tesaloniyankooɓe 282
1 Timote 285
2 Timote 291
Tiitu 295
Filemon 298
Ibraninkooɓe 299
Yaakuuba 314
1 Piyeer 319
2 Piyeer 325
1 Yuhanna 329
2 Yuhanna 334
3 Yuhanna 335
Yahuuda 336
Ɓangingol 338

Linjiila Iisaa mo Matta winndi

Haala maamiraaɓe Iisaa (Lukka 3.23-38)

1 Inan binndi kollooji inɗe maamiraaɓe Iisaa Almasiihu, dimaaɗo ley lenyol Daawda, taan Ibrahiima:

2 Ibrahiima rimi Isiyaaka.
Isiyaaka rimi Yaakuuba.
Yaakuuba rimi Yahuuda e minyiraaɓe muuɗum.
3 Yahuuda rimi Fares e Sera. Ɓeen ngoni ɓe o rimdi e Tamar.
Fares rimi Hesruuna.
Hesruuna rimi Aram.
4 Aram rimi Aminadaabu.
Aminadaabu rimi Naasuuna.
Naasuuna rimi Salmon.
5 Salmon rimi Bo'as, mo o rimdi e Rahabu.
Bo'as rimi Obet, mo o rimdi e Ruttu.
Obet rimi Yesa.
6 Yesa rimi Daawda kaananke oon.

Daawda rimi Suleymaana. Oon woni mo o rimdi e dee Uriya-no.
7 Suleymaana rimi Robo'am.
Robo'am rimi Abiya.
Abiya rimi Asa.
8 Asa rimi Yosafat.
Yosafat rimi Yoram.
Yoram rimi Usiya.
9 Usiya rimi Yotam.
Yotam rimi Akas.
Akas rimi Hesekiya.
10 Hesekiya rimi Manasa.
Manasa rimi Amon.
Amon rimi Yosiya.
11 Yosiya rimi Yekoniya e minyiraaɓe muuɗum.
Ɗum hawrii e jamaanu mo Alhuudiyankooɓe njaalanoo, njaaraa Baabiila.

12 Caggal ɓe njaaraama Baabiila,
Yekoniya rimi Seyaltiyel.
Seyaltiyel rimi Sorobabel.
13 Sorobabel rimi Abiihudu.
Abiihudu rimi Eliyakim.
Eliyakim rimi Asoro.
14 Asoro rimi Sadok.
Sadok rimi Akim.
Akim rimi Eliyuda.
15 Eliyuda rimi Eliyasar.
Eliyasar rimi Mattan.
Mattan rimi Yaakuuba.
16 Yaakuuba rimi Yuusufi, jom suudu Mariyama.
Mariyama woni inna Iisaa bi'eteeɗo Almasiihu oon.

17 Ndelle ɗum hawrii e jamaanuuji sappo e nay illa Ibrahiima faa yottii Daawda. Illa e Daawda faa yottii nde Alhuudiyankooɓe konanoo njaaraa Baabiila ndeen fu, wo jamaanuuji sappo e nay hawrata. Woodi du, illa nde Alhuudiyankooɓe konanoo njaaraa Baabiila faa garol Almasiihu ndeen, wo jamaanuuji sappo e nay hawrata.

Haala rimeede Iisaa Almasiihu (Lukka 2.1-7)

18 Inan no Iisaa Almasiihu rimiraa: Mariyama inniiko oon wo kaɓɓanaaɗo Yuusufi. Ammaa fadde makko e suddeede, tawi o reedirii saabe baawɗe Ruuhu Ceniiɗo.
19 Yuusufi kaɓɓanɗo mo oon wo neɗɗo ponnditiiɗo, yiɗaa semtinde mo, anniyake fiirtude kaɓɓal ngaal e suuraare.
20 Nde o miilotonoo ɗum ndeen, maleyka Joomiraaɗo wari to makko ley koyɗol, wi'i mo:

—Yuusufi, taan Daawda, taa hulu ɓaŋude Mariyama, sabo ɓinngel ngel saawi ngeel e Ruuhu Ceniiɗo yuuri.
21 O riman ɓiɗɗo gorko. Inndiraa mo Iisaa, sabo wo kanko hisinta yimɓe makko e hakkeeji muɓɓen.*
22 Ɗum fuu, ɗum waɗii faa haala ka Laamɗo yottini annabaajo kaan tabita nde wi'unoo:
23 «Surbaajo mo anndaa gorko reedan, rima ɓiɗɗo gorko.
O inndirte Imanuwel.»†
Maanaa innde ndeen wo: «Laamɗo ina wondi e meeɗen».

* **1:21** Innde Iisaa ndeen, e ley Ibraninkoore wo Yoosuwa. Inde fiirta «Joomiraaɗo wo kisinoowo».
† **1:23** Esaaya 7.14.

24 Nde Yuusufi finunoo ndeen,
wadi no maleyka Joomiraado wi'iri
dum noon. O ɓaŋi Mariyama,
25 ammaa o wondaay e muudum
faa rimi ɓiddo gorko. Yuusufi inndiri
ɓiddo oon Iisaa.

2

No jom'en anndal ngardi faa ndaara Iisaa

1 Iisaa rimaama Baytilaama ley
leydi Yahuudiya e jamaanu laamu
Hirudus. Jom'en anndal yuuri lettu-
gal, ngari Urusaliima.
2 Nde ɓe ngarnoo ndeen, ɓe mbi'i:
—Toy kaananke Alhuudiyankooɓe
dimaado joonin oon woni? Min nji'ii
hoodere makko ɓangii lettugal, min
ngarii sujidande mo.
3 Nde Hirudus kaananke oon
nannoo dum fu, huli, kam e yimɓe
Urusaliima fuu.
4 O noddi hooreeɓe almaami'en e
jannginooɓe Tawreeta ɓeen fuu, o
yami dum'en toy Almasiihu oon jeyi
rimeede.
5 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Baytilaama ley leydi Yahuudiya,
sabo inan ko annabaajo winndunoo:
6 «Aan, Baytilaama, leydi Yahuudiya,
tannyoral a wanaa wuro famaro
hakkunde gure Yahuudiya
mawde deen.
Sabo ardotoodo yuuran e maada,
garoowo faa dura yimɓe am, Is-
raa'iilankooɓe.»*
7 Ndeen Hirudus noddi jom'en
anndal ɓeen e cuncukka, yami ɓe
wakkati mo hoodere ndeen ɓangi. Ɓe
paamini mo.
8 Caggal duum, o neli ɓe Bayti-
laama. O wi'ii ɓe:
—Njehee, kumpitowodon kabaaru
cukalel ngeel faa tannyoron. Si on
nji'ii ngel fu, ngaron kumpiton kam
faa miin du mi yaha, mi sujidanowa
ngel.
9 Nde ɓe nannoo ko kaananke oon
haali duum ndeen, ɓe ndilli. Hoodere
nde ɓe njiinoo lettugal ndeen ardii ɓe
yaade. Nde ardii ɓe faa nde yottii
do cukalel ngeel woni doon, de nde
darii.
10 Ko ɓe nji'i hoodere ndeen duum,
ɓe ceyii seyo manngo sanne.
11 Ɓe naati ley suudu nduun, ɓe nji'i
cukalel ngeel e inniigel Mariyama.
Ɓe kippii e leydi, ɓe cujidani ngel.
Ɓe njaltini gineeji maɓɓe, ɓe teddiniri
ngel kaŋŋe e sii uurdi mbelndi e
dakke uurde bi'eteede miiri.
12 Caggal duum, Laamdo gongini ɓe
ley koydol taa ɓe njeccoo to Hirudus.
Ndelle ɓe kootiri leydi maɓɓe laawol
gonngol.

No Yuusufi doggiri suudowii leydi Misira

13 Nde jom'en anndal ɓeen ndil-
lunoo fu, maleyka Joomiraado wari e
Yuusufi ley koydol, wi'i dum:
—Umma, hooyu cukalel ngel e inna
muudum, ndoggaa njahaa Misira.
Keddodaa toon faa nde mbi'oymaami
ngartaa. Sabo Hirudus filoto cukalel
ngel faa wara ngel.
14 Yuusufi ummii jemma, hooyi
cukalel ngeel e inniigel, de ɓe ndilliri
Misira.
15 O heddii toon faa Hirudus
maayi, faa haala ka Laamdo yottini
annabaajo kaan tabita nde wi'unoo:
«Mi noddii ɓiyam wurtoo ley
Misira.»†

No Hirudus wardi sukaaɓe Bayti-laama

16 Nde Hirudus faamunoo jom'en
anndal ɓeen njambake dum ndeen,
tikki sanne. O yamiri cukaloy ngoroy
Baytilaama e dakkol muudum fuu
mbaree, gilla keccoy faa ngadukoy
duuɓi didi. O wadii dum fodde
wakkatiiji di jom'en anndal ɓeen
kokki mo diin.
17 Noon haala ka annabi Yeremiya
haalnoo kaan tabitiri nde wi'unoo:
18 «Wullaango nanaama ley wuro
Rama,
bojji e uumaali duuddi:
Rahiina‡ ina woya cukaloy muudum,
jaɓaay ɓerndem waaltinee, sabo
koy keddaaki.»§

* **2:6** Mika 5.1. † **2:15** Hoseya 11.1. ‡ **2:18** Rahiina woni jom suudu Yaakuuba mo yimɓe Israa'iila njogorii hono inna muɓɓen. § **2:18** Yeremiya 31.15.

No Yuusufi wartiri leydi Israa'iila

19 Caggal maayde Hirudus, maleyka Joomiraaɗo wari e Yuusufi to leydi Misira toon e ley koyɗol,
20 wi'i ɗum:
—Umma, hooyu cukalel ngel e inna muuɗum, njeccoɗon leydi Israa'iila, sabo yiɗunooɓe warude suka oon ɓeen maayii.
21 Yuusufi ummii, hooyi cukalel ngeel e inniigel, ɓe kooti leydi Israa'iila.
22 Ammaa o nanii Arkalaawu loomtii bammum Hirudus, laamake leydi Yahuudiya, de o huli yahude toon. O sappaa e ley koyɗol faa o yehi leydi Galili.
23 O hoɗowi wuro wi'eteengo Nasaraatu. Noon ɗum laatorii faa ko annabaaɓe mbi'unoo ɗuum tabita: «O wi'ete Nasaraatuujo.»

3

No Yaayaa waajorii
(Marku 1.1-8, Lukka 3.1-18, Yuhanna 1.19-28)

1 E jamaanu oon, Yaayaa lootoowo lootagal batisima ɓangi. Imo gooyna ley ladde Yahuudiya, imo wi'a:
2 —Tuubee, sabo laamu Laamɗo ɓadake.
3 Oon woni mo annabi Esaaya sappinoo, nde wi'unoo:
«Daande ina yeewnoo ley ladde ina wi'a:
Moyyinee laawol Joomiraaɗo,
ndartinee ɗati makko!»*
4 Yaayaa ina ɓornii kaddungal canyiraangal leeɓi geeloodi, ina haɓɓii kaɓɓorgol nguru. Nyaamdu makko wo baɓɓatti e njuumndi ladde.
5 Yimɓe yuuri Urusaliima e leydi Yahuudiya e seraaji gooruwol Urdun fuu, ngari to makko.
6 Iɓe kaalta hakkeeji maɓɓe, de Yaayaa ina loota ɓe lootagal batisima† ley gooruwol Urdun.
7 Ko o yi'i Farisa'en e Saduki'en heewɓe na ngara faa lootee lootagal batisima ɗuum, o wi'i ɗum'en:
—Onon ɓiɓɓe bolle! Moy sappani on ndoggon tikkere Laamɗo waroore?
8 Ngollee golleeji kawrooji e tuubugol.
9 Taa kooloɗon on kisan saabe wo on taaniraaɓe Ibrahiima. Sabo miɗo wi'a on: Laamɗo ina waawi waylitinde kaaye ɗe laatoo ɓiɓɓe Ibrahiima!
10 Joonin, jammbere yeptaama faa soppa ɗaɗi leɗɗe. Ndelle, lekki fuu ki rimataa ɓiɓɓe lobbuɓe, soppete, faɗɗee ley yiite.
11 Miin, ndiyam lootirammi on batisima faa hollita on tuubii. Ammaa garoowo caggal am oon, kam ɓuri kam baawɗe. Mi fotaay fay ɓortude ɗum paɗe muuɗum. Oon lootirta on batisima Ruuhu Ceniiɗo e yiite.
12 O segilake faa o yaroo nyaamri makko faa laaɓa. O hawrundura nyaamri makko ley beembal, de nyaande ndeen o wuldan ɗum yiite nge nyifataa.

No Iisaa lootiraa lootagal batisima
(Marku 1.9-11, Lukka 3.21-22)

13 Wakkati oon, Iisaa yuuri Galili, wari gooruwol Urdun to Yaayaa, faa Yaayaa loota ɗum lootagal batisima.
14 Ammaa Yaayaa muuyi salaade ɗum, wi'i mo:
—Aan haani lootude kam. De noy ngardataa to am, miin, faa mi loote?
15 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Accu ɗum laatoroo noon joonin, sabo noon kaanɗen hiɓɓinirde ko dartii fuu.
Ndeen o jaɓi.
16 Nde Iisaa lootanoo, ina wurtoo ndiyam ɗaam fu, wakkati oon pay kammu omtii. O yi'i Ruuhu Laamɗo ina jippoo hono wuugaandu, ina wara dow makko.
17 Wakkati oon du, daande yuuri dow kammu, wi'i:
—O woni Biyam mo korsinmi, mo ceyortoomi.

* **3:3** Esaaya 40.3. † **3:6** Do wi'ete lootagal batisima dow haala batisima Yaayaa fu, lootagal tuubu maa mutineede du na wi'ee.

4

No Ibiliisa jarriborii Iisaa
(Marku 1.12-13, Lukka 4.1-13)

1 Wakkati oon, Ruuhu Laamɗo
yaari Iisaa ley ladde, faa Ibiliisa
jarriboo mo.
2 Iisaa waɗi balɗe capanɗe nay ina
suumii jemma e nyalooma fuu. Cag-
gal ɗuum, o yolbi.
3 Ndeen, Jarribotooɗo oon ɓattitii
mo, wi'i mo:
—Si a Ɓii Laamɗo, yamir kaaye ɗe
laatoo nyaamdu.
4 De Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Ina winndaa: «Wanaa e nyaamdu
tan neɗɗo wuurdata. Ko neɗɗo wuur-
data dey, wo e haala fuu ka Laamɗo
haali.»*
5 Caggal ɗuum, Ibiliisa yaari
mo Urusaliima ngalluure seniinde
ndeen, darni mo dow to ɓuri toowde
e suudu dewal mawndu,
6 wi'i mo:
—Si a Ɓii Laamɗo, fittu njippoɗaa
e leydi. Sabo ina winndaa: «Laamɗo
yamiran maleyka'en muuɗum njaɓɓe
e juuɗe muɓɓen taa koyngal maa
fiyoo e hayre.»†
7 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Ina winndaa katin: «Taa
ndaartinda Laamɗo, Joomiraaɗo
maa.»‡
8 Katin Ibiliisa yaari mo dow
waamnde toownde sanne, holli
mo laamuuji adunaaru fuu e darja
muɓɓen,
9 wi'i mo:
—Mi hokkete ɗum ɗo fuu si a hip-
pake, a sujidanii kam.
10 Iisaa wi'i mo:
—Woɗɗam Seyɗaani! Sabo ina win-
ndaa: «Wo Laamɗo Joomiraaɗo maa
kaanɗaa sujidande, kam tan kaanɗaa
rewude.»§
11 Ndeen Ibiliisa seli mo. Wakkati
oon, maleyka'en ngari to makko, ina
ngollana mo.

No Iisaa fuɗɗiri golle muuɗum ley Galili
(Marku 1.14-15, Lukka 4.14-15)

12 Nde Iisaa nannoo Yaayaa ud-
daama ley kasu ndeen, o yeccii leydi
Galili.
13 Ammaa o jooɗaaki Nasaraatu
katin, de o hoɗowi Kafarnahum wuro
ɗakkiingo maayo ley leydi Jabulon,
kam e Naftali.
14 Ɗum waɗii faa haala ka annabi
Esaaya haalnoo kaan tabita nde
wi'unoo:
15 «Leydi Jabulon e leydi Naftali
dow laawol jahoowol maayo
manngo,
caggal Urdun,
ley leydi Galili,
joonnde yimɓe ɓe nganaa Alhu-
udiya'en,
16 yimɓe wonɓe e nimre
nji'ii annoora mawɗo.
Wuurɓe e ley leydi niɓɓundi nimre
maayde,
annoora yaynanii ɗum'en.»*
17 Gilla ndeen, Iisaa fuɗɗi waajaade
ina wi'a:
—Tuubee, sabo laamu Laamɗo
ɓadake.

No Iisaa noddiri taalibaaɓe arandeeɓe
(Marku 1.16-20, Lukka 5.1-11)

18 Iisaa ina yaha hunnduko maayo
Galili, de yi'i sakiraaɓe ɗiɗo, Simon
bi'eteeɗo Piyeer e sakiike mum
Andire. Iɓe paɗɗa fiiliiji maɓɓe ley
maayo ngoon. Wo ɓe nanngooɓe
liyyi.
19 Iisaa wi'i ɓe:
—Njokkee kam, mi waɗan on filo-
tooɓe yimɓe.
20 Wakkati oon ɓe njoppi fiiliiji
maɓɓe ɗiin, ɓe njokki mo.
21 O yehi yeeso, o yi'i katin
sakiraaɓe ɗiɗo woɓɓe, Yaakuuba e
Yuhanna, ɓiɓɓe Jebede. Kam'en e
baaba muɓɓen Jebede ina ngoni ley
laana, ina moyyintina fiiliiji muɓɓen.
O noddi ɗum'en.
22 Wakkati oon pay, ɓe njoppi laana
kaan, ɓe njoppi baabiiɓe du, ɓe njokki
mo.

* **4:4** Fillitagol Tawreeta 8.3. † **4:6** Jabuura 91.11-12. ‡ **4:7** Fillitagol Tawreeta 6.16. § **4:10** Fillitagol Tawreeta 6.13. * **4:16** Esaaya 8.23-9.1.

No Iisaa waajorii e no sellinirі yimɓe
(Lukka 6.17-19)

23 Iisaa yiiltii ley leydi Galili fuu. Imo waajoo e ley cuudi maɓɓe baajordi, imo gooyna Kabaaru Lobbo haala laamu Laamdo, imo danna sii nyawuuji e male fuu.
24 Kabaaru makko sankitii ley leydi Siiriya fuu. Yimɓe na ngadda nyawɓe nyawuuji feere feere e male fuu to makko. Woɓɓe wo wonduɓe e ginnaaji, woɓɓe jom'en dabidabiije, woɓɓe du wo jom'en ɓalli-mbaatudi. O danni dum'en.
25 Jamaa keewdo sanne jokki mo. Wo ɓe yuuruɓe Galili e leydi mbi'eteendi Galluuje Sappo e Urusaliima e Yahuudiya e caggal gooruwol Urdun.

Waaju Dow Waamnde

(Suuraaji 5 - 6 - 7)

5

(Lukka 6.20-23)

1 Iisaa yi'i jamaa keewdo oon de yeeŋi dow waamnde, joodii. Taalibaaɓe muudum ɓeen ɓattitii dum.
2 O fuddi waajaade ɓe, o wi'i:
3 —Barke woodanii annditinɓe yonkiiji muɓɓen ina lokkidi,
sabo kamɓe njeyi laamu Laamdo.
4 Barke woodanii suniiɓe,
sabo Laamdo waaltinan ɓerde muɓɓen.
5 Barke woodanii leeyinkiniiɓe,
sabo kamɓe ndonata adunaaru.
6 Barke woodanii filotooɓe fonnditaare hono no yolbuɓe e domduɓe pilortoo neema,
sabo ɓe kaaran, ɓe domditan.
7 Barke woodanii yurmotooɓe,
sabo Laamdo yurmoto ɓe.
8 Barke woodanii laaɓuɓe ɓerde,
sabo ɓe nji'an Laamdo.
9 Barke woodanii waddooɓe jam,
sabo ɓe noddirte ɓiɓɓe Laamdo.
10 Barke woodanii torraaɓe saabe fonnditaare,
sabo kamɓe njeyi laamu Laamdo.
11 Barke woodanii on si yimɓe mbonkake on, torrii on, njowii on sii bonanda fuu saabe am.
12 Ceyee, mbeltee, sabo mbarjaari mawndi ina doomi on dow kammu. Sabo hono noon annabaaɓe artiiɓe on ɓeen torriraa.

Haala lamdam e annoora
(Marku 9.50, Lukka 14.34-35)

13 —Onon, wo on lamdam adunaaru ndu. Ammaa si lamdam selii lamsude, dume lamsinta dam katin? Ɗam nafataa fay huunde! Ɗam faddete yaasin, yimɓe njaaɓa dam.
14 Wo on annoora adunaaru. Ngalluure nyiɓaande dow waamnde waawaa suudaade.
15 Fay gooto huɓɓataa lampal, de hippa dum kaakol. Ko wadata dey, ɓilan ngal, ngal yaynana gondo e suudu nduun fuu.
16 Hono noon annoora moodon haani yaynirde yeeso yimɓe, faa nji'a golleeji lobbi di ngadoton, de njetta Baaba moodon gondo dow kammuuli oon.

No Iisaa janngini haala Tawreeta

17 —Taa cikkee mi warii faa mi itta jamirooje Tawreeta naa haala annabaaɓe. Mi waraay faa mi itta dum. Mi warii faa mi hiɓɓina dum.
18 Goonga kaalanammi on: sini kammu e leydi ina keddii, fay toɓɓel maa masel tosataake ley Tawreeta faa dum fuu dum tabita.
19 Ɗum le, boofudo ko ɓuri fuu famdude e jamirooje deen, de janngini woɓɓe faa ngada noon, joomum laatoto ɓurdo famdude e laamu Laamdo. Ammaa neddo fuu jokkudo Tawreeta oon, de janngini woɓɓe ngada noon, joomum laatoto mawdo e laamu Laamdo.
20 Sabo mido haalana on: si on ɓuraay janngooɓe Tawreeta e Farisa'en fonnditaare fu, on naatataa e ley laamu Laamdo.

Haala tikkere

21 —On nanii maamiraaɓe meeden ɓeen mbi'anooma: «Taa wadu warhoore, gadudo war-hoore fuu ina haani sareede.»*

* **5:21** Wurtagol 20.13.

22 Miin kaa miɗo wi'a on: tikkanɗo
sakiike muuɗum fuu, ina haani sa-
reede. Bi'uɗo sakiike muuɗum wo
cuubaaɗo fu, ina jeyi darneede yeeso
sariya laamu. Katin du, neɗɗo fuu
biiɗo mo wo o jiiɓiiɗo, ina haani
naatude yiite jahannama.
23 Ndelle, si a warii e hirsirde faa
ngaɗa sadaka, de miccitiɗaa wakkati
oon sakiike maa ina joganii maa ko
metti,
24 njoppaa sadaka maa oon ɗoon,
njahaa njaafundurowaa e sakiike
maa oon tafon, ndeen ngartaa
ngaɗaa sadaka maa oon.
25 Si a haɓii e goɗɗo, de oɗon njaada
sariya fu, karoɗaa ndewritaa e joo-
mum fadde mooɗon yottaade, taa
o watte e juuɗe carotooɗo, de oon
watte e junngo doomoowo kasu, de
uddeɗaa e kasu.
26 Goonga kaalanammi on: abada
a wurtataako si a yoɓaay ko
ndeweteɗaa ɗuum faa laaɓi.

Haala jeenu

27 —On nanii wi'anooma: «Taa
waɗu jeenu!»†
28 Miin kaa miɗo wi'a on: yeewruɗo
debbo janano muuyo fuu, jeenii e ley
ɓernde mum.
29 Ndelle, si yitere maa nyaamre
luttinte, ittu nde, paɗɗaa nde to
woɗɗi! Ceedaa e tergal maa gootal
ɓuri moyyande ma diina ɓanndu maa
nduun fuu faɗɗee e jahannama.
30 Si junngo maa nyaamo luttinte,
tayu ngo, paɗɗaa ngo to woɗɗi:
ceedaa e tergal maa gootal ɓuri
moyyande ma diina ɓanndu maa
nduun fuu naata jahannama.

Haala ceergal (Matta 19.9, Marku 10.11-12, Lukka 16.18)

31 —Wi'anooma katin: «Ceeruɗo
deekum fuu, hokka ɗum talkuru
ceergal.»‡
32 Miin kaa miɗo wi'a on: neɗɗo
fuu ceeruɗo deekum de tawi o wanaa
jeenoowo, si o ɓaŋowaama, gorko
ceeruɗo mo oon waɗii mo jeenoowo.
Neɗɗo fuu ɓaŋuɗo debbo ceeraaɗo,
kam du jeenii.

Haala hunayeere

33 —On nanii katin, maamiraaɓe
meeɗen mbi'anooma: «Taa fiirtu hu-
nayeere maa, tabintinaa nde yeeso
Joomiraaɗo.»§
34 Miin kaa miɗo wi'a on: taa
kunoɗon fey. Taa kunoroɗon
kammu, sabo wo jooɗorgal Laamɗo.
35 Taa kunoroɗon leydi, sabo wo
njaaɓirdi koyɗe makko, naa Urusali-
ima, sabo wo ngalluure Kaananke
mawɗo.
36 Taa kunoroɗaa hoore maa, sabo
a waawaa rawninde naa ɓawlinde
fay leeɓol mayre gootol.
37 Mbi'aa «ayyo» naa «a'aa» tan. Ko
faltii ɗuum fuu, wo to Bonɗo oon
yuuri.

Haala yomnitagol (Lukka 6.29-30)

38 —On nanii wi'anooma: «Yitere
yomnitorte yitere, nyiinde yomni-
torte nyiinde.»*
39 Miin kaa miɗo wi'a on: taa njom-
nitee gaɗuɗo on ko boni. Si goɗɗo
feenyii ma gere nyaamo fu, acca ɗum
feenya gere nano oon du.
40 Si goɗɗo wullake ma faa teeta
forgo maa, accu ɗum yaada e saaya
maa jaangol du.
41 Si goɗɗo tilsinanii ma ronndaade
donngal yaadu kilomeetere, ronnda
ngal yaadu kilooji ɗiɗi.
42 Si goɗɗo ŋaarake ma, hokku ɗum.
Si goɗɗo wi'ii mbuyoɗaa ɗum fu, taa
salana ɗum.

Haala yiɗugol wayɓe (Lukka 6.27-28, 32-36)

43 —On nanii wi'anooma: «Njiɗaa
gondo maa, mbanyaa ganyo ma.»
44 Miin kaa miɗo wi'a on: njiɗee
wayɓe on, ndu'anoɗon torrooɓe on.
45 Worrude hono noon hollata
wo on ɓiɓɓe Baaba mooɗon gonɗo
dow kammuuli. Sabo no o fuɗinirta
naange makko dow bonɓe, noon du
o fuɗinirta nge dow moyyuɓe. No o

† **5:27** Wurtagol 20.14. ‡ **5:31** Fillitagol Tawreeta 24.1. § **5:33** Limooje 30.3. * **5:38** Wurtagol 21.24, Lewinkooɓe 24.20.

tomnirta dow fonnditiiɓe, noon du o
tomnirta dow oonyiiɓe.
46 Si yiɗuɓe on tan njiɗoton, mbar-
jaari ndiye keɓoton? Fay nanngooɓe
lampo ɓeen du ina ngaɗira noon!
47 Si sakiraaɓe mooɗon tan njowto-
ton, ɗume senndi on e woɓɓe? Fay
heeferɓe ɓeen ina ngaɗira noon!
48 Ndelle, laatoɗon hiɓɓuɓe, hono
no Baaba mooɗon gonɗo dow kam-
muuli oon hiɓɓiri ni.

6

No Iisaa waajorii haala wallude talkaaɓe

1 —Tinnee taa ngaɗiron golleeji
mooɗon lobbi faa yimɓe nji'a on.
Si on ngaɗii ɗum fu, on keɓataa
mbarjaari to Baaba mooɗon gonɗo
dow kammuuli oon.
2 Ndelle, si aɗa itta jakka, taa feeka
faa yimɓe nji'e. Wo hono noon
munaafiki'en ɓeen ngaɗata ley cuuɗi
baajorɗi e dow laabi faa yimɓe mana
ɗum'en. Goonga kaalanammi on, ɓe
keɓii mbarjaari maɓɓe faa timmi.
3 Aan kaa, si aɗa itta jakka fu, taa
nano maa faama ko nyaamo maa
waɗata.
4 Ndeen jakka maa oon laatoto ko
suuɗii, de Baabiraaɗo maa ji'oowo ko
suuɗii oon yoɓe.

Haala du'aare
(Lukka 11.2-4)

5 —Si oɗon ndu'oo, taa ngaɗon
no munaafiki'en ni. Kamɓe, iɓe
njiɗi daraade ley cuuɗi baajorɗi e
hakkunde to laabi kawrata, de ɓe
ngaɗa du'aare yalla yimɓe fuu ina
nji'a ɓe. Goonga kaalanammi on, ɓe
keɓii mbarjaari maɓɓe faa timmi.
6 Onon kaa, nde ndu'otoɗon fuu,
naaton ley cuuɗi mon, ommbon
dammbugal, de ŋaaroɗon Baaba mon
e suuraare. Ndeen, Baaba mon
ji'oowo ko suuɗii oon, yoɓan on.
7 Si oɗon ndu'oo, taa kebbinee
haalaaji ɓoli ɗi ngalaa nafaa hono
no yimɓe ɓe anndaa Laamɗo ɓeen
ngaɗata ni. Iɓe miilii Laamɗo jaa-
banto ɓe si ɓe kebbinii haala.
8 Taa nyemmbitee ɓe, sabo Baaba
mooɗon ina anndi ko kaajaɗon gilla
on nyaagaaki ɗum.
9 Onon le, inan no ndu'ortoɗon:
Baaba amin gonɗo dow kammuuli,
innde maa laatoo seniinde.
10 Laamu maa wara.
Muuyɗe maa ngaɗee dow leydi ɗo
hono no ngaɗirtee dow kam-
muuli ni.
11 Kokkaa min hannden nyaamdu
heyooru min.
12 Njaafonoɗaa min hakkeeji amin,
hono no min njaafortoo waɗooɓe
min hakkeeji ni.
13 Taa accu min njarribee,
ammaa hisin min e Bonɗo oon.
[Sabo laamu e baawɗe e teddeengal
ina ngoodani maa faa abada.
Aamiina.]*
14 Ndelle, si on njaafake waɗooɓe on
hakkeeji, Baaba mooɗon gonɗo dow
kammuuli oon du yaafoto on.
15 Ammaa si on njaafataako toonyiiɓe
on, Baaba mooɗon oon du yaafataako
hakkeeji mooɗon.

Haala suumayeere

16 —Si on cuumake, taa njurmink-
inee hono munaafiki'en ɓeen: ɓe
ɓalinto, yalla yimɓe fuu ina anndita
ɓe suumiiɓe. Goonga kaalanammi
on: ɓe keɓii mbarjaari maɓɓe faa
timmi.
17 Aan kaa, si a suumake, mbujaa
hoore maa, culmaa yeeso maa,
18 taa paamina yimɓe a cuumiiɗo.
Baaba maaɗa gonɗo ley suuraare oon
tan anndata. Wooɗi du Baaba maa
ji'oowo ko ngaɗuɗaa e suuraare oon,
yoɓete.

Haala jawdi dow kammu
(Lukka 12.33-34)

19 —Taa ndesanon ko'e mon jawdi
adunaaru, ɗo mooyu e puundi mbon-
nata, ɗo wuyɓe kelata gampuuje de
mbujja.
20 Ndesanon ko'e mon jawdi dow
kammu, ɗo fay huunde bonnataa,
wanaa mooyu wanaa puundi, ɗo

* **6:13** Cakitte aaya 13 tawaaka e ɗereeji ɓurɗi fuu ɓooyude ɗiin.

wuyɓe kelataa gampuuje sakko mbujja.
21 Sabo ɗo jawdi maa woni fuu, ɗoon ɓernde maa du wonata.

Haala annoora e nimre (Lukka 11.34-36)

22 —Gite ngoni lampal ɓanndu. Si gite maa ina mboodi, ɓanndu maa fuu heewan annoora.
23 Ammaa si ɗe mboodaa, ɓanndu maa fuu heewan nimre. Ndelle, si ko hokkata ɓanndu maa annoora ɗuum laatake nimre fu, nimre ndeen na tekki koy!

Haala filaade laamu Laamɗo (Lukka 16.13, 12.22-31)

24 —Fay gooto waawaa gollande joomiraaɓe ɗiɗo, sabo joomum wanyan gooto, de yiɗa keddiiɗo oon, maa du nanngunduran e gooto, de yawa keddiiɗo oon. On mbaawaa gollande Laamɗo e jawdi fuu nde wootere.
25 Ɗum le, miɗo wi'a on: taa kaɓɓuko'u wona e mooɗon e dow nguurndam mon - ko nyaamoton e ko njaroton. Taa ɓalli mooɗon du kaɓɓu on ko'e e ko ɓornotoɗon. Sabo nguurndam ina ɓuri nyaamdu, ɓanndu du ina ɓuri koltal, naa wanaa?
26 Ndaaree pooli piirooji ɗi: ɗi aawataa, ɗi tayataa, ɗi ndesataa faa'e, ammaa Baaba mooɗon gonɗo dow kammuuli oon ina nyaamna ɗi. Onon le, wanaa oɗon ɓuri pooli teddude to woɗɗi?
27 Moy e mooɗon waawi ɓeydude balɗe muuɗum fay nyalooma gooto saabe ko haɓɓi ɗum hoore?
28 Ko waɗi de kolte na kaɓɓi on ko'e? Ndaaree pinndiiji ladde no ɗi mawnirta: ɗi ngollataa, ɗi mottataa.
29 Miɗo haalana on: fay Suleymaana e darja muuɗum fuu holtiraay hono gootel e majji ni.
30 Si Laamɗo ina holtinira noon huɗo taweteeko ley ladde hannden, faɗɗeteeko e yiite jaango, wanaa o holtinan on faa ɓura noon, onon famɗuɓe hoolaare!
31 Ndelle, taa ko'e mon kaɓɓoo faa mbi'on: «Ɗume nyaameten? Ɗume njareten? Ɗume ɓornotoɗen?»
32 Sabo kulle ɗee fuu wo ko yimɓe ɓe anndaa Laamɗo pilotoo. Si goonga, Baaba mon gonɗo dow kammuuli oon ina anndi ɗum fuu iɗum tilsani on.
33 Ndelle, piloɗon laamu Laamɗo tafon, kam e fonnditaare muuɗum. Ndeen ko heddii ɗuum fuu, on ɓeydante ɗum.
34 Ndelle, taa jaango haɓɓa on ko'e, sabo jaango du wardan e ko muuɗum. Nyannde fuu, donngal muuɗum ina heya ɗum.

7

Haala feloore (Lukka 6.37-38, 41-42)

1 —Taa kiitee, on kiitataake.
2 Sabo no kiitortoɗon woɓɓe, noon onon du kiitorteɗon. Katin du ko etiranton woɓɓe, wo ɗuum etiranteɗon.
3 Ko waɗi de aɗa yi'a kuɗol ley yitere sakiike maa, de aan le, a taykataako leggal gonngal e ley yitere maa ndeen?
4 Noy mbaawruɗaa wi'ude sakiike maa: «Sakiike, accu mi ittane kuɗol gonngol e yitere maa ngol», de aan le, wo leggal woni ley yitere maa ndeen?
5 Munaafiki, ittu leggal gonngal e yitere maa ngaal tafon. Ndeen jiiɗe maa laaɓan, faa keɓaa ittaa kuɗol gonngol e yitere sakiike maa ngool.
6 Taa kokkee dawaaɗi ko senii, sabo ɗi njeccoto, ɗi ŋata on. Taa cankitee kaaye mooɗon dime yeeso girooji, sabo ɗi njaaɓan ɗe.

No Laamɗo hokkirta ŋaariiɗo ɗum (Lukka 11.9-13)

7 —Ŋaaree, on keɓan. Pilee, on njiitan. Calminee, on omtante.
8 Sabo ŋaariiɗo fuu heɓan. Piliiɗo fuu yiitan. Calminɗo fuu omtante.
9 Moy e mooɗon hokkata ɓiyum hayre si ŋaarake ɗum buuru?
10 Naa ŋaaroo ɗum liingu de hokka ɗum mboddi?
11 No mbonirɗon ni fuu, oɗon anndi no kokkirton ɓiɓɓe mon kulle lobbe, sakko Baaba mooɗon gonɗo dow kammuuli oon. Imo hokka ŋaariiɗo mo fuu ko moyyi.

12 Ndelle, ley huunde fuu, ngaɗanee woɓɓe ko njiɗɗon ɓe ngaɗana on. Sabo ɗum pay woni ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaaɓe ɗeen njamiri.

Haala dammbugal paaɗungal (Lukka 13.24)

13 —Naatiree dammbugal paaɗungal! Sabo dammbugal naatirgal halkere ina yaaji, laawol muuɗum ngool ina hoyi, jokkooɓe ngol ɓeen du ina keewi.
14 Ammaa dammbugal naatirgal nguurndam ngaal ina faaɗi, laawol muuɗum ngool ina ɓillii, yiitooɓe ɗum du wo seeɗa.

Haala lekki e ɓiɓɓe muuɗum (Lukka 6.43-44)

15 —Tinnee e annabaaɓe fewreeɓe. Si ɓe ngarii to mooɗon fu, iɓe nga'i hono baali, de si goonga, wo ɓe cuuli jolbuɗi.
16 Golle maɓɓe annditirton ɓe hono no lekki annditirtee ɓiɓɓe muuɗum ni. Cabiije ɓorataake e ngi'eehi, yibbe du ɓorataake e nyakkaɓere.
17 Lekki lobbi fuu, wo ɓiɓɓe lobbuɓe rimata, de lekki mbonki kaa, wo ɓiɓɓe bonɓe rimata.
18 Lekki lobbi waawataa rimude ɓiɓɓe bonɓe, wooɗi du lekki mbonki waawataa rimude ɓiɓɓe lobbuɓe.
19 Lekki fuu ki rimataa ɓiɓɓe lobbuɓe soppete, faɗɗee e yiite.
20 Ndelle, golle maɓɓe annditirton ɓe.

No taalibaaɓe fewreeɓe carirtee (Lukka 13.25-27)

21 —Wanaa wi'ooɓe kam «Joomam, Joomam» ɓeen fuu naatata e laamu Laamɗo. Ammaa wo waɗooɓe muuyɗe Baaba am gonɗo dow kammuuli oon, ɓeen ngoni naatooɓe.
22 Nyannde darngal, heewɓe mbi'an kam: «Joomam, Joomam! Wanaa e innde maa min mbaajorii naa? Wanaa e innde maa min ndiiwri ginnaaji naa? Wanaa e innde maa min ngaɗiri kaayeefiiji keewɗi naa?»
23 Ndeen mbi'ammi ɓe: «Abada mi anndaano on. Mboɗɗee kam, onon waɗooɓe ko boni!»

Haala suudu joyyinaandu dow hayre (Lukka 6.47-49)

24 —Ndelle, neɗɗo fuu kettindiiɗo haalaaji am ɗi de jokki ɗi, nanndan e jom hakkillo nyiɓuɗo suudu muuɗum dow hayre.
25 Yuwoonde toɓi, gooruuji mbubbi, keni mawɗi mbifi e mayru. Ɗum fuu ndu saamaay, sabo ndu joyyinaama dow hayre.
26 Ammaa neɗɗo fuu kettindiiɗo haalaaji am ɗi de jokkaay ɗi, ina nanndi e mo walaa hakkillo, nyiɓuɗo suudu muuɗum dow njaareendi.
27 Yuwoonde toɓi, gooruuji mbubbi, keni mawɗi mbifi e mayru. Ndu saami faa ndu halki ndu fuu.
28 Nde Iisaa tilinoo e haalaaji ɗiin ndeen, jama'aaje ɗeen kaaynaama sanne e waaju makko oon.
29 Sabo o waajorake ɓe no jom baawɗe ni, wanaa hono jannginooɓe maɓɓe Tawreeta.

8

No Iisaa selliniri ceppinɗo (Marku 1.40-45, Lukka 5.12-16)

1 Ko Iisaa jippii waamnde ndeen ɗuum, jamaa keewɗo jokki ɗum.
2 Wakkati oon, gorko ceppinɗo ɓattitii ɗum, hippii yeeso muuɗum, wi'i:
—Joomam, si a muuyii fu, aɗa waawi dannude kam faa mi laaɓa.
3 Iisaa foorti junngo mum, meemi mo, wi'i:
—Mi muuyii, daɗu.
Wakkati oon pay, gorko oon daɗi ceppam muuɗum, laaɓi.
4 Caggal ɗuum, Iisaa wi'i mo:
—Tinna taa kaalanaa ɗum fay gooto. Ammaa yahu holloy hoore maa almaami, ngaɗaa sadaka mo Muusaa yamiri oon, faa faamina ɓe a daɗii.

No Iisaa selliniri golloowo hooreejo sordaasiiɓe (Lukka 7.1-10)

5 Nde Iisaa naatannoo Kafarnahum ndeen, hooreejo sordaasiiɓe ɓattitii ɗum, ŋaarii ɗum mballa, wi'i:

6 —Moodibbo, golloowo am ina
waalii ley suudu, sellaa faa junngo e
koyngal fuu ɓantataako. Imo torrii
sanne!
7 Iisaa wi'i mo:
—Mi waran, mi dannowa mo.
8 Ammaa hooreejo sordaasiiɓe oon
jaabii, wi'i:
—Moodibbo, miin, mi hewtaay ko
naataa ley suudu am. Ammaa si a
haalii haala ngoota tan, golloowo am
oon daɗan.
9 Miin e hoore am, wo mi
dawranaaɗo, de miɗo dawrana sor-
daasiiɓe du. Si mi wi'ii gooto maɓɓe
yaha fu, yahan. Si mi wi'ii goɗɗo
wara, waran. Si mi wi'ii maccuɗo am
waɗa huunde, waɗan.
10 Nde Iisaa nannoo ɗum ndeen,
ɗum haaynii ɗum sanne, wi'i jokkuɓe
ɗum ɓeen:
—Goonga kaalanammi on, mi
yi'aay goonɗinal hono ngal sellude e
Israa'iilanke fay gooto.
11 Miɗo haalana on, heewɓe yuuran
lettugal e gorgal, njooɗodoo e Ibrahi-
ima e Isiyaaka e Yaakuuba, ɓe
nyaamda ley laamu Laamɗo.
12 Ammaa haannooɓe naatude
laamu ɓeen, paɗɗete ley nimre
wonnde yaasin ndeen. Toon bojji e
ŋeryundurde nyiiye ngoni.
13 Caggal ɗuum, Iisaa wi'i hooreejo
sordaasiiɓe oon:
—Hootu. Ɗum laatane hono no
ngoonɗinirɗaa ni.
Wakkati oon jaati, golloowo
hooreejo sordaasiiɓe oon daɗi.

No Iisaa selliniri nyawɓe heewɓe (Marku 1.29-34, Lukka 4.38-41)

14 Iisaa yehi galle Piyeer, tawi esoo
Piyeer debbo ina fukkii wo jontaaɗo.
15 Iisaa meemi junngo makko, de
o daɗi e jontere makko. O ummii, o
weerni Iisaa.
16 Nde hiirnoo fu, Iisaa waddanaa
yimɓe heewɓe ɓe ginnaaji ngoni e
muɓɓen. Konngol makko tan o riiwri
ɗi, o danni nyawɓe ɓeen fuu.
17 Ɗum laatorake noon faa ko
annabi Esaaya haalnoo ɗuum tabita
nde wi'unoo:
«O ittii tampiriiji meeɗen,
o ronndake nyawuuji meeɗen.»*

No yimɓe mbiiri njokkan Iisaa (Lukka 9.57-62)

18 Nde Iisaa yi'unoo jamaa oon ina
fiilii ɗum ndeen, yamiri ɓe peyyita
maayo ngoon.
19 Jannginoowo Tawreeta gooto
ɓattii, wi'i mo:
—Moodibbo, to njahataa fuu mi
jokkete.
20 Iisaa wi'i mo:
—Baagaaji† ina njogii gayɗe, pooli
du ina njogii cuuɗi, ammaa Ɓii Neɗɗo
walaa fay nokku ɗo fukkina hoore
muuɗum fowta.
21 Goɗɗo, jeyaaɗo e taalibaaɓe ɓeen,
wi'i mo:
—Joomam, accu mi yaha mi uwowa
baaba am tafon.
22 O jaabii oon, o wi'i:
—Jokkam, accu maayɓe uwa
maayɓe muɓɓen.

No Iisaa darniri yuwoonde e henndu (Marku 4.35-41, Lukka 8.22-25)

23 Ndeen Iisaa naati laana, taal-
ibaaɓe muuɗum njokki ɗum.
24 Wakkati gooto, yuwoonde um-
modii e henndu mawndu dow maayo
ngoon faa bempeyye ina udda laana
kaan. Tawi Iisaa kaa ina ɗaanii.
25 Taalibaaɓe ɓeen ɓattii mo, pin-
dini mo, iɓe mbi'a:
—Joomii amin, dannu min! Inani
miɗen kalka!
26 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Ko waɗi de kulɗon? Onon
famɗuɓe hoolaare!
Wakkati oon, o ummii, o sappani
henndu e bempeyye maayo ɗeen e
semmbe. Ɗum fuu ɗum deyyinii siw!
27 Ɗum haaynii taalibaaɓe ɓeen! Iɓe
mbi'a:
—Gorko o wo moy de fay keni e
ndiyam ina ɗowtanoo ɗum?

No Iisaa selliniri worɓe ɗiɗo wonduɓe e ginnaaji (Marku 5.1-20, Lukka 8.26-39)

28 Nde Iisaa feyyitinnoo maayo fu,
heetti e leydi yimɓe Gadara. Ɗoon
worɓe ɗiɗo wonduɓe e ginnaaji njalti

* **8:17** Esaaya 53.4. † **8:20** Waagaaru ina wi'ee junkuuru du.

ley caabeeje, kawri e makko. Iɓe nyanngunoo faa fay gooto suusaano rewude laawol ngool.
29 Ɓe keddii iɓe nduka iɓe mbi'a:
—Ɓii Laamɗo, ɗume njiɗɗaa waɗude min? Yalla a warii ɗo faa torraa min, gilla wakkati podaaɗo oon yottaaki naa?
30 Coggal girooji manngal ina dura ɗakkol ɗoon.
31 Ginnaaji ɗiin ŋaarii mo, mbi'i:
—Si riiwude min njiɗɗaa, accu min naatowa e coggal girooji ngal.
32 O wi'i ɗi:
—Njehee!
Ginnaaji ɗiin njalti, naatowi e girooji ɗiin. Wakkati oon, coggal ngaal fuu doggi, tellitii dow waamnde, saami ley maayo, halki.
33 Duroo6e ɓeen ndoggi kooti ngalluure toon, kaalowi ko waɗi ɗuum fuu e kabaaru wondunooɓe e ginnaaji ɓeen du.
34 Wakkati oon, yimɓe ngalluure ndeen fuu njalti, kawritowi to Iisaa. Nde ɓe nji'unoo mo ndeen, ɓe nyaagii mo o yalta leydi maɓɓe.

9

No Iisaa selliniri gorko mo ɓanndu waatundu
(Marku 2.1-12, Lukka 5.17-26)

1 Iisaa naati laana, feyyiti, warti wuro muuɗum.
2 Yimɓe ngaddani ɗum gorko mo ɓanndu waatundu ina fukkinaa e daɗɗo. Nde o yi'unoo goonɗinal maɓɓe ngaal fu, o wi'i mo ɓanndu waatundu oon:
—Binngel am, sellin ɓernde maa. Hakkeeji maa njaafaama.
3 Wakkati oon, jannginooɓe Tawreeta yogaaɓe miilii e ko'e muɓɓen: «Gorko o ina mbonkoo Laamɗo!»
4 Iisaa faami miilooji maɓɓe, de wi'i ɓe:
—Ɗume waɗi de oɗon miiloo miilooji bonɗi ɗi e ɓerɗe mooɗon?
5 Ɗume ɓuri hoyude? Yalla wi'ude hakkeeji makko njaafaama, naa wi'ude o ummoo, o yaha?
6 Ammaa, faa mi faamina on Ɓii Neɗɗo ina jogii baawɗe yaafaade hakkeeji ley adunaaru ndu...
Ndeen, o wi'i mo ɓanndu waatundu oon:
—Umma, hooyu daɗɗo maa, kootaa suudu maa!
7 Gorko oon ummii, hooti suudu muuɗum.
8 Nde jama'aaje ɗeen njiinoo ɗum ndeen, kuli, ina njetta Laamɗo saabe ko hokki ɓii-Aadama baawɗe gaaɗe nii ɗe.

No Iisaa noddiri Matta jokka ɗum
(Marku 2.13-17, Lukka 5.27-32)

9 Iisaa dilli ɗoon. E ley yaadu muuɗum, yi'i gorko bi'eteeɗo Matta ina jooɗii e suudu to lampo nanngetee. O wi'i ɗum:
—Jokkam.
Matta ummii, jokki mo.
10 Caggal ɗuum, imo nyaama ley suudu Matta. Nanngooɓe lampo heewɓe e luttuɓe woɓɓe ngari njooɗii ina nyaamda e makko, kanko e taalibaaɓe makko.
11 Farisa'en ɓeen nji'i ɗum, de na mbi'a taalibaaɓe makko ɓeen:
—Ɗume waɗi de moodibbo mooɗon ina nyaamda e nanngooɓe lampo e luttuɓe woɓɓe?
12 Iisaa nani ɗum, wi'i ɓe:
—Wanaa celluɗo haajaa cawroowo. Wo nyawɗo haajaa cawroowo.
13 Njehee, ekitee ko Dewtere Laamɗo wi'i:
«Wo yurmeende njiɗumi,
wanaa sadaka duppeteeɗo.»*
Sabo mi waraay faa mi nodda dartiiɓe. Wo luttuɓe ngarumi noddude.

Haala suumayeere
(Marku 2.18-22, Lukka 5.33-39)

14 Wakkati oon, taalibaaɓe Yaayaa ngari to Iisaa, yami ɗum:
—Ko waɗi de minen e Farisa'en miɗen cuumoo, de taalibaaɓe maa ɓeen kaa cuumataako?
15 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Yalla warɓe ɓangal ina mbaawi sunaade si ɓaŋuɗo ina wondi e muɓɓen naa? Ammaa nyalaaɗe ngaran ɗe ɓaŋuɗo oon ittetee

* **9:13** Hoseya 6.6.

hakkunde maɓɓe. E balɗe ɗeen, ɓe cuumoto.
16 Fay gooto fidataa tekkere heyre e kaddungal kiinngal. Sabo tekkere heyre ndeen fooɗan kaddungal kiinngal ngaal, de ceekol ngool ɓeydoo.
17 Katin du cabijam kesam loowataake e sumalleeji kiiɗɗi. Si ɗuum waɗii, sumalleeji ɗiin pusan, cabijam ɗam rufa, de sumalleeji ɗiin mbona. Ndelle cabijam kesam e sumalleeji kesi loowetee, faa ɗum fuu ɗum reenoo.

No Iisaa selliniri debbo e no iirtiniri suka debbo (Marku 5.21-43, Lukka 8.40-56)

18 Nde Iisaa haalannoo ɗum ndeen, hooreejo suudu waajordu gooto yottii, hippii yeeso muuɗum, wi'i:
—Ɓiyam debbo heddaaki joonin pay. Ammaa war, yowu junngo maa dow makko, ndeen o ummitoto.
19 Iisaa ummii jokki mo, kam e taalibaaɓe muuɗum.
20 E ley yaadu maɓɓe, debbo gooto mo yiiyam muuɗum taccataa ko waɗata duuɓi sappo e ɗiɗi, yuuri gaɗa Iisaa, meemi kommbol saaya muuɗum.
21 O waɗii noon sabo o miilake e ɓernde makko: «Si mi heɓii fay meemude saaya makko tan, mi daɗan.»
22 Iisaa yeeyii, yi'i mo, wi'i:
—Banndam debbo, sellin ɓernde maa. Goonɗinal maa dannii ma.
Wakkati oon pay, debbo oon daɗi.
23 Nde Iisaa yottinoo suudu hooreejo waajordu oon fu, yi'i fuufooɓe cereeli wonɓe to maayɗo toon e yimɓe heewɓe woyooɓe.
24 O wi'i ɗum'en:
—Mburtee, sabo suka debbo o maayaay, wo ɗaani tan.
De yimɓe ɓeen njalnorii mo.
25 Nde ɓe njaltinanoo yaasin fu, o naati ley suudu nduun, o nanngi junngo suka debbo oon, de ummii.
26 Kabaaru oon sankitii e leydi ndiin fuu.

No Iisaa wumtiniri wumɓe ɗiɗo

27 Nde Iisaa dillannoo toon ndeen, wumɓe ɗiɗo njokki ɗum, ina yeewnoo ina mbi'a:
—Taan Daawda, yurma min!
28 Nde o naatunoo suudu fu, wumɓe ɓeen ngari to makko. O yami ɗum'en, o wi'i:
—Oɗon ngoonɗini miɗo waawi wallude on naa?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Joomii amin, miɗen ngoonɗini.
29 Wakkati oon, o meemi gite maɓɓe, o wi'i:
—Ɗum laatanoo on hono no ngoonɗinirɗon noon.
30 Wakkati oon fu, ɓe mbumti. O gongini ɓe, o wi'i ɓe:
—Taa kaalanee ɗum fay gooto.
31 Ammaa ɓe njehi ɓe caakowi kabaaru Iisaa e leydi ndiin fuu.

No Iisaa selliniri gorko muumo

32 Wakkati mo wumtinaaɓe ɓeen ndillannoo oon, Iisaa waddanaa katin gorko mo ginnaaru muumɗini.
33 O riiwi ginnaaru nduun tan, de muumo oon fuɗɗi haalude. Ɗum haaynii jama'aaje ɗeen fuu, ina mbi'a:
—Hono ɗum yi'aaka e Israa'iila abada!
34 Ammaa Farisa'en wonɓe ɗoon mbi'i:
—Wo hooreejo ginnaaji oon hokki mo baawɗe riiwude ginnaaji.

No Iisaa yurmorii yimɓe ɓe nanaay waaju

35 Iisaa ina yiiltoo e galluuje e gure fuu, ina waajoo e ley cuuɗi baajorɗi, ina gooyna Kabaaru Lobbo dow laamu Laamɗo. Imo danna nyawuuji e male fuu.
36 Ko o yi'i yimɓe ɓeen ɗuum, o yurmii ɗum'en sanne, sabo wo tampuɓe, ɓilliiɓe hono baali ɗi ngalaa duroowo.
37 Wakkati oon, o wi'i taalibaaɓe makko ɓeen:
—Gese ɓenndude ina keewi, ammaa tayooɓe keewaa.
38 Ndelle, ŋaaree Jom tayri nulda tayooɓe ley gese muuɗum ɗeen.

10

No Iisaa suɓorii nulaaɓe sappo e ɗiɗo
(Marku 3.13-19, Lukka 6:12-16)

1 Iisaa noddi taalibaaɓe muuɗum
sappo e ɗiɗo ɓeen, hokki ɗum'en
baawɗe riiwude ginnaaji e dannude
sii nyawuuji e male fuu.
2 Inan inɗe nulaaɓe sappo e ɗiɗo
ɓeen: arano maɓɓe wo Simon
bi'eteeɗo Piyeer e Andire minyum,
Yaakuuba ɓii Jebede e Yuhanna
minyum,
3 Filipu e Bartolome, Tomaa e
Matta nanngoowo lampo oon, Yaaku-
uba ɓii Alfaa, kam e Tadde,
4 Simon kiranoowo suudu baaba e
Yahuuda Isikariyotto jambotooɗo mo
oon.

No Iisaa nuliri taalibaaɓe muuɗum sappo e ɗiɗo ɓeen
(Marku 6.7-13, Lukka 9.1-6)

5 Iisaa nuli ɓe sappo e ɗiɗo, wi'i ɓe:
—Taa njehee to yimɓe ɓe nganaa Al-
huudiyankooɓe. Katin du taa naatee
galluuje Samariya.
6 Ammaa njehee to suudu Is-
raa'iila'en laatiiɓe hono baali ma-
jjuɗi.
7 To njahaton fuu, ngooynon
mbi'on «laamu Laamɗo ɓadake!»
8 Ndannon nyawɓe, ummintinon
maayɓe, ndannon seppinɓe, ndiiwon
ginnaaji. On keɓirii moyyere nde wo
dokkal, kokkitiron nde du wo dokkal.
9 Taa kooyee kaŋŋe naa cardi naa
buuɗi ley jiibaaji mooɗon.
10 Taa njaadee e fay mbasu naa
saayaaji ɗiɗi. Taa njaadee e paɗe naa
cabbi. Sabo dey, golloowo fuu ina
haandi e nyaamdu muuɗum.
11 Si tawii on ngarii ley ngallu-
ure naa wuro, piloɗon beero lobbo,
wooɗi keddoɗon to beero mon ɗoon
faa nde ndilloton.
12 Si oɗon naata ley galle, calminon.
13 Si suudu nduun ina haandi e ma-
jjum, jam mooɗon wonda e mayru.
Ammaa si ndu haandaa e majjum,
jam mooɗon warta to mooɗon.
14 Si ina woodi galle naa wuro ɗo
on njaɓɓaaka naa on kettindanaaka
fu, njalton to maɓɓe, piɗɗon sollaare
maɓɓe wonnde e koyɗe mon.
15 Goonga kaalanammi on: nyan-
nde darngal, jukkungo wuro ngoon
ɓuran ngo galluuje Sodoma e Go-
moora bonde.*

Haala torraaji garooji
(Marku 13.9-13, Lukka 21.12-17)

16 —Kettindee! Miɗo nula on hono
wo on baali hakkunde pobbi ni.
Ndelle, yoyiron hono bolle, wooɗi
newroɗon hono buugaali du.
17 Tinnoɗon e yimɓe ɓeen, sabo ɓe
njaaran on to carorɗe, ɓe piyan on
dorri ley cuuɗi maɓɓe baajorɗi.
18 On njaarete yeeso sarotooɓe
e kaanankooɓe saabe am, faa
laatanoɗon kam seedeeɓe yeeso
muɓɓen e yeeso lenyi ɗi nganaa
Alhuudiya'en ɗiin.
19 Si on ndarnaama e sarorde, taa
mbemmbeɗon no kaaldoton naa ko
kaaloton. Sabo on kokkete haalaaji ɗi
kaanɗon haalude wakkati oon.
20 Ko kaaloton ɗuum yuurataa e
mooɗon, ammaa wo Ruuhu Baaba
mooɗon oon haalata ley mooɗon.
21 Neɗɗo hokkitiran sakiike mum
waree, baaba du hokkitiran ɓiyum.
Ɓiɓɓe ummanto saaraaɓe muɓɓen,
ngaɗa faa ɓe mbaree.
22 Yimɓe fuu mbanyan on saabe
am. Ammaa tinnitiiɗo faa yottii tim-
moode fu, kam hisintee.
23 Si on torraama e wuro wooto,
ndogganee wonngo. Miɗo haalana
on goonga: on timmintaa gure Is-
raa'iila ɗeen fuu faa ɗo Ɓii Neɗɗo
warti.
24 Taalibbo ɓuraa moodibbom,
maccuɗo du ɓuraa joomum.
25 Ina heya ko taalibbo laatoo hono
moodibbom, maccuɗo du laatoo
hono joomum. Si ɓe inndirii kam,
miin jom wuro «Beeljebul mawɗo
ginnaaji» fu, tilay ɓe inndiran on,
onon yimɓe wuro du noon.

Haala kulol Laamɗo
(Lukka 12.2-7)

* **10:15** Sodoma e Gomoora wo galluuje ɗiɗi ɗe Laamɗo halkii saabe heewgol lutti majje. Ndaaree Fuɗɗoode 19.1-29.

26 —Ndelle, taa kulee yimɓe. Walaa
fuu ko suddii ko sudditataake, walaa
ko suudii ko ɓangintaake.
27 Ko kaalanammi on e nimre
ɗuum, kaaltee ɗum e annoora. Ko
nyo'anteɗon ɗuum, ngooynee ɗum
faa dow cuudi.
28 Taa kulee warooɓe ɓanndu, de
mbaawanaa yonkiiji. Wo Laamɗo
kaanɗon hulude. Kam woni baawɗo
halkude ɓanndu e yonki fuu ley ja-
hannama.
29 Wanaa pooloy ɗiɗoy ina coottee
mbuuɗu ngootu tan naa? Ammaa e
noon fu, fay gootel e makkoy yanataa
e leydi tawa wanaa e muuyɗe Baaba
mooɗon oon.
30 Woodi onon, fay leeɓi ko'e mon
fuu wo limaadi.
31 Ndelle, taa kulee, sabo onon le,
oɗon ɓuri pooli keewɗi teddude.

Haala jaɓande Almasiihu yeeso yimɓe
(Lukka 12.8-9)

32 Neɗɗo fuu jaɓanɗo kam yeeso
yimɓe, miin du, mi jaɓan ɗum yeeso
Baaba am gonɗo dow kammuuli oon.
33 Ammaa caliiɗo kam yeeso yimɓe
fuu, miin du, mi saloto ɗum yeeso
Baaba am gonɗo dow kammuuli oon.

No Iisaa laatorii sabaabu ceedaagu yimɓe
(Lukka 12.51-53, 14.26-27)

34 —Taa miilee jam ngardumi ley
adunaaru. Mi wardaay jam. Wo
kaafaahi ngardumi.
35 Mi warii faa mi sennda ɓiɗɗo
gorko e bammum, ɓiɗɗo debbo e inna
mum, debbo ɓaŋaaɗo e esum debbo.
36 Koreeji neɗɗo laatoto wayɓe
ɗum.
37 Korsinɗo inna mum naa bam-
mum faa ɓuri kam fuu, fotaa laataade
taalibbo am. Korsinɗo ɓiyum gorko
naa debbo faa ɓuri kam fuu, fotaa
laataade taalibbo am.
38 Mo wakkaaki leggal muuɗum
palaangal de jokki kam fu, fotaa
laataade taalibbo am.†
39 Piliiɗo heɓtude yonki muuɗum
fuu, mursan ki, ammaa mursuɗo ki
saabe am fu, hewtan ki.

Haala mbarjaari
(Marku 9.41, Lukka 10.16)

40 —Jaɓɓiiɗo on fuu jaɓɓake kam,
jaɓɓiiɗo kam fuu jaɓɓake Nulɗo kam
oon du.
41 Jaɓɓiiɗo annabaajo saabe o
annabaajo fuu, heɓan mbarjaari ndi
annabaajo fodanaa ndiin. Jaɓɓiiɗo
neɗɗo ponnditiiɗo saabe o pon-
nditiiɗo fuu, heɓan mbarjaari ndi
ponnditiiɗo fodanaa ndiin.
42 Goonga kaalanammi on: neɗɗo
fuu kokkuɗo ɓurɗo famɗude e taal-
ibaaɓe am fay horde-loonde ndiyam
peewɗam saabe wo o taalibaajo
am fu, waasataa heɓude mbarjaari
muuɗum.

11

1 Nde Iisaa tilinoo yamirde taal-
ibaaɓe muuɗum sappo e ɗiɗo ndeen,
dilli ɗoon, yehi jannginoyde e waa-
jowaade ley galluuje piiliiɗe ɗoon
ɗeen.

No Yaayaa nuliri taalibaaɓe muuɗum to Iisaa
(Lukka 7.18-35)

2 Yaayaa ina woni ley kasu. O nani
ko Almasiihu gollata, de o nuli taal-
ibaaɓe makko ɓeen to muuɗum.
3 Ɓe njehi ɓe lamndii ɗum:
—Yalla aan woni kaanɗo warude
oon, naa min ndooman goɗɗo?
4 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Njehee, kaalanowee Yaayaa ko
nanɗon e ko njiiɗon:
5 wumɓe ina mbumta, bonnguuɓe
ina njaha e koyɗe muɓɓen, seppinɓe
ina cellinee, faaɗuɓe ina paaɗita,
maayɓe ina ummintinee, talkaaɓe du
ina kaalanee Kabaaru Lobbo.
6 Barke woodanii mo yoppaay
goonɗinde kam.
7 Nde nulaaɓe Yaayaa ɓeen ndil-
lannoo ndeen, Iisaa fuɗɗi haalande
jamaa oon haala Yaayaa, wi'i ɗum'en:
—Ko njaaɗon ley ladde ɗuum, wo
faa ndaarowon ɗume? Yalla huɗo ko
henndu dimmbata naa?
8 Ndelle, ɗume njaaɗon faa
ndaarowon? Gorko nyaayoowo naa?

† **10:38** Maanaa hooyude leggal palaangal woni anniyaade mursude yonki muuɗum hono no Iisaa ni.

Si goonga, nyaayooɓe wo ley galleeji
kaanankooɓe tawetee.
9 Ndelle, ɗume ndaaroyɗon?
Annabaajo naa? Goonga! Miɗo
haalana on, imo ɓuri annabaajo.
10 Kanko woni mo Laamɗo haali
kabaaru muuɗum ley Binndi, wi'i:
«Ndaaree, mi ardinante nulaaɗo am
moyyinane laawol.»*
11 Goonga kaalanammi on: dimoowo
fuu rimaay ɓurɗo Yaayaa lootoowo
lootagal batisima† oon. Tawi le,
ɓurɗo famɗude ley laamu Laamɗo
oon na ɓuri mo teddude.
12 Gilla Yaayaa lootoowo lootagal
batisima fuɗɗi waajaade, laamu
Laamɗo ina fooɗoroo yeeso, de
laawol muuɗum na tiiɗi. Nyannguɓe
du na kabda e maggu.‡
13 Tawreeta Muusaa e annabaaɓe fuu
cappake laamu nguun faa yottii ja-
maanu Yaayaa.
14 Si oɗon njaɓa haala maɓɓe, Yaayaa
woni annabi Iliyaasa mo garol
muuɗum sappaa oon.
15 Jom nowru fuu nana.
16 Ɗume mbaawumi nanndinde
yimɓe jamaanu o? Iɓe nanndi e
sukaaɓe jooɗiiɓe e taliyaaje luumo,
na nodda yigiraaɓe muɓɓen, na
mbi'a:
17 «Min puufanii on cereeli,
de on mbamaay.
Min mboyanii on jimi bojji,
de on mboyaay.»
18 Sabo Yaayaa warii, wo cuumo-
tooɗo, yarataa doro, de yimɓe na
mbi'a wo gonduɗo e ginnaaru.
19 Ɓii Neɗɗo du warii ina nyaama,
ina yara, de yimɓe na mbi'a: «Ndaar
neɗɗo o, kakkilanɗo nyaamude e
yarude tan, yigoo nanngooɓe lampo e
luttuɓe woɓɓe!» Ammaa ko hakkillo
Laamɗo gollata ɗuum ina holla wo
ngo goonga.

No Iisaa feliri gure caliiɗe tuubude (Lukka 10.13-15)

20 Caggal ɗuum, Iisaa fuɗɗi felude
gure ɗe o ɓuri waɗude kaayeefiiji e
ley muɓɓen ɗeen, sabo wonɓe ley
gure ɗeen tuubaay. O wi'i:
21 —Bone woodanii ma, aan Ko-
rasin! Bone woodanii ma, aan Bayti-
sayda! Sabo si kaayeefiiji gaɗanoodi
e ley mooɗon ɗiin ngaɗanooma Tirus
e Sidon fu, tawete wonɓe toon ɓeen
tuubiino law. Tawete ɓe ɓornakeno
tekke bootooji, ɓe njooɗakeno ley
ndoondi faa ɓe kolla ɓe tuubii.
22 Saabe ɗum, miɗo wi'a on:
nyannde darngal, jukkungo mooɗon
ɓuran ngo Tirus e Sidon ngoon
bonde.
23 Aan du Kafarnahum, aɗa miiloo
a toownete faa yaha kammu naa? A
leeyinte faa kettaa ley maayɓe. Sabo
si kaayeefiiji gaɗanoodi e ley maaɗa
ɗiin ngaɗanooma Sodoma fu, tawete
wuro ngoon heddotono faa joonin.
24 Saabe ɗum, miɗo wi'a on:
nyannde darngal, jukkungo mooɗon
ɓuran ngo Sodoma ngoon bonde.

No Iisaa noddiri yimɓe faa keɓa powtiri (Lukka 10.21-22)

25 Wakkati oon, Iisaa adi haala,
wi'i:
—Baaba, jom kammu e leydi, mi
yettii ma, sabo a suuɗii kulle ɗe
jom'en hakkillo e jom'en anndal, de
ɓanginanɗaa ɗe cukaloy.
26 Ayyo, noon jaati Baaba, sabo
ɗum weli maa.
27 Baaba am wattii huunde fuu ley
junngo am. Fay gooto anndaa Ɓiɗɗo
oon si wanaa Baabiiwo. Fay gooto
anndaa Baabiiwo du si wanaa Ɓiɗɗo,
e mo Ɓiɗɗo oon muuyi ɓanginande.
28 Onon tampuɓe, ronndiiɓe doŋle
teddude, on fuu ngaree to am faa mi
fowtina on.
29 Leeyinee ko'e mon ley hoore-
waaku am faa mi ɗowa on, ac-
con mi janngina on. Sabo mi
keesindiiɗo jom ɓernde leeyunde,
yonkiiji mooɗon keɓan powtiri.

* **11:10** Malakiya 3.1. † **11:11** Ɗo wi'ete lootagal batisima dow haala batisima Yaayaa fu, lootagal tuubu maa mutineede du na wi'ee. ‡ **11:12** Timmoode aayaare nde ina waawi faamireede ni: Yimɓe na kaɓa dow laamu Laamɗo e semmbe, jom'en semmbe du ina piloo teetude ngu.

30 Sabo ko njamirammi on ɗuum
ina hoyi ronndaade, donngal am du
ina huyfi.

12

Haala nyalaande fowteteende
(Marku 2.23-28, Lukka 6.1-5)

1 Wakkati oon, Iisaa e taalibaaɓe
muuɗum ina ceeka gese nyannde
fowteteende. Taalibaaɓe makko
njolbi, de na itta cammeeji alkama,
ina yakka.
2 Nde Farisa'en ɓeen nji'unoo ɗum
ndeen, ina mbi'a mo:
—Ndaaru, taalibaaɓe maa ɓeen ina
ngolla ko haɗaa golleede nyalaande
fowteteende!
3 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Yalla on njanngaay ko Daawda
waɗi nde yolbunoo, kam e yaadi-
raaɓe muuɗum naa?
4 O naati e ley hukum ceniiɗo,
kanko e yaadiraaɓe makko, de ɓe
nyaami buuru cakkaaɗo. Wooɗi, ɓe
ngalaano laawol nyaamude ɗum, al-
maami'en tan njeyi nyaamude ɗum.
5 Maa du, on njanngaay e ley
Tawreeta Muusaa no almaami'en
ngollirta ley suudu dewal mawndu
nduun fay nyannde fowteteende
naa? Iɓe lutta yamiroore nyannde
ndeen, de ɗum felataa ɓe.
6 Miɗo wi'a on: ko ɓuri suudu dewal
mawndu ina ɗo.
7 Si on paamiino ko haala Laamɗo
ka fiirtata: «Yurmeende njiɗumi,
wanaa sadaka duppeteeɗo», on
carataakono laaɓuɓe ɓe.
8 Sabo Ɓii Neɗɗo kam jeyi nyannde
fowteteende.

No Iisaa selliniri gorko mo junngo waanngo
(Marku 3.1-6, Lukka 6.6-11)

9 Iisaa dilli ɗoon, naatowi suudu
maɓɓe waajordu.
10 Gorko mo junngo waanngo ina
woni ɗoon. Wonɓe ɗoon ɓeen ina
piloo ko pelira Iisaa, de ɓe yami ɗum:
—Yalla dannude goɗɗo nyannde
fowteteende haɗaaka naa?
11 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Si gooto mooɗon ina jogii mbaalu
ngootu, de ngu saamii ley luggere
nyalaande fowteteende fu, wanaa
joomum yaltinowan ngu naa?
12 Oɗon anndi neɗɗo ina ɓuri
mbaalu ɗo woɗɗi! Ndelle, ina daganii
waɗande neɗɗo ko woodi nyannde
fowteteende.
13 Caggal ɗuum, o wi'i gorko oon:
—Foortu junngo maa!
O foorti ngo tan, ngo daɗi faa
ngo warti hono no heddiingo ngoon
noon.
14 Farisa'en ɓeen njalti, kawriti faa
ndawrida no mbarda Iisaa.

No Laamɗo suɓorii golloowo muuɗum Iisaa

15 Nde Iisaa nannoo ɗum ndeen,
dilli nokku oon, de yimɓe heewɓe
njokki mo. O danni nyawɓe ley
muɓɓen fuu,
16 o sappani ɗum'en taa kumpita
fay gooto kabaaru makko.
17 Ɗum waɗi faa ko annabi Esaaya
haalnoo ɗuum tabita nde wi'unoo:
18 «Inan golloowo am mo cuɓiimi.
Miɗo horsini mo,
Imo wela ɓernde am.
Mi jippinan Ruuhu am dow makko,
o gooynanan lenyi laawol fon-
nditaare.
19 O waɗataa kalala, o dukataa.
Daande makko nanataake dow
laabi.
20 O helataa fay yommbal oonyiingal,
o nyifataa fay lampal ngal fooyre
muuɗum famɗi
faa ɗo o hokki fonnditaare
jaalagol.
21 Lenyi ɗiin fuu njowan jikke
muɓɓen dow makko.»*

No Iisaa riiwrata ginnaaji e Baawɗe Laamɗo
(Marku 3.20-30, Lukka 11.14-23, 12.10)

22 Ndeen, gorko mo ginnaaru
wumni muumɗini waddaa to Iisaa,
de danni ɗum faa na haala, na yi'a.
23 Ɗum haaynii jama'aaje ɗeen fuu,
de keddii ina mbi'a:
—Ɗum le, wo taan Daawda oon
woni ɗo naa?

* **12:21** Esaaya 42.1-4.

24 Ammaa nde Farisa'en ɓeen nannoo ɗum ndeen, mbi'i:
—Si gorko o na riiwa ginnaaji fu, wo e baawɗe Beeljebul, hooreejo majji o riiwrata ɗi.
25 Iisaa na anndi miilooji maɓɓe, de wi'i ɓe:
—Laamu fuu pecciingu ina haɓa, halkan. Katin du, si wuro naa galle feccake ina haɓa fu, heddataako.
26 Si Seyɗaani riiwii ginnaaji muuɗum, feccii hoore mum. Ndelle, noy laamu muuɗum heddortoo?
27 Si tawii miin miɗo riiwra ginnaaji e baawɗe Beeljebul, jokkuɓe on ɓeen le, wo e baawɗe moy ndiiwrata ɗi? Ndelle golleeji maɓɓe jaati ina kolla on ngaldaa e goonga!
28 Ammaa si Ruuhu Laamɗo ndiiwrammi ginnaaji, ɗum ina holla laamu Laamɗo warii to mooɗon.
29 Iisaa ɓeydi, wi'i:
—Fay gooto waawaa naatude galle gorko jom semmbe faa teeta jawdi muuɗum, sanaa artoo haɓɓa joomum tafon. Ndeen ina waawi hooyude ko woni ley suudu muuɗum.
30 Mo waldaa e am fuu wo ganyo am. Mo wallataa kam mi hawrundura fuu, wo cankitoowo.
31 Saabe ɗuum, miɗo wi'a on: yimɓe ina mbaawi yaafeede hakkeeji muɓɓen e mbonkaaji muɓɓen fuu. Ammaa mbonkiiɗo Ruuhu Ceniiɗo fu yaafataake.
32 Neɗɗo fuu kaalɗo ko boni e dow Ɓii Neɗɗo, ina waawi yaafeede. Ammaa neɗɗo fuu kaalɗo ko boni dow Ruuhu Ceniiɗo, yaafataake joonin, yaafataake wakkati garoowo.

No lekki anditirtee ɓiɓɓe muuɗum (Lukka 6.43-45)

33 —Si lekki na wooɗi fu, ɓiɓɓe muuɗum mbooɗan. Si lekki wooɗaa du, ɓiɓɓe muuɗum mbooɗataa. Sabo lekki fuu, wo ɓiɓɓe mum anditirtee.
34 Onon ɓiɓɓe bolle! Noy mbaawirton haalude ko wooɗi tawee on bonɓe? Sabo ko heewi e ley ɓernde fu, wo ɗuum hunnduko wurtinta.
35 Neɗɗo moyyo, ko moyyi ko resii ley ɓernde muuɗum, ɗuum wurtinta. Neɗɗo bonɗo du, ko boni ko resii ley ɓernde muuɗum, ɗuum wurtinta.
36 Miɗo wi'a on: nyannde darngal yimɓe kaaltan haalaaji laaliiɗi ɗi kaalnoo fuu.
37 Sabo e haalaaji maaɗa carirteɗaa wo a ponnditiiɗo maa a jukketeeɗo.

No Farisa'en pilorii maande (Marku 8.11-12, Lukka 11.29-32)

38 Caggal ɗuum, jannginooɓe Tawreeta woɓɓe, e Farisa'en mbi'i Iisaa:
—Moodibbo, miɗen njiɗi kollaa min maande holloore Laamɗo nuli ma.
39 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Wo jamaanu bonɗo, tuunɗo filotoo holleede maande. Ammaa maande fuu o hollataake si wanaa maande annabi Yuunusa ndeen.
40 Sabo no Yuunusa waɗiri balɗe tati jemma e nyalooma ley reedu liingu manngu ni, hono noon Ɓii Neɗɗo du waɗirta balɗe tati jemma e nyalooma faa ley leydi.
41 Nyannde darngal, worɓe Niniwe ummodoto e yimɓe jamaanu o, kiitodoo e muɓɓen, de liɓa ɗum'en. Sabo worɓe Niniwe tuubii nde nannoo waaju Yuunusa ndeen. Haya, ɓurɗo Yuunusa ina ɗo!
42 Nyannde darngal, kaananke debbo leydi horɗoore oon ummodoto e yimɓe jamaanu o, hiitodoo e muɓɓen, de liɓa ɗum'en. Sabo o yuwii hoore leydi, o wari faa o hettindoo haalaaji Suleymaana kebbinaaɗi hakkilantaaku. Haya, ɓurɗo Suleymaana ina ɗo!

Haala yeccagol ginnaaru (Lukka 11.24-26)

43 —Si ginnaaru wurtake e neɗɗo fu, ndu yiiltoyto e nokkuuje joorɗe indu filoo ɗo ndu ŋootta, de ndu heɓataa.
44 Ndeen ndu wi'a: «Mi yeccoto suudu am ndu eggunoomi e muuɗum nduun.» Nde ndu warti fu, ndu tawan suudu nduun wo ɓoldu, fiisaama, moyyinaama.
45 Ndeen ndu yaha, ndu waddowa ginnaaji jeɗɗi ɓurɗi ndu bonde. Ɓi naata, ɗi koɗa ley toon. Nii cakitte neɗɗo oon ɓurdata arande muuɗum bonde. Nii du yimɓe jamaanu bonɗo o laatortoo.

Minyiraaɓe Iisaa e inna muuɗum (Marku 3.31-35, Lukka 8.19-21)

46 Nde Iisaa haaldannoo e jamaa oon ndeen, inna muuɗum e minyiraaɓe muuɗum worɓe njottii. Ɓe ndarii yaasin, iɓe njiɗi yi'ude mo.
47 Goɗɗo wi'i mo:
—Inan inna maa e minyiraaɓe maa ina ndarii yaasin, ina njiɗi yi'ude ma.
48 O jaabii neɗɗo oon, o wi'i ɗum:
—Moy woni inna am? Ɓeye ngoni minyiraaɓe am?
49 O sappii taalibaaɓe makko ɓeen, o wi'i:
—Inan inna am e minyiraaɓe am.
50 Sabo wo gaɗoowo muuyɗe Baaba am gonɗo dow kammuuli oon, kam woni minyam gorko naa minyam debbo naa inna am.

13

Banndol haala aawoowo (Marku 4.1-9, Lukka 8.4-8)

1 Ley nyalooma oon, Iisaa na wonnoo ley suudu de yalti, jooɗowii daande maayo.
2 Jama'aaje keewɗe ngari, piilii mo faa o naati laana ndiyam, o jooɗii ley makka. Yimɓe ɓeen fuu ndarii to daande ndiyam ɗaam.
3 O banndani ɓe banndi keewɗi. Imo wi'a:
—Aawoowo yalti faa saaka aawdi.
4 E ley aawugol ngool, aawdi ngondi ndiin saami e laawol, de pooli ngari cuɓi ndi.
5 Yoga mayri saami e korokaaye ɗo leydi heewaa. Ndi fuɗi law sabo leydi ndiin ɗuuɗaa.
6 Kaa nde naange wulnoo ndeen, ndi ɗayli, ndi yoori sabo ndi waɗaay ɗaɗi.
7 Yoga mayri saami ɗo kebbe puɗata. Kebbe ɗeen mawni, ɓilli ndi.
8 Yoga mayri saami e leydi lobbiri. Ndi fuɗi, ndi rimi: yoga ɓeydake kile hemre, yoga capanɗe jeegom, yoga capanɗe tati.
9 Jom nowru fuu nana!

No Iisaa holliri ko waɗi de na banndana yimɓe (Marku 4.10-12, Lukka 8.9-10)

10 Wakkati oon, taalibaaɓe ɓeen ɓattii Iisaa yami mo, mbi'i:
—Ɗume waɗi de aɗa haalirana yimɓe banndi?
11 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Onon, on kokkaama faamude ko suuɗii e kabaaru laamu Laamɗo. De kamɓe kaa, ɓe kokkaaka ɗum.
12 Sabo neɗɗo fuu jogiiɗo paamal* dow laamu Laamɗo, ɓeydante faa heewa. Ammaa mo walaa paamal oon, fay seeɗa ko jogii ɗuum, teetete.
13 Ɗum waɗi de miɗo haalirana ɓe banndi, sabo iɓe ndaara, de ɓe nji'ataa, iɓe kettindoo du, de ɓe nanataa, ɓe paamataa.
14 Noon ko annabi Esaaya haali ɗuum tabitiri dow maɓɓe nde wi'unoo:
«On nanan faa wooɗa, de on paamataa.
On ndaaran faa laaɓa, de on nji'ataa.
15 Sabo yimɓe lenyol ngol na njoori ɓerɗe:
Ɓe cukkii noppi maɓɓe,
ɓe muɓɓii gite maɓɓe,
taa gite maɓɓe nji'a,
taa noppi maɓɓe nana,
taa hakkillooji maɓɓe paama,
taa ɓe tuuba, de mi danna ɓe.»†
16 Ammaa onon, barke woodanii on: gite mooɗon ina nji'a, noppi mooɗon du ina nana!
17 Goonga kaalanammi on: annabaaɓe heewɓe e fonnditiiɓe heewɓe muuyiino yi'ude ko nji'oton ɗuum, de ɓe nji'aay. Ɓe muuyiino nanude ko nanoton ɗuum, de ɓe nanaay.

No Iisaa fiirtiri banndol aawoowo (Marku 4.13-20, Lukka 8.11-15)

18 —Ndelle, kettindee maanaa banndol aawoowo ngol.
19 Neɗɗo fuu nanɗo haala laamu Laamɗo de tawi faamaay ɗum, bonɗo oon waran, itta ko aawaa e ɓernde muuɗum. Kabaaru neɗɗo oon ina nanndi e aawdi caamundi sera laawol ndiin.

* **13:12** Paamalɗo ina yaada e goonɗinal omtoowal ɓernde joomum faa jaɓa goonga. † **13:15** Esaaya 6.9-10.

20 Kabaaru aawdi caamundi e korokaaye ndiin, ina nanndi e neɗɗo nanoowo konngol ngool de jaƃƃoroo ngol seyo wakkati oon.
21 Ammaa ngol walaa ɗaɗi e neɗɗo oon. O nanngan ngol wakkati seeɗa tan. Nde ƃillaare naa torra hewti mo saabe konngol ngool fu, o yoppan ngol wakkati gooto.
22 Kabaaru aawdi caamundi e kebbe ndiin, ina nanndi e neɗɗo nanoowo konngol ngool, de kaƃƃuko'u adunaaru e eytugol jawdi ƃilla ngol, ngol laatoo dimarol.
23 Ammaa kabaaru aawdi caamundi e leydi lobbiri ndiin, ƃeen ngoni nanooƃe konngol ngool de paama ngol. Wakkati oon, ƃe ndiman ƃiƃƃe: yoga hemre, yoga capanɗe jeegom, yoga capanɗe tati.

Banndol haala huɗo bonko ley ngesa alkama

24 Iisaa haalani ƃe banndol gonngol, wi'i:
—Inan no laamu Laamɗo nanndi: wo hono gorko aawuɗo aawdi lobbiri ley ngesa muuɗum.
25 Ammaa nde yimƃe fuu ɗaaninoo ndeen, ganyo makko wari, aawi huɗo bonko e ley ngesa makko alkama ngaan, de dilli.
26 Nde aawdi ndiin fuɗunoo faa rimi fu, huɗo bonko koon du ƃangi.
27 Maccuƃe ƃeen njehi mbi'owi jom ngesa oon: «Joomii amin, wanaa aawdi lobbiri aawuɗaa e ngesa maa nga naa? Ndelle toy huɗo koon yuuri?»
28 O jaabii ƃe, o wi'i: «Wo ganyo gomma waɗi ɗum.» De maccuƃe ƃeen yami mo, mbi'i: «Aɗa yiɗi min njaha min ɗoofowa huɗo koon naa?»
29 Ammaa o jaabii ƃe, o wi'i: «A'aa. Si oɗon ɗoofa huɗo bonko koon fu, hasii on ɗoofidan e alkama oon du.
30 Accidee ko e alkama oon faa tayri. Ndeen, mi wi'an tayooƃe ƃeen ɗoofa ko tafon, ƃe ngaɗa ko kaƃƃe faa ko wulee. Si ƃe ngaɗii ɗum fuu, ƃe taya alkama oon. Ndeen ƃe kawrundura ɗum ley beembal am.»

Banndol haala gabbel pamarel (Marku 4.30-32, Lukka 13.18-19)

31 Iisaa haalani ƃe banndol gonngol, wi'i:
—Laamu Laamɗo ina nanndi e gabbel lekki mutaari ngel neɗɗo hooyi, de aawi ley ngesa muuɗum.
32 Gabbel ngeel ƃuri gabbe fuu famɗude, ammaa si ngel fuɗii fu, ngel ƃuran leɗɗe sardiŋe fuu. Ngel laatoto lekki faa pooli ngara nyiƃa cuuɗi muƃƃen e licce makki.

Banndol haala rabilla (Lukka 13.20-21)

33 O banndani ƃe banndol gonngol, o wi'i:
—Laamu Laamɗo ina nanndi e rabilla mo debbo hooyi, diibunduri e etirɗe conndi tati mawɗe faa ɗum fuu ɗum yuufi.
34 Ɗum fuu, Iisaa banndanii jama'aaje ɗeen. Walaa fuu ko o haalani yimƃe si wanaa e banndol.
35 O waɗirii noon faa haala ka annabaajo haalnoo kaan tabita nde wi'unoo:
«Mi haaldanan ƃe banndi,
mi haalanan ƃe kulle cuuɗaaɗe
gilla adunaaru joyyinaaka.»‡

No Iisaa fiirtiri banndol huɗo bonko

36 Caggal ɗuum, Iisaa yoppi yimƃe ƃeen, naati ley suudu. Taalibaaƃe muuɗum ƃeen ƃattii ɗum, mbi'i ɗum:
—Fiirtan min banndol huɗo ley ngesa ngool.
37 O jaabii ƃe, o wi'i:
—Aawɗo aawdi lobbiri ndiin oon woni Ɓii Neɗɗo.
38 Ngesa ngaan woni adunaaru ndu. Aawdi lobbiri ndiin wo ƃiƃƃe laamu Laamɗo. Huɗo bonko koon wo ƃiƃƃe bondo oon.
39 Ganyo aawɗo huɗo bonko oon wo Ibiliisa. Tayri ndiin wo timmoode adunaaru, tayooƃe ƃeen wo maleyka'en.
40 Hono no huɗo bonko ittirtee faɗɗee e yiite ni, noon timmoode adunaaru laatortoo.
41 Ɓii Neɗɗo nulan maleyka'en muuɗum, itta luttinooƃe woƃƃe e

‡ **13:35** Jabuura 78.2.

waɗooɓe ko boni fuu e ley laamu muuɗum.
42 Ɓe paɗɗa ɗum'en e yiite jahannama. Toon bojji e ŋeryundurde nyiiye ngoni.
43 Ammaa wakkati oon, fonnditiiɓe ɓeen njalbiran hono naange e ley laamu Baaba muɓɓen. Jom nowru fuu, nana!

Banndol haala jawdi cuuɗiindi

44 —Laamu Laamɗo ina nanndi e jawdi cuuɗiindi e ley ngesa. Gorko gomma ukkii e mayri, de suuɗi ndi katin. E ley seyo makko, o yehi, o sonnowi ko o joginoo fuu, de o soodi ngesa ngaan.
45 Laamu Laamɗo na nanndi katin hono luumotooɗo pilotooɗo kaaye dime.
46 Si joomum yi'ii hayre rimre heewunde coggu, yahan sonna ko jogii fuu de sooda hayre ndeen.

Banndol haala liyyi

47 —Laamu Laamɗo ina wa'i katin hono fiil paɗɗaaɗo e maayo, de nanngi sii liyyi fuu.
48 Nde fiil oon heewunoo fu, filotooɓe liyyi ɓeen pooɗiri ɗum to daande ndiyam. Ɓe njooɗii iɓe cennda liyyi ɗiin. Liyyi lobbi ina ngattee ley kandeeje, bonɗi ɗiin du ina paɗɗee.
49 Hono noon timmoode adunaaru laatortoo. Maleyka'en ngaran cennda bonɓe e moyyuɓe.
50 Ɓe paɗɗa bonɓe ɓeen e ley yiite jahannama. Toon bojji e ŋeryundurde nyiiye ngoni.

Banndol haala kulle kese e kiiɗɗe

51 Iisaa yami ɓe, wi'i:
—On paamii ɗum fuu naa?
Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Ayyo, min paamii.
52 Caggal ɗuum, o wi'i ɓe:
—Jannginoowo Tawreeta fuu laatiiɗo taalibbo ley laamu Laamɗo, ina nanndi e jom galle jaltinoowo kulle kese e kulle kiiɗɗe e ley resirde muuɗum.

No Nasaraatunkooɓe calorii jaɓande Iisaa
(Marku 6.1-6, Lukka 4.16-30)

53 Nde Iisaa tilinoo e banndi ɗiin ndeen, dilli ɗoon,
54 de hooti wuro ngo mawni ngoon. Imo waajoo e suudu maɓɓe waajordu. Ɗum haaynii yimɓe hettindotooɓe ɓeen sanne, keddii ina mbi'a:
—Faa toy o heɓi hakkillo ngo? Noy o heɓiri baawɗe waɗude kaayeefiiji ɗi?
55 Yalla wanaa kanko woni ɓii cehoowo leɗɗe oon naa? Wanaa Mariyama woni inniiko naa? Yalla o wanaa mawnoo Yaakuuba e Yuusufi e Simon e Yahuuda naa?
56 Wanaa enen e minyiraaɓe makko rewɓe koddi? Ndelle, toy o heɓi ɗum fuu?
57 Ɗum saabanii ɓe salaade mo. Caggal ɗuum, o wi'i ɓe:
—Annabaajo ina teddinee e nokku fuu, si wanaa e ley wuro muuɗum, e ley suudu muuɗum.
58 Iisaa waɗaay ɗoon kaayeefiiji keewɗi sabo ɓe ngoonɗinaay ɗum.

14

No Yaayaa maayiri
(Marku 6.14-29, Lukka 3.19-20, 9.7-9)

1 Wakkati oon, Hirudus hooreejo leydi Galili oon nani kabaaru Iisaa ina haalee.
2 O wi'i gollooɓe makko:
—Ɗum wo Yaayaa lootoowo lootagal batisima! Wo kanko iirtii! Ɗum waɗi de imo jogii baawɗe waɗude kaayeefiiji.
3 Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngee, haɓɓee, uddee ley kasu. O waɗii ɗum saabe debbo bi'eteeɗo Hirudiya, jom suudu mawniiko bi'eteeɗo Filipu.
4 Sabo Yaayaa ina wi'annoo Hirudus:
—Daganaaki ma teetaa Hirudiya, sabo o dee mawna.
5 Hirudus na yiɗunoo warude mo ammaa suusaano yimɓe ɓeen, sabo ɓe fuu iɓe njogorii Yaayaa wo annabaajo.
6 Ɗum le, nyannde miccitagol rimeede Hirudus, ɓii Hirudiya debbo wami yeeso noddaaɓe ɓeen. Hirudus weltii sanne,

7 faa hunii hokkan mo huunde fuu
ko o ŋaarii ɗum.
8 Surbaajo oon jokki haala inna
muuɗum, wi'i Hirudus:
—Waddanam ɗo hoore Yaayaa
lootoowo lootagal batisima oon e ley
le'al!
9 Ɓum metti ɓernde Hirudus. Am-
maa saabe ko hunii ɗuum e saabe
noddaaɓe ɓeen, yamiri surbaajo oon
hokkee ko ŋaarii ɗuum.
10 O nuli goɗɗo yaha tayowa hoore
Yaayaa ley kasu toon.
11 Hoore ndeen tayaa tummbaa ley
le'al, de hokkaa suka debbo oon. Kam
du hokkowi nde inna muuɗum.
12 Taalibaaɓe Yaayaa ɓeen ngari
kooyi ɓanndu nduun, uwoyi. Caggal
ɗuum, ɓe njehi, ɓe kaalanowi Iisaa ko
waɗi ɗuum.

*No Iisaa nyaamniri worɓe uju-
naaje njoyo*
*(Marku 6.30-44, Lukka 9.10-17,
Yuhanna 6.1-14)*

13 Nde Iisaa nannoo kabaaru
maayde Yaayaa ndeen, dilli ɗoon,
naati laana ndiyam. O fonndii nokku
perwuɗo, kanko tan. Nde yimɓe
nannoo ɗum fu, njalti e galluuje ɗeen,
takkii daande maayo ngoon, njokki
mo.
14 Nde o yaltunoo e laana kaan
ndeen, o yi'i jamaa keewɗo. O yur-
mii ɗum'en sanne, o danni nyawɓe
wonɓe ley muɓɓen.
15 Nde hiirunoo ndeen, taalibaaɓe
ɓeen ɓattitii Iisaa, mbi'i ɗum:
—Joonin kaa hiirii. Nokku o du wo
ladde. Mbi'aa jamaa oon yaha, naa-
towa gure faa coodowa ko nyaama
toon.
16 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Fotaa ko ɓe njaha. Onon e ko'e
mooɗon, kokkee ɓe ko ɓe nyaama.
17 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Buuruuje joy e liyyi ɗiɗi tan min
njogii.
18 O wi'i ɓe:
—Ngaddanee kam ɗum ga.
19 O yamiri yimɓe ɓeen njooɗoo
dow huɗo. O hooyi buuruuje joy ɗeen
e liyyi ɗiɗi ɗiin, de o tiggitii kammu,
o yetti Laamɗo. O tayi buuru oon,
o hokki taalibaaɓe ɓeen kokka jamaa
oon.
20 Ɓe fuu ɓe nyaami faa ɓe kaari.
Taalibaaɓe ɓeen kawrunduri kelte
keddiiɗe ɗeen, kebbini kandeeje
sappo e ɗiɗi.
21 Nyaamuɓe ɓeen ina ngaɗa hono
worɓe ujunaaje njoyo ko waldaa e
rewɓe e sukaaɓe.

*No Iisaa yaari dow ndiyam e koyɗe
(Marku 6.45-52, Yuhanna 6.15-21)*

22 Wakkati oon ni, o yamiri taal-
ibaaɓe ɓeen naata laana kaan, ardoo
peyyita maayo ngoon, faa o waynoo
jamaa oon.
23 Caggal o waynake jamaa oon, o
yeeŋowi dow waamnde faa o waɗa
du'aare kanko tan. Naange yanii,
tawi kanko tan woni toon.
24 Ndeen tawi laana kaan
woɗɗowake ley ndiyam toon. Bem-
peyye ina piya ka, sabo ika hawra e
henndu.
25 Nde ɓadinoo weetude ndeen,
imo wara to taalibaaɓe ɓeen, imo
yaha e koyɗe dow ndiyam ɗaam.
26 Ammaa nde ɓe nji'unoo mo imo
yaha dow ndiyam ɗaam fu, nesiiji
maɓɓe tayi, ɓe mbi'i:
—Wo ɗum mbeelu!
Ɓe mbaaydiri kulol.
27 Wakkati oon fu, Iisaa wi'i ɓe:
—Cellinee ɓerɗe mon! Wo miin.
Taa kulee!
28 Piyeer jaabii mo, wi'i:
—Joomam, si wo aan fu, njamiraa
kam mi wara to maa dow ndiyam
ɗam.
29 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—War!
Piyeer yalti laana kaan, ina yaha
dow ndiyam ɗaam, ina fonndii to
Iisaa.
30 Ammaa nde o yi'unoo henndu
nduun sattii ndeen, o huli. O fuɗɗi
yoolaade. O wulli, o wi'i:
—Joomam, hisinam!
31 Wakkati oon fu, Iisaa foorti jun-
ngo mum, nanngi mo, wi'i:
—Hey pamɗuɗo goonɗinal. Ko waɗi
cikkitirɗaa?
32 Caggal ɗuum ɓe ɗiɗo fuu, ɓe naati
laana kaan. Wakkati oon, henndu
nduun darii.

33 Ndeen taalibaaɓe wonɓe ley laana kaan ɓeen cujidani mo, mbi'i:
—Tannyoral, aan woni Ɓii Laamɗo!

No Iisaa selliniri nyawɓe ley leydi Genesaret
(Marku 6.53-56)

34 Ɓe peyyiti maayo ngoon, ɓe njottii leydi Genesaret.
35 Worɓe nokku oon annditi mo, kaalani leydi ndiin fuu garol makko. Yimɓe ɓeen ngaddani mo nyawɓe muɓɓen fuu.
36 Ɓe nyaagii mo o acca nyawɓe ɓeen meema fay si wo kommbol saaya makko tan. Meemuɗo ngol du fuu daɗii.

15

Haala al'aada maamiraaɓe
(Marku 7.1-13)

1 Farisa'en e jannginooɓe Tawreeta yuuri Urusaliima, ngari to Iisaa yami ɗum, mbi'i:
2 —Ɗume waɗi de taalibaaɓe maa ɓeen ina lutta al'aadaaji maamiraaɓe meeɗen ɗiin? Sabo ɓe lootataa juuɗe maɓɓe fadde maɓɓe e nyaamude.*
3 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Onon le, ɗume waɗi de oɗon lutta yamiroore Laamɗo ndeen faa njokkon al'aada mooɗon?
4 Sabo Laamɗo wi'ii: «Teddin bammaa e inna maa.»† O wi'i katin: «Kuɗuɗo bammum naa inna mum, wareede laatoo jukkungo muuɗum.»‡
5 Ammaa onon le, oɗon mbi'a ina heya si neɗɗo wi'ii bammum naa inna mum: «Ko kaannoomi wallirde ma ɗuum wo ngeɗu Laamɗo».
6 Ko mbi'oton noon ɗuum, oɗon kaɗa yimɓe teddinde saaraaɓe muɓɓen katin. Hono noon tosirton konngol Laamɗo, faa njokkon al'aada mooɗon!
7 Onon munaafiki'en! Annabi Esaaya woofaay fey nde sappinoo on, wi'unoo:
8 «Laamɗo wi'ii:
Lenyol ngol ina teddina kam e kunnduɗe muɓɓen,
ammaa ɓerɗe muɓɓen ina mboɗɗii kam.
9 Ko ɓe ndewata kam ɗuum walaa nafaa fey.
Si goonga, janndeeji ɗi ɓe njanninta ɗiin
wo jamirooje yimɓe tan.»§

Haala ko tuuninta neɗɗo
(Marku 7.14-23)

10 Wakkati oon, Iisaa noddi jamaa oon, wi'i ɗum:
—Kettindee, paamee:
11 wanaa ko naatata e hunnduko neɗɗo ɗuum tuuninta ɗum. Wo ko wurtotoo e hunnduko ɗuum tuuninta ɗum.
12 Wakkati oon, taalibaaɓe ɓeen ɓattitii mo, mbi'i mo:
—Yalla aɗa anndi haalaaji maa ɗiin metti Farisa'en ɓeen naa?
13 O jaabii, o wi'i:
—Funngo fuu ngo Baaba am gonɗo dow kammu oon aawaay, ɗoofete.
14 Accee ɓe. Wo ɓe wumɓe ɗowooɓe wumɓe! Si bumɗo ɗowii bumɗo fu, ɓe ɗiɗo fuu ɓe caaman ley luggere.
15 Piyeer jaabii, wi'i mo:
—Fiirtan min haala tuundi kaan.
16 Iisaa wi'i:
—Onon du, faa joonin ɗum laaɓanaay on naa?
17 On paamaay ko naati e hunnduko fuu yahan ley reedu, de ɗum yalta yaasin?
18 Ammaa ko wurtoto e hunnduko ɗuum e ɓernde yuurata. Wo ɗuum jaati tuuninta neɗɗo.
19 Sabo e ɓernde neɗɗo miilooji bondi e waɗude war-hoore e jeenu e fijirde e nguyka e seedaade fewre e mbonka fuu yuurata.
20 Ɗum woni ko tuuninta neɗɗo. Ammaa nyaamude tawee lootaay juuɗe muuɗum no al'aada wi'iri ni tuunintaa neɗɗo.

No debbo leydi Kanaana goondiniri Iisaa
(Marku 7.24-30)

21 Caggal ɗuum, Iisaa dilli ɗoon, fonndii seraaji Tirus e Sidon.

* **15:2** Lootugol juuɗe ngool wanaa faa itta tuundi, wo faa joomum fonnditanoo diina. † **15:4** Wurtagol 20.12. ‡ **15:4** Wurtagol 21.17. § **15:9** Esaaya 29.13.

22 Debbo jeyaaɗo Kanaana koɗuɗo
e leydi ndiin wari to makko, wulli,
wi'i:
—Joomam, taan Daawda, yurmam!
Ɓiyam debbo ginnaaru ina woni e
muuɗum, ina torra ɗum sanne!
23 Ammaa Iisaa jaabaaki mo fay hu-
unde. Taalibaaɓe makko ɓeen ɓattitii
mo, mbi'i mo:
—Riiwu mo. O jokku en, imo wulla
tan.
24 Iisaa jaabii, wi'i:
—Mi nulaaka si wanaa e baali su-
udu Israa'iila majjuɗi ɗiin.
25 Ammaa debbo oon wari, sujidi
yeeso makko, wi'i:
—Joomam, wallam!
26 Iisaa jaabii, wi'i:
—Hooyude nyaamdu sukaaɓe, de
faɗɗana dawaaɗi wooɗaa.
27 Debbo oon wi'i:
—Goonga, Joomam. De dawaaɗi
du na nyaama nyaamdu ndu joom
muɓɓen saamdinta nduun.
28 Ndeen, Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Hey debbo, goonɗinal maa ngal
ina mawni! Wo ɗum laatane hono no
njiɗirɗaa noon.
Wakkati oon jaati, ɓiyiiko debbo
oon daɗi.

No Iisaa selliniri nyawɓe heewɓe

29 Iisaa dilli ɗoon, takkii daande
maayo Galili. O yeeŋi waamnde, o
jooɗii toon.
30 Yimɓe heewɓe ngari to makko,
ngaddi bonnguuɓe e wumɓe e woyɓe
e muumɓe, kam e nyawɓe woɓɓe
heewɓe. Ɓe ɓattini ɗum'en yeeso
makko, de o danni ɓe.
31 Ɗum haaynii yimɓe ɓeen sanne
nde nji'unoo muumɓe ina kaala,
woyɓe ndaɗi, bonnguuɓe ina njaha
e koyɗe muɓɓen, wumɓe ina nji'a.
Yimɓe ɓeen ina njetta Laamɗo Is-
raa'iila.

*No Iisaa nyaamniri worɓe uju-
naaje nayo
(Marku 8.1-10)*

32 Iisaa noddi taalibaaɓe muuɗum
ɓeen, wi'i ɗum'en:
—Yimɓe ɓe ina njurminii kam, sabo
hannden woni balɗe tati iɓe ngondi
e am, de ɓe ngalaa ko ɓe nyaama.
Mi yiɗaa yoppude ɓe ndilla tawee
ɓe nyaamaay, sabo hasii yolbere
liɓowan ɓe dow laawol.
33 Taalibaaɓe makko ɓeen mbi'i
mo:
—E ley ladde ɗo toy keɓeten ko
nyaamnen jamaa hono o?
34 O yami ɓe, o wi'i:
—Buuruuje foti njogiɗon?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Jeɗɗi, kam e liyyoy seeɗa min
njogii.
35 Caggal ɗuum, o yamiri jamaa oon
jooɗoo e leydi.
36 O hooyi buuruuje jeɗɗi ɗeen e
liyyoy kooy. O yetti Laamɗo, o tayi ɗe,
o hokki taalibaaɓe ɓeen kokka ɗum
jamaa oon.
37 Ɓe fuu ɓe nyaami faa ɓe kaari.
Taalibaaɓe ɓeen kawrunduri kedde
ɗeen. Ɗe keewi kandeeje jeɗɗi.
38 Nyaamuɓe ɓeen wo worɓe uju-
naaje nayo, ko waldaa e rewɓe e
sukaaɓe.
39 Caggal Iisaa waynake yimɓe
ɓeen, naati laana, yehi leydi Maga-
dan.

16

*No Farisa'en ŋaarorii kollee maande
(Marku 8.11-13, Lukka 12.54-56)*

1 Farisa'en e Saduki'en ngari to
Iisaa faa ndaartindoo ɗum. Ɓe ŋaarii
ɗum holla ɓe maande yuuroore dow
kammu.
2 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Si naange yanii kammu ina wojji
fu, on mbi'an welan.
3 Fajiri du, si kammu ina wojji
ina niɓɓi, on mbi'an yuwoonde toɓan.
Oɗon mbaawi senndude alhaaliiji
kammu, ammaa on mbaawaa sen-
ndude maandeeji wakkatiiji ɗiin!
4 Wo jamaanu bonɗo, tuunɗo
filotoo holleede maande. Ammaa
maande fuu o hollataake, si wanaa
maande annabi Yuunusa ndeen.
Caggal ɗuum, o yoppi ɓe ɗoon, o
dilli.

*Haala rabilla Farisa'en e Saduki'en
(Marku 8.14-21)*

5 Nde taalibaaɓe ɓeen peyyitannoo
maayo ngoon ndeen, tawi njeggitii
yooɓaade buuru.
6 Iisaa wi'i ɓe:
—Kakkilee, ndeentee e rabilla
Farisa'en e Saduki'en oon.
7 Taalibaaɓe ɓeen ina mbi'undura:
—Wo saabe ko en njooɓaaki buuru
ɗuum waɗi imo wi'a ni.
8 Iisaa faami ko ɓe kaalata ɗuum,
wi'i ɓe:
—Ɗume waɗi de oɗon kaalda
hakkunde mooɗon haala njooɓaari
buuru? Onon famɗuɓe hoolaare!
9 Yalla faa joonin on paamaay?
Yalla on miccitaaki buuruuje joy
ɗe peccanmi worɓe ujunaaje njoyo
ɗeen, e kandeeje ɗe kebbinɗon kedde
ɗeen?
10 Yalla on miccitaaki katin buuru-
uje jeɗɗi ɗe peccanmi worɓe ujunaaje
nayo ɗeen, e kandeeje ɗe kebbinɗon
kedde ɗeen?
11 Noy waɗi de on paamaay
wanaa haala buuru kaalanammi
on? Ndeentoɗon e rabilla Farisa'en
e Saduki'en oon.
12 Ndeen taalibaaɓe ɓeen paami o
wi'aay ɓe ndeentoo e ko yuufinta bu-
uru ɗuum, ammaa ɓe ndeentoo e
ko Farisa'en e Saduki'en njannginta
ɗuum.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu
(Marku 8.27-30, Lukka 9.18-21)

13 Iisaa yehi leydi Kaysariya Filipu.
Toon o yami taalibaaɓe makko ɓeen, o
wi'i:
—Moy yimɓe mbi'ata Ɓii Neɗɗo oon
woni?
14 Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Woɓɓe ina mbi'a wo a Yaayaa
lootoowo lootagal batisima. Woɓɓe
du ina mbi'a wo a annabi Iliyaasa.
Woɓɓe katin du ina mbi'a wo
a annabi Yeremiya naa gooto e
annabaaɓe ɓeen.
15 O wi'i ɓe:
—Onon le, moy mbi'oton ngonumi?
16 Simon Piyeer jaabii mo, wi'i:
—Wo a Almasiihu, Ɓii Laamɗo
buurɗo oon.
17 Ndeen Iisaa wi'i mo:
—Barke woodanii maa, aan Simon
ɓii Yuunusa. Sabo wanaa ɓii-Aadama
anndini ma ɗum, wo Baaba am gonɗo
dow kammuuli oon anndini ma ɗum.
18 Miin du, miɗo wi'e Piyeer (ɗum
na fiirta «Hayre»). Dow hayre ndeen
nyiɓammi kawrital am goonɗinɓe
ngaal. Fay maayde e semmbe laakara
fuu walaa ko waawi e maggal.
19 Mi hokkete cokitirɗe laamu
Laamɗo: huunde fuu ko kaɗuɗaa
dow leydi, haɗete dow kammu.
Huunde fuu ko njaɓuɗaa dow leydi,
jaɓete dow kammu.
20 Ndeen, Iisaa sappani taalibaaɓe
muuɗum ɓeen taa kaalana fay gooto
yalla kam woni Almasiihu.

No Iisaa sapporii maayde muuɗum e iirtagol muuɗum
(Marku 8.31-33, Lukka 9.22)

21 Gilla wakkati oon, Iisaa fuɗɗi
anndinde taalibaaɓe muuɗum ɓeen
ina tilsani ɗum yaha Urusaliima.
Toon mawɓe yimɓe e hooreeɓe
almaami'en e jannginooɓe Tawreeta
torran ɗum sanne, de ngaɗa waree.
De nyannde tataɓerde ndeen o
iirtoto.
22 Ndeen Piyeer toowtini mo de
fuɗɗi felude mo e haalaaji makko
ɗiin, wi'i:
—Wo Laamɗo reene Joomam! Ɗum
hewtataako ma!
23 De Iisaa kaa yeeyii, wi'i Piyeer:
—Woɗɗam aan Seyɗaani! Aɗa fer-
gina kam e laawol am, sabo miilooji
maa ɗiin yuuraay to Laamɗo, wo to
yimɓe ɗi yuuri!

No Iisaa jokkirtee
(Marku 8.34-9.1, Lukka 9.23-27)

24 Caggal ɗuum, o wi'i taalibaaɓe
makko ɓeen:
—Muuyɗo jokkude kam fuu, sela
ndaarude hoore muuɗum, hooya leg-
gal muuɗum palaangal, jokka kam.*
25 Sabo muuyɗo dannude yonki
muuɗum fu, mursan ki. Ammaa
mursuɗo ki saabe am fu, heɓtan ki.
26 Ɗume heɓude adunaaru ndu
fuu nafata neɗɗo, si mursii yonki
muuɗum? Yalla ina woodi ko neɗɗo

* **16:24** Ndaaree Matta 10.38.

waawi hokkitirde faa danna yonki
muuɗum naa?
27 Sabo Ɓii Neɗɗo oon wardan e
maleyka'en muuɗum e ley teddeen-
gal Baaba muuɗum. Wakkati oon,
o barjoto mono fuu ko fotata e golle
muuɗum.
28 Goonga kaalanammi on: yoga e
wonɓe ɗo maayataa tawee nji'aay Ɓii
Neɗɗo ina warda e laamu muuɗum.

17

No alhaali Iisaa waylitorii
(Marku 9.2-13, Lukka 9.28-36)

1 Balɗe jeegom caggal ɗuum, Iisaa
yaadi e Piyeer e sakiraaɓe ɗiɗo Yaaku-
uba e Yuhanna, o toowtidi e muɓɓen
dow waamnde toownde.
2 Ɓoon alhaali makko waylitii yeeso
maɓɓe. Yeeso makko ina jalba hono
naange, kaddule makko du ndawni
far hono annoora.
3 Inan, Muusaa e Iliyaasa ɓangani
ɓe, ina kaalda e makko.
4 Piyeer wi'i Iisaa:
—Joomam, gonal amin ɗo ina
wooɗi. Si aɗa yiɗi fu, mi darnan
hukumuuji tati: aan gooto, Muusaa
gooto, Iliyaasa du gooto.
5 O tilaaki e haalude, faa ruulde
jalboore suddi ɓe. Daande yuuri ley
ruulde ndeen, wi'i:
—O woni Ɓiyam mo korsinmi, mo
ceyortoomi. Kettindanee mo!
6 Nde taalibaaɓe ɓeen nannoo
daande ndeen fu, kippi geese
muɓɓen e leydi. Ɓe kuli sanne.
7 Iisaa ɓattitii, meemi ɓe, wi'i:
—Ummee, taa kulee.
8 Wakkati oon, ɓe ɓanti gite maɓɓe,
de ɓe nji'aay fay gooto si wanaa Iisaa
tan.
9 E ley ko ɓe njippotoo waamnde
ndeen ɗuum, Iisaa sappani ɓe, wi'i:
—Taa kaalanee fay gooto ko
nji'uɗon ɗuum faa wakkati nde Ɓii
Neɗɗo ummitii e hakkunde maayɓe.
10 Caggal ɗuum, taalibaaɓe ɓeen
yami mo, mbi'i:
—Ɓume waɗi de jannginooɓe
Tawreeta ina mbi'a tilay annabi
Iliyaasa artoo Almasiihu warude?
11 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Goonga, Iliyaasa artoto warude,
moyyintinoo huunde fuu.
12 Ammaa miɗo wi'a on: Iliyaasa
warii faa faltake, de ɓe annditaay
ɗum, ɓe ngollii ɗum ko ɓe muuyi fuu.
Hono noon ɓe torrirta Ɓii Neɗɗo oon
du.
13 Ndeen taalibaaɓe ɓeen paami
wo haala Yaayaa lootoowo lootagal
batisima o haalanta ɗum'en.

No Iisaa selliniri suka gonduɗo e ginnaaru
(Marku 9.14-29, Lukka 9.37-43)

14 Nde ɓe ngartunoo to jamaa oon
ndeen, gorko gomma ɓattitii mo,
hofii yeeso makko,
15 wi'i:
—Joomam, yurma ɓiyam gorko!
O dabidabiyaajo, imo tampi sanne.
Wakkatiiji keewɗi imo saama e yiite
naa e ndiyam.
16 Mi yaarii mo to taalibaaɓe maaɗa
de ɓe kunngii dannude mo.
17 Iisaa ɓattitii, wi'i:
—Hey yimɓe jamaanu bonɗo
mo walaa goonɗinal! Faa ndey
ngondammi e mooɗon? Faa ndey
keddotoomi munyande on? Ngadda-
nee kam suka o ɗo!
18 O sappani ginnaaru nduun
e semmbe. Ndu yalti suka oon.
Wakkati oon ni, suka oon daɗi.
19 Caggal ɗuum, taalibaaɓe ɓeen
toowtidi e makko, yami mo, mbi'i:
—Ɓume waɗi de min kunngii rii-
wude ginnaaru nduun?
20 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Saabe oɗon pamɗi goonɗinal
waɗi ɗum. Goonga kaalanammi on:
si goonɗinal mooɗon fotii fay no
gabbel lekki mutaari ni, si on mbi'ii
waamnde nde: «Ɓuw ɗo, njahaa
to», nde yuwan. Fay huunde on
kunngataako waɗude. [
21 *]

* **17:21** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ina ɓeyda aaya 21: Ammaa iri ginnaaru nduun riiwirtaake si wanaa du'aare e suumayeere.

No Iisaa sapporii katin maayde muuɗum e iirtagol muuɗum
(Marku 9.30-32, Lukka 9.43-45)

22 Caggal ɗuum, Iisaa e taalibaaɓe muuɗum kawri katin ley leydi Galili. Iisaa wi'i ɓe:
—Bii Neɗɗo wattete e juuɗe yimɓe.
23 Ɓe mbaran ɗum, de nyannde tataɓerde ndeen iirtoto.
Haala kaan metti taalibaaɓe ɓeen sanne.

Haala yoɓugol lampo suudu dewal mawndu

24 Nde Iisaa e taalibaaɓe mum njottinoo Kafarnahum ndeen, nanngooɓe lampo suudu dewal mawndu ɓeen ɓattii Piyeer, mbi'i ɗum:
—Yalla moodibbo mooɗon oon yoɓataa lampo suudu dewal mawndu naa?
25 Piyeer jaabii, wi'i:
—Imo yoɓa.
Ko Piyeer naati suudu nduun ɗuum, fadde muuɗum heɓude haala, Iisaa wi'i:
—Simon, ɗume miiliɗaa? Kaanankooɓe adunaaru ɓeen, moy ɓe ndoonyata? Moy ɓe njomnotoo lampo? Ɓiɓɓe laamu naa weerɓe?
26 Piyeer jaabii, wi'i:
—Wo weerɓe.
Iisaa wi'i mo:
—Ndelle, ɓiɓɓe laamu ɓeen wo rimɓe, njoɓataa.
27 Ammaa, en njiɗaa mettinde ɓerɗe yimɓe ɓeen. Yahu to maayo toon, paɗɗaa jammbuure maa e ley ndiyam ɗaam. Liingu ngu artiɗaa nanngude fu, njaltinaa ɗum. Si a omtii hunnduko mum, a tawan toon mbuuɗu cardi kiɓɓinoowu lampo meeɗen. Ittaa ɗum, njoɓanowaa en, enen ɗiɗo.

18

Haala ɓurɗo teddude ley laamu Laamɗo
(Marku 9. 33-37, Lukka 9.46-48)

1 Wakkati oon, taalibaaɓe ɓeen ɓattitii Iisaa, yami ɗum, mbi'i:
—Moy ɓuri teddude ley laamu Laamɗo?
2 Iisaa noddi cukalel, darni ngel yeeso maɓɓe,
3 wi'i:
— Goonga kaalanammi on: sini on mbaylitaaki faa nanndon e cukaloy, on naatataa ley laamu Laamɗo.
4 Leeyindo hoorem faa nanndi e cukalel ngel, kam woni ɓurɗo teddude ley laamu Laamɗo.
5 Neɗɗo fuu jaɓɓiiɗo cukalel gootel hono ngel e innde am, wo miin jaɓɓii.

Haala ko luttinta yimɓe
(Marku 9.42-48, Lukka 17.1-2)

6 —Neɗɗo fuu luttinɗo gootel e cukaloy goonɗinkoy kam koy, ko ɓuri moyyande joomum hayre teddunde haɓɓee e daande mum, yoolee ley to ɓuri luggude e maayo manngo.
7 Bone woodanii adunaaru ndu saabe kulle luttinooje yimɓe ɗeen! Tilay kulle ɗeen ngaɗa, ammaa bone woodanii laatiiɗo sabaabu majje!
8 Si tawii junngo maa naa koyngal maa luttinte, tayaa ɗum, paɗɗaa. Naatidaa e junngo wooto naa koyngal gootal ley nguurndam nduumiiɗam ɓuri moyyande ma diina faɗɗeede e yiite duumiinge tawee a kiɓɓuɗo.
9 Si tawii yitere maa luttinte, ittu nde, paɗɗaa. Sabo naataa nguurndam nduumiiɗam a ɗokko, ɓuri moyyande ma diina paɗɗeɗaa e yiite jahannama a kiɓɓuɗo.

Banndol haala mbaalu lallungu
(Lukka 15.3-7)

10 —Ndeentee e yawude fay gootel e cukaloy koy. Sabo miɗo wi'a on: maleyka'en makkoy wonɓe dow kammuuli ɓeen, wakkati fuu ina ngoni yeeso Baaba am gonɗo dow kammuuli oon, ina nji'a ɗum. [
11 *]
12 Ɗume miilotoɗon? Si neɗɗo ina jogii baali hemre de ngootu lalli, wanaa yoppan capanɗe jeenay e jeenay ɗiin ley ferro, de filowoo majjungu nguun naa?

* **18:11** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ina ɓeyda aaya 11: Sabo hisinde lalluɓe waddi Ɓii Neɗɗo oon.

13 Goonga kaalanammi on: si o yi-
itii ngu, o seyorto ngu faa ɓura ca-
pandɗe jeenay e jeenay ɗi lallaay ɗiin.
14 Hono noon Baaba moodon gondo
dow kammuuli oon du yiɗiraa fay
gootel e cukaloy koy majja.

Haala yaafundurgol hakkunde sakiraaɓe
(Lukka 17.3)

15 —Si sakiike maa toonyake ma,
njahaa to muuɗum kollitaa ɗum
toonya muuɗum oon tawee onon
ɗiɗo tan. Si o jaɓanii ma, a hewtii
sakiike maa.
16 Ammaa si o jaɓaay, njaadaa e
neddo gooto naa yimɓe ɗiɗo, hono no
Binndi ɗiin mbiiri: «haala fuu daroo
dow seedaaku yimɓe ɗiɗo naa tato.»
17 Si o jaɓanaay ma, kaalanaa ɗum
kawrital goondinɓe ngaal. Si o salake
jaɓande kawrital goondinɓe ngaal,
njogoroɗaa mo keefeero naa nann-
goowo lampo.
18 Goonga kaalanammi on: hu-
unde fuu ko kaɗuɗon dow leydi,
haɗete dow kammu. Huunde fuu
ko njaɓuɗon dow leydi, jaɓete dow
kammu.
19 Miɗo haalana on katin: si ɗiɗo
moodon ndewrii ley adunaaru ga
dow ko ŋaarotoo Laamɗo fuu, Baaba
am gondo dow kammuuli waɗanan
on ko ŋaariɗon ɗuum.
20 Sabo nde ɗiɗo naa tato kawriti
e innde am fuu, miin du, miɗo woni
hakkunde muɓɓen ɗoon.

Banndol haala golloowo caliiɗo yaafaade

21 Ndeen Piyeer ɓattitii Iisaa, yami
ɗum:
—Joomam, si banndam toonyake
kam fu, kile foti kaanumi yaafaade
ɗum? Yalla kile jeddi naa?
22 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Mi wi'aay ma kile jeddi tan.
Njaafoɗaa ɗum kile capandɗe jeddi faa
nde jeddi.
23 Iisaa ɓeydi wi'i:
—Inan no laamu Laamɗo nanndi:
wo hono kaananke gooto anniyiiɗo
yamtude gollooɓe muuɗum nya-
maande.
24 Nde o fuddunoo yamtude fu, o
waddanaa golloowo gooto mo o re-
wata miliyooji.
25 Gorko oon walaa ceede ko yoɓa
mo. Ɗum le, kaananke oon yamiri o
sonnee, kanko e deekiiko e sukaaɓe
makko e ko o jogii fuu, faa yoɓa nya-
maande ndeen.
26 Golloowo oon hippii yeeso
kaananke oon, nyaagii ɗum, wi'i:
«Munyanam, mi yoɓete fuu!»
27 Kaananke oon yurmii mo,
yaafanii mo nyamaande ndeen,
yoppi mo o dilli.
28 Golloowo oon yalti, hawri e golli-
doowo muuɗum joganiiɗo ɗum ceede
seeɗa. O nanngi ɗum daande, imo
ɗeddа, o wi'i: «Yoɓam ceede am!»
29 Gollidoowo makko oon hippii e
leydi, nyaagii mo, wi'i: «Munyanam,
mi yoɓete!»
30 Ammaa o jaɓaay. O uddowi ɗum
e kasu, faa ɗo yoɓi nyamaande ndeen
fuu.
31 Nde gollooɓe heddiiɓe ɓeen
nji'unoo ɗum ndeen, mettaa sanne,
njehi kaalanowi ɗum kaananke oon.
32 Ndeen, kaananke oon noddi gol-
loowo oon, wi'i ɗum: «A golloowo
bondo! Nde nyaaginoɗaa kam ndeen,
mi yaafanake ma ko ndewanmaami
ɗuum fuu.
33 Aan du, a haanaano yurmaade
jaado maa oon hono no njurmori-
maami ni naa?»
34 Kaananke oon tikki sanne, watti
mo e juuɗe jukkotooɓe, faa ɗo o yoɓi
nyamaande ndeen faa laaɓi.
Iisaa ɓeydi, wi'i:
35 —Hono noon Baaba am gondo
dow kammu oon waɗata neddo fuu e
moodon mo yaaforaaki sakiike mum
ɓernde laaɓunde.

19

Haala ko Iisaa tindini dow ceergal
(Marku 10.1-12)

1 Nde Iisaa tilinoo e waajuuji ɗiin
ndeen, dilli Galili yehi leydi Yahu-
udiya, caggal gooruwol Urdun.
2 Yimɓe heewɓe njokki mo. O danni
toon nyawɓe muɓɓen.

3 Farisa'en woɓɓe ngari to makko
faa ndaartindoo mo, yami mo:
—Yalla ina daganii gorko seerude
deekum e sabaabu tawaaɗo fuu naa?
4 O jaabii, o wi'i:
—Yalla on njanngaay ko Binndi ɗiin
mbi'i? E fuɗɗoode Laamɗo tagii ɓe,
waɗii ɓe gorko e debbo.
5 O wi'i: «Ɗum saabii de gorko yop-
pan inna mum e bammum, nann-
gundura e deekum, ɓe ɗiɗo fuu ɓe
laatoo neɗɗo gooto.»*
6 Nii woni ɓe nganaa ɗiɗo katin, ɓe
ɓanndu wooturu. Ndelle, taa neɗɗo
sennda ko Laamɗo hawrunduri.
7 Ɓe yami mo, ɓe mbi'i:
—Ndelle ko waɗi de Muusaa yamiri
gorko hokka deekum talkuru ceergal
si na seera ɗum?
8 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Wo saabe on yoorɓe ɓerɗe, ɗuum
waɗi de Muusaa hokki on laawol
ceeron rewɓe mooɗon. Ammaa ley
fuɗɗoode, wanaa noon worrunoo.
9 Miɗo wi'a on: si neɗɗo seerii
deekum de wanaa saabe jeenu, si
ɓaŋii debbo goɗɗo fu, jeenii.
10 Taalibaaɓe makko ɓeen mbi'i
mo:
—Si wo nii hakkunde gorko e
deekum worri, tawee neɗɗo ɓaŋaay
ɗuum ɓuri wooɗude.
11 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Wanaa yimɓe fuu mbaawi jaɓude
haala ka, sanaa ɓe Laamɗo hokki
baawɗe majjum.
12 Daliiliiji kaɗooji worɓe ɓaŋude
ina ngoodi. Sabo woɓɓe ndimaama
wo waatoraaɓe. Woɓɓe wo soor-
taaɓe. Woɓɓe du, kam'en kaɗi ko'e
muɓɓen ɓaŋude faa ngollana laamu
Laamɗo. Neɗɗo fuu jardiiɗo tindi-
noore ndeen, waɗa nde!

No Iisaa barkiniri cukaloy (Marku 10.13-16, Lukka 18.15-17)

13 Caggal ɗuum, woɓɓe ngaddi
cukaloy to Iisaa faa yowa juuɗe
muuɗum dow makkoy, de du'anoo
koy. Ammaa taalibaaɓe ɓeen
ndukani yimɓe ɓeen.
14 Ndeen Iisaa wi'i:
—Accee cukaloy koy ngara to am.
Taa kaɗee koy, sabo wo nannduɓe e
makkoy ɓeen njeyi laamu Laamɗo.
15 O yowi junngo makko dow
makkoy, o barkini koy. Ndeen o dilli
ɗoon.

Haala jokolle jom jawdi (Marku 10.17-31, Lukka 18.18-30)

16 Gorko gomma ɓattitii Iisaa, yami
ɗum, wi'i:
—Moodibbo, huunde lobbere nd-
eye kaanumi waɗude faa mi heɓa
nguurndam nduumiiɗam?
17 Iisaa wi'i mo:
—Ko waɗi de lamndiɗaa kam dow
huunde lobbere? Laamɗo tan woni
lobbo! Si aɗa yiɗi naatude e nguurn-
dam, jokku jamirooje.
18 Gorko oon yami Iisaa, wi'i:
—Jamirooje ɗeye njokkammi?
Iisaa jaabii, wi'i:
—Taa waɗu war-hoore, taa jeenu,
taa wujju, taa seeda fewre,
19 teddin inna maa e bammaa,
njiɗiraa gondo maa no njiɗirɗaa
hoore maa ni.
20 Suka jokolle oon wi'i mo:
—Miɗo haybi ɗum fuu. Ɗume heddii
katin?
21 Iisaa wi'i mo:
—Si aɗa yiɗi hiɓɓude, yahu sonnoy
ko njogiɗaa fuu, kokkaa ceede ɗeen
talkaaɓe. Ndeen a heɓan mbarjaari
dow kammu. De ngaraa, njokkaa
kam.
22 Nde suka jokolle oon nannoo
haalaaji ɗiin ndeen, dillidi e mettor-
gal, sabo wo jom jawdi sanne.
23 Ndeen, Iisaa wi'i taalibaaɓe
muuɗum ɓeen:
—Goonga kaalanammi on: naatu-
gol jom jawdi ley laamu Laamɗo ina
tiiɗi!
24 Miɗo haalana on du: ngeelooba
naata wudde battal ɓuri hoyude di-
ina jom jawdi naata laamu Laamɗo.
25 Nde taalibaaɓe ɓeen nannoo
haala kaan ndeen, ɗum haaynii
ɗum'en sanne. Iɓe mbi'a:
—Ndelle, moy woni kisoowo?
26 O ndaari ɓe, o wi'i:
—Yimɓe mbaawanaa ɗum, ammaa
walaa fuu ko Laamɗo waawanaa.

* **19:5** Fuɗɗoode 2.24.

27 Piyeer hooyi haala, wi'i mo:
—Minen, min njoppii fuu, min njokkii ma. Ɗume min keɓoyta?
28 Iisaa wi'i ɓe:
—Goonga kaalanammi on: si Ɓii Neɗɗo oon jooɗake e jooɗorgal laamu muuɗum teddungal ley adunaaru heyru, onon sappo e ɗiɗo jokkuɓe kam ɓee du, on njooɗoto dow jooɗorɗe laamu, caroɗon lenyi Israa'iila sappo e ɗiɗi ɗiin.
29 Neɗɗo fuu joppuɗo suudu mum, naa sakiraaɓe mum worɓe e rewɓe, naa inna mum, naa bammum, naa sukaaɓe mum, naa gese mum saabe am fu, heɓan ko ɓuri ɗum kile hemre, katin du heɓan nguurndam nduumiiɗam.
30 Ammaa ardiiɓe heewɓe laatoto gaɗaaɓe. Gaɗaaɓe heewɓe du laatoto ardiiɓe.

20

Banndol haala gollooɓe ley ngesa cabiije

1 —Inan no laamu Laamɗo nanndi: wo hono jom ngesa cabiije jaltuɗo gilla fajiri faa hooya gollooɓe ngolla ngesa muuɗum cabiije.
2 O heɓi gollooɓe, o rewri e muɓɓen njobdi nyalooma, mbuuɗu cardi hono no woowri noon. O yaari ɓe ngesa makko.
3 Wakkati nyawlal naange, o yalti katin. O yi'i woɓɓe ley luumo ɓe ngalaa golle.
4 O wi'i ɓe: «Njehee onon du ngollowon to ngesa am cabiije toon. Mi yoɓan on ko haani yoɓeede.»
5 Ɓeen du njehi toon. Jom ngesa oon yalti, waɗi noon katin hakkunde naange e caggal sallifana.
6 Caggal ɗuum, o yalti katin wakkati laasara. O tawi woɓɓe ina keddii to luumo toon. O wi'i ɗum'en: «Ɗume waɗi de nyalluɗon ɗo on ngollaay fay huunde?»
7 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i: «Fay gooto hooyaay min golle.» O wi'i ɓe: «Njehee onon du ngollowon to ngesa am cabiije ngaan.»
8 Nde hiirnoo fu, jom ngesa oon wi'i howruujo mum oon: «Noddu gollooɓe ɓeen de njoɓaa ɗum'en. Artoroɗaa sakitiiɓe waddeede ɓeen, de cakitoroɗaa artiiɓe ɓeen.»
9 Waddaaɓe laasara ɓeen ngari, mono e muɓɓen fuu hokkaa mbuuɗu cardi.
10 Artinooɓe ɓeen du ngari, cikki njoɓete ko ɓuri ɗum. Ammaa kam'en du, mono e muɓɓen fuu hokkaa mbuuɗu cardi.
11 Nde ɓe njoɓanoo ɗum ndeen, iɓe ŋurŋurta jom ngesa oon.
12 Iɓe mbi'a: «Ɓee ɗo seeɗa tan ngolli, de ɓe ponndaama e amin njobdi. Minen kaa, wo min nyallu, miɗen ngolla ley naange wulnge!»
13 Jom ngesa oon jaabii gooto maɓɓe, wi'i: «Neɗɗo am, mi waɗaay ma fuu ko boni. Wanaa en ndewrii mi hooyire mbuuɗu cardi nyalooma naa?
14 Ndelle, jaɓu njobdi maa, njahaa. Mi muuyii hokkude cakitiiɗo oon ko kokkumaami ɗuum.
15 Wanaa ko weli kam ngaɗammi ceede am naa? Naa a hirii saabe moyyere am?»
16 Iisaa wi'i:
—Hono nii gaɗaaɓe laatorto ardiiɓe, ardiiɓe du laatoto gaɗaaɓe.

No Iisaa sapporii tataɓerde maayde muuɗum e iirtagol muuɗum
(Marku 10.32-34, Lukka 18.31-34)

17 Iisaa e taalibaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen ina yeeŋa, ina njaha Urusaliima. E laawol ngool, Iisaa toowtini ɓe feere, wi'i:
18 —Inani eɗen njaha Urusaliima. Ɗoon Ɓii Neɗɗo wattetee e juuɗe hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta. Ɓe caroo mo sariya maayde.
19 Ɓe ngatta mo e juuɗe yimɓe ɓe nganaa Alhuudiya'en. Kam'en du njalnoroo mo, piya mo dorri, tonta mo e leggal palaangal faa o maaya. De nyannde tataɓerde ndeen o iirtoto.

No Inna Yaakuuba e Yuhanna nyaagorii Iisaa
(Marku 10.35-45)

20 Ndeen, inna ɓiɓɓe Jebede ɓattini
sukaaɓe muuɗum Iisaa. O sujidi
yeeso Iisaa faa o ŋaaroo ɗum huunde.
21 Iisaa wi'i mo:
—Ɗume njiɗɗaa?
Debbo oon jaabii mo, wi'i:
—Miɗo yiɗi ngaɗaa faa ɓiɓɓe am
worɓe ɗiɗo ɓe njooɗoo ɗakkol maa ley
laamu maa, gooto gere nyaamo maa,
gooto du gere nano maa.
22 Iisaa jaabii, wi'i:
—On anndaa ko ŋaarotoɗon. Yalla
oɗon mbaawi yardude horde met-
tunde nde njardammi ndeen naa?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Miɗen mbaawi.
23 O wi'i ɓe:
—Goonga, on njardan nde. Ammaa
jooɗaade gere nyaamo am naa
nano am, wanaa miin yamirta ɗum.
Jooɗorɗe ɗeen, wo ɓe Baaba am
moyyinani ɓeen njeyi.
24 Nde taalibaaɓe sappo heddiiɓe
ɓeen nannoo ɗum ndeen, ɓernani
sakiraaɓe ɗiɗo ɓeen.
25 Ndeen Iisaa noddi ɓe fuu, wi'i ɓe:
—Oɗon anndi laamiiɓe leyɗe
adunaaru ina laamorii ɗum'en doole.
Mawɓe ɓeen du ina kolla yimɓe ɓeen
baawɗe.
26 Onon kaa, ɗum waɗataa
hakkunde mooɗon. Jiɗɗo laataade
tedduɗo hakkunde mooɗon fuu, ina
haani laataade golloowo mooɗon.
27 Katin du, jiɗɗo ardaade e mooɗon
fuu, ina haani laataade maccuɗo
mooɗon.
28 Noon du, Ɓii Neɗɗo waraay faa
gollanee, ammaa warii faa gollana
yimɓe, de hokka yonki muuɗum
faa laatoo coottitaari ndimɗinoori
heewɓe.

No Iisaa selliniri wumɓe ɗiɗo (Marku 10.46-52, Lukka 18.35-43)

29 Nde Iisaa e taalibaaɓe muuɗum
njaltannoo Yeriko ndeen, jamaa
keewɗo jokki ɗum.
30 Wumɓe ɗiɗo ina njooɗii e sera
laawol ngool. Ɓe nani Iisaa ina faltoo,
de ɓe puɗɗi yeewnaade, iɓe mbi'a:
—Taan Daawda, yurma min!
31 Jamaa oon jawani ɓe, wi'i
ɓe ndeyyinoo. Ammaa ɓe ɓeydi
yeewnaade iɓe mbi'a:
—Joomii amin, taan Daawda,
yurma min!
32 Iisaa darii, noddi ɓe, wi'i:
—Ɗume njiɗuɗon mi waɗana on?
33 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Joomii amin, min mbumta.
34 Iisaa yurmii ɓe, meemi gite
maɓɓe. Wakkati oon pay, ɓe mbumti.
Ndeen ɓe njokki ɗum.

21

No Iisaa naatiri Urusaliima (Marku 11.1-11, Lukka 19.28-40, Yuhanna 12.12-19)

1 Ko Iisaa e taalibaaɓe muuɗum
ɓadii Urusaliima ɗuum, njottii Bayti-
faaji dow waamnde wi'eteende Jay-
tun. Iisaa nuli taalibaaɓe ɗiɗo,
2 wi'i ɓe:
—Njehee naatowee ngalluure won-
nde yeeso mooɗon ndeen. Nde
njottiɗon fu, on tawan toon araawa
e mola muuɗum ina kaɓɓii. Kaɓɓiton
ɗi, ngaddanon kam.
3 Si won ko goɗɗo yami on e majjum,
njaaboɗon ɗum joomii amin ina haa-
jaa ɗi, de nultiran ɗi law.
4 Ɗum waɗi faa ko annabaajo haal-
noo ɗuum tabita nde wi'unoo:
5 «Mbi'ee yimɓe ngalluure Siyona:
Ndaaree, inan kaananke
mooɗon ina wara to mooɗon,
ina leeyinkinii, ina waɗɗii mola,
ɓii mbaɗɗeteenga.»*
6 Wakkati oon, taalibaaɓe ɓeen njehi
ngaɗowi ko Iisaa yamiri ɗum'en.
7 Ɓe ngaddi araawa ngaan e mola
muuɗum. Ɓe njowi e majji saayaaji
maɓɓe, de Iisaa waɗɗii.
8 Ko ɓuri heewude e jamaa oon weerti
saayaaji muɓɓen dow laawol. Woɓɓe
kelti licce leɗɗe, mbeerti ɗe dow laa-
wol ngool.
9 Jama'aaje gonɗe yeeso Iisaa ɗeen e
jokkuɗe caggal makko fuu ina ilina,
ina mbi'a:
—Jettooje ngoodanii Taan Daawda!
Barke woodanii garɗo e dow innde

* **21:5** Jakariyaa 9.9. † **21:9** Jabuura 118.25-26.

Joomiraaɗo!† Jettooje ngoodanii Laamɗo faa dow kammuuli!
10 Nde o naatunoo Urusaliima fu, ngalluure ndeen fuu iirii, na saaya. Iɓe mbi'a:
—Gorko o wo moy?
11 Jamaa oon jaabii:
—Wo annabi Iisaa, yuuruɗo Nasaraatu ley leydi Galili.

No Iisaa riiwri luumotooɓe ley suudu dewal mawndu (Marku 11.15-19, Lukka 19.45-48, Yuhanna 2.13-22)

12 Iisaa naati taliyaare suudu dewal mawndu nduun. Ɗoon o riiwi soodooɓe e soottooɓe wonɓe ley toon fuu. O liɓi taabaaje weccooɓe ceede e jooɗorɗe soottooɓe buugaali.
13 Ndeen o wi'i ɓe:
—Ley Binndi ɗiin Laamɗo wi'i: «Suudu am inndirte suudu waɗirdu du'aare.»
Iisaa ɓeydi, wi'i:
—Onon kaa, oɗon ngaɗa ndu «suuɗirdu yanooɓe!»‡
14 Wumɓe e bonnguuɓe ngari to makko e ley suudu dewal mawndu nduun, de o danni ɗum'en.
15 Hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta ɓeen nji'ii kulle kaayniiɗe ɗe o waɗata. Ɓe nani du sukaaɓe ina ilina e ley suudu dewal mawndu ina mbi'a:
—Jettooje ngoodanii Taan Daawda!
Ɗum fuu ɗum metti ɓe.
16 Ɓe mbi'i Iisaa:
—A nanii ko cukaloy koy mbi'ata ɗuum naa?
O wi'i ɓe:
—Mi nanii. Yalla abada on janngaay ɗum ɗo:
«A waɗii faa kunnduɗe sukaaɓe famarɓe e musinooɓe ina njette»?§
17 Caggal ɗuum, o seedi e maɓɓe. O yalti ngalluure ndeen, o yehi Baytaniya, o waalowi toon.

No Iisaa huɗiri yibbi (Marku 11.12-14, 20-24)

18 Gilla fajiri Iisaa ina yeccoo ngalluure toon, tawi ina yolbi.
19 O haynii yibbi e sera laawol, o fanti ki. Ammaa o tawraay ki faa'e si wanaa haako. Wakkati oon, o wi'i ki:
—Taa a rimu abada katin!
Wakkati oon pay, yibbi kiin yoori koloŋ.
20 Nde taalibaaɓe ɓeen nji'unoo ɗum fu, ɗum haaynii ɗum'en. Ɓe yami Iisaa, ɓe mbi'i:
—Noy waɗi de yibbi ki yoordi wakkati gooto ni?
21 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Goonga kaalanammi on: si oɗon ngoonɗini on cikkitiraay fu, on ngaɗan ko ɓuri ko ngaɗumi yibbi ki ɗuum. On mbaawan wi'ude fay waamnde nde: «Ɗoofa, saamoy ley maayo», de laatoroo noon.
22 Si oɗon ngoonɗini, ko ŋaariɗon e ley du'aare fuu on keɓan ɗum.

Yamol dow toy baawɗe Iisaa yuuri (Marku 11.27-33, Lukka 20.1-8)

23 Iisaa naati suudu dewal mawndu nduun. Nde o waajotonoo ndeen, hooreeɓe almaami'en e mawɓe Alhuudiyankooɓe ɓeen ɓattii mo, yami, mbi'i:
—Laamu nguye hokki ma baawɗe gollude ko ngollataa ɗum? Moy hokki ma laawol ngollaa ɗum?
24 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Miin du, huunde wootere tan yamammi on. Si on njaabake kam, mi haalanan on kokkuɗo kam laawol mi golla ko ngollammi ɗuum.
25 Toy lootagal batisima Yaayaa ngaal yuuri? To Laamɗo naa to yimɓe?
Ndeen heddii iɓe ndawrida hakkunde maɓɓe, iɓe mbi'a:
—Si en mbi'ii to Laamɗo fu, o yaman en ko waɗi de en ngoonɗinaay Yaayaa?
26 Ammaa si en mbi'ii to yimɓe, kulen ko jamaa o waɗata en, sabo yimɓe ɓeen fuu ina njogorii Yaayaa wo annabaajo.
27 Ɓe njaabii Iisaa, ɓe mbi'i:
—Min anndaa.
Iisaa du jaabii ɓe, wi'i:

‡ **21:13** Esaaya 56.7, Yeremiya 7.11. § **21:16** Jabuura 8.3.

—Haya miin du, mi haalantaa on baawɗe ɗeye ngollirammi ko ngollammi ɗuum.

Banndol haala sakiraaɓe ɗiɗo

28 Iisaa ɓeydi wi'i:

—Ɗume miilotoɗon e banndol ngol: gorko gomma ina joginoo ɓiɓɓe worɓe ɗiɗo. O ɓattitii arandeejo oon, o wi'i ɗum: «Ɓinngel am, yahu golloy hannden to ngesa cabiije toon.»

29 Ɓiɗɗo oon jaabii, wi'i yahataa. Ammaa caggal ɗuum, mimsiti yehi.

30 Baabiiwo oon ɓattitii ɗiɗaɓo oon, wi'i ɗum ko wi'unoo arandeejo oon ɗuum. Oon kaa jaabii, wi'i: «Woodi Baaba», ammaa yahaay.

31 Moy e maɓɓe waɗi ko bammum muuyi ɗuum?

Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:

—Arandeejo oon.

Ndeen, Iisaa wi'i ɓe:

—Goonga kaalanammi on: nanngooɓe lampo e rewɓe woykuruuɓe ɓeen artoyto on naatude e laamu Laamɗo.

32 Sabo Yaayaa warii to mooɗon, hollii on laawol fonnditaare, de on ngoondinaay ɗum. Ammaa nanngooɓe lampo e rewɓe woykuruuɓe ɓeen ngoondinii mo. Fay nde njiinoɗon ɗum ndeen, on mimsitaay ngoondinɗon ɗum.

Banndol haala remooɓe bonɓe (Marku 12.1-12, Lukka 20.9-19)

33 —Kettindee banndol gonngol: neɗɗo gomma darni ngesa cabiije, fiiltini nga hoggo, wasi luggere ɓoosirde cabijam. O nyiɓi suudu toowndu faa o haynoo ko warata e ngesa ngaan. Caggal ɗuum, o halfini nga remooɓe, de o waɗi jahaangal.

34 Faa ɓoreede cabiije yottii, de o neli gollooɓe makko to remooɓe ɓeen toon, ɓe ngaddanowa mo ngeɗu makko e ɓiɓɓe cabiije ɗeen.

35 Ammaa remooɓe ɓeen nanngi gollooɓe makko ɓeen, piyi gooto, mbari gooto, limni gooto kaaye.

36 Jom ngesa oon neli e maɓɓe gollooɓe ɓurɓe arandeeɓe ɓeen heewude. Remooɓe ɓeen ngaɗi ɓe no ngaɗunoo arandeeɓe ɓeen noon.

37 De sakitii o neli ɓiyiiko gorko to maɓɓe, o wi'i: «Ɓe njaagoto ɓiyam oon.»

38 Ammaa nde remooɓe ɓeen nji'unoo ɓiyiiko oon ndeen, mbi'unduri hakkunde muɓɓen «O woni donoowo hoggo ngo. Ngaree mbaren mo, keddoroɗen ngesa nga!»

39 Wakkati oon, ɓe nanngi mo, ɓe paɗɗi mo to gaɗa ngesa toon, ɓe mbari mo.

40 Joonin le, si jom ngesa cabiije oon warii, noy o waɗata remooɓe ɓeen?

41 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:

—O halkiran bonɓe ɓeen no boniri. O halfinan ngesa ngaan remooɓe woɓɓe hokkooɓe mo ngeɗu makko e ɓiɓɓe magga wakkati nga ɓoraa.

42 Caggal ɗuum, Iisaa wi'i ɓe:

—Yalla on njanngaay ko winndaa ley Binndi ɗiin ɗuum naa?

«Hayre nde nyiɓooɓe ɓeen calii ndeen,
wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon.
Ɗum wo golle Joomiraaɗo,
wo ɗum haaynde e jiiɗe meeɗen!»*

43 Saabe ɗum, miɗo wi'a on: laamu Laamɗo ittete e mooɗon, hokkee yimɓe waɗooɓe ko haani e maggu.

44 Caamuɗo dow hayre ndeen fuu, helan. Mo nde saami dow muuɗum du, ɗiggan.

45 Nde hooreeɓe almaami'en e Farisa'en ɓeen nannoo banndi makko ɗiin, paamii wo kabaaru muɓɓen o banndi.

46 Iɓe piloo no ɓe nanngira mo, ammaa ɓe kulii yimɓe, sabo yimɓe ɓeen ina njogorii mo annabaajo.

22

Banndol haala nyaamdu ɓangal (Lukka 14.15-24)

1 Iisaa banndani ɓe katin, wi'i ɓe:

2 —Inan no laamu Laamɗo nanndi: wo hono kaananke ɓaŋnoowo ɓiyum gorko, waɗani ɗum neema ɓangal.

* **21:42** Jabuura 118.22-23.

3 O neli maccuɓe makko noddowa
yimɓe ɓangal ngaal, ammaa nod-
daaɓe ɓeen calii warude.
4 O neli katin maccuɓe woɓɓe, o
wi'i ɗum'en: «Mbi'ee noddaaɓe ɓeen
nyaamdu nduun moyyinaama faa
woodi. Mi hirsii ga'i e nyalbi paydi.
Fuu segilaama. Ɓe ngara, ɓe nootoo
weltaare ɓangal nde.»
5 Ammaa noddaaɓe ɓeen kiisaaki
mo, naati haajuuji muɓɓen: o yehi
ndaaroyde ngesa muuɗum, o du lu-
umooji muuɗum.
6 Heddiiɓe ɓeen nanngi maccuɓe
ɓeen, torri ɓe, mbari ɓe.
7 Kaananke oon tikki, neli sor-
daasiiɓe muuɗum mbarowi waruɓe
nulaaɓe ɓeen, mbuli wuro muɓɓen.
8 Caggal ɗuum, o wi'i maccuɓe
makko ɓeen: «Nyaamdu ɓangal nduun
moyyinaama, ammaa noddaaɓe ɓeen
kaandaa e nyaamude ndu.
9 Ɓum le, njehee dow laabi mawɗi
ɗiin, noddon neɗɗo fuu mo kawruɗon
wara nyaama nyaamdu ɓangal ndu.»
10 Maccuɓe ɓeen njehi dow laabi
ɗiin, noddi yimɓe ɓe kawri toon fuu
gilla e bonɓe faa e moyyuɓe faa galle
jom ɓangal oon heewi yimɓe.
11 Nde kaananke oon naatunoo
faa ndaara noddaaɓe ɓeen ndeen, o
haynii gorko mo ɓornaaki kaddule
ɓangal ngaal.
12 O wi'i ɗum: «Neɗɗo am, noy
naatirɗaa ɗo tawi a ɓornaaki kaddule
ɓangal?» De oon deyyinii.
13 Ndeen, kaananke oon wi'i gol-
looɓe ɓeen: «Kaɓɓee juuɗe makko
e koyɗe makko, paɗɗon mo e ley
nimre yaasin ndeen. Toon bojji e
ŋeryundurde nyiiye ngoni.»
14 Iisaa heddii na wi'a:
—Noddaaɓe ina keewi ammaa
suɓaaɓe ina pamɗi.

Haala yoɓugol lampo
(Marku 12.13-17, Lukka 20.20-26)

15 Farisa'en njehi ndawridowi no
nanngira Iisaa e ley haala muuɗum.
16 Ɓe neli yoga e taalibaaɓe maɓɓe
e jokkuɓe Hirudus to Iisaa. Nulaaɓe
ɓeen mbi'i mo:
—Moodibbo, miɗen anndi a goon-
gante: aɗa jannginira laawol Laamɗo
ngol goonga. A hulataa fay gooto,
sabo a ɓurdintaa yimɓe.
17 Ndelle, haalan min ɗume mi-
iliɗaa: yalla ina dagii min kokka
kaananke Roma mawɗo oon lampo
naa dagaaki?
18 Ammaa Iisaa ina anndi anniyaaji
maɓɓe bondi ɗiin. O wi'i ɓe:
—Onon munaafiki'en! Ɗume wadi
de oɗon tuufina kam?
19 Kollee kam mbuuɗu njoɓeteengu
lampo.
Ɓe ngaddani mo mbuuɗu cardi
ngootu.
20 O yami ɓe, o wi'i:
—Natal moy e innde moy woni ɗo?
21 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Kaananke Roma.
O wi'i ɓe:
—Ndelle, kokkee kaananke Roma
oon ko jeyi, kokkon Laamɗo du ko
jeyi.
22 Nde ɓe nannoo jaabu oon fu, ɗum
haaynii ɓe. Ɓe celi mo, ɓe ndilli.

Haala ummital maayɓe
(Marku 12.18-27, Lukka 20.27-40)

23 E ley nyalooma oon, woɓɓe ley
waalde Saduki'en ngari to Iisaa.
Kam'en ngoni yeddooɓe ummital.
24 Ɓe yami mo, ɓe mbi'i:
—Moodibbo, Muusaa wi'i: «Si
neɗɗo maayii heɓaay ɓiɗɗo, minyum
naa mawnum dewla debbo joppaaɗo
oon, faa heɓana ɗum ɓeyngu.»*
25 Ina woodunoo hakkunde amin
sakiraaɓe worɓe njeɗɗo. Arandeejo
oon dewli, maayi heɓaay ɓiɗɗo.
Minyiiko hooyi debbo oon.
26 Kam du maayi heɓaay ɓiɗɗo.
Tataɓo oon du jokki, faa ɓe njeɗɗo fuu
ɓe maayi.
27 Caggal maɓɓe ɓe fuu, debbo oon
du maayi.
28 Ndelle nyannde ummital, moy
e njeɗɗo ɓeen laatotoo goroo debbo
oon? Sabo ɓe fuu ɓe ndewliino mo.
29 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

* **22:24** Fillitagol Tawreeta 25.5.

—On woofuɓe, sabo on anndaa Binndi ɗiin, on anndaa baawɗe Laamɗo du.
30 Sabo si maayɓe ummitake, worɓe ɓaŋataa, rewɓe ɓaŋataake. Ɓe laatoto hono maleyka'en wonɓe dow kammu ni.
31 Woodi, e haala ummital maayɓe, yalla on njanngaay ko Laamɗo wi'i on ɗuum naa? O wi'i:
32 «Miin woni Laamɗo Ibrahiima, Laamɗo Isiyaaka, Laamɗo Yaakuuba.»† Laamɗo wo Laamɗo wuurɓe, wanaa Laamɗo maayɓe.‡
33 Nde jamaa keewɗo oon nannoo waaju makko oon fu, ɗum haaynii ɗum'en sanne.

Haala yamiroore ɓurnde fuu manngu
(Marku 12.28-34, Lukka 10.25-28)

34 Nde Farisa'en ɓeen nannoo Iisaa deyyinirii Saduki'en ɓeen e haala fu, ɓe kawriti.
35 Gooto maɓɓe jannginoowo Tawreeta na yiɗi tuufinde mo, yami mo, wi'i:
36 —Moodibbo, ndeye woni yamiroore ɓurnde fuu manngu e ley Tawreeta?
37 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Yiɗir Laamɗo Joomiraaɗo maa e ɓernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkillo maa fuu.§
38 Nde woni yamiroore arandeere, ɓurnde fuu manngu.
39 Inan yamiroore ɗiɗaɓerde hono mayre: «Njiɗiraa gondo maa no njiɗirɗaa hoore maa ni.»*
40 Tawreeta Muusaa e dewte annabaaɓe ɗeen fuu e jamirooje ɗiɗi ɗeen njowii.

Kabaaru Almasiihu e Daawda
(Marku 12.35-37, Lukka 20.41-44)

41 Ko Farisa'en ɓeen kawriti toon ɗuum, Iisaa yami ɓe, wi'i:
42 —Ɗume miiluɗon e Almasiihu oon? Wo o taan moy?
Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—O taan Daawda.
43 O wi'i ɓe:
—Ko Daawda haaliri baawɗe Ruuhu ɗuum, noy noddiri Almasiihu «Joomiraaɗo»? Sabo o wi'ii:
44 «Joomiraaɗo wi'i Joomam:
Jooɗa gere nyaamo am,
faa mi waɗa njaaɓaa wayɓe ma.»†
45 Woodi, Daawda ina noddira mo «Joomam». Ndelle noy o laatortoo taanum?
46 Ɓe fuu ɓe kunngii jaabaade mo faa'e. Caggal nyannde ndeen, fay gooto suusaay yamude mo yamɗe goɗɗe katin.

23

No Iisaa feliri jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en
(Marku 12.38-39, Lukka 11.39-52, 20.45-46)

1 Ndeen, Iisaa haalani jama'aaje ɗeen e taalibaaɓe muuɗum ɓeen, wi'i:
2 —Jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en ɓeen kalfinaama njanngina Tawreeta Muusaa.
3 Saabe ɗuum, oɗon kaani jaɓande ɓe, ngaɗon huunde fuu ko ɓe mbi'i on. Ammaa taa nyemmbiton golle maɓɓe, sabo ɓe ngaɗataa ko ɓe mbaajotoo ɗuum.
4 Ɓe kaɓɓan doŋle teddude, ɓe mbakkina yimɓe, ammaa ɓe njiɗaa meemirde ɗe fay e hoore honndu faa ɓe mballa ɗum'en.
5 Huunde fuu ko ɓe ngaɗata, ɓe ngaɗiran ɗum faa ɓe nji'ee. Ɗum waɗi de iɓe kaɓɓa talki mawɗi, iɓe njuutina bukki saayaaji maɓɓe faa ina ndaasoo.
6 Iɓe njiɗi jooɗorɗe ɓurɗe teddude si ɓe noddaama e nokkuuje nyaamdu teddude. Iɓe njiɗi jooɗorɗe ɓurɗe teddude ley cuuɗi baajorɗi.
7 Iɓe njiɗi jowteede jowtaali teddude ley luumooji e noddireede «Moodibbo».
8 Ammaa onon kaa, taa njaɓee noddireede «Moodibbo», sabo Moodibbo gooto tan njogiɗon. Onon, on fuu wo on sakiraaɓe.

† **22:32** Wurtagol 3.6. ‡ **22:32** Gilla e jamaanu Muusaa tawi Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gilla ko ɓooyi. Ko Laamɗo wi'i wo Laamɗo maɓɓe ɗuum, holli iɓe mbuuri. § **22:37** Fillitagol Tawreeta 6.5. * **22:39** Lewinkooɓe 19.18. † **22:44** Jabuura 110.1.

9 Taa mbi'ee fay gooto «Baabiiwo» e
adunaaru.* Sabo Baabiiwo gooto tan
njogiɗon, gonɗo dow kammu oon.
10 Taa njaɓee noddireede «Hooreejo».
Sabo Hooreejo gooto tan njogiɗon,
oon woni Almasiihu.
11 Ɓurɗo teddude hakkunde
moodon laatoo golloowo moodon.
12 Toownuɗo hoore muuɗum fuu,
leeyinte. Leeyindo hoore muuɗum
fuu, toownete.
13 Bone woodanii on onon jan-
nginooɓe Tawreeta e Farisa'en,
munaafiki'en! Oɗon cokana yimɓe
dammbugal laamu Laamɗo ngaal.
On naatataa, on accataa naatooɓe
naata. [
14 †]
15 Bone woodanii on, onon jan-
nginooɓe Tawreeta e Farisa'en, mu-
naafiki'en! Oɗon njiiloo e leyɗe, oɗon
peyyita maayooji faa keɓon tuubuɗo
gooto. Si on keɓii ɗum fu, oɗon
ngaɗa ɗum ɓii jahannama faa bura
on bonde kile ɗiɗi.
16 Bone woodanii on, onon wumɓe
ɗowooɓe yimɓe! Oɗon mbi'a:
«Si neɗɗo hunorake suudu dewal
mawndu nduun fu wo ɓolum, am-
maa si hunorake kaŋŋe suudu dewal
mawndu oon, hunayeere mum
nanngan ɗum.»
17 Majjuɓe, wumɓe! Ɓume ɓuri
teddude: kaŋŋe oon naa suudu
laaɓinooru kaŋŋe oon nduun?
18 Oɗon mbi'a katin: «Si neɗɗo
hunorake hirsirde ndeen fu wo
ɓolum, ammaa si hunorake sadaka
gonɗo dow mayre oon, hunayeere
mum nanngan ɗum.»
19 Wumɓe! Ɓume ɓuri teddude:
sadaka oon naa hirsirde laaɓinoore
sadaka oon ndeen?
20 Ndelle, neɗɗo fuu kunoriiɗo hir-
sirde ndeen, hunorake nde, kayre e
huunde fuu ko yowii e mayre.
21 Neɗɗo fuu kunoriiɗo suudu de-
wal mawndu nduun, hunorake ndu,
kayru e Laamɗo gonɗo ley mayru
oon.
22 Neɗɗo fuu kunoriiɗo kammu,
hunorake jooɗorgal Laamɗo ngaal e
Jooɗiiɗo e maggal oon.
23 Bone woodanii on, onon jan-
nginooɓe Tawreeta e Farisa'en,
munaafiki'en! Oɗon ittana Laamɗo
jakka fay naanaa e haakorooji
moodon goɗɗi, ammaa oɗon njeeboo
ko ɓuri fuu teddude e Jamirooje
ɗeen. Ɓum woni gollirde dartaare
e yurmeende e goondinal. Wo
kanjum kaannoɗon waɗude tawee
on njoppaay ko heddii ɗuum.
24 Onon wumɓe ɗowooɓe yimɓe! Si
mbuubu saamii e njaram moodon,
on ciiwan itton ɗum, de oɗon moɗa
ngeelooba!
25 Bone woodanii on, onon jan-
nginooɓe Tawreeta e Farisa'en, mu-
naafiki'en! Oɗon lawya caggal kore e
caggal kaake, de ley majje ina heewi
ko hemraa nguyka e muuyo bonngo.
26 Farisanke bumɗo! Lawyu ley
kore tafon, ndeen caggal toon du
laaɓan.
27 Bone woodanii on, onon jan-
nginooɓe Tawreeta e Farisa'en, mu-
naafiki'en! Oɗon nanndi e caabeeje
dawninaaɗe, ɗe dow muɓɓen woodi,
tawee ley muɓɓen ina heewi yi'e
maayɓe e ko tuuni fuu.
28 Onon du, wo hono noon nan-
nduɗon: e jiiɗe gite oɗon nanndi e
fonnditiiɓe, ammaa ley moodon ina
wi'i pet naafikaaku e oonyaare.
29 Bone woodanii on, onon jan-
nginooɓe Tawreeta e Farisa'en,
munaafiki'en! Oɗon moyyintinoo
caabeeje annabaaɓe, oɗon ŋardina
caabeeje fonnditiiɓe woɓɓe.
30 Oɗon mbi'a: «Sini min kawri-
ino e jamaanu maamiraaɓe amin,
min ndufidataano e maɓɓe yiiyam
annabaaɓe.»

* **23:9** Taa mbi'ee fay gooto «Baabiiwo» e adunaaru de konngol ngol waraay wi'ude neɗɗo soowa bammum. Ngol haali haala hooreeɓe diina fonnduɓe ko'e muɓɓen e baabiraaku Laamɗo. † **23:14** E ɗereeji ɓooydi, goɗɗi ina ɓeyda aaya 14: Bone woodanii on, onon jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Oɗon nyaama jawdi rewɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi, oɗon njuutina du'aawuuji moodon faa nanndinkinoɗon e lobbuɓe. Saabe majjum, on keɓan jukkungo ɓurngo fuu bonde.

31 Ndelle, oɗon ceedanoo ko'e
moodon wo on ɓiɓɓe warannooɓe
annabaaɓe ɓeen.
32 Ndelle, njottinee ko maamiraaɓe
moodon puddunoo!
33 Onon bolle, ɓiɓɓe poosoke!
Walaa fuu no ndaɗiron halkere
jahannama.
34 Ɗum waɗi de miɗo nulda on
annabaaɓe e jom'en hakkillo e jan-
ninooɓe. On mbaran woɓɓe maɓɓe,
tonton woɓɓe maɓɓe, piyon woɓɓe
maɓɓe dorri e ley cuudi mon baajordi,
ndiiwon ɗum'en hakkunde wuro e
wuro.
35 Njomnitaari yiiyam fonnditiiɓe
ndufaaɗam e adunaaru ndu ɗaam
fuu yeccoto dow moodon, gilla
yonki Haabiila ponnditiiɗo oon faa
yonki Jakariyaa ɓii Barakiya mo
mbarnoɗon hakkunde suudu dewal
mawndu e hirsirde oon.
36 Goonga kaalanammi on:
jukkungo majjum fuu saaman dow
yimɓe jamaanu o!

No Iisaa woyri yimɓe Urusaliima (Lukka 13.34-35)

37 —Kay Urusaliima, Urusaliima!
Aɗa wara annabaaɓe, aɗa warda
nulaaɓe to maa kaaye! Kile keewɗe
njiɗumi hawrundurde ɓiɓɓe maa
hono no cofal hawrundurta coppi
muuɗum ley bippeele mum ni. De
on njaɓaay.
38 Paamon, Laamɗo yoppidii on e
suudu mon, wo ndu winnde.
39 Miɗo wi'a on: gilla joonin,
on nji'ataa kam katin si wanaa
faa wakkati mo mbi'oyton: «Barke
woodanii garɗo e dow innde Joomi-
raaɗo!»

24

Haala halkere suudu dewal e sifaaji timmoode adunaaru (Marku 13.1-13, Lukka 21.5-19)

1 Nde Iisaa yaltunoo suudu dewal
mawndu ina yaha ndeen, taalibaaɓe
muuɗum ɓattitii ɗum, kolli ɗum ny-
imngo ley galle mayru.
2 O wi'i ɓe:

—On nji'ii kujje ɗe fuu naa? Goonga
kaalanammi on: fay hayre wootere
heddataako ina yowii dow wonnde.
Fuu wurjinte.
3 Caggal ɗuum, Iisaa jooɗowii dow
waamnde wi'eteende Jaytun. Taal-
ibaaɓe muuɗum ngari to muuɗum
kam'en tan, mbi'i ɗum:

—Humpitin min nde ɗum waɗata.
Maande ndeye hollata gartol maa,
kam e timmoode adunaaru?
4 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Ndeentee taa fay gooto wosina on
e goonga.
5 Sabo heewɓe ngardan e innde am,
ina mbiitoo: «Miin woni Almasiihu
oon.» Ɓe mbosinan yimɓe heewɓe.
6 On nanan kabaaru bolwole
gaɗaaɗe e anniyaaɗe, ammaa taa
kulee! Ina tilsi ɗum waɗa, de ɗum
wanaa timmoode tafon.
7 Lenyol habdan e lenyol, laamu
habdan e laamu. Rafooji ngaɗan,
leydi dimmboto e nokkuuje feere
feere.
8 Ɗum kaa fuu wo hono fuddoode
ŋatawere ɓeynoowo ni.
9 Ndeen, yimɓe njaaran on careɗon
faa torreɗon, mbareɗon. Lenyi ɗiin
fuu mbanyan on saabe am.
10 Wakkati oon, heewɓe pergoto
njoppa goondinal muɓɓen, ina njam-
bundura, ina mbanyunduri.
11 Annabaaɓe fewreeɓe heewɓe
ɓangan, kiila heewɓe.
12 Bonandaaji keewan faa njinngu
yimɓe heewɓe ɓuytoo.
13 Ammaa tinnitiiɗo faa yottii tim-
moode fu, kam hisintee.
14 Kabaaru Lobbo haala laamu
Laamɗo o gooynete e adunaaru ndu
fuu, faa lenyi fuu keɓa seedaaku
nguun. Ndeen adunaaru timmata.

Haala torra mawɗo e gartol Almasiihu (Marku 13.14-27, Lukka 21.20-28)

15 —On nji'an «huunde nyiddiniinde
bonnoore»* nde annabi Daniyiila
haalnoo kabaaru muuɗum. Huunde

* **24:15** Daniyiila 9.27, 11.31, 12.11.

ndeen darnete dow nokkuure seni-
inde ndeen.† (Janngudo ɗum fuu,
faama maanaa majjum.)
16 Ndeen, tawaaɓe ley Yahuudiya
fuu ndoggira baamle.
17 Tawaaɗo dow suudu, taa wi'a
jippoto hooya gineeji ley suudu
muuɗum.
18 Tawaaɗo ngesa, taa yeccoo faa
hooyowa saaya muuɗum.
19 Kay, debereedu'en e musinteeɓe
njaran torra ley balɗe ɗeen!
20 Ŋaaree Laamɗo taa doggudu
mooɗon laatoo wakkati dabbunde
naa nyalaande fowteteende.
21 Sabo ndeen, torra mawɗo waɗan
mo hono muuɗum waɗaay gilla
fuɗɗoode adunaaru faa joonin, woodi
du hono muuɗum waɗataa abada
katin.
22 Sini tawiino balɗe ɗeen
ndaɓɓinɗinaaka, fay gooto hisataano.
Ammaa Laamɗo raɓɓinɗinii ɗe saabe
suɓaaɓe muuɗum.
23 Wakkati oon, si goɗɗo wi'ii on:
«Ndaaree! Inan Almasiihu ɗo», naa
«Inani mo to», taa ngoonɗinee.
24 Sabo almasiihu'en fewreeɓe
e annabaaɓe fewreeɓe ɓangowan,
ngaɗa maandeeji mawɗi e kaayeefiiji
faa majjina fay suɓaaɓe ɓeen, si na
laatoo.
25 Paamee wooɗa. Mi haalanii on
gilla ɗum waraay.
26 Si yimɓe mbi'ii on: «Inani mo
ley ladde», taa njehee. Naa si ɓe
mbi'ii: «Inani mo ley cuuɗi toon», taa
ngoonɗinee.
27 Si goonga, no mayyere yaynirta
e kammu gilla lettugal faa gorgal ni,
hono noon Ɓii Neɗɗo wardata.
28 To ko saaɗi woni fuu, toon jigaaje
kawritata.
29 —Wakkati gooto, caggal torra
balɗe ɗeen, naange niɓɓan, lewru
selan yaynude, koode kammu caa-
man, kulle gonɗe dow kammu ɗeen
ndimmboto.‡
30 Wakkati oon, maande Ɓii Neɗɗo
oon ɓangan dow kammu, lenyi
adunaaru ɗiin fuu mboyan mettor-
gal. Ɓe nji'an Ɓii Neɗɗo oon, ina
wara e duule, ina warda e baawɗe
e teddeengal manngal.
31 Buututal manngal fuufete, de o
nula maleyka'en makko lettugal e
gorgal, horɗoore e soɓɓiire, kawrun-
dura suɓaaɓe makko ɓeen gilla to
adunaaru fuɗɗi faa to haaɗi.

Banndol dow yibbi
(Marku 13.28-31, Lukka 21.29-33)

32 Ekitee ko yibbi hollata: si licce
makki keyɗitii, haakorooji makki
du mbilitii fu, oɗon anndi ndunngu
ɓadake.
33 Noon du, si on nji'ii kulle ɗeen
fuu, annditon wakkati oon ɓadake,
imo woni e dammbugal galle.
34 Goonga kaalanammi on: ja-
maanu o timmataa tawee kulle ɗeen
fuu ngaɗaay.
35 Kammu e leydi timman, de
haalaaji am kaa timmataa abada.

No fay gooto anndiraa timmoode si wanaa Laamɗo
(Marku 13.32-37, Lukka 17.26-30, 34-36)

36 —Ammaa nyalaande ndeen e
wakkati oon fay gooto anndaa ɗum,
wanaa maleyka'en wonɓe dow kam-
muuli, wanaa Ɓiɗɗo oon. Walaa an-
nduɗo ɗum si wanaa Baabiiwo oon.
37 Hono no laatorinoo wakkati Nu-
uhu, noon du laatortoo si Ɓii Neɗɗo
warii.
38 E ley nyalaaɗe ɗeen fadde ilam
tuufaandu ɗaam warude, yimɓe ina
nyaama, ina njara, ina ɓaŋa, ina
ɓaŋee, faa nyannde Nuuhu naati
laana kaan.
39 Ɓe paamaay faa'e faa ilam tu-
ufaandu ɗaam wari, yooli ɓe fuu.
Garol Ɓii Neɗɗo du, hono noon laator-
too.
40 Wakkati oon, worɓe ɗiɗo tawdete
ley ngesa. Gooto muɓɓen hooyete,
gooto du yoppee.
41 Rewɓe ɗiɗo undooɓe tawete dow
unirde. Gooto muɓɓen hooyete, gooto
du yoppee.

† **24:15** Ɗo Iisaa haali ko annabi Daniyiila sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley suudu dewal mawndu Alhuudiyankooɓe. Ko o sappinoo ɗuum waɗii gilla Iisaa rimaaka. Joonin Iisaa wi'i hono majjum wartan katin. ‡ **24:29** Esaaya 13.10, 34.4, Jowiila 2.10.

42 Ndelle, kakkilon, sabo on anndaa
wakkati mo Joomiraaɗo mon warata.
43 Paamee ɗum ɗo: si jom galle ina
anndunoo wakkati mo gujjo warata
ley jemma, waalan hakkilde, yop-
pataano o naata suudu muuɗum.
44 Ndelle, onon du cegilee, sabo Ɓii
Neɗɗo waran e wakkati mo on mi-
ilaaki.

Haala golloowo koolniiɗo e golloowo bonɗo (Lukka 12.41-48)

45 —Ndelle, moy woni golloowo
koolniiɗo, jom hakkillo? Oon
woni mo joomum halfini gollooɓe
muuɗum faa hokka ɗum'en nyaamdu
muɓɓen e wakkati kaanɗo.
46 Barke woodanii golloowo mo
joomum warti, tawi ina waɗa no
yamiraa noon.
47 Goonga kaalanammi on: joomi-
iko oon halfinan mo jawdi muuɗum
fuu.
48 Ammaa si golloowo oon wo
bonɗo, wi'ii ley ɓernde mum joomum
ɓooyan wartaay,
49 de fuɗɗi ina fiya banndiraaɓe
muuɗum gollooɓe, ina nyaamda ina
yarda e sulotooɓe,
50 ndeen kaa, joomiiko wartan
nyalooma mo o anndaa e wakkati mo
o miilaaki.
51 Joomiiko oon jukkoto mo
jukkungo naawngo, watta mo
hakkunde munaafiki'en. Toon bojji
e ŋeryundurde nyiiye ngoni.

25

Banndol haala surbaaɓe sappo

1 —Inan no laamu Laamɗo nan-
ndi: wo hono surbaaɓe sappo
hooyuɓe fitillaaji muɓɓen de njehi faa
njaɓɓowoo ɓaŋuɗo.*
2 Njoyo maɓɓe ngalaa hakkillo,
njoyo maɓɓe du ina ngoodi hakkillo.
3 Ɓe ngalaa hakkillo ɓeen kooyi fit-
illaaji tawi njooɓaaki nebbam.
4 Jom'en hakkillo ɓeen kaa njaadi
paali nebbam e fitillaaji muɓɓen.
5 Nde ɓaŋuɗo oon jenngunoo
waraay ndeen, ɓe fuu ɓe ŋoŋi, ɓe
ɗaanii.
6 Faa hakkunde jemma, yeewnaango
nanaa, wi'i: «Inan ɓaŋuɗo oon! Njal-
tee! Njaɓɓowee mo!»
7 Ndeen surbaaɓe ɓeen fuu pini, ina
moyyina fitillaaji muɓɓen.
8 Surbaaɓe ɓe ngalaa hakkillo ɓeen
mbi'i jom'en hakkillo ɓeen: «Njeɗee
min nebbam mooɗon ɗaam, sabo
inan fitillaaji amin ina nyifa.»
9 Jom'en hakkillo ɓeen njaabii,
mbi'i: «Gasataa, sabo ko min njogii
ɗuum heyataa en, en fuu. Njehee to
sonnooɓe, coodowon!»
10 Ko ɓe njehi faa ɓe coodowa neb-
bam ɗuum, ɓaŋuɗo oon yottii. Segili-
nooɓe ɓeen naatidi e makko e ley su-
udu weltaare nduun, de dammbugal
ngaal ommbaa.
11 Faa ɓooyi seeɗa, surbaaɓe hed-
diiɓe ɓe cegilaaki ɓeen ngarti, keddii
ina nodda, ina mbi'a: «Joomii amin,
joomii amin, omtan min!»
12 Ammaa o jaabii ɓe, o wi'i:
«Goonga kaalanammi on: mi anndaa
on.»
13 Iisaa sakitii wi'i:
—Kakkilon ndelle, sabo on anndaa
nyalaande naa wakkati mo Ɓii Neɗɗo
wartata oon.

Banndol haala gollooɓe tato (Lukka 19.11-27)

14 —Laamu Laamɗo ina nanndi
e gorko cegiliiɗo faa dilla, noddi
maccuɓe mum, de halfini ɗum'en
jawdi mum.
15 O halfini gooto maɓɓe mutakal
kaŋŋe keme joy, goɗɗo keme ɗiɗi,
tataɓo oon hemre, mono fuu ko fo-
tata e muuɗum. Caggal ɗuum, o dilli.
Wakkati oon ni,
16 kalfinaaɗo mutakal kaŋŋe keme
joy oon yehi luumorii ɗum, heɓi mu-
takal keme joy goɗɗe.
17 Jom keme ɗiɗi oon du waɗi
noon, tinii kam du mutakal keme ɗiɗi
goɗɗe.

* **25:1** E al'aada Alhuudiyankooɓe ɓaŋuɗo ina yaada e yigiraaɓe jom suudu muuɗum, sabo kam'en ndammbata ɗum.

18 Ammaa jom mutakal hemre oon
yehi wasowi ngayka, uwi toon ko joo-
mum oon hokkunoo ɗum.
19 Faa ɓooyi caggal majjum, joomii
ɓe oon warti, noddi ɓe, faa ndaara
hiisa ceede ɗeen.
20 Kalfinaaɗo mutakal kaŋŋe keme
joy oon wari, waddi mutakal keme
joy goɗɗe, wi'i: «Joomam, a halfinii
kam mutakal keme joy. Ndaar, mi
tinorake ɗe mutakal keme joy goɗɗe.»
21 Joomiiko oon wi'i mo: «Gasii. Wo
a maccuɗo lobbo, koolniiɗo. Saabe a
hoolnake e ko famɗi, mi halfinte ko
heewi. War naatu faa ceyodoɗen!»
22 Kalfinaaɗo mutakal keme ɗiɗi
oon wari kam du, wi'i: «Joomam, a
halfinii kam mutakal kaŋŋe keme
ɗiɗi. Ndaar, mi tinorake ɗe mutakal
keme ɗiɗi goɗɗe.»
23 Joomiiko oon wi'i mo: «Gasii. Wo
a maccuɗo lobbo, koolniiɗo. Saabe a
hoolnake e ko famɗi, mi halfinte ko
heewi. War naatu faa ceyodoɗen!»
24 Kalfinaaɗo mutakal kaŋŋe
hemre oon wari kam du, wi'i:
«Joomam, miɗo anndunoo a gorko
tiiɗuɗo alhaali: aɗa taya ko a aawaay,
aɗa hawrundura to a sarkaay aawdi.
25 Saabe ɗum, kulumi, njahumi
iroymi kaŋŋe maa oon. Haya, inan
giney maa.»
26 Joomiiko jaabii mo, wi'i: «Mac-
cuɗo bonɗo, jaayɗo! Aɗa anndunoo
miɗo taya ko mi aawaay, miɗo
hawrundura to mi saakaay aawdi.
27 Ndelle, aɗa haannoo wattude
kaŋŋe am oon to tinooɓe buuɗi, faa
danya ko tinoriimi si mi wartii.
28 Joonin, teetee mo mutakal
hemre kaŋŋe oon, kokkon ɗum jom
mutakal kaŋŋe keme joy oon.
29 Sabo jogiiɗo fuu ɓeydante faa
heewa. Ammaa mo walaa oon, fay
seeɗa ko jogii ɗuum teetete.
30 Maccuɗo jaayɗo oon kaa, paɗɗee
ɗum yaasin e ley nimre ndeen. Toon
bojji e ŋeryundurde nyiiye ngoni.»

No Ɓii Neɗɗo oon sarortoo yimɓe fuu

31 —Nde Ɓii Neɗɗo wardi e teddeen-
gal muuɗum, kam e maleyka'en fuu,
jooɗoto e jooɗorgal laamu muuɗum
teddungal ngaal.
32 Yimɓe adunaaru ɓeen fuu
kawrundurte yeeso makko, o sennda
ɓe hono no duroowo senndirta baali
e be'i ni:
33 o heedina baali ɗiin e junngo
makko nyaamo, o heedina be'i ɗiin e
junngo makko nano.
34 Ndeen Kaananke oon wi'ata
wonɓe junngo mum nyaamo ɓeen:
«Ngaree, onon ɓe Baaba am barkini,
njaɓee laamu mo ndesanaɗon gilla e
fuɗɗoode adunaaru ndu.
35 Sabo mi yolbiino, de on nyaam-
nii kam. Mi ɗomɗiino, de on njarnii
kam. Mi laatakeno beero, de on
njaɓɓake kam.
36 Mi holiino, de on koltinii kam. Mi
nyawiino, de on cawrii kam. Mi ud-
danooma ley kasu, de on ndaarowii
kam.»
37 E wakkati oon, fonnditiiɓe ɓeen
njaabotoo mo, mbi'a: «Joomiraaɗo,
ndey min nji'i aɗa yolbi, de min
nyaamni ma naa aɗa ɗomɗi, de min
njarni ma?
38 Ndey min nji'i a beero, de min
njaɓɓii ma, naa a kolɗo, de min koltini
maa?
39 Ndey min nji'i a nyawɗo naa
a uddaaɗo ley kasu, de min ngari
ndaarude ma?»
40 Kaananke oon jaaboto ɓe
wi'a: «Goonga kaalanammi on: ko
ngaɗanɗon gooto e ɓurɗo famɗude
ley sakiraaɓe am ɓeen fu, wo miin
ngaɗanɗon.»
41 Caggal ɗuum, o wi'an wonɓe
junngo makko nano ɓeen: «Mboɗɗee
kam, onon huɗaaɓe Laamɗo! Njehee
ley yiite duumiinge nge Laamɗo re-
sani Ibiliisa e maleyka'en muuɗum
ngeen!
42 Sabo mi yolbiino, de on nyaam-
naay kam. Mi ɗomɗiino, de on njar-
naay kam.
43 Mi weeriino, de on njippinaay
kam. Mi holiino, de on koltinaay
kam. Mi nyawiino, mi uddanooma,
de on ngaraay ndaarude kam.»
44 Ndeen, ɓe njaaboto mo kamɓe
du, ɓe mbi'a: «Joomiraaɗo, ndey min

nji'i ɗa yolbi naa ɗa ɗomɗi naa ɗa weeri naa ɗa holi naa ɗa nyawi naa ɗa ommbaa ley kasu, de min mballaay ma?»

45 O jaaboto ɓe, o wi'a: «Goonga kaalanammi on: ko on ngaɗanaay gooto e ɓurɓe famɗude ɓee ɗo ɗuum, wo miin woni on ngaɗanaay.»

46 Ndeen, ɓe njahan ley jukkungo duumiingo, de fonnditiiɓe ɓeen keɓa nguurndam nduumiiɗam.

26

No mawɓe diina ndawriri faa nannga Iisaa
(Marku 14.1-2, Lukka 22.1-2, Yuhanna 11.45-53)

1 Nde Iisaa timminnoo waajuuji ɗiin fuu, wi'i taalibaaɓe muuɗum ɓeen:

2 —Oɗon anndi balɗe ɗiɗi keddanii en e iidi Faltagol*, de Bii Neɗɗo hokkitirte faa tontee e leggal palaangal.

3 E wakkati oon, hooreeɓe almaami'en e mawɓe Alhuudiyankooɓe ɓeen kawritowi galle Almaami Mawɗo bi'eteeɗo Kayafas.

4 Be fuu ɓe ndawridi faa ɓe nanngira Iisaa hiila, ɓe mbara ɗum.

5 Ammaa ɓe mbi'i:

—Taa ngaɗen ɗum ley iidi ndi de yimɓe muurta.

No debbo joordi nebbam uurɗam dow Iisaa
(Marku 14.3-9, Yuhanna 12.1-8)

6 Tawi Iisaa ina woni ley Baytaniya to suudu Simon noddirteeɗo ceppinɗo.

7 Debbo gomma ɓattitii ɗum ina jogii faandu nebbam uurɗam, tiiɗuɗam coggu sanne. O tawi Iisaa ina nyaama, o joori ɗam dow hoore muuɗum.

8 Nde taalibaaɓe ɓeen nji'unoo ɗum ndeen, mettaa, ina mbi'a:

—Dume saabii de nebbam ɗaam bonniraa ni?

9 Iɗam waawnoo sonneede ceede keewɗe, de ceede ɗeen kokkee talkaaɓe.

10 Iisaa faamii ko ɓe kaalata ɗuum, wi'i ɓe:

—Ko waɗi de oɗon torra debbo o? O gollanii kam gollal lobbal.

11 Si goonga, talkaaɓe ina tawdee e mooɗon wakkati fuu. De miin kaa, mi tawdataake e mooɗon wakkati fuu.

12 O joorii nebbam uurɗam ɗam dow ɓanndu am faa o segilanoo kam uweede.

13 Goonga kaalanammi on: ɗo Kabaaru Lobbo waajaa e adunaaru ndu fuu, ko debbo o waɗi ɗuum fillitete, faa o miccitee.

No Yahuuda jamborii Iisaa
(Marku 14.10-11, Lukka 22.3-6)

14 Ndeen Yahuuda Isikariyotto, gooto e taalibaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen, yehi to hooreeɓe almaami'en,

15 wi'i ɗum'en:

—Dume kokkoton kam si mi waddanii on Iisaa?

Ndeen ɓe njoɓi mo buuɗi cardi capanɗe tati.

16 Gilla ndeen, Yahuuda ina filoo wakkati faa jamboo Iisaa.

No Iisaa waɗiri hiraande iidi Faltagol e taalibaaɓe muuɗum
(Marku 14.12-26, Lukka 22.7-23, Yuhanna 13.21-30, 1 Korintunkooɓe 11.23-25)

17 Nyalaande go'aɓerde iidi buuru mo wattaaka rabilla, taalibaaɓe ɓeen ngari, yami Iisaa, mbi'i ɗum:

—Toy njiɗɗaa min cegilanowe hiraande iidi Faltagol ndeen?

18 O jaabii ɓe, o wi'i:

—Njehee ngalluure toon, naaton suudu maani, mbi'on ɗum: «Moodibbo wi'i wakkati muuɗum yonii. Wo to suudu maaɗa waɗata iidi Faltagol, kam e taalibaaɓe muuɗum.»

19 Taalibaaɓe ɓeen ngaɗi ko Iisaa yamiri ɗum'en, cegilii hiraande ndeen.

20 Nde hiirnoo fu, Iisaa jooɗodii e taalibaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen faa ɓe kiirtoo.

21 Nde ɓe kiirtotonoo ndeen, o wi'i:

—Goonga kaalanammi on: gooto mooɗon jamboto kam.

* **26:2** Iidi Faltagol wo miccinoori nyannde nde Laamɗo wurtini Israa'iila'en Misira. Indi miccina no maleyka faltorii suudu fuu ndu yiiyam mooytaa e dammbugal muuɗum.

22 Ɓe cunii sanne, heddii iɓe yamira
mo gooto gooto, mono fuu ina wi'a:
—Joomam, kori wanaa miin?
23 O jaabii, o wi'i:
—Cuuwidinɗo e am junngo
muuɗum ley le'al ngal, oon jambotoo
kam.
24 Tilay Ɓii Neɗɗo yoppira
adunaaru no haaliraa ley Binndi
ɗiin ni. Ammaa bone woodanii
jambotooɗo Ɓii Neɗɗo oon! Gorko
oon, si rimaakano fey ɓuri woodde
e muuɗum.
25 Yahuuda jamboytooɗo mo oon
hooyi haala, yami mo, wi'i:
—Moodibbo, kori wanaa miin?
O jaabii ɗum, o wi'i:
—Aan e hoore maa haali.
26 Nde ɓe nyaamannoo ndeen, Iisaa
hooyi buuru, yetti Laamɗo, heltii,
hokki taalibaaɓe muuɗum ɓeen, wi'i:
—Njaɓee, nyaamee. Ɓum woni
ɓanndu am.
27 Caggal ɗuum, o hooyi horde cabi-
jam, o yetti Laamɗo, o hokki ɓe, o wi'i:
—Njaree, on fuu.
28 Ɓum woni yiiyam am tabintinoo-
jam amaana Laamɗo. Ɓam rufete
saabe heewɓe faa hakkeeji muɓɓen
njaafee.
29 Miɗo haalana on: mi yarataa
cabijam ɗam katin si wanaa nyannde
nde njardowammi e mooɗon kesam
ley laamu Baaba am.
30 Caggal ɓe njimii Jabuura,† ɓe njalti, ɓe njehi dow waamnde wi'eteende Jaytun.

No Iisaa sapporii Piyeer wi'an anndaa ɗum
(Marku 14.27-31, Lukka 22.31-34, Yuhanna 13.36-38)

31 Wakkati oon, Iisaa wi'i ɓe:
—Ley jemma o, on fuu on njoppan
kam, sabo ina winndaa: «Mi fiyan
duroowo piiɗe maayde, de coggal
baali ngaal sankitoo.»‡
Iisaa ɓeydi, wi'i:
32 —Ammaa nde iirtinowaami fu,
mi artoyto on Galili.
33 Ndeen Piyeer hooyi haala, wi'i
mo:
—Fay si ɓe fuu ɓe njoppi ma, miin
kaa abada mi yoppataa ma.
34 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Goonga kaalanammaami:
jemma o pay, fadde ndontoori jog-
gude a wi'an a anndaa kam kile tati.
35 Piyeer wi'i mo:
—Fay si tilsi mi maaydan e maaɗa,
abada mi wi'ataa mi anndaa ma.
Taalibaaɓe ɓeen fuu mbi'i hono
noon.

No Iisaa nyaagorii Laamɗo ley Geccemane
(Marku 14.32-42, Lukka 22.39-46)

36 Caggal ɗuum, Iisaa yottodii e
maɓɓe nokku bi'eteeɗo Geccemane,
wi'i ɓe:
—Njooɗee ɗo, faa mi yaha mi
waɗowa du'aare.
37 O yaadi e Piyeer e ɓiɓɓe Jebede
ɗiɗo ɓeen, ɓernde makko fuɗɗi
maatude mettorgal e kaaɗeefi.
38 Wakkati oon, o wi'i ɓe:
—Mettorgal ina mawni e am sanne
faa ina nesa warude kam. Keddee ɗo,
ndoomidee e am, kakkilen.
39 O toowti seeɗa, o hippi yeeso
makko e leydi, imo du'oo, imo wi'a:
—Baabiiwo, si tawii ina laatoo,
woɗɗinam horde torra nde. Ammaa
taa laatoroo no muuyirmi, laatoroo
no muuyirɗaa aan.
40 O warti, o tawi iɓe ɗaanii. O wi'i
Piyeer:
—On ngalaa semmbe faa ndoomi-
don e am fay haddi wawtu gooto naa?
41 Kakkilee, ndu'ee, taa on njar-
ribe. Sabo hakkillo ina heewi anniya
lobbo, ammaa terɗe ina lokkiɗi.
42 O yehi katin, o du'ii, o wi'i:
—Baabiiwo, si tawii horde bone
nde waawaa woɗɗineede si wanaa
mi yara ɗum fu, muuyɗe maa laatoo.
43 O warti, o tawi ɓe ɗaantake, sabo
ɗoyngol maɓɓe na teddi sanne.
44 O yehi katin, o du'ii tataɓerde
hono no o du'orinoo ni.
45 Caggal ɗuum, o warti to taal-
ibaaɓe ɓeen, o wi'i ɗum'en:
—On ɗaani, oɗon ŋootta naa? Ndaa-
ree, wakkati o yottake! Ɓii Neɗɗo
wattete e juuɗe luttuɓe.

† **26:30** Al'aada Alhuudiyankooɓe woni yimude jimi Jabuura 115-118 e hiraande iidi Faltagol.
‡ **26:31** Jakariyaa 13.7.

46 Ummee njehen! Inan jambotoodo kam oon ina ɓattitii.

No Iisaa nanngiraa
(Marku 14.43-50, Lukka 22.47-53, Yuhanna 18.3-12)

47 O tilaaki haalude, faa Yahuuda, gooto e sappo e dido ɓeen, yottii ina wondi e yimɓe heewɓe jogiiɓe kaafaaje e cabbi. Wo ɓe nulaaɓe hooreeɓe almaami'en e mawɓe Alhuudiyankooɓe.

48 Jambotoodo mo oon hokkiino ɓe filnde, wi'i:

—Mo mucciimi fu, oon woni kanko. Nanngon dum.

49 Wakkati oon pay, Yahuuda ɓattitii Iisaa, wi'i dum:

—Foofoo Moodibbo!

O muccii dum.

50 Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Gido am, wadu ko waddi maa duum.

Wakkati oon, ɓe ɓattitii Iisaa, ɓe nanngi dum, ɓe tiigii dum.

51 Gooto e wonduɓe e Iisaa ɓeen soorti kaafaahi mum, soppi maccudo Almaami Mawdo, tayi nowru muudum.

52 Ndeen, Iisaa wi'i mo:

—Soornu kaafaahi maa ki e hulgo muudum, sabo kamreteedo kaafaahi fuu, kaafaahi halkata dum.

53 Maa du ada miila joonin mi waawaa noddude Baaba am nulda kam ko ɓuri konuuji sappo e didi maleyka'en naa?

54 Ammaa si dum laatorake noon, noy ko winndaa e ley Binndi diin duum tabitirta? Ɗi mbi'ii sanaa dum laatoroo noon.

55 E wakkati oon, o wi'i jamaa oon:

—Ko wadi de ngarduɓon e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono wo mi gujjo? Nyannde fuu mido joodinoo ley suudu dewal mawndu nduun, mido janngina, de on nanngaay kam.

56 Ammaa dum fuu wadan faa Binndi annabaaɓe diin tabita.

Ndeen, taalibaaɓe ɓeen fuu njoppi mo, ndoggi.

No mawɓe diina carorii Iisaa
(Marku 14.53-65, Lukka 22.54-55, 63-71, Yuhanna 18.13-14, 19-24)

57 Nanngu ɓe Iisaa ɓeen njaari dum to Kayafas Almaami Mawdo oon. Tawi jannginooɓe Tawreeta e mawɓe lenyol ɓeen kawritii toon.

58 Piyeer le, ina jokki mo to toowti seeda, faa e taliyaare galle Almaami Mawdo oon. O naati ley galle oon, o joododii e doomooɓe ɓeen faa o yi'a no dum sakitortoo.

59 Woodi, hooreeɓe almaami'en e jeyaaɓe e waalde Saahiiɓe ndeen fuu ina piloo fewre nde pelda Iisaa faa waree,

60 de ɓe keɓaay. Fay ko heewɓe ngari seedanaade mo pene duum, sabaabu baawdo warude mo fuu walaa. Sakitii, worɓe didо ngari,

61 mbi'i:

—Kanko wi'unoo imo waawi liɓude suudu dewal Laamdo, de o nyiɓtoo ndu ley baldе tati.

62 Almaami Mawdo oon ummii, wi'i Iisaa:

Walaa ko njaabotodaa naa? Ko yimɓe ɓe ceedante duum wo dume?

63 Ɗum fuu imo deyyinii. Almaami Mawdo oon wi'i mo:

—Mido yamire e innde Laamdo buurdo, kaalanaa min si tawii aan woni Almasiihu, Ɓii Laamdo oon.

64 O jaabii dum, o wi'i:

—Aan e hoore maa haali. Katin, mido wi'a on: gilla joonin, on nji'an Ɓii Nedɗo ina joodii gere nyaamo Jom baawde oon. O warowan dow duule kammu.

65 Haalaaji makko diin metti Almaami Mawdo oon faa seeki kaddule muudum, wi'i:

—O mbonkake Laamdo! Walaa fuu ko kaajaraden seedeeɓe katin! On narrii noppi moodon ko o mbonkii Laamdo duum.

66 Ɗume miilidon?

Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:

—Imo haani wareede.

67 Caggal duum, ɓe tutti e yeeso makko, ɓe culkii mo. Woɓɓe maɓɓe ina peenya mo,

68 ina mbi'a:

—Hey Almasiihu! Si a annabaajo, haalan min moy fiyi ma!

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa
(Marku 14.66-72, Lukka 22.56-62, Yuhanna 18.15-18, 25-27)

69 Tawi Piyeer ina joodii yaasin suudu nduun ley taliyaare galle oon. Gooto e horɓe wonɓe ɗoon ɓattitii mo, wi'i:
—Aan, aɗa wondunoo e Iisaa Galilinkeejo oon.
70 O yeddi ɗum hakkunde yimɓe fuu, o wi'i:
—Mi faamaay ko kaalataa ɗuum.
71 Caggal ɗuum, o fonndii to dammbugal galle toon. Korɗo goddo yi'i mo, wi'i wonɓe ɗoon ɓeen:
—Gorko o ina wondunoo e Iisaa Nasaraatuujo oon.
72 Piyeer yeddi katin, wi'i:
—Mi hunake, mi anndaa gorko o.
73 Faa ɓooyti seeɗa, dariiɓe ɗoon ɓeen ɓattii Piyeer, mbi'i ɗum:
—Tannyoral, aan du wo a gooto maɓɓe, sabo ɗemngal maa ngal hollii to yuuruɗaa.
74 E ley ɗuum, Piyeer fuddi hunaade e huttaade, ina wi'a:
—Mi anndaa gorko o!
Wakkati oon pay, ndontoori joggi.
75 De Piyeer miccitii ko Iisaa wi'unoo ɗuum: «Fadde ndontoori joggude, a wi'an a anndaa kam kile tati.» O wurtii yaasin, imo woya bojji cattudi.

27

No Iisaa yaariraa to Pilaatu
(Marku 15.1, Lukka 23.1-2, Yuhanna 18.28-32)

1 Gilla fajiri, hooreeɓe almaami'en e mawɓe lenyol ɓeen fuu kawriti, ndarni anniya warude Iisaa.
2 Ɓe kaɓɓi mo, ɓe njaari mo, ɓe ngatti mo e juuɗe Pilaatu goforneer oon.

No Yahuuda maayiri
(Golle Nulaaɓe 1.18-19)

3 Nde Yahuuda jambiiɗo Iisaa oon yi'unoo no Iisaa saroraa wo bareteeɗo fu, mimsiti. O wartiri buudi cardi capanɗe tati ɗiin to hooreeɓe almaami'en e mawɓe lenyol ɓeen.
4 O wi'i ɗum'en:
—Mi luttii ko njambiimi mo walaa feloore ɗuum!
Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Ko jomi min? Wo aan ɗum woodani.
5 Yahuuda faddi ceede ɗeen ley suudu dewal mawndu nduun, dilli. Ndeen yehi, hooyi ɓoggol, waritowii.
6 Hooreeɓe almaami'en ɓeen kooyi ceede ɗeen, mbi'i:
—Dagaaki ceede ɗe ngattee ley keesu oon, sabo wo ɗum njobdi yiiyam.
7 Ɓe ndawridi dow majjum, de ɓe kooyi ceede ɗeen, ɓe coodi ngesa mahoowo looɗe, ɓe ngadi nga caabeeje weerɓe.
8 Ɓum wadi de ngesa ngaan ina wi'ee «Ngesa Yiiyam» faa hannden.
9 Noon haala ka annabi Yeremiya haalnoo kaan tabintiniraa nde wi'unoo:
«Ɓe kooyii buudi cardi capanɗe tati,
coggu mo yimɓe Israa'iila kiisorii yonki makko,
10 ɓe coodi ɗum ngesa mahoowo looɗe,
hono no Joomiraaɗo yamiri kam ni.»*

No Pilaatu yamiri Iisaa
(Marku 15.2-5, Lukka 23.3-5, Yuhanna 18.33-38)

11 Iisaa darii yeeso goforneer oon. Oon yami mo, wi'i:
—Aan woni kaananke Alhuudiyankooɓe oon naa?
O jaabii, o wi'i:
—Aan e hoore maa haali.
12 Ammaa nde hooreeɓe almaami'en e mawɓe lenyol ɓeen pelannoo mo ndeen, o nootaaki fay huunde.
13 Ndeen Pilaatu wi'i mo:
—A nanataa ko ɓe ceedante ɗuum fuu naa?
14 Ammaa o jaabaaki faa'e. Ɓum haaynii goforneer oon sanne.

No Iisaa saroraa wo bareteeɗo
(Marku 15.6-15, Lukka 23.13-25, Yuhanna 18.39-19.16)

15 Wakkati Iidi Faltagol fuu, goforneer oon ina woowi yoofande

* **27:10** Jakariyaa 11.12-13, Yeremiya 19.1-13, 32.6-9.

yimɓe ɓeen kasuujo gooto mo njiɗi
yoofaneede.
16 Wakkati oon, ina woodi kasuujo
jom innde, bi'eteeɗo Iisaa Barabas.
17 E ley ko jamaa oon hawriti ɗuum,
Pilaatu yami ɓe, wi'i:
—Moy njiɗuɗon mi yoofana on:
Iisaa Barabas naa Iisaa bi'eteeɗo Al-
masiihu oon?
18 Si goonga, Pilaatu faamii wo ki-
ram waɗi de ɓe kokkitiri Iisaa.
19 Katin du, wakkati o jooɗinoo ley
sarordu oon, jom suudu makko neli e
makko, wi'i:
—Celaa gorko ponnditiiɗo oon,
sabo jemma hankin koyɗi makko
tampinii kam sanne.
20 Hooreeɓe almaami'en e mawɓe
lenyol ɓeen ndunyi jamaa oon nyaa-
goo Pilaatu yoofana ɓe Barabas, de
wara Iisaa.
21 Goforneer oon yamtindii ɓe:
—Moy e ɗiɗo ɓeen njiɗuɗon mi
yoofana on?
Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Barabas!
22 Pilaatu yami ɓe, wi'i:
—Ndelle, noy ngaɗammi Iisaa
bi'eteeɗo Almasiihu oon?
Ɓe fuu ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Tontu mo e leggal palaangal!
23 O yami ɓe, o wi'i:
—Dume o waɗi ko boni?
De ɓe ɓeydi yeewnaade semmbe, iɓe
mbi'a:
—Tontu mo e leggal palaangal!
24 Ndeen Pilaatu yi'i walaa ko
waawi, tawi du muurtere ina um-
moo. O hooyi ndiyam, o looti juuɗe
makko yeeso yimɓe ɓeen, o wi'i ɓe:
—Miin kaa, baka am walaa e rufu-
gol yiiyam gorko o. Wo onon ɗum
woodani.
25 Ɓe fuu ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Yiiyam makko ina yowii dow
amin, minen e ɓiɓɓe amin!
26 Ndeen, Pilaatu yoofani ɓe
Barabas, de yamiri Iisaa fiyee dorri.
Caggal ɗuum, o hokkitiri ɗum ton-
towee e leggal palaangal.

No sordaasiiɓe njalnorii Iisaa
(Marku 15.16-20, Yuhanna 19.2-3)

27 Sordaasiiɓe goforneer ɓeen
njaari Iisaa to galle laamorde ley
huɓeere toon. Ɓe ngaddi fedde
sordaasiiɓe ɓeen fuu piilii mo.
28 Ɓe ɓorti mo kaddule makko, ɓe
ɓorni mo saaya mboɗeeha.†
29 Caggal ɗuum, ɓe canyi taarde
gi'e, ɓe kippi e hoore makko, ɓe ngatti
loosol e junngo makko nyaamo.
Ndeen ɓe kofii yeeso makko, iɓe
njalnoroo mo, iɓe mbi'a:
—Foofoo, kaananke Alhuudiyankooɓe!
30 Ɓe tutti dow makko, ɓe kooyi
loosol ngool iɓe piya mo hoore.
31 Nde ɓe tilinoo jalnoraade mo
ndeen, ɓe itti saaya kaan, ɓe ɓorni mo
kaddule makko. Ndeen ɓe njaari mo
faa ɓe tontowa mo e leggal palaangal.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal
(Marku 15.21-32, Lukka 23.26-43, Yuhanna 19.17-27)

32 Nde ɓe njaltannoo ngalluure
ndeen fu, ɓe kawri e gorko jeyaaɗo
Sireene bi'eteeɗo Simon. Sordaasiiɓe
ɓeen ndooldi mo o wakkoo leggal
Iisaa palaangal ngaal.
33 Ɓe njottowii nokku bi'eteeɗo Gol-
gata (maanaa majjum woni «Nokku
Laalagal Hoore»).
34 Ɓe kokki Iisaa cabijam njillun-
duraaɗam e kaankaanngel faa o
yara. Nde o meeɗunoo ɗum ndeen,
o salii yarude.
35 Nde ɓe tontunoo mo e leggal
palaangal ndeen, ɓe pecciri kaddule
makko cumnal.
36 Caggal ɗuum, ɓe njooɗii toon iɓe
ndooma mo.
37 Ɓe mbinndi sabaabu ko tonti
mo, ɓe takki ɗum ɗo tiimtude hoore
makko ɗoon. Binndi dow maggal na
mbi'a: O WO IISAA, KAANANKE ALHU-
UDIYANKOOƁE.
38 Tawi du, yanooɓe ɗiɗo tontidaa
e makko, gooto gere nyaamo makko,
gooto du gere nano makko.
39 Yimɓe faltotooɓe ɗoon ɓeen
ina njenna mo, ina ndimmba ko'e
muɓɓen,
40 ina mbi'a:

† **27:28** Wakkati Iisaa, saaya mboɗeeha wo saaya ka kaananke ɓornotoo.

—Aan liɓoowo suudu dewal mawndu de nyiɓtoo ndu ley balɗe tati, dannu hoore maa! Si wo a Ɓii Laamɗo, jippa leggal palaangal ngal!

41 Hono noon, hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta e mawɓe lenyol ɓeen fuu ina njalnoroo mo, ina mbi'a:

42 —O dannii woɓɓe, de o waawaa dannude hoore makko. Wo o kaananke Israa'iila. Jonle, o jippoo leggal palaangal ngal, faa ngoonɗinen mo.

43 O halfinii hoore makko Laamɗo. Laamɗo hisina mo joonin si na yiɗi mo. Sabo o wi'ii wo o Ɓii Laamɗo.

44 Yanooɓe tontaaɓe ɗakkol makko ɓeen du ina mbonkoroo mo noon.

Haala maayde Iisaa
(Marku 15.33-41, Lukka 23.44-49, Yuhanna 19.28-30)

45 Gilla hakkunde naange, nimre waɗi e leydi fuu faa wakkati yamnde tati kiiral naange.

46 Wakkati yamnde tati kiiral naange, Iisaa feekii feekaango toowngo, wi'i:

— *Eli, Eli, lama sabaktani?* (Ɓum na fiirta «Laamɗo am, Laamɗo am! Ɓume saabii de njoppuɗaa kam?»)

47 Nde woɓɓe dariiɓe toon ɓeen nannoo ɗum ndeen, mbi'i:

—Wo annabi Iliyaasa o noddata!

48 Wakkati oon ni, gooto doggi waddowi tekkere, suuwi nde e ndiyam lammuɗam, haɓɓi nde e loosol. De o fonndini hunnduko Iisaa faa muyta.

49 Ammaa heddiiɓe ɓeen mbi'i:

—Yoppu. Ndaaren yalla Iliyaasa waran danna mo.

50 Caggal ɗuum, Iisaa feekii feekaango toowngo katin, de yoofi yonki muuɗum.

51 Wakkati oon, lefol paliingol ley suudu dewal mawndu ngool seekii gilla dow faa ley, laatii taye ɗiɗi. Leydi dimmbii, kaaye ceekii.

52 Caabeeje udditii, de seniiɓe maaynooɓe heewɓe iirtii.

53 Caggal ko Iisaa iirtii ɗuum, ɓe njalti e caabeeje ɗeen, ɓe naati ngalluure seniinde ndeen. Yimɓe heewɓe nji'i ɓe.

54 Sordaasiiɓe doomuɓe Iisaa ɓeen e hooreejo muɓɓen nji'ii no leydi dimmborii e ko waɗi ɗuum fuu. Ɓe kuli sanne, ɓe mbi'i:

—Si goonga ni, o wo Ɓii Laamɗo!

55 Rewɓe heewɓe ina ngoni to toowti, ina kaynoo. Wo ɓe jokkunooɓe Iisaa gilla Galili faa ɓe ngollana ɗum.

56 Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yaakuuba e Yuusufi, kam e inna ɓiɓɓe Jebede ina ngoni hakkunde maɓɓe.

No ɓanndu Iisaa wattiraa e saabeere
(Marku 15.42-47, Lukka 23.50-56, Yuhanna 19.38-42)

57 Nde hiirnoo fu, gorko jom jawdi jeyaaɗo Arimatiya wari. Imo wi'ee Yuusufi. Kam du wo taalibaajo Iisaa.

58 O yehi to Pilaatu, o ŋaarii ɗum ɓanndu Iisaa. Pilaatu yamiri o hokkee ndu.

59 O hooyi ɓanndu nduun, o fiili ɗum e kasanke keso.

60 O watti ɗum e saabeere heyre nde o wasannoo hoore makko e hayre. Caggal ɗuum, o talliti hayre teddunde, o uddiri dammbugal saabeere ndeen, o dilli.

61 Mariyama mo Magdala e Mariyama goɗɗo oon ina njooɗii ɗoon, ina kucciti e saabeere ndeen.

No sordaasiiɓe ndoomiri saabeere Iisaa

62 Jaango majjum wo nyalaande fowteteende. Hooreeɓe almaami'en e Farisa'en kawriti to Pilaatu,

63 mbi'i ɗum:

—Joomii amin, min miccitake kiiloowo yimɓe oon wi'iino nde wuurnoo ndeen, balɗe tati caggal maayde muuɗum iirtoto.

64 Ndelle, njamiraa saabeere ndeen doomee faa nyalooma tataɓo oon faltoo, taa taalibaaɓe makko ngara mbujja ɓanndu makko mbi'a yimɓe ɓeen o ummitake hakkunde maayɓe. Ndeen kaa, hiila cakitiika kaan ɓuran arandeeha kaan bonde.

65 Pilaatu wi'i ɓe:

—Inan sordaasi'en ndaarooɓe. Njehee, kooyee ɗum'en, ndoomira saabeere ndeen no mbaawiri fuu.

66 Ɓe njehi hayboyde saabeere
ndeen: ɓe takki ommboode ndeen, ɓe
ngaɗi maande dow mayre, ɓe ndarni
ɗoon sordaasiiɓe ndaarooɓe.

28

No Iisaa ummintiniraa
(Marku 16.1-10, Lukka 24.1-12, Yuhanna 20.1-10)

1 Nde nyalaande fowteteende
ndeen faltinoo fu, gilla naange
fuɗaay nyannde alan, Mariyama mo
Magdala e Mariyama goɗɗo oon njehi
ndaaroyde saabeere ndeen.
2 De inan, leydi dimmbii semmbe.
Maleyka Joomiraaɗo yuuri dow
kammu jippii, talliti hayre ndeen
jooɗii dow mayre.
3 Imo jalbira hono mayyere, kad-
dule makko du ina ndawni far, hono
jalbugol daandorgal ni.
4 Doomooɓe ɓeen kuli sanne faa ina
ndiwna, laatii hono maayɓe ni.
5 Maleyka oon wi'i rewɓe ɓeen:
—Onon kaa, taa kulee! Miɗo anndi
Iisaa tontanooɗo oon pilotoɗon.
6 O walaa ɗo, o ummitake hono no o
wiirunoo ni. Ngaree, ndaaree nokku
ɗo o waalinoo ɗo.
7 De kenyoɗon, njahon, kumpi-
towon taalibaaɓe makko ɓeen o um-
mitake e maayde. Wooɗi, joonin o
artoyto on Galili. Toon nji'oyton mo.
Ɗum njoginoomi faa mi haalana on.
8 Rewɓe ɗiɗo ɓeen kenyii, ndilli
to saabeere toon, iɓe keewi kulol e
seyo manngo. Ɓe ndoggi yaade faa
ɓe kaalanowa taalibaaɓe makko ɓeen
kabaaru o.
9 Wakkati oon ni, Iisaa hawri e
maɓɓe, wi'i ɓe:
—Foofoo!
Ɓe ɓattitii mo, ɓe nanngi koyɗe
makko, ɓe cujidani mo.
10 Ndeen, o wi'i ɓe:
—Taa kulee! Njehee mbi'owee taal-
ibaaɓe am ɓeen njaha Galili. Toon ɓe
nji'oyta kam.

No doomooɓe saabeere Iisaa ɓeen pillorii ko waɗi ɗuum

11 Nde rewɓe ɓeen ndillannoo
ndeen, woɓɓe e sordaasiiɓe ndaa-
rooɓe saabeere ɓeen kooti ngalluure
toon, kaalani hooreeɓe almaami'en
ɓeen ko waɗi ɗuum fuu.
12 Hooreeɓe almaami'en ɓeen
kawriti e mawɓe yimɓe. Ɓe ndawridi
faa ɓe kokka sordaasiiɓe ɓeen ceede
keewɗe.
13 Ɓe mbi'i ɗum'en:
—Mbi'on taalibaaɓe makko ɓeen
ngarii jemma tawi oɗon ɗaanii, de
mbujji mo.
14 Si goforneer oon nanii ɗum fu,
min koomtan ɗum, min keedana on e
torra fuu.
15 Sordaasiiɓe ɓeen nanngi ceede
ɗeen, ngaɗi no mbiiraa noon. Nii du
haala kaan fillortee hakkunde Alhu-
udiyankooɓe faa hannden.

No Iisaa ɓangirani taalibaaɓe muuɗum
(Marku 16.14-18, Lukka 24.36-49, Yuhanna 20.19-23, Golle Nulaaɓe 1.6-8)

16 Taalibaaɓe sappo e ngo'o ɓeen
njehi Galili to dow waamnde nde
Iisaa tindinnoo ɗum'en ndeen.
17 Nde ɓe nji'unoo mo ndeen, ɓe
cujidani mo, ammaa woɓɓe maɓɓe
cikkitirii.
18 O ɓattitii, o wi'i ɓe:
—Mi hokkaama baawɗe fuu dow
kammu e leydi.
19 Ndelle, njehee to lenyi yimɓe
fuu, ngaɗon ɗum'en taalibaaɓe am,
lootiron ɓe lootagal batisima e innde
Baabiiwo e Ɓiɗɗo e Ruuhu Ceniiɗo.
20 Njannginon ɓe ɓe njokka ko
njamirmi on ɗuum fuu. Anndee,
miɗo wondi e mooɗon nyannde fuu
faa ɗo adunaaru timmi.

Linjiila Iisaa mo Marku winndi

No Yaayaa waajorii
(Matta 3.1-12, Lukka 3.1-18, Yuhanna 1.19-28)

1 Ɗum woni fuɗɗoode Kabaaru
Lobbo haala Iisaa Almasiihu Ɓii
Laamɗo.
2 Ina winndaa e dewtere annabi
Esaaya:
«Laamɗo wi'ii: Ndaaree, mi ardi-
nante nulaaɗo am moyyinane
laawol.*
3 Daande ina yeewnoo ley ladde na
wi'a:
Moyyinee laawol Joomiraaɗo,
ndartinee ɗati makko.»†
4 Nulaaɗo oon woni Yaayaa lootoowo
lootagal batisima‡. O ɓangii ley
ladde, imo gooyna yimɓe tuuba,
lootiree lootagal batisima faa hak-
keeji muɓɓen njaafee.
5 Yimɓe leydi Yahuudiya e yimɓe
Urusaliima fuu ngari to makko. Iɓe
kaalta hakkeeji maɓɓe, de Yaayaa ina
loota ɓe lootagal batisima ley goorु-
wol Urdun.
6 Yaayaa ina ɓornii kaddule gaɗiraaɗe
leeɓi geeloodi, ina haɓɓii kaɓɓorgol
nguru, ina wuuri baɓɓatti e njuum-
ndi ladde.
7 Imo waajoroo daande toownde, imo
wi'a:
—Ɓurɗo kam baawɗe waran gaɗa
am, mi fotaay fay turaade mi haɓɓita
ɓoggi paɗe makko.
8 Miin, ndiyam batisima lootirmi
on, de kanko kaa, Ruuhu Ceniiɗo o
lootirta on.

No Iisaa batisiraa e no Ibiliisa jarriborii mo
(Matta 3.13-4.11, Lukka 3.21-22, 4.1-13)

9 Ley balɗe ɗeen, Iisaa yuuri
Nasaraatu ley leydi Galili, wari, de
Yaayaa looti mo lootagal batisima ley
gooruwol Urdun.
10 Wakkati mo o wurtotonoo
ndiyam ɗaam oon, o yi'i kammu
na udditii, o yi'i Ruuhu Ceniiɗo ina
jippoo e makko hono no wuugaandu
ni.
11 Ndeen daande yuuri dow
kammu, wi'i:
—Aan woni Ɓiyam mo korsinmi,
aan ceyortoomi.
12 Wakkati oon fu, Ruuhu Laamɗo
yaari mo ley ladde.
13 O waɗi toon balɗe capanɗe nay,
Seyɗaani ina jarriboo mo. Imo woni
hakkunde kulle ladde, maleyka'en
ina ngollana mo.

No Iisaa noddiri taalibaaɓe arandeeɓe
(Matta 4.12-22, Lukka 4.14-15, 5.1-11)

14 Caggal uddeede Yaayaa ley kasu,
Iisaa yehi Galili ina waajoo Kabaaru
Lobbo haala Laamɗo,
15 ina wi'a:
—Wakkati warii, laamu Laamɗo
ɓadake. Tuubee, ngoondinee
Kabaaru Lobbo.
16 Iisaa ina yaha hunnduko maayo
Galili, ɗoon yi'i Simon e minyum
Andire ina paɗɗa fiiliiji muɓɓen ley
maayo ngoon. Wo ɓe nanngooɓe
liyyi.
17 Iisaa wi'i ɓe:
—Njokkee kam, mi waɗan on filo-
tooɓe yimɓe.
18 Wakkati oon ɓe njoppi fiiliiji
maɓɓe ɗiin, ɓe njokki mo.
19 O yehi yeeso seeɗa, o yi'i Yaaku-
uba ɓii Jebede e minyum Yuhanna ley
laana muɓɓen ina moyyintina fiiliiji.
20 Wakkati oon fu, o noddi ɓe. Ɓe
njoppi baabiiɓe Jebede, kam e gol-
looɓe muuɗum ley laana kaan, ɓe
njokki mo.

No Iisaa danniri gorko gonduɗo e ginnaaru
(Lukka 4.31-37)

21 Caggal ɗuum, ɓe njehi ngalluure
Kafarnahum. Nyannde fowteteende,
Iisaa naati suudu waajordu, fuɗɗi
waajaade.

* **1:2** Malakiya 3.1. † **1:3** Esaaya 40.3. ‡ **1:4** Ɗo wi'ete lootagal batisima dow haala batisima Yaayaa fu, lootagal tuubu maa mutineede du na wi'ee.

22 Tawaaɓe ɗoon ɓeen kaaynaa e waaju makko oon, sabo o waajorake ɓe no jom baawɗe ni, wanaa hono jannginooɓe Tawreeta.
23 Gorko gonduɗo e ginnaaru ina woni e waajordu nduun, wulli,
24 wi'i:
—Aan Iisaa mo Nasaraatu, ɗume jomi ma e amin? A warii faa kalkaa min naa? Miɗo anndi ko ngonɗaa, a Ceniiɗo yuuruɗo to Laamɗo!
25 Iisaa sappani ginnaaru nduun e semmbe, wi'i:
—Deyyina, yaltu e makko!
26 Ginnaaru nduun dimmbi gorko oon semmbe, feekii feekaango toowngo, yalti e makko.
27 Jamaa oon fuu ɗum haaynii ɗum, heddii ina yamundura:
—Ɗum wo ɗume? Ɗum wo anndal kesal koy! Imo yamira fay ginnaaji de iɗi ɗowtanoo mo.
28 Wakkati gooto kabaaru makko sankitii ley leydi Galili fuu.

No Iisaa selliniri nyawɓe heewɓe (Matta 8.14-17, Lukka 4.38-41)

29 Nde ɓe njaltunoo waajordu nduun ndeen, ɓe njehi wuro Simon e Andire. Yaakuuba e Yuhanna njaadi e maɓɓe.
30 Esoo Simon debbo ina fukkii wo jontaaɗo. Iisaa yottii tan, haalanaa haala makko,
31 ɓattitii mo, nanngi junngo makko, ummini mo. Wakkati oon o daɗi e jontere makko, de o weerni ɓe.
32 Wakkati futuro nde naange yannoo fuu, yimɓe ngaddani Iisaa nyawɓe e wonduɓe e ginnaaji fuu.
33 Ngalluure ndeen fuu hawriti to dammbugal ngaal.
34 O danni nyawɓe heewɓe, nyawɓe nyawuuji ɗi kawtaa sii. O riiwi ginnaaji keewɗi, o accataa ɗi kaala, sabo iɗi anndi mo o woni.

No Iisaa waajorii ley Galili (Lukka 4.42-44)

35 Jaango majjum, Iisaa hejji gilla law, yehi nokku perwuɗo ina waɗa toon du'aare.
36 Simon e wonduɓe e muuɗum ina piloo mo.
37 Nde ɓe njiinoo mo ndeen, ɓe mbi'i mo:
—Yimɓe fuu ina pile.
38 Iisaa wi'i ɓe:
—En njaha ley gure ɓadiiɗe ɗeen faa mi waajoo toon du, sabo wo ɗuum waddi kam.
39 O yehi ley leydi Galili fuu, imo waajoo ley cuuɗi maɓɓe baajorɗi, imo riiwa ginnaaji.

No Iisaa selliniri ceppinɗo (Matta 8.1-4, Lukka 5.12-16)

40 Gorko ceppinɗo wari dikkinii yeeso makko, nyaagii mo, wi'i:
—Si a muuyii fu, aɗa waawi dannude kam faa mi laaɓa.
41 Iisaa yurmii mo, foorti junngo muuɗum, meemi mo, wi'i:
—Mi muuyii, daɗu!
42 Wakkati oon, ceppam ɗaam dilli e gorko oon, o daɗi.
43 Wakkati oon fu, Iisaa yoppi mo de gongini mo,
44 wi'i:
—Tinna, taa humpitin fay gooto. Ammaa yahu holloy hoore maa almaami, ngaɗanaa laaɓugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oon, faa faamina ɓe a daɗii.
45 Ammaa kanko, ko o dillu ɗoon fu, o fuɗɗi sankitinde kabaaru oon. Ɗum waɗi de Iisaa waawaa naatude galluuje si yimɓe paamanii ɗum. O heddii ladde, yimɓe ina yuura tatteeji fuu ina ngara to makko.

2

No Iisaa selliniri mo ɓanndu waatundu (Matta 9.1-8, Lukka 5.17-26)

1 Gaɗa balɗe seeɗa, Iisaa warti ngalluure Kafarnahum. Yimɓe nani o wartii imo woni ley suudu.
2 Jamaa keewɗo hawriti ley suudu ɗoon faa nokkuure fuu heddaaki, fay yaasin dammbugal toon. Heddii imo waajoo ɓe konngol Laamɗo.
3 Yimɓe ngari, ngaddani mo gorko mo ɓanndu waatundu. Worɓe nayo na ndonndii ɗum.
4 De ɓe kunngii yottinde mo to Iisaa saabe jamaa oon. Ndelle ɓe yeeŋi dow suudu nduun, ɓe njuli dow ɗo

fotata e Iisaa, de ɓe njippiniri ɗoon mo ɓanndu waatundu oon, tawi ina fukkinaa e daɓɓo.
5 Nde Iisaa yiinoo goondinal maɓɓe ndeen, wi'i mo ɓanndu waatundu oon:
—Binngel am, hakkeeji maa njaafaama.
6 Jannginooɓe Tawreeta joodinooɓe ɗoon ɓeen ina miiloo e ɓerɗe muɓɓen:
7 «Ko wadi gorko o na haalira hono ni? O mbonkake Laamɗo! Moy waawi yaafaade hakkeeji sanaa Laamɗo gooto oon?»
8 Iisaa faami wakkati oon miilooji maɓɓe, wi'i ɓe:
—Dume wadi de oɗon miiloo miilooji gaadi ni e ɓerɗe mooɗon?
9 Dume ɓuri hoyude? Yalla wi'ude mo ɓanndum waati hakkeeji muuɗum njaafaama, naa wi'ude ɗum ummoo, hooya daɓɓo muuɗum, yaha?
10 Ammaa, faa mi faamina on Bii Neɓɓo ina jogii baawɗe yaafaade hakkeeji ley adunaaru ndu...
Ndeen, o wi'i mo ɓanndu waatundu oon:
11 —Miɗo haalane: umma, hooyu daɓɓo maa, kootaa suudu maa.
12 Wakkati oon gorko oon ummii, hooyi daɓɓo mum, dilli yeeso yimɓe ɓeen fuu. Be fuu ɗum haaynii ɓe, ɓe keddii iɓe njetta Laamɗo, iɓe mbi'a:
—Min nji'aay hono ɗum abada!

No Iisaa noddiri Lewi (Matta 9.9-13, Lukka 5.27-32)

13 Iisaa yeccitii to maayo toon. Jamaa oon fuu tawi mo toon, imo waajoo ɗum'en.
14 Nde o yahannoo ndeen, o yi'i Lewi ɓii Alfaa ina joodii e suudu to lampo nanngetee, o wi'i ɗum:
—Jokkam!
Lewi ummii, jokki mo.
15 Nde Iisaa nyaamannoo e ley suudu Lewi ndeen, nanngooɓe lampo heewɓe e luttuɓe woɓɓe na njoodii, ina nyaamda e makko, kanko e taalibaaɓe makko. Sabo yimɓe heewɓe ina njokki Iisaa.
16 Jannginooɓe Tawreeta jeyaaɓe e waalde Farisa'en nji'i Iisaa ina nyaamda e yimɓe ɓeen, mbi'i taalibaaɓe makko ɓeen:
—Ko wadi de imo nyaamda e nanngooɓe lampo e luttuɓe woɓɓe?
17 Nde o nannoo ɗum ndeen, o wi'i ɓe:
—Wanaa selluɓe kaajaa cawroowo, wo nyawɓe kaajaa cawroowo. Mi waraay faa mi nodda dartiiɓe. Wo luttuɓe ngarumi noddude.

Haala suumayeere (Matta 9.14-17, Lukka 5.33-39)

18 Taalibaaɓe Yaayaa e Farisa'en ina cuumoo. E ley ɗuum, yimɓe ngari, yami Iisaa:
—Ko wadi de taalibaaɓe Yaayaa e taalibaaɓe Farisa'en ina cuumoo, de ɓe maa ɓeen cuumataako?
19 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Yalla warɓe ɓangal ina mbaawi suumaade tawa ɓaŋuɗo oon ina wondi e muɓɓen naa? Mbaawaa. Sini ɓaŋuɗo oon ina wondi e maɓɓe, ɓe cuumataako.
20 Ammaa balɗe ngaran ɗe ɓaŋuɗo oon ittetee e hakkunde maɓɓe. E balɗe ɗeen ɓe cuumotoo.
21 Fay gooto fidataa tekkere heyre e kaddungal kiinngal. Si ɗum wadii, tekkere heyre ndeen fooɗan kaddungal kiinngal ngaal, de ceekol ngool ɓeydoo.
22 Katin du fay gooto loowataa cabijam kesam e sumalleeji kiiɗɗi. Si ɗum wadii fu, cabijam ɗaam fusan ɗi, kanjam e sumalleeji ɗiin fuu mbona. Cabijam kesam e sumalleeji kesi loowetee!

Haala nyalaande fowteteende (Matta 12.1-8, Lukka 6.1-5)

23 Wadiino e nyalaande fowteteende wootere, Iisaa ina rewi ley gese. Taalibaaɓe muuɗum ina itta cammeeji alkama e laawol ngool.
24 Ndeen Farisa'en mbi'i mo:
—Ndaaru, ɗume wadi de taalibaaɓe maa ɓe ina ngolla ko haɗaa golleede nyannde fowteteende?
25 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Yalla on njanngaay ko Daawda wadi nde yolbunoo na haajaa ko nyaametee, kam e yaadiraaɓe muuɗum naa?

26 O naati hukum Laamɗo e ley
jamaanu Almaami Mawɗo bi'eteeɗo
Abiyatar, o nyaami buuru cakkaaɗo
oon, o hokki yaadiraaɓe makko du.
Tawi le, wo almaami'en tan njeyi
nyaamude buuru oon.
27 Iisaa wi'i ɓe katin:
—Nyalaande fowteteende ndeen
wo saabe neɗɗo waɗiraa, wanaa
neɗɗo waɗiraa saabe nyalaande
fowteteende ndeen.
28 Ndelle fay nyannde fowteteende
ndeen, Ɓii Neɗɗo woni joomum.

3

No Iisaa selliniri gorko ley nyalaande fowteteende
(Matta 12.9-14, Lukka 6.6-11)

1 Iisaa naati ley suudu waajordu
nduun katin, o tawi toon gorko mo
junngo waanngo.
2 Yimɓe wonɓe ɗoon ɓeen na taykoo
Iisaa, iɓe ndaara yalla dannan gorko
oon ley nyalaande fowteteende
ndeen, faa ɓe keɓa ko ɓe pelira ɗum.
3 Iisaa wi'i mo junngo waanngo
oon:
—Umma, dara hakkunde maɓɓe!
4 Caggal ɗuum, o yami ɓe:
—Ɗume dagii nyannde fowte-
teende, gollude ko woodi naa gollude
ko boni? Dannude neɗɗo naa warude
ɗum?
Ammaa ɓe njaabaaki.
5 Iisaa yeewri ɓe tikkere, yoorgol
ɓerɗe maɓɓe ngool woyni yonki
makko. O wi'i gorko oon:
—Foortu junngo maa!
Oon foorti ngo tan, ngo daɗi.
6 Wakkati oon, Farisa'en ɓeen
njalti, njooɗodii e daraniiɓe Hirudus
faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No yimɓe ngardi to Iisaa

7 Caggal ɗuum, Iisaa e taalibaaɓe
muuɗum dilli ɗoon, njehi maayo. Ja-
maa keewɗo yuuruɗo Galili jokki mo.
8 Yimɓe heewɓe, yuuruɓe Yahu-
udiya e Urusaliima e Idumiya e leydi
lettugal Urdun e seraaji Tirus e Sidon,
nani ko o waɗata ɗuum, ngari to
makko.
9 Iisaa wi'i taalibaaɓe muuɗum
ɓeen pilanoo ɗum laana taa jamaa
oon ɓilla ɗum.
10 Saabe ko o dannata heewɓe
ɗuum waɗi de nyawɓe ɓeen fuu
kenyanii mo faa meema mo.
11 Wakkati mo ginnaaji nji'i mo fu,
ina kippoo, ina yeewnoo, ina mbi'a:
—Aan a Ɓii Laamɗo!
12 Imo sappana ɓe sanne taa ɓe
kumpita fay gooto kabaaru makko.

No Iisaa suɓorii taalibaaɓe sappo e ɗiɗo
(Matta 10.1-4, Lukka 6.12-16)

13 Caggal ɗuum, Iisaa yeeŋowi dow
waamnde, noddi ɓe muuyi, de ɓe
ngari to muuɗum.
14 O suɓii sappo e ɗiɗo, faa ngonda
e makko, o nula ɗum'en mbaajowoo,
15 woodi o hokka ɗum'en baawɗe
riiwude ginnaaji.
16 Inan inɗe sappo e ɗiɗo ɓe o suɓii
ɓeen: Simon mo o innditiri Piyeer
17 e Yaakuuba e minyum bi'eteeɗo
Yuhanna, ɓiɓɓe Jebede ɓe o innditiri
Bowanerges ɓeen, (maanaa majjum
woni «Ɓiɓɓe Riggaango»),
18 kam e Andire e Filipu e Bar-
tolome e Matta e Tomaa e Yaakuuba
ɓii Alfaa e Tadde e Simon kiranoowo
suudu baaba
19 e Yahuuda Isikariyotto jam-
botooɗo mo oon.

No Iisaa riiwrata ginnaaji e Baawɗe Laamɗo
(Matta 12.22-32, Lukka 11.14-23, 12.10)

20 Caggal ɗuum, o hooti. Jamaa
hawriti dow makko katin faa kanko e
taalibaaɓe makko ɓe kunngii heɓude
no ɓe nyaamira.
21 Nde sakiraaɓe makko nannoo
ɗum ndeen, ngarani mo, sabo
wi'aama hoore makko waylitake.
22 Jannginooɓe Tawreeta yuurnooɓe
Urusaliima ngari, mbi'i:
—Beeljebul, hooreejo ginnaaji oon
woni e makko. Wo kam hokki mo
baawɗe riiwude ginnaaji ɗiin.
23 De Iisaa noddi ɓe ɓe ngara to
muuɗum, banndani ɓe, wi'i:
—Noy Seyɗaani waawirta riiwude
hoore muuɗum?

24 Si laamu feccake ina habda fu,
laamu nguun waawataa heddaade.
25 Katin du si galle feccake ina
habda fu, galle oon waawataa hed-
daade.
26 Ndelle, si Seyɗaani feccake ina
haɓa e hoore mum fu, waawataa hed-
daade, wo ɗum timmoode muuɗum.
27 Iisaa jokkintini wi'i:
—Fay gooto waawaa naatude ley
galle gorko jom semmbe de hooya
jawdi muuɗum. Sanaa artoo haɓɓa
joomum tafon, ndeen ina waawi
hooyude ko woni ley suudu muuɗum.
28 Goonga kaalanammi on: yimɓe
ina mbaawi yaafeede hakkeeji
muɓɓen fuu e mbonkaaji ɗi ɓe
mbonkii Laamɗo fuu.
29 Kaa mbonkiiɗo Ruuhu Ceniiɗo
oon yaafataake abada. Hakke joo-
mum heddoto dow muuɗum faa
abada.
30 Iisaa wi'irii noon saabe ko ɓe
mbi'i imo wondi e ginnaaru ɗuum.

Minyiraaɓe Iisaa e inna muuɗum
(Matta 12.46-50, Lukka 8.19-21)

31 Inna Iisaa e minyiraaɓe Iisaa
worɓe ngari, ndarii yaasin suudu
ɗoon, de neli o noddee.
32 Ɗo jamaa oon fiilii mo ɗoon, ɓe
mbi'i mo:
—Inna maa e minyiraaɓe maa na
ngoni yaasin, ina kaajaa ma.
33 O jaabii, o wi'i:
—Moy woni inna am e minyiraaɓe
am?
34 O ndaari jooɗiiɓe ina piilii mo
ɓeen, o wi'i:
—Inan inna am e minyiraaɓe am.
35 Sabo gaɗoowo muuyɗe Laamɗo,
kam woni minyam gorko naa
minyam debbo naa inna am.

4

Banndol haala aawoowo
(Matta 13.1-9, Lukka 8.4-8)

1 Iisaa ina waajoo hunnduko
maayo ngoon katin. Jamaa keewɗo
fiilii mo faa o naati laana ndiyam, o
jooɗii ley makka. Jamaa oon fuu ina
woni hunnduko maayo ngoon.
2 Imo waajoroo ɓe e banndi keewɗi,
imo wi'a ɓe:
3 —Kettindee! Aawoowo yalti faa
saaka aawdi.
4 E ley aawugol ngool, aawdi
ngondi saami e laawol, de pooli ngari
cuɓi ndi.
5 Yoga mayri saami e korokaaye ɗo
leydi heewaa, ndi fuɗi law, sabo leydi
ndiin ɗuuɗaa.
6 Ammaa nde naange wulnoo fu,
ndi ɗayli, ndi yoori sabo ndi waɗaay
ɗaɗi.
7 Yoga mayri saami ɗo kebbe
puɗata. Kebbe ɗeen mawni, ɓilli ndi,
ndi rimaay.
8 Yoga mayri saami e leydi lobbiri,
fuɗi, mawni, rimi: yoga ɓeydake kile
capanɗe tati, yoga capanɗe jeegom,
yoga hemre.
9 Caggal ɗuum, o wi'i:
—Jom nowru nanooru fuu, nana!

No Iisaa holliri ko waɗi de na ban-
ndana yimɓe
(Matta 13.10-17, Lukka 8.9-10)

10 Nde Iisaa toowtunoo yimɓe ɓeen
fu, taalibaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen e
yimɓe fiiliiɓe mo ɓeen yami mo e dow
banndi ɗiin.
11 O wi'i ɓe:
—Onon, on kokkaama faamude
ko suuɗii e kabaaru laamu Laamɗo.
De wonɓe yaasin ɓeen, huunde fuu
sanaa mbanndanee.
12 Ɗum waɗi de:
«ina ndaara faa wooɗa tawa nji'ataa,
ina nana faa laaɓa tawa paamataa,
faa taa ɓe tuuba de ɓe njaafee.»*

No Iisaa fiirtiri banndol aawoowo
(Matta 13.18-23, Lukka 8.11-15)

13 O wi'i ɓe:
—On paamaay banndol ngol naa?
Noy paamirton banndi goɗɗi ɗiin fuu
ndelle?
14 Aawoowo oon wo konngol
Laamɗo aawata.
15 Aawdi caamundi sera laawol
ndiin wo nanɓe konngol ngool, de
wakkati oon fu Seyɗaani wara, itta ko
aawaa e maɓɓe ɗuum.

* **4:12** Esaaya 6.9-10.

16 Aawaandi dow korokaaye ndiin
woni nanɓe ngol, de njaɓɓorii ngol
seyo wakkati gooto.
17 Ammaa ngol walaa ɗaɗi e maɓɓe,
wakkati seeɗa tan ngol wonata e
maɓɓe. Nde ɓillaare naa torra hewti
ɓe saabe konngol ngool fu, ɓe njop-
pan ngol wakkati gooto.
18 Aawaandi ley kebbe ndiin woni
nanɓe ngol,
19 ammaa kaɓɓu-ko'u adunaaru e
eytugol jawdi, kam e muuyɗe yonki
goɗɗe naatan ɓe, ɓilla ngol, ngol laa-
too dimarol.
20 Kaa ɗo aawdi ndiin saami e leydi
lobbiri ɗoon, ɓeen ngoni nanooɓe
konngol ngool de njaɓa ngol. Ɓe ndi-
man: yoga sowoo kile capanɗe tati,
yoga capanɗe jeegom, yoga hemre.

Banndol dow lampal (Lukka 8.16-18)

21 Caggal ɗuum, Iisaa wi'i ɓe:
—Yalla won fuu kuɓɓoowo lampal
de hippa ɗum kaakol, naa soorna
ɗum ley leeso naa? Wanaa ɓilan ngal
naa?
22 Walaa fuu ko suuɗii ko funtin-
taake, walaa ko waɗiraa suuraare ko
wurtintaake yaasin.
23 Jom nowru nanooru fuu nana!
24 O wi'i ɓe katin:
—Tinnee e no nanirton haalaaji
am ɗi! Sabo ko etiranton woɓɓe,
wo ɗuum etiranteɗon, wooɗi on
ɓeydante du.
25 Sabo neɗɗo fuu jogiiɗo paamal†
dow laamu Laamɗo ɓeydante. Am-
maa mo walaa paamal oon, fay seeɗa
ko jogii ɗuum teetete.

Banndol dow aawdi

26 O wi'i katin:
—Laamu Laamɗo ina wa'i hono
neɗɗo caakuɗo aawdi e ngesa
muuɗum ni.
27 Ɓaawo ɗum, imo ɗaanoo jemma
imo ummoo nyalooma, no laatorii
fuu aawdi ndiin fuɗan, mawna, tawa
joomum anndaa no ndi mawniri.
28 Leydi ndiin fuɗinta aawdi ndiin,
ndi waɗa gulle, wutaandu jokka, de
caggal ɗuum, wutaandu nduun waɗa
gabbe.
29 Si ko aawaa ɗuum ɓenndii, tayee,
sabo wakkati muuɗum yottake.

Banndol haala gabbel pamarel (Matta 13.31-32, 34, Lukka 13.18-19)

30 O jokkintini o wi'i:
—Ɓume nanndinten e laamu
Laamɗo? Banndol ngole mban-
ndirten ngu?
31 Laamu Laamɗo ina nanndi e
gabbel lekki mutaari. Kam ɓuri
gabbe fuu famɗude.
32 De si ngel aawaama fu, ngel
mawnan faa ngel ɓura leɗɗe sardiŋe
fuu. Ki waɗan licce mawɗe ɗe ɗowki
faa pooli mbaawa nyiɓude cuuɗi
muɓɓen e majje.
33 Iisaa waajorake yimɓe ɓeen kon-
ngol Laamɗo ngool e banndi keewɗi
gaaɗi noon, haddi ko ɓe mbaawi faa-
mude.
34 Walaa fuu ko o haalani ɓe si
wanaa e banndol. Ammaa nde o
toowtidi e taalibaaɓe makko ɓeen
fuu, imo fiirtana ɗum'en banndi ɗiin
fuu.

No Iisaa darniri henndu (Matta 8.23-27, Lukka 8.22-25)

35 Kiiral naange nyalooma oon,
Iisaa wi'i taalibaaɓe muuɗum ɓeen:
—En peyyita, keedowen gere ooto
maayo.
36 Ɓe njoppi jamaa oon, ɓe tawti mo
e laana ka o wonnoo e muuɗum kaan,
ɓe ndunnyi. Laanaaji goɗɗi du ina
njokki mo.
37 Henndu sattundu ummii, bem-
peyye ummii ina piya laana kaan, faa
ka hesi heewude ndiyam.
38 Iisaa ina ɗaanii gaɗa laana toon,
imo wawlii wawlaare. Ɓe pindini
mo, ɓe mbi'i mo:
—Moodibbo, a hillaaka ko min
kalkata ɗum naa?
39 O ummii, o sappani henndu
nduun e semmbe, o wi'i maayo
ngoon:
—Deyyina! Dara!
Henndu nduun deyyinii, fuu waɗi
siw.

† **4:25** Paamalɗo ina yaada e goonɗinal omtoowal ɓernde joomum faa jaɓa goonga.

40 Caggal ɗuum, o wi'i ɓe:
—Ko waɗi de kulɗon? Faa hannden
on ngalaa hoolaare naa?
41 Ɓe kuli kulol cattungol, heddii iɓe
mbi'undura:
—O wo moy de fay henndu e
ndiyam ina ɗowtanoo ɗum?

5

No Iisaa selliniri gonduɗo e ginnaaji
(Matta 8.28-34, Lukka 8.26-39)

1 Caggal ɗuum, ɓe njottii gere ooto
maayo ngoon, to leydi Gerasa'en.
2 Nde Iisaa wurtinoo laana kaan
ndeen, gonduɗo e ginnaaru yuuri ley
caabeeje, hawri e makko.
3 Ley caabeeje ɗeen o jooɗinoo. Fay
gooto waawaa haɓɓude mo, sabo fay
callali kaɓɓataa mo.
4 Sabo imo woownoo geyyireede
geyyelle e callali, ammaa imo taya
callali ɗiin, imo hela geyyelle ɗeen.
Fay gooto du semmbem hewtaay faa
nanngа mo.
5 Nyannde fuu, jemma e nyalooma
ley caabeeje e baamle o woni, imo
wulla imo seekitoroo kaaye.
6 Nde o haccinoo Iisaa faa to woɗɗi
ndeen, o doggiri to muuɗum, o suji-
dani ɗum,
7 o wulli faa toowi, o wi'i:
—Iisaa Ɓii Laamɗo Toowɗo, ɗume
njiɗɗaa waɗude kam? Hunanam
saabe Laamɗo, a torrataa kam!
8 O wi'ii noon sabo Iisaa wi'unoo
mo:
—Aan ginnaaru, yaltu e makko.
9 Iisaa yami mo, wi'i:
—Noy mbi'eteɗaa?
Ndu jaabii, ndu wi'i:
—Jamaa mbi'eteemi, sabo miɗen
keewi.
10 Ndu nyaagii Iisaa sanne, taa
wurtina ɗi leydi ndiin.
11 Coggal girooji manngal ina dura
ɗoon e dow waamnde.
12 Ginnaaji ɗiin ŋaarii mo o acca
ɗum'en naata e ley girooji ɗiin.
13 O jaɓani ɗi. Ginnaaji ɗiin njalti,
naati e girooji ɗiin. Coggal ngaal fuu
doggi, tellitii dow waamnde ndeen,
saami ley maayo ngoon, yoolii. Iɗi
ngaɗa hono ujunaaje ɗiɗi.
14 Durooɓe ɓeen ndoggi kaalanowi
ɗum yimɓe ngalluure ndeen e ser-
aaji mum. Yimɓe ɓeen njehi faa
ndaarowa ko waɗi ɗuum.
15 Nde ɓe ngarnoo to Iisaa ndeen,
ɓe nji'i gorko gondunoodo e ginnaaji
oon ina jooɗii ina ɓornii kaddule,
hakkillo muuɗum du wartii. De kulol
nanngi ɓe.
16 Yiinooɓe ɗum ɓeen kaalani ɓe ko
hewtinoo gondunoodo e ginnaaji oon
e girooji ɗiin.
17 Ndeen ɓe puɗɗi nyaagaade Iisaa
dillana ɓe leydi maɓɓe.
18 Nde o naatannoo laana kaan
ndeen, gondunoodo e ginnaaji oon
nyaagii mo o acca ɗum jokka mo.
19 O salanii oon, o wi'i ɗum:
—Hootu suudu maa to koreeji maa,
kaalanaa ɓe ko Joomiraaɗo waɗani
ma e no o yurmorii ma.
20 O yehi imo gooyna e leydi
mbi'eteendi Galluuje Sappo ndiin ko
Iisaa waɗani mo. Ɓe fuu ɗum haaynii
ɓe.

No Iisaa iirtiniri ɓii Jayrus e no sell-
iniri debbo nyawɗo
(Matta 9.18-26, Lukka 8.40-56)

21 Nde Iisaa naatunoo laana yeccii
gere ooto maayo ndeen, jamaa
keewɗo fiilii ɗum katin ɗakkol maayo
ɗoon.
22 Ndeen gooto e hooreeɓe suudu
waajordu bi'eteeɗo Jayrus wari, yi'i
Iisaa tan, hippii e koyɗe muuɗum.
23 O nyaagii ɗum o haali faa heewi,
o wi'i:
—Ɓiyam debbo ina habda e yonki.
War yowu junngo maa dow makko,
faa o daɗa, o wuura!
24 Iisaa yaadi e makko. Jamaa
keewɗo jokki ɗum faa ina ɓilla ɗum.
25 Ina woodi ɗoon debbo mo yiiyam
muuɗum taccataa ko waɗata duuɓi
sappo e ɗiɗi.
26 O tampii sanne, o yehii to
sawrooɓe heewɓe faa jawdi makko
timmi. Ɓum fuu samtanaay mo,
nyawu nguun ɓeydoto tan.
27-28 O nani haala Iisaa ina haalee,
o naati e jamaa oon. Imo miiloo si o

heɓii o meemii saaya muuɗum tan o daɗan. O yuuri gaɗa Iisaa, o meemi saaya muuɗum.
29 Wakkati oon yiiyam makko darii, de o maati e terɗe makko o daɗii.
30 Wakkati oon fu, Iisaa du maati won baawɗe yuuruɗe e muuɗum, yeeyii hakkunde jamaa oon, wi'i:
—Moy meemi saaya am?
31 Taalibaaɓe makko ɓeen mbi'i mo:
—A yi'ii inan jamaa ina ɓilli ma, de aɗa yama moy meemi ma?
32 Kaa imo yeewa gereeji fuu, faa o yi'a meemuɗo mo oon.
33 Debbo oon ina diwna no foti hulude sabo ina anndi ko waɗi, wari, hippii yeeso makko, haalani mo goonga.
34 Iisaa wi'i mo:
—Banndam debbo, goonɗinal maa dannii ma. Yahu e jam! A daɗii e nyawu maa!
35 O tilaaki haalde, faa woɓɓe yuuruɓe to suudu Jayrus hooreejo waajordu oon mbi'i ɗum:
—Ɓiya heddaaki. Haanaa tampinaa Moodibbo o katin!
36 Kaa Iisaa hiisaaki haala maɓɓe, wi'i Jayrus:
—Taa hulu, goonɗin tan!
37 O accaay fay gooto yaada e makko si wanaa Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna minyoo Yaakuuba oon.
38 Ɓe njottii suudu hooreejo waajordu oon. O tawi ɗoon jamaa, yimɓe ina mboya, ina mbulla semmbe.
39 Nde o naatunoo ndeen, o wi'i ɓe:
—Ɗume woni bojji ɗi e duko ko? Suka o maayaay, wo o ɗaani tan.
40 Ɓe njalnorii haala makko. Ndeen o wurtini ɓe fuu, o hooyi baaba suka oon e inna muuɗum e taalibaaɓe makko tato ɓe o wondi, ɓe naati suudu to suka oon tawaa toon.
41 O nanngi junngo mum, o wi'i:
— *Talita kuumii!* (Ɗum na fiirta «Suka debbo, umma!»)
42 Wakkati oon fu suka oon ummii, ina yaha. Duuɓi makko wo sappo e ɗiɗi. Ɗum haaynii yimɓe ɓeen sanne.
43 Iisaa tindini ɓe sanne taa ɓe paamina ɗum fay gooto. O wi'i ɓe kokka suka oon ko nyaametee.

6

No Nasaraatunkooɓe calorii jaɓande Iisaa
(Matta 13.53-58, Lukka 4.16-30)

1 Iisaa dilli nokku oon, hooti wuro ngo mawni ngoon. Taalibaaɓe muuɗum njokki ɗum.
2 Nde nyalaande fowteteende yottinoo ndeen, o fuɗɗi waajaade ley suudu waajordu nduun. Nanɓe waaju makko ɓeen, ɗum haaynii ɗum'en, heddii ina mbi'a:
—Toy o heɓi ɗum? Noy o heɓiri hakkillo ngo? Ndaar! Noy neɗɗo waawiri waɗirde kaayeefiiji ɗi?
3 Yalla wanaa kanko woni cehoowo leɗɗe, ɓii Mariyama naa? Wanaa o mawnoo Yaakuuba e Yuusufi e Yahuuda e Simon? Wanaa enen e banndiraaɓe makko rewɓe koddi naa?
Ɗum saabanii ɓe salaade mo.
4 Wakkati oon, o wi'i ɓe:
—Annabaajo ina teddinee e nokku fuu si wanaa e ley wuro muuɗum e hakkunde rimdaaɓe muuɗum e ley suudu mum.
5 Iisaa heɓaay waɗude ɗoon fay kaayeefi gooto, si wanaa ko yowi junngo muuɗum e nyawɓe seeɗa, danni ɗum'en.
6 De ko ɓe ngoonɗinaay mo ɗuum haaynake mo.

No Iisaa nuliri taalibaaɓe muuɗum sappo e ɗiɗo ɓeen
(Matta 10.1, 5-15, Lukka 9.1-6)

Caggal ɗuum, Iisaa yiiltii e gure piiliiɗe ɗoon ɗeen, ina waajoo.
7 O noddi taalibaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen, o nuliri ɗum'en ɗiɗo ɗiɗo. O hokki ɓe baawɗe riiwude ginnaaji,
8 o wi'i ɓe taa ɓe njaada e fay huunde si wanaa cabbi. Taa ɓe kooya buuru naa mbasu naa kaalisi e ley njiibaaji maɓɓe.
9 O yamiri ɓe ɓe ɓornoo paɗe, de taa ɓe kooya saayaaji ɗiɗi.
10 O wi'i ɓe katin:
—Galle fuu mo njippiɗon, keddoɗon ɗoon faa nde ndilloton e nokku oon.
11 Si on ngarii e nokkuure de yimɓe njaɓɓaaki on naa kettindanaaki on, ndillon toon, piɗɗon sollaare maɓɓe

wonnde e koyɗe mon faa laatanoo ɓe seedee e dow bonanda maɓɓe.
12 Ɓe njehi, ɓe mbaajii yimɓe ɓeen tuuba,
13 ɓe ndiiwi ginnaaji keewɗi, ɓe ngatti nebbam dow ko'e nyawɓe heewɓe ɓe cellini ɗum'en.

No Yaayaa maayri
(Matta 14.1-12, Lukka 9.7-9)

14 Hirudus, kaananke oon, nani haala Iisaa ina haalee, sabo innde Iisaa sankitake faa yaaji. Woɓɓe ina mbi'a wo o Yaayaa lootoowo lootagal batisima* oon ummitii e maayde, ɗuum waɗi de imo jogii baawɗe waɗude kaayeefiiji.
15 Woɓɓe ina mbi'a wo o annabi Iliyaasa. Woɓɓe du ina mbi'a wo o annabaajo hono annabaaɓe arandeeɓe ɓeen ni.
16 Nde Hirudus nannoo ɗum ndeen, wi'i:
—Yaayaa mo tayunoomi hoore mum oon, kam iirtii!
17 Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngee, haɓɓee, uddee ley kasu. O waɗii ɗum saabe Hirudiya jom suudu mawniiko bi'eteeɗo Filipu mo o ɓaŋunoo oon.
18 Sabo Yaayaa ina wi'annoo mo:
—Daganaaki ma teetaa jom suudu mawna.
19 Hirudiya mettaa e Yaayaa faa ina yiɗi o waree, de heɓaay laawol,
20 sabo Hirudus ina hulannoo Yaayaa, ina anndunoo o gorko ponnditiiɗo, ceniiɗo. Ɗum waɗi de imo haybannoo ɗum. Si o hettindake haala muuɗum fu, hakkillo makko jiiɓoto, wooɗi du imo yiɗi hettindanaade ɗum.
21 Ammaa, Hirudiya heɓi laawol warude mo nyannde rimeede Hirudus wartunoo. Hirudus waɗani howruuɓe muuɗum e hooreeɓe sordaasiiɓe ɓeen e inndee-anndee'en Galili ɓeen fuu hiraande mawnde.
22 Ɓii Hirudiya debbo naati ina wama. Ɗum weli Hirudus e jooɗodiiɓe e muuɗum fuu. O wi'i suka debbo oon:
—Haalanam ko njiɗɗaa faa mi waɗane.
23 O hunanii ɗum, o wi'i o hokkan ɗum huunde fuu ko nyaagii mo, fay si tawi wo feccere laamu makko.
24 De suka debbo oon yalti, wi'i inna muuɗum:
—Ɗume kaanumi nyaagaade mo?
Inniiko oon jaabii mo, wi'i:
—Nyaaga mo hoore Yaayaa lootoowo lootagal batisima oon!
25 Suka debbo oon henyii, yeccii to kaananke oon, nyaagii ɗum, wi'i:
—Ko njiɗumi, ngaddanaa kam joonin joonin wo hoore Yaayaa lootoowo lootagal batisima oon e ley le'al!
26 Ɓernde Hirudus metti sanne. Ammaa saabe ko hunii ɗuum e saabe noddaaɓe ɓeen, o yiɗaa yaltude e konngol makko ngool.
27 Wakkati oon o neli gooto e sordaasiiɓe doomooɓe mo ɓeen, o yamiri ɗum waddowa hoore Yaayaa. Sordaasi oon yeccii, naati ley kasu toon, tayi hoore Yaayaa,
28 tummbi ley le'al, waddi, hokki suka debbo oon. Suka debbo oon du hokki inna mum.
29 Nde taalibaaɓe Yaayaa ɓeen nannoo ɗum ndeen, ngari kooyi ɓanndu makko nduun, ngattowi ɗum e saabeere.

No Iisaa nyaamniri worɓe ujunaaje njoyo e rewɓe e sukaaɓe
(Matta 14.13-21, Lukka 9.10-17, Yuhanna 6.1-14)

30 Nulaaɓe ɓeen ngarti to Iisaa, kaalani ɗum ko ngaɗi ɗuum e ko mbaajii ɗuum fuu.
31 O wi'i ɓe:
—En njaha nokkuure ferwunde, keɓon fowtinaade seeɗa.
Ko o wi'i noon ɗuum wo saabe yaha-warta yimɓe na heewi ɗoon, faa kanko e taalibaaɓe makko ɓeen, ɓe kunngii heɓude fay no ɓe nyaamira.
32 Ɓe njehi ɓe naatowi laana, ɓe peyyiti, ɓe toowti kamɓe tan e nokku perwuɗo.
33 Yimɓe heewɓe nji'ii iɓe njaha, anditi to ɓe ponndii. Heewɓe yuuri e

* **6:14** Ɗo wi'ete lootagal batisima dow haala batisima Yaayaa fu, lootagal tuubu maa mutineede du na wi'ee.

gure ɗeen fuu, kenyanii to ɓe ponndii toon, arti ɓe yottaade.
34 Nde o yaltunoo e laana kaan ndeen, o yi'i jamaa keewɗo. O yurmii ɓe sanne, sabo iɓe nga'i hono no baali ɗi ngalaa duroowo ni. O heddii imo waajoo ɓe kulle keewɗe.
35 Nde hiirunoo ndeen, taalibaaɓe ɓeen ɓattitii mo, mbi'i:
—Joonin hiirii, katin du nokku o wo ladde ɓolde.
36 Mbi'aa jamaa o sankitoo e gure e nokkuuje ɓadiiɗe ɗo faa coodowa ko nyaama.
37 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Onon e ko'e mooɗon, kokkee ɓe ko ɓe nyaama!
Ndeen ɓe yami mo, ɓe mbi'i:
—Ndelle aɗa yiɗi min kooya buuɗi cardi keme ɗiɗi min coodanowa ɓe buuru ko ɓe nyaama?
38 Wakkati oon, o wi'i ɓe:
—Noy foti buuruuje ɗe njogiɗon? Njehee ndaarowee!
Nde ɓe njahunoo ɓe kumpitowii ndeen, ɓe mbi'i mo:
—Buuruuje joy e liyyi ɗiɗi min njogii.
39 O yamiri taalibaaɓe ɓeen njoyyinira jamaa oon feere feere dow huɗo hecco.
40 Ɓe njooɗorii feere feere, hemre hemre, e capanɗe njoyo njoyo.
41 O hooyi buuruuje joy ɗeen e liyyi ɗiɗi ɗiin, o tiggitii kammu, o yetti Laamɗo. O heltii buuru oon, o hokki taalibaaɓe makko peccana yimɓe ɓeen. Hono noon liyyi ɗiɗi ɗiin du.
42 Ɓe fuu ɓe nyaami faa ɓe kaari.
43 Taalibaaɓe ɓeen kawrunduri kedde buuru e liyyi ɗeen, kebbini kandeeje sappo e ɗiɗi.
44 Nyaamuɓe buuru oon ɓeen, fay worɓe tan ngaɗii hono ujunaaje njoyo.

No Iisaa yaari dow ndiyam e koyɗe (Matta 14.22-33, Yuhanna 6.15-21)

45 Wakkati oon fu, Iisaa yamiri taalibaaɓe muuɗum naata laana kaan, ardoo ɗum peyyita njaha Baytisayda gere ooto maayo ngoon. Kanko du, o waynoo jamaa oon tafon.
46 Nde o seedunoo e jamaa oon ndeen, o yeeŋowi dow waamnde faa o waɗa du'aare.
47 Nde jemma warnoo ndeen, tawi laana kaan ina woni hakkunde maayo toon, Iisaa tan heddii e leydi.
48 O sooynii taalibaaɓe ɓeen ina cummba† ko mbaawi fuu, sabo wo ɓe hawrooɓe e henndu. Nde ɓadinoo weetude ndeen, o wari to maɓɓe imo yaha e koyɗe dow ndiyam ɗaam, faa o hesi faltaade ɓe.
49 Kaa nde ɓe njiinoo mo imo yaha e dow ndiyam ɗaam ndeen, ɓe cikki wo ɗum mbeelu, ɓe keddii iɓe mbaayda,
50 sabo ɓe fuu, nde ɓe njiinoo mo ndeen, nesiiji maɓɓe tayi. Wakkati oon Iisaa wi'i ɓe:
—Cellinee ɓerɗe mon! Wo miin. Taa kulee!
51 O naati laana kaan, o tawti ɓe, de henndu nduun darii. Ɗum haaynii ɓe sanne.
52 Ɓe paamaayno haaynde nde Iisaa waɗiri buuru oon ndeen, sabo ɓe wumɓe ɓerɗe.

No Iisaa selliniri nyawɓe ley leydi Genesaret (Matta 14.34-36)

53 Ɓe peyyiti maayo ngoon, ɓe njottii leydi Genesaret, ɓe ndarii ɗoon.
54 Wakkati ɓe njalti e laana kaan ndeen, yimɓe ɓeen annditi mo,
55 cankitii e seraaji ɗiin fuu, ina njowa nyawɓe muɓɓen e dow daɗɗooji, ina ngadda nokku fuu ɗo nani imo woni.
56 Katin du ɗo Iisaa tawaa fuu, gilla e ley gure faa e galluuje faa e ladde, yimɓe ɓeen ngaddan nyawɓe muɓɓen e taliyaaje, ina ŋaaroo mo o acca ɓe meema fay si wo kommbol saaya makko. Meemuɗo ngol du fuu daɗii.

7

Haala al'aada maamiraaɓe (Matta 15.1-9)

1 Farisa'en e jannginooɓe Tawreeta woɓɓe yuuruɓe Urusaliima piilii Iisaa.

† **6:48** Maanaa summbude wo awyude faa adina laana yeeso ley ndiyam.

2 Ɓe nji'i taalibaaɓe makko woɓɓe
ina nyaamira juuɗe tuunɗe, ɗum
woni tawa lootiraay no tawaangal
maɓɓe worri ni.*
3 Sabo Farisa'en e Alhuudiyankooɓe
fuu nyaamataa si lootaay juuɗe
muɓɓen faa laaɓa, al'aada maami-
raaɓe maɓɓe oon ɓe njokki.
4 Si ɓe ngartii luumo, ɓe nyaamataa
si ɓe lootaaki. Iɓe njogii al'aadaaji
goɗɗi keewɗi ɗi ɓe njokki, ko wa'i
hono lawyude kore e potiije e taasaaje
gaɗiraaɗe njamndi.
5 Wakkati oon, Farisa'en e janngi-
nooɓe Tawreeta yami Iisaa, mbi'i:

—Ɗume waɗi de taalibaaɓe maa
ɓeen ndewataa al'aadaaji maami-
raaɓe meeɗen, ina nyaamira juuɗe
tuunɗe?
6 O jaabii ɓe, o wi'i:

—Annabi Esaaya woofaay fey nde
sappinoo on. Wo on munaafiki'en,
hono no winndiraa:
«Lenyol ngol ina teddina kam e kun-
nduɗe muɓɓen,
ammaa ɓerɗe muɓɓen ina
mboɗɗii kam.
7 Ɓolum ɓe ndewata kam.
Si goonga, janndeeji ɗi ɓe njanng-
inta ɗiin wo jamirooje yimɓe
tan.»†
8 Iisaa jokkintini, wi'i:

—Oɗon acca jamirooje Laamɗo, de
oɗon njokka al'aadaaji yimɓe.
9 Oɗon calanoo yamiroore Laamɗo
faa laaɓa, faa keɓon ndarnon al'aada
mooɗon!
10 Sabo Muusaa wi'i: «Teddin
bammaa e inna maa.»‡ O wi'i
katin: «Kuɗuɗo bammum naa inna
mum, wareede laatoo jukkungo
muuɗum.»§
11 De onon le, oɗon mbi'a ina heya
si neɗɗo wi'ii bammum naa inna
mum: «Ko kaannoomi wallirde ma
ɗuum wo *Korbaan*» (Korbaan ina fi-
irta «Sadaka Laamɗo»).
12 Ko mbi'oton noon ɗuum, oɗon
kaɗa yimɓe wallude baabiraaɓe
muɓɓen naa inniraaɓe muɓɓen katin.
13 Hono noon tosirton konngol
Laamɗo e al'aadaaji ɗi ndonundur-
ton ɗiin. Katin du oɗon ngaɗa kulle
keewɗe gaaɗe noon.

Haala ko tuuninta neɗɗo (Matta 15.10-20)

14 Caggal ɗuum, Iisaa nodditi jamaa
oon, wi'i ɗum:

—Kettindanee kam, on fuu,
paamee:
15 Fay huunde naatataa e neɗɗo de
tuunina ɗum. De wo ko yuurata ley
neɗɗo ɗuum tuuninta ɗum. [
16 *]
17 Nde Iisaa seedunoo e jamaa
oon de naatowi ley suudu ndeen,
taalibaaɓe muuɗum ɓeen yami ɗum
maanaa banndol ngol.
18 O wi'i ɓe:

—Onon du, on paamaay naa? On
paamaay ko yuurata yaasin de naata e
hunnduko neɗɗo ɗuum, wanaa ɗuum
tuuninta joomum?
19 Sabo ɗum naataay e ɓernde joo-
mum. Wo reedu mum tan ɗum naati,
woodi du ɗum yaltan.

E haalaaji ɗiin Iisaa holliri
nyaamdu fuu na laaɓi.
20 O wi'i katin:

—Ko wurtotoo e ley ɓernde neɗɗo
ɗuum, wo kam tuuninta joomum.
21 Sabo e ɓernde neɗɗo miilooji
bonɗi yuurata, kam e fijirde e nguyka
e war-hoore e
22 jeenu e eelgal e bonanda e jamba
e golleeji terɗe cemtiniiɗi e muuyɗe
bonɗe e mbonka e mawninkinaare e
majjere.
23 Kujje bonɗe ɗeen fuu e ɓernde
yuurata, de tuunina neɗɗo.

No debbo mo wanaa Alhuudiyanke goonɗiniri Iisaa (Matta 15.21-28)

24 Iisaa dilli ɗoon fonndii leydi
Tirus. O jippii e suudu gomma. O
yiɗaa fay gooto faama toon o woni,
ammaa o waawaano suuɗaade.

* **7:2** lootugol juuɗe ngol haɓɓaaki e ittude tuundi, wo faa joomum fonnditanoo diina ngol waɗiraa.
† **7:7** Esaaya 29.13. ‡ **7:10** Wurtagol 20.12. § **7:10** Wurtagol 21.17, Lewinkooɓe 20.9. * **7:16** E ɗereeji ɓooydi, goɗɗi ina ɓeyda aaya 16: Jom nowru fuu nana!

25 Wakkati oon, debbo gomma mo ɓinngel muuɗum dewel wondi e ginnaaru, nani haala makko ina haalee, wari hippii ɗakkol koyɗe makko.
26 Debbo oon wanaa Alhuudiyanke, wo to Finiki ley leydi Siiriya o rimaa. O nyaagii Iisaa itta ginnaaru nduun e ɓiyiiko oon.
27 Kaa Iisaa wi'i mo:
—Accu sukaaɓe ɓeen kaara tafon. Sabo hooyude nyaamdu sukaaɓe de faɗɗana dawaadi wooɗaa.
28 Debbo oon jaabii mo, wi'i:
—Goonga Joomam, ammaa dawaadi doomooji du ina nyaama ko sukaaɓe caamdinta ɗuum.
29 Wakkati oon, Iisaa wi'i mo:
—Saabe ko njaabiɗaa jaabu o, hootu, ginnaaru nduun wurtake e ɓiya oon.
30 O hooti, o tawi ɓiyiiko oon ina fukkii dow leeso, ginnaaru nduun yaltii e muuɗum.

No Iisaa selliniri gorko paho mo haala muuɗum laaɓaa

31 Iisaa dilli leydi Tirus, rewi leydi Sidon, e leydi mbi'eteendi Galluuje Sappo ndiin, warti maayo Galili.
32 O waddanaa gorko paho mo haala muuɗum laaɓaa, o nyaagaa o yowa junngo makko e dow muuɗum.
33 Wakkati oon, Iisaa toowtini mo jamaa oon, watti kolli muuɗum e noppi makko, tutti, meemiri tutte ɗeen ɗemngal makko.
34 Caggal ɗuum, o tiggitii kammu, o uumi, o wi'i paho oon:
— *Efata!* (Ɗum na fiirta «Cukkitee!»)
35 Wakkati oon, noppi gorko oon cukkitii, ɗemngal muuɗum yoppaa, heddii ina haalira no wooɗiri.
36 Iisaa yamiri yimɓe ɓeen taa ɓe kaalana huunde nde fay gooto. Ammaa fay ko o haɗata ɓe dow majjum, iɓe ɓeyda haalde ɗum.
37 Ɗum haaynii ɓe faa yottii kaaddi, iɓe mbi'a:
—Golleeji makko fuu na mboodi. Imo faaɗintina faaɗuɓe, imo muumɗintina muumɓe.

8

No Iisaa nyaamniri worɓe ujunaaje nayo e rewɓe e sukaaɓe (Matta 15.32-39)

1 Ley balɗe ɗeen, jamaa keewɗo hawriti katin. E ley ko ɓe ngalaa ko ɓe nyaama, Iisaa noddi taalibaaɓe muuɗum ɓeen, wi'i ɗum'en:
2 —Yimɓe ɓe ina njurminii kam, sabo hannden woni balɗe tati iɓe ngondi e am, de ɓe ngalaa ko ɓe nyaama.
3 Si mi yoppii ɓe koota tawee ɓe nyaamaay, yolbere liɓowan ɓe dow laawol. Sabo woɓɓe maɓɓe yuurii to woɗɗi.
4 Taalibaaɓe makko ɓeen njaabii mo, mbi'i:
—Toy neɗɗo heɓata ko nyaamnata yimɓe ɓe ley ladde nde?
5 O yami taalibaaɓe makko ɓeen, o wi'i:
—Noy foti buuruuje ɗe njogiɗon?
Ɓe mbi'i mo:
—Jeɗɗi.
6 De o yamiri jamaa oon jooɗoo e leydi. O hooyi buuruuje jeɗɗi ɗeen, o yetti Laamɗo, o heltii ɗe, o hokki taalibaaɓe makko ɓeen peccana jamaa oon. Ɓe ngaɗiri noon.
7 Iɓe njogii katin liyyoy pamaroy seeɗa. Iisaa yetti Laamɗo dow makkoy, wi'i taalibaaɓe muuɗum ɓeen pecca koy, kankoy du.
8 Ɓe nyaami faa ɓe kaari. Taalibaaɓe ɓeen kawrunduri kedde ɗeen. Ɗe keewi kandeeje jeɗɗi.
9 Iɓe ngaɗa worɓe ujunaaje nayo. Caggal ɗuum, Iisaa yoppi ɓe,
10 naatidi e taalibaaɓe muuɗum laana wakkati oon, feyyiti, yehi leydi Dalmanuuta.

No Farisa'en pilorii maande (Matta 16.1-4)

11 Farisa'en ɓeen ngari, puɗɗi yeddundurde e Iisaa. Ɓe ŋaarii mo o holla ɓe maande yuuroore dow kammu faa ɓe ndaartindoo mo.
12 Iisaa uumi, wi'i:
—Ɗume waɗi de yimɓe jamaanu hannden o ina piloo holleede maande? Goonga kaalanammi on: fay maande wootere on keɓataa!

13 Caggal ɗuum, o seedi e maɓɓe, o naati laana kaan, o fonndii gere ooto maayo.

Haala rabilla Farisa'en e Saduki'en (Matta 16.5-12)

14 Taalibaaɓe ɓeen njeggiti yooɓaade buuru, si wanaa buuruwal gootal tan ɓe njogii ley laana kaan.
15 Wakkati oon, o tindini ɓe, o wi'i:
—Kakkilee, ndeentee e rabilla Farisa'en e mo Hirudus oon.
16 Taalibaaɓe ɓeen ina kaalda ina mbi'a ko njooɓaaki buuru ɗuum waɗi de o wi'iri noon.
17 Iisaa annditi ko ɓe kaalata ɗuum, wi'i ɓe:
—Ko waɗi de oɗon kaalda hakkunde mooɗon on njooɓaaki buuru? Yalla faa joonin on annditaay, on paamaay? Naa on wumɓe ɓerɗe?
18 Oɗon njogii gite, de on nji'ataa naa? Oɗon njogii noppi, de on nanataa naa? Yalla on miccitaaki
19 nde peccanmi worɓe ujunaaje njoyo buuruuje joy ndeen, kandeeje foti kebbinɗon kedde ɗeen?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Kandeeje sappo e ɗiɗi.
20 O yami ɓe katin, o wi'i:
—Nde peccanmi worɓe ujunaaje nayo buuruuje jeɗɗi ndeen, kandeeje foti kebbinɗon kedde ɗeen?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Kandeeje jeɗɗi.
21 Ndeen o wi'i ɓe:
—Faa joonin on paamaay naa?

No Iisaa wumtiniri bumɗo ley Baytisayda

22 Ɓe njottii Baytisayda. Ɗoon yimɓe ngaddani Iisaa bumɗo, ɓe nyaagii ɗum meema mo.
23 O nanngi junngo bumɗo oon, o yaari ɗum yaasin wuro ngoon. Caggal ɗuum, o tutti e gite muuɗum, o yowi juuɗe makko e muuɗum, o yami ɗum, o wi'i:
—Won ko nji'ataa naa?
24 Bumɗo oon feerti gite mum, wi'i:
—Miɗo yi'a yimɓe, de iɓe nga'ani kam hono leɗɗe jahooje ni.
25 Iisaa yowi juuɗe muuɗum e gite makko katin. Ndeen gorko oon feerti gite mum, tawi wumtii faa wooɗi, jiiɗe muuɗum na laaɓi.
26 Iisaa wi'i mo:
—Hootu, de taa njeccoɗaa ley wuro ngo.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu (Matta 16.13-20, Lukka 9.18-21)

27 Caggal ɗuum, Iisaa e taalibaaɓe muuɗum ponndii gure gonɗe ɗakkol Kaysariya Filipu. Dow laawol ngool, o yami ɓe:
—Moy yimɓe mbi'ata ngonumi?
28 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Woɓɓe ina mbi'a wo a Yaayaa lootoowo lootagal batisima. Woɓɓe ina mbi'a wo a annabi Iliyaasa. Woɓɓe du ina mbi'a wo a gooto e ley annabaaɓe ɓeen.
29 O yami ɓe, o wi'i:
—Onon le, moy mbi'oton ngonumi?
Piyeer jaabii mo, wi'i:
—Wo a Almasiihu.
30 Wakkati oon, o sappani ɓe sanne taa ɓe kaalana ɗum fay gooto.

No Iisaa sapporii maayde muuɗum e iirtagol muuɗum (Matta 16.21-23, Lukka 9.22)

31 O fuɗɗi faaminde ɓe:
—Ina tilsi Ɓii Neɗɗo torree torraaji keewɗi. Mawɓe yimɓe e hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta caloto mo. O warete, de gaɗa balɗe tati fuu o iirtoto.
32 O haalani ɓe ɗum faa laaɓi, de Piyeer toowtini mo, fuɗɗi felude mo dow haalaaji makko ɗiin.
33 Iisaa kaa, hucciti e taalibaaɓe muuɗum, ndaari ɓe, de feli Piyeer, wi'i:
—Woɗɗam aan Seyɗaani! Sabo milooji maa ɗiin yuuraay to Laamɗo, wo to yimɓe ɗi yuuri.

No Iisaa jokkirtee (Matta 16.24-28, Lukka 9.23-27)

34 Caggal ɗuum, o noddi jamaa oon e taalibaaɓe makko ɓeen, o wi'i ɗum'en:

* **8:34** Maanaa hooyude leggal palaangal woni anniyaade mursude yonki mum hono no Iisaa ni.

—Muuyɗo jokkude kam fuu, sela ndaarude hoore muuɗum, de hooya leggal muuɗum palaangal, jokka kam.*
35 Sabo muuyɗo dannude yonki muuɗum, mursan ki. Ammaa mursuɗo ki saabe am e saabe Kabaaru Lobbo oon fu, dannan ki.
36 Ɓume heɓude adunaaru ndu fuu nafata neɗɗo si tawii mursii yonki muuɗum?
37 Yalla ina woodi ko neɗɗo waawi hokkitirde faa danna yonki muuɗum naa?
38 Cemtirɗo kam miin e haalaaji am e ley jamaanu tuunɗo luttuɗo Laamɗo o, miin, Ɓii Neɗɗo du, mi semtiran ɗum nde ngartidoymi e maleyka'en seniiɓe e ley teddeengal Baaba am.

9

1 O wi'i ɓe katin:
—Goonga kaalanammi on: yoga e wonɓe ɗo ɓe maayataa tawee nji'aay laamu Laamɗo ina warda e baawɗe.

Haala waylitagol alhaali Iisaa (Matta 17.1-13, Lukka 9.28-36)

2 Balɗe jeegom caggal ɗuum, Iisaa yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna, o toowtidi e muɓɓen dow waamnde toownde, kam'en tan. Ɓoon alhaali makko waylitii yeeso maɓɓe.
3 Kaddule makko njalbi, ndawni far, faa dawninoowo fay gooto waawaa rawninirde noon e adunaaru ndu.
4 Iliyaasa e Muusaa ɓangani ɓe, ina kaalda e makko.
5 Ndeen Piyeer wi'i mo:
—Moodibbo, gonal amin ɗo ina woodi. Accu min ndarna hukumuuji tati: aan gooto, Muusaa gooto, Iliyaasa du gooto.
6 O anndaa ko o haalata, sabo kulol manngol naatii ɓe, kamɓe taalibaaɓe ɓeen.
7 Ruulde wari suddi ɓe. Daande yuuri e ley ruulde ndeen ina wi'a:
—O woni Ɓiyam mo korsinmi. Kettindanee mo!
8 Wakkati oon, taalibaaɓe ɓeen yeewi gereeji fuu, de nji'aay fay gooto si wanaa Iisaa tan.
9 E ley ko ɓe njippotoo waamnde ndeen ɗuum, o yamiri ɓe taa ɓe kaalana fay gooto ko ɓe nji'i ɗuum faa wakkati nde Ɓii Neɗɗo iirtii e hakkunde maayɓe ndeen.
10 Ɓe njaɓi konngol ngol, de ɓe keddii iɓe yamundura hakkunde maɓɓe ɗume woni maanaa iirtaade e hakkunde maayɓe.
11 Caggal ɗuum, ɓe yami mo, ɓe mbi'i:
—Ɓume waɗi de jannginooɓe Tawreeta ina mbi'a tilay annabi Iliyaasa artoo Almasiihu warude?
12 O jaabii ɓe:
—Goonga, Iliyaasa artoto warude tafon moyyintinoo huunde fuu. Ndelle ko waɗi de Binndi ɗiin mbi'i ina tilsi Ɓii Neɗɗo torree torraaji keewɗi, huyfinee?
13 Miɗo haalana on: Iliyaasa wariino, de ɓe ngolli ɗum ko ɓe muuyi fuu, hono no haala makko haaliraa e Binndi ɗiin ni.

No Iisaa selliniri suka gonduɗo e ginnaaru (Matta 17.14-21, Lukka 9.37-43)

14 Nde ɓe ngartunoo to taalibaaɓe heddinooɓe ɓeen fu, ɓe nji'i jamaa keewɗo ina fiilii ɗum'en, jannginooɓe Tawreeta ɓeen ina njeddundura e muɓɓen.
15 Wakkati yimɓe ɓeen nji'unoo Iisaa fu, ɗum haaynii ɓe. Ɓe ndoggi ɓe njaɓɓowii mo.
16 O yami ɓe, o wi'i:
—Ɓume njeddundurton e maɓɓe?
17 Gorko gooto ley jamaa oon jaabii mo, wi'i:
—Moodibbo, mi gaddanɗo ma ɓiyam gorko mo ginnaaru muumɗini.
18 Ɓo ginnaaru nduun ummorii mo fuu, liɓan mo e leydi, hunnduko makko ina wurtina nguufo, imo ŋeryundura nyiiye makko, o yoora koloŋ. Mi nyaagake taalibaaɓe maa ɓeen ndiiwa ndu, de ɓe kunngii.
19 Iisaa wi'i yimɓe ɓeen:
—Hey onon yimɓe jamaanu hanndeejo ɓe ngalaa goonɗinal! Faa ndey ngondammi e moodon? Faa

ndey keddotoomi munyande on?
Ngaddanee kam suka oon!
20 O waddanaa suka oon. Nde
ginnaaru nduun yi'unoo Iisaa ndeen,
dimmbi suka oon, liɓi ɗum, heddii
suka oon ina talloo e leydi, hunnduko
muuɗum ina wurtina nguufo.
21 Iisaa yami baaba suka oon, wi'i:
—Gilla ndey ɗum heɓi mo?
Baaba oon jaabii, wi'i:
—Gilla imo famɗi.
22 Katin du wakkati fuu ginnaaru
nduun ina liɓa mo ley yiite naa ley
ndiyam faa halka mo. De si tawii won
ko mbaawɗaa fu, njurmoɗaa min,
mballaa min!
23 Iisaa wi'i mo:
—Si miɗo waawi mbiiɗaa? Hu-
unde fuu ina waawi laatanaade
goondinɗo.
24 Wakkati oon, baaba suka oon
yeewnii, wi'i:
—Mi goondinii, de wallam, sabo
goondinde ina tiiɗi kam!
25 Nde Iisaa yi'unoo jamaa oon ina
dogga warde ndeen, sappani gin-
naaru nduun e semmbe, wi'i ndu:
—Ginnaaru muumɗinooru faaɗinooru
miɗo yamire mburtoɗaa e suka o, taa
naatu mo abada katin!
26 Ginnaaru nduun feekii, dimmbi
suka oon semmbe, de yalti e makko.
Heddii imo wa'i hono maayɗo, faa
ko heewi e wonnooɓe ɗoon ɓeen ina
mbi'a o maayii.
27 Ammaa Iisaa nanngi junngo
makko, ummini mo tan, o darii.
28 Caggal ɗuum Iisaa naati suudu
de taalibaaɓe muuɗum ɓeen toowtidi
e muuɗum, yami ɗum, mbi'i:
—Ɗume waɗi de min kunngii rii-
wude ginnaaru nduun?
29 O jaabii:
—Ginnaaru nduun, sii muuɗum ri-
iwirtaake si wanaa du'aare.

Haala Iisaa ɗiɗaɓa dow maayde muuɗum e iirtagol muuɗum (Matta 17.22-23, Lukka 9.43-45)

30 Ɓe ndilli ɗoon, ɓe ceeki leydi
Galili. O yiɗaa fay gooto faama ɗum,
31 sabo imo waajoo taalibaaɓe
makko ɓeen. Imo wi'a ɗum'en:
—Ɓii Neɗɗo wattete e juuɗe yimɓe.
Ɓe mbaran ɗum, de caggal balɗe tati
fu, iirtoto.
32 Ammaa taalibaaɓe ɓeen paa-
maay maanaa haala kaan, de kuli
yamude mo du.

Haala ɓurɗo teddude (Matta 18.1-5, Lukka 9.46-48)

33 Ɓe njottii Kafarnahum. Nde ɓe
njippinoo suudu weerdude maɓɓe fu,
o yami taalibaaɓe makko, o wi'i:
—Ɗume njeddundurɗon dow laa-
wol?
34 Ɓe ndeyyinii, sabo ko ɓe njeddun-
duri dow laawol dey, wo moy woni
ɓurɗo teddude hakkunde maɓɓe.
35 Ndeen Iisaa jooɗii, noddi taal-
ibaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen, wi'i ɗum'en:
—Muuyɗo ardaade fuu, gaɗa hed-
diiɓe ɓeen heedata, laatoo golloowo
maɓɓe ɓe fuu.
36 Caggal ɗuum, o nanngi junngo
cukalel gomma, o darni ngel yeeso
maɓɓe, o mumbilii ngel, o wi'i ɓe:
37 —Neɗɗo fuu jaɓɓiiɗo cukalel goo-
tel hono ngel e innde am, wo miin
jaɓɓii. Katin du jaɓɓiiɗo kam fuu,
wanaa miin tan jaɓɓii, jaɓɓake Nulɗo
kam oon du.

Haala mo salaaki en fuu ina wondi e meeɗen (Lukka 9.49-50)

38 Yuhanna wi'i mo:
—Moodibbo, min nji'ii gorko gooto
ina riiwra ginnaaji e innde maa,
de min kaɗi mo, sabo o waldaa e
meeɗen.
39 Ammaa Iisaa wi'i:
—Taa kaɗee mo ɗum, sabo fay
gooto waawaa waɗirde kaayeefiiji e
innde am, de sakitoo mbonkoo kam
wakkati oon.
40 Sabo mo salaaki en fuu ina
wondi e meeɗen.
41 Goonga kaalanammi on: neɗɗo
fuu kokkuɗo on horde ndiyam
saabe on yimɓe Almasiihu, waasataa
heɓude mbarjaari muuɗum.

Haala ko luttinta yimɓe (Matta 18.6-9, Lukka 17.1-2)

42 Neɗɗo fuu luttinɗo gootel e
cukaloy goondinkoy kam koy, ko
ɓuri woodde e joomum wo hayre

teddunde haɓɓee e daande mum,
faɗɗee e maayo manngo.
43 Si tawii junngo maa luttinte,
tayu ngo. Naataa e nguurndam ndu-
umiiɗam a nyakuɗo ɓuri moyyande
ma diina naatude e jahannama yiite
nge nyifataa tawee a kiɓɓuɗo. [
44 *]
45 Si tawii koyngal maa luttinte,
tayu ngal. Naataa ley nguurndam
nduumiiɗam tawee wo a nyakuɗo
ɓuri moyyande ma diina faɗɗeede e
yiite duumiinge tawee a kiɓɓuɗo. [
46 †]
47 Katin du si yitere maa luttinte,
ittu nde. Sabo naataa e laamu
Laamɗo a ɗokko ɓuri moyyande
ma diina paɗɗeɗaa e jahannama a
kiɓɓuɗo.
48 Ɗoon, «gildi muuɗum mbaatataa,
yiite muuɗum du nyifataa.»‡
49 Yiite lamsinan mono fuu hono
lamɗam ni.
50 Lamɗam wo huunde lobbere, de
si ɗam selii lamsude, noy lamsinir-
ton ɗam katin? Hakkunde mooɗon
laatoɗon hono lamɗam ni, ngondon e
jam.

10

Haala ceergal
(Matta 19.1-12, Lukka 16.18)

1 Iisaa dilli ɗoon, yehi leydi Yahu-
udiya, de feyyiti yehi lettugal goorु-
wol Urdun. Yimɓe heewɓe piilii mo,
de imo waajoo ɗum'en katin hono no
o woowrunoo ni.
2 Farisa'en woɓɓe ngari faa
ndaartindoo mo, yami mo:
—Yalla ina daganii gorko seerude
deekum naa?
3 O jaabii ɓe:
—Ɗume Muusaa yamiri on?
4 Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Muusaa jaɓii si gorko na seera
deekum fu, winnda talkuru ceergal
de seera ɗum.*
5 Iisaa wi'i ɓe:
—Wo saabe on yoorɓe ɓerɗe,
ɗuum waɗi de Muusaa winndani on
yamiroore nde.
6 Kaa gilla e fuɗɗoode, «Laamɗo tagii
ɓe, waɗii ɓe gorko e debbo.
7 Ɗum waɗi de gorko yoppan inna
mum e bammum, nanngundura e
deekum,
8 ɓe ɗiɗo fuu ɓe laatoo neɗɗo
gooto.»† Nii woni ɓe nganaa ɗiɗo
katin, ɓe ɓanndu wooturu.
9 Ndelle, taa neɗɗo sennda ko
Laamɗo hawrunduri.
10 Nde ɓe kootunoo ndeen, taal-
ibaaɓe makko ɓeen yami mo haala
majjum.
11 O wi'i ɓe:
—Si neɗɗo seerii deekum de ɓaŋi
goɗɗo fuu, jeenii.
12 Hono noon du, si debbo seedii
e gorum, de gorko goɗɗo ɓaŋi ɗum,
debbo oon du jeenii.

No Iisaa barkiniri cukaloy
(Matta 19.13-15, Lukka 18.15-17)

13 Yimɓe ina ngadda cukaloy to
Iisaa, faa meema koy, de taalibaaɓe
ɓeen ndukani ɗum'en.
14 Nde o yiinoo ɗum ndeen, o ɓerni,
o wi'i taalibaaɓe ɓeen:
—Accee cukaloy koy ngara to am.
Taa kaɗee koy, sabo wo nanndu ɓe e
makkoy ɓeen njeyi laamu Laamɗo.
15 Goonga kaalanammi on: mo
jaɓiraay laamu Laamɗo hono no
cukalel ni fuu, naatataa ɗum.
16 Caggal ɗuum, o mumbilii
cukaloy koy, o yowi junngo makko
e makkoy, o barkini koy.

No Iisaa e gorko jom jawdi ngaddi
(Matta 19.16-30, Lukka 18.18-30)

17 Nde Iisaa nanngunoo laawol fu,
gorko gomma doggiri to makko, hofii
yeeso makko, yami mo, wi'i:
—Moodibbo lobbo, ɗume kaanumi
waɗude faa mi heɓa nguurndam
nduumiiɗam?
18 Iisaa wi'i mo:

* **9:44** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ina ɓeyda aaya 44: Ɗoon, gildi mum mbaatataa, yiite mum du nyifataa. Ndaaree aaya 48. † **9:46** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ina ɓeyda aaya 46: Ɗoon, gildi mum mbaatataa, yiite mum du nyifataa. Ndaaree aaya 48. ‡ **9:48** Esaaya 66.24. * **10:4** Fillitagol Tawreeta 24.1. † **10:8** Fuɗɗoode 1.27, 2.24.

—Ko waɗi de aɗa noddira kam lobbo? Lobbo walaa si wanaa gooto, oon woni Laamɗo.
19 Aɗa anndi jamirooje: «Taa waɗu war-hoore, taa jeenu, taa wujju, taa seeda fewre, taa toonya, teddin inna maa e bammaa.»‡
20 Gorko oon jaabii mo, wi'i:
—Moodibbo, miɗo hayba ɗum fuu gilla e cukaaku am.
21 Ndeen Iisaa ndaari mo, yiɗi mo, wi'i mo:
—Huunde wootere ina nyakani maa: yahu sonnoy ko njogiɗaa ɗuum fuu, kokkaa ceede ɗeen talkaaɓe. Ndeen, a heɓan mbarjaari dow kammu. De ngaraa, njokkaa kam.
22 Ammaa nde gorko oon nannoo haalaaji ɗiin ndeen, ɓalinii, dillidi e mettorgal, sabo o jom jawdi sanne.
23 Iisaa yeewi gereeji fuu de wi'i taalibaaɓe mum ɓeen:
—Naatugol joomiraaɓe jawdi ley laamu Laamɗo ina tiiɗi koy!
24 Haalaaji ɗiin kaaynii taalibaaɓe ɓeen sanne. O ɓeydi katin, o wi'i ɓe:
—Sukaaɓe am, naatude e laamu Laamɗo ina tiiɗi koy!
25 Sabo ngeelooba naata wudde battal ɓuri hoyude diina jom jawdi naata laamu Laamɗo.
26 Ɗum ɓeydi haaynaade taalibaaɓe ɓeen, keddii ina yamundura hakkunde muɓɓen ina mbi'a:
—Ndelle, moy woni kisoowo?
27 O ndaari ɓe, o wi'i:
—Yimɓe mbaawanaa ɗum, ammaa Laamɗo ina waawi. Sabo walaa fuu ko Laamɗo waawanaa.
28 Ndeen, Piyeer wi'i mo:
—Ndaar, minen min njoppii huunde fuu min njokkii ma!
29 O jaabii ɗum, o wi'i:
—Goonga kaalanammi on: neɗɗo fuu joppuɗo suudu muuɗum, naa sakiraaɓe muuɗum worɓe e rewɓe, naa inna mum, naa bammum, naa sukaaɓe mum, naa gese muuɗum saabe am e saabe Kabaaru Lobbo
30 heɓan ko ɓuri ɗum kile hemre e aduna mo ngonɗen e muuɗum joonin o: joomum heɓan cuuɗi e sakiraaɓe worɓe e sakiraaɓe rewɓe e inniraaɓe e sukaaɓe e gese, o torrete du. E ley wakkati garoowo oon du, joomum heɓan nguurndam nduumiiɗam.
31 Ammaa ardiiɓe heewɓe laatoto gaɗaaɓe, gaɗaaɓe ɓeen du laatoto ardiiɓe.

Haala Iisaa tataɓa dow maayde muuɗum e iirtagol muuɗum
(Matta 20.17-19, Lukka 18.31-34)

32 Iɓe ngoni e laawol faa ɓe njaha Urusaliima. Iisaa na ardii ɓe, tawi taalibaaɓe ɓeen ina mbemmbii, jokkuɓe ɗum'en ɓeen du kulii. O noddi taalibaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen, o fuɗɗi haalande ɗum'en ko hewtata mo.
33 O wi'i ɓe:
—Inani eɗen njaha Urusaliima. Ɗoon Ɓii Neɗɗo wattetee e juuɗe hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta. Ɓe caroto mo sariya maayde, de ɓe ngatta mo e juuɗe yimɓe ɓe nganaa Alhuudiya'en.
34 Ɓeen njalnoroo mo, tutta dow makko, piya mo dorri, mbara mo. De balɗe tati caggal majjum, o ummitoto.

No Yaakuuba e Yuhanna nyaagorii Iisaa
(Matta 20.20-28)

35 Caggal ɗuum, Yaakuuba e Yuhanna ɓiɓɓe Jebede ɓeen ngari to Iisaa, mbi'i ɗum:
—Moodibbo, won ko min njiɗi nyaagaade ma. Miɗen njiɗi ngaɗanaa min ɗum.
36 O wi'i ɓe:
—Ɗume njiɗuɗon mi waɗana on?
37 Ɓe njaabii mo:
—Nduŋanoɗaa min min njooɗodoo e maaɗa, gooto gere nyaamo maa, gooto du gere nano maa e ley darja laamu maaɗa.
38 O jaabii ɓe, o wi'i:
—On anndaa ko ŋaarotoɗon. Yalla oɗon mbaawi yardude horde mettunde nde njardammi ndeen, naa looteede lootagal batisima naawngal ngal looteteemi ngaal naa?
39 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Miɗen mbaawi.
O wi'i ɓe:

‡ **10:19** Wurtagol 20.12-16.

—On njardan horde nde njardammi ndeen, on keɓan lootagal batisima ngal looteteemi ngaal.
40 Ammaa jooɗaade gere nyaamo am naa gere nano am wanaa miin yamirta ɗum. Jooɗorɗe ɗeen, wo ɓe Laamɗo moyyinani ɓeen njeyi.
41 Nde taalibaaɓe sappo heddiiɓe ɓeen nannoo ɗum ndeen, ɓernani Yaakuuba e Yuhanna.
42 Iisaa noddi ɓe fuu, wi'i:
—Oɗon anndi laamiiɓe leyɗe adunaaru ina laamorii ɗum'en doole. Mawɓe ɓeen du ina kolla yimɓe ɓeen baawɗe.
43 Onon kaa, ɗum waɗataa hakkunde mooɗon. Jiɗɗo laataade tedduɗo hakkunde mooɗon fuu, ina haani laataade golloowo mooɗon.
44 Katin du, jiɗɗo ardaade e mooɗon fuu, ina haani laataade maccuɗo mooɗon, on fuu.
45 Sabo fay Ɓii Neɗɗo waraay faa gollanee, ammaa warii faa gollana yimɓe, de hokka yonki muuɗum faa laatoo coottitaari ndimɗinoori heewɓe.

No Iisaa wumtiniri Bartime (Matta 20.29-34, Lukka 18.35-43)

46 Ɓe njottii Yeriko. Nde Iisaa yaltannoo ngalluure ndeen, kam e taalibaaɓe muuɗum e jamaa keewɗo, ɓe tawi bumɗo bi'eteeɗo Bartime ɓii Time ina jooɗii ina garbina ɗakkol laawol ngool.
47 Nde o nannoo wo Iisaa Nasaraatuujo oon faltotoo ɗoon ndeen, o fuɗɗi yeewnaade imo wi'a:
—Iisaa, taan Daawda, yurmam!
48 Yimɓe heewɓe ina njawana mo ina mbi'a o deyyinoo, ammaa o ɓeydi yeewnaade sanne, imo wi'a:
—Taan Daawda, yurmam!
49 Iisaa darii, wi'i:
—Noddee mo.
Ndeen, ɓe noddi bumɗo oon, ɓe mbi'i ɗum:
—Sellin ɓernde maa, umma! O noddii ma.
50 O gurbitii, o faɗɗi saaya makko, o wari to Iisaa.
51 Iisaa yami mo, wi'i:
—Ɗume njiɗɗaa mi waɗane?
Bumɗo oon jaabii mo, wi'i:
—Moodibbo, mi wumta.
52 Iisaa wi'i mo:
—Yahu, goondinal maa dannii ma.
Wakkati oon o wumti, o jokki Iisaa, iɓe njaha dow laawol.

11

No Iisaa naatiri Urusaliima (Matta 21.1-11, Lukka 19.28-40, Yuhanna 12.12-19)

1 Ko Iisaa e taalibaaɓe muuɗum ɓadii Urusaliima ɗuum, njottii Baytifaaji e Baytaniya dow waamnde wi'eteende Jaytun. Iisaa nuli taalibaaɓe muuɗum ɗiɗo,
2 wi'i ɓe:
—Njehee naatowee wuro wonngo yeeso mooɗon ngo. Wakkati oon fu, on tawan mola araawa nga fay gooto waɗɗaaki abada ina haɓɓii. Kaɓɓiton nga, ngaddon nga ɗo.
3 Si goɗɗo yamii on ɗume ngaɗoton nga, njaaboɗon mbi'on Joomii amin ina haajaa nga, de nultiran nga law.
4 Ɓe njehi, ɓe tawi mola ngaan ina haɓɓii yaasin ɗakkol dammbugal, ɓe kaɓɓiti nga.
5 Yoga e darinooɓe ɗoon ɓeen yami ɓe:
—Ɗume ngolloton ɗo? Ko waɗi oɗon kaɓɓita mola nga?
6 Ɓe njaaborii ɓeen no Iisaa wirunoo ɓe noon. Ɓeen njoppi ɓe.
7 Ɓe njaarani Iisaa mola ngaan, ɓe njowi saayaaji maɓɓe dow magga, o waɗɗii.
8 Yimɓe heewɓe mbeerti saayaaji muɓɓen dow laawol. Woɓɓe kelti licce leɗɗe ɗakkol toon, mbeerti ɗe e laawol ngool.
9 Ardiiɓe mo e heeduɓe gaɗa makko ɓeen na yeewnoo na mbi'a:
—Jettooje e barke ngoodanii garɗo e dow innde Joomiraaɗo!*
10 Barke woodanii laamu maami en Daawda, laamu ngaroowu nguun! Jettooje ngoodanii Laamɗo dow kammuuli!
11 Iisaa hewti ley Urusaliima, naatowi suudu dewal mawndu nduun, de ndaari fuu ko woni ley mayru.

* **11:9** Jabuura 118.25-26.

Ammaa saabe hiirii, o yehi Baytaniya kanko e sappo e ɗiɗo ɓeen.

No Iisaa huɗiri yibbi
(Matta 21.18-19)

12 Jaango majjum, caggal ɓe ndawii Baytaniya, tawi imo yolbi.
13 O haccii yibbi mbilitinki, o yehi yeewoyde yalla imo tawra ki ɓiɓɓe. Nde o yottinoo ki ndeen, o tawaay e makki si wanaa haakorooji. Sabo wakkati oon wanaa wakkati rimugol yibbe.
14 O wi'i yibbi kiin:
—Taa fay gooto nyaama ɓiɓɓe maa abada katin!
Taalibaaɓe makko ɓeen nani ɗum.

No Iisaa riiwri luumotooɓe ley suudu dewal mawndu
(Matta 21.12-17, Lukka 19.45-48, Yuhanna 2.13-22)

15 Nde ɓe njottinoo Urusaliima fu, Iisaa naati taliyaare suudu dewal mawndu nduun, de fuɗɗi riiwude soodooɓe e soottooɓe wonɓe ley toon. O liɓi taabaaje weccooɓe ceede e jooɗorɗe soottooɓe buugaali.
16 O accaay fay gooto rewi ley taliyaare suudu dewal mawndu nduun ina ronndii gineeji.
17 Ndeen o waajii ɓe:
—Yalla wanaa ina winndaa: «Suudu am inndirte suudu waɗirdu du'aare lenyi fuu!»† Onon kaa, on ngaɗii ndu suuɗirdu yanooɓe.‡
18 Hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta nani ɗum, pilii no mbardata mo. Ɓe kuli mo, sabo waaju makko oon naatii jamaa oo sanne.
19 Nde hiirnoo fu, kanko e taalibaaɓe makko, ɓe njalti ngalluure ndeen.

Haala du'aare wondunde e goondinal
(Matta 21.20-22)

20 Fajiri jaango majjum, iɓe paltoroo to yibbi kiin toon, ɓe nji'i ki yoorii koloŋ faa yottii ɗaɗi.
21 Piyeer miccitii, wi'i mo:
—Moodibbo, ndaar! Yibbi ki kuɗunoɗaa kiin yoorii.
22 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Ngoondinee Laamɗo!
23 Goonga kaalanammi on: neɗɗo fuu biiɗo waamnde nde: «Ɗoofa, saamoy ley maayo», si sikkitiraay ley ɓernde muuɗum, de goondini ko wi'i ɗuum laatoto fu, waɗante ɗum.
24 Ɗum waɗi de miɗo wi'a on: ko ŋaariɗon e ley du'aare fuu, ngoondinee on keɓii ɗum, ndeen on ngaɗante ɗum.
25 Nde ndariɗon faa ngaɗon du'aare fuu, si won gaɗunooɗo on huunde fu, njaafoɗon ɗum, faa Baaba mooɗon gonɗo dow kammu oon yaafanoo on hakkeeji mooɗon onon du. [
26 §]

Yamol dow toy baawɗe Iisaa yuuri
(Matta 21.23-27, Lukka 20.1-8)

27 Ɓe ngarti Urusaliima katin. E ley ko o yiiltotoo ley suudu dewal mawndu ɗuum, hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta e mawɓe ɓattitii mo
28 yami mo:
—Laamu nguye hokki ma baawɗe gollude ko ngollataa ɗum? Moy hokki ma laawol ngollaa ɗum?
29 Iisaa wi'i ɓe:
—Mi yaman on huunde wootere. Njaaboɗon kam, de mi haalana on kokkuɗo kam laawol mi golla ko ngollammi ɗuum.
30 Lootagal batisima Yaayaa ngaal, to Laamɗo yuuri naa to yimɓe? Njaabee kam!
31 Ɓe ndawridi hakkunde maɓɓe, ɓe mbi'i:
—Si en mbi'ii to Laamɗo, o yaman en ndelle ko waɗi de en ngoondinaay Yaayaa?
32 Yalla en mbi'an to yimɓe naa?
Iɓe kula yimɓe ɓeen sabo ɓe fuu iɓe njogorii Yaayaa wo annabaajo goongaajo.
33 Ɓe njaabii Iisaa, ɓe mbi'i:
—Min anndaa.

† **11:17** Esaaya 56.7. ‡ **11:17** Yeremiya 7.11. § **11:26** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ina ɓeyda aaya 26: Kaa si on njaafataako, Baaba mon gonɗo dow kammu oon du yaafataako hakkeeji mooɗon.

Iisaa wi'i ɓe:
—Haya miin du, mi haalantaa on baawɗe ɗeye ngollirammi ko ngollammi ɗuum.

12

Banndol haala remooɓe bonɓe (Matta 21.33-46, Lukka 20.9-19)

1 Iisaa fuɗɗi haalude, banndani ɓe, wi'i:
—Neɗɗo gomma waɗii ngesa cabiije. O fiiltini nga hoggo, o wasi luggere ɓoosirde, o nyiɓi suudu toowndu faa o haynoo ko warata e ngesa ngaan. Caggal ɗuum, o halfini nga remooɓe, de o waɗi jahaangal.
2 Nde ɓoreede cabiije yottinoo fu, o neli golloowo makko to remooɓe ɓeen toon, ɓe ngaddana mo ngeɗu makko e ɓiɓɓe cabiije ɗeen.
3 Ɓe nanngi nelaaɗo oon, ɓe piyi ɗum, ɓe njeccini ɗum juuɗe ɓole.
4 O neli e maɓɓe golloowo makko goɗɗo. Ɓe kuyfini ɗum, ɓe eli ɗum.
5 O neli katin golloowo tataɓo, de ɓe mbari ɗum. Woɓɓe heewɓe nuliraama hono noon: ɓe piyi woɓɓe, ɓe mbari woɓɓe.
6 Joonin kaa gooto tan o heddorii, ɓiyiiko korsuɗo oon. Sakitii o neli oon du e maɓɓe, o wi'i: «Ɓe njaagoto ɓiyam oon.»
7 Ammaa remooɓe ɓeen mbi'unduri hakkunde muɓɓen: «O woni donoowo oon. Ngaree mbaren mo, faa kewten ngesa ngaan!»
8 Ɓe nanngi ɓiɗɗo oon, ɓe mbari ɗum, ɓe paɗɗi ɗum to gaɗa ngesa toon.
9 Joonin le, noy jom ngesa oon waɗata? O waran, o halka remooɓe ɓeen, o halfina ngesa ngaan woɓɓe.
10 Yalla on njanngaay ko winndaa ley Binndi ɗiin ɗuum naa?
«Hayre nde nyiɓooɓe ɓeen calii ndeen,
wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon.
11 Ɗum wo golle Joomiraaɗo,
wo ɗum haaynde e jiiɗe meeɗen!»*
12 Hooreeɓe Alhuudiyankooɓe pilii no nanngira Iisaa, sabo ɓe paamii banndol ngol wo kamɓe sappii. De ɓe cuusaay jamaa oon. Ɓe njoppi mo, ɓe ndilli.

Haala yoɓugol lampo (Matta 22.15-22, Lukka 20.20-26)

13 Hooreeɓe ɓeen neli e makko Farisa'en woɓɓe e daraniiɓe Hirudus faa keɓa tuufira mo e konngol makko.
14 Ɓe ngari, ɓe mbi'i mo:
—Moodibbo, miɗen anndi a goongante. A hulataa fay gooto, sabo a ɓurdintaa yimɓe, aɗa jannginira laawol Laamɗo ngol goonga. Yalla ina dagii min kokka kaananke Roma mawɗo oon lampo naa dagaaki? Min kokka mo naa taa min kokka mo?
15 Ammaa Iisaa annditii naafikaaku maɓɓe. O wi'i ɓe:
—Ɗume waɗi de oɗon tuufina kam? Ngaddanee kam mbuuɗu cardi faa mi yi'a ɗum.
16 Ɓe ngaddani mo. O yami ɓe:
—Natal moy e innde moy woni ɗo?
Ɓe mbi'i mo:
—Kaananke Roma.
17 Ndeen o jaabii ɓe, o wi'i:
—Ndelle kokkee kaananke Roma ko jeyi, kokkon Laamɗo du ko jeyi.
Ko Iisaa jaabii ɗuum haaynii ɓe sanne.

Haala ummital maayɓe (Matta 22.23-33, Lukka 20.27-40)

18 Saduki'en woɓɓe ngari to makko. Kam'en ngoni yeddooɓe ummital. Ɓe yami mo, ɓe mbi'i:
19 —Moodibbo, Muusaa yamirii en si neɗɗo ɓaŋii debbo, maayii tawii heɓaay ɓiɗɗo fu, minyum naa mawnum dewla debbo joppaaɗo oon faa heɓana maayɗo oon ɓeyngu.†
20 Waɗii rimdaaɓe njeɗɗo. Arandeejo oon ɓaŋi debbo de maayi, heɓaay ɓiɗɗo.
21 Ɗiɗaɓo oon dewli debbo oon, kam du maayi heɓaay ɓiɗɗo. Tataɓo oon du waɗi hono noon.
22 Hono nii njeɗɗo ɓeen fuu ɓaŋiri mo, keɓaay ɓiɗɗo. Caggal maɓɓe ɓe fuu, debbo oon du maayi.
23 Ndelle, nyannde ummital, moy e maɓɓe laatotoo goroo debbo oon? Sabo ɓe njeɗɗo fuu ɓe ɓaŋiino mo.
24 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

* **12:11** Jabuura 118.22-23. † **12:19** Fillitagol Tawreeta 25.5.

—On woofuɓe, on anndaa Binndi ɗiin, on anndaa baawɗe Laamɗo du.
25 Sabo si maayɓe ummitake fu, worɓe ɓaŋataa, rewɓe ɓaŋataake. Ɓe laatoto hono maleyka'en wonɓe dow kammu ɓeen ni.
26 Woodi, ko maayɓe ummitotoo ɗuum, on njanngaay e dewtere Muusaa ley taariki wuumoore huɓɓoore, hono no Laamɗo haaldiri e makko, wi'i: «Miin woni Laamɗo Ibrahiima, Laamɗo Isiyaaka, Laamɗo Yaakuuba»?‡
27 Laamɗo wo Laamɗo wuurɓe, wanaa Laamɗo maayɓe.§ On mboofii sanne.

Haala yamiroore ɓurnde semmbe (Matta 22.34-40, Lukka 10.25-28)

28 Jannginoowo Tawreeta gooto ɓattitii Iisaa, tawi naniino jeddi maɓɓe, e no o jaaborii Saduki'en ɓeen faa woodi, yami mo:
—E jamirooje ɗeen fuu, ndeye ɓuri manngu?
29 Iisaa jaabii mo:
—Ɓurnde fuu manngu e jamirooje ɗeen wo nde ɗo: «Hettinda Israa'iila, Laamɗo Joomiraaɗo meeɗen oon tan woni Joomiraaɗo.
30 Yiɗir Laamɗo Joomiraaɗo maa e ɓernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkillo maa fuu e semmbe maa fuu.»*
31 Ɗiɗaɓerde ndeen wo hono mayre, kayre woni: «Njiɗiraa gondo maa no njiɗirɗaa hoore maa ni.»† Walaa fuu yamiroore ɓurnde ɗiɗi ɗeen manngu.
32-33 Jannginoowo Tawreeta oon wi'i mo:
—Moodibbo! A haalii goonga ko mbiiɗaa Laamɗo tan woni Joomiraaɗo, katin du Laamɗo goɗɗo walaa si wanaa kanko. E yiɗirde Laamɗo e ɓerndem fuu e hakkillom fuu e semmbem fuu, e yiɗirde gondo mum hono no yiɗiri hoore mum ni, kanjum ɓuri sadakaaji duppeteeɗi e kirsamaaji fuu! Haala maa ina selli sanne.
34 Nde Iisaa yi'unoo o jaaborake hakkilantaaku ndeen, wi'i mo:
—A woɗɗaa e laamu Laamɗo.
Caggal ɗuum, fay gooto suusaay yamude Iisaa yamɗe goɗɗe katin.

Haala Almasiihu e Daawda (Matta 22.41-46, Lukka 20.41-44)

35 Nde Iisaa waajotoo ley suudu dewal mawndu ndeen, wi'i:
—Noy jannginooɓe Tawreeta ɓeen mbaawri wiide Almasiihu oon wo taan Daawda?
36 Sabo Daawda e hoore muuɗum wi'irii Ruuhu Ceniiɗo:
«Joomiraaɗo wi'i Joomam:
Jooɗa gere nyaamo am,
faa mi waɗa njaaɓaa wayɓe ma.»‡
37 Daawda e hoore muuɗum ina noddira Almasiihu oon «Joomam». Ndelle, noy o laatortoo taanum?

No Iisaa feliri jannginooɓe Tawreeta (Matta 23.1-36, Lukka 20.45-47)

Jamaa keewɗo ina hettindanii Iisaa e seyo.
38 E ley waajagol makko ngool, o wi'i ɓe:
—Tinnee e jannginooɓe Tawreeta yiɗuɓe yiilodaade e saayaaji mawɗi e jowteede jowtaali teddudi ley luumooji,
39 fooɗantooɓe jooɗorɗe ɓurɗe teddude ley cuudi baajordi e nokkuuje teddude to nyaamduuji.
40 Iɓe nyaama jawdi rewɓe talkaaɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi, de ɓe njuutina du'aawuuji maɓɓe faa ɓe nanndinkinoo e lobbuɓe. Kamɓe, jukkungo naawngo ɓurata jippineede dow muɓɓen.

Haala sadaka debbo talkaajo (Lukka 21.1-4)

41 Iisaa jooɗii hucciti e keesu suudu dewal mawndu nduun, yi'i no jamaa oon wattirta kaalisi e keesu oon noon. Joomiraaɓe jawdi heewɓe ngatti kaalisi keewɗo ley keesu oon.
42 Ndeen debbo talkaajo mo gorum maayi wari, watti buudi ɗiɗi.

‡ **12:26** Wurtagol 3.6, 15-16. § **12:27** Gilla e jamaanu Muusaa tawi Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gilla ko ɓooyi. Ko Laamɗo wi'i wo Laamɗo maɓɓe ɗuum, holli iɓe mbuuri. * **12:30** Fillitagol Tawreeta 6.4-5. † **12:31** Lewinkooɓe 19.18. ‡ **12:36** Jabuura 110.1.

43 Iisaa noddi taalibaaɓe muuɗum
ɓeen, wi'i ɗum'en:
—Goonga kaalanammi on: ko
debbo talkaajo o watti e ley keesu
ɗuum ɓuri ko ɓeen fuu ngatti ɗuum.
44 Sabo ɓe fuu, wo ko bonnantaa
ɓe fay huunde tan ɓe ngatti. Ammaa
debbo o kaa, e ley talkaaku muuɗum
watti haddi ko joginoo faa wuurda
ɗuum fuu.

13

Haala halkere suudu dewal e sifaaji timmoode adunaaru
(Matta 24.1-14, Lukka 21.5-19)

1 Nde o wurtotonoo suudu dewal
mawndu ndeen, taalibaajo makko
gooto wi'i mo:
—Moodibbo, ndaar, kaaye ɗe e ny-
imngo ngo fuu no ŋarɗiri!
2 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—A yi'ii nyimngo ngo no foti
mawnude naa? Fay hayre wootere
heddataako ɗo ina yowii dow won-
nde. Fuu wurjinte.
3 O jooɗowii dow waamnde
wi'eteende Jaytun, o hucciti e suudu
dewal mawndu nduun. Piyeer
e Yaakuuba e Yuhanna e Andire
toowtidi e makko, yami mo, mbi'i:
4 —Anndin min nde ɗum waɗata.
Maande ndeye hollata waɗugol kulle
ɗeen fuu?
5 Iisaa jaabii ɓe wi'i:
—Ndeentee taa fay gooto wosina on
e goonga.
6 Heewɓe ngardan e innde am, ina
mbiitoo: «Miin woni kanko.» Ɓe
mbosinan yimɓe heewɓe.
7 Si on nanii kabaaru woldeeji
ɓadiiɗi, si on kaalanaama woldeeji
boɗɗuɗi, taa kulee. Ina tilsi ɗum
waɗa, de ɗum wanaa timmoode ta-
fon.
8 Lenyol habdan e lenyol, laamu
habdan e laamu, leydi dimmboto
e nokkuuje feere feere, rafooji du
ngaɗan. Ɗum fuu laatoto hono
fuɗɗoode ŋatawere ɓeynoowo ni.
9 Ndeenee ko'e mooɗon, sabo
yimɓe njaaran on to carorɗe, on
piyete ley cuuɗi baajorɗi. Ɓe ndarna
on yeeso hooreeɓe e kaanankooɓe
saabe am, faa laatanoɗon kam
seedeeɓe yeeso maɓɓe.
10 Ina tilsi Kabaaru Lobbo oon waa-
jee lenyi ɗiin fuu tafon.
11 Nde ɓe njaarii on faa ɓe kokki-
tira on, taa mbemmbeɗon dow ko
kaaloton. Nde wakkati majjum wari
fuu, on keɓan ko kaalon. Sabo wanaa
onon kaalata, wo Ruuhu Ceniiɗo
haalata.
12 Neɗɗo hokkitiran sakiike
muuɗum waree, baabiiwo du hokki-
tiran ɓiyum. Ɓiɓɓe ummanto
saaraaɓe muɓɓen, ngaɗa faa ɓe
mbaree.
13 Yimɓe fuu mbanyan on saabe
am. Ammaa tinnitiiɗo faa yottii tim-
moode fu, kam hisintee.

Haala torra mawɗo e gartol Al-masiihu
(Matta 24.15-31, Lukka 21.20-28)

14 Wakkati waran nde nji'oton «hu-
unde nyiddiniinde bonnoore»* ina
woni ɗo haanaa wonde.† (Janngu ɗo
ɗum fuu, faama maanaa majjum.)
Ndeen, tawaaɓe ley Yahuudiya fuu
ndoggira baamle.
15 Tawaaɗo dow suudu, taa jippoo
fey de wi'a naatan faa hooya huunde
ley suudu muuɗum.
16 Tawaaɗo ngesa, taa yeccoo faa
hooyowa saaya muuɗum.
17 Kay, debereedu'en e musinteeɓe
njaran torra ley balɗe ɗeen!
18 Ŋaaree Laamɗo taa ɗum waɗa
wakkati dabbunde.
19 Sabo ley balɗe ɗeen torra waɗan
mo hono muuɗum waɗaay gilla
fuɗɗoode adunaaru ndu Laamɗo tagi
nduun faa joonin, woodi du hono
muuɗum waɗataa abada katin.
20 Sini Joomiraaɗo raɓɓinɗinaayno
balɗe ɗeen, fay gooto hisataano. Am-
maa o raɓɓinɗinirii ɗe saabe suɓaaɓe
makko ɓeen.

* **13:14** Daniyiila 9.27, 11.31, 12.11. † **13:14** Ɗo Iisaa haali ko annabi Daniyiila sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley suudu dewal mawndu Alhuudiyankooɓe. Ko o sappinoo ɗuum waɗii gilla Iisaa rimaaka. Joonin Iisaa wi'i hono majjum wartan katin.

21 Wakkati oon, si goɗɗo wi'ii on:
«Ndaaree! Inan Almasiihu ɗo», naa
«Inani mo to», taa ngoondinee.
22 Sabo almasiihu'en fewreeɓe
e annabaaɓe fewreeɓe ɓangowan,
ngaɗa maandeeji e kaayeefiiji faa
majjina fay suɓaaɓe ɓeen, si na
laatoo.
23 Ndelle, kakkilon! Mi haalanii on
huunde fuu gilla ɗum waraay.
24 —Ammaa e ley balɗe ɗeen, caggal
torra oon, naange niɓɓan, lewru se-
lan yaynude,
25 koode kammu caaman, kulle
gonɗe dow kammu ɗeen ndimm-
boto.‡
26 Wakkati oon, Bii Neɗɗo oon yi'ete
ina wara e duule,§ ina warda e
baawɗe mawɗe e teddeengal.
27 O nulan maleyka'en makko let-
tugal e gorgal, horɗoore e soɓɓiire,
kawrundura suɓaaɓe makko ɓeen
gilla to adunaaru fuɗɗi faa to haaɗi.

Banndol dow yibbi
(Matta 24.32-35, Lukka 21.29-33)

28 Ekitee ko yibbi hollata: si
licce makki keyɗitii, haakorooji
makki mbilitii, oɗon anndi ndunngu
ɓadake.
29 Noon du, si on nji'ii kulle ɗeen ina
ngaɗa, annditon wakkati oon ɓadake,
ina woni e dammbugal galle.
30 Goonga kaalanammi on: ja-
maanu o timmataa tawee kulle ɗeen
fuu ngaɗaay.
31 Kammu e leydi timman, de
haalaaji am kaa timmataa abada.

No fay gooto anndiraa timmoode si wanaa Laamɗo
(Matta 24.36-44)

32 Kaa nyalaande ndeen e wakkati
oon fay gooto anndaa ɗum. Wanaa
maleyka'en wonɓe dow kammu,
wanaa Biɗɗo oon. Walaa annduɗo
ɗum si wanaa Baabiiwo oon.
33 Kakkilee, tinnoɗon e majjum,
sabo on anndaa wakkati mo o
warata.
34 Iɗum wa'i hono gorko cegiliiɗo
faa dilla, yalti suudu muuɗum, hokki
maccuɓe mum mono fuu golle mum,
yamiri doomoowo dammbugal oon
tinnoo dooma.
35 Ndelle, kakkilon, sabo on an-
ndaa nde jom galle oon wartata: ina
waawi laataade kiiral naange, naa
hakkunde jemma, naa wakkati nde
dontooje njoggata, naa fajiri.
36 Taa o juha on de o tawa oɗon
ɗaanii!
37 Ko kaalanammi on ɗuum, miɗo
haalana yimɓe fuu: kakkilon!

14

No mawɓe diina ndawriri faa nanga Iisaa
(Matta 26.1-5, Lukka 22.1-2, Yuhanna 11.45-53)

1 Balɗe ɗiɗi keddanii iidi Faltagol
e iidi buuru mo wattaaka rabilla.
Hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe
Tawreeta pilii nanngirde Iisaa e hiila
faa keɓa mbara ɗum.
2 De ɓe mbi'i:
—Taa ngaɗen ɗum ley iidi ndi de
yimɓe muurta.

No debbo joordi nebbam uurɗam dow Iisaa
(Matta 26.6-13, Yuhanna 12.1-8)

3 Wakkati oon Iisaa ina woni
ley Baytaniya, ɗo suudu Simon
noddirteeɗo ceppinɗo oon. O jooɗii
faa o nyaama. Debbo gomma naati
ina jogii faandu nebbam laaɓuɗam,
uurɗam, tiiɗuɗam coggu sanne.
Debbo oon heli faandu nduun, joori
nebbam ɗaam dow hoore makko.
4 Yoga e wonnooɓe toon ɓeen met-
taa, mbi'unduri hakkunde muɓɓen:
—Dume saabii de nebbam ɗaam
bonniraa ni?
5 Iɗam waawnoo sonneede ko ɓuri
buuɗi cardi keme tati, de hokkee
talkaaɓe!
Heddii iɓe pela debbo oon.
6 Ammaa Iisaa wi'i:
—Celee mo! Ko waɗi de oɗon torra
mo? O gollanii kam gollal lobbal.
7 Si goonga, talkaaɓe ina tawdee e
mooɗon wakkati fuu, nde muuyɗon
fuu oɗon mbaawi waɗande ɗum'en
moyyere. De miin kaa, mi taw-
dataake e mooɗon wakkati fuu.

‡ **13:25** Esaaya 13.10, 34.4, Jowiila 2.10. § **13:26** Daniyiila 7.13.

8 O wadii ko o waawi: o joorii nebbam uurdam dam dow ɓanndu am
faa mi segilanoo saabeere.
9 Goonga kaalanammi on: do
Kabaaru Lobbo waajaa e adunaaru
ndu fuu, ko debbo o wadi duum
fillitete, faa o miccitee.

No Yahuuda jamborii Iisaa
(Matta 26.14-16, Lukka 22.3-6)

10 Yahuuda Isikariyotto, gooto e
taalibaaɓe sappo e didɔ ɓeen, yehi to
hooreeɓe almaami'en faa watta Iisaa
e juude muɓɓen.
11 Nde ɓe nannoo dum ndeen, ɓe
ceyii, ɓe aadii ɓe njoɓan mo ceede.
Wakkati oon, imo fiya dabare no o
jambortoo Iisaa.

No Iisaa wadiri hiraande iidi Faltagol e taalibaaɓe muudum
(Matta 26.17-30, Lukka 22.7-23, Yuhanna 13.21-30)

12 Nyannde arande iidi buuru
mo wattaaka rabilla, nde ɓe kirsata
dammuuli iidi Faltagol ndeen, taalibaaɓe Iisaa yami dum, mbi'i:
—Toy njiddaa min njaha min cegilanowe hiraande iidi Faltagol ndeen?
13 O nuli taalibaaɓe makko didɔ, o
wi'i dum'en:
—Njehee ngalluure toon, on
kawran toon e gorko ina ronndii
loonde ndiyam. Njokkon dum.
14 Suudu ndu o naati fuu, mbi'on
jom galle oon: «Moodibbo yamii suudu
nduye nyaamdata e taalibaaɓe mum
ɓeen hiraande iidi Faltagol?»
15 O hollan on suudu sooro
mawndu moyyinaandu. Wo dow toon
cegilantodon en hiraande ndeen.
16 Taalibaaɓe didɔ ɓeen njehi, naatowi ngalluure ndeen, ɓe tawri hono
no o wi'iri ɓe noon. Toon ɓe cegilanii
hiraande iidi Faltagol ndeen.
17 Nde hiirnoo fuu, Iisaa wardi e
sappo e didɔ ɓeen.
18 Wakkati ɓe njoodinoo iɓe
nyaama fu, Iisaa wi'i:
—Goonga kaalanammi on: gooto
moodon jamboto kam, imo nyaamda
e am joonin.*
19 Ɗum laatanii ɓe kaɓɓu-ko'u, ɓe
puddi yamirde mo gooto gooto, iɓe
mbi'a:
—Kori wanaa miin?
20 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Wo gooto moodon, onon sappo e
didɔ ɓe, cuuwidindɔ e am junngo e
le'al ngal.
21 Tilay Ɓii Neddo yoppira
adunaaru no haaliraa ley Binndi
diin ni. Ammaa bone woodanii
jambotoodo Ɓii Neddo oon! Gorko
oon, si rimaakano fey ɓuri woodde
e muudum!
22 Nde ɓe nyaamannoo ndeen, Iisaa
hooyi buuru, yetti Laamdo, heltii,
hokki ɓe, wi'i:
—Njaɓee, dum wo ɓanndu am.
23 Caggal duum, o hooyi horde cabijam, o yetti Laamdo, o hokki ɓe, ɓe fuu
ɓe njari.
24 O wi'i ɓe:
—Ɗum wo yiiyam am, tabintinoojam amaana Laamdo, ndufeteedam
saabe heewɓe.
25 Goonga kaalanammi on: mi
yarataa cabijam katin si wanaa nyannde njaroymi kesam e ley laamu
Laamdo.
26 Caggal ɓe njimii Jabuura,†
ɓe njalti, ɓe njehi dow waamnde
wi'eteende Jaytun.

No Iisaa sapporii Piyeer wi'an anndaa dum
(Matta 26.31-35, Lukka 22.31-34, Yuhanna 13.36-38)

27 Iisaa wi'i ɓe:
—On fuu on njoppan kam, sabo ina
winndaa: «Mi fiyan duroowo piide
maayde, de baali diin cankitoo.»‡
28 Ammaa caggal mi iirtake, mi artoyto on Galili.
29 Piyeer wi'i mo:
—Fay si ɓe fuu ɓe njoppi ma, miin
kaa mi yoppataa ma.
30 Iisaa wi'i mo:
—Goonga kaalanammaami:
jemma hannden o pay, fadde ndontoori e joggude kile didi a wi'an a
anndaa kam kile tati.

* **14:18** Jabuura 41.10. † **14:26** Al'aada Alhuudiyankooɓe woni yimude jimi Jabuura 115-118 wakkati hiraande iidi Faltagol. ‡ **14:27** Jakariyaa 13.7.

31 De Piyeer haali, tekkini daande, wi'i:
—Fay si tilsi mi maaydan e maaɗa, abada mi wi'ataa mi anndaa ma.
Taalibaaɓe ɓeen fuu mbi'i hono noon.

No Iisaa nyaagorii Laamɗo ley Geccemane
(Matta 26.36-46, Lukka 22.39-46)

32 Ɓe njottii nokku bi'eteeɗo Geccemane, de Iisaa wi'i taalibaaɓe muuɗum ɓeen:
—Njooɗee ɗo, faa mi waɗowa du'aare.
33 O yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna. Ɓernde makko fuddi maatude kulol e kaaɗeefi.
34 O wi'i ɓe:
—Mettorgal ina mawni e am sanne faa ina nesa warude kam. Keddee ɗo, ndoomee, kakkilee.
35 O toowti seeɗa, o hippii e leydi, o du'ii yalla imo daɗa e wakkati naawɗo oon si na laatoo.
36 O wi'i:
—Abba! Aɗa waawi huunde fuu, woddinam horde torra nde. Ammaa taa laatoo ko muuyumi, ɗum laatoo ko muuyuɗaa.
37 O warti, o tawi iɓe ɗaanii. O wi'i Piyeer:
—Simon, a ɗaani naa? A walaa semmbe doomude fay haddi wawtu gooto naa?
38 Kakkilee, ndu'ee, faa taa on njarribe. Sabo hakkillo ina heewi anniya lobbo, ammaa terɗe ina lokkidi.
39 O yehi katin, o du'orii no arande ni.
40 O warti, o tawi ɓe ɗaantake, sabo ɗoyngol maɓɓe na teddi sanne. Ɓe kunngii anndude ko ɓe njaabotoo mo.
41 O warti tataɓerde, o wi'i ɓe:
—Faa joonin on ɗaani, oɗon ŋootta naa? Heyii. Wakkati oon warii. Joonin, Ɓii Neddo wattete e juuɗe luttuɓe.
42 Ummee njehen! Inan jambotooɗo kam oon ina ɓattitii.

No Iisaa nanngiraa
(Matta 26.47-56, Lukka 22.47-53, Yuhanna 18.3-12)

43 O tilaaki e haalde ɗum, de Yahuuda, gooto e sappo e ɗiɗo ɓeen, yottii ina wondi e yimɓe heewɓe jogiiɓe kaafaaje e cabbi. Wo ɓe nulaaɓe hooreeɓe almaami'en, e jannginooɓe Tawreeta, e mawɓe.
44 Jambotooɗo mo oon hokkiino ɓe filnde, wi'i:
—Mo mucciimi fu, oon woni kanko. Nanngon ɗum, njaaron ɗum kawjoɗon ɗum.
45 Yahuuda yottii tan, ɓattitii Iisaa, wi'i ɗum:
—Moodibbo!
O muccii ɗum.
46 Ndeen ɓe tuggi juuɗe maɓɓe dow Iisaa, ɓe nanngi ɗum.
47 Gooto e darinooɓe ɗoon ɓeen, soorti kaafaahi muuɗum, soppi maccuɗo Almaami Mawɗo, tayi nowru muuɗum.
48 Iisaa wi'i ɓe:
—On ngardii e kaafaaje e cabbi hono wo mi ardiiɗo muurtere naa?
49 Nyannde fuu miɗo wondunoo e mooɗon ley suudu dewal mawndu nduun miɗo waajoo, de on nanngaay kam. Ammaa tilay ko Binndi ɗiin mbi'i ɗuum tabita.
50 Ndeen, taalibaaɓe ɓeen fuu njoppi mo, ndoggi.
51 Jokolle mo ɓornaaki na waanii disaare tan, jokki mo. Ɓe nanngi ɗum,
52 de yoppi disaare ndeen, doggi ɓanndu ɓoldu.

No mawɓe diina carorii Iisaa
(Matta 26.57-68, Lukka 22.54-55, 63-71, Yuhanna 18.13-14, 19-24)

53 Ɓe njaari Iisaa to Almaami Mawɗo oon, tawi hooreeɓe almaami'en e mawɓe e jannginooɓe Tawreeta fuu ina kawriti.
54 Piyeer ina jokki mo to toowti faa naati ley taliyaare galle Almaami Mawɗo. O jooɗodii e doomooɓe ɗakkol yiite, imo yuuloo.
55 Woodi, hooreeɓe almaami'en e jeyaaɓe e waalde Saahiiɓe ndeen fuu ina piloo ko pelira Iisaa faa waree, de ɓe keɓaay.
56 Heewɓe ina pela mo dow fewre, ammaa haalaaji muɓɓen ina luttunduri.

57 Woɓɓe maɓɓe peli mo, mbi'i:
58 —Min nanii imo wi'a: «Mi liɓan suudu dewal mawndu mahiraandu juuɗe nduun, de ley balɗe tati mi nyiɓa suudu dewal wonndu ndu mahiraaka juuɗe.»
59 Kaa e ɗum du, pelooje maɓɓe ɗeen ina luttunduri.
60 Almaami Mawɗo oon ummii, darii hakkunde jamaa oon, yami Iisaa:
—Walaa ko njaabotoɗaa naa? Ko yimɓe ɓe ceedante ɗuum wo ɗume?
61 Ɗum fuu imo deyyinii, o jaabaaki fay huunde. Almaami Mawɗo oon ina yama mo katin, ina wi'a:
—Yalla aan woni Almasiihu, ɓii mo jettooje ngoodani oon naa?
62 O jaabii, o wi'i:
—Miin woni kanko. On nji'an Ɓii Neɗɗo ina jooɗii gere nyaamo Jom baawɗe oon,§ ina warda e duule kammu.*
63 Ɗuum metti Almaami Mawɗo oon faa seeki kaddule muuɗum, wi'i:
—En kaajaaka seedeeɓe katin.
64 On narrii noppi mooɗon ko o mbonkii Laamɗo ɗuum. Ɗume miiliɗon?
Ɓe fuu ɓe mbi'i imo haani wareede.
65 Woɓɓe maɓɓe puɗɗi tuttude dow makko. Ɓe cuddi yeeso makko, iɓe piya mo, iɓe mbi'a mo:
—Hey annabaajo! Haalan min moy fiyi ma!
Ndeen doomooɓe ɓeen du nanngi mo, ina peenya mo.

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa
(Matta 26.69-75, Lukka 22.56-62, Yuhanna 18.15-18, 25-27)

66 E ley ko Piyeer woni ley taliyaare galle oon, gooto e horɓe Almaami Mawɗo oon yottii.
67 Nde o yiinoo Piyeer ina yuuloo ndeen, o taykii ɗum, o wi'i:
—Aan, aɗa wondunoo e Iisaa Nasaraatuujo oon.
68 Piyeer yeddi mo, wi'i:
—Miin kaa mi anndaa, mi faamataa ko kaalataa ɗuum.
Caggal ɗuum, Piyeer yehi naatowi bolongal galle ngaal. [Ndeen ndontoori joggi.]†
69 Nde korɗo oon yiinoo mo katin fu, haalani dariiɓe ɗoon ɓeen, wi'i:
—Oo wo gooto maɓɓe!
70 Piyeer yeddi katin. Faa ɓooyti seeɗa, dariiɓe ɗoon ɓeen mbi'i Piyeer:
—Tannyoral, a gooto maɓɓe, sabo a Galilinkeejo.
71 Kanko du, o fuɗɗi hunaade e huttaade, imo wi'a:
—Mi anndaa gorko mo kaaloton haala mum oon fey!
72 Wakkati oon pay, ndontoori joggi ɗiɗaɓerde, de Piyeer miccitii ko Iisaa wi'unoo ɗuum: «Fadde ndontoori e joggude kile ɗiɗi, a wi'an a anndaa kam kile tati.» Ɓernde Piyeer metti dow majjum, heddii ina woya.

15

No Pilaatu yamiri Iisaa
(Matta 27.1-2, 11-14, Lukka 23.1-5, Yuhanna 18.28-38)

1 Nde naange fuɗunoo fu, hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta e waalde Saahiiɓe ndeen fuu, tawti mawɓe du, ɓe fuu ɓe ndawridi. Ɓe kaɓɓi Iisaa, ɓe njaari ɗum, ɓe ngatti ɗum e juuɗe Pilaatu goforneer oon.
2 Pilaatu yami mo, wi'i:
—Aan woni kaananke Alhuudiyankooɓe oon naa?
O jaabii, o wi'i:
—Aan e hoore maa haali.
3 Hooreeɓe almaami'en ɓeen ina pelda mo kulle keewɗe.
4 Pilaatu yami mo katin:
—Walaa ko njaabotoɗaa naa? A nanaay ko ɓe peldete ɗuum fuu naa?
5 Ammaa Iisaa jaabaaki fay huunde, faa ɗum haaynii Pilaatu.

No Iisaa saroraa sariya maayde
(Matta 27.15-26, Lukka 23.13-25, Yuhanna 18.39-19.16)

6 Iidi Faltagol fuu, goforneer oon ina woowi yoofande yimɓe ɓeen kasuujo gooto mo cuɓii.

§ **14:62** Jabuura 110.1. * **14:62** Daniyiila 7.13. † **14:68** Cakitte aaya 68 tawaaka e ɗereeji ɓurɗi fuu ɓooyude ɗiin.

7 Tawi gorko bi'eteeɗo Barabas
muurtidiino e woƃƃe faa ƃe mbari
neɗɗo. Wakkati oon, iƃe uddaa e kasu
saabe ko ƃe ngaɗi ɗuum.
8 Jamaa oon njehowi to Pilaatu
woni toon, naati e nyaagaade ɗum
waɗana ƃe ko woownoo waɗande ƃe
ɗuum.
9 O jaabii ƃe, o wi'i:
—Oɗon njiɗi mi yoofana on
kaananke Alhuudiyankooƃe oon
naa?
10 Sabo o faamii hooreeƃe al-
maami'en ƃeen kiram waɗi de kokki-
tiri mo.
11 De hooreeƃe ƃeen ndunyi ja-
maa oon nyaagoo Pilaatu yoofana ƃe
Barabas, ɗum ƃurani ƃe yoofa Iisaa.
12 Pilaatu jaabii katin, wi'i ƃe:
—Ndelle, ɗume njiɗuɗon mi
waɗa mo mbi'oton kaananke Alhu-
udiyankooƃe oon?
13 Ɓe yeewnii, ƃe mbi'i:
—Tontu mo e leggal palaangal!
14 Pilaatu yami ƃe:
—Ɗume o waɗi ko boni?
De ƃe ƃeydi yeewnaade semmbe:
—Tontu mo e leggal palaangal!
15 Saabe Pilaatu ina yiɗi welnude
ƃerɗe jamaa oon, yoofani ɗum'en
Barabas. Caggal ɗuum, o yamiri Iisaa
fiyee dorri, de o hokkitiri ɗum ton-
towee e leggal palaangal.

No sordaasiiƃe njalnorii Iisaa
(Matta 27.27-31, Yuhanna 19.2-3)

16 Sordaasiiƃe ƃeen njaari mo
nannowi mo ley galle laamorde toon,
kawrunduri sordaasiiƃe heddiiƃe
ƃeen fuu.
17 Ɓe ƃorni mo saaya mboɗeeha,*
ƃe canyi taarde gi'e ƃe kippi e hoore
makko.
18 Ɓe puɗɗi salminde mo, iƃe mbi'a:
—Foofoo, kaananke Alhuudiyankooƃe!
19 Iƃe piira hoore makko loosol, iƃe
tutta mo, iƃe ndikkinoo, iƃe cujidana
mo.
20 Nde ƃe tilinoo jalnoraade mo
ndeen, ƃe itti saaya mboɗeeha kaan,
ƃe ƃorni mo kaddule makko. Ndeen
ƃe njaari mo yaasin faa ƃe tontowa
mo e leggal palaangal.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal
(Matta 27.32-44, Lukka 23.26-43, Yuhanna 19.17-27)

21 Gorko gooto bi'eteeɗo Simon,
jeyaaɗo Sireene, baaba Alesandere e
Rufus, ina yuura ley ladde ina faltoo
ɗoon. Sordaasiiƃe ƃeen ndooldi mo o
wakkoo leggal Iisaa palaangal ngaal.
22 Ɓe njaari Iisaa nokku bi'eteeɗo
Golgata (maanaa majjum woni
«Nokku Laalagal Hoore»).
23 Ɓe ngaddani mo cabijam njil-
lunduraaɗam e ɗakke kaaɗuɗe faa o
yara, de o jaƃaay.
24 Ɓe tonti mo e leggal palaangal.
Ɓe pecciri kaddule makko cumnal, ƃe
ndaara ko mono fuu heƃata.†
25 Nde ƃe tontata mo ndeen, wo
wakkati yamnde jeenay beetee.
26 Ɓe mbinndi e alluwal tiimtude
hoore makko sabaabu ko o tonti-
raa. Binndi dow maggal na mbi'a:
KAANANKE ALHUUDIYANKOOƃE.
27 Ɓe tontidi mo e yanooƃe ɗiɗo,
gooto gere nyaamo makko, gooto du
gere nano makko. [
28 ‡]
29 Yimƃe faltotooƃe ɗoon ƃeen
ina njenna mo, ina ndimmba ko'e
muƃƃen, ina mbi'a:
—Hey! Liƃoowo suudu dewal
mawndu de nyiƃtoo ndu ley balɗe
tati,
30 dannu hoore maa, jippa leggal
palaangal ngal!
31 Hono noon, hooreeƃe al-
maami'en ƃeen du ina njalnoroo mo.
Kamƃe e jannginooƃe Tawreeta, iƃe
mbi'undura hakkunde maƃƃe:
—O hisinii woƃƃe, de o waawaa
hisinde hoore makko!
32 Kanko woni Almasiihu kaananke
Israa'iila oon. Jonle, o jippoo leg-
gal palaangal ngal, faa nji'en de
ngoonɗinen!
Ɓiɗo tontidaaƃe e makko ƃeen du
ina mbonkoroo mo noon.

* **15:17** Wakkati Iisaa, saaya mboɗeeha wo saaya ka kaananke ƃornotoo. † **15:24** Jabuura 22.19.
‡ **15:28** E ɗereeji ƃooydi, goddi ina ƃeyda aaya 28: Ɓum tabintini Binndi biiɗi: «O hiisodaama e bonƃe.»

Haala maayde Iisaa
(Matta 27.45-56, Lukka 23.44-49, Yuhanna 19.28-30)

33 Wakkati hakkunde naange, nimre waɗi e leydi fuu faa wakkati yamnde tati kiiral naange.
34 E ley yamnde tati kiiral naange ndeen, Iisaa feekii feekaango toowngo, wi'i:
— *Eloy, eloy, lama sabaktani?* (Ɗum na fiirta «Laamɗo am, Laamɗo am! Ɗume saabii de njoppuɗaa kam?»§)
35 Nde woɓɓe dariiɓe toon ɓeen nannoo ɗum ndeen, mbi'i:
—Inan, imo nodda annabi Iliyaasa!
36 Ndeen goɗɗo maɓɓe doggi, suuwowi tekkere ley ndiyam lammuɗam, haɓɓi nde e loosol. De o fonndini hunnduko Iisaa faa muyta, o wi'i:
—En njoppa mo, ndaaren yalla Iliyaasa waran jippina mo!
37 Caggal ɗuum, Iisaa feekii feekaango toowngo katin, de seedi e yonki.
38 Lefol paliingol ley suudu dewal mawndu ngool seekii gilla dow faa ley, laatii taye ɗiɗi.
39 Mawɗo sordaasiiɓe darinooɗo yeeso makko oon yi'i no o dilliri adunaaru ni, de wi'i:
—Si goonga ni, neɗɗo o wo Ɓii Laamɗo!
40 Rewɓe woɓɓe ina toowti, ina kaynoo. Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba pamarel e Yuusufi ina ngoni hakkunde maɓɓe.
41 Ɓeen njokkannoo mo ina ngollana mo nde o wonnoo Galili ndeen. Rewɓe woɓɓe heewɓe du ina ngoni ɗoon, yaadunooɓe e makko Urusalima.

No ɓanndu Iisaa wattiraa e saabeere
(Matta 27.57-61, Lukka 23.50-56, Yuhanna 19.38-42)

42 Ko hiiri ɗuum, tawi hawrii e wakkati segilagol, sabo nyalaande fowteteende ɓadake naatude.
43 Gooto tedduɗo e waaldeere Saahiiɓe, bi'eteeɗo Yuusufi mo Arimatiya, wari. Kanko du imo heɗii ɓangugol laamu Laamɗo. O hulaay yaade to Pilaatu o ŋaaroo ɗum ɓanndu Iisaa.
44 Ko Iisaa maayi law ɗuum, haaynii Pilaatu, noddi mawɗo sordaasiiɓe, yami ɗum yalla wo goonga o maayii.
45 Nde mawɗo sordaasiiɓe oon haalannoo ɗum Pilaatu ndeen, acci Yuusufi hooya ɓanndu nduun.
46 Yuusufi soodi kasanke, jippini ɓanndu Iisaa nduun, fiili ɗum e kasanke oon, de watti ɗum e saabeere wasaande ley hayre. Caggal ɗuum, o talliti hayre, o uddiri dammbugal saabeere ndeen.
47 Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yuusufi nji'i to o wattaa toon.

16

Haala iirtagol Iisaa
(Matta 28.1-8, Lukka 24.1-12, Yuhanna 20.1-10)

1 Nde nyalaande fowteteende faltinoo ndeen, Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba coodi nebbeele uurɗe faa njaha, ngatta e ɓanndu Iisaa.
2 Nyannde go'aɓerde e jeɗɗiire ndeen, rewɓe ɓeen ngari to saabeere ndeen illa law, wakkati puɗal naange.
3 Iɓe mbi'undura:
—Moy tallitanta en hayre wonnde e dammbugal saabeere ndeen?
4 Ammaa nde ɓe ɓantunoo gite maɓɓe ndeen, ɓe nji'i hayre ndeen tallitaama. Inde mawni sanne.
5 Wakkati ɓe naatunoo e saabeere ndeen, ɓe nji'i jokolle ina jooɗii gere nyaamo ina ɓornii saaya ndaneeha, de ɓe kuli.
6 O wi'i ɓe:
—Taa kulee! Oɗon piloo Iisaa Nasaraatuujo tontanooɗo oon. O iirtake, o walaa ɗo. Inan nokku ɗo o wattanoo ɗoon.
7 Joonin kaa, njehee, mbi'owee taalibaaɓe makko ɓeen e Piyeer o artoyto on Galili. Toon nji'oyton mo, hono no o wiirunoo on noon.

§ **15:34** Jabuura 22.2.

8 Rewɓe ɓeen njalti saabeere
ndeen, ndoggi. Iɓe ndiwna kulol,
iɓe mbemmbii sanne. Ɓe kaalanaay
fay gooto huunde ndeen no ɓe poti
hulude.
————————————————
9 Illa fajiri nyannde go'aɓerde e
jeɗɗiire, Iisaa iirtake. Caggal ko o iir-
tii ɗuum, o artii o ɓangi e Mariyama
jeyaaɗo Magdala mo o riiwnoo gin-
naaji jeɗɗi e muuɗum oon.
10 Mariyama yehi humpitoyde
kabaaru oon wondunooɓe e Iisaa
ɓeen, tawi iɓe cunii iɓe mboya.
11 Ammaa ko ɓe nani o iirtake e
ko Mariyama yi'i mo ɗuum fu, ɓe
ngoonɗinaay ɗum.
12 Caggal ɗuum, o ɓangi e ɗiɗo
maɓɓe e tagaadi ngonndi, iɓe nanngi
laawol jahoowol ladde.
13 Kamɓe du, ɓe ngarti ɓe kumpiti
heddiiɓe ɓeen, de ɓeen ngoonɗinaay
ɓe.
14 Sakitii, o ɓangi e taalibaaɓe
sappo e ngo'o ɓeen wakkati mo ɓe
nyaamata. O feliri ɓe rafi goonɗinal
maɓɓe e yoorde ɓerɗe maɓɓe, sabo
ɓe ngoonɗinaay yiiɓe mo caggal
ummitagol makko ɓeen.
15 O wi'i ɓe:
—Njehee ley adunaaru ndu fuu,
mbaajoɗon tagaaɗo fuu Kabaaru
Lobbo o.
16 Goonɗinɗo de lootaa lootagal
batisima fu, hisinte. Mo goonɗinaay
jukkete.
17 Kaayeefiiji ɗi ina ngoodani
goonɗinɓe ɓeen: ɓe ndiiwran gin-
naaji saabe am, ɓe kaalan ɗemle kese,
18 ɓe nanngiran bolle e juuɗe
maɓɓe. Fay si ɓe njari poson, fay
huunde waɗataa ɓe. Ɓe njowan juuɗe
maɓɓe e nyawɓe de cella.
19 Gaɗa Iisaa Joomiraaɗo haaldii e
maɓɓe, yeentinaa dow kammu, jooɗii
gere nyaamo Laamɗo.
20 De kamɓe kaa, ɓe njehi iɓe mbaa-
jowoo ley nokkuuje fuu. Joomi-
raaɗo ina wondi e maɓɓe, tabintiniri
konngol ngol e maandeeji kaayniiɗi
jaadooji e maggol.*

* **16:20** Aaya 9 yaade 20 tawaaka e ɗereeji ɓurɗi fuu ɓooyude ɗiin.

Linjiila Iisaa mo Lukka winndi

Ko saabii dewtere nde winndaa

1 Yimɓe heewɓe pilake fillitaade
kulle tabitinɗe hakkunde meeɗen.
2 Ɓe mbinndii ko seediiɓe gilla
fuɗɗoode ɓeen kaalani en. Seediiɓe
ɓeen ngoni halfinaaɓe faa anndina
konngol ngool.
3 Tawfilus tedduɗo, mi taykake
kulle ɗeen fuu faa woodi gilla arande,
mi tawii na hawrani kam miin du
faa mi winndane, mi fiirtane ɗum faa
laaɓa no ɗum waɗiri,
4 faa keɓaa tannyoral jannde nde
njannginaɗaa ndeen wo goonga.

No Jibiriilu sapporii rimeede Yaayaa lootoowo lootagal batisima

5 Wakkati jamaanu Hirudus,
kaananke Yahuudiya, na woodi
almaami gomma bi'eteeɗo Jakariyaa.
Imo jeyaa e waaldeere Abiya, ɓii
Haaruuna. Dee Jakariyaa du wo
yuwdi Haaruuna, innde muuɗum wo
Elisabet.
6 Ɓe ɗiɗo fuu ɓe fonnditiiɓe to
Laamɗo. Iɓe njokki jamirooje
Joomiraaɗo e sariyaaji muuɗum fuu.
Feloore fuu walaa e maɓɓe.
7 Ɓe keɓaay ɓiɗɗo, sabo Elisabet wo
dimaro. Ɓe ɗiɗo fuu ɓe naywii du.
8 Nyannde gomma, Jakariyaa
ina golla golle muuɗum yottinde
sadakaaji yeeso Laamɗo, sabo
wakkati oon wo waaldeere makko
jeyti gollal ngaal.
9 Ley al'aada almaami'en iɓe
mboownoo waɗude cumnal. Wo nii
Jakariyaa suɓiraa faa naata nokku-
ure seniinde wonnde ley suudu
dewal mawndu, de ura toon ure.
10 Jamaa oon fuu darii yaasin ina
waɗa du'aare wakkati mo ure ɗeen
mbuletee.
11 Wakkati oon maleyka Joomi-
raaɗo ɓangani mo, ina darii gere
nyaamo nokkuure urirde ndeen.
12 Nde Jakariyaa yi'unoo maleyka
oon ndeen, nesim tayi, kulol nanngi
ɗum.
13 Maleyka oon wi'i mo:
—Jakariyaa taa hulu, sabo du'aare
maa jaabaama. Deeka Elisabet ri-
mante ɓiɗɗo gorko, inndiraa ɗum
Yaayaa.
14 Ɓiɗɗo oon waddante seyo man-
ngo, heewɓe ceyorto rimeede makko,
15 sabo o laatoto tedduɗo yeeso
Joomiraaɗo. O yarataa doro, o
yarataa huunde fuu ko sulinta. O
heewan Ruuhu Ceniiɗo gilla e ley
reedu inniiko.
16 O wartiran ɓiɓɓe Israa'iila
heewɓe to Laamɗo Joomiraaɗo
muɓɓen.
17 O artoto Joomiraaɗo warde, o
wonda e ruuhu e baawɗe ɗe annabi
Iliyaasa heɓunoo, faa o wartira ɓerɗe
baabiraaɓe to ɓiɓɓe muɓɓen, faa
o wartira saliiɓe du e hakkillooji
dartiiɓe, faa moyyinana yimɓe segi-
laniiɓe garol Joomiraaɗo.
18 Jakariyaa yami maleyka oon,
wi'i:
—Noy paamirammi ɗum wo
goonga? Sabo miin mi naywii,
deekam oon du waɗi duuɓi.
19 Maleyka oon jaabii mo, wi'i:
—Miin woni Jibiriilu ɗakkiiɗo
Laamɗo, mi nulaaɗo to maaɗa faa mi
haalane kabaaru lobbo o.
20 Ndelle joonin a muumɗan. A
haalataa si wanaa wakkati mo ɗum
tabiti, sabo a goondinaay haala am.
Haala am ka tabitowan nde wakkati
majjum wari.
21 Tawi yimɓe ɓeen ina keɗii
Jakariyaa, ina haaynii ɗum'en ko
o ɓooyi ley suudu dewal mawndu
ɗuum.
22 Nde o wurtinoo ndeen, o hunngii
haaldude e maɓɓe. Ɓe paami won
ko o hollaa ley suudu dewal mawndu
nduun. Imo haalda e maɓɓe muum-
mumre, o heddii o waawaa haalde.
23 Nde balɗe golle makko tilinoo
ndeen, o hooti suudu makko.
24 Caggal balɗe ɗeen, Elisabet
deekiiko oon hooyi reedu, dammbii
haddi lebbi joy, ina wi'a:
25 —Ɗum woni ko Joomiraaɗo
waɗani kam. O taykake kam, o ittanii
kam dukkuru hakkunde yimɓe.

No maleyka sapporii rimeede Iisaa

26 Ley lewru Elisabet jeegaɓurdu
nduun, Laamɗo nuli maleyka Jibiri-
ilu e wuro wi'eteengo Nasaraatu ley
leydi Galili,
27 to surbaajo mo taan Daawda
bi'eteeɗo Yuusufi haɓɓani. Surbaajo
oon ina wi'ee Mariyama.
28 Maleyka oon naati ɗo Mariyama
woni ɗoon, wi'i ɗum:
—Aan e jam, keɓuɗo moyyere
Joomiraaɗo. Joomiraaɗo ina wondi
e maaɗa.
29 Haala kaan wemmbi Mariyama
sanne, ina miiloo ɗume jowtaango
ngo fiirtata.
30 De maleyka oon wi'i mo:
—Taa hulu, Mariyama! Sabo a heɓii
moyyere yuurunde e Laamɗo,
31 a hooyan reedu, ndimaa ɓiɗɗo
gorko, inndiraa ɗum Iisaa.
32 Ɓiɗɗo oon laatoto tedduɗo,
o noddirte Ɓii Laamɗo Toowɗo.
Laamɗo Joomiraaɗo hokkan mo
laamu maamiiko Daawda.
33 O laamoto yuwdi Yaakuuba
faa abada, laamu makko walaa
timmoode.
34 Mariyama wi'i maleyka oon:
—Noy ɗum laatortoo, sabo mi an-
ndaa gorko?
35 Maleyka oon jaabii mo, wi'i:
—Ruuhu Ceniiɗo jippoto e maaɗa,
baawɗe Laamɗo Toowɗo cud-
dete.
Saabe ɗuum, ɓiɗɗo mo ndimataa oon
inndirte Ceniiɗo, Ɓii Laamɗo.
36 Ndaar, sakiike maa Elisabet du
hooyii reedu ley nayeewu muuɗum,
o riman ɓiɗɗo gorko. Imo wi'enoo wo
o dimaro, de joonin kaa imo wondi e
reedu lewru jeegaɓurdu,
37 sabo walaa fuu ko Laamɗo
waawaa.
38 Wakkati oon, Mariyama wi'i:
—Inani kam, miin korɗo Joomi-
raaɗo, ɗum laatoranoo kam no mbi-
iruɗaa ni.
Ndeen maleyka oon dilli to makko.

No Mariyama yaari to Elisabet

39 E ley balɗe ɗeen, Mariyama um-
mii, yehi law to wuro gomma won-
ngo ley baamle Yahuudiya.
40 O naati suudu Jakariyaa, o jowti
Elisabet.
41 Nde Elisabet nannoo jowtaango
makko ndeen, ɓiɗɗo gonɗo e reedu
muuɗum oon dimmbii. Ndeen Elisa-
bet hebbinaa Ruuhu Ceniiɗo,
42 yeewnii e daande toownde, wi'i:
—A barkinaaɗo hakkunde rewɓe!
Ɓiɗɗo mo ndeeduɗaa o du wo barki-
naaɗo!
43 Miin, wo mi ɗume faa inna
Joomiraaɗo wari to am?
44 Ndaar, nde jowtaango maa yotti-
noo nowru am ndeen, ɓiɗɗo gonɗo e
reedu am oon dimmborake kuyam.
45 Barke woodanii ma, aan
goonɗinɗo ko Joomiraaɗo haalani
maa ɗuum tabitan.

Jimol Mariyama

46 Mariyama wi'i:
—Yonki am ina mana Joomiraaɗo!
47 Ɓernde am ina heewi seyo e dow
Laamɗo Kisinoowo kam,
48 sabo o yurmake kam, miin, korɗo
makko leeyuɗo.
Gilla joonin jamaanuuji fuu nod-
diran kam barkinaaɗo.
49 Sabo Jom baawɗe waɗanii kam
kulle mawɗe!
Innde muuɗum wo seniinde.
50 Yurmeende muuɗum ina woni
dow hulooɓe ɗum jamaanu
dow jamaanu.
51 O gollii golleeji mawɗi e semmbe
junngo makko,
o sankitii mawninkiniiɓe e an-
niyaaji muɓɓen.
52 O saamdinii kaanankooɓe e laa-
muuji muɓɓen,
o toownii leeyuɓe.
53 O haarnirii yolbuɓe kulle lobbe,
o yoppii jom'en jawdi juuɗe ɓole.
54-55 O wallii yimɓe Israa'iila,
maccuɓe makko ɓeen,
sabo o yeggitaay ko o haaldunoo e
maamiraaɓe meeɗen,
yurmaade Ibrahiima e yuwdi
muuɗum faa abada.
56 Mariyama waddi e Elisabet ko
waɗata lebbi tati de yeccii suudu
muuɗum.

Haala rimeede Yaayaa lootoowo lootagal batisima

57 Wakkati ndimu Elisabet yottii, o
rimi ɓiɗɗo gorko.
58 Hoddiiɓe makko e sakiraaɓe
makko nani yurmeende mawnde
nde Joomiraaɗo waɗani mo ndeen,
ceyodii e makko.
59 Nde cukalel ngeel waɗunoo
nyalaaɗe jeetati ndeen, ɓe ngari
taadude ngel.* Iɓe njiɗunoo inndirde
ngel innde baabiigel Jakariyaa,
60 ammaa inniigel jaɓaay, wi'i ngel
inndiree Yaayaa.
61 Ɓe mbi'i ɗum:
—Yimɓe maa fuu walaa inndiraaɗo
innde nde.
62 Ɓe yami baabiigel e muum-
mumre, noy yiɗi ɓiyum oon inndiree.
63 Jakariyaa yamani alluwal, win-
ndi dow maggal: «Yaayaa woni innde
maggel.» Ɓe fuu ɗum haaynii ɓe.
64 Wakkati oon pay, hunnduko
Jakariyaa yoppaa, ɗemngal mum
haɓɓitaa, ina haala, ina yetta
Laamɗo.
65 Kulol nanngi hoddiiɓe makko
ɓeen fuu. Katin du yimɓe ley baamle
Yahuudiya fuu ina kaala kabaaruuji
ɗiin.
66 Nanɓe ɗum ɓeen fuu ndesi ɗum e
ley ɓerɗe muɓɓen, ina mbi'a: «Ndelle
ɗume cukalel ngel laatoytoo?» Sabo
ɓe nji'ii junngo Joomiraaɗo ina woni
dow maggel.

Jimol Jakariyaa

67 Jakariyaa, baaba cukalel ngeel,
heewi Ruuhu Ceniiɗo, haaldi
annabaaku, wi'i:
68 —Jettooje ngoodanii Joomiraaɗo,
Laamɗo Israa'iila,
sabo warii walli yimɓe muuɗum,
rimɗini ɗum'en.
69 O waddanii en Kisinoowo jom
semmbe
yuwɗo e suudu Daawda,
maccuɗo makko.
70 Ɗum fuu ɗum laatorii hono
no o haalirnoo e kunnduɗe
annabaaɓe makko seniiɓe gilla
arande -
71 o wi'i o hisinan en e habdiiɓe men,
e juuɗe wayɓe en fuu.
72 Nii o yottiniri yurmeende nde o
aadaninoo maamiraaɓe men
ndeen,
o miccitake amaana makko
ceniiɗo,
73 hunayeere nde o hunanii maam-
men Ibrahiima,
o hokkan en
74 danneede e juuɗe wayɓe en faa
ngolliranen mo rafi kulol,
75 ndewen mo ley senaare e dar-
taare yeeso makko haddi ngu-
urndam meeɗen fuu.

76 Aan du cukalel, a noddirte
annabaajo Laamɗo Toowɗo,
sabo a artoto Joomiraaɗo warde faa
moyyinanaa mo laabi makko,
77 faa anndinaa yimɓe makko laa-
wol kisindam ley ko o yaafotoo
hakkeeji muɓɓen.
78 Saabe Laamɗo meeɗen wo keewɗo
yurmeende,
Jayngol yuurungol dow ina wara
to meeɗen,
79 faa yaynana wonɓe ley nimre e
kulol maayde,
de rewna koyɗe men dow laawol
jam.
80 Suka oon ina mawna, hakkillo
muuɗum ina ɓeydoo. O jooɗii ley
ladde faa wakkati mo o ɓanginaa e
Israa'iila.

2

Haala rimeede Iisaa Almasiihu (Matta 1.18-25)

1 E ley balɗe ɗeen, Agustus
kaananke mawɗo yamiri limgal
waɗee ley laamu Roma fuu.
2 Kangal woni limgal arandeyal,
kawrungal e laamu Kiriniyus go-
forneer leydi Siiriya.
3 Yimɓe fuu njehi winndowaade,
mono fuu e wuro muuɗum.
4 Yuusufi du dilli Nasaraatu ley
leydi Galili, faa yaha wuro Daawda
wi'eteengo Baytilaama ley leydi
Yahuudiya, sabo e lenyol Daawda
jaati o yuuri.

* **1:59** Al'aada Alhuudiyankooɓe, si suka rimaama, nyannde hokkaa innde fuu, ndeen taadetee du.

5 O yehi toon winndowaade, kanko
e Mariyama kaɓɓanaaɗo makko,
deeduɗo.
6 E ley gonal maɓɓe toon, wakkati
ndimu Mariyama yottii.
7 O rimi afo makko, o saawi ɗum e
kaddule, o fukkini ɗum ley akalawal,
sabo ɓe keɓaay nokkuure ley jip-
porde ndeen.
8 Durooɓe ina ngoni ley seraaji
ɗiin, na ndooma dammuuli muɓɓen
jemma.
9 Maleyka Joomiraaɗo ɓangani ɓe,
darja Joomiraaɗo ɗelkoowo fiilii ɓe.
Kulol manngol nanngi ɓe.
10 De maleyka oon wi'i ɓe:
—Taa kulee! Sabo miɗo haalana on
Kabaaru Lobbo laatantooɗo yimɓe
fuu seyo manngo.
11 Hannden on ndimanaama Kisi-
noowo ley wuro Daawda. Kanko
woni Almasiihu, kanko woni Joomi-
raaɗo.
12 Inan maande majjum: on tawan
cukalel keccel ina saawaa e kaddule,
ina fukkinaa ley akalawal.
13 Wakkati gooto, maleyka'en
heewɓe yuuri dow kammu, tawti
maleyka artiiɗo oon, ina njetta
Laamɗo, ina mbi'a:
14 —Manngu woodanii Laamɗo faa
dow kammuuli,
dow leydi du jam woodanii yimɓe ɓe
o horsini.
15 Nde maleyka'en ɓeen ceedunoo e
maɓɓe, de yeenti dow kammu ndeen,
durooɓe ɓeen ina mbi'undura:
—En njaha Baytilaama, ndaaren
ko waɗi, ko Joomiraaɗo anndini en
ɗuum.
16 Ɓe karii, ɓe njehi, ɓe tawi toon
Mariyama e Yuusufi e cukalel keccel
ngeel, ingel fukkinaa ley akalawal.
17 Nde ɓe njiinoo ngel ndeen, ɓe
kaalti ko maleyka oon haalani ɓe dow
maggel ɗuum.
18 Nanɓe haala durooɓe ɓeen fuu,
haaynde nanngi ɗum'en.
19 De Mariyama kaa ina resi ɗum
fuu e ɓerndem, ina miiloo ɗum.
20 Durooɓe ɓeen njeccii, ina ted-
dina Laamɗo, ina njetta ɗum saabe ko
ɓe nani e ko ɓe nji'i fuu. Sabo ɗum
fuu ɗum laatorake no maleyka oon
wiirunoo ɓe noon.

No Iisaa taadiraa e no ɓattiniraa Joomiraaɗo

21 Nde cukalel ngeel waɗunoo
nyalaaɗe jeetati ndeen, ngel taadaa,*
ngel inndiraa Iisaa. Ɗum woni
innde nde maleyka oon haalannoo
Mariyama gilla reedaay ndeen.
22 Nde balɗe laaɓugol Mariyama
yottinoo, hono no Tawreeta Muusaa
yamiri, ɓe njaari suka oon Urusali-
ima faa ɓe kalfina mo Joomiraaɗo.
23 Sabo wo hono noon winndiraa e
Tawreeta Joomiraaɗo:
«Ɓiɗɗo gorko afo fuu, Joomiraaɗo
jeyi.»†
24 Ɓe ngaɗi du sadaka kirsamaari
hono no Joomiraaɗo yamiri ni: ɓiɓɓe
buugaali ɗiɗi naa nyaabe ɗiɗi.
25 Gorko gomma ina wonnoo
Urusaliima, ina wi'ee Simeyon.
Ruuhu Ceniiɗo ina woni e makko. O
gorko dartiiɗo, kulɗo Laamɗo, imo
heɗii wakkati mo gonɗi Israa'iila
mooytetee.
26 Ruuhu Ceniiɗo anndinii mo
o maayataa si o yi'aay Almasiihu
Joomiraaɗo.
27 Joonin Ruuhu nanni mo ley su-
udu dewal mawndu nduun wakkati
mo saaraaɓe ɓeen ngaddi suka
oon faa ngaɗana ɗum ko Tawreeta
yamiri.
28 Simeyon jaɓi mo, mumbilii mo,
ina yetta Laamɗo, ina wi'a:
29 —Joonin Joomiraaɗo, haala
maaɗa kaan tabitii.
Aɗa waawi hooyude maccuɗo maaɗa
e jam,
30 sabo mi yiirii gite am kisindam
maaɗa
31 ɗam cegiliɗaa yeeso yimɓe fuu.
32 Ɗam woni annoora jaynanoowo
lenyi adunaaru fuu,
annoora darjinoowo lenyol maa
Israa'iila du.

* **2:21** Al'aada Alhuudiyankooɓe, si suka rimaama, nyannde hokkaa innde fuu, ndeen taadetee du.
† **2:23** Wurtagol 13.2, 12, 15, Limooje 18.15-16.

33 Ko haalaa dow makko ɗuum,
haaynii baabiiko e inniiko.
34 Simeyon barkini ɓe, wi'i
Mariyama, inniiko:
—Suka o warii faa laatoo sabaabu
saamugol woɓɓe e ummagol woɓɓe
ley Israa'iila. O laatoto maande nde
yimɓe calotoo.
35 Hono nii o ɓanginirta miilooji
ɓerɗe heewɓe. Aan e hoore maa,
mettorgal yuwan ɓernde maa hono
kaafaahi.
36 Annabaajo debbo bi'eteeɗo Anna
ina ɗoon kam du. Wo o ɓii Fanuwel,
jeyaaɗo e suudu Aser. O naywii
sanne. O ɓaŋaama e surbaaku makko,
o wondi e goriiko duuɓi jeɗɗi,
37 de maayi. O heddii o walaa
goriiwo. Joonin duuɓi makko ina
ngaɗa capanɗe jeetati e nay. O dil-
lataa suudu dewal mawndu nduun
fey, imo rewra Joomiraaɗo suumay-
eere e du'aare, jemma e nyalooma
fuu.
38 E wakkati oon pay, kanko du o
wari, imo yetta Laamɗo, imo haalana
heɗiiɓe garol dimɗinoowo Urusali-
ima ɓeen fuu kabaaru suka oon.
39 Nde ɓe njottinnoo huunde fuu ko
Tawreeta Joomiraaɗo yamiri ndeen,
ɓe njeccii wuro maɓɓe Nasaraatu ley
leydi Galili.
40 Suka oon ina mawna, semmbe
muuɗum e hakkillo mum ina ɓeydoo.
Moyyere Laamɗo ina woni e makko.

Haala Iisaa e jannginooɓe ley suudu dewal mawndu

41 Hitaande fuu, saaraaɓe Iisaa ina
njaha Urusaliima wakkati iidi Falt-
agol‡.
42 Nde Iisaa waɗunoo duuɓi sappo
e ɗiɗi ndeen, ɓe njehi Urusaliima no
ɓe mboowri noon.
43 Nde iidi ndiin tilinoo ndeen, ɓe
njeccii ɓe kooti, ammaa Iisaa ɓiyiiɓe
oon heddake Urusaliima, tawi ɓe
paamaay.
44 Ɓe cikkii imo wondi e yaadiraaɓe
maɓɓe ɓeen. Ɓe njehi nyalooma
kiɓɓuɗo, iɓe piloo mo hakkunde
yimɓe maɓɓe e anndaaɓe maɓɓe.
45 Ammaa ɓe njiitaay mo, ɓe njecci-
tii Urusaliima filowaade mo.
46 Balɗe tati gaɗa ɗum, ɓe tawi mo
ley suudu dewal mawndu. Imo jooɗii
hakkunde jannginooɓe, imo hettin-
danii ɗum'en, imo yamtindoo ɗum'en.
47 Hettindaniiɓe mo ɓeen fuu
kaaynaa hakkillo makko e jaabagol
makko.
48 Nde saaraaɓe makko nji'unoo mo
ndeen, haaynde nanngi ɗum'en. In-
niiko wi'i mo:
—Ɓinngel, ko saabii ngaɗuɗaa min
ni? Inan, miin e baaba maa fuu,
filagol ma haɓɓii min ko'e.
49 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Ko waɗi oɗon piloono kam? Yalla
on paamaay ina tilsi mi wona ley su-
udu Baaba am naa?
50 Ammaa ɓe paamaay haala ka o
haalani ɓe kaan.
51 Caggal ɗuum, o jippodii e maɓɓe.
Ɓe koondi Nasaraatu, o ɗowtanii ɓe.
Inniiko ina resi kulle ɗeen fuu e
ɓernde muuɗum.
52 Iisaa ina mawna, hakkillo
muuɗum ina ɓeydoo, Laamɗo e
yimɓe ina korsini mo.

3

No Yaayaa waajorii (Matta 3.1-12, Marku 1.1-8, Yuhanna 1.19-28)

1-2 Konngol Laamɗo warii to
Yaayaa, ɓii Jakariyaa oon, ley ladde.
Ɓum hawrii e hitaande sappo e
joyaɓerde laamu Tibeer kaananke
mawɗo. Ndeen Pontiyu Pilaatu won-
noo goforneer Yahuudiya, Hirudus
du ina laamii Galili. Sakiike mum
bi'eteeɗo Filipu ina laamii leydi
Ituriya e Tarakoniti, Lisaniya du ina
laamii leydi Abileen. Ɓum hawrii
e nde Annas e Kayafas laatinoo
hooreeɓe almaami'en.
3 Yaayaa yiiltii e seraaji gooruwol
Urdun fuu, ina gooyna yimɓe tuuba,

‡ **2:41** Iidi Faltagol wo miccinoori nyannde nde Laamɗo wurtini Israa'iila'en Misira. Indi miccina no maleyka faltorii suudu fuu ndu yiiyam mooytaa e dammbugal muuɗum. * **3:3** Ɓo wi'ete lootagal batisima dow haala batisima Yaayaa fu, lootagal tuubu maa mutineede du na wi'ee.

lootiree lootagal batisima* faa hakkeeji muɓɓen njaafee.
4 Wo hono noon winndiraa ley dewtere haalaaji annabi Esaaya:
«Daande ina yeewnoo ley ladde ina wi'a:
Moyyinee laawol Joomiraaɗo,
ndartinee laabi makko!
5 Luggere fuu uwete,
baamle e tile fuu leeyinee,
laabi oonyiiɗi fuu ndartinee,
laabi bonɗi fuu moyyintinee!
6 Neɗɗo fuu yi'an kisindam yuuruɗam to Laamɗo.»†
7 Yimɓe heewɓe ina ngara to Yaayaa faa lootiree lootagal batisima. De imo wi'a ɓe:
—Onon ɓiɓɓe bolle! Moy sappani on ndoggon tikkere Laamɗo waroore?
8 Ngollee golleeji kawrooji e tuubugol. Taa kooloɗon on kisan saabe wo on taaniraaɓe Ibrahiima. Sabo miɗo wi'a on, Laamɗo ina waawi waylitinde kaaye ɗe laatoo ɓiɓɓe Ibrahiima!
9 Joonin jammbere yeptaama faa soppa ɗaɗi leɗɗe. Ndelle, lekki fuu ki rimataa ɓiɓɓe lobbuɓe, soppete, faɗɗee ley yiite.
10 Yimɓe ɓeen ina yama mo:
—Ndelle ɗume min njeyi waɗude?
11 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Neɗɗo fuu jogiiɗo saayaaji ɗiɗi, hokka ngoota kaan mo walaa, neɗɗo fuu jogiiɗo nyaamdu du waɗa noon.
12 Nanngooɓe lampo ngari kam'en du faa lootee lootagal batisima, mbi'i mo:
—Moodibbo, ɗume min njeyi waɗude?
13 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Taa paltinon ko njamiraɗon nanngon ɗuum.
14 Sordaasiiɓe du yami mo kam'en du, mbi'i:
—Minen le, ɗume min njeyi waɗude?
O wi'i ɓe:
—Taa njanee fay gooto, taa pewanon fay gooto, kennyitoroɗon njobdi mon.
15 Tawi yimɓe fuu ina keɗii Almasiihu, mono fuu ina miiloo e ɓernde muuɗum yalla wanaa Yaayaa woni Almasiihu oon.
16 Yaayaa jaabii ɓe fuu, wi'i:
—Miin, ndiyam lootirammi on lootagal batisima, ammaa ɓurɗo kam baawɗe ina wara. Mi fotaay fay e haɓɓitinde ɓoggi paɗe makko. Kanko kaa, wo Ruuhu Ceniiɗo e yiite o lootirta on batisima.
17 Imo jogii yarorgal e junngo makko faa o yaroo nyaamri makko faa laaɓa, o hawrundura nyaamri ndiin ley beembal makko, de nyaande ndeen o wuldan ɗum yiite nge nyifataa.
18 Tawi Yaayaa tindinii yimɓe kulle keewɗe, ina waajoo ɗum'en Kabaaru Lobbo.
19 Kaa Hirudus, laamiiɗo oon, imo felannoo ɗum sabo ɓaŋii Hirudiya, dee mawnum, ɗuum e kulle goɗɗe bonɗe fuu ɗe waɗannoo.
20 Hirudus ɓeydi bone goɗɗo katin, uddi Yaayaa ley kasu.

No Iisaa lootiraa lootagal batisima (Matta 3.13-17, Marku 1.9-11)

21 Ɗo yimɓe fuu lootaa lootagal batisima ɗoon, Iisaa du lootaa. Wakkati mo o du'otoo oon, kammu udditii,
22 Ruuhu Ceniiɗo jippii dow makko ina wa'i hono wuugaandu. Daande yuuri dow kammu, wi'i:
—Aan woni Ɓiyam mo korsinmi, aan ceyortoomi.

Haala lenyol Iisaa (Matta 1.1-17)

23 Nde Iisaa fuɗɗannoo golle muuɗum ndeen, duuɓi muuɗum ina ngaɗa capanɗe tati. E ley miilooji yimɓe, Iisaa wo ɓii Yuusufi. Yuusufi du wo ɓii Eli,
24 Eli ɓii Matat, Matat ɓii Lewi, Lewi ɓii Melki, Melki ɓii Yannay, Yannay ɓii Yuusufi,
25 Yuusufi ɓii Matatiya, Matatiya ɓii Amos, Amos ɓii Nahum, Nahum ɓii Hesili, Hesili ɓii Naggay,

† **3:6** Esaaya 40.3-5.

26 Naggay ɓii Maata, Maata ɓii
Matatiya, Matatiya ɓii Semey, Semey
ɓii Yosek, Yosek ɓii Yahuuda,
27 Yahuuda ɓii Yohanan, Yohanan
ɓii Resa, Resa ɓii Jorobaabel, Jorobaa-
bel ɓii Seyaltiyel, Seyaltiyel ɓii Neri,
28 Neri ɓii Melki, Melki ɓii Addi,
Addi ɓii Kasam, Kasam ɓii Elmadam,
Elmadam ɓii Eri,
29 Eri ɓii Iisaa‡, Iisaa ɓii Eliyeser,
Eliyeser ɓii Yorim, Yorim ɓii Matat,
Matat ɓii Lewi,
30 Lewi ɓii Simeyon, Simeyon ɓii
Yahuuda, Yahuuda ɓii Yuusufi, Yu-
usufi ɓii Yonam, Yonam ɓii Eliyakim,
31 Eliyakim ɓii Meleya, Meleya ɓii
Menna, Menna ɓii Matata, Matata ɓii
Natan, Natan ɓii Daawda,
32 Daawda ɓii Yesa, Yesa ɓii Obet,
Obet ɓii Bo'as, Bo'as ɓii Salmon,
Salmon ɓii Naasuuna,
33 Naasuuna ɓii Aminadaabu, Am-
inadaabu ɓii Adamin, Adamin ɓii
Aram, Aram ɓii Hesruuna, Hesruuna
ɓii Fares, Fares ɓii Yahuuda,
34 Yahuuda ɓii Yaakuuba, Yaaku-
uba ɓii Isiyaaka, Isiyaaka ɓii Ibrahi-
ima, Ibrahiima ɓii Tara, Tara ɓii Na-
hor,
35 Nahor ɓii Seruku, Seruku ɓii
Reyu, Reyu ɓii Pelek, Pelek ɓii Eber,
Eber ɓii Sala,
36 Sala ɓii Kaynam, Kaynam ɓii Ar-
fasada, Arfasada ɓii Sem, Sem ɓii Nu-
uhu, Nuuhu ɓii Lamek,
37 Lamek ɓii Matusala, Matusala
ɓii Henok, Henok ɓii Yaret, Yaret ɓii
Maleliyel, Maleliyel ɓii Kaynam,
38 Kaynam ɓii Enos, Enos ɓii Set, Set
ɓii Aadama, Aadama mo Laamɗo.

4

No Ibiliisa jarriborii Iisaa
(Matta 4.1-11, Marku 1.12-13)

1 Iisaa yuuri gooruwol Urdun, ina
heewi Ruuhu Ceniiɗo. Ruuhu oon
yaari mo ley ladde.
2 Ibiliisa ina wondi e makko toon
balɗe capanɗe nay, ina jarriboo
mo. Fay huunde o nyaamaay e ley
nyalaaɗe ɗeen fuu. Caggal ɗuum, o
yolbi.
3 Ibiliisa wi'i mo:
—Si a Ɓii Laamɗo, njamiraa hayre
nde laatoo nyaamdu.
4 Iisaa jaabii mo wi'i:
—Ina winndaa: «Wanaa e nyaamdu
tan neɗɗo wuurdata.»*
5 Ibiliisa yaari mo nokku toowɗo,
holli mo laamuuji adunaaru fuu
wakkati gooto,
6 de wi'i mo:
—Mi hokkete baawɗe dow ɗum fuu
e darja mum, sabo miin hokkaa ɗum,
miɗo waawi hokkude mo muuymi.
7 Si a sujidanii kam, ɗum fuu wo
aan jeyi.
8 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Ina winndaa: «Wo Laamɗo,
Joomiraaɗo maa kaanɗaa sujidande,
kam tan kaanɗaa rewude.»†
9 Ndeen Ibiliisa yaari mo Urusali-
ima, darni mo dow to ɓuri toowde e
suudu dewal mawndu, wi'i mo:
—Si a Ɓii Laamɗo, fittu njippoɗaa e
leydi,
10 sabo ina winndaa: «O yamiran
maleyka'en makko ndeene.»
11 Ina winndaa du: «Ɓe njaɓɓete e
juuɗe maɓɓe, taa koyngal maa fiyoo e
hayre.»‡
12 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Ina winndaa: «Taa ndaartinda
Laamɗo, Joomiraaɗo maa.»§
13 Nde Ibiliisa tilinoo e jarribaade
mo ndeen, seli mo faa wakkati goɗɗo.

No Iisaa fuɗɗiri golle muuɗum ley Galili
(Matta 4.12-17, Marku 1.14-15)

14 Iisaa yeccii leydi Galili, semmbe
Ruuhu ina wondi e muuɗum,
kabaaru muuɗum sankitii e leydi
ndiin fuu.
15 Imo waajoo ley cuuɗi Alhu-
udiyankooɓe baajorɗi, yimɓe fuu ina
teddina mo.

No yimɓe Nasaraatu calorii Iisaa
(Matta 13.53-58, Marku 6.1-6)

16 O yehi Nasaraatu to o mawni
toon, o naati ley suudu waajordu

‡ **3:29** E ibraninkoore wo «Yoosuwa» * **4:4** Fillitagol Tawreeta 8.3. † **4:8** Fillitagol Tawreeta 6.13-14.
‡ **4:11** Jabuura 91.11-12. § **4:12** Fillitagol Tawreeta 6.16.

nyannde fowteteende hono no o
woowri noon. O ummii faa o jannga.
17 O hokkaa dewtere annabi
Esaaya. O weerti nde, o tawi nokku-
ure ina winndaa:
18 «Ruuhu Joomiraaɗo ina woni e am,
sabo o suɓake kam faa mi faam-
ina talkaaɓe Kabaaru Lobbo.
O nulii kam faa mi gooynana nan-
ngaaɓe yoofeede muɓɓen,
wumɓe du wumtineede muɓɓen,
torraaɓe du yoppeede muɓɓen,
19 faa mi gooyna hitaande nde
Joomiraaɗo hollata moyyere
muuɗum ndeen warii.»*
20 Caggal ɗuum, o taggi dewtere
ndeen, o hokki nde golloowo ley su-
udu waajordu oon, o jooɗii. Wonɓe
toon ɓeen fuu tufi mo gite.
21 Ndeen o fuɗɗi wi'ude ɓe:
—Hannden, Binndi ɗi nanɗon ɗiin
tabitii.
22 Ɓe fuu iɓe kaala haala makko
lobba, katin du haalaaji lobbi jaltuɗi e
hunnduko makko ɗiin ina kaaynii ɓe.
Iɓe mbi'a:
—Wanaa o woni ɓii Yuusufi oon?
23 O wi'i ɓe:
—Sikke fuu walaa on kaalanan
kam banndol ngol: «Cawroowo, sawru
hoore maa.» On mbi'an mi waɗa ko
nanɗon mi waɗii Kafarnahum ɗuum
e ley wuro am ɗo du.
24 O wi'i katin:
—Goonga kaalanammi on: annabaajo
fay gooto jaɓantaake ley wuro
muuɗum.
25 Goonga kaalanammi on, rewɓe
ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi ina
keewnoo ley Israa'iila e jamaanu
annabi Iliyaasa, wakkati nde
yuwoonde toɓaay e leydi ndiin faa
waɗi duuɓi tati e lebbi jeegom. Ndeen
rafo manngo waɗii e leydi ndiin fuu.
26 Ammaa annabi Iliyaasa nulaaka
e fay gooto maɓɓe, si wanaa e debbo
gooto mo gorum maayi, jeyaaɗo
Sarepta leydi Sidon.
27 Katin du, seppinɓe ina keewnoo
Israa'iila e jamaanu annabi Elisa, de
fay gooto maɓɓe dannaaka, si wanaa
Na'aman jeyaaɗo e leydi Siiriya.
28 Nde yimɓe wonɓe e ley suudu
waajordu nduun nannoo haala kaan
ndeen, tikki sanne,
29 ummii, mburtini Iisaa faa e gaɗa
wuro, njaari ɗum faa sera waam-
nde ɗo huɓeere maɓɓe ndeen nyiɓaa
ɗoon, faa paɗɗa mo ley.
30 Ammaa o rewi hakkunde maɓɓe,
o dilli.

No Iisaa danniri gorko gonduɗo e ginnaaru
(Marku 1.21-28)

31 Iisaa yehi ngalluure Kafar-
nahum ley leydi Galili, imo waajoo
yimɓe nyannde fowteteende.
32 Ɓe kaaynaa sanne e waaju
makko oon, sabo imo haalda e
baawɗe.
33 Gorko mo ginnaaru bonndu
woni e muuɗum ina woni ley waa-
jordu nduun, yeewnii faa toowi, wi'i:
34 —Aan Iisaa mo Nasaraatu, ɗume
jomi ma e amin? A warii faa kalkaa
min naa? Miɗo anndi ko ngonɗaa, a
Ceniiɗo yuuruɗo to Laamɗo!
35 Iisaa sappani ginnaaru nduun e
semmbe, wi'i:
—Deyyina, yaltu e makko!
Ndu liɓi neɗɗo oon hakkunde
yimɓe fuu, ndu yalti e muuɗum, tawi
ndu nawnaay ɗum fey.
36 Ɓe fuu ɗum haaynii ɓe, iɓe
yamundura hakkunde maɓɓe:
—Ko woni haala ka? Ginnaaji
bonɗi ɗiin, imo yamira ɗi baawɗe e
semmbe, de iɗi mburtoo.
37 Kabaaru Iisaa sankitii e seraaji
ɗiin fuu.

No Iisaa danniri nyawɓe heewɓe
(Matta 8.14-17, Marku 1.29-34)

38 Nde o wurtinoo waajordu nduun
ndeen, o naati suudu Simon. Esoo
Simon debbo ina wondi e jontere
naawnde. Ɓe ŋaarii mo o walla ɗum.
39 O turii dow muuɗum, o sappani
jontere ndeen e semmbe, de jontere
ndeen yoppi ɗum. Wakkati oon ni,
debbo oon ummii, jaɓɓii ɓe.
40 Wakkati nde naange saaman-
noo, jogiiɗo nyawɗo fuu waddi ɗum
to makko. Nyawɓe siyiiji nyawuuji

* **4:19** Esaaya 61.1-2.

fuu ngaddaa. O yowi juuɗe makko dow maɓɓe ɓe fuu gooto gooto, o danni ɓe.
41 Ginnaaji bondi ina mburtoo e yimɓe heewɓe idi yeewnoo, idi mbi'a:
—Aan woni Ɓii Laamɗo!
Imo sappana ginnaaji ɗiin e semmbe, o accataa ɗi kaala, sabo idi anndi kanko woni Almasiihu.

No Iisaa waajorii haala laamu Laamɗo
(Marku 1.35-39)

42 Nde weetunoo fu, Iisaa wurtii, yehi nokku perwuɗo. Jamaa oon ina filoo mo. Ɓe ngari to makko, iɓe tefa taa o seeda e maɓɓe fey.
43 Ammaa o wi'i ɓe:
—Ina tilsi mi ɓangina Kabaaru Lobbo dow laamu Laamɗo e galluuje goɗɗe. Sabo wo ɗuum nuliraami.
44 O yehi, imo waajoo ley cuuɗi baajorɗi ley leydi Yahuudiya.

5

No Iisaa noddiri taalibaaɓe arandeeɓe
(Matta 4.18-22, Marku 1.16-20)

1 Nyannde wootere Iisaa ina darii hunnduko maayo Genesaret, jamaa ina ɓillundura ɗakkol makko faa hettindoo haala Laamɗo.
2 O yi'i laanaaji ɗiɗi ina ndarii ɗakkol maayo ngoon. Tawi nanngooɓe liyyi ɓeen mburtake ley majji, ina lonna fiiliiji muɓɓen.
3 O naati ngoota laanaaji ɗiin, ka Simon kaan. O ŋaarii ɗum dirbina ka, ka naata ndiyam seeɗa. O jooɗii ley laana kaan, imo waajoo jama'aaje ɗeen.
4 Nde o selnoo waajaade ndeen, o wi'i Simon:
—Njehee to luggi, paɗɗee fiiliiji mon faa nanngon liyyi.
5 Simon jaabii, wi'i:
—Joomam, min mbaalii miɗen piloo liyyi, min keɓaay fay huunde. Ammaa saabe haala maa, mi faɗɗan fiiliiji ɗi.
6 Nde ɓe paɗɗunoo ɗi ndeen, ɓe nanngi liyyi faa keewi, faa fiiliiji maɓɓe ina ceekoo.
7 Ɓe noddi wondiiɓe maɓɓe wonɓe ley laana ngokka, ngara mballa ɓe. Ɓeen ngari, ɓe kebbini laanaaji ɗiɗi ɗiin fuu faa ɗi nesi yoolaade.
8 Nde Simon Piyeer yi'unoo ɗum fu, dikkinii yeeso makko, wi'i mo:
—Joomam, woɗɗam, sabo wo mi neɗɗo luttuɗo.
9 O wi'ii ɗum sabo kanko e wondiiɓe makko ɓeen fuu, ɓe kaaynaama saabe keewal liyyi ɗi ɓe nanngi ɗiin.
10 Hono noon Yaakuuba e Yuhanna ɓiɓɓe Jebede wonduɓe e Simon ɓeen du kaayniraa. Ammaa Iisaa wi'i Simon:
—Taa hulu, gilla joonin a laatoto pilotooɗo yimɓe.
11 Nde ɓe njottinnoo laanaaji maɓɓe leydi ndeen, ɓe njoppi ɗum fuu, ɓe njokki Iisaa.

No Iisaa danniri ceppinɗo
(Matta 8.1-4, Marku 1.40-45)

12 Wakkati Iisaa wonnoo ley ngalluure gomma, gorko ceppinɗo sanne wari. Gorko oon yi'i Iisaa, sujidi e leydi yeeso muuɗum, na ŋaaroo:
—Joomam, si a muuyii fu, aɗa waawi dannude kam faa mi laaɓa.
13 Iisaa foorti junngo mum, meemi mo, wi'i:
—Mi muuyii, daɗu!
Wakkati oon ceppam ɗam yuwi e makko.
14 De Iisaa yamiri mo taa o haalana ɗum fay gooto, ammaa wi'i mo:
—Yahu holloy hoore maa almaami, ngaɗanaa laaɓugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oon, faa faamina ɓe a daɗii.
15 De fay ko Iisaa haɗi mo haalude ɗuum, kabaaru muuɗum ɓeydii sankitaade. Jama'aaje keewɗe ina ngara, ina kawrita faa kettindanoo mo, wooɗi du ndannee e nyawuuji muɓɓen.
16 Ammaa imo toowta sera nokkuuje perwuɗe, imo waɗa du'aare.

No Iisaa selliniri mo ɓanndu waatundu
(Matta 9.1-8, Marku 2.1-12)

17 Nyannde gomma Iisaa ina waajoo. Farisa'en e jannginooɓe

Tawreeta Muusaa, yuuruɓe gure Galili e Yahuudiya, kam e Urusaliima fuu, ina njoodii. Baawɗe Joomiraaɗo ina ngoni e makko, imo danna nyawɓe.
18 Wakkati oon, woɓɓe ngaddi gorko mo ɓanndu waatundu ina fukkinaa e daɗɗo, ina piloo nannude ɗum faa pukkina ɗum yeeso makko.
19 Kaa nde ɓe kunnginoo nannude mo saabe jamaa oon, ɓe yeeŋi dow suudu nduun, ɓe njuli ndu, de ɓe njippini gorko oon e daɗɗo mum fuu hakkunde yimɓe ɓeen yeeso Iisaa.
20 Nde o yi'unoo goondinal maɓɓe ndeen, o wi'i mo ɓanndu waatundu oon:
—Gorko, hakkeeji maa njaafaama.
21 Jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en ɓeen ina miiloo hakkunde muɓɓen ina mbi'a: «Oo wo moy kaaloowo karmudi? Moy waawi yaafaade hakkeeji si wanaa Laamɗo?»
22 Iisaa faami miilooji maɓɓe, de jaabii ɓe, wi'i:
—Ko wadi odon miiloo miilooji gaadi ni e ɓerɗe moodon?
23 Ɓume ɓuri hoyude? Wi'ude hakkeeji makko njaafaama, naa wi'ude o ummoo, o yaha?
24 Ammaa faa paamon Ɓii Nedɗo ina jogii baawɗe e adunaaru ndu yaafaade hakkeeji...
Ndeen o wi'i mo ɓanndu waatundu oon:
—Mido haalane: umma, hooyu daɗɗo maa, kootaa suudu maa.
25 Wakkati gooto, mo ɓanndu waatundu oon ummii yeeso yimɓe fuu, hooyi daɗɗo muuɗum, hooti suudu mum, ina teddina Laamɗo.
26 Haaynde nanngi yimɓe ɓeen fuu, iɓe teddina Laamɗo. Ɓe kuli sanne, ɓe mbi'i:
—Hannden en nji'ii kaayeefiiji koy!

No Iisaa noddiri Lewi (Matta 9.9-13, Marku 2.13-17)

27 Caggal ɗuum, Iisaa wurtii, yi'i nanngoowo lampo gooto ina wi'ee Lewi ina joodii e suudu nanngooɓe lampo. O wi'i ɗum:
—Jokkam.
28 Lewi yoppi ɗum fuu, ummii, jokki mo.
29 Lewi waɗani mo weltaare mawnde ley suudu mum. Nanngooɓe lampo heewɓe e yimɓe woɓɓe ina nyaamda e maɓɓe.
30 Farisa'en e jannginooɓe Tawreeta ɓeen ina mbuyka, ina mbi'a taalibaaɓe makko ɓeen:
—Ko wadi odon nyaamda, odon njarda e nanngooɓe lampo e luttuɓe woɓɓe?
31 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Wanaa selluɓe kaajaa cawroowo, wo nyawɓe kaajaa cawroowo.
32 Mi waraay faa mi nodda dartiiɓe. Wo luttuɓe noddammi faa tuuba.

Haala suumayeere (Matta 9.14-17, Marku 2.18-22)

33 Ɓe mbi'i mo:
—Taalibaaɓe Yaayaa ina cuumoo sanne ina ngaɗa du'aare, hono noon taalibaaɓe Farisa'en ɓeen du ngaɗata. Ammaa ɓe maa ɓeen ina nyaama ina njara.
34 O wi'i ɓe:
—Yalla odon mbaawi suuminde warɓe ɓangal, tawa ɓaŋudo oon ina wondi e muɓɓen naa?
35 Ammaa baldе ngaran nde ɓaŋudo oon ittetee hakkunde maɓɓe. E baldе ɗeen ɓe cuumoto.
36 O banndani ɓe banndol katin:
—Fay gooto ittataa tayre e kaddungal kesal faa moyyinira kiinngal. Si ɗum wadii, joomum bonnan kesal ngaal, tawee tayre ittaande ndeen yaadataa e kiinngal ngaal.
37 Katin du, fay gooto loowataa cabijam kesam ley sumalleeji kiidɗi. Si ɗum wadii, cabijam kesam ɗaam fusan ɗi, rufa, sumalleeji ɗiin mbona.
38 Ndelle sanaa cabijam kesam loowee e ley sumalleeji kesi.
39 Fay gooto muuyataa cabijam kesam si yarii kiidɗam, sabo wi'an kiidɗam ɗaam ɓuri welde.

6

Haala nyalaande fowteteende (Matta 12.1-8, Marku 2.23-28)

1 Wadiino e nyannde fowteteende wootere, Iisaa ina rewi ley gese.

Taalibaaɓe makko ina itta cammeeji alkama, ina molma ina yakka.
2 Kaa Farisa'en woɓɓe mbi'i ɓe:
—Ko wadi oɗon ngolla ko haɗaa golleede nyannde fowteteende?
3 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Yalla on njanngaay ko Daawda wadi nde yolbunoo, kam e yaadiraaɓe muuɗum naa?
4 O naati hukum Laamɗo, o nyaami buuru cakkaaɗo oon, o hokki yaadiraaɓe makko du. Tawi le, wo almaami'en tan njeyi nyaamude buuru oon.
5 Iisaa wi'i ɓe katin:
—Ɓii Neɗɗo kam jeyi nyannde fowteteende.

No Iisaa selliniri gorko mo junngo waanngo
(Matta 12.9-14, Marku 3.1-6)

6 Nyalaande fowteteende wonnde, o naati suudu waajordu imo waajoo. Gorko mo junngo muuɗum nyaamo waati na ɗoon.
7 Jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en ina taykoo Iisaa. Iɓe ndaara yalla o dannan gorko oon nyannde fowteteende ndeen, faa ɓe keɓa ko ɓe pelira mo.
8 Ammaa Iisaa annditii miilooji maɓɓe. O wi'i mo junngo waanngo oon:
—Umma, dara hakkunde yimɓe!
Gorko oon ummii, darii.
9 Ndeen Iisaa wi'i ɓe:
—Miɗo yama on: ɗume dagii nyannde fowteteende, gollude ko woodi naa gollude ko boni? Dannude neɗɗo naa halkude ɗum?
10 Wakkati oon, o ndaari ɓe fuu, o wi'i mo junngom waati oon:
—Foortu junngo maa!
Oon foorti ngo tan, ngo dadi.
11 Ammaa yimɓe ɓeen tikkii sanne, iɓe ndawrida no ɓe ngaɗata Iisaa.

No Iisaa suɓorii nulaaɓe sappo e ɗiɗo
(Matta 10.1-4, Marku 3.13-19)

12 E ley baldе ɗeen, Iisaa wurtii, yehi dow waamnde faa du'oo. O waali imo haalda e Laamɗo.
13 Nde weetunoo ndeen, o noddi taalibaaɓe makko ɓeen, o suɓii sappo e ɗiɗo hakkunde muɓɓen, o inndiri ɗum'en nulaaɓe.
14 Kamɓe ngoni: Simon mo o indiri Piyeer, Andire minyum, Yaakuuba, Yuhanna, Filipu, Bartolome,
15 Matta, Tomaa, Yaakuuba ɓii Alfaa, Simon bi'eteeɗo Kiranoowo suudu baaba,
16 e Yahuuda ɓii Yaakuuba, kam e Yahuuda Isikariyotto, jambotooɗo mo oon.

No Iisaa waajorii yimɓe heewɓe, danni nyawɓe
(Matta 4.23-25)

17 O jippodii e maɓɓe, o darii e nokkuure yaajunde, kanko e taalibaaɓe makko heewɓe. Jamaa keewɗo yuurɗo nokkuuje leydi Yahudiya fuu na ɗoon, kam e Urusaliima, e gure ɗakkol maayo manngo gilla Tirus faa e Sidon.
18 Ɓe ngari faa ɓe kettindanoo mo, woodi du ɓe ndannee e nyawuuji maɓɓe. Ɓe ginnaaji bondi torri du, ndannaama.
19 Yimɓe ɓeen fuu ina piloo meemude mo, sabo baawɗe ina mburtoo e makko ina ndanna yimɓe ɓeen fuu.

Haala barkinaaɓe e ɓe mbarkinaaka
(Matta 5.1-12)

20 Wakkati oon, o ɓanti gite makko o ndaari taalibaaɓe makko ɓeen, o wi'i:
—Barke woodanii on, onon talkaaɓe,
sabo onon njeyi laamu Laamɗo.
21 Barke woodanii on, onon yolbuɓe joonin,
sabo on kaaran.
Barke woodanii on, onon woyooɓe joonin,
sabo on mbeltoyto.
22 Barke woodanii on si yimɓe mbanyii on,
ndiiwii on,
njennii on,
mbonnii inde mon saabe Ɓii Neɗɗo.
23 Ceyoɗon nyannde ndeen, pittiron seyo,
sabo mbarjaari mawndi ina woodani on dow kammu.

Hono noon maamiraaɓe maɓɓe
ngaɗannoo annabaaɓe.
24 Ammaa bone woodanii on, onon
joomiraaɓe jawdi,
sabo on keɓii mbelirka mon.
25 Bone woodanii on, onon haarɓe
joonin,
sabo on njolban.
Bone woodanii on, onon jalooɓe
joonin,
sabo on cunoyto, on mboyan.
26 Bone woodanii on, si yimɓe fuu
manii on,
sabo hono noon maamiraaɓe
maɓɓe ngaɗannoo annabaaɓe
fewreeɓe.

Haala yiɗugol wayɓe (Matta 5.38-48, 7.12)

27 —Ammaa onon hettindaniiɓe kam ɓeen, miɗo wi'a on: njiɗee wayɓe on, ngaɗanon wanyuɓe on moyyere.
28 Mbarkinee huɗooɓe on, ndu'anoɗon torrooɓe on du.
29 Si goɗɗo feenyii ma, hokku ɗum feenya gere goɗɗo oon du. Si goɗɗo teetii ma saaya maa jaangol, taa haɗu ɗum forgo maa du.
30 Ŋaariiɗo ma fuu, kokkaa ɗum. Teetuɗo ma gineeji maa, taa yamtu ɗum.
31 Ngaɗanee woɓɓe ko njiɗɗon ɓe ngaɗana on.
32 Si yiɗuɓe on tan njiɗoton, barke oye keɓoton? Fay luttuɓe ina njiɗi yiɗuɓe ɗum'en.
33 Si waɗanooɓe on moyyere tan ngaɗanton moyyere, barke oye keɓoton? Fay luttuɓe ɓeen hono noon ngaɗata.
34 Si ɓe miiliɗon hemrude tan nyamlotoɗon, barke oye keɓoton? Fay luttuɓe ina nyamloo luttuɓe hono muɓɓen, faa njoɓee nyamaande muɓɓen.
35 Onon le, njiɗee wayɓe on, ngaɗon moyyere, nyamloɗon tawee on miilaaki yoɓeede fey. Ndeen, on keɓan mbarjaari mawndi, on laatoto ɓiɓɓe Laamɗo Toowɗo, sabo oon ina waɗana bonnooɓe moyyere, ina waɗana bonɓe du.
36 Laatee yurmotooɓe, hono no Baaba mooɗon yurmortoo noon.

Haala hiitaade woɓɓe (Matta 7.1-5)

37 —Taa kiitee, on kiitataake. Taa njukkee, on njukkataake. Njaafee, on njaafete.
38 Kokkee, on kokkete etirgal lobbal, dimmbaangal de ɗibbaa faa yolii, ina rufa, saawee e kaddule mooɗon. Sabo etirgal ngal etirton, wo ngaal etiranteɗon.
39 O banndani ɓe banndol du, o wi'i:
—Bumɗo ina waawi ɗowude bumɗo naa? Si ɗum waɗii, wanaa ɓe ɗiɗo fuu, ɓe caaman ley luggere naa?
40 Taalibbo ɓuraa moodibbom, de taalibbo kiɓɓuɗo laatoto hono moodibbom.
41 Ko waɗi de aɗa yi'a kuɗol ley yitere sakiike maa, de aan le, a taykataako leggal gonngal e ley yitere maa ndeen?
42 Noy mbaawrataa wiide sakiike maa: «Sakiike, accu mi ittane kuɗol gonngol e yitere maa ngol», tawee aan le, a yi'ataa leggal gonngal e ley yitere maa ndeen? Munaafiki, ittu leggal gonngal ley yitere maa ngaal tafon. Ndeen jiiɗe maa laaɓan, faa keɓaa ittaa kuɗol gonngol ley yitere sakiike maa ngool.

Haala lekki e ɓiɓɓe muuɗum (Matta 7.16-20, 12.33-35)

43 —Lekki lobbi rimataa ɓiɓɓe bonɓe, lekki mbonki du rimataa ɓiɓɓe lobbuɓe.
44 Sabo lekki fuu, wo ɓiɓɓe muuɗum annditirtee. Yibbe ɓorataake e ngi'eehi, cabiije du ɓorataake e kebbe.
45 Neɗɗo moyyo, ko moyyi ko resii ley ɓernde muuɗum, ɗuum wurtinta. Neɗɗo bonɗo du, ko boni ko resii ley ɓernde muuɗum, ɗuum wurtinta. Sabo ko heewi ley ɓernde ɗuum, hunnduko wurtinta.

Haala suudu joyyinaandu dow hayre (Matta 7.24-27)

46 —Ko waɗi oɗon noddira kam «Joomam, Joomam» de on ngaɗataa ko mbiimi?
47 Neɗɗo fuu garɗo to am de hettindii haalaaji am, jokki ɗi, mi hollan on mo o nanndi:

48 Joomum ina nanndi e neɗɗo
nyiɓuɗo suudu, wasi leydi ndiin faa
yottii hayre, joyyini ndu dow mayre.
Ndeen yuwoonde mawnde toɓi faa
gooruwol heewi, fiyi e suudu nduun,
ammaa hunngii dimmbude ndu,
sabo ndu nyiɓaama faa wooɗi.
49 Kaa kettindiiɗo haala am, si
jokkaay, ina nanndi hono nyiɓuɗo
suudu dow leydi mo wasanaay ɗum
joyyinirde. Gooruwol bubboowol fiyi
e suudu nduun, de wakkati gooto ndu
saami. Suudu nduun halki halkere
mawnde sanne.

7

No Iisaa danniri golloowo mawɗo sordaasi'en
(Matta 8.5-13)

1 Nde Iisaa selnoo waajaade het-
tindaniiɓe ɗum ɓeen fu, yehi Kafar-
nahum.
2 Mawɗo sordaasi'en gooto, gol-
loowo muuɗum korsuɗo nyawi faa
ina habda e yonki.
3 Mawɗo oon nani kabaaru Iisaa.
O neli mawɓe Alhuudiyankooɓe to
Iisaa, wara, danna golloowo makko
oon.
4 Ɓe ngari to makko, iɓe ŋaaroo mo
sanne sanne, iɓe mbi'a:
—Imo haani waɗaneede ɗum,
5 sabo imo yiɗi lenyol men, katin du
kanko nyiɓi suudu men waajordu.
6 Iisaa ina yaada e maɓɓe faa ɓe
ɓadii suudu mawɗo oon. Ndeen
mawɗo oon neli yimɓe muuɗum to
Iisaa, wi'i ɗum:
—Moodibbo, taa tampin hoore
maa, sabo miin, mi hewtaay ko
naataa ley suudu am.
7 Ɗum waɗi du miiliimi mi fotaay
yaade to maa. Ammaa haalu haala
maa tan, ndeen golloowo am oon
daɗan.
8 Miin e hoore am, wo mi laamaaɗo,
de miɗo dawrana sordaasiiɓe du. Si
mi wi'ii gooto maɓɓe yaha fu, yahan.
Si mi wi'ii goɗɗo wara, waran. Si
mi wi'ii maccuɗo am waɗa huunde,
waɗan.
9 Nde Iisaa nannoo haala kaan
ndeen, ɗum haaynii ɗum, de hucciti
e yimɓe jokkuɓe ɗum ɓeen, wi'i:
—Miɗo haalana on, mi yi'aay hono
ngal goonɗinal sellude fay ley Is-
raa'iila'en.
10 Nde nulaaɓe ɓeen njeccinoo
wuro toon ndeen, tawi golloowo oon
sellii.

No Iisaa ummintiniri ɓii debbo mo gorum maayi

11 Gaɗa majjum, o yehi wuro
wi'eteengo Nayin. Taalibaaɓe makko
e yimɓe heewɓe ina njaada e makko.
12 Nde o ɓattinoo dammbugal wuro
ngoon ndeen, o hawri e maayɗo, ina
wurtinee. Wo bajjo mo bammum
maayi, inna mum ɓaŋaaka katin.
Yimɓe wuro ngoon heewɓe ina
njaada e inniiwo oon.
13 Nde Iisaa yi'unoo inniiwo oon fu,
yurmii ɗum sanne, wi'i:
—Taa woy!
14 Iisaa ɓattitii, meemi leggal
kooyirgal maayɓe ngaal. Tiigiiɓe ngal
ɓeen ndarii. O wi'i:
—Suka jokolle, miɗo wi'e: Umma!
15 Maayɗo oon ummii jooɗii, fuɗɗi
haalude. Iisaa hokkiti mo inniiko.
16 Kulol nanngi yimɓe ɓeen fuu, iɓe
teddina Laamɗo, iɓe mbi'a:
—Annabaajo mawɗo ɓangii e ley
meeɗen! Laamɗo warii ina walla
yimɓe muuɗum.
17 Kabaaru Iisaa oon sankitii e leydi
Yahuudiya e seraaji muuɗum fuu.

No Yaayaa lootoowo lootagal batisima nuliri to Iisaa
(Matta 11.2-19)

18 Taalibaaɓe Yaayaa kumpiti ɗum
kabaaru oon fuu. Yaayaa noddi ɗiɗo
muɓɓen,
19 nuli ɗum'en to Iisaa, yamowa ɗum
yalla kam woni kaanɗo warude oon,
naa ɓe ndooman goɗɗo.
20 Worɓe ɗiɗo ɓeen ngari to makko,
mbi'i mo:
—Yaayaa lootoowo lootagal
batisima nuli min e maaɗa, min yame
yalla aan woni kaanɗo warude oon,
naa min ndooman goɗɗo?
21 Wakkati oon pay, tawi o dannii
yimɓe heewɓe e nyawuuji ɗi kawtaa
sii, o riiwii ginnaaji bonɗi, o wumtinii
wumɓe heewɓe.

22 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Njehee kaaltanowee Yaayaa ko
njiiɗon e ko nanɗon: wumɓe ina
mbumta, bonnguuɓe ina njaha e
koyɗe muɓɓen, seppinɓe ina cellinee,
faaɗuɓe ina paaɗita, maayɓe ina um-
mintinee, talkaaɓe du ina kaalanee
Kabaaru Lobbo.
23 Barke woodanii mo yoppaay
goondinde kam.
24 Nde nulaaɓe ɓeen kootunoo
ndeen, Iisaa fuɗɗi haalande jamaa
oon haala Yaayaa, wi'i ɗum'en:
—Ko njaaɗon ley ladde ɗuum, wo
faa ndaarowon ɗume? Yalla huɗo ko
henndu dimmbata naa?
25 Ndelle ɗume njaaɗon faa
ndaarowon? Gorko nyaayoowo naa?
Si goonga, ɓornotooɓe kaddule lobbe
de mbuura nguurndam lobbam
ɓeen, ley cuuɗi kaanankooɓe tawe-
tee.
26 Ndelle, ɗume ndaaroyɗon?
Annabaajo naa? Goonga! Miɗo
haalana on, imo ɓuri annabaajo.
27 Kanko woni mo Laamɗo haali
kabaaru muuɗum ley Binndi, wi'i:
«Ndaaree, mi ardinante nulaaɗo am
moyyinane laawol.»*
28 Miɗo haalana on, dimoowo fuu
rimaay ɓurɗo Yaayaa. Tawi le, ɓurɗo
fuu famɗude ley laamu Laamɗo oon
na ɓuri mo teddude.
29 Yimɓe hettindaniiɓe mo ɓeen
fuu, fay nanngooɓe lampo ɓeen,
njaɓii konngol Laamɗo ko Yaayaa
looti ɗum'en lootagal batisima ɗuum.
30 Ammaa Farisa'en e jannginooɓe
Tawreeta njoppii muuyo Laamɗo ko
ɓe njaɓaay looteede e junngo Yaayaa
ɗuum.
31 Ndelle, ɗume nanndinammi
yimɓe jamaanu o? Ɓeye o nanndi?
32 Iɓe nanndi e sukaaɓe jooɗiiɓe ley
taliyaare luumo, ina noddundura,
ina mbi'a:
«Min puufanii on cereeli,
de on mbamaay.
Min mboyanii on jimi bojji,
de on mboyaay.»
33 Sabo Yaayaa lootoowo lootagal
batisima warii, nyaamataa ɓii jalo,
yarataa doro du, de oɗon mbi'a ina
wondi e ginnaaru.
34 De Ɓii Neɗɗo warii, ina nyaama
ina yara, de oɗon mbi'a, «Ndaar neɗɗo
o, kakkilanɗo nyaamude e yarude
tan, yigoo nanngooɓe lampo e luttuɓe
woɓɓe.»
35 Ammaa jaɓuɓe hakkillo Laamɗo
ɓeen fuu ina laamni wo ngo goonga.

No Iisaa yaaforii debbo pijoowo

36 Gooto e Farisa'en ɓeen noddi
mo faa ɓe nyaamda. O naati suudu
Farisaajo oon, o jooɗii faa o nyaama.
37 Debbo pijoowo ina woni ley
wuro ngoon. Ko o nani Iisaa ina
woni ley suudu Farisaajo oon ina
nyaama ɗuum, o waddi faandu neb-
bam uurɗam.
38 O hetti caggal Iisaa ɗakkol
koyɗe muuɗum,† imo woya, imo
leppinira koyɗe mum gondi makko,
imo mooytira ɗe sukundu makko.
Imo muccoo ɗe, imo joora nebbam
ɗaam dow majje.
39 Nde Farisaajo nodduɗo mo
oon yiinoo ɗum ndeen, wi'i e ley
ɓernde mum: «Si neɗɗo o wo
annabaajo, o annditan moy woni
debbo meemoowo mo oon, o faaman
wo pijoowo.»
40 Iisaa haaldi e Simon Farisaajo
oon, wi'i:
—Simon, miɗo woodi goɗɗum ko
njiɗumi haalande ma.
O jaabii:
—Haal, Moodibbo!
41 Iisaa wi'i:
—Nyamlotooɗo gomma ina rewan-
noo yimɓe ɗiɗo, gooto oon buuɗi
cardi keme joy, gooto du buuɗi cardi
capanɗe joy.
42 Kaa nde tawanoo ɓe ngalaa ko
ɓe njoɓa mo ndeen, o yaafanii ɓe ɗiɗo
fuu. Ndelle, moy e maɓɓe ɓuri yiɗude
mo?
43 Simon jaabii:
—Miɗo miila mo o yaafanii kaalisi
keewɗo oon.
Iisaa wi'i mo:
—A haalii goonga!

* **7:27** Malakiya 3.1. † **7:38** E ley jamaanu Iisaa, yimɓe ina mbaawi wahaade e dow coɓɓuli nani de nyaama.

44 Ndeen o hucciti e debbo oon, o wi'i Simon:
—A yi'ii debbo o naa? Mi naatii suudu maa, a hokkaay kam ndiyam mi loota koyɗe am. Ammaa kanko kaa, o lootirii koyɗe am e gondi makko, de o mooytiri ɗe sukundu makko.
45 Aan, a muccaaki kam, de kanko kaa, gilla naatumi, o selaay muccaade koyɗe am.
46 A wattaay nebbam dow hoore am, de kanko kaa, o joorii nebbam uurɗam dow koyɗe am.
47 Ɗum wadi miɗo wi'e: hakkeeji makko no keewiri fuu njaafaama, ndelle njinngu makko ina mawni. De jaafanaaɗo seeɗa, njinngu muuɗum heewaa.
48 Ndeen o wi'i debbo oon:
—Hakkeeji maa njaafaama.
49 Nyaamdooɓe e makko ɓeen puɗɗi yamundurde hakkunde muɓɓen: «Moy woni o neɗɗo, jottiiɗo faa yaafaade hakkeeji?»
50 O wi'i debbo oon:
—Goondinal maa hisinii ma. Yahu e jam.

8

Haala rewɓe jokkuɓe Iisaa

1 Caggal ɗuum, Iisaa ina yiiltoo ley galluuje e gure, ina gooyna, ina haala Kabaaru Lobbo dow laamu Laamɗo. Taalibaaɓe makko sappo e ɗiɗo ɓeen ina ngondi e makko,
2 kam'en e rewɓe dannaaɓe e nyawuuji muɓɓen, e ɓe ginnaaji bondi du ndiiwaa e muɓɓen. Ɓeen ngoni Mariyama innditirteeɗo Magdala mo ginnaaji jeɗɗi mburtinaa e muuɗum,
3 e Yowanna, dee howruujo Hirudus bi'eteeɗo Huja, kam e Susaana, e rewɓe woɓɓe heewɓe. Ɓe fuu ɓe mballirii Iisaa e taalibaaɓe mum jawdi maɓɓe.

Banndol dow aawoowo
(Matta 13.1-9, Marku 4.1-9)

4 Yimɓe yuuri e gure ɗeen fuu ina ngara to makko. Nde jamaa keewɗo oon fiilinoo mo ndeen, o banndani ɓe banndol ngol, o wi'i:
5 —Aawoowo wurtii faa saaka aawdi muuɗum. E ley aawugol ngool, aawdi ngondi saami e laawol, yaaɓaa, de pooli ngari, cuɓi ndi.
6 Yoga mayri saami ley korokaaye, fudi, yoori, sabo nokku oon darnataa ndiyam.
7 Yoga mayri saami to kebbe puɗata. Ndi mawnidi e majje, de kebbe ɗeen ɓilli ndi.
8 Yoga mayri saami e leydi lobbiri, fudi, rimi, wabbere fuu ɓeydii kile hemre.
Nde o haalnoo ɗum ndeen, o ɓanti daande makko, o wi'i:
—Jom nowru nanooru fuu, nana!

No Iisaa holliri ko wadi de na banndana yimɓe
(Matta 13.10-17, Marku 4.10-12)

9 Taalibaaɓe makko ɓeen yami mo:
—Ɗume banndol ngol fiirtata?
10 O wi'i ɓe:
—Onon, on kokkaama faamude ko suudii e laamu Laamɗo. De heddiiɓe ɓeen kaa, e banndi kaalirantee, faa «ndaara, tawa nji'ataa,
nana, tawa paamataa.»*

No Iisaa fiirtiri banndol aawoowo
(Matta 13.18-23, Marku 4.13-20)

11 Inan maanaa banndol ngol: aawdi ndiin wo konngol Laamɗo.
12 Ngondi sera laawol ndiin woni nanooɓe ngol, de Ibiliisa wara, itta ngol e ɓerɗe muɓɓen taa ngoondina de kisa.
13 Ngondi dow korokaaye ndiin woni nanooɓe ngol, njaɓɓoroo ngol seyo, de ɓe ngalaa ɗadi ley maggol. Wakkati seeɗa tan ɓe ngoondinta. Nde ndaartindagol wari fuu, ɓe njoppan.
14 Caamundi ley kebbe ndiin woni nanooɓe konngol ngool, ammaa ley mawnugol muɓɓen ndeen kaɓɓuko'u e jawdi e mbelirka adunaaru ɓillan ɗum'en, kunngoo rimude.
15 Ammaa ɗo aawdi ndiin saami e leydi lobbiri ɗoon, ɓeen ngoni nanirooɓe konngol ngool ɓerɗe belɗe laaɓuɗe. Ley tinnitaare ɓe tiigoo ngol faa ngol rima.

* **8:10** Esaaya 6.9.

Banndol dow lampal
(Marku 4.21-25)

16 —Fay gooto huɓɓataa lampal de hippa ɗum tummbude naa soorna ɗum ley leeso. Ko waɗata dey, ɓilan ngal faa ngal yaynana naatooɓe.
17 Sabo walaa fuu ko suuɗii ko funtintaake, walaa ko suuɗii du ko annditataake, wurtinee yaasin.
18 Ndelle, tinnee no nanirɗon ni, sabo neɗɗo fuu jogiiɗo paamal† dow laamu Laamɗo, ɓeydante. Ammaa mo walaa paamal oon, fay ko miilata ina jogii ɗuum, teetete.

Minyiraaɓe Iisaa e inna muuɗum
(Matta 12.46-50, Marku 3.31-35)

19 Inna Iisaa e minyiraaɓe muuɗum ngari to muuɗum, de ɓe mbaawaay ɓattaade ɗum saabe jamaa.
20 O haalanaa inniiko e minyiraaɓe makko ina ndarii yaasin, ina njiɗi yi'ude mo.
21 De o jaabii, o wi'i:

—Inna am e minyiraaɓe am wo nanooɓe haala Laamɗo, de ɗowtanoo ka ɓeen.

No Iisaa darniri henndu
(Matta 8.23-27, Marku 4.35-41)

22 Nyannde gomma Iisaa e taalibaaɓe muuɗum naati laana. O wi'i ɓe:

—En peyyita, njehen gere ooto maayo ngo.

Ɓe ndunnyi.
23 Ko ɓe peyyitata ɗuum, o ɗaanii. Wakkati oon, henndu mawndu ummii dow maayo, ndiyam ina naata laana kaan faa ka nesi yoolaade.
24 Ɓe ɓattitii, iɓe pindina mo iɓe mbi'a:

—Joomii amin, joomii amin, inani miɗen kalka!

O fini, o sappani henndu e bempeyye ɗeen e semmbe, de ɗum fuu ɗum darii, ɗum deyyinii.
25 Ndeen o wi'i ɓe:

—Toy goonɗinal mon woni?

Ɓe kuli, ɗum haaynii ɓe, iɓe mbi'undura:

—O wo moy ndelle? Imo yamira fay keni e ndiyam de ɗum fuu iɗum ɗowtanoo mo!

No Iisaa dannirii gonduɗo e ginnaaji
(Matta 8.28-34, Marku 5.1-20)

26 Gaɗa ɗuum ɓe njottowii leydi Gerasa'en, kuccundurndi e leydi Galili.
27 Nde o jippinoo laana kaan ndeen, gorko gonduɗo e ginnaaji jeyaaɗo e wuro ngoon hawri e makko. Gorko oon wo joppuɗo kaddule muuɗum ko ɓooyi, o jooɗaaki ley wuro, imo woni ley caabeeje.
28 Ko o yi'i Iisaa ɗuum, o halɓi, o hippii yeeso muuɗum, o haali faa toowi, o wi'i:

—Iisaa, Ɓii Laamɗo Toowɗo, ɗume njiɗɗaa waɗude kam? Miɗo nyaage, taa torram.
29 O wi'iri noon sabo Iisaa yamirii ginnaaru bonndu nduun wurtoo e makko. Kile keewɗe indu wartiwartinannoo e makko, indu nannga mo. Imo haɓɓirenoo callali, juuɗe e koyɗe fuu, de imo taya ɗi, ginnaaru nduun ina yaara mo ley ladde.
30 Iisaa yami mo, wi'i:

—Noy mbi'eteɗaa?

O jaabii:

—Miɗo wi'ee Jamaa.

Sabo ginnaaji keewɗi ina ngoni e makko.
31 Iɗi nyaagoo Iisaa taa yamira ɗi ɗi naatowa ley ɓunndu torra.
32 Tawi coggal girooji manngal ina dura dow waamnde ɗoon. Ginnaaji ɗiin ŋaarii mo o acca ɗi ɗi naatowa e ley girooji ɗiin. O acci ɗi.
33 Ɗi njalti e neɗɗo oon, ɗi naati e ley girooji ɗiin. Coggal ngaal fuu doggi, tellitii dow waamnde ndeen, naati maayo, yoolii.
34 Nde durooɓe ɓeen njiinoo ko waɗi ɗuum fu, ɓe ndoggi, ɓe kaalanowi ɗum yimɓe ngalluure ndeen e seraaji muuɗum.
35 Ɓeen ngari ndaarude ko waɗi ɗuum. Nde ɓe njottinoo Iisaa ndeen, ɓe tawi gondunooɗo e ginnaaji oon

† **8:18** Paamalɗo ina yaada e goonɗinal omtoowal ɓernde joomum faa jaɓa goonga.

ina joodii ɗakkol makko, ina ɓornii kaddule, hakkillom wartii. De kulol nanngi ɓe.
36 Yiinooɓe ɗum ɓeen kaalani yimɓe no gondunoodo e ginnaaji oon danniraa.
37 Yimɓe leydi Gerasa fuu ŋaarii Iisaa dillana ɗum'en leydi muɓɓen, sabo kulol manngol nanngii ɗum'en. O naati laana, o dilli.
38 Mo ginnaaji ndiiwaa e muuɗum oon, ŋaarii Iisaa sanne, acca o jokka ɗum. Ammaa Iisaa yeccini mo, wi'i:
39 —Hootu suudu maa, kaalanaa yimɓe maa ko Laamɗo waɗani maa.
O yehi, o gooyni e wuro ngoon fuu ko Iisaa waɗani mo ɗuum.

No Iisaa ummintiniri ɓii Jayrus e no danniri debbo nyawɗo
(Matta 9.18-26, Marku 5.21-43)

40 Nde Iisaa wartunoo ndeen, jamaa oon jakkitii ɗum, sabo yimɓe fuu ina ndoomunoo ɗum.
41 Wakkati oon, gorko bi'eteeɗo Jayrus, hooreejo suudu waajordu, wari to makko, hippii ɗakkol koyɗe makko, ŋaarii mo o wara suudu mum.
42 Ɓiyum debbo bajjo, ina habda e yonki. Duuɓi muuɗum na ngaɗa hono sappo e ɗiɗi.
E ley ko Iisaa yahata toon ɗuum, yimɓe na ɓilli ɗum sanne.
43 Debbo gooto, mo yiiyam muuɗum taccataa ko waɗata duuɓi sappo e ɗiɗi, ina tawaa toon. O hantii jawdi makko fuu to sawrooɓe, ammaa fay gooto waawaay dannude mo.
44 O yuuri gaɗa Iisaa, o meemi kommbol saaya mum. Wakkati oon yiiyam makko tacci.
45 Iisaa wi'i:
—Moy meemi kam?
Fay gooto jaabaaki, de Piyeer wi'i:
—Joomam, hakkunde yimɓe ngonɗaa, iɓe ɓilli ma.
46 Iisaa wi'i:
—Goɗɗo meemii kam, sabo mi maatii baawɗe njaltii e am.
47 Nde debbo oon annditinnoo ɗum suuɗataako fu, wari ina diwna, hippii yeeso makko, haali hakkunde yimɓe fuu ko waɗi de meemi mo, e no daɗiri wakkati gooto.
48 Iisaa wi'i mo:
—Banndam debbo, goondinal maa dannii ma. Yahu e jam.
49 O tilaaki haalde, faa goɗɗo yuuri to wuro hooreejo suudu waajordu oon, wi'i ɗum:
—Ɓiya heddaaki, taa tampin Moodibbo o katin.
50 Ammaa nde Iisaa nannoo ɗum fu, wi'i hooreejo suudu waajordu oon:
—Taa hulu, goondin tan, ɓiya oon daɗan.
51 Nde o yottinoo suudu hooreejo oon fu, o accaay fay gooto naadda e makko, si wanaa Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e baaba suka oon e inna muuɗum.
52 Yimɓe ɓeen fuu ina mboya suka oon, ina piira ɓerɗe muɓɓen mettorgal. O wi'i ɓe:
—Taa mboyee sabo o maayaay, wo o ɗaani tan.
53 Ndeen ɓe njalnorii mo, sabo iɓe anndi o maayii.
54 Iisaa nanngi junngo suka oon, ɓanti daande muuɗum, wi'i:
—Suka, umma!
55 Yonki makko warti, o ummii wakkati oon pay. Iisaa yamiri ɓe kokka mo ko o nyaama.
56 Ɗum haaynii saaraaɓe suka oon. O gongini ɓe taa ɓe kaalana fay gooto ko waɗi ɗuum.

9

No Iisaa nuliri taalibaaɓe muuɗum sappo e ɗiɗo
(Matta 10.5-15, Marku 6.7-13)

1 Iisaa noddi taalibaaɓe muuɗum sappo e ɗiɗo ɓeen, hokki ɗum'en semmbe e baawɗe riiwude ginnaaji e dannude nyawuuji.
2 O nuli ɓe ɓe ngooyna kabaaru laamu Laamɗo, ɓe ndanna nyawɓe.
3 O wi'i ɓe:
—Taa njaadee e fay huunde, wanaa sawru, wanaa mbasu, wanaa nyaamdu, wanaa buuɗi. Katin du taa adon saayaaji ɗiɗi.
4 Galle mo njippiɗon fuu, keddoɗon ɗoon faa nde ndilloton wuro ngoon.

5 Wuro fuu ngo on njaɓɓaaka e
muuɗum, si oɗon mburtoo ɗum,
piɗɗon sollaare maɓɓe wonnde e
koyɗe mon, faa laatanoo ɓe seedee
e dow bonanda maɓɓe.
6 Ɓe ndilli, iɓe ngaɗa wuro e wuro,
iɓe mbaajoo Kabaaru Lobbo, iɓe
ndanna nyawɓe wonɓe ley nokkuuje
ɗeen fuu.

No kabaaru Iisaa wemmbiri Hirudus
(Matta 14.1-12, Marku 6.14-29)

7 Hirudus, laamiiɗo oon, nde nan-
noo ko Iisaa waɗi fuu, hakkillo mum
jiiɓii. Sabo woɓɓe ina mbi'a Yaayaa
lootoowo lootagal batisima oon um-
mitii e maayde,
8 woɓɓe ina mbi'a annabi Iliyaasa
ɓangi, woɓɓe katin ina mbi'a gooto e
annabaaɓe arandeeɓe ɓeen ummitii.
9 Hirudus wi'i:
—Mi tayii hoore Yaayaa. Moy woni
o mo nanammi kabaaru muuɗum
ga'uɗo hono noon?
Imo filoo yi'ude ɗum.

No Iisaa nyaamniri worɓe uju-
naaje njoyo
(Matta 14.13-21, Marku 6.30-44,
Yuhanna 6.1-14)

10 Nulaaɓe ɓeen ngarti. Ɓe kaalani
Iisaa ko ɓe ngaɗi ɗuum fuu. O yaadi e
maɓɓe wuro wi'eteengo Baytisayda, o
toowtidi e maɓɓe.
11 Jama'aaje ɗeen nani ɗum, njokki
mo. O jakkitii ɓe, imo haalana ɓe
kabaaru laamu Laamɗo, imo danna
ley maɓɓe haajaaɓe danneede.
12 Naange fuɗɗi hiirude. Sappo e
ɗiɗo ɓeen ɓattitii mo, mbi'i mo:
—Mbi'aa jamaa o yaha ley gure e
nokkuuje ɓadiiɗe, faa keɓa to njippoo
e to nyaama, sabo ɗo wo ladde ɓolde.
13 Ammaa o wi'i ɓe:
—Onon e ko'e mooɗon, kokkee ɓe ko
ɓe nyaama!
Ɓe mbi'i mo:
—Buuruuje joy e liyyi ɗiɗi tan min
njogii, si wanaa min njaha, min
coodanowa yimɓe ɓe fuu nyaamdu.
14 Sabo yimɓe ɓeen ina ngaɗa hono
worɓe ujunaaje njoyo baka rewɓe e
sukaaɓe ngalaa. O wi'i taalibaaɓe
makko ɓeen:
—Njoyyiniree ɓe feccere feccere,
wootere fuu capanɗe njoyo.
15 Ɓe ngaɗiri noon, ɓe njoyyini ɓe
fuu.
16 O hooyi buuruuje joy ɗeen e liyyi
ɗiɗi ɗiin, o tiggitii kammu, o yetti
Laamɗo. O heltii buuru oon e liyyi
ɗiin, o hokki taalibaaɓe ɓeen peccana
jamaa oon.
17 Ɓe fuu ɓe nyaami faa ɓe kaari.
Taalibaaɓe ɓeen kawrunduri kelte
keddiiɗe ɗeen, kebbini kandeeje
sappo e ɗiɗi.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Al-
masiihu
(Matta 16.13-20, Marku 8.27-30)

18 Nyannde gomma imo toowtidi e
taalibaaɓe makko, imo waɗa du'aare.
O yami ɓe, o wi'i:
—Moy jama'aaje mbi'ata ngonumi?
19 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Woɓɓe ina mbi'a wo a Yaayaa
lootoowo lootagal batisima. Woɓɓe
du ina mbi'a wo a annabi Iliyaasa.
Woɓɓe katin du ina mbi'a wo a gooto
e annabaaɓe arandeeɓe ɓeen ummi-
tii.
20 O yami ɓe:
—Onon le, moy mbi'oton ngonumi?
Piyeer jaabii mo, wi'i:
—Wo a Almasiihu Laamɗo!
21 O sappani ɓe e semmbe taa ɓe
kaalana ɗum fay gooto.

No Iisaa haaliri dow maayde
muuɗum e iirtagol muuɗum
(Matta 16.21-23, Marku 8.31-33)

22 O ɓeydi, o wi'i:
—Ina tilsi Ɓii Neɗɗo torree torraaji
keewɗi. Mawɓe yimɓe e almaami'en
e jannginooɓe Tawreeta caloto mo. O
warete, de nyannde tataɓerde o iir-
toto.

No Iisaa jokkirtee
(Matta 16.24-28, Marku 8.34-9.1)

23 Gaɗa ɗum o wi'i ɓe fuu:

* **9:23** Maanaa hooyude leggal palaangal woni anniyaade mursude yonki muuɗum hono no Iisaa ni.

—Muuyɗo jokkude kam fuu, sela ndaarude hoore muuɗum, hooya leggal muuɗum palaangal nyannde fuu, jokka kam.*
24 Sabo muuyɗo dannude yonki muuɗum, mursan ki. Ammaa mursuɗo ki saabe am, dannan ki.
25 Ɗume heɓude adunaaru ndu fuu nafata neɗɗo si halkii yonki muuɗum naa mursii hoore muuɗum?
26 Cemtirɗo kam, miin e haalaaji am fuu, miin Ɓii Neɗɗo du, mi semtiran ɗum nde ngartidoymi e teddeengal am e teddeengal Baaba am e maleyka'en seniiɓe.
27 Goonga kaalanammi on: yoga e wonɓe ɗo ɓe maayataa, tawee nji'aay laamu Laamɗo.

No alhaali Iisaa waylitorii (Matta 17.1-8, Marku 9.2-8)

28 Hono balɗe jeetati gaɗa ko Iisaa haali haalaaji ɗiin, o yaari Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba dow waamnde faa o waɗa du'aare.
29 Nde o du'otonoo ndeen, yeeso makko waylitii, kaddule makko ndawni far faa ina njalba.
30 Inan worɓe ɗiɗo ɓangi, ina kaalda e makko. Wo Muusaa e Iliyaasa.
31 Ɓe ɓangidi e darja mawɗo, iɓe kaala dow dillugol makko adunaaru ngol o ɓadii tabintinde to Urusaliima ngool.
32 Tawi Piyeer e wonduɓe e muuɗum ɓeen wo ɗaaniiɓe ɗoyngol teddungol. Kaa ɓe pinii, ɓe nji'i darja makko, ɓe nji'i worɓe ɗiɗo wonduɓe e makko ɓeen.
33 Nde yimɓe ɗiɗo ɓeen ceedannoo e makko ndeen, Piyeer wi'i mo:

—Joomam, gonal amin ɗo ina woodi. Accu min ndarna hukumuuji tati: aan gooto, Muusaa gooto, Iliyaasa du gooto.

O anndaa ko o haalata.
34 Nde o haalannoo ɗum ndeen, ruulde wari, suddi ɓe. Nde ruulde ndeen suddunoo ɓe fu, taalibaaɓe ɓeen kuli sanne.
35 Daande yuuri e ley ruulde ndeen, wi'i:

—O woni Ɓiyam cuɓaaɗo. Kettindanee mo!
36 Nde daande ndeen tilinoo fu, Iisaa kam tan tawaa toon. Taalibaaɓe ɓeen cuudi kabaaru oon. Ley balɗe ɗeen, ɓe kaalanaay fay gooto ko ɓe nji'i ɗuum.

No Iisaa selliniri suka gonduɗo e ginnaaru (Matta 17.14-18, Marku 9.14-27)

37 Jaango majjum, nde ɓe njippinoo waamnde ndeen, jamaa keewɗo jakkitii mo.
38 E ley jamaa oon, gorko gooto yeewnii, wi'i:

—Moodibbo, miɗo nyaage, tinna ndaaranam ɓiyam gorko, sabo kam tan ngoodumi.
39 Ginnaaru ina nannga mo, o feekoo wakkati gooto, imo diwna faa hunnduko makko wurtina nguufo. Ndu yoppataa mo si wanaa terɗe makko fuu nawnoo.
40 Mi nyaagake taalibaaɓe maa ɓeen ndiiwa ndu, de ɓe kunngii.
41 Iisaa jaabii, wi'i:

—Hey jamaanu bonɗo mo walaa goonɗinal. Faa ndey ngondammi e moodon? Faa ndey keddotoomi munyande on? Waddanam suka maa o ɗo!
42 Nde suka oon warannoo ndeen, ginnaaru nduun liɓi ɗum e leydi, heddii ina diwnina ɗum. Ndeen Iisaa sappani ginnaaru nduun e semmbe, danni suka oon, hokkiti ɗum baaba muuɗum.
43 Ɗum haaynii yimɓe ɓeen fuu sanne saabe baawɗe Laamɗo mawɗe ɗeen.

No Iisaa haaliri dow maayde muuɗum e ummitagol muuɗum (Matta 17.22-23, Marku 9.30-32)

E ley ko jamaa oon fuu haaynaa e golle Iisaa ɗuum, o wi'i taalibaaɓe makko ɓeen:
44 —Onon le, omtee noppi mon, nanon ko kaalammi: Ɓii Neɗɗo wattete e juuɗe yimɓe.
45 Ammaa ɓe paamaay haala kaan, maanaa makka ina suuɗanii ɓe, faa ɓe kunngii annditinde ka. Ɓe kulii yamtindaade mo dow makka du.

Haala ɓurɗo teddude
(Matta 18.1-5, Marku 9.33-37)

46 Ndeen taalibaaɓe ɓeen ina
njeddundura moy ɓuri teddude
hakkunde muɓɓen.
47 Iisaa annditi ko ɓe miilotoo ley
ɓerɗe maɓɓe. O hooyi cukalel, o darni
ngel ɗakkol makko,
48 o wi'i ɓe:
—Neɗɗo fuu jaɓɓiiɗo cukalel ngel e
innde am, wo miin jaɓɓii. Jaɓɓiiɗo
kam du, jaɓɓake Nulɗo kam. Sabo
ɓurɗo famɗude hakkunde moodon
fuu, kam woni tedduɗo.

Haala mo salaaki en fuu ina wondi e meeɗen
(Marku 9.38-40)

49 Yuhanna haali, wi'i:
—Joomam, min nji'ii gorko gooto
ina riiwra ginnaaji e innde maa,
de min kaɗi mo, sabo o waldaa e
meeɗen.
50 Iisaa wi'i mo:
—Taa kaɗee mo ɗum, sabo mo
salaaki on fuu ina wondi e moodon.

No wuro wooto salorii Iisaa

51 Nde wakkati yeentugol Iisaa
dow kammu ɓadinoo fu, siini yahan
Urusaliima,
52 nuli nulaaɓe ardoo ɗum.
Nulaaɓe ɓeen naati ley wuro
Samariyankooɓe wooto faa cegi-
lanoo mo weerdude.
53 Ammaa wuro ngoon jaɓɓaaki
mo, sabo Urusaliima o fa'i.
54 Nde Yaakuuba e Yuhanna
nji'unoo ɗum ndeen, mbi'i:
—Joomii amin, yalla aɗa yiɗi min
njamira yiite yuura dow kammu wula
ɓe naa?
55 Ndeen Iisaa hucciti e maɓɓe, feli
ɓe.
56 Caggal ɗuum ɓe njehi wuro won-
ngo.

No yimɓe mbiiri njokkan Iisaa
(Matta 8.19-22)

57 E ley jahaangal maɓɓe ngaal,
goɗɗo wi'i mo:
—To njahataa fuu mi jokkete.
58 Iisaa wi'i mo:
—Baagaaji† ina njogii gayɗe, pooli
du ina njogii cuuɗi, ammaa Ɓii Neɗɗo
walaa fay nokku ɗo fukkina hoore
muuɗum fowta.
59 O wi'i goɗɗo katin:
—Jokkam!
Oon jaabii mo, wi'i:
—Joomam, accu mi yaha mi uwowa
baaba am tafon.
60 Iisaa wi'i mo:
—Accu maayɓe uwa maayɓe
muɓɓen. Aan kaa, yahu mbaajoɗaa
kabaaru laamu Laamɗo.
61 Goɗɗo katin wi'i mo:
—Joomam, mi jokkete, de accu mi
waynowoo yimɓe am tafon.
62 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Neɗɗo fuu nannguɗo jalo sari de
na yeeyoo, walaa ko nafata ley laamu
Laamɗo.

10

No Iisaa nuliri taalibaaɓe capanɗe njeɗɗo e ɗiɗo

1 Caggal ɗuum, Iisaa suɓii katin ca-
panɗe njeɗɗo e ɗiɗo, nuldi ɓe ɗiɗo
ɗiɗo, ɓe ardoo ɗum e wuro fuu e
nokku fuu to o anniyii yaade, kanko
e hoore makko.
2 O wi'i ɓe:
—Gese ɓenndude ina keewi, am-
maa tayooɓe keewaa. Ndelle, ŋaaree
Jom tayri nulda tayooɓe ley gese
muuɗum ɗeen.
3 Njehee. Si goonga miɗo nula on
hono wo on ɓiɓɓe baali hakkunde
pobbi.
4 Taa kooyee dannga, naa mbasu,
naa paɗe. Taa njowton fay gooto e
dow laawol.
5 Galle mo naatoton fuu, njow-
ton joomum tafon, mbi'on: «Wo jam
wondu e galle o!»
6 Si neɗɗo jom jam na woni ɗoon,
du'aare mon hewtan ɗum. Am-
maa si walaa, du'aare mon wartan e
moodon.
7 Njippodon e galle oon. Ko ɓe
kokki on fuu nyaamon, njaron,
sabo golloowo ina haandi e njobdi
muuɗum. Taa ngaɗon naata-wurtoo
ley galleeji.
8 Wuro fuu ngo naatuɗon, si on
njaɓɓaama, nyaamon ko kokkaɗon
fuu.

† **9:58** Waagaaru ina wi'ee junkuuru du.

9 Ndannon nyawɓe wonɓe ɗoon,
mbi'on yimɓe wuro ɓeen: «laamu
Laamɗo ɓadake on.»
10 Wuro fuu ngo naatuɗon, si on
njaɓɓaaka ley maggo, mburtoɗon e
laabi mum, mbi'on:
11 «Min piɗɗanii on fay colla wuro
mooɗon takkuɗo e koyɗe amin.
Ammaa anndee: laamu Laamɗo
ɓadake.»
12 Miɗo haalana on: Nyannde darn-
gal, jukkungo wuro ngoon ɓuran ngo
Sodoma ngoon bonde.

No Iisaa feliri gure caliiɗe tuubude (Matta 11.20-24)

13 Bone woodanii ma, aan Korasin!
Bone woodanii ma, aan Baytisayda!
Sabo si kaayeefiiji gaɗanooɗi e ley
mooɗon ɗiin ngaɗanooma Tirus e
Sidon fu, tawete wonɓe toon ɓeen
tuubiino law. Tawete ɓe ɓornakeno
tekke bootooji, ɓe njooɗakeno ley
ndoondi, faa ɓe kolla ɓe tuubii.
14 Saabe ɗuum, nyannde darngal,
jukkungo mooɗon ɓuran ngo Tirus e
Sidon ngoon bonde.
15 Aan du Kafarnahum, aɗa miiloo
a toownete faa yaha kammu naa? A
leeyinte faa kettaa ley maayɓe.
16 O haalani taalibaaɓe makko
katin:
—Kettindaniiɗo on fuu, miin hettin-
danii. Calaniiɗo on fuu, miin salanii.
Calaniiɗo kam fuu, salanake Nulɗo
kam oon du.
17 Capanɗe njeɗɗo e ɗiɗo ɓeen ngar-
tidi e seyo, mbi'i:
—Joomii amin, fay ginnaaji bondi
ɗiin ɗowtanake min saabe innde
maa.
18 O wi'i ɓe:
—Mi yi'ii Seyɗaani ina yuura dow
kammu, ina saama hono mayyere.
19 Nanee, mi hokkii on baawɗe
yaaɓude bolle e jahe, mi hokkii on
jaalaade baawɗe ganyo fuu. Huunde
fuu torrataa on fes.
20 Ammaa taa ceyoree ko ginnaaji
ɗowtanii on ɗuum. Ceyoree ko inɗe
mon mbinndaa dow kammu ɗuum.

Haala seyo Iisaa (Matta 11.25-27, 13.16-17)

21 Wakkati oon, Ruuhu Ceniiɗo
hebbini Iisaa seyo. Iisaa wi'i:
—Baaba, jom kammu e leydi, mi
yettii ma, sabo a suuɗii kulle ɗe
jom'en hakkillo e jom'en anndal, de
ɓanginanɗaa ɗe cukaloy. Ayyo, noon
jaati Baaba, sabo ɗuum weli maa.
22 Baaba am wattii huunde fuu ley
junngo am. Fay gooto anndaa Ɓiɗɗo
si wanaa Baabiiwo. Fay gooto an-
ndaa Baabiiwo du si wanaa Ɓiɗɗo, e
mo Ɓiɗɗo oon muuyi ɓanginande.
23 Ndeen Iisaa hucciti e taalibaaɓe
ɓeen, haalani ɗum'en kam'en tan,
wi'i:
—Barke woodanii gite jiiɗe ko
nji'oton ɗuum!
24 Sabo miɗo wi'a on, annabaaɓe
heewɓe e kaanankooɓe heewɓe na
njiɗunoo yi'ude ko nji'oton ɗuum, de
ɓe nji'aay. Iɓe njiɗunoo nanude ko
nanoton ɗuum, de ɓe nanaay.

Banndol dow Samariyanke lobbo

25 Ndeen, jannginoowo Tawreeta
gooto ummii faa ndaartindoo mo,
wi'i:
—Moodibbo, noy kaanumi waɗude
faa mi heɓa nguurndam ndu-
umiiɗam?
26 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Ɗume winndaa ley Tawreeta?
Ɗume njanngataa ley toon?
27 Jannginoowo Tawreeta oon
jaabii, wi'i:
—Njiɗiraa Laamɗo, Joomiraaɗo
maa e ɓernde maa fuu e yonki maa
fuu e semmbe maa fuu e hakkillo
maa fuu. Njiɗiraa gondo maa no
njiɗirɗaa hoore maa ni.
28 Iisaa wi'i mo:
—Jaabu maa o wooɗii. Waɗu noon,
ndeen a wuuran!
29 Kaa jannginoowo Tawreeta oon
ina yiɗi heedude e goonga, wi'i mo:
—Moy woni gondo am?
30 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Gorko gomma yuurii Urusaliima,
ina yaha Yeriko, hawri e yanooɓe. Ɓe
ɓorti mo, ɓe piyi mo faa ɓe mbayri mo
imo ɓadii maayde.
31 Tawi almaami gooto ina wara
dow laawol ngool. Nde o yi'unoo
janaaɗo oon ina waalii ɗoon fu, o
wosii ɗum, o faltii.

32 Noon Lewinke gomma du wari
nokku oon. Nde yi'unoo mo fu, wosii
mo, faltii.
33 Ammaa Samariyanke jahoowo
wari to makko, yi'i mo, yurmii mo,
34 ɓattii mo, sawriri barme makko
ɗeen nebbam e cabijam, fiili ɗum
leppi. Caggal ɗuum, o waɗɗini ɗum
araawa makko, o yaari ɗum nokku-
ure to weerɓe njippotoo, o hinnii
ɗum.
35 Jaango majjum, o itti buuɗi cardi
ɗiɗi, o hokki jom weerdude oon, o wi'i
ɗum: «Hinna mo. Si o nyaamii ko ɓuri
ɗum, nde ngartumi fu, mi yoɓete.»
36 Nde Iisaa hantunoo banndol
ngol ndeen, wi'i:
—E miilo maa, moy e tato ɓeen laatii
gondo janaaɗo oon?
37 Jannginoowo Tawreeta oon
jaabii, wi'i:
—Jurmiiɗo mo oon.
Iisaa wi'i mo:
—Aan du, yahu, waɗoy hono noon!

No Iisaa jipporii to Marta e Mariyama

38 E jahaangal maɓɓe ngaal, Iisaa
fanti wuro wooto, de debbo bi'eteeɗo
Marta jippini ɗum.
39 Marta ina woodi minyiiwo
bi'eteeɗo Mariyama. Oon ina jooɗii
ɗakkol koyɗe Iisaa, ina hettindii
haala muuɗum.
40 De Marta le, golleeji muuɗum
keewɗi ɗiin tan ngoni e hakkillo
muuɗum, wari, wi'i:
—Joomam, a hillaaka ko minyam o
yoppidi kam e golleeji ɗi ɗuum naa?
Wi'u mo, o walla kam!
41 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Marta, Marta, aɗa tampina hoore
maa e kujje keewɗe, aɗa jiiɓa hakkillo
maa.
42 Ammaa huunde wootere tan
woni ko haani. Ko Mariyama suɓii
ɗuum wo ngeɗu lobbu, o teetataake
ɗum du.

11

No Iisaa jannginiri taalibaaɓe muuɗum no du'ortee
(Matta 6.9-13, 7.7-11)

1 Nyannde gomma, Iisaa ina du'oo
e nokku gomma. Nde o tilinoo ndeen,
gooto e taalibaaɓe makko ɓeen wi'i
mo:
—Joomii amin, janngin min no min
ndu'ortoo, hono no Yaayaa jannginiri
taalibaaɓe muuɗum noon.
2 O wi'i ɓe:
—Nde ndu'otoɗon fuu, mbi'on:
«Baabiiwo,
innde maa laatoo seniinde,
laamu maa wara.
3 Kokkoraa min nyannde fuu
nyaamdu heyooru min.
4 Njaafonoɗaa min hakkeeji amin,
sabo minen du miɗen njaafoo
waɗooɓe min hakkeeji fuu.
Taa accu min njarribee.»
5 O wi'i ɓe katin:
—Si gooto mon yehii to yigoo
muuɗum hakkunde jemma, wi'ii
ɗum: «Yigoo am, nyamlam buuruuje
tati,
6 sabo yigoo am gonɗo e laawol jip-
pake wuro am, de mi walaa ko mi
hokka ɗum»,
7 yalla yigoo maa oon jaabete ley
galle toon, wi'e: «Taa torram, sabo
dammbugal ngal sokaama, miin e
sukaaɓe am du min pukkake, mi
waawaa ummaade faa mi hokke fay
huunde»?
8 Miɗo wi'a on, fay si o ummaaki
o hokkire saabe wo a yigiiko, o um-
moto, o hokke haddi ko kaajaɗaa
ɗuum, taa o hersa.
9 Miin, miɗo wi'a on: ŋaaree, on
keɓan. Pilee, on njiitan. Calminee, on
omtante.
10 Sabo ŋaariiɗo fuu heɓan. Piliiɗo
fuu yiitan. Calminɗo fuu omtante.
11 Moy e mooɗon woni baabiiwo
mo ɓiyum ŋaarotoo liingu, de hokka
ɗum mboddi?
12 Naa ŋaaroo ɗum ɓoccoonde, de
hokka ɗum yaare?
13 Ndelle no mbonirɗon nii fuu,
oɗon anndi no kokkirton ɓiɓɓe
mooɗon kulle lobbe, sakko Baaba
mooɗon gonɗo dow kammuuli.
Ŋaariiɗo mo fuu, o hokkan ɗum
Ruuhu Ceniiɗo.

No Iisaa riiwrata ginnaaji e Baawɗe Laamɗo (Matta 12.22-30, Marku 3.20-27)

14 Nyannde gomma, Iisaa ina riiwa
ginnaaru muumɗinndu goɗɗo. Nde
ginnaaru nduun wurtinoo ndeen,
muumo oon fuɗɗi haalude. Ɗum
haaynii jama'aaje ɗeen.
15 De woƃƃe maƃƃe ina mbi'a:
—Wo e baawɗe Beeljebul, hooreejo
ginnaaji oon, o riiwrata ginnaaji.
16 Woƃƃe ŋaarii mo maande
yuuroore dow kammu faa ndaartin-
doo mo.
17 Kanko le, imo anndi miilooji
maƃƃe, o wi'i ƃe:
—Laamu fuu pecciingu ina habda,
halkan. Katin du, si galle feccake na
habda fu, cankitoto.*
18 Si Seyɗaani e hoore mum feccake
fu, noy laamu mum heddortoo? Miɗo
wi'a on ɗum saabe ko mbiiɗon wo
e baawɗe Beeljebul ndiiwrammi gin-
naaji ɗuum.
19 Si tawii miin miɗo riiwra gin-
naaji e baawɗe Beeljebul, jokkuƃe on
ƃeen le, moy ndiiwrata ɗi? Ndelle
golle maƃƃe jaati kollata on ngalaa e
goonga!
20 Ammaa si tawii junngo Laamɗo
ndiiwrammi ginnaaji, ɗum ina holla
laamu Laamɗo warii to mooɗon.
21 Gorko jom semmbe tiigiiɗo
kaƃitirɗe, si haybii galle mum, jawdi
mum reenoto.
22 Ammaa si ƃurɗo ɗum semmbe
warii to muuɗum, jaalake ɗum
fu, teetan ɗum kaƃitirɗe mum ɗe
yownoo hoolaare muuɗum dow
muƃƃen ɗeen, fecca jawdi muuɗum
ndiin e woƃƃe.
23 Mo waldaa e am fuu, wo ganyo
am. Mo wallataa kam mi hawrun-
dura fuu, wo cankitoowo.

Haala yeccagol ginnaaru (Matta 12.43-45)

24 Si ginnaaru wurtake e neɗɗo fu,
ndu yiiltoyto e nokkuuje joorɗe indu
filoo ɗo ndu ŋootta, de ndu heƃataa.
Ndeen ndu wi'an: «Mi yeccoto su-
udu am ndu eggunoomi e muuɗum
nduun.»
25 Nde ndu warti fu, ndu tawan
suudu nduun fiisaama, moyyinaama.
26 Ndeen, ndu yahan, ndu wad-
dowa ginnaaji jeɗɗi ƃurɗi ndu bonde.
Ɗi naata, ɗi koɗa ley toon. Nii cakitte
neɗɗo oon ƃurdata arande muuɗum
bonde.

Haala ƃurɗo heƃude barke

27 Nde o haalannoo ɗum ndeen,
debbo gooto ley jamaa oon yepti
daande muuɗum, wi'i:
—Barke woodanii debbo deeduɗo
ma mo muynuɗaa!
28 Ammaa Iisaa jaabii, wi'i:
—Nanooƃe haala Laamɗo de njokki
ka ƃeen, kam'en ƃuri heƃude barke!

No yimƃe pilorii maande (Matta 12.38-42, Marku 8.12)

29 Wakkati mo jama'aaje ɗeen
ƃillunduri e makko ndeen, o fuɗɗi
wi'ude:
—Yimƃe jamaanu o ƃeen wo yimƃe
bonƃe. Iƃe piloo maande, de ƃe
kokkataake si wanaa maande annabi
Yuunusa ndeen.
30 Sabo no Yuunusa laatoranii Nini-
wenkooƃe maande ni, hono noon
Ɓii Neɗɗo du laatorantoo yimƃe ja-
maanu o maande.
31 Nyannde darngal, kaananke
debbo leydi horɗoore ummodoto e
worƃe jamaanu o, hiitodoo e muƃƃen,
de liƃa ɗum'en. Sabo o yuwii faa hoore
leydi, o warii faa o hettindoo haalaaji
Suleymaana kebbinaaɗi hakkilan-
taaku. Haya, ƃurɗo Suleymaana ina
ɗo!
32 Yimƃe Niniwe du ummodoto e
yimƃe jamaanu o nyannde darngal,
kiitodoo e muƃƃen, liƃa ɗum'en. Sabo
ƃe tuubii gilla nde ƃe nannoo waaju
Yuunusa ndeen. De inan, ƃurɗo Yu-
unusa ina ɗo!

Banndol annoora ƃanndu (Matta 5.15, 6.22-23)

33 —Fay gooto huƃƃataa lampal, de
suuɗa ɗum naa hippa ɗum kaakol.
Ko waɗata dey, ngal ƃilete, faa ngal
yaynana naatooƃe.

* **11:17** Timmoode aayaare nde ina waawi fiirtireede: Laamu fuu pecciingu ina haƃa, halkan, cuuɗi maggu fuu boƃƃoto.

34 Gite maa ngoni lampal ɓanndu maa. Si gite maa ina mboodi, ɓanndu maa fuu heewan annoora. Ammaa si ɗe mboodaa, ɓanndu maa fuu heewan nimre.
35 Ndelle, haybu, taa annoora gondo e maaɗa oon niɓɓa.
36 Sabo si ɓanndu maa fuu heewii annoora, tawa faa'e e mayru walaa e nimre, ndu fuu ndu heewan annoora hono no lampal yaynirante noon.

No Iisaa feliri Farisa'en e janngi-nooɓe Tawreeta
(Matta 23.1-36, Marku 12.38-40, Lukka 20.45-47)

37 Nde Iisaa tilinoo haalde ndeen, Farisaajo gooto noddi ɗum faa wottodoo e muuɗum. O naatowi, o joodii faa o nyaama.
38 Farisaajo oon, ɗum haaynii ɗum nde yi'unoo o fuɗɗii nyaamude tawi o lootaay juuɗe makko.
39 De Iisaa wi'i mo:
—Onon Farisa'en, oɗon lawya caggal kore e caggal kaake, tawee le, ɓerɗe mooɗon ina keewi nguyka e bonanda!
40 Onon majjuɓe! Wanaa Taguɗo dow oon tagi ley du naa?
41 Cakkee ko woni ley kore e kaake ɗeen. Ndeen, ko heddii ɗuum fuu laatanto on ko laaɓi.
42 Bone woodanii on, onon Farisa'en! Sabo oɗon ittana Laamɗo jakka naanaa e jakka haako lekkoy ngokkoy e ko aawoton fuu. Kaa oɗon kuyfini dartaare, oɗon kuyfini yidde Laamɗo. Wo kanjum kaannoɗon waɗude tawee on njoppaay ko heddii ɗuum.
43 Bone woodanii on, onon Farisa'en! Sabo oɗon njiɗi jooɗaade nokkuuje tedduɗe ley cuuɗi baajorɗi, oɗon njiɗi salmineede e nokkuuje ɗe yimɓe keewi.
44 Bone woodanii on! Sabo oɗon nanndi hono caabeeje ɗe ngalaa maande, ɗe yimɓe njahata dow muɓɓen, tawee anndaa.
45 Gooto e janngi-nooɓe Tawreeta jaabii Iisaa, wi'i:
—Moodibbo, no kaalirtaa ni, na huyfina min, minen du.
46 O jaabii, o wi'i:
—Onon janngi-nooɓe Tawreeta du, bone woodanii on! Sabo oɗon ndonnda yimɓe doŋle tedduɗe, tawee onon e ko'e mon, on meemirtaa ɗe fay e hoore honndu mooɗon.
47 Bone woodanii on, sabo oɗon moyyintinoo caabeeje annabaaɓe ɓe maamiraaɓe mon mbarnoo ɓeen.
48 Ndelle oɗon ceedoo golle maɓɓe ɗeen ina mbeli on. Sabo kamɓe, ɓe mbarii annabaaɓe, onon du, oɗon moyyintinoo caabeeje muɓɓen!
49 Ɗum le, Laamɗo hakkilanteejo wi'i: «Mi nuldan ɓe annabaaɓe e nulaaɓe, ɓe mbara yoga, ɓe torra yoga.»
50 Ɗum waɗi de yiiyam annabaaɓe ndufaaɗam gilla e fuɗɗoode adunaaru ɗaam, ina yomnitoree e yimɓe jamaanu o,
51 gilla e yiiyam Haabiila faa e yiiyam Jakariyaa baraaɗo hakkunde hirsirde e suudu dewal mawndu nduun. Miɗo haalana on goonga: ɗum fuu ɗum yomnitorte e jamaanu o.
52 Bone woodanii on, onon janngi-nooɓe Tawreeta! Sabo on teetii cokitirgal anndal. Onon e ko'e mon on naataay, de yiɗuɓe naatude ɓeen du, on accaay naata.
53 Nde Iisaa dillunoo ɗoon, janngi-nooɓe Tawreeta e Farisa'en ina ɓernani ɗum sanne sanne. Iɓe yama mo kulle keewɗe,
54 heddii iɓe tuufa mo faa ɓe keɓa e hunnduko makko ko ɓe nanngira mo.

12

Haala kulol Laamɗo
(Matta 10.26-31)

1 Wakkati oon yimɓe ujunaaje sowre kawriti faa ina njaaɓundura. Ndeen Iisaa wi'i taalibaaɓe mum ɓeen:
—Ndeentee e rabilla Farisa'en, ɗum woni naafikaare.
2 Walaa fuu ko suddii ko sudditataake, walaa ko suuɗii ko ɓangintaake.
3 Ɗum waɗi huunde fuu ko kaalɗon ley nimre nanete ley annoora. Katin du ko cowndiɗon ley cuuɗi ommbaaɗi fuu, gooynete faa dow cuuɗi.

4 Miɗo haalana on, onon yigiraaɓe
am: taa kulee waroo ɓe ɓanndu de
walaa fuu ko mbaawi gaɗa ɗuum.
5 Mi hollan on mo kaanɗon
hulde: kulon baroowo neɗɗo, jogiiɗo
baawɗe nannude ɗum ley jahan-
nama. Goonga, miɗo wi'a on: oon
kaanɗon hulude!
6 Wanaa pooloy njoyoy ina coottee
buuɗi ɗiɗi tan naa? Ammaa fay e
noon, Laamɗo yeggitataa fay gootel e
makkoy.
7 Ko ɓuri noon du, fay ngaasa
ko'e mooɗon fuu limaama faa laaɓi.
Ndelle, taa kulee, sabo oɗon ɓuri
pooli keewɗi teddude.

Haala jaɓande Almasiihu yeeso yimɓe
(Matta 10.32-33, 12.32, 10.19-20)

8 Miɗo wi'a on: neɗɗo fuu jaɓanɗo
kam yeeso yimɓe, miin Ɓii Neɗɗo
du mi jaɓan ɗum yeeso maleyka'en
Laamɗo.
9 Ammaa caliiɗo kam yeeso yimɓe,
salete yeeso maleyka'en Laamɗo.
10 Neɗɗo fuu kaalɗo ko boni e
dow Ɓii Neɗɗo, ina waawi yaafeede.
Ammaa mbonkiiɗo Ruuhu Ceniiɗo
yaafataake.
11 Nde yimɓe njaari on to cuuɗi
baajorɗi naa yeeso hooreeɓe naa
laamiiɓe taa mbemmbeɗon ko
njaabotoɗon, naa ko kaaloton,
12 sabo Ruuhu Ceniiɗo anndinan
on wakkati oon ko kaanɗon haalde.

Banndol dow jom jawdi pamaro hakkillo

13 Goɗɗo ley jamaa oon wi'i:
—Moodibbo, wi'u mawnam o
hokka kam ngeɗu am e ndongu amin.
14 O jaabii ɗum, o wi'i:
— Hey gorko, moy waɗi kam caro-
tooɗo mon naa peccoowo jawdi mon?
15 O wi'i jamaa oon:
—Tinnee ndeentee e eelgal* jawdi
fuu, sabo wanaa jawdi wuurnata
neɗɗo, fay si tawaa wo jom jawdi.
16 O banndani ɓe banndol, o wi'i:
—Jom jawdi gomma, gese muuɗum
mboodiino sanne.
17 Imo miiloo e hoore makko: «Noy
ngaɗammi? Sabo mi walaa fuu ɗo mi
resa nyaamri am ndi.
18 Ayyo, nii ngaɗammi: mi liɓan
beembe am ɗeen, mi nyiɓa goɗɗe
ɓurɗe ɗe manngu, mi resa nyaamri
am ndi e jawdi am fuu toon.
19 De mi wi'a e hoore am: A heɓii
jawdi mbaawndi jogaade ma duuɓi
keewɗi. Fowtu, nyaamaa, njaraa,
mbeltoɗaa.»
20 Ammaa Laamɗo wi'i mo: «Aan
pamɗuɗo hakkillo! Yonki maa ittete
e jemma o. Moy adata ko paggiɗaa
ɗuum?»
21 Nii woni sifa neɗɗo fuu pag-
ganiiɗo hoore muuɗum jawdi, de
wanaa jom jawdi yeeso Laamɗo.

Haala hoolaade Laamɗo
(Matta 6.25-34)

22 Ndeen o wi'i taalibaaɓe makko
ɓeen:
—Ɗum waɗi miɗo wi'a on: taa ngu-
urndam mon haɓɓa on ko'e e ko
nyaamoton. Taa ɓalli mon du kaɓɓa
on ko'e e ko ɓornotoɗon.
23 Sabo nguurndam ina ɓuri
nyaamdu, ɓanndu du ina ɓuri koltal.
24 Taykee dowdaake le: ɗe
aawataa, ɗe tayataa, ɗe ngalaa re-
sirde, ɗe ngalaa beembe, ammaa
Laamɗo ina nyaamna ɗe. Onon, oɗon
ɓuri pooli ɗiin to woɗɗi!
25 Moy e mooɗon waawi ɓeydude
balɗe muuɗum fay nyalooma gooto
saabe kaɓɓu-ko'u muuɗum?
26 Ndelle, si tawii on mbaawaa
waɗude fay hono ɗum e famɗude, ko
waɗi oɗon kaɓɓi ko'e mon e dow ko
heddii ɗuum?
27 Yeewee pinndiiji no mawnirta.
Ɗi tampataa, ɗi mottataa. Ammaa
miɗo wi'a on, fay Suleymaana e darja
muuɗum fuu holtiraay hono gootel e
majji ni.
28 Laamɗo ina holtinira ni
huɗo wonko ley ladde hannden,
faɗɗeteeko e yiite jaango, sakko onon,
onon famɗuɓe hoolaare!
29 Taa kilnee filaade ko nyaametee
e ko yaretee, taa ɗum haɓɓa on ko'e!

* **12:15** Maanaa eelgal ɗo wanaa ŋaaraade, wo muuyude naa suunaade ko jeyaa.

30 Sabo kulle ɗeen fuu, wo yimɓe
adunaaru pilotoo ɗe. De Baaba mon
ina anndi oɗon kaajaa ɗe.
31 Ammaa piloɗon laamu Laamɗo,
ndeen on ɓeydante ko heddii ɗuum.

Haala jawdi dow kammu (Matta 6.19-21)

32 Taa kulee, onon coggal pama-
ral, sabo Baaba mooɗon ina seyorii
hokkude on laamu muuɗum.
33 Connee jawdi mon fuu, cakkon.
Moyyinanee ko'e mon danngaaji ɗi
mbonataa, njogoɗon jawdi ngonndi
dow kammu ndi timmataa, ndi gujjo
ɓadataako, mooyu du bonnataa.
34 Sabo ɗo jawdi mooɗon woni fuu,
ɗoon ɓerɗe mooɗon du ngonata.

Haala segilaniiɓe jakkitaade jom muɓɓen (Matta 24.45-51)

35 —Kaɓɓee kaɓɓorɗi mon faa ngol-
lon, kuɓɓee lampe mon.
36 Laatee hono yimɓe segilaniiɓe
jakkitaade jom muɓɓen nde wartata
weltaare ɓangal, faa omtanon ɗum
wakkati nde yottii salmini fu.
37 Barke woodanii maccuɓe ɓe jom
muɓɓen tawi ina kakkilani ɗum.
Goonga kaalanammi on: o haɓɓoto
kaɓɓorgol makko saabe golle, o
joyyina ɓe faa ɓe nyaama, o wara o
gollana ɓe.
38 Si o wartii hakkunde jemma, naa
hejjere fu, barke woodanii ɓe o tawri
noon ɓeen.
39 Paamee ɗum ɗo: si jom galle ina
anndunoo wakkati mo gujjo warata,
yoppataano o naata suudu muuɗum.
40 Onon du, cegilee, sabo Ɓii Neɗɗo
waran e wakkati mo on miilaaki.
41 Piyeer wi'i mo:

—Joomam, banndol ngol le, wo mi-
nen tan kaaldataa naa yimɓe fuu?

42 Iisaa jaabii, wi'i:

—Moy woni golloowo koolniiɗo,
jom hakkillo, mo joomum halfinta
gollooɓe mum faa hokka ɓe ngeɗu
maɓɓe nyaamdu e wakkati kaanɗo?
43 Barke woodanii golloowo mo
joomum warti, tawi ina waɗa noon.
44 Goonga kaalanammi on: joomi-
iko oon halfinan mo jawdi muuɗum
fuu.
45 Ammaa si golloowo oon wi'ii
ley ɓernde mum joomum oon ɓooyii
wartaay, de fuɗɗi ina fiya maccuɓe e
horɓe, ina nyaama ina yara ina suloo,
46 ndeen kaa, joomiiko wartan
nyalooma mo o anndaa e wakkati
mo o miilaaki. Joomiiko oon jukkoto
mo jukkungo naawngo, watta mo
hakkunde ɓe ngoonɗinaay.
47 Golloowo anndu ɗo ko joomum
yiɗi, de segilaaki, gollaay ko joomum
yiɗi fu, fiyete ɓoggi keewɗi.
48 Kaa mo anndaa ko joomum yiɗi,
de waɗi ko jeyi fiyeede, fiyete ɓoggi
seeɗa. Kokkaaɗo ko ɗuuɗi, yamete ko
ɗuuɗi. Kalfinaaɗo ko heewi, yamete
ko ɓuri heewde.

No Iisaa laatorii sabaabu ceedaagu yimɓe (Matta 10.34-36)

49 —Mi warii faa mi faɗɗa yiite e
leydi ndi. Miɗo heppi nge huɓɓa law!
50 Ina woodi lootagal batisima
naawngal ngal looteteemi. Miɗo
torroo faa ɗum tabita!
51 Oɗon miiloo wo jam ngardumi
adunaaru naa? Wanaa! Miɗo wi'a
on: ko ngardumi dey, wo senndude.
52 Gilla joonin yimɓe njoyo
wonduɓe ley wuro wooto ceedan,
tato kabdan e ɗiɗo, ɗiɗo kabdan e
tato.
53 Baaba habdan e ɓiyum gorko,
ɓiɗɗo gorko du habdan e bammum,
inna habdan e ɓiyum debbo, ɓiɗɗo
debbo du habdan e inna muuɗum,
esiyo debbo habdan e dee ɓiyum, dee
ɓiɗɗo du habdan e esum debbo.

Haala senndude wakkatiiji (Matta 16.2-3)

54 Iisaa wi'i jama'aaje ɗeen katin:

—Si on nji'ii ruulde ina yuura gorgal
tan, on mbi'an nde toɓan. Laatorto
hono noon du.
55 Si henndu horɗoore wifii, on
mbi'an wulan jaw. Ɗum laatorto
noon du.
56 Onon munaafiki'en! Oɗon
mbaawi senndude alhaali leydi e

kammu. Ko waɗi de on mbaawaa senndude alhaaliiji jamaanu o?

No neɗɗo haaniri rewritinde e gondo muuɗum
(Matta 5.25-26)

57 Ko waɗi on mbaawaa anndi-
tande ko'e mon ko fonnditii?
58 Si aɗa yaada e kabdo maa faa
cardowon, fila rewritinde e makko
gilla e dow laawol, taa o yaare to
carotooɗo, de carotooɗo oon hokke
doomoowo kasu, de doomoowo oon
du udde ley kasu.
59 Miɗo haalane: abada a wur-
tataako, si a yoƃaay ko ndeweteɗaa
ɗuum faa laaƃi.

13

Haala tuubugol e halkugol

1 Wakkati oon, woƃƃe ngari kaalani
Iisaa ko hewtii Galilinkooƃe woƃƃe.
Ɓe mbi'i Pilaatu* jillundurii yiiyam
maƃƃe e yiiyam sadakaaji maƃƃe.
2 Iisaa jaabii ƃe, wi'i:
—Yalla oɗon miiloo kamƃe ƃuri lut-
tude diina e Galilinkooƃe heddiiƃe
ƃeen fuu naa? Oɗon miiloo wo saabe
ɗuum waɗi de ƃe torriraa noon naa?
3 Miɗo haalana on: wanaa noon.
De si on tuubaay, on fuu hono noon
kalkirton.
4 Oɗon miccoo yimƃe sappo e njetto
ƃe suudu Silowam toowndu nduun
saami dow muƃƃen faa maayi ƃeen.
Yalla oɗon miiloo kamƃe ƃuri yimƃe
Urusaliima fuu junuuba naa?
5 Miɗo haalana on: wanaa noon.
De si on tuubaay, on fuu hono noon
kalkirton.
6 Ndeen o banndani ƃe banndol
ngol, o wi'i:
—Yibbi ngooti ina wonnoo ley ngesa
neɗɗo gomma. O wari ƃorude ki, de o
tawraay ki fay huunde.
7 O wi'i golloowo ngesa oon: «Nii
woni duuƃi tati miɗo wara filaade
ƃiƃƃe yibbi ki, de mi tawaay. Soppu ki!
Ko waɗi iki itta semmbe leydi ndi?»
8 Golloowo oon wi'i mo: «Joomam,
accu ki ɗo faa mawuuri. Ɗo e ndeen,
mi reman mi fiiltina ki, mi watta
birgi.
9 Ina hasii ki riman ɗo e mawuuri.
Si ki rimaay du, coppaa ki.»

No Iisaa danniri debbo nyannde fowteteende

10 Nyannde fowteteende gomma,
Iisaa ina waajoo ley suudu waajordu
wooturu.
11 Debbo gomma mo ginnaaru
nyawni ko waɗi duuƃi sappo e jeetati
ina tawaa ɗoon. O turiiɗo tan, o
waawaa dartaade fey.
12 Nde Iisaa yi'unoo mo ndeen,
noddi mo, wi'i mo:
—Banndam debbo, a daɗii nyawu
maa ngu.
13 Iisaa yowi juuɗe mum dow
makko, de wakkati gooto o dartii cet,
imo yetta Laamɗo.
14 De hooreejo suudu waajordu
nduun na mettaa ko Iisaa danni
goɗɗo nyannde fowteteende ɗuum,
wi'i yimƃe ƃeen:
—Balɗe jeegom jeyɗe golleede ina
ngoodi. E ley balɗe ɗeen kaanɗon
warude ndanneɗon, wanaa nyannde
fowteteende.
15 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Onon munaafiki'en! Wanaa
mono e mooɗon fuu ina haƃƃita
ngaari muuɗum naa araawa
muuɗum nyannde fowteteende
yarnowa ɗum naa?
16 Debbo o wo taan Ibrahiima, mo
Seyɗaani haƃƃiri duuƃi sappo e jee-
tati. Wanaa imo jeyi haƃƃiteede
nyannde fowteteende naa?
17 Nde o haalannoo ɗum ndeen,
wayƃe mo ƃeen fuu cemti. De jamaa
oon fuu ina ceyii e dow kaayeefiiji ɗi
o waɗata ɗiin.

Banndol haala gabbel pamarel
(Matta 13.31-32, Marku 4.30-32)

18 Iisaa wi'i:
—Noy laamu Laamɗo wa'i? Ɗume
nanndinammi ɗum?
19 Laamu Laamɗo ina nanndi e
gabbel lekki mutaari ngel neɗɗo
hooyi, aawi ley sardiŋe muuɗum.
Aawdi ndiin fuɗi, laatii lekki faa pooli
piirooji nyiƃi cuuɗi muƃƃen e licce
makki.

* **13:1** Pilaatu wo hooreejo leydi Yahuudiya.

Banndol haala rabilla (Matta 13.33)

20 O wi'i katin:

—Ɗume nanndinammi e laamu Laamɗo?

21 Ina nanndi e rabilla mo debbo hooyi, diibunduri e etirɗe conndi tati mawɗe faa ɗum fuu ɗum yuufi.

Haala dammbugal paaɗungal (Matta 7.13-14, 21-23)

22 Iisaa ina rewa ley galluuje e ley gure fuu, ina waajoo, ina fonndii Urusaliima.

23 Neddo gomma yami mo:

—Joomam, yimɓe seeɗa tan kisata naa?

O wi'i ɓe:

24 —Ndurwee naatiron dammbugal paaɗungal sabo miɗo wi'a on: heewɓe tefan naatude, de kunngoo.

25 Si jom galle oon ummake, sokii dammbugal muuɗum, tawi onon oɗon keddii yaasin, oɗon calmina, oɗon mbi'a: «Joomii amin, omtan min», ndeen o jaaboto on: «Mi anndaa to njeyaɗon!»

26 Ndeen, on puddan wiide: «Min nyaamdii e maa, min njardii e maa, a waajake dow laabi amin.»

27 Ndeen o jaaboto on: «Mi anndaa to njeyaɗon. Mboddee kam, onon waɗooɓe ko boni!»

28 On mboyan, on nyeryunduran nyiiye nde nji'oton Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, kam'en e annabaaɓe fuu ley laamu Laamɗo, tawa onon on faddaaɓe yaasin.

29 Yimɓe yuuran lettugal e gorgal, hordoore e soɓɓiire, njoodoo nyaamda ley laamu Laamɗo.

30 Goonga ni, sakitiiɓe woɓɓe ardoto, ardiiɓe woɓɓe du cakitoto.

No Iisaa woyri yimɓe Urusaliima (Matta 23.37-39)

31 Wakkati oon, Farisa'en woɓɓe ngari, mbi'i mo:

—Dillu ɗo, njahaa e yaadu maa, sabo Hirudus kaananke oon ina muuyi warude ma.

32 O wi'i ɓe:

—Njehee mbi'owee baagayel ngeel: «Ndaar, mi riiwan ginnaaji, mi dannan nyawɓe hannden e jaango. De nyannde tataɓerde mi yottinan golle am.

33 Ammaa ina tilsi mi yaha hannden e jaango e faɓɓi-jaango, sabo annabaajo haanaa maayde si wanaa ley Urusaliima.»

34 Kay Urusaliima, Urusaliima! Aɗa wara annabaaɓe, aɗa warda nulaaɓe to maa kaaye! Kile keewɗe njiɗumi hawrundurde ɓiɓɓe maa hono no cofal hawrundurta coppi muuɗum ley bippeele muuɗum ni. De on njaɓaay.

35 Paamon, Laamɗo yoppidii on e suudu mon. Miɗo wi'a on: on nji'ataa kam katin si wanaa faa wakkati mo mbi'oyton: «Barke woodanii gardo e dow innde Joomiraaɗo!»†

14

No Iisaa danniri gorko ɓuutuɗo

1 Nyalaande fowteteende gomma, Iisaa naatii suudu hooreejo Farisa'en gooto faa nyaama. Wonɓe toon ɓeen ina taykoo mo.

2 Gorko ɓuutuɗo ina tawaa yeeso makko ɗoon.

3 Iisaa haaldi e jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en, wi'i ɗum'en:

—Dannude nyawɗo nyalaande fowteteende, ina dagii naa dagaaki?

4 De ɓe keddii iɓe ndeyyinii. Iisaa tuggi nyawɗo oon, danni ɗum, de yoppi ɗum dilli.

5 Ndeen o wi'i ɓe:

—Moy e moodon ɓiyum naa ngaari mum saamata ley ɓunndu de hunngoo wurtinde ɗum law law, fay si ɗum nyalaande fowteteende?

6 Ɓe kunngii jaabaade fay huunde e dow majjum.

Haala suɓaade joonnde e noddude yimɓe

7 Wakkati Iisaa yi'i noddaaɓe ɓeen ina cuɓoo nokkuuje ɓurɗe teddude, o banndani ɓe, o wi'i:

8 —Si a noddaama ɓangal fu, taa jooɗa e joonnde ɓurnde teddude.

† **13:35** Jabuura 118.26.

Sabo ɓurɗo ma teddude ina waawi
warude,
9 de noddude ma oon wara, wi'e:
«Hokku oodo joodorgal ngal!» Ndeen
a semtan, kooyaa joonnde ɓurnde
leeyude ndeen.
10 Ammaa si a noddaama ɓangal
fu, njoodoɗaa to leeyi, faa noddude
ma oon wara, wi'e: «Yigoo am, hewtu
dow to woodi toon!» Ndeen, ɗum
laatante teddeengal yeeso joododiiɓe
maa ɓeen fuu.
11 Sabo mawninkiniiɗo fuu,
leeyinte, leeyinkiniiɗo du teddinte.
12 O wi'i noddude mo oon du:
—Si aɗa nodda yimɓe mbottaari
naa hiraande, taa noddu yigiraaɓe
naa banndiraaɓe naa sakiraaɓe naa
hoddiiɓe maa jogiiɓe jawdi. Hasii ɓe
nodditete de ɗum laatoo njobdi maa.
13 Jonkaa si a wadii weltaare fu,
noddaa talkaaɓe e woyɓe e bon-
nguuɓe e wumɓe.
14 Ndeen, a barkinte, sabo ɓeen
ngalaa ko njoɓire. A yoɓete nyannde
dartiiɓe ummintinaa.

Banndol dow weltaare (Matta 22.1-10)

15 Gooto e nyaamooɓe ɓeen, nde
nannoo haala ka ndeen, wi'i mo:
—Barke woodanii nyaamoowo ley
laamu Laamɗo.
16 Iisaa wi'i mo:
—Gorko gomma wadii nyaamdu
mawndu, noddi yimɓe faa heewi.
17 Wakkati nyaamdu nduun segili-
noo fu, o neli maccuɗo makko to
yimɓe ɓeen, wi'a: «Ngaree, nyaamdu-
uji ɗiin cegilaama.»
18 Ɓe fuu, ɓe puddi saloraade gooto
gooto. Goddo maɓɓe wi'i: «Mi soodii
ngesa, ina tilsi mi yaha mi ndaarowa
nga, mido ŋaare njaafoɗaa kam.»
19 Goddo du wi'i: «Mi soodii ga'i de-
mooji sappo. Mi yahan mi ndaarowa
ɗi, mido ŋaare njaafoɗaa kam.»
20 Goddo katin wi'i: «Mi ɓaŋuɗo
kesum, ɗuum wadi de mi heɓataa
warude.»
21 Maccuɗo oon warti, haalani ɗum
joomum. Oon ɓerni, wi'i mo: «Yahu
law ley nokkuuje e dow laabi ngallu-
ure nde, ngaddaa talkaaɓe e woyɓe e
wumɓe e bonnguuɓe.»
22 Maccuɗo oon warti, wi'i:
«Joomam, ko mbiiɗaa ɗuum fuu
waɗaama, de faa joonin nokkuure
ina heddii.»
23 Ndeen joomiiko oon wi'i mo:
«Yahu dow laabi jaajudi e paaɗudi,
ndoolɗaa yimɓe ngara naata, faa su-
udu am ndu heewa.
24 Sabo miɗo wi'a on: fay gooto
e ɓe noddunoomi ɓeen meeɗataa
nyaamdu am ndu.»

No neddo laatortoo taalibaajo Iisaa (Matta 10.37-38)

25 Yimɓe heewɓe ina njaada e Iisaa.
O hucciti e maɓɓe, o wi'i ɓe:
26 —Garɗo to am fuu, sanaa
mi ɓurana ɗum bammum e inna
muuɗum e jom suudu muuɗum e
sukaaɓe muuɗum e minyiraaɓe mum
e mawniraaɓe mum, mi ɓurana
ɗum fay hoore muuɗum. Si wanaa
noon fu, joomum waawaa laataade
taalibaajo am.
27 Katin du, mo wakkaaki leggal
muuɗum palaangal de jokki kam fuu,
waawaa laataade taalibaajo am.*
28 Si won muuyɗo e moodon
nyiɓude suudu toowndu, wanaa
joomum joodoto tafon, hiisoo ko
haajaa, de ndaara yalla na jogii ko
tannyata ndu naa?
29 Si wanaa noon, si joomum
joyyinii de waawaay tannyude, jiido
ndu fuu jalan ɗum,
30 wi'a: «Neddo o fuddii nyiɓude, de
hunngii tannyude!»
31 Katin, si kaananke yehii faa
habdowa e kaananke goddo, wanaa
o joodoto tafon o fonnda yalla worɓe
makko ujunaaje sappo ɓeen ina
mbaawi habdude e jogiido worɓe
ujunaaje noogayo?
32 Si tawii o waawaa, o nulan yimɓe
to joomum gilla ɓattaaki, faa jam
waɗa hakkunde maɓɓe.

* **14:27** Ndaaree Lukka 9.23.

33 Hono noon, fay gooto moodon
waawaa laataade taalibaajo am si
yoppaay ko jogii fuu.
(Matta 5.13, Marku 9.50)
34 Lamdam ina woodi, ammaa si
dam selii lamsude, dume lamsinta
dam katin?
35 Walaa fuu ko dam nafata, wanaa
e leydi, wanaa e birgi. Dam faddete
yaasin.
Jom nowru nanooru fuu, nana.

15

Banndol dow mbaalu lallungu
(Matta 18.12-14)

1 Nanngooɓe lampo e luttuɓe
woɓɓe fuu ina ɓadii mo faa kettin-
danoo mo.
2 Farisa'en e jannginooɓe Tawreeta
ina ŋormoo, ina mbi'a:
—Gorko o ina jaɓɓoo luttuɓe, ina
nyaamda e muɓɓen!
3 Ndeen o banndani ɓe banndol
ngol, o wi'i:
4 —Si gooto moodon ina jogii baali
hemre, de ngootu lalli, wanaa yop-
pan capande jeenay e jeenay diin fuu
ley ladde, de filowoo lallungu nguun
faa yiita dum naa?
5 Si o yiitii dum fu, o towiran dum
seyo.
6 Nde o warti galle makko fuu, o
noddan yigiraaɓe makko e hoddiiɓe
makko, o wi'a dum'en: «Ceyodee e
am, sabo mi yiitii mbaalu am lal-
lunoongu.»
7 Mido haalana on: hono noon seyo
laatortoo dow kammuuli si luttoowo
gooto tuubii. Ingo ɓuri seyo capande
njeenayo e njeenayo dartiiɓe ɓe kaa-
jaaka tuubude.

Banndol dow mbuudu cardi lal-
lungu

8 —Katin du, si debbo ina jogii buudi
cardi sappo, de ngootu lalli fu, wanaa
o huɓɓan lampal, o fiisoo galle oon, o
filoroo hakkillo faa o yiita dum naa?
9 Nde o yiiti dum fu, o hawrun-
duran yigiraaɓe makko e hoddiiɓe
makko, o wi'a: «Ceyodee e am, sabo mi
yiitii mbuudu am lallunoongu.»
10 Mido haalana on: hono noon ma-
leyka'en Laamdo ceyortoo, si luttudo
gooto tuubii.

Banndol dow ɓiddo majjudo

11 Iisaa wi'i katin:
—Gorko gomma ina woodunoo
ɓiɓɓe worɓe didо.
12 Minyiiwo oon wi'i bammum:
«Baaba, hokkam ngedu am e jawdi
ndi.» Ndelle, baabiiko oon fecci
jawdi muudum ndiin hakkunde
maɓɓe.
13 Faa wadi baldе seeda, minyiiwo
oon hawrunduri ko jogii fuu, dilli,
yehi leydi mboddundi. Toon o bon-
niri ngedu makko nguun fuu e fijirde.
14 Nde o hantunoo ndi fuu ndeen,
rafo bonngo wadi e leydi ndiin, o
fuddi tampude.
15 O yehi o takkowii e gorko jeyaado
e leydi ndiin. Oon nuli mo gese
mum faa o duranowa dum girooji
muudum.
16 Imo muuyi nyaamude fay
nyaamdu girooji diin, ammaa fay
gooto hokkataa mo.
17 Ndeen hakkillo makko warti,
o wi'i e hoore makko: «Gollanooɓe
baaba am nyaaman faa kedda, inani
kam do, midо maaya rafo.
18 Mi ummoto, mi hoota to baaba
am, mi wi'a dum: Baaba, mi toonyake
jom kammuuli, mi toonyake ma aan
du,
19 mi haandaa e fay wi'eede ɓiya
katin. Ndelle, jogoram hono wo mi
gooto e gollooɓe maa ɓeen!»
20 Jonle o ummii, o fonndii to baabi-
iko. Gilla imo woni to woddi, baabi-
iko oon haccii mo, yurmii mo sanne,
doggi, gorfi mo, muccii mo.
21 Biddo oon wi'i mo: «Baaba,
mi toonyake jom kammuuli, mi
toonyake ma, mi haandaa e fay
wi'eede ɓiya katin!»
22 De baabiiko oon wi'i maccuɓe
muudum: «Karee, ngaddowee saaya
ɓurka fuu woodde ɓornon mo!
Ngatton hootonnde e honndu makko,
ngatton pade e koyde makko.
23 Ngaddon ngaari payndi du, kir-
son dum faa nyaamen, mbeltoden!

24 Sabo ɓiyam o, o maaynoodo de o
ummitii, o majjunoodo de o yiitaa.»
Nii ɓe puddiri weltaare.
25 Wakkati oon, ɓiddo mawniiwo
oon ina woni ley ngesa. Nde wartan-
noo faa ɓadii wuro ndeen, nani jimi
fijo e dippaali.
26 O noddi gooto e gollooɓe ɓeen, o
yami ɗum ko woni duko ko.
27 Oon wi'i mo: «Minya oon warti de
bammaa hirsani mo ngaari payndi,
sabo o wartii, imo reenii.»
28 Ndeen mawniiwo oon tikki, salii
naatude galle oon. Baabiiko oon wur-
tii, ina sura mo faa o naata.
29 O jaabii baabiiko, o wi'i: «Ndaar,
duuɓi keewɗi miɗo gollane, fay nde
wootere mi salaaki yamiroore maa.
Ammaa ɗum e laataade fuu, abada a
hokkaay kam miin kaa fay damngel
faa mi weltodoo e yigiraaɓe am.
30 De ɓiya nyaamruɗo jawdi maa
e rewɓe fijooɓe oon kaa, ko warti, a
hirsanii ɗum ngaari payndi.»
31 Baabiiko wi'i mo: «Ɓinngel am,
abada enen ngondi, ko njeymi fuu,
wo aan jeyi.
32 Ina haani ceyoɗen, mbeltoɗen.
Sabo minya oon, o maaynoodo de o
ummitii, o majjunoodo de o yiitaa.»

16

Banndol dow howruujo caruɗo

1 Iisaa wi'i taalibaaɓe mum ɓeen
katin:
—Jom jawdi gomma halfiniino
howruujo muuɗum jawdi. O
haalanaa howruujo oon ina bonna
jawdi makko.
2 O noddi ɗum, o wi'i: «Ko nanumi
e maaɗa ɗuum wo ɗume? War, hiisa
ko kalfinaɗaa ɗuum, sabo a waawaa
halfineede katin.»
3 Howruujo oon wi'i e hoore
muuɗum: «Noy ngaɗammi? Sabo
joomam ittan kam e golle. Mi
walaa semmbe remude, miɗo semta
ŋaaraade.
4 Ayyo! Miɗo anndi no ngaɗammi,
faa yimɓe njaɓɓitoo kam e ley cuuɗi
muɓɓen si mi ɓortaama golle.»
5 Jonle o noddi ɓe joomiiko rewata
nyamaale ɓeen, gooto gooto. O wi'i
arandeejo oon: «Noy foti joomam
rewete?»
6 Oon wi'i mo: «Paali hemre neb-
bam ndeweteemi.» Howruujo oon
wi'i mo: «Hooyu talkuru maa nya-
maale, hara, jooɗa mbinndaa ca-
panɗe joy.»
7 O wi'i goddo katin: «Aan le, noy foti
ndeweteɗaa?» Oon wi'i mo: «Bootooji
alkama hemre.» O wi'i oon: «Hooyu
talkuru maa nyamaale, mbinndaa
bootooji capanɗe jeetati.»
8 Jom howruujo oonyiiɗo oon mani
ɗum saabe yoyre muuɗum. Sabo
yimɓe adunaaru ɓeen ɓuri yimɓe
annoora gollirde yoyre hakkunde
muɓɓen.
9 Miin, miɗo wi'a on: Pilanee
ko'e mon yigiraaɓe, piloree ɓe jawdi
adunaaru faa nde ndi hantii fu,
njaɓɓiteɗon ley nguurndam ndu-
umiiɗam.
10 Koolniiɗo e ko famɗi, hoolnoto e
ko mawni du. Mo laamnaay ko famɗi,
laamnataa ko mawni du.
11 Ndelle, si on kollaay hoolaare e
jawdi adunaaru ndi, moy halfinta on
jawdi ngoongalaari ndiin?
12 Katin du si on kollaay hoolaare e
jawdi njananndi, moy hokkata on ko
njeyɗon ɗuum?
13 Maccuɗo fay gooto waawaa gol-
lande joomiraaɓe ɗiɗo. Sabo wanyan
gooto, de yiɗa keddiiɗo oon, maa du
nanngunduran e gooto, de yawa ked-
diiɗo oon. On mbaawaa gollande
Laamɗo e jawdi fuu nde wootere.
(Matta 11.12-13, 5.18, 31-32)
14 Farisa'en, yiɗuɓe ceede ɓeen, ina
kettindii ɗum fuu, ina njala mo.
15 Iisaa wi'i ɓe:
—Onon le, oɗon moyyina ko'e
mooɗon yeeso yimɓe, ammaa
Laamɗo ina anndi ɓerɗe mon. Sabo
ko yimɓe teddinta ɗuum, ina nyid-
dinii to Laamɗo.
16 Tawreeta e annabaaɓe ina
ngoodunoo faa warude wakkati
Yaayaa. Gilla e Yaayaa Kabaaru
Lobbo laamu Laamɗo ina ɓanginee.
Mono fuu ina durwa naatude ley
maggu.

17 Ammaa e noon fu, timmugol
kammu e leydi ɓuri hoyude diina it-
tude toɓɓel gootel e ley Tawreeta oon.
18 Neɗɗo fuu ceruɗo deekum de
ɓaŋi goɗɗo, jeenii. Katin du neɗɗo fuu
ɓaŋuɗo debbo ceeraaɗo, jeenii.

Banndol dow jom jawdi e Laajaru

19 —Ina woodunoo gorko gomma
jom jawdi ɓornotooɗo kaddule
boɗeeje ɗaatuɗe, buurduɗo nyannde
fuu e weltaare e mbelirka.
20 Talkaajo gomma keewɗo ɓuuye,
bi'eteeɗo Laajaru, ina fukkoo damm-
bugal galle makko.
21 Imo muuynoo nyaamude kedde
jom jawdi oon. Fay dawaaɗi ina
ngara ina metta ɓuuye makko ɗeen.
22 Talkaajo oon maayi, maleyka'en
njaari ɗum faa to Ibrahiima. Jom
jawdi oon kam du maayi, uwaa.
23 Ley nokkuure maayɓe imo tor-
roo, o ɓanti gite makko, o haccii
Ibrahiima to woɗɗi, Laajaru ina woni
ɗakkol muuɗum.
24 O yeewnii o wi'i: «Baaba am Ibrahi-
ima, yurmam, nulu Laajaru, suuwa
hoore honndu muuɗum ley ndiyam,
de wara feewnana kam ɗemngal am.
Sabo mi torrake sanne ley yiite nge.»
25 Ammaa Ibrahiima wi'i: «Ɓinngel
am, miccita a heɓii kulle lobbe e ley
nguurndam maaɗa, Laajaru kaa wo
bone tan heɓi. Joonin, kanko o heɓii
hinneede ɗo, de aan torroɗaa.
26 Ko ɓuri ɗum du fuu, luggere
mawnde woni hakkunde amin e
mooɗon. Ndelle si won yiɗuɓe
yuurude to amin njaha to mooɗon,
naa yuurude to mooɗon ngara to
amin, tawan mbaawaa.»
27 Jom jawdi oon wi'i: «Ndelle
baaba, miɗo nyaage, nulu Laajaru
suudu baaba am,
28 sabo miɗo woodi sakiraaɓe
worɓe njoyo, faa o gongina ɓe taa ɓe
ngara e nokku torra o.»
29 Ammaa Ibrahiima wi'i mo:
«Iɓe njogii haala Muusaa e haalaaji
annabaaɓe, accu ɓe kettindanoo ɗi.»
30 O jaabii ɗum: «Wanaa noon,
baaba am Ibrahiima! De si goɗɗo
yuurii hakkunde maayɓe yehi to
maɓɓe fu, ɓe tuuban.»
31 Ibrahiima wi'i mo: «Si ɓe ket-
tindanaaki Muusaa e annabaaɓe,
fay si goɗɗo ummitii e maayɓe, ɓe
ngoondintaa.»

17

Haala luttude e yaafeede (Matta 18.6-7, 21-22, Marku 9.42)

1 Iisaa wi'i taalibaaɓe muuɗum
ɓeen:
—Sikke walaa ko fergata yimɓe faa
luttina ɗum'en waran, ammaa bone
woodanii laatiiɗo sabaabu majjum.
2 Hayre teddunde haɓɓee e daande
joomum faɗɗee ley maayo manngo,
ɗum ɓuri woodde diina luttinde goo-
tel e cukaloy koy.
3 Kaybee ko'e mooɗon: si sakiike
maa luttii, pelaa ɗum. Si tuubii,
njaafoɗaa ɗum.
4 Si o toonyake ma kile jeɗɗi e ley
nyalooma gooto, de o warti to maa
kile jeɗɗi imo tuubane, njaafoɗaa mo.

Haala goondinal e ɗowtanaade

5 Nulaaɓe ɓeen mbi'i Iisaa:
—Ɓeydan min goondinal.
6 Iisaa jaabii, wi'i:
—Si goondinal mooɗon fotii fay
no gabbel lekki mutaari ni, si on
mbi'ii lekki kiiɗo ɗoofoo, darowoo ley
maayo, ki jaɓanan on.
7 Moy e mooɗon maccuɗo muuɗum
demoowo naa duroowo yuurata
ladde, warta, de wi'a ɗum: «Hara
jooɗa, nyaamu»?
8 Walaa! A wi'an mo: «Waɗanam
nyaamdu, haɓɓa kaddule maa de
ngollanaa kam faa mi nyaama mi
yara, de sakitoo aan du nyaamaa
njaraa.» Wanaa noon worri naa?
9 Yalla a yettan maccuɗo oon saabe
waɗii ko njamirɗaa ɗuum naa?
10 Onon du hono noon. Si on
ngaɗii huunde fuu ko njamiraɗon,
mbi'ee: «Min maccuɓe tan, ko min
njeyi waɗude ni min ngaɗi.»

No Iisaa danniri seppinɓe sappo

11 Nde Iisaa yahannoo Urusali-
ima ndeen, rewi hakkunde leyɗe
Samariya e Galili.

12 O wari faa o naata wuro wonngo,
de seppinɓe sappo ngari to makko,
ndarii to toowti,
13 yeewnii, mbi'i:
—Iisaa, joomii amin, yurma min!
14 Nde o yiinoo ɓe ndeen, o wi'i ɓe:
—Njehee, kollowee ko'e mon al-
maami'en ɓeen.
E ley yaadu maɓɓe nduun ɓe celli-
naama.
15 Gooto maɓɓe, nde yi'unoo daɗii
ndeen, yeccii, ina teddina Laamɗo e
daande toownde.
16 O sujidi e leydi ɗakkol koyɗe
Iisaa, imo yetta ɗum. Oon wo
Samariyanke.
17 Iisaa jaabii, wi'i:
—Wanaa sappo ɓeen fuu ndaɗii
naa? Toy njeenayo ɓeen le ngoni?
18 Ndelle walaa fuu jecciiɗo faa ted-
dina Laamɗo si wanaa janano o naa?
19 Ndeen, o wi'i gorko oon:
—Umma, yahu, goondinal maa
dannii ma.

Haala maandeeji garol laamu Laamɗo
(Matta 24.23-28, 37-41)

20 Farisa'en ɓeen yami Iisaa ndey
laamu Laamɗo warata. O jaabii ɓe, o
wi'i:
—No laamu Laamɗo wardata noon,
yi'ataake.
21 Fay gooto waawaa wiide inani
ɗum naa inana ɗum, sabo anndee,
laamu Laamɗo ina woni hakkunde
mooɗon.
22 Ndeen o wi'i taalibaaɓe makko:
—Wakkati waran mo muuyoton
yiide fay nyannde wootere e ley
nyalaaɗe Ɓii Neɗɗo, de on nji'ataa.
23 On mbi'ete: «inani o to» naa «inani
o ga», de taa njehee, taa njokkee ɓe.
24 Sabo hono no mayyere yaynirta
illa hoore kammu ɗo faa yaade hoore
kammu to, hono noon Ɓii Neɗɗo laa-
tortoo nyannde gartol muuɗum.
25 Ammaa ko artii ɗum, ina tilsi
o torree torraaji keewɗi, yimɓe ja-
maanu o du caloto mo.
26 Hono no laatorinoo wakkati Nu-
uhu oon, noon du nyalaaɗe Ɓii Neɗɗo
laatortoo:
27 yimɓe ina nyaama, ina njara, ina
ɓaŋa, ina ɓaŋee, faa nyannde Nuuhu
naati laana kaan. De ilam tuufaandu
ɗaam wari, halki ɓe fuu.
28 Laatoto hono no wakkati Lu-
udu noon du, yimɓe ina nyaama,
ina njara, ina cooda, ina conna, ina
aawa, ina nyiɓa.
29 Ammaa nyannde nde Luudu
wurtinoo Sodoma ndeen, Laamɗo
tomni yiite e sitti,* halki ɓe fuu.
30 Hono noon nyannde ɓangugol
Ɓii Neɗɗo du laatortoo.
31 Nyannde ndeen, si neɗɗo ina
woni dow suudu, de gineeji mum ina
ngoni ley suudu fu, taa wi'a jippanto
ɗi. Tawaaɗo ngesa du, taa yeccoo faa
hooya ko woni ley wuro.
32 Miccitee dee Luudu oon.
33 Neɗɗo fuu piliiɗo reenude yonki
muuɗum, mursan ki, de neɗɗo fuu
mursuɗo ki, reenan ki.
34 Miɗo haalana on: ley jemma oon,
yimɓe ɗiɗo fukkodiiɓe dow sekko
wooto, gooto muɓɓen hooyete, de
gooto yoppee.
35 Rewɓe ɗiɗo undooɓe, gooto
muɓɓen hooyete, de gooto yoppee. [
36 Worɓe ɗiɗo wonɓe ley ngesa
ngoota, gooto muɓɓen hooyete, de
gooto yoppee.]†
37 Taalibaaɓe ɓeen njaabii, mbi'i
mo:
—Joomii amin, toy ɗum waɗata?
O wi'i ɓe:
—To ko saaɗi woni fuu, toon jigaaje
kawritata.

18

Banndol dow carotooɗo oonyiiɗo

1 Iisaa banndani ɓe banndol faa
hollita ɓe ina tilsi ɓe keddodoo e
du'aare, taa ɓe njoppa saabe tampiri.
2 O wi'i:
—Ina woodunoo e wuro gomma
carotooɗo mo hulataa Laamɗo, yaa-
gataako fay gooto.
3 Debbo mo gorum maayi ina
woni ley wuro ngoon, ina wara to
carotooɗo oon, ina wi'a: «Saranam
hakkunde am e kabdo am.»

* **17:29** Sittiwo huunde oolde wuleteende ina luuɓa.
† **17:36** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ngalaa aaya 36.

4 Carotoodo oon jaɓaay faa ɓooyi.
De sakitii o wi'i e hoore makko: «Fay si
taweede mi hulataa Laamdo mi yaa-
gataako fay gooto du,
5 sabo debbo o na torra kam, mi
saranto mo, faa o sela warude imo
sukka noppi am.»
6 Caggal duum Iisaa wi'i:
—On nanii ko carotoodo bondo oon
wi'i naa?
7 De wanaa Laamdo na walla
suɓaaɓe muudum wullitotooɓe dum
jemma e nyalooma ɓeen fuu faa ɓe
keɓa sariya maɓɓe naa? O jaabataako
ɓe law naa?
8 Mido haalana on: o saranto ɓe
law. Ammaa wakkati Bii Nedɗo
wartowi, yalla o tawan goondinɓe mo
ley adunaaru naa?

Banndol dow Farisaajo e nanngoowo lampo

9 Iisaa banndani yimɓe jogoriiɓe
ko'e muɓɓen wo dartiiɓe de njawi
woɓɓe, haalani ɓe banndol ngol, wi'i:
10 —Worɓe diɗo naati suudu dewal
mawndu faa ngada du'aare. Gooto
wo Farisaajo, gooto du wo nann-
goowo lampo.
11 Farisaajo oon darii ina du'oroo
ley ɓernde muudum hono ni:
«Laamdo, mi yettii ma ko mi nan-
ndaay e yimɓe woɓɓe laatiiɓe wuyɓe e
bonɓe e jeenooɓe, e hono nanngoowo
lampo o du.
12 Mido suumoo e ley jeɗɗiire fuu
kile didi, mido itta jakka e huunde fuu
ko keɓumi.»
13 Nanngoowo lampo oon darii
to toowti, suusaay fay tiggitaade
kammu, ina guɓɓoo ɓerndem, na
wi'a: «Laamdo yurmam, mi jom
hakke.»
14 Mido wi'a on: kanko hooti
wo o jaafaado, wanaa ooto.
Sabo mawninkiniido fuu leeyinte,
leeyinkiniido du toownete.

No Iisaa barkiniri cukaloy
(Matta 19.13-15, Marku 10.13-16)

15 Ina woodi waddooɓe to Iisaa
cukaloy, faa o meema koy. Nde taal-
ibaaɓe ɓeen nji'unoo dum ndeen, ina
ndukana yimɓe ɓeen.
16 Ammaa Iisaa noddi koy, ina wi'a:
—Accee cukaloy koy ngara to am.
Taa kaɗee koy, sabo wo nanndu ɓe e
makkoy ɓeen njeyi laamu Laamdo.
17 Goonga kaalanammi on: mo
jaɓiraay laamu Laamdo hono no
cukalel ni fuu, naatataa dum!

No Iisaa e gorko jom jawdi ngaddi
(Matta 19.16-30, Marku 10.17-31)

18 Gooto ley hooreeɓe Alhu-
udiyankooɓe yami mo, wi'i:
—Moodibbo lobbo, dume kaanumi
wadude faa mi heɓa nguurndam
nduumiidam?
19 Iisaa wi'i mo:
—Ko wadi de ada noddira kam
lobbo? Lobbo walaa si wanaa gooto,
oon woni Laamdo.
20 Ada anndi jamirooje: «Taa jeenu,
taa wadu war-hoore, taa wujju, taa
seeda fewre, teddin inna maa e bam-
maa.»*
21 Hooreejo oon jaabii, wi'i:
—Mido hayba dum fuu gilla e
cukaaku am.
22 Nde Iisaa nannoo dum ndeen,
wi'i mo:
—Huunde wootere heddanii ma ta-
fon: sonnu ko njogidaa duum fuu,
kokkaa ceede deen talkaaɓe. Ndeen,
a heɓan mbarjaari dow kammu. De
ngaraa, njokkaa kam.
23 Nde o nannoo dum ndeen, o
sunii, sabo wo o jom jawdi keewndi.
24 Iisaa ndaari mo, wi'i:
—Naatugol joomiraaɓe jawdi ley
laamu Laamdo ina tiidi koy!
25 Si goonga, ngeelooba naata
wudde battal ɓuri hoyude diina jom
jawdi naata laamu Laamdo.
26 Hettindaniiɓe mo ɓeen mbi'i:
—Ndelle, moy woni kisoowo?
27 Iisaa jaabii:
—Ko yimɓe mbaawaa duum,
Laamdo kaa na waawi.
28 Ndeen Piyeer wi'i:
—Ndaar, minen min njoppii ko min
njogii duum fuu, min njokkii ma.
29 O wi'i ɓe:
—Goonga kaalanammi on: joppudo
wuro muudum, naa deekum, naa
sakiraaɓe muudum, naa saaraaɓe

* **18:20** Wurtagol 20.12-16.

mum, naa sukaaɓe mum saabe
laamu Laamɗo,
30 heɓan ɗum kile keewɗe e
wakkati mo ngonɗen e muuɗum
joonin o, heɓan nguurndam ndu-
umiiɗam e ley wakkati garoowo oon
du.

No Iisaa ɓanginiri katin maayde muuɗum e iirtagol muuɗum (Matta 20.17-19, Marku 10.32-34)

31 Iisaa noddi taalibaaɓe muuɗum
sappo e ɗiɗo ɓeen, wi'i ɗum'en:
—Inani eɗen njaha Urusaliima. Ko
annabaaɓe mbinndunoo e dow Ɓii
Neɗɗo ɗuum fuu, tabitan.
32 Sabo o wattete e juuɗe ɓe nganaa
Alhuudiyankooɓe, ɓe njalnoroo mo,
ɓe torra mo, ɓe tutta dow makko,
33 ɓe piya mo dorri, ɓe mbara mo.
De nyannde tataɓerde, o ummitoto.
34 Taalibaaɓe ɓeen paamaay haala
kaan fes. Maanaa makka na suuɗanii
ɓe, ɓe annditaay ko o haali ɗuum.

No Iisaa wumtiniri bumɗo (Matta 20.29-34, Marku 10.46-52)

35 Nde Iisaa ɓattinoo Yeriko ndeen,
tawi bumɗo ina jooɗii ɗakkol laawol
ngool, ina garbina.
36 O maati jamaa ina faltoo, de o
yami ɗum wo ɗume.
37 Ɓe mbi'i mo:
—Iisaa mo Nasaraatu faltotoo.
38 O yeewnii, o wi'i:
—Iisaa, taan Daawda, yurmam!
39 Ardiiɓe ɓeen ina njawana mo
faa o deyyinoo. Ammaa o ɓeydi
yeewnaade sanne, imo wi'a:
—Taan Daawda, yurmam!
40 Iisaa darii yamiri ɓe ngadda mo
to muuɗum. Nde o ɓattinoo ndeen,
Iisaa yami mo:
41 —Ɗume njiɗɗaa mi waɗane?
O wi'i:
—Joomam, mi wumta!
42 Iisaa wi'i mo:
—Wumtu, goonɗinal maa dannii
ma.
43 Wakkati gooto o wumti, o jokki
ɗum, imo teddina Laamɗo. Nde
yimɓe ɓeen nji'unoo ɗum ndeen,
njetti Laamɗo.

19

No Jakayus goonɗiniri Iisaa

1 Iisaa naati Yeriko, ina rewi ley
wuro ngoon.
2 Gorko bi'eteeɗo Jakayus ina woni
ley toon. O hooreejo nanngooɓe
lampo, wo o jom jawdi du.
3 Imo filoo yiide moy woni Iisaa, de
o hunngii saabe jamaa oon, sabo wo
o daɓɓo.
4 O doggi, o arditii, o yeeŋi lekki
hono yibbi ɗo Iisaa rewata ɗoon faa o
yi'a ɗum.
5 Nde Iisaa yottinoo nokkuure
ndeen, tiggitii, wi'i mo:
—Jakayus, hara jippa, sabo ina tilsi
mi weera wuro maa hannden.
6 Jakayus harii jippii, jakkitorii mo
seyo.
7 Yiiɓe ɗum ɓeen fuu ina ŋurŋurta,
ina mbi'a:
—O weeranowii luttoowo.
8 De Jakayus darii, wi'i Iisaa:
—Joomam, hettina, mi hokkan fec-
cere jawdi am fuu talkaaɓe. Si won
mo teetumi huunde, mi yoɓan ɗum
kile nay.
9 Iisaa wi'i:
—Hannden, kisindam naatii galle
o, sabo kanko du wo o taan Ibrahi-
ima!
10 Sabo Ɓii Neɗɗo warii filaade ma-
jjuɓe faa hisina ɗum'en.

Banndol dow tino buuɗi (Matta 25.14-30)

11 Ko yimɓe ɓeen kettindii ɗuum,
Iisaa ɓeydi haala, banndani ɓe ban-
ndol gonngol, sabo o ɓattake Urusali-
ima. Katin du yimɓe miilii laamu
Laamɗo ɓangan joonin joonin.
12 Ndelle, o wi'i:
—Gorko dimo tedduɗo yehi leydi
mboɗɗundi faa hokkee laamu, de
gaɗa ɗuum warta.
13 O noddi maccuɓe makko sappo,
o hokki mono e maɓɓe fuu mbuuɗu
kaŋŋe, o wi'i ɗum'en: «Ngolliree ɗum
faa mi warta.»
14 Ammaa yimɓe leydi ndiin njiɗaa
mo, ɓe ummini nulaaɓe gaɗa makko,
ɓe mbi'i: «Min njiɗaa o laamoo min.»
15 Nde o hokkanoo laamu, o warti
ndeen, o yamiri o noddanee maccuɓe

ɓe o halfini jawdi ɓeen. Imo yiɗi faa-
mude ko mono e maɓɓe fuu heɓi e ko
golliri ɗuum.
16 Arandeejo oon wari, wi'i:
«Joomam, mbuuɗu maa nguun tinake
buuɗi sappo.»
17 O wi'i ɗum: «Gasii sanne,
maccuɗo lobbo. Sabo a hoolnake
e ko famɗi, a laamoto dow galluuje
sappo.»
18 Ɓiɗaɓo oon wari, wi'i: «Joomam,
mbuuɗu maa tinake buuɗi joy.»
19 O wi'i: «Aan du, a laamoto dow
galluuje joy.»
20 Caggal ɗuum keddiiɗo oon wari,
wi'i: «Joomam, inan mbuuɗu maa, mi
saawii ɗum e tekkere
21 sabo miɗo hule. Sabo a gorko
tiiɗuɗo alhaali, aɗa hooya ko a resaay,
aɗa taya ko a aawaay.»
22 O wi'i ɗum: «Dara! Haalaaji maa
jaati carortomaami, aan maccuɗo
bonɗo. Aɗa anndunoo mi gorko
tiiɗuɗo alhaali, mi hooyan ko mi re-
saay, mi tayan ko mi aawaay.
23 Ndelle ko waɗi a wattaay jawdi
am ndi to tinooɓe buuɗi, faa nde
ngartumi fu mi jaɓida ndi e tino
mayri fuu?»
24 Ndeen joomiiko oon wi'i tawaaɓe
ɗoon ɓeen: «Teetee mo mbuuɗu ngu,
de kokkon ɗum jom buuɗi sappo
oon.»
25 Ɓe mbi'i mo: «Joomii amin, kanko,
imo jogii buuɗi sappo.»
26 O wi'i: «Miɗo haalana on, jogiiɗo
fuu ɓeydante. Ammaa mo walaa oon,
fay seeɗa ko jogii ɗuum, teetete.
27 De wayɓe kam ɓe njiɗaa mi
laamoo ɗum'en ɓeen, ngaddee ɓe ɗo,
mbaron ɓe yeeso am.»

No Iisaa naatiri Urusaliima (Matta 21.1-11, Marku 11.1-11, Yuhanna 12.12-19)

28 Nde Iisaa haalnoo ɗum ndeen,
ardii, fonndii Urusaliima.
29 Nde o ɓattinoo gure Baytifaaji
e Baytaniya gonɗe dow waamnde
wi'eteende Jaytun, o nuli taalibaaɓe
makko ɗiɗo,
30 o wi'i ɓe:
—Njehee, naatowee wuro wonngo
yeeso mon ngo, on tawan mola
araawa nga fay gooto waɗɗaaki
abada ina haɓɓii. Kaɓɓiton nga,
ngaddon nga ɗo.
31 Si goɗɗo yamii on, «Ko waɗi oɗon
kaɓɓita nga?», mbi'on: «Joomii amin
ina haajaa nga.»
32 Nulaaɓe ɓeen njehi, tawri no o
wi'iri ɗum'en noon.
33 E ley haɓɓitingol maɓɓe mola
nga, jeyɓe mola nga ɓeen mbi'i:
—Ɗume kaɓɓitanton mola nga?
34 Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Joomii amin haajaa nga.
35 Ɓe njaari nga to Iisaa, ɓe njowi
saayaaji maɓɓe dow mola nga, ɓe
mbaɗɗini Iisaa dow magga.
36 No o yaarata noon, ɓe mbeerti
saayaaji maɓɓe dow laawol ngool.
37 Joonin o ɓadake Urusaliima to
jippitorde waamnde Jaytun. Taal-
ibaaɓe heewɓe ɓeen fuu ina keewi
seyo, puɗɗi ina njetta Laamɗo e
daaɗe toowɗe, saabe kaayeefiiji ɗi ɓe
nji'unoo ɗiin fuu.
38 Iɓe mbi'a:
—Barke woodanii kaananke garɗo
e dow innde Joomiraaɗo! Jam won
dow kammu. Manngu woodanii
Laamɗo faa dow kammuuli!
39 Yoga e Farisa'en tawaaɓe ley ja-
maa oon ɓeen mbi'i mo:
—Moodibbo, haɗu taalibaaɓe maa
ɓeen dukude!
40 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Miɗo haalana on, si kamɓe ɓe,
ɓe ndeyyinake fu, wo kaaye ɗe
yeewnotoo.

No Iisaa woyri Urusaliima

41 Iisaa ɓattii ngalluure ndeen. Nde
o ndaarunoo nde fu, o woyi nde,
42 o wi'i:
—Miɗo muuyi tawee hannden aɗa
anndunoo aan du ko hokkete jam!
De joonin kaa, ɗum suuɗaama e gite
maa.
43 Balɗe ngaran ɗe wayɓe ma yolata
leydi ngaɗa yeeŋirɗe, piile, ɓille
gereeji fuu,
44 niise, kalke aan e ɓiɓɓe maa
fuu. Ɓe njoppantaa ma fay hayre
wootere dow wonnde, sabo a annditaay wakkati mo Laamɗo wari wallude ma.

No Iisaa riiwri luumotooɓe ley suudu dewal mawndu
(Matta 21.12-17, Marku 11.15-19, Yuhanna 2.13-22)

45 Iisaa naati ley suudu dewal mawndu nduun, fuɗɗi riiwude luumotooɓe.
46 Imo wi'a ɗum'en:
—Ina winndaa: «Suudu am laatoto waɗirdu du'aare».* Onon kaa, on ngaɗii ndu suuɗirdu yanooɓe.
47 Iisaa ina waajoo nyannde fuu ley suudu dewal mawndu nduun. Hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta e mawɓe lenyol ngool ɓeen ina piloo no mbardata mo,
48 ammaa ɓe kunngake heɓude laawol sabo yimɓe ɓeen ina ngattani haalaaji makko ɗiin hakkillo sanne.

20

Yamol dow toy baawɗe Iisaa yuuri
(Matta 21.23-27, Marku 11.27-33)

1 E ley balɗe ɗeen nyannde gomma Iisaa ina janngina yimɓe ina waajoo Kabaaru Lobbo ley suudu dewal mawndu. Hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta e mawɓe yimɓe ngari to makko,
2 mbi'i mo:
—Haalan min: Laamu nguye hokki ma baawɗe gollude ko ngollataa ɗum? Moy hokki ma laawol ngollaa ɗum?
3 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Miin du huunde wootere tan yamammi on. Njaaboɗon kam ɗum:
4 lootagal batisima Yaayaa ngaal, wo to Laamɗo yuuri naa to yimɓe?
5 Ɓe paamiri hakkunde maɓɓe, ɓe mbi'i:
—Si en mbi'ii wo to Laamɗo, o yaman en ko waɗi de en ngoonɗinaay Yaayaa?
6 De si en mbi'ii wo to yimɓe, yimɓe ɓe fuu limnan en kaaye, sabo ɓe fuu ɓe tannyorii Yaayaa wo annabaajo.
7 Nii ɓe njaaborii ɓe mbi'i ɓe paamaay to lootagal batisima Yaayaa yuuri.
8 Iisaa wi'i ɓe:
—Haya miin du, mi haalantaa on baawɗe ɗeye ngollirammi ko ngollammi ɗuum.

Banndol dow remooɓe bonɓe
(Matta 21.33-46, Marku 12.1-12)

9 Iisaa fuɗɗi banndande yimɓe banndol ngol, wi'i:
—Neɗɗo gomma darni ngesa cabiije, halfini nga remooɓe, de waɗi jahaangal, ɓooyi wartaay.
10 Nde ɓoreede cabiije yottinoo fu, o nuli golloowo makko to remooɓe ɓeen toon faa jaɓa ngeɗu makko ɓiɓɓe cabiije ɗeen. Ndeen remooɓe ɓeen piyi nulaaɗo oon, njeccini ɗum juuɗe ɓole.
11 O nuli to maɓɓe golloowo goɗɗo. Ɓe piyi oon du, ɓe kuyfini ɗum, ɓe njeccini ɗum juuɗe ɓole.
12 O nuli katin golloowo tataɓo. Ɓe mbarmini ɗum, ɓe ndiiwi ɗum.
13 Wakkati oon, jom ngesa oon wi'i: «Noy ngaɗammi? Mi nelan ɓiyam gorko mo korsinmi, hasii ɓe njaagoto mo!»
14 Ammaa nde remooɓe ɓeen nji'unoo ɓiɗɗo oon ndeen, iɓe mbi'undura: «O woni donoowo oon. En mbara ɗum, kewten ngesa nga!»
15 Ɓe paɗɗi mo faa gaɗa ngesa toon, ɓe mbari mo. Joonin le, noy jom ngesa oon waɗata ɓe?
16 O waran, o halka remooɓe ɓeen, o halfina ngesa ngaan woɓɓe.
Nde yimɓe ɓeen nannoo ɗum ndeen, mbi'i:
—Taa ɗum laatoo!
17 Iisaa ndaari ɓe, wi'i:
—Ndelle, ɗume woni maanaa ko winndaa ɗuum:
«Hayre nde nyiɓooɓe ɓeen calii ndeen, wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon»?*
18 Caamuɗo dow hayre ndeen fuu, helan. Mo nde saami dow muuɗum du, ɗiggan.

Haala yoɓugol lampo
(Matta 22.15-22, Marku 12.13-17)

19 Jannginooɓe Tawreeta e hooreeɓe almaami'en paamii banndol ngol wo kam'en sappii. Ɓe pilii

* **19:46** Esaaya 56.7, Yeremiya 7.11. * **20:17** Jabuura 118.22

no ɓe nanngira Iisaa wakkati oon,
ammaa ɓe kulii yimɓe.
20 Ɓe taykii Iisaa. Ɓe nuli horooɓe
nanndinkiniiɓe e lobbuɓe, yalla ina
keɓira laawol no nanngirta mo e
haala makko, faa ngatta mo ley juuɗe
laamu, saroo mo.
21 Ɓeen yami mo:
—Moodibbo, miɗen anndi ko
kaalataa ɗuum e ko mbaajotoɗaa
ɗuum ina fonnditii, miɗen anndi a
ɓurdintaa fay gooto, aɗa jannginira
laawol Laamɗo ngol goonga.
22 Yalla ina daganii min min kokka
kaananke Roma mawɗo oon lampo
naa dagaaki?
23 Ammaa o annditii hiila maɓɓe
ka, o wi'i ɓe:
24 —Kollee kam mbuuɗu cardi! Na-
tal moy e innde moy woni ɗo?
Ɓe mbi'i:
—Kaananke Roma!
25 Ndeen o wi'i ɓe:
—Ndelle kokkee kaananke Roma
oon ko jeyi, kokkon Laamɗo du ko
jeyi.
26 Ɓe kunngii nanngirde mo e ko
o haalata yeeso yimɓe ɗuum. Jaabu
makko oon haaynii ɓe, ɓe ndeyyinii.

Haala ummitagol maayɓe (Matta 22.23-33, Marku 12.18-27)

27 Woɓɓe e Saduki'en ngari to
makko. Ɓeen ngoni yeddooɓe ummi-
tal. Ɓe yami mo, ɓe mbi'i:
28 —Moodibbo, Muusaa yamirii en,
si neɗɗo ɓaŋii debbo, maayii, heɓaay
ɓiɗɗo, minyum naa mawnum dewla
debbo joppaaɗo oon faa heɓana
maayɗo oon ɓeyngu.
29 Ina woodunoo rimdaaɓe njeɗɗo.
Arandeejo oon ɓaŋi debbo, maayi,
heɓaay ɓiɗɗo.
30 Ɗiɗaɓo oon dewli debbo oon,
maayi,
31 tataɓo oon jokkiti. Hono noon
njeɗɗo ɓeen fuu ɓaŋiri mo, keɓaay
ɓiɗɗo, maayi.
32 De sakitii, debbo oon du maayi.
33 Ndelle, nyannde ummital, moy
e maɓɓe laatotoo goroo debbo oon?
Sabo ɓe njeɗɗo fuu ɓe ɓaŋiino mo.
34 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Yimɓe jamaanu o ina ɓaŋa, ina
ɓaŋee.
35 Ammaa fotuɓe heɓude um-
mitagol e nguurndam garoojam
ɓeen, ɓaŋataa, ɓaŋataake,
36 sabo ɓe mbaawaa maayde katin.
Ɓe laatake hono maleyka'en noon.
Wo ɓe ɓiɓɓe Laamɗo, sabo ɓe um-
mintinaaɓe e maayde.
37 Woɗi ko maayɓe ummitotoo
ɗuum, fay Muusaa sappake ɗum ley
taariki wuumoore huɓɓoore. Sabo
toon o noddiri Joomiraaɗo Laamɗo
Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba.†
38 Laamɗo wanaa Laamɗo maayɓe,
wo o Laamɗo wuurɓe. Sabo to makko
yimɓe fuu wo wuurɓe.
39 Woɓɓe e jannginooɓe Tawreeta,
mbi'i:
—Moodibbo, a haalii goonga.
40 Caggal ɗuum ɓe cuusaay yamude
mo yamɗe goɗɗe katin.

Kabaaru Almasiihu e Daawda (Matta 22.41-46, Marku 12.35-37)

41 Iisaa wi'i ɓe:
—Noy ɓe mbaawri wiide Almasiihu
wo taan Daawda?
42 Daawda e hoore muuɗum wi'i
ley dewtere Jabuura:
«Joomiraaɗo wi'i Joomam:
Jooɗa gere nyaamo am,
43 faa mi waɗa njaaɓaa wayɓe ma.»‡
44 Daawda ina noddira mo
«Joomam». Ndelle, noy o laatortoo
taanum?

No Iisaa feliri jannginooɓe Tawreeta (Matta 23.1-36, Marku 12.38-40, Lukka 11.39-54)

45 E ley ko yimɓe ɓeen fuu kettin-
danii mo, o wi'i taalibaaɓe makko
ɓeen:
46 —Ndeentee e jannginooɓe
Tawreeta yiɗuɓe yiilodaade e
saayaaji mawɗi e jowteede jowtaali
teddudi ley luumooji, fooɗantooɓe
jooɗorɗe ɓurɗe teddude ley cuudi

† **20:37** Wakkati Muusaa, tawi Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayiino gilla ko ɓooyi. ‡ **20:43** Jabuura 110.1.

baajordi e nokkuuje teddude to
nyaamduuji.
47 Iɓe nyaama jawdi rewɓe talkaaɓe
ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi, de ɓe
njuutina du'aawuuji maɓɓe faa ɓe
nanndinkinoo e lobbuɓe. Kamɓe,
jukkungo naawngo ɓurata jippi-
neede dow muɓɓen.

21

Haala sadaka ɓurdo woodude
(Marku 12.41-44)

1 Iisaa yepti gite muudum,
yi'i joomiraaɓe jawdi ina ngatta
sadakaaji muɓɓen e keesu sadaka.
2 O yi'i debbo talkaajo mo gorum
maayi, kam du ina watta toon buudi
didi,
3 de o wi'i:
—Goonga kaalanammi on: debbo
talkaajo o, ko watti duum, ɓuri ko ɓe
fuu ɓe ngatti.
4 Sabo ɓe fuu, wo ko bonnantaa
ɓe fay huunde tan ɓe ngattiri hono
dokke. Ammaa debbo o kaa, e ley
talkaaku muudum, watti haddi ko
joginoo faa wuurda duum fuu.

Haala halkere suudu dewal e sifaaji timmoode adunaaru
(Matta 24.1-14, Marku 13.1-13)

5 Ina woodi woɓɓe ina kaala haala
suudu dewal mawndu nduun, e
no ndu ŋardiniraa kaaye e kulle
cakkaade. Ndeen Iisaa wi'i:
6 —Ko nji'oton duum, wakkati
waran nde fay hayre wootere hed-
dataako do ina yowii dow wonnde.
Fuu wurjinte.
7 Ɓe yami mo, ɓe mbi'i:
—Moodibbo, anndin min nde dum
wadata. Maande ndeye hollata kulle
deen ɓadake wadude?
8 O wi'i:
—Ndeentee taa mbosinedon e
goonga. Heewɓe ngardan e innde
am, ina mbiitoo: «Miin woni kanko»,
ina mbi'a du: «Wakkati oon ɓadake.»
Taa njokkee ɓe.
9 Nde nanoydon woldeeji e
muurtereeji, taa kulee. Sabo tilay
dum wada tafon, ammaa dum wanaa
timmoode wakkati oon.
10 O heddii imo wi'a ɓe:
—Lenyol habdan e lenyol, laamu
habdan e laamu.
11 Dimmbande leydi mawde
ngadan, rafooji e nyawuuji bondi du
ngaran e nokkuuje feere feere. Kulle
kulɓiniide e sifaaji mawdi yuuran dow
kammu.
12 Ammaa gilla dum fuu wadaay,
yimɓe nanngan on, torredon,
njaaredon to cuudi baajordi e kasuuji.
Ɓe ngadda on yeeso kaanankooɓe e
hooreeɓe saabe innde am.
13 Ɗum hokkan on laawol
seedanaade kam.
14 Piɓee anniya e ɓerde mon on mi-
ilataako ko njaabotodon.
15 Sabo mi hokkan on waawde
haala, mi hokkan on hakkilantaaku
ko wayɓe on ɓeen fuu mbaawaa
salaade naa yeddude.
16 Fay saaraaɓe mon e sakiraaɓe
mon e koreeji mon e yigiraaɓe
mon njammboto on, mbara woɓɓe
moodon.
17 Yimɓe fuu mbanyan on saabe
am,
18 ammaa fay leembol ko'e moodon
halkataa.
19 Tinnitaare moodon ndannirton
yonkiiji mon.

Haala halkere Urusaliima e gartol Almasiihu
(Matta 24.15-31, Marku 13.14-27)

20 —Nde nji'udon konuuji ina piiloo
Urusaliima fuu, anndon halkeede
mayre ɓadake.
21 Wakkati oon, tawaaɓe leydi
Yahuudiya fuu, ndoggira baamle.
Tawaaɓe ley ngalluure nde fuu,
njalta e mayre. Tawaaɓe ladde du,
taa naata ngalluure ndeen.
22 Sabo balde deen wo balde
yomnitagol, faa ko winndaa duum
fuu tabita.
23 Kay, debereedu'en e musinteeɓe
njaran torra ley balde deen! Sabo
torraaji mawdi njanan e leydi ndi,
tikkere Laamdo jippoto e lenyol ngol.
24 Ɓe camminirte kaafaahi, ɓe nan-
ngee, ɓe njaaree hakkunde lenyi fuu.
Lenyi ndampan Urusaliima faa nde
wakkati dawrugol muɓɓen timmiri
no fodoraa.

25 Sifaaji ngaɗan dow naange
e lewru e koode. Ley adunaaru
du kulol waɗan e leyɗe ɗeen.
Ɓe fuu ɗe mbemmboto saabe
feekaango maayo manngo e bem-
peyye muuɗum.
26 Yimɓe pekkoran saabe kulol si
miilake dow ko waroyta e adunaaru
ndu, sabo fay baawɗe kammu ɗeen
ndimmboto.
27 Wakkati oon, yimɓe ɓeen nji'an
Ɓii Neɗɗo ina wara e duule, ina warda
e baawɗe e teddeengal manngal.
28 Onon, si ɗum fuɗɗii waɗude, tig-
gitoɗon, ɓanton ko'e mooɗon, sabo
Laamɗo ɓadake rimɗinde on.

Banndol dow yibbi
(Matta 24.32-35, Marku 13.28-31)

29 Caggal ɗuum, o banndani ɓe ban-
ndol ngol, o wi'i:
—Ndaaree yibbi e leɗɗe goɗɗe ɗe
fuu.
30 Si on nji'ii ɗe mbilitii, oɗon anndi
ndunngu ɓadake.
31 Noon du, si on nji'ii kulle ɗeen
ina ngaɗa, annditon laamu Laamɗo
ɓadake.
32 Goonga kaalanammi on: ja-
maanu o timmataa, tawee kulle ɗeen
fuu ngaɗaay.
33 Kammu e leydi timman, de
haalaaji am kaa timmataa abada.

Haala reentaade e gartol Almasi-
ihu

34 —Ndeenee ko'e mon taa yidde fijo
suloowo e sulargol doro e kaɓɓu-ko'u
adunaaru njowoo dow ɓerɗe mon de
nyannde ndeen juha on
35 hono tuugol*. Sabo inde wara
dow yimɓe adunaaru fuu.
36 Ndelle, kakkilon wakkati fuu,
ngaɗon du'aare, faa keɓon daɗude
e kulle gaɗooje ɗeen fuu, mbaawon
daraade yeeso Ɓii Neɗɗo.
37 Nyalooma fuu, Iisaa ina waajoo
ley suudu dewal mawndu, de jemma,
o wurtoo, o waalowa dow waamnde
wi'eteende Jaytun.
38 Yimɓe fuu ina njaha to suudu
dewal mawndu illa fajiri faa kettin-
danoo mo.

22

No hooreeɓe ndawriri faa nannga
Iisaa
(Matta 26.1-5, 14-16, Marku 14.1-2,
10-11, Yuhanna 11.45-53)

1 Wakkati iidi buuru mo wattaaka
rabilla ndiin ɓadake. Ɓum woni iidi
nyannde Faltagol.
2 Hooreeɓe almaami'en e janngi-
nooɓe Tawreeta ɓeen ina piloo no
mbarda Iisaa, de si goonga iɓe kula
yimɓe ɓeen.
3 Ndeen Seyɗaani naati Yahuuda
bi'eteeɗo Isikariyotto, gooto e sappo e
ɗiɗo ɓeen.
4 O yehi o haaldowi e hooreeɓe al-
maami'en e doomooɓe suudu dewal
mawndu no o wattirta Iisaa e juuɗe
muɓɓen.
5 Ɓe ceyii, ɓe ndewri ɓe kokkan mo
ceede.
6 O jaɓi, imo filoo wakkati mo o jam-
botoo Iisaa e cuncukka, tawa jamaa
oon faamaay.

No Iisaa waɗiri hiraande iidi Falt-
agol e taalibaaɓe muuɗum
(Matta 26.17-30, Marku 14.12-26,
Yuhanna 13.21-30)

7 Nyalaande iidi buuru mo wat-
taaka rabilla yottake. Wo nyalaande
nde dammuuli iidi Faltagol njeyi
hirseede.
8 Iisaa nuli Piyeer e Yuhanna, wi'i
ɗum'en:
—Njehee cegilanee en hiraande iidi
Faltagol faa nyaamen.
9 Ɓe yami mo:
—Toy njiɗɗaa min cegiloo nde?
10 O wi'i ɓe:
—Ndaaree, si on naatii ngalluure
nde, on kawran toon e gorko, ina
ronndii loonde ndiyam. Njokkon mo
faa e suudu ɗo o naatata ɗoon,
11 mbi'on jom galle oon: «Moodibbo
na yame toy woni suudu ndu nyaam-
data e taalibaaɓe mum ɓeen iidi Falt-
agol?»

* **21:35** Tuugolwo ko woɓɓe mbi'ata huuseeru maa bedorgal.

12 O hollan on suudu sooro
mawndu moyyinaandu. Wo dow toon
cegilotoɗon hiraande ndeen.
13 Ɓe njehi, ɓe tawi hono no o wi'iri
ɓe noon, ɓe cegilanii hiraande iidi
Faltagol ndeen.
14 Nde wakkati oon yottinoo ndeen,
o jooɗii kanko e sappo e ɗiɗo ɓeen.
15 O wi'i ɓe:
—Miɗo muuyi nyaamdude e
mooɗon hiraande iidi Faltagol nde
sanne, gilla mi torraaka.
16 Sabo miɗo wi'a on, mi nyaa-
mataa nde katin faa nyannde nde
ɗum tabiti ley laamu Laamɗo.
17 O hooyi horde, o yetti Laamɗo, o
wi'i:
—Njaɓee ɗum, peccee ɗum
hakkunde mooɗon,
18 sabo miɗo wi'a on, illa joonin mi
yarataa cabijam katin faa nde laamu
Laamɗo wari.
19 Katin, o hooyi buuru, o yetti
Laamɗo, o heltii, o hokki ɓe, o wi'i:
—Ɗum wo ɓanndu am hokkaandu
saabe mooɗon. Ngaɗon ɗum faa mic-
citoɗon kam.
20 Hono noon du, nde ɓe tilinoo e
hiraande ndeen, o hooyi horde cabi-
jam, o hokki ɓe, o wi'i:
—Horde nde woni amaana keso
tabintiniraaɗo yiiyam am ndufe-
teeɗam saabe mooɗon.
21 Ammaa paamee, jambotooɗo
kam oon ina nyaamda e am e le'al
gootal.
22 Tilay Ɓii Neɗɗo yoppira
adunaaru hono no fodoranaa noon.
Ammaa bone woodanii jambotooɗo
mo oon!
23 Ndeen ɓe puɗɗi yamundurde
hakkunde maɓɓe moy e maɓɓe
waɗata huunde ndeen.

Jeddi dow moy woni ɓurɗo teddude

24 Jeddi ngaɗi hakkunde maɓɓe du
e dow moy ɓuri teddude.
25 Iisaa wi'i ɓe:
—Kaanankooɓe leyɗe ina ndawrana
jaalaaɓe muɓɓen. Jom'en doole dow
yimɓe ɓeen du ina njiɗi noddireede
wallooɓe.
26 Onon kaa, wanaa hono noon.
Sanaa ɓurɗo teddude e mooɗon laa-
too hono cukalel, ardiiɗo du laatoo
hono golloowo.
27 Sabo moy ɓuri teddude, jooɗiiɗo
faa nyaama naa golloowo gaddoowo
nyaamdu? Wanaa nyaamoowo oon
ɓuri naa? De miin kaa, miɗo woni
hakkunde mooɗon hono golloowo
oon.
28 Onon ngoni heddodiiɓe e am ley
torraaji am.
29 Saabe ɗuum, miin du, mi hokkii
on laamu hono no Baaba am hokkiri
kam laamu ni,
30 faa nyaamon, njaron to
nyaamirde am ley laamu am. On
njooɗoto dow jooɗorɗe laamu,
carooɗon lenyi Israa'iila sappo e ɗiɗi
ɗiin.

No Iisaa sapporii Piyeer wi'an anndaa ɗum
(Matta 26.31-35, Marku 14.27-31, Yuhanna 13.36-38)

31 Simon, Simon, Seyɗaani nyaa-
gake heɓude on faa seɗa on hono no
alkama seɗirtee ni.
32 Ammaa mi du'anake ma taa
goonɗinal maa mursee. Aan le, nde
ngartoyɗaa to am, cemmbinɗinaa
sakiraaɓe maa.
33 Piyeer wi'i mo:
—Joomam, miɗo segilii yaadude e
maaɗa ley kasu e wardeede e maaɗa!
34 De Iisaa wi'i:
—Miɗo haalane, Piyeer, fadde
ndontoori e joggude hannden tawan
a wi'ii kile tati a anndaa kam.
35 O wi'i ɓe katin:
—Nde nulunoomi on ndeen, on
kooyaay dannga e mbasu e paɗe, won
ko nyakani on naa?
Ɓe mbi'i:
—Walaa!
36 O wi'i ɓe:
—Joonin kaa, jogiiɗo dannga hooya,
jogiiɗo mbasu hooya, mo walaa
kaafaahi du, sootta saaya muuɗum
sooda ngooti.
37 Sabo ina winndaa, «O limaama
ley bonɓe.» Miɗo haalana on: ina
tilsi ɗum tabita dow am. Sabo ko
winndaa dow am fuu tabitan.
38 Ɓe mbi'i:
—Joomii amin, inan kaafaaje ɗiɗi!

O wi'i ɓe:
—Heyii!

No Iisaa nyaagorii Laamɗo dow waamnde Jaytun
(Matta 26.36-46, Marku 14.32-42)

39 Iisaa wurtii, fonndii waamnde Jaytun no woowri noon. Taalibaaɓe makko ɓeen njokki mo.
40 Nde o yottinoo nokkuure ndeen, o wi'i ɓe:
—Ndu'ee faa taa naaton ley jarribe.
41 Caggal ɗuum, o toowti ɓe ko waɗata hono limnere hayre. O hofii, imo waɗa du'aare,
42 imo wi'a:
—Baaba, si a muuyii, woɗɗinam horde torra nde. Ammaa taa ɗum laatoroo muuyo am, ɗum laatoroo muuyo maa aan!
43 Wakkati oon, maleyka yuuruɗo dow kammu ɓangi e makko, semmbini mo.
44 Ley mettorgal ɓernde makko o ɓeydi tekkinde du'aare makko, nguli makko laatii hono toɓɓe yiiyam ina simta e leydi.
45 Nde o hantunoo du'aare ndeen, o yeccii to taalibaaɓe makko ɓeen, o tawi iɓe ɗaanii saabe mettorgal ɓerɗe maɓɓe.
46 O wi'i ɓe:
—Ko waɗi de oɗon ɗaanii? Ummee ndu'ee, faa taa naaton ley jarribe!

No Iisaa nanngiraa
(Matta 26.47-56, Marku 14.43-50, Yuhanna 18.3-11)

47 Imo woni e haala ka faa jamaa wari. Bi'eteeɗo Yahuuda, gooto e sappo e ɗiɗo ɓeen, ardii ɓe de ɓattitii Iisaa faa muccoo ɗum.
48 De Iisaa wi'i mo:
—Yahuuda, muccaango njammbortoɗaa Ɓii Neɗɗo naa?
49 Nde wonduɓe e Iisaa ɓeen nji'unoo ko anniyii laataade fu, mbi'i:
—Joomii amin, min coppa ɓe kaafaaje naa?
50 Ndeen gooto maɓɓe soppi maccuɗo Almaami Mawɗo, tayi nowru muuɗum nyaamru.
51 Iisaa jaabii, wi'i:
—Celdee ni.
De o meemi nowru maccuɗo oon, o danni ɗum.
52 Iisaa haalani warɓe faa nannga ɗum ɓeen, hooreeɓe almaami'en e doomooɓe suudu dewal mawndu e mawɓe Alhuudiya'en ɓeen, wi'i:
—On ngardii e kaafaaje e cabbi hono wo mi gujjo!
53 Nyannde fuu miɗo wondunoo e mooɗon ley suudu dewal mawndu, on njowaay junngo dow am. Ammaa joonin wo wakkati mon, joonin wo wakkati mo nimre laamii.

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa
(Matta 26.57-58, 69-75, Marku 14.53-54, 66-72, Yuhanna 18.12-18, 25-27)

54 Ɓe nanngi Iisaa, ɓe njaari ɗum faa ley galle Almaami Mawɗo. Piyeer ina jokki to toowti.
55 Tawi yiite na huɓɓaa hakkunde taliyaare galle oon, Piyeer wari jooɗodii e yuulotooɓe ɗoon.
56 Korɗo gooto yi'i imo hucciti e jayngol, ndaari mo faa wooɗi, wi'i:
—O du na wondunoo e makko.
57 De Piyeer yeddi mo, wi'i:
—Hey debbo, mi anndaa mo.
58 Nde ɓooytunoo seeɗa, goɗɗo yi'i mo, wi'i:
—Aan du e maɓɓe njeyaɗaa!
De Piyeer wi'i:
—Hey gorko, mi wanaa!
59 Faa waɗi yamnde wootere gaɗa ɗuum, goɗɗo katin siini dow haala kaan, wi'i:
—Goonga ni, gorko o ina wondunoo e makko, sabo kam du wo Galilinkeejo.
60 De Piyeer jaabii, wi'i:
—Gorko, mi faamataa ko kaalataa ɗuum!
O selaay haalude, faa ndontoori joggi.
61 Iisaa hucciti e Piyeer, ndaari ɗum. Ndeen Piyeer miccitii haala ka Iisaa haalannoo ɗum kaan: «Ɓadde ndontoori e joggude hannden, a wi'an kile tati a anndaa kam.»
62 O wurtii yaasin, imo woya bojji cattuɗi.

(Matta 26.67-68, Marku 14.65)

63 Yimɓe nannguɓe Iisaa ɓeen ina njalnoroo ɗum, ina piya ɗum.

64 Ɓe cuddi yeeso makko, iɓe yama
mo, iɓe mbi'a:
—Hey annabaajo! Haalan min moy
fiyi ma!
65 Heddii iɓe njenna mo jennooje
goɗɗe keewɗe.

No mawɓe diina carorii Iisaa
(Matta 26.59-66, Marku 14.55-64, Yuhanna 18.19-24)

66 Nde weetunoo ndeen, yimɓe
Saahiiɓe ɓeen kawriti, ɓeen ngoni
mawɓe lenyol maɓɓe e hooreeɓe
almaami'en e jannginooɓe Tawreeta.
Iisaa waddaa yeeso maɓɓe.
67 Ɓe mbi'i ɗum:
—Si aan woni Almasiihu haalan
min.
O wi'i ɓe:
—Fay si mbiimi on noon du, on
njaɓataa.
68 Si mi yamii on du, on njaa-
bataako.
69 Ammaa gilla joonin, Ɓii Neɗɗo
jooɗoyto gere nyaamo Laamɗo, Jom
baawɗe.
70 Ɓe fuu ɓe mbi'i:
—Ndelle aan woni Ɓii Laamɗo naa?
O wi'i ɓe:
—Onon e ko'e mon kaali, wo miin
jaati.
71 Jonle ɓe mbi'i:
—En kaajaaka seedaaku katin, sabo
ko o haali e hunnduko makko ɗuum,
en fuu en nanii.

23

No Pilaatu yamiri Iisaa
(Matta 27.1-2, 11-14, Marku 15.1-5, Yuhanna 18.28-38)

1 Caggal ɗuum, yimɓe Saahiiɓe
ɓeen fuu ummii, njaari Iisaa to
Pilaatu hooreejo oon.
2 Ɓe puɗɗi iɓe pela mo, iɓe mbi'a:
—Gorko o min tawi ina wosina
lenyol amin, ina haɗa ɗum'en yoɓude
kaananke mawɗo oon lampo, ina
wi'a hoore muuɗum wo Almasiihu,
kaananke.
3 Pilaatu yami mo, wi'i:
—Aan woni kaananke Alhu-
udiyankooɓe naa?
Iisaa jaabii, wi'i:
—Aan e hoore maa haali.
4 Pilaatu jaabii, wi'i hooreeɓe al-
maami'en e jamaa oon fuu:
—Mi yi'aay fuu feloore e makko.
5 Ammaa ɓe ciini e haala maɓɓe
sanne, iɓe mbi'a:
—Ko o waajotoo ɗuum ina waddun-
dura yimɓe ley leydi Yahuudiya fuu,
gilla Galili to o fuɗɗiri toon faa e ɗo.
6 Wakkati Pilaatu nannoo ɗum,
yami yalla gorko o wo Galilinkeejo.
7 Nde o faamunoo Iisaa na yuura
e ley laamu Hirudus ndeen, o nuldi
ɗum Hirudus. Sabo ley balɗe ɗeen
tawi Hirudus ina woni ley Urusali-
ima.
8 Nde Hirudus yi'unoo Iisaa ndeen,
ɓerndem weli sanne, sabo ɓooyii ko
yiɗunoo yiide mo saabe ko nanannoo
dow makko ɗuum. Katin du ina yeloo
yiide mo imo waɗa ko haaynii.
9 O yami ɗum yamɗe keewɗe, de
Iisaa jaabaaki fay huunde.
10 Hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta na ndarii ɗoon, ina pelda mo no mbaawri fuu.
11 Hirudus du huyfini mo, jalnorii
mo, kam e sordaasiiɓe muuɗum,
ɓorni mo saaya lobba, nultiri mo
Pilaatu.
12 Nyannde ndeen Pilaatu e
Hirudus laatii yigiraaɓe, arande ɓe
wanyundurnooɓe.

No Iisaa hiitoraa
(Matta 27.15-26, Marku 15.6-15, Yuhanna 18.39-19.16)

13 Pilaatu noddi hooreeɓe al-
maami'en e mawɓe Alhuudiyankooɓe
ɓeen e yimɓe fuu,
14 wi'i ɗum'en:
—On ngaddanii kam neɗɗo o hono
wo o bosinoowo yimɓe. Ndaaree,
mi yamii mo yeeso mon, de ley ko
peloton mo ɗuum fuu, mi tawaay fuu
sabaabu jukkotooɗo mo.
15 Hirudus du yi'aay faa'e e makko,
sabo yeccinii mo to meeɗen. Paamee,
gorko o waɗaay fay huunde ko jeyi
warude ɗum.
16 Ndelle, mi fiyan mo, mi yoppa
mo.
17 Ina tilsi wakkati iidi Faltagol fuu
Pilaatu yoofana ɓe kasunke gooto.

18 Ɓe fuu ɓe ndukidi daande
wootere, ɓe mbi'i:
—War mo, njoofanaa min Barabas!
19 Barabas le wo uddanooɗo e kasu
saabe muurtere waɗunoonde e ngal-
luure ndeen, e saabe war-hoore.
20 Pilaatu haaldi e maɓɓe ɗiɗaɓerde
saabe muuyo muuɗum yoofude
Iisaa.
21 Ammaa ɓe keddii iɓe nduka, iɓe
mbi'a:
—Tontu mo! Tontu mo e leggal
palaangal!
22 Pilaatu wi'i ɓe tataɓerde:
—Ɗume o waɗi ko boni? Mi tawaay
e makko sabaabu fuu ko haani
warude mo! Ndelle, mi fiyan mo, mi
yoppa mo.
23 Ammaa ɓe ɓeydi feekaade
peekaali mawɗi, iɓe mbi'a o tontee.
Peekaali maɓɓe ɗiin njaaltii Pilaatu.
24 O hokki ɓe laawol faa ko ɓe ŋaarii
ɗuum laatoo.
25 O yoofani ɓe mo ɓe ŋaarii yoofa-
neede oon, kam woni uddanooɗo ley
kasu saabe muurtere e war-hoore.
De Iisaa kaa, o watti ɗum e muuyɗe
maɓɓe.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal
(Matta 27.32-44, Marku 15.21-32, Yuhanna 19.17-27)

26 Nde ɓe njaarannoo mo ndeen,
ɓe nanngi gorko jeyaaɗo Sireene
bi'eteeɗo Simon, yuuruɗo ley ladde.
Ɓe mbakkini ɗum leggal palaangal
ngaal faa jokka caggal Iisaa, yaara
ngal.
27 Yimɓe heewɓe na njokki ɗum.
Rewɓe du ina ngoni ley maɓɓe, ina
mboya ina piira ɓerɗe muɓɓen met-
torgal saabe majjum.
28 Iisaa hucciti e rewɓe ɓeen, wi'i
ɗum'en:
—Rewɓe Urusaliima, taa mboyee
kam, ammaa mboyee ko'e mooɗon e
ɓiɓɓe mon!
29 Sabo dey, balɗe ngaran nde
yimɓe mbi'ata: «Barke woodanii
rewɓe rimarɓe e ɓe ndeedaay e endi
ɗi musinaaka.»
30 Ndeen, yimɓe mbi'an baamle
caama dow muɓɓen, mbi'a tile udda
ɗum'en.
31 Sabo si ɓe ngaɗii nii gilla liccal
ngal wo keccal, noy laatoytoo si ngal
yoorii?
32 Ɓe njaaridi Iisaa e yimɓe ɗiɗo
bonɓe. Been du wo wareteeɓe.
33 Nde ɓe njottinoo nokkuure
wi'eteende Laalagal Hoore ndeen, ɓe
tonti mo e leggal palaangal, kanko e
bonɓe ɗiɗo ɓeen, gooto gere nyaamo
makko, gooto du gere nano makko.
34 O wi'i:
—Baaba, yaafa ɓe sabo ɓe anndaa
ko ɓe ngaɗata.
Ndeen ɓe pecciri kaddule makko
cumnal.
35 Yimɓe ndarii ɗoon ina ndaara.
Hooreeɓe ɓeen du ndarii ina njal-
noroo mo, ina mbi'a:
—O hisinii woɓɓe, o hisina hoore
makko si o Almasiihu, Cuɓaaɗo
Laamɗo.
36 Sordaasiiɓe ɓeen du njalnorii
mo. Ɓe ɓattii, ɓe kokki mo ndiyam
lammuɗam,
37 iɓe mbi'a:
—Si aan woni kaananke Alhu-
udiyankooɓe oon, hisin hoore maa!
38 Tawi du alluwal takkaama dow
hoore makko. Binndi dow maggal
na mbi'a: O WO KAANANKE ALHU-
UDIYANKOOɓE.
39 Gooto e bonɓe ɗiɗo tontidaaɓe
e makko ɓeen ina mbonkoo mo, ina
wi'a:
—Wanaa aan woni Almasiihu naa?
Hisin hoore maa, de kisinaa min mi-
nen du!
40 Ammaa gooto oon feli oyo oon,
wi'i:
—A hulataa Laamɗo naa? Aan e
makko fuu, on potu jukkungo.
41 Enen, jukkungo meeɗen wo
goonga jaati, sabo ko foti e ko
ngolluɗen tan njoɓeteɗen. De kanko
kaa, o waɗaay fay huunde ko boni.
42 Ndeen o wi'i:
—Iisaa, miccitoɗaa kam wakkati
ngartoyɗaa e laamu maa.
43 Iisaa wi'i mo:
—Goonga kaalanammaami: han-
nden jaati a wondowan e am ley al-
janna.

Haala maayde Iisaa
(Matta 27.45-56, Marku 15.33-41, Yuhanna 19.28-30)

44 Wakkati hakkunde naange,
nimre waɗi e leydi fuu faa wakkati
yamnde tati kiiral naange.
45 Naange niɓɓi, lefol paliingol ley
suudu dewal mawndu ngool seekii
ceeke ɗiɗi.
46 Iisaa feekii feekaango manngo,
wi'i:
—Baaba, mi wattii yonki am ki ley
junngo maa.
Gaɗa o haalii ɗum, o seedi e yonki.
47 Caggal mawɗo sordaasi'en oon
yi'ii ko laatii ɗuum, yetti Laamɗo,
wi'i:
—Goonga, neɗɗo o wo dartiiɗo!
48 Jamaa garuɗo ndaarude mo oon
fuu yi'ii ko waɗi ɗuum. Ɓe njeccii, iɓe
piya ɓerɗe maɓɓe.
49 Ammaa anndu ɓe mo ɓeen fuu,
ina ndarii to toowti ina ndaara ɗum
fuu. Rewɓe jokkunooɓe mo gilla leydi
Galili ɓeen ina ngoni ley maɓɓe.

No ɓanndu Iisaa wattiraa ley saabeere
(Matta 27.57-61, Marku 15.42-47, Yuhanna 19.38-42)

50 Ina woodi gorko bi'eteeɗo Yu-
usufi jeyaaɗo e waaldeere Saahiiɓe
ndeen, wo o gorko lobbo, dartiiɗo.
51 Kanko o jaɓaay ko Saahiiɓe ɓeen
kaali e ko ɓe ngolli. Imo yuura Ari-
matiya, ngalluure ley leydi Yahu-
udiya. Imo heɗii ɓangugol laamu
Laamɗo.
52 O yehi to Pilaatu, o ŋaarii ɗum
ɓanndu Iisaa,
53 o jippini ɗum e leggal ngaal, o
fiili ɗum e kasanke, o watti ɗum ley
saabeere wasaande ley hayre, ɗo fay
gooto wattaaka.
54 Ɗum hawrii e nyannde segi-
lanteende tawi nyannde fowte-
teende ɓadake fuɗɗude.
55 Rewɓe wondunooɓe e Iisaa
gilla Galili ɓeen njokki Yuusufi, nji'i
saabeere ndeen e no o wattiraa ley
mayre.
56 Ɓe kooti, ɓe moyyinowi nebbeele
uurɗe e turaaje.
Caggal ɗuum, ɓe powti nyannde
fowteteende hono no yamiroore
ndeen wi'iri.

24

No Iisaa ummitorii
(Matta 28.1-10, Marku 16.1-8, Yuhanna 20.1-10)

1 Gilla puɗal naange nyannde
go'aɓerde e jeɗɗiire,* rewɓe ɓeen
ponndii to saabeere toon, ɓe kooyii
nebbeele uurɗe ɗe ɓe moyyinnoo
ɗeen.
2 Ɓe tawi hayre ndeen tallitaama,
ittaama e dammbugal saabeere
ndeen.
3 Ammaa nde ɓe naatunoo ndeen,
ɓe tawaay ɓanndu Iisaa, joomii ɓe.
4 E ley no hakkillooji maɓɓe mbe-
mmborii noon, inan worɓe ɗiɗo
punti, ina ndarii yeeso maɓɓe, ina
ɓornii kaddule jalbooje.
5 Kulol nanngi ɓe, ɓe leeyini geese
maɓɓe e leydi. Wakkati oon worɓe
ɓeen mbi'i ɓe:
—Ko waɗi oɗon piloo buurɗo
hakkunde maayɓe?
6 O walaa ɗo, o ummitake. Miccitee
ko o haalannoo on leydi Galili ɗuum
7 nde o wi'unoo: «Ina tilsi Ɓii Neɗɗo
wattee e juuɗe luttuɓe, de tontee e
leggal palaangal, de ummitoo nyan-
nde tataɓerde.»
8 Ndeen ɓe miccii haala Iisaa kaan.
9 Ɓe yuwi to saabeere toon, ɓe
njeccii, ɓe kaalanowi ɗum sappo e
ngo'o ɓeen e wonduɓe e muɓɓen fuu.
10 Rewɓe ɓeen ngoni: Mariyama
mo Magdala, e Yowanna, e Mariyama
inna Yaakuuba e rewɓe wonduɓe e
muɓɓen. Ɓe kaalani ɗum nulaaɓe
ɓeen.
11 Nulaaɓe ɓeen ndaardi haala
maɓɓe kaan hono njiiɓiika, njaɓaay
goondinde ɓe.
12 De Piyeer kaa ummii, doggi, yehi
saabeere toon. Nde o yuurninoo ley
mayre ndeen, kasanke oon tan o yi'i.
O yeccii wuro, imo wemmbii saabe
ko waɗi ɗuum.

No Iisaa ɓangirani taalibaaɓe mum ɗiɗo dow laawol Emayus
(Marku 16.12-13)

13 Nyalooma oon pay, ɗiɗo e ley
taalibaaɓe ɓeen kooyi laawol wuro
wi'eteengo Emayus. Hakkunde wuro

* **24:1** Ɗum woni nyannde alan.

ngoon e Urusaliima ina waɗa kilooji sappo e go'o.
14 Iɓe pillodoo e dow ko waɗi ɗuum fuu.
15 E ley filla maɓɓe ɗo ɓe kokkundurta hakkillooji ɗoon, Iisaa e hoore muuɗum hewti ɓe, ina yaada e maɓɓe.
16 Ammaa gite maɓɓe uddaa taa ɓe anndita mo.
17 O wi'i ɓe:
—Ɗume pillotoɗon e jahaangal mooɗon ngal?
Ɓe ndarii, ɓerɗe maɓɓe metti.
18 Gooto maɓɓe bi'eteeɗo Kiliyopas jaabii mo, wi'i:
—Ndelle hakkunde weerɓe Urusaliima wo aan tan woni mo faamaay ko waɗi toon ley balɗe ɗe naa?
19 O wi'i ɓe:
—Ɗume?
Ɓe mbi'i mo:
—Ko waɗi e Iisaa Nasaraatuujo oon. Wo o annabaajo, jom baawɗe ley haala makko e golle makko yeeso Laamɗo e yimɓe fuu.
20 De hooreeɓe almaami'en e mawɓe meeɗen ngatti mo ley juuɗe laamu faa o jukkee jukkungo maayde, tonti mo e leggal palaangal.
21 Min cikkiino kanko rimɗinta Israa'iila. Ammaa katin du, hannden woni nyalooma tataɓo ko ɗum waɗi.
22 Wooɗi rewɓe amin woɓɓe du ngaɗii min kaayeefi. Ɓe njehii to saabeere toon illa fajiri,
23 de ɓe tawaay ɓanndu makko toon. Ɓe ngarti, ɓe mbi'i maleyka'en ɓanganii ɓe, mbi'i imo wuuri.
24 Caggal ɗuum, woɓɓe amin njehi to saabeere toon, tawri no rewɓe ɓeen mbiiri noon, de ɓe nji'aay mo kanko kaa.
25 Ndeen Iisaa wi'i ɓe:
—Hey onon famɗuɓe hakkillo! Ɓerɗe mooɗon njaawaa goonɗinde ko annabaaɓe kaali fuu!
26 Wanaa ina tilsi Almasiihu torree de naata ley teddeengal muuɗum naa?
27 Ndeen o faamini ɓe ko Binndi Ceniiɗi ɗiin fuu kaali dow makko, gilla e Tawreeta Muusaa faa e dewte annabaaɓe.
28 Nde ɓe ɓattinoo wuro ngo ɓe pondii ngoon ndeen, o waɗi hono o jiɗɗo faltaade.
29 Ammaa ɓe nyaagii mo, ɓe mbi'i:
—Heddoda e amin, sabo hiirii, jemma warii.
O naati, o jippodii e maɓɓe.
30 Nde ɓe njooɗinoo iɓe nyaama ndeen, o hooyi buuru, o yetti Laamɗo, o heltii buuru oon, o hokki ɓe.
31 Ndeen gite maɓɓe peertii, ɓe anditi mo. Wakkati oon o lalli e gite maɓɓe.
32 Ndeen iɓe mbi'undura hakkunde maɓɓe:
—Wanaa ɓerɗe men na mbeli, na muuyi nanude sanne nde o haaldannoo e meeɗen dow laawol ndeen, imo faamina en Binndi ɗiin naa?
33 Wakkati oon, ɓe ummii ɓe njeccii Urusaliima. Ɓe tawtowi toon sappo e ngo'o ɓeen, ina kawriti e yaadiraaɓe muɓɓen.
34 Ɓeen mbi'i ɓe:
—Goonga, Iisaa Joomiraaɗo ummitake, o ɓanganii Simon.
35 Ɗiɗo ɓeen du kaalani ɓe ko waɗi e laawol muɓɓen, e no ɓe annditiri Iisaa nde heltunoo buuru ndeen.

No Iisaa ɓangirani taalibaaɓe mum sappo e ngo'o
(Matta 28.16-20, Marku 16.14-18, Yuhanna 20.19-23, Golle Nulaaɓe 1.6-8)

36 Nde ɓe kaalannoo ɗum ndeen, Iisaa funti darii hakkunde maɓɓe, wi'i ɓe:
—Jam wondu e mooɗon!
37 Nesiiji maɓɓe tayi, ɓe kuli, ɓe miilii ko ɓe nji'ata ɗuum wo mbeelu.
38 De o wi'i ɓe:
—Ɗume kulɗon? Ko waɗi oɗon cikkitira ley ɓerɗe mon?
39 Ndaaree juuɗe am e koyɗe am, wo miin jaati. Meemee kam, ndaaron. Sabo mbeelu walaa teewu, walaa yi'e hono no njiiruɗon kam ni.
40 Nde o haalunoo ɗum ndeen, o holli ɓe newe juuɗe makko e koyɗe makko.
41 E ley ko ɓe kunngii goonɗinde saabe seyo maɓɓe e kaayeefi, o wi'i ɓe:

—Oɗon ngoodi ɗo ko nyaametee naa?
42 Ɓe ngaddani mo tayre liingu nduppaangu.
43 O jaɓi nde, o nyaami yeeso maɓɓe.
44 Caggal ɗuum, o wi'i ɓe:
—Ko winndaa ley Tawreeta Muusaa e dewte annabaaɓe e Jabuura dow am ɗuum fuu, ina tilsi ɗum tabita. Kulle ɗeen jaati ngoni ko kaalannoomi on nde ngondunoomi e moodon ndeen.
45 Wakkati oon, o omti hakkillooji maɓɓe faa ɓe paama Binndi ɗiin.
46 O wi'i ɓe:
—Ina winndaa Almasiihu torrete faa maaya, ummitoto hakkunde maayɓe nyannde tataɓerde,
47 de tuubugol e yaafagol hakkeeji gooynete e lenyi fuu saabe innde makko. Ɗum fuɗɗan gilla Urusaliima.
48 Onon ngoni seedotooɓe kulle ɗeen!
49 Miin, mi nuldan on ko Baaba aadii ɗuum. Onon kaa, keddee ley ngalluure nde, faa nde baawɗe gonɗe dow ɗeen njippii e moodon.

No Iisaa yeentiri dow kammu
(Marku 16.19-20, Golle Nulaaɓe 1.9-11)

50 O yaari ɓe faa ɗakkol Baytaniya, o yepti juuɗe makko, o barkini ɓe.
51 Wakkati mo o barkini ɓe oon, o seedi e maɓɓe, o yeentinaa dow kammu.
52 Ɓe cujidani mo. Caggal ɗuum, ɓe njeccodii Urusaliima e seyo manngo.
53 Wakkati fuu iɓe tawee ley suudu dewal mawndu, iɓe njetta Laamɗo.

Linjiila Iisaa mo Yuhanna winndi

No Konngol Laamɗo laatorii neɗɗo

1 Gillama e fuɗɗoode bi'eteeɗo Konngol ina woni. Bi'eteeɗo Konngol oon
ina wondi e Laamɗo, wo o Laamɗo
du.
2 Imo wondi e Laamɗo gilla
fuɗɗoode.
3 E makko Laamɗo tagiri huunde
fuu. Fay huunde tagaaka si wanaa e
makko.
4 E makko nguurndam woni,
nguurndam ɗaam laatanii yimɓe
annoora.
5 Annoora oon ina yayna ley nimre.
Nimre ndeen du waawaay jaalaade
o.
6 Ina woodi neɗɗo mo Laamɗo nuli
bi'eteeɗo Yaayaa.
7 O warii faa o seedanoo annoora
oon, faa yimɓe fuu ngoondinira
saabe makko.
8 Wanaa kanko woni annoora oon,
de o warii faa o seedanoo annoora
oon.
9 Oon woni annoora goongalaajo
garɗo ley adunaaru faa yaynana
yimɓe fuu.
10 Bi'eteeɗo Konngol oon ina woni
ley adunaaru, wo e makko adunaaru
ndu tagiraa, de adunaaru nduun kaa
annditaay mo.
11 O warii to jeydaaɓe makko, de
jeydaaɓe makko ɓeen njaɓɓaaki mo.
12 Ammaa jaɓɓiiɓe mo de ngoondini
mo ɓeen, o hokkii ɗum'en baawɗe
laataade ɓiɓɓe Laamɗo.
13 Wo ɓe rimiraaɓe ko wanaa e
yiiyam, ko wanaa muuyo terɗe, ko
wanaa muuyo gorko du, ammaa ɓe
rimiraaɓe e baawɗe Laamɗo.
14 Konngol ngool laatii neɗɗo jom
terɗe de jooɗii hakkunde meeɗen.
Min nji'ii darja makko, darja mo Bajjo hemrata Baabiiwo. Ley darja
makko oon Baabiiwo ɓanginiri keewal hinney e goonga muuɗum.
15 Yaayaa seedanake mo, yeewnii,
wi'i:
—Kanko woni mo kaalannoomi
haala muuɗum oon nde mbi'unoomi:
«Caggal am ardiiɗo kam waran, sabo
imo woni gilla mi tagaaka.»
16 No hinney makko foti heewude,
en fuu en keɓii, hinney dow hinney.
17 Saabe Muusaa keɓirɗen
jamirooje, ammaa hinney e goonga
wo saabe Iisaa Almasiihu heɓiraa.
18 Fay gooto yi'aay Laamɗo abada.
Ammaa Ɓiɗɗo bajjo gonduɗo e Baabiiwo oon, kam humpiti en mo.

No Yaayaa seedoranii Almasiihu (Matta 3.1-12, Marku 1.1-8, Lukka 3.1-18)

19 Alhuudiyankooɓe Urusaliima
neli Lewinkooɓe* e almaami'en to
Yaayaa yama ɗum kam wo moy.
20 O salaaki jaabaade ɓe, o haalani
ɓe faa laaɓi:
—Miin, mi wanaa Almasiihu.
21 Ɓe yami mo, ɓe mbi'i:
—Aan, wo a moy? A annabi Iliyaasa
naa?
O wi'i:
—Mi wanaa.
Ɓe mbi'i mo:
—Wo a Annabaajo oon naa?
O wi'i:
—Mi wanaa!
22 Ɓe mbi'i mo:
—Wo a moy ndelle? Haalan min
ko min kaaltanowa neluɓe min ɓeen.
Moy mbi'ataa laatiɗaa?
23 O jaabii, o wi'i:
—Wo mi yeewnotoodo ley ladde
miɗo wi'a: «moyyintinee laawol
Joomiraaɗo»,† hono no annabi
Esaaya wi'iri ni.
24 Ndeen nulaaɓe yuuruɓe to
Farisa'en ɓeen
25 yami mo:
—Ko waɗi aɗa loota yimɓe lootagal batisima‡, si tawii a wanaa Almasiihu a wanaa Iliyaasa a wanaa
Annabaajo oon?
26 Yaayaa jaabii ɓe, wi'i:

* **1:19** Yimɓe lenyol Lewi ngonnoo ndaaranooɓe golle dewal Laamɗo gilla e jamaanu Muusaa. † **1:23** Esaaya 40.3. ‡ **1:25** Ɗo wi'ete lootagal batisima dow haala batisima Yaayaa fu, lootagal tuubu maa mutineede du na wi'ee.

—Miin, miɗo loota lootagal batisima, de na woodi dariiɗo hakkunde mooɗon mo on anndaa.
27 Kanko, o waran caggal am. Miin, mi fotaa fay haɓɓitinde ɓoggi paɗe makko.
28 Ɗum fuu waɗii Baytaniya lettugal gooruwol Urdun, ɗo Yaayaa lootata yimɓe lootagal batisima ɗoon.
29 Jaango majjum, Yaayaa yi'i Iisaa ina wara to muuɗum, wi'ii:
—Inan jawgel Laamɗo donndotoongel hakkeeji adunaaru.
30 Ɗum woni ko mbi'unoomi e makko: «Neɗɗo waran gaɗa am, ardiiɗo kam, sabo imo woni gilla mi walaa.»
31 Miin, mi anndaano mo, ammaa mi warii miɗo loota lootagal batisima faa o ɓangana Israa'iilankooɓe.
32 Yaayaa seedii, wi'i:
—Mi yi'ii Ruuhu ina wa'i hono wuugaandu ina yuura dow kammu ina jippoo faa hoɗi dow makko.
33 Miin, mi anndaano mo. Ammaa Nulɗo kam mi loota lootagal batisima oon, kam wi'i kam: «Mo nji'uɗaa Ruuhu ina jippoo dow muuɗum oon, kam woni lootoowo lootagal batisima e Ruuhu Ceniiɗo.»
34 Miin, mi yi'ii, mi seedake kanko woni Ɓii Laamɗo.

No Iisaa suɓorii taalibaaɓe muuɗum arandeeɓe

35 Jaango majjum katin Yaayaa ina darodii e taalibaaɓe muuɗum ɗiɗo.
36 O yi'i Iisaa ina faltoo, o wi'i:
—Inan jawgel Laamɗo!
37 Taalibaaɓe ɗiɗo ɓeen nani ko o haali ɗuum, njokki Iisaa.
38 Iisaa yeeyii, yi'i iɓe njokki ɗum, wi'i ɓe:
—Ɗume pilotoɗon?
Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
— *Rabbi* (ɗum na fiirta «Moodibbo»), toy njooɗiɗaa?
39 O wi'i ɓe:
—Ngaree ndaaree!
Ndeen ɓe ngari, ɓe nji'i ɗo o jooɗii ɗoon. Wakkati oon wo yamnde nay laasara. Ɓe ngondi e makko ko heddii e nyalaande ndeen.
40 Andire sakiike Simon Piyeer oon wo gooto e ɗiɗo nanɓe haala Yaayaa de njokki Iisaa.
41 Ko Andire artii e waɗude fu wo filowaade sakiike muuɗum Simon oon. O wi'i ɗum:
—Min nji'ii Almasiihu (ɗum na fiirta «Mo Laamɗo suɓii»).
42 O yaari ɗum to Iisaa. Iisaa ndaari Simon, wi'i ɗum:
—Aan Simon ɓii Yuhanna, caggal joonin a inndirte Kefas.
(Kefas e Piyeer fuu wo gootum. Maanaa inɗe ɗeen wo «Hayre».)

No Iisaa noddiri Filipu e Natanayel

43 Jaango majjum, Iisaa anniyii yaade Galili. O hawri e Filipu, o wi'i ɗum:
—Jokkam!
44 Filipu ina jeyaa Baytisayda, ngalluure nde Andire e Piyeer fuu njeyaa e muuɗum ndeen.
45 Filipu hawri e Natanayel, wi'i ɗum:
—Min nji'ii mo haala muuɗum winndaa ley Tawreeta Muusaa e ley dewte annabaaɓe oon. Wo Iisaa Nasaraatuujo ɓii Yuusufi oon.
46 Natanayel wi'i mo:
—Yalla ko wooɗi ina waawi yuurude Nasaraatu naa?
Filipu jaabii mo, wi'i:
—War ndaar!
47 Iisaa yi'i Natanayel ina fonndii ɗum, de haali haala makko wi'i:
—Inan Israa'iilanke jaati, mo hiila fuu walaa e muuɗum.
48 Natanayel wi'i mo:
—Toy anndudaa kam?
Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Mi yi'ii ma ley yibbi gilla Filipu noddaay ma.
49 Natanayel jaabii, wi'i:
—Moodibbo, wo a Ɓii Laamɗo, wo a kaananke Israa'iila!
50 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Saabe mi wi'ii mi yi'ii ma ley yibbi ɗuum tan ngoonɗinirɗaa naa? A yi'an ko ɓuri ɗum haaynaade.
51 Ndeen o wi'i Natanayel:
—Goonga kaalanammi on: on nji'an kammu ina udditoo, on nji'an

maleyka'en Laamɗo ina yeeŋa ina njippoo dow Ɓii Neɗɗo.

2

No Iisaa waɗiri maande ley ɓangal

1 Balɗe ɗiɗi caggal ɗuum, ɓangal waɗi ley ngalluure wi'eteende Kaana
ley leydi Galili. Inna Iisaa ina tawaa
toon.
2 Iisaa e taalibaaɓe muuɗum du
noddaama ngara kawra e ɓangal
ngaal.
3 Nde cabijam maɓɓe timmunoo
ndeen, inna Iisaa wi'i:
—Ɓe ngalaa cabijam.
4 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Debbo, ɗume ɗum waɗata en?*
Wakkati am yonaay tafon.
5 Inniiko wi'i gollooɓe ɓeen:
—Ko o yamiri on fuu, ngaɗon.
6 Ɓoon ina woodi looɗe kaaye jee-
gom, ndee fuu na hooya liitereeji
capanɗe jeetati faa yottoo hemre e
noogay. Looɗe ɗeen wo faa Alhu-
udiyankooɓe lootoroo saabe diina.
7 Iisaa wi'i ɓe:
—Kebbinee looɗe ɗeen ndiyam.
Ɓe kebbini ɗe faa ɗe keewi.
8 O wi'i ɓe:
—Joonin kaa, nyeɗee ɗam njaara-
nee hooreejo ɓangal oon.
Ɓe njaari.
9 Nde hooreejo oon meeɗunoo
ndiyam mbaylitaaɗam cabijam ɗaam
ndeen, annditaay to ɗam ittaa. De
gollooɓe nyeɗuɓe ndiyam ɗaam ɓeen
kaa ina anndi. O noddi ɓaŋuɗo oon,
10 o wi'i ɗum:
—Yimɓe fuu cabijam mbelɗam
mboowi artoraade. Nde yimɓe njari
faa heewi fu, ndeen ɗam welaa ɗaam
du yaretee. De aan kaa, aɗa resi
mbelɗam ɗam faa joonin.
11 Nii Iisaa golliri maande muuɗum
haayniinde arandeere ley ngalluure
Kaana ley leydi Galili. O ɓangini
teddeengal makko, taalibaaɓe makko
ɓeen ngoonɗini mo.
12 Caggal ɗuum, o dilli Kaana, o
yehi ngalluure wi'eteende Kafar-
nahum, kanko e inniiko e minyiraaɓe
makko e taalibaaɓe makko. Ɓe ngoni
toon balɗe seeɗa.

No Iisaa riiwri luumotooɓe ley su-udu dewal mawndu
(Matta 21.12-13, Marku 11.15-17, Lukka 19.45-46)

13 Nde iidi Alhuudiyankooɓe
mbi'eteendi Faltagol† ɓadinoo ndeen,
Iisaa yehi Urusaliima.
14 To taliyaare suudu dewal
mawndu toon o tawi luumotooɓe ga'i
e baali e buugaali e weccooɓe ceede
ina njoodii.
15 O sowi ɓoggi, o waɗi dorowol, o
riiwi ɓe fuu ɓe mburtoo suudu dewal
mawndu nduun, kamɓe e ga'i maɓɓe
e baali maɓɓe. O sankiti ceede wec-
cooɓe ɓeen, o hippi taabaaje maɓɓe.
16 O wi'i soottooɓe buugaali ɓeen:
—Ittee ɗum ɗo! Taa ngaɗon suudu
Baaba am ndu suudu luumo!
17 Taalibaaɓe makko ɓeen miccitii
ko Binndi ɗiin mbi'i ɗuum:
«Hirande suudu maa laatanake kam
kaɓɓu-ko'u.»‡
18 Ndeen hooreeɓe Alhuudiyankooɓe
mbi'i mo:
—Haaynde ndeye kollataa min aɗa
foti waɗude ko ngaɗuɗaa ɗuum?
19 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Liɓee suudu dewal ndu. Si on liɓii
ndu, on nji'an miɗo nyiɓtoo ndu ley
balɗe tati.
20 Ɓe njaabii mo:
—Suudu ndu nyiɓiraama duuɓi ca-
panɗe nay e jeegom. De aan, a
nyiɓtoto ndu ley balɗe tati naa?
21 Ammaa ko Iisaa wi'i suudu
nduun ɗuum, wo hoore muuɗum
sappii.
22 Nde Iisaa ummitinoo ndeen,
taalibaaɓe muuɗum ɓeen miccitii
ko haalnoo ɗum. Ɓe ngoonɗini ko
Binndi ɗiin mbi'i ɗuum e haala ka o
haalnoo kaan.
23 Nde Iisaa wonnoo Urusali-
ima iidi Faltagol ndeen, heewɓe

* **2:4** E geresankoore haala ka ina waawi fiirtireede nii: Debbo, walaa ko suuɗii hakkunde meeɗen. Ɓum hollii Iisaa ina muuyi inna muuɗum hooloo ɗum e ko waɗata ɗuum. † **2:13** Iidi Faltagol wo miccinoori nyannde nde Laamɗo wurtini Israa'iila'en Misira. Indi miccina no maleyka faltorii suudu fuu ndu yiiyam mooytaa e dammbugal muuɗum. ‡ **2:17** Jabuura 69.10.

ngoondinii mo sabo nji'ii kaayeefiiji di o wadi diin.
24 Ammaa Iisaa hoolaaki ɓe faa hokkita ɓe hoore muudum, sabo imo anndi ɓe fuu.
25 Walaa ko fay gooto seedanoo mo ko woni e ɓiɓɓe-Aadama, sabo imo anndi ko woni e muɓɓen.

3

No Iisaa haaldiri e Nikodemu

1 Ina woodi gorko Farisaajo bi'eteedo Nikodemu, gooto e hooreeɓe Alhuudiyankooɓe.
2 Gorko oon yehi to Iisaa jemma, wi'i dum:
—Moodibbo, mideen anndi a janngi-noowo yuurudo to Laamdo, sabo fay gooto waawaa wadude maandeeji kaayniidi di ngadataa diin si Laamdo waldaa e muudum.
3 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Goonga kaalanammaami: fay gooto waawaa yi'ude laamu Laamdo tawee rimtaaka katin.
4 Nikodemu wi'i mo:
—Noy mawdo waawiri rimtireede? Imo waawi yeccaade e reedu inniiko, de o rimee katin naa?
5 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Goonga kaalanammaami: si wanaa nedddo rimtiree ndiyam e Ruuhu fu waawaa naatude laamu Laamdo.
6 Ko ɓii-Aadama rimata duum wo ɓii-Aadama. Ko Ruuhu oon du rimata wo ruuhu.
7 Taa dum haayne saabe mi wi'ii ma sanaa ndimtedon katin.
8 Henndu ina wifira do muuyri fuu. Ada nana bifi mayru, de a anndaa to ndu yuuri, a anndaa to ndu yahata. Hono noon dimraado Ruuhu oon du worri.
9 Nikodemu wi'i mo:
—Noy dum laatortoo?
10 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Wo a janngi-noowo mawdo ley Is-raa'iila de a anndaa dum naa?
11 Goonga kaalanammaami: mi-nen, ko min anndi min kaalata, ko min nji'i min ceedotoo, de onon le, on njaɓataa seedaaku amin.
12 Si on ngoondintaa nde kaalanammi on haala kulle adunankooje fu, noy ngoondinirton si mido haalana on haala kulle dow kammu?
13 Fay gooto yeeŋaay dow kammu, si wanaa yuurudo dow kammu oon, dum woni Ɓii Nedddo.
14 Hono no Muusaa toowniri mboddi njamndi mbodeeri ley ladde ni, sanaa Ɓii Nedddo du toowniree hono noon,
15 faa goondindo mo fuu heɓa nguurndam nduumiidam.
16 Sabo Laamdo ina yidi yimɓe adunaaru faa hokkitiri Ɓiyum bajjo, faa goondindo oon fuu taa halka ammaa heɓa nguurndam nduumiidam.

17 Laamdo nuliraay Ɓiyum oon e adunaaru faa Ɓiyum oon saroo adunaaru ndu. Ko o nuliraa dey, faa yimɓe adunaaru kisira saabe makko.
18 Goondindo mo fuu sarataake. Mo goondinaay mo fuu saraama gilla joonin, sabo goondinaay Ɓii Laamdo bajjo oon.
19 Inan sariya oon: annoora warii e adunaaru, de yimɓe cuɓii nimre dow annoora sabo golleeji muɓɓen wo bondi.
20 Bondo tagu yidaa annoora, ɓattataako dum saabe hulde taa golleeji muudum bondi diin ɓangu.
21 Ammaa goongante waran e an-noora faa golleeji di wadiri saabe Laamdo diin ɓanga.

No Yaayaa seedorii kabaaru Iisaa

22 Caggal duum, Iisaa yaadi e taal-ibaaɓe muudum leydi Yahuudiya. O ɓooytidi e maɓɓe toon, imo loota yimɓe lootagal batisima.
23 Yaayaa du ina loota yimɓe loota-gal batisima to Aynon toon dakkol Salim, sabo ndiyam ina heewi toon. Yimɓe ina ngara ina lootiree ndiyam daam.
24 Tawi Yaayaa nanngaaka wattaa ley kasu tafon.
25 Taalibaaɓe Yaayaa ɓeen njed-dunduri e Alhuudiyanke haala laaɓal.
26 Ɓe njehi to Yaayaa, ɓe mbi'i dum:
—Moodibbo, gorko gondunoodo e imaa gere ooto gooruwol Urdun mo ceedanidaa oon, kanko du imo loota

yimɓe lootagal batisima, de yimɓe fuu ina njaha to makko.
27 Yaayaa jaabii ɓe, wi'i:
—Neɗɗo waawaa heɓude fay huunde si wanaa ko Laamɗo hokki ɗum.
28 Onon e ko'e mon, on seedeeɓe am mi wi'ii mi wanaa Almasiihu, de miɗo artii mo nuleede.
29 Gaddanaaɗo debbo ɓaŋaaɗo, kam woni ɓaŋuɗo. Dammbodiiɗo e gorko oon ina darii, ina hettindii. Si o nanii daande ɓaŋuɗo oon, o seyoto sanne. Nii seyo am ngoon hiɓɓiri.
30 Na tilsi kanko o toowa, de miin le mi leeya.
31 Yuuruɗo dow oon, kam woni dow huunde fuu. Yuuruɗo e leydi wo jeyaaɗo e leydi, ina haala haalaaji jeyaaɗo e leydi. Yuuruɗo dow kammu oon, kam woni dow huunde fuu.
32 Ko o yi'i e ko o nani o seedotoo, de yimɓe kaa jaɓataa seedaaku makko.
33 Jaɓuɗo seedaaku makko oon, laaɓinii Laamɗo wo goongante.
34 Mo Laamɗo nuli oon, wo ko Laamɗo haali ɗuum haaltata, sabo Laamɗo hokkii mo Ruuhu mo walaa haddi.
35 Baabiiwo oon ina yiɗi Ɓiɗɗo oon faa watti huunde fuu e junngo makko.
36 Goondinɗo Ɓiɗɗo oon heɓii nguurndam nduumiiɗam. Mo goondinaay Ɓiɗɗo oon heɓataa ɗam, tikkere Laamɗo du ina heddii e muuɗum.

4

No Iisaa haaldiri e Samariyanke debbo

1 Farisa'en nanii wi'aama Iisaa ina loota yimɓe lootagal batisima, ina heɓa taalibaaɓe faa ɓuri Yaayaa.
2 Tawi Iisaa e hoore muuɗum kaa lootaay fay gooto, wo taalibaaɓe muuɗum.
3 Nde Iisaa nannoo ko haalanoo e muuɗum fu, dilli leydi Yahuudiya, yeccii leydi Galili.
4 Sanaa o rewa ley leydi Samariya.
5 O yottii ngalluure Samariya wi'eteende Sikar ɗakkol ngesa nga Yaakuuba hokkunoo ɓiyum Yuusufi ngaan.
6 Ɓoon ɓunndu Yaakuuba nduun woni. Tawi Iisaa tampii du e jahaangal ngaal, de jooɗii daande ɓunndu nduun faa fowta. Wakkati oon wo hakkunde naange.
7 Samariyanke debbo wari yoogude. Iisaa wi'i mo:
—Hokkam ndiyam, mi yara!
8 Tawi taalibaaɓe makko ɓeen njehii ley ngalluure toon faa coodowa nyaamdu.
9 Debbo oon wi'i Iisaa:
—Noy waɗi de aan, Alhuudiyanke, aɗa ŋaaroo kam miin, Samariyanke, ndiyam faa njaraa?
Sabo Alhuudiyankooɓe e Samariyankooɓe wo harmundurɓe.
10 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Si aɗa anndunoo no dokke Laamɗo poti, e bi'uɗo ma kokkaa ɗum ndiyam yara oon, a nyaagotono mo, o hokke ndiyam nguurndam njaraa.
11 Debbo oon wi'i mo:
—Joomam, a walaa cafirgal. Ɓunndu ndu ina luggi. Toy keɓataa ndiyam nguurndam ɗaam?
12 Aan, aɗa ɓuri maama amin Yaakuuba kokkuɗo min ɓunndu ndu oon teddude naa? Kanko e ɓiɓɓe makko e daabaaji makko fuu, e mayru ɓe njaratano.
13 Iisaa jaabii mo:
—Neɗɗo fuu jarɗo ndiyam ɗam ɗomɗan katin,
14 ammaa jarɗo ndiyam ɗam kokkammi ɗaam fuu, ɗomɗataa faa abada. Sabo ndiyam ɗam kokkammi ɗaam laatanto ɗum ndiyam iloojam mbuurnoojam ɗum nguurndam nduumiiɗam.
15 Debbo oon wi'i:
—Joomam, hokkam ndiyam ɗaam taa mi ɗomɗa katin, sakko mi wartana yoogude ɗo katin.
16 Iisaa wi'i mo:
—Yahu noddoy gora, ngardon!
17 Debbo oon jaabii mo:
—Mi walaa goriiwo.
Iisaa wi'i mo:
—A haalii goonga ko mbiiɗaa a walaa goriiwo ɗuum.
18 A ɓaŋanooma worɓe njoyo. Mo ngonduɗaa joonin oon du, wanaa gora. A haalii goonga.

19 Debbo oon wi'i mo:
—Joomam, laaɓanii kam a annabaajo.
20 Maamiraaɓe amin ndewii Laamɗo dow waamnde nde, de onon Alhuudiyankooɓe kaa, oɗon mbi'a to Urusaliima tan Laamɗo haani reweede.
21 Iisaa wi'i mo:
—Banndam debbo, goondinam: wakkati waran, nde ndewoton Baabiiwo tawee wanaa e waamnde nde, wanaa Urusaliima.
22 Onon Samariyankooɓe, oɗon ndewa ko on anndaa, de minen Alhuudiyankooɓe, ko min anndi min ndewata, sabo kisindam to Alhuudiyankooɓe yuurata.
23 Wakkati ina wara, yottake jaati, nde rewirooɓe Laamɗo goonga ɓeen ndewirta ɗum Ruuhu e goonga. Wo rewooɓe hono ɓeen Baabiiwo filotoo.
24 Laamɗo wo Ruuhu. Rewooɓe mo ɓeen sanaa ndewira mo ruuhu e goonga.
25 Debbo oon wi'i:
—Miɗo anndi Cuɓaaɗo bi'eteeɗo Almasiihu oon wo garoowo. Nde o wari fu, o humpitan min huunde fuu.
26 Iisaa wi'i mo:
—Wo ɗum miin, mo kaaldataa oon.

No Samariyankooɓe heewɓe ngoondiniri Iisaa

27 Wakkati oon fu, taalibaaɓe makko ɓeen njottii. Ko Iisaa haaldata e debbo oon ɗuum haaynii ɓe, de fay gooto maɓɓe yamaay mo ɗume o haajaa e debbo oon naa ko waɗi imo haalda e muuɗum.
28 Ndeen debbo oon yoppi loonde muuɗum toon, fornyii wuro haalanowi yimɓe, wi'i:
29 —Ngaree ndaaree gorko kaaltanɗo kam ko ngaɗunoomi fuu. Yalla wanaa kanko woni Almasiihu naa?
30 Ɓe njalti ngalluure, ɓe ponndii to Iisaa.
31 Wakkati oon, taalibaaɓe ɓeen nyaagii mo, ina mbi'a:
—Moodibbo, tinna nyaamu!
32 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Miɗo jogii ko mi nyaama ko on anndaa.
33 Taalibaaɓe ɓeen ina yamundura:
—Ɗum le, won gaddanɗo mo ko nyaametee naa?
34 Iisaa wi'i ɓe:
—Nyaamdu am wo waɗude muuyde Nulɗo kam oon e yottinde golle muuɗum.
35 Onon, oɗon mbi'a: «Faa hannden lebbi nay de tayri wara.» De miin kaa miɗo wi'a on: yeptee gite mon, yeewee gese fuu ɓenndii, njonii tayeede.
36 Tayoowo heɓan mbarjaari, resana nyaamri ndi nguurndam nduumiiɗam, faa aawuɗo e tayuɗo fuu ceyodoo.
37 Ɗum tabintinta banndol bi'oowol: «Goɗɗo ina aawa, goɗɗo ina taya.»
38 Mi nulii on tayowon ngesa nga on tampanaay. Woɓɓe tampi, de oɗon mbeltii e tampiri muɓɓen.
39 Samariyankooɓe heewɓe ley ngalluure ndeen ngoondinii Iisaa saabe haala debbo ceediiɗo de wi'i: «O haaltanii kam ko ngaɗunoomi fuu.»
40 Nde Samariyankooɓe ɓeen njottinoo Iisaa ndeen, nyaagii mo o wonda e muɓɓen. O waɗi ɗoon balde ɗiɗi.
41 Yimɓe heewɓe ngoondini mo katin saabe konngol makko.
42 Ɓe mbi'i debbo oon:
—Joonin, wanaa saabe haalaaji maa ɗiin tan min ngoondiniri. Ko min ngoondiniri dey, minen e ko'e amin, min nanii konngol makko, min annditii kanko jaati woni Kisinoowo adunaaru.

No Iisaa selliniri ɓii howruujo kaananke

43 Caggal balde ɗiɗi ɗeen, o dilli ɗoon, o yehi Galili.
44 Kanko e hoore makko o seedake: «Annabaajo teddintaake e ley wuro muuɗum.»
45 Nde o yottinoo Galili ndeen, Galilinkooɓe njaɓɓorii mo juude ɗiɗi, sabo kamɓe du ɓe njehiino iidi Urusaliima, ɓe nji'iino ko o gollunoo ley iidi ndiin ɗuum.
46 Ndeen Iisaa warti Kaana ley leydi Galili, ɗo o waylitinnoo ndiyam o waɗi ɗam cabijam ɗoon. Ina

woodi howruujo kaananke gomma
mo ɓiyum sellaa ley Kafarnahum.
47 Nde howruujo oon nannoo Iisaa
yuurii Yahuudiya wartii Galili fu, yehi
to Iisaa, nyaagii ɗum jippoo dan-
nanowa ɗum ɓiyum ɓadiiɗo maayde.
48 Iisaa wi'i mo:
—Si on nji'aay maandeeji e kaay-
eefiiji fu, on ngoondintaa.
49 Howruujo kaananke oon wi'i
mo:
—Joomam, en njaha gilla ɓiyam
oon maayaay.
50 Iisaa wi'i mo:
—Hootu, ɓiya daɗii.
Gorko oon goondini ko Iisaa wi'i
ɗum, hooti.
51 Ko o hootata ɗuum, gollooɓe
makko kawrowi e makko dow laa-
wol, kaalani mo, mbi'i:
—Ɓiya oon daɗii.
52 O yami ɓe wakkati oye suka o
samtanaa. Ɓe mbi'i mo:
—Yamnde go'o ɓadagol sallifana
keeŋan jontere ndeen yoppi mo.
53 Baaba suka oon annditi wakkati
oon jaati Iisaa wi'unoo ɗum: «Ɓiya
oon daɗii!» Nii kanko e koreeji
makko fuu ɓe ngoondiniri Iisaa.
54 Ɗum woni maande ɗiɗaɓerde nde
Iisaa golli leydi Galili. O waɗii ɗum
nde o yuurnoo leydi Yahuudiya.

5

No Iisaa selliniri bonnguujo

1 Caggal ɗuum, iidi Alhu-
udiyankooɓe ina waɗa. Iisaa yehi
Urusaliima faa fota e iidi ndiin.
2 Ley Urusaliima toon, ɗakkol
dammbugal wuro bi'eteengal
Dammbugal Baali ngaal, ina woodi
luggere ndiyam. Inde wi'ee Baytijata
e ibraninkoore. Danɗe joy ina piilii
nde.
3 Nyawɓe heewɓe ina pukkii ley
danɗe ɗeen: wumɓe e bonnguuɓe e ɓe
ɓalli muɓɓen fuu mbaati. [
4 *]
5 Gorko nyawruɗo duuɓi capanɗe
tati e jeetati ina woni ɗoon.
6 Iisaa yi'i imo fukkii, annditi o
ɓooydii e nyawu nguun, yami mo:
—Aɗa yiɗi sellude naa?
7 Nyawɗo oon jaabii mo, wi'i:
—Joomam, mi walaa fay gooto bal-
loowo kam naatude ley luggere nde
wakkati ndiyam mayre iirii. Nde pili-
imi naatude fuu, tawan goɗɗo artake
kam.
8 Iisaa wi'i mo:
—Umma, hooyu daɗɗo maa, yahu!
9 Wakkati oon fu, gorko oon daɗi,
hooyi daɗɗo mum fuɗɗiti yaade.
Ɗum hawrii e nyalaande fowte-
teende.
10 Saabe majjubm hooreeɓe Alhu-
udiyankooɓe mbi'i cellinaaɗo oon:
—Hannden wo nyalaande fowte-
teende, daganaaki ma ndonndoɗaa
daɗɗo maa.
11 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Cellinɗo kam oon, kam wi'i kam
mi hooya daɗɗo am mi yaha.
12 Ɓe yami mo:
—Moy woni biiɗo ma kooyaa daɗɗo
maa njahaa oon?
13 Ammaa cellinaaɗo oon faamaay
fuu wo moy, sabo tawii Iisaa soorake
ley jamaa keewɗo gonɗo ɗoon oon,
dilli.
14 Caggal ɗuum, Iisaa hawri e dan-
naaɗo oon ley suudu dewal mawndu
nduun, wi'i mo:
—Ndaaru, joonin kaa, a daɗii. Taa
luttu katin de ko ɓuri ɗum bonde
heɓe.
15 Gorko oon yehi haalanowi
hooreeɓe Alhuudiyankooɓe ɓeen wo
Iisaa woni cellinɗo ɗum oon.

Kabaaru Baabiiwo e Ɓiɗɗo

16 Ndeen hooreeɓe Alhuudiyankooɓe
puɗɗi torrude Iisaa sabo waɗii ɗum
nyalaande fowteteende.
17 Iisaa wi'i ɓe:
—Baaba am ina golla faa joonin,
miin du, miɗo golla.
18 Ndeen hooreeɓe Alhuudiyankooɓe
ɓeydi filaade warude mo, wanaa
saabe ko o lutti nyannde fowteteende
ndeen ɗuum tan, ammaa ko o wi'i

* **5:4** E ɗereeji ɓooydi, goɗɗi ina ɓeyda aaya 4: Iɓe ndoomi faa ndiyam ɗam iiroo, sabo maleyka Joomiraaɗo ina jippoo e luggere nde wakkati wakkati, ina iira ndiyam ɗam. Nyawɗo artiiɗo jippaade e ndiyam ɗaam nde ɗam iirii ndeen, daɗan ko nyawu muuɗum laatii fuu.

Laamɗo wo baabiiko ɗuum du. O fonndii hoore makko e Laamɗo.
19 Iisaa wi'i ɓe:
—Goonga kaalanammi on: Ɓiɗɗo waawaa gollude fay huunde kam tan, sanaa ko yi'i Baabiiwo ina golla. Sabo ko Baabiiwo oon gollata ɗuum, Ɓiɗɗo du gollata.
20 Sabo Baabiiwo ina yiɗi Ɓiɗɗo oon, ina holla ɗum huunde fuu ko gollata. O hollan ɗum golleeji ɓurɗi ɗii ɗo fuu semmbe faa haaynoo on.
21 Sabo hono no Baabiiwo ummintinirta maayɓe de hokka ɗum'en nguurndam ni, noon Ɓiɗɗo du hokkirta nguurndam mo muuyi hokkude.
22 Baabiiwo, kam kaa sarataako fay gooto. O wattii sariya oon fuu e junngo Ɓiɗɗo,
23 faa yimɓe fuu teddinira Ɓiɗɗo oon hono no teddinirta Baabiiwo oon ni. Neɗɗo fuu mo teddinaay Ɓiɗɗo oon, teddinaay Baabiiwo nulɗo mo oon du.
24 Goonga kaalanammi on: nanɗo haala am de goonɗini Nulɗo kam oon heɓii nguurndam nduumiiɗam. O sarataake, o diwii maayde, o naatii nguurndam.
25 Goonga kaalanammi on: wakkati ina wara, o yottake jaati, wakkati mo maayɓe nanata daande Ɓii Laamɗo oon. Nanɓe ɓeen mbuuran.
26 Hono no Baabiiwo oon wuurniri hoore muuɗum nii, hono noon o hokkiri Ɓiɗɗo oon du baawɗe wuurnira hoore muuɗum.
27 O hokkii ɗum baawɗe saraade, sabo wo Ɓii Neɗɗo.
28 Taa ɗum haaynoo on. Wakkati waran mo maayɓe wonɓe ley caabeeje fuu nanata daande makko,
29 de njalta. Golluɓe golleeji lobbi ummitanoo nguurndam, golluɓe golleeji bondi ummitanoo sariya.
30 Miin, walaa fuu ko mbaawumi gollude e hoore am. Ko nanumi ɗuum carotoomi. Sariya am ina dartii, sabo mi filataako muuyɗe am, wo muuyɗe Nulɗo kam oon pilotoomi.

Haala seedantooɓe Iisaa

31 —Si mi seedanake hoore am, seedaaku am sellataa.
32 Ina woodi goɗɗo ceedantooɗo kam. Miɗo anndi seedaaku ngu o seedantoo kam nguun wo goonga.
33 Onon, on neliino yimɓe to Yaayaa. Kam du seedake goonga.
34 Miin kaa, mi haajaaka seedaaku ɓii-Aadama, de miɗo haalana on kabaaru seedaaku Yaayaa nguun faa kison.
35 Yaayaa laatake lampal kuɓɓoowal, jaynoowal. On njaɓii weltaade e annoora makko faa ɓooyti seeɗa.
36 Miin, miɗo jogii seedaaku ɓurngu ngu Yaayaa nguun semmbe: golleeji ɗi Baabiiwo yamiri kam mi golla ɗiin, kanji jaati ceedantoo kam Baabiiwo nuli kam.
37 Katin du, Baabiiwo nulɗo kam oon, kam e hoorem seedantoo kam. Abada on nanaay daande makko, abada on nji'aay mo,
38 haala makko du walaa e mooɗon, sabo on ngoonɗinaay mo o nuli oon.
39 Oɗon taykoo Binndi sabo on miilii on keɓan e majji nguurndam nduumiiɗam. De wo kanji jaati ceedantoo kam.
40 Ammaa on njaɓaay warude to am faa keɓon nguurndam.

41 Mi filataako manooje yimɓe.
42 De miɗo anndi on, miɗo anndi njinngu Laamɗo walaa e mooɗon.
43 Miin, mi wardii saabe innde Baaba am, de on njaɓɓaaki kam. Kaa si goɗɗo wardii saabe hoore muuɗum fu, on njaɓɓoto ɗum.
44 Oɗon manundura, de on pilataako manooje yuurooje to Laamɗo gooto. Ndelle noy mbaawruɗon goonɗinirde?
45 Taa miilee wo miin felata on to Baabiiwo. Wo Muusaa mo njowuɗon jikke mooɗon dow muuɗum oon, kam felata on.
46 Sini on ngoonɗiniino Muusaa, on ngoonɗinan kam miin du, sabo wo miin o sappii e binndi makko.
47 De si on ngoonɗinaay ko Muusaa winndi ɗuum, noy ngoonɗinirton haala am?

6

No Iisaa nyaamniri worɓe ujunaaje njoyo
(Matta 14.13-21, Marku 6.30-44, Lukka 9.10-17)

1 Caggal ɗuum, Iisaa feyyiti maayo
Galili wi'eteengo Tiberiyas.
2 Jamaa keewɗo ina jokki mo sabo
ɓe nji'ii kaayeefiiji ɗi o waɗunoo nde
o sellinnoo nyawɓe ɓeen ndeen.
3 Iisaa yeeŋi dow waamnde,
jooɗodii toon e taalibaaɓe muuɗum.
4 Tawi iidi Alhuudiyankooɓe
mbi'eteendi Faltagol ndiin ɓadake.
5 Iisaa ɓanti gite muuɗum, haccii
jamaa keewɗo ina wara to muuɗum.
O wi'i Filipu:
—Toy coodeten nyaamdu ko
nyaamnata ɓee fuu?
6 Tawi wo faa o ndaartindoo Filipu
o wiirii noon, sabo imo anndi ko o
anniyii gollude.
7 Filipu jaabii mo:
—Buuru buuɗi cardi keme ɗiɗi
heyataa ɓe faa mono e maɓɓe fuu heɓa
seeɗa.
8 Taalibbo makko goɗɗo, bi'eteeɗo
Andire minyoo Simon Piyeer, wi'i
mo:
9 —Inan, suka gorko gooto ina jogii
buuruuje joy e liyyi ɗiɗi, de ɗume
ɗum nafirta yimɓe heewɓe hono ɓe?
10 Iisaa wi'i:
—Mbi'ee ɓe njooɗoo!
Tawi nokku oon ina heewi huɗo.
Ɓe njooɗii ɗoon, fay worɓe tan na
ngaɗa hono ujunaaje njoyo.
11 Iisaa hooyi buuruuje ɗeen, yetti
Laamɗo, hokki taalibaaɓe muuɗum
ɓeen. Ɓeen du kokki jooɗiiɓe ɓeen.
Noon o waɗi liyyi ɗiin du. Yimɓe fuu
nyaami faa kaari.
12 Nde ɓe kaarnoo ndeen, Iisaa wi'i
taalibaaɓe muuɗum:
—Kawrunduree kedde ɗe taa fay
huunde bona.
13 Ɓe kawrunduri kedde taye buu-
ruuje joy ɗe nyaamnooɓe ɓeen keddi
ɗeen, ɗe keewi kandeeje sappo e ɗiɗi.
14 Nde yimɓe ɓeen njiinoo maande
haayniinde nde Iisaa golli ndeen,
mbi'i:
—Kanko jaati woni Annabaajo cap-
panooɗo ina wara e adunaaru ndu!
15 Iisaa annditi iɓe cegilii nann-
girde ɗum doole faa ɓe ngaɗa ɗum
kaananke. Ndelle dilli ɗoon, yeeŋi
dow waamnde kam tan.

No Iisaa yehiri dow ndiyam e koyɗe
(Matta 14.22-33, Marku 6.45-52)

16 Nde hiirnoo fu, taalibaaɓe Iisaa
ndegii e maayo.
17 Ɓe naati laana faa ɓe peyyita, ɓe
njaha Kafarnahum. Jemma warii,
tawi Iisaa hewtaay ɓe.
18 Henndu mawndu ina wifa, bem-
peyye ummii.
19 Tawi ɓe ndorbake laana kaan faa
ɓe keɓi hono kilooji joy naa jeegom.
Wakkati oon, ɓe kaynii Iisaa ina wara
e koyɗe muuɗum dow ndiyam ɗaam,
ina ɓattii ɓe, de ɓe kuli sanne.
20 Iisaa wi'i ɓe:
—Wo miin. Taa kulee!
21 Ndeen ɓe muuyi o naata laana
kaan. De wakkati oon fu ka yottii
nokku ɗo ɓe ponndinoo ɗoon.
22 Jaango majjum, jamaa keddi-
noodo gere ooto maayo ngoon oon
paami laana ngoota tan wonnoo
toon. Ɓe nji'ii du Iisaa naatidaay e
taalibaaɓe muuɗum laana kaan. Ɓe
nji'ii taalibaaɓe ɓeen tan ndillidi e
makka.
23 Laanaaji goɗɗi yuurudi Tiberiyas
ngarii ɗakkol ɗo Iisaa yettunoo
Laamɗo de nyaamni yimɓe buuru
ɗoon.
24 Nde jamaa oon yiinoo Iisaa e
taalibaaɓe muuɗum fuu ngalaa ɗoon
ndeen, ɓe naati laanaaji ɗiin, ɓe
ponndii Kafarnahum faa ɓe pilowoo
Iisaa.

No Iisaa wi'iri kam woni nyaamdu wuurnooru

25 Nde ɓe tawnoo Iisaa gere ooto
maayo ndeen, ɓe mbi'i ɗum:
—Moodibbo, ndey ngarɗaa ɗo?
26 Iisaa jaabii ɓe:
—Goonga kaalanammi on: wanaa
saabe ko njiiɗon maandeeji kaayniiɗi
ɗuum pilortoɗon kam. Ko pilortoɗon
kam dey, saabe on nyaamiino buuru
faa kaarɗon.

27 Taa ngollanee nyaamdu murse-
teendu. Ko kaanɗon gollande dey,
nyaamdu heddotoondu wuurnooru
yimɓe nguurndam nduumiiɗam.
Nyaamdu nduun wo Ɓii Neɗɗo
hokkata on. Sabo Laamɗo Baabiiwo
oon waɗi maande muuɗum e makko.
28 Ndeen ɓe yami mo:
—Ɗume min ngaɗata faa min ngolla
golleeji ɗi Laamɗo yiɗi?
29 Iisaa jaabii ɓe:
—Gollal ngal Laamɗo yiɗi ngaal
woni ngoonɗinon mo o nuli.
30 Ɓe njaabii mo:
—Haaynde ndeye ngaɗataa faa min
nji'a, de min ngoonɗine? Ɗume ngol-
lataa?
31 Maamiraaɓe amin nyaamii
nyaamdu wi'eteendu «manna» ley
ladde, hono no winndiraa ni: «O
hokkii ɓe nyaamdu yuurundu dow
kammu faa ɓe nyaama.»*
32 Iisaa jaabii ɓe:
—Goonga kaalanammi on: wanaa
Muusaa hokki on nyaamdu yuurundu
dow kammu nduun. Wo Baaba am,
kam woni kokkoowo on nyaamdu
goongalaaru yuurundu dow kammu.
33 Sabo nyaamdu ndu Laamɗo
hokkata nduun woni yuurooru dow
kammu, hokkooru yimɓe adunaaru
nguurndam.
34 Ɓe mbi'i mo:
—Joomii amin, hokku min nyannde
fuu nyaamdu nduun.
35 Iisaa wi'i ɓe:
—Miin woni nyaamdu wuurnooru.
Garɗo to am fuu, yolbataa abada.
Goonɗinɗo kam fuu ɗomɗataa abada.
36 Mi wi'ii on: on nji'ii kam, de on
ngoonɗinaay.
37 Mo Baabiiwo hokki kam fuu,
waran to am. Garɗo to am fuu, mi
riiwataa ɗum.
38 Sabo wanaa faa mi waɗa muuyɗe
am yuurirmi dow kammu, wo faa mi
waɗa muuyɗe Nulɗo kam oon.
39 Inan muuyɗe Nulɗo kam oon:
taa fay gooto ɓe o hokki kam ɓeen
majja, de mi ummintinan ɗum'en
nyalaande sakitotoonde.
40 Inan muuyɗe Baaba am oon:
neɗɗo fuu ndaarɗo Ɓiɗɗo oon de
goonɗini ɗum heɓan nguurndam
nduumiiɗam, mi ummintinan ɗum
nyalaande sakitotoonde.
41 Hooreeɓe Alhuudiyankooɓe
ɓeen ina ŋormoo haala makko sabo
o wi'ii «Miin woni nyaamdu yuurundu
dow kammu nduun.»
42 Ɓe mbi'i:
—Oo le, wanaa Iisaa ɓii Yuusufi mo
annduɗen inna muuɗum e bammum
oon naa? Noy o wiirata wo dow
kammu o yuuri?
43 Iisaa wi'i ɓe:
—Taa ŋormee hakkunde mooɗon!
44 Fay gooto waawaa warude to am
si Baabiiwo nulɗo kam oon fooɗaay
ɗum. Garɗo to am fuu, mi ummintinan ɗum nyalaande sakitotoonde.
45 Ina winndaa ley dewte
annabaaɓe: «Ɓe fuu, Laamɗo anndinan ɓe.»† Neɗɗo fuu kettindaniiɗo
Baabiiwo oon de faami, waran to am.
46 Fay gooto yi'aay Baabiiwo, si
wanaa yuuruɗo to muuɗum oon.
Kanko tan yi'i Baabiiwo.
47 Goonga kaalanammi on:
goonɗinɗo kam, heɓii nguurndam
nduumiiɗam.
48 Miin woni nyaamdu wuurnooru.
49 Maamiraaɓe mooɗon nyaamiino
«manna» ley ladde. Ɗum fuu ɗum
haɗaay ɓe maayde.
50 Ammaa ndu joonin ndu ɗo wo
nyaamdu yuurundu dow kammu, faa
si neɗɗo nyaamii ndu, maayataa.
51 Miin woni nyaamdu wuurnooru
yuurundu dow kammu. Si neɗɗo
nyaamii nyaamdu nduun fu, wuuran
faa abada. Nyaamdu ndu kokkammi
nduun wo terɗe am, faa yimɓe
adunaaru keɓa nguurndam.
52 Ndeen Alhuudiyankooɓe puɗɗi
dukidinde ko mbaawi fuu e dow
haala kaan, ina mbi'a:
—Noy o waawiri hokkude en terɗe
makko faa nyaamen?
53 Iisaa jaabii ɓe:
—Goonga kaalanammi on: si
on nyaamaay terɗe Ɓii Neɗɗo, on

* **6:31** Wurtagol 16.4, Jabuura 78.24. † **6:45** Esaaya 54.13.

njaraay yiiyam muuɗum, nguurndam walanaa on.
54 Neɗɗo fuu nyaamɗo terɗe am
de yari yiiyam am heɓii nguurndam
nduumiiɗam. Miin du mi ummintinan ɗum nyalaande sakitotoonde.
55 Sabo terɗe am wo nyaamdu jaati,
yiiyam am du wo njaram jaati.
56 Neɗɗo fuu nyaamɗo teewu am de
yari yiiyam am ina woni e am, miin
du miɗo woni e muuɗum.
57 Hono no Baabiiwo nulɗo kam
oon laatorii buurɗo, de miin du
miɗo wuuri saabe muuɗum, noon du
nyaamɗo kam fuu wuurdata saabe
am.
58 Kayru woni nyaamdu yuurundu
dow kammu: ndu waldaa e ndu
maamiraaɓe mooɗon nyaamunoo
de maayi nduun. Nyaamɗo nduun
nyaamdu wuuran faa abada.
59 Iisaa waajii waajuuji ɗi ley waa-
jordu Kafarnahum.

Haala haalaaji kokkooji nguurndam

60 Nde taalibaaɓe makko ɓeen nan-
noo ɗum ndeen, heewɓe muɓɓen
mbi'i:
—Waajuuji ɗi njoorii sanne. Moy
waawi hettindaade ɗi?
61 Iisaa faamii e ley ɓernde
muuɗum taalibaaɓe mum ɓeen ina
ŋormoo ɗum, de wi'i ɓe:
—Yalla ɗum fonnditanaaki on faa
ina nesa wosinde on naa?
62 Ndelle si on nji'ii Ɓii Neɗɗo yeeŋtii
to wonnoo toon, noy ngaɗoton?
63 Ruuhu, kam hokkata nguurn-
dam. Terɗe ɓii-Aadama kaa nafataa
fay huunde. Haalaaji ɗi kaalanmi on
ɗiin, kanji ngoni ruuhu, kanji ngoni
nguurndam.
64 De ina woodi ley mooɗon ɓe
ngoonɗinaay.
Tawi Iisaa ina anndi gilla e
fuɗɗoode ɓe ngoonɗintaa ɗum ɓeen
e jambotooɗo ɗum oon.
65 O ɓeydi, o wi'i:
—Ɗum waɗi de mbiimi on: fay
gooto waawaa warude to am si
Baabiiwo hokkaay ɗum no warda.
66 Caggal ɗuum, heewɓe e taal-
ibaaɓe makko ɓeen ndilli, jokkiti mo.
67 Ndeen Iisaa wi'i sappo e ɗiɗo
ɓeen:
—Onon du, oɗon njiɗi dillude naa?
68 Simon Piyeer jaabii mo:
—Joomam, to moy min njahata?
Sabo wo haalaaji kokkooji nguurn-
dam nduumiiɗam njogiɗaa.
69 Min ngoonɗinii, miɗen anndi a
Ceniiɗo yuuruɗo to Laamɗo.
70 Iisaa wi'i:
—Onon sappo e ɗiɗo ɓe, wanaa miin
suɓii on naa? De gooto mooɗon wo
seyɗaani.
71 Haala ka o haali kaan wo Yahu-
uda ɓii Simon Isikariyotto. Oon woni
jambotooɗo mo oon, gooto e sappo e
ɗiɗo ɓeen.

7

Haala dow rafi goonɗinal minyiraaɓe Iisaa

1 Caggal ɗuum, Iisaa yiilii ley Galili.
O muuyaay yiiltaade ley Yahuudiya
sabo hooreeɓe Alhuudiyankooɓe ina
piloo faa mbara mo.
2 Tawi iidi Alhuudiyankooɓe
mbi'eteendi Hukumuuji ɓadake.
3 Minyiraaɓe Iisaa worɓe mbi'i
ɗum:
—Dillu ɗo, njahaa Yahuudiya faa
taalibaaɓe maa ɓeen nji'a golleeji ɗi
ngollataa ɗiin.
4 Fay gooto suuɗataa ko gollata
si ina yiɗi anndeede. Si aɗa golla
golleeji ɗiin, ɓanginan yimɓe fuu wo
a moy.
5 Tawi fay minyiraaɓe makko ɓeen
du ngoonɗinaay mo.
6 Iisaa wi'i ɓe:
—Wakkati am waraay tafon, onon
le, wakkati fuu wo wakkati mon.
7 Yimɓe adunaaru mbaawaa
wanyude on, de miin kaa iɓe mbanyi
kam, sabo miɗo seedii golleeji maɓɓe
ɗi mbooɗaa.
8 Onon kaa, njehee iidi ndiin. Miin
kaa mi yahataa ndi sabo wakkati am
yottaaki tafon.
9 O haalani ɓe ɗum tan, o heddii
Galili.
10 Nde minyiraaɓe Iisaa ɓeen
njahunoo iidi ndiin ndeen, Iisaa du

yehi toon, de o ɓanginaay hoore makko, o suudii.

Haala waaju Iisaa wakkati iidi Hukumuuji

11 Hooreeɓe Alhuudiyankooɓe ina piloo mo ley jamaa iidi ndiin, ina mbi'a:
—Toy o woni?
12 Yimɓe heewɓe ina njeddundura dow haala makko. Woɓɓe ina mbi'a:
—O neɗɗo lobbo!
Woɓɓe du ina mbi'a:
—O wanaa koy, o majjinoowo yimɓe.
13 Ammaa fay gooto suusaay haalde haala makko faa nanee, sabo iɓe kula hooreeɓe Alhuudiyankooɓe.
14 Nde iidi ndiin feccirnoo fu, tawi Iisaa fuɗɗii waajaade ley suudu dewal mawndu.
15 Ɗum haaynii Alhuudiyankooɓe sanne, ɓe mbi'i:
—Noy gorko mo janngaay o anndiri Binndi ɗiin ni?
16 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Waaju mo mbaajotoomi o, yuurataa e am, wo to Nulɗo kam oon o yuurata.
17 Si neɗɗo muuyii gollude muuyɗe Laamɗo, annditan yalla waajuuji am ɗi to Laamɗo yuuri, naa wo haala am tan.
18 Baajortooɗo haalaaji yuurɗi e muuɗum oon ina filoo mawninde hoore muuɗum. Ammaa mawninoowo nulɗo ɗum oon wo goongalaajo, oonyaare walaa e muuɗum.
19 Wanaa Muusaa hokkii on dewtere Tawreeta naa? Ammaa fay gooto mooɗon jokkataa jamirooje ɗeen. Ko waɗi de oɗon piloo warude kam?
20 Yimɓe ɓeen njaabii mo:
—Aan, a kaaŋaaɗo. Moy filotoo warude ma?
21 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Huunde wootere tan ngaɗumi, de ɗum haaynake on, on fuu.
22 Muusaa yamiri on taadagol. De ɗum yuuraay to Muusaa, wo to maamiraaɓe meeɗen ɗum yuuri. Oɗon taada neɗɗo fay nyalaande fowteteende.
23 Sini neɗɗo ina taadee nyannde fowteteende faa taa lutton jamirooje Muusaa, ɗume tikkiranton kam saabe mi dannii neɗɗo faa laatoo kiɓɓuɗo nyalaande fowteteende?
24 Taa cariree huunde e alhaali muuɗum, de cariree goonga.

No yimɓe yamiri yalla Iisaa woni Almasiihu

25 Woɓɓe ley yimɓe Urusaliima mbi'i:
—Wanaa o woni mo ɓe pilotoo warude oon naa?
26 Inani mo, imo waajoo yeeso yimɓe fuu de ɓe mbi'ataa mo fay huunde. Yalla mawɓe ɓeen tannyorii kanko woni Almasiihu jaati naa?
27 Ooɗo kaa, eɗen anndi ɗo yuurata, ammaa nde Almasiihu oon warata, fay gooto anndataa to yuurata.
28 Tawi Iisaa ina waajoo ley suudu dewal mawndu nduun. O yeewnii, o wi'i:
—Oɗon anndi kam, oɗon anndi ɗo yuurammi? Wanaa miin waddi hoore am. Nulɗo kam oon wo goongaajo, de onon kaa, on anndaa ɗum.
29 Miin kaa, miɗo anndi ɗum sabo to muuɗum yuurumi. Wo kam du nuli kam.
30 Ndeen ɓe pilii nanngude mo, de fay gooto meemaay mo, sabo wakkati makko waraay tafon.
31 Ammaa e noon fu, heewɓe ley jamaa oon ngoonɗinii mo, mbi'i:
—Si Almasiihu warii fu, yalla gollan maandeeji kaayniiɗi ɓurɗi ɗi gorko o golli ɗiin naa?

No ndaarooɓe suudu dewal mawndu neliraa nannga Iisaa

32 Farisa'en nani ko yimɓe ɓeen cifoto e dow Iisaa ɗuum. Hooreeɓe almaami'en e Farisa'en neli doomooɓe suudu dewal mawndu nduun nannga mo.
33 Ndeen Iisaa wi'i:
—Miin, miɗo wondi e mooɗon seeɗa tafon. Caggal ɗuum, mi fornyoto to Nulɗo kam oon.
34 On piloto kam, de on njiitataa kam, sabo on mbaawaa yaade to ngonammi toon.
35 Alhuudiyankooɓe yamunduri:

—Toy o yahata faa tawee en mbaawaa yiitude mo? Yalla o yahan to yimɓe meeɗen ferduɓe ley yimɓe Geres, o waajoo ɗum'en naa?

36 O wi'i en piloto mo, en njiitataa mo, sabo en mbaawaa yaade to o tawetee toon. Ɓume woni maanaa haala kaa?

Kabaaru ndiyam kokkoojam nguurndam

37 Nyalaande sakitotoonde teddunde e iidi, Iisaa darii, yeewnii, wi'i:

—Neɗɗo fuu ɗomɗuɗo wara to am, yara.

38 Neɗɗo fuu goondindo kam, bubbirɗi ndiyam mbuurnoojam ilan ley ɓernde muuɗum, hono no winndiraa e Binndi ɗi ni.

39 Ko o haali ɗuum wo haala Ruuhu mo goondindo mo fuu heɓata. Ndeen Ruuhu waraay, sabo Iisaa teddinaaka to Laamɗo tafon.

No yimɓe njeddunduri e kabaaru Iisaa

40 Nde keewal jamaa oon nannoo haala kaan ndeen, mbi'i:

—Kanko jaati woni Annabaajo oon.

41 Woɓɓe mbi'i:

—Kanko woni Almasiihu.

Woɓɓe katin mbi'i:

—Almasiihu, wo Galili yuurata naa?

42 Binndi ɗiin mbi'ii e lenyol Daawda Almasiihu yuurata, ley wuro Baytilaama ngo Daawda yuuri e muuɗum ngoon.

43 Jamaa oon feccii saabe makko.

44 Woɓɓe maɓɓe ina njiɗi nanngude mo, ammaa fay gooto yowaay junngom dow makko.

No mawɓe Alhuudiyankooɓe calorii goondinde Iisaa

45 Doomooɓe suudu dewal mawndu ɓeen ngarti to hooreeɓe almaami'en e Farisa'en. Ɓeen mbi'i doomooɓe ɓeen:

—Ko waɗi de on ngaddaay mo?

46 Doomooɓe ɓeen njaabii ɓe, mbi'i:

—Abada fay gooto waajoraaki no gorko o waajortoo ni.

47 Farisa'en njaabii ɓe, mbi'i:

—Onon du on majjinaama naa?

48 Yalla na woodi fuu goondindo mo hakkunde hooreeɓe Alhuudiyankooɓe maa Farisa'en naa?

49 Yimɓe ɓe paamaay jamirooje Muusaa, wo ɓe huɗaaɓe.

50 Gooto e Farisa'en bi'eteeɗo Nikodemu, jahunooɗo to Iisaa jemma oon, wi'i ɓe:

51 —Yalla sariya meeɗen ina saroo neɗɗo tawee hettindanaaka ko wi'i, anndaaka ko golli naa?

52 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:

—Aan du, a Galilinkeejo naa? Tayka Binndi ɗiin, a yi'an annabaajo fuu yuurataa Galili.

No Iisaa waddi e debbo nanngaaɗo e jeenu

53 Caggal ɗuum, mono fuu hooti suudu muuɗum.

8

1 Ndeen Iisaa yeeŋowi waamnde wi'eteende Jaytun.

2 Gilla puɗal naange o warti ley suudu dewal mawndu. Jamaa oon fuu wari. O jooɗii, imo waajoo ɓe.

3 Janninooɓe Tawreeta e Farisa'en ngaddani mo debbo nanngaaɗo e jeenu. Ɓe ndarni ɗum hakkunde jamaa oon.

4 Ɓe mbi'i Iisaa:

—Moodibbo, debbo o wo nanngaaɗo ina jeena.

5 Muusaa yamirii min ley Tawreeta min mbarda hono ɓeen rewɓe kaaye. Aan le, ɗume mbi'ataa?

6 Ɓe kaaldi nii faa ɓe tuufina mo, faa ɓe keɓa ko ɓe pelda mo. Iisaa kaa turii, ina diidira honndu muuɗum leydi.

7 Ɓe keddii iɓe yama mo. Ndeen Iisaa turtii, wi'i ɓe:

—Neɗɗo mooɗon mo luttaay abada artoo limnude mo hayre.

8 O turii katin, imo diida e leydi.

9 Nde ɓe nannoo ɗum ndeen, ɓe ndilliri gooto gooto. Nayeeɓe ɓeen fuu artii dillude faa heddii Iisaa tan e debbo oon na darii hakkunde taliyaare ɗoon.

10 Iisaa turtii, wi'i mo:

—Banndam debbo, toy felooɓe ma ɓeen ngoni? Fay gooto jukkaaki ma naa?
11 O jaabii, o wi'i:
—Joomam, fay gooto.
Iisaa wi'i mo:
—Miin du, mi jukkataako ma. Yahu, taa luttaa katin.*

No Iisaa wi'iri kam woni annoora adunaaru

12 Iisaa waajii ɓe katin, wi'i:
—Miin woni annoora adunaaru ndu. Jokkuɗo kam fuu heɓan annoora nguurndam, yahataa ley nimre.
13 Ndeen Farisa'en mbi'i mo:
—Aɗa seedanoo hoore maa, ndelle seedaaku maa sellataa.
14 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Fay si ceedaniimi hoore am, seedaaku am wo goonga, sabo miɗo anndi ɗo yuurumi, miɗo anndi to njahammi du. Onon le, on anndaa ɗo yuurumi, on anndaa to njahammi.
15 Onon, no njiiruɗon yimɓe noon carortoɗon ɗum'en. Miin kaa, mi sarataako fay gooto.
16 Fay si miɗo saroo, sariya am wo goonga, sabo mi sarataako miin tan, Baabiiwo nulɗo kam oon ina wondi e am.
17 Ina winndaa e ley Tawreeta mooɗon: seedaaku yimɓe ɗiɗo wo goonga.
18 Miin, miɗo seedanoo hoore am. Baabiiwo nulɗo kam oon du, ina seedanoo kam.
19 Ɓe mbi'i mo:
—Toy Baaba maa oon woni?
Iisaa jaabii, wi'i:
—On anndaa kam miin, sakko Baaba am. Si oɗon anndunoo kam, on anndanno Baaba am du.
20 Iisaa haali haalaaji ɗiin nde waajotonoo ley suudu dewal mawndu, nokku ɗo keesuwal sadakaaji ngaal woni ɗoon. Fay gooto nanngaay mo, sabo wakkati makko yottaaki tafon.
21 Iisaa wi'i ɓe katin:
—Inan miɗo dilla, de on piloto kam, ammaa on maaydan e hakkeeji mooɗon. On mbaawaa yaade to njahammi toon.
22 Ndeen Alhuudiyankooɓe mbi'i:
—Ko o wi'i en mbaawaa yaade to o yahata toon, ɗum le, wo o bartoytooɗo naa?
23 Iisaa wi'i ɓe:
—Onon, wo ley njeyaɗon. Miin le, wo dow njeyaami. Onon, e adunaaru njeyaɗon, de miin kaa, mi jeyaaka e mayru.
24 Ɓum waɗi de mbiimi on: on maaydan e hakkeeji mon. Sabo si on ngoonɗinaay miin woni mo ngonumi oon, on maaydan e hakkeeji mon.
25 Ɓe mbi'i mo:
—Aan wo a moy?
Iisaa jaabii:
—Ko mbi'unoomi on gilla arande ɗuum ngonumi.
26 Miɗo joganii on ko heewi ko haaletee e ko saretee. Wooɗi Nulɗo kam oon wo goongante. Ko narrunoomi mo ɗuum kaalanammi yimɓe adunaaru.
27 Ɓe paamaay wo haala Baabiiwo o haalanta ɓe.
28 Ndeen Iisaa wi'i ɓe:
—Nde Ɓii Neɗɗo toownaa fuu, ndeen paamoton miin woni mo ngonumi oon. On paaman du mi waɗirtaa fay huunde e hoore am, ammaa ko Baabiiwo anndini kam, wo ɗuum kaalammi.
29 Nulɗo kam oon ina wondi e am, o yoppaay kam mi perwuɗo, sabo ko weli mo tan ngaɗammi wakkati fuu.

No goonga rimɗinirta

30 Nde Iisaa haalannoo haalaaji ɗi ndeen, heewɓe ngoonɗinii ɗum.
31 Ndeen Iisaa wi'i Alhuudiyankooɓe goonɗinɓe ɗum ɓeen:
—Si oɗon keddii e konngol am, wo on taalibaaɓe am jaati.
32 Ndeen anndoton goonga. Goonga oon du rimɗinan on.
33 Ɓe njaabii mo:
—Minen, min yuwɗi Ibrahiima, abada fay gooto maraay min. Noy mbiiratata min ndimɗan?
34 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Goonga kaalanammi on: luttoowo fuu wo maccuɗo luttal.

* **8:11** Aaya 7.53 yaade 8.11 tawaaka e ɗereeji ɓurɗi fuu ɓooyude.

35 Maccuɗo tabitataa ley wuro, de ɓiɗɗo tabitan ley maggo faa abada.
36 Si Ɓiɗɗo rimɗinii on, on laatoto rimɓe laaɓuɓe tal.
37 Miɗo anndi on yuwdi Ibrahiima, ammaa oɗon piloo warude kam sabo waaju am naataay on.
38 Miin, ko njiirumi Baaba am mbaajotoomi. Onon, ko narruɗon baaba mooɗon ngaɗoton.
39 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Ibrahiima woni baaba amin.
Iisaa wi'i ɓe:
—Si wo on yuwdi Ibrahiima fu on ngollan golle Ibrahiima.
40 De joonin oɗon piloo warude kam, miin kaalanɗo on goonga mo narrumi Laamɗo oon. Ibrahiima kaa waɗaayno hono ɗum.
41 Onon le, wo golle baaba mooɗon ngolloton.
Ɓe mbi'i mo:
—Minen, min nganaa jaali. Baaba gooto min njogii, kam woni Laamɗo.
42 Iisaa wi'i ɓe:
—Si Laamɗo wonnoo baaba mooɗon fu, on njiɗanno kam, sabo to Laamɗo yuurumi, de ngarumi. Mi waddaay hoore am, wo kanko nuli kam.
43 Ko waɗi de on paamataa haala am? Wo sabo on mbaawaa nanude ko kaalammi ɗuum.
44 Onon, Ibiliisa woni baaba mooɗon. Muuyɗe baaba mooɗon ngolloton. O gaɗoowo bar-ko'e gilla fuɗɗoode. O walaa e goonga sabo goonga walaa e makko. Si o fenii fu, jikku makko tan o waɗi, sabo wo o penoowo, wo o baaba fewre du.
45 De miin, saabe miɗo haala goonga waɗi de on ngoonɗinaay kam.
46 Moy e mooɗon waawi felirde kam hakkeeji? Si mi haalii goonga, ko waɗi de on ngoonɗintaa kam?
47 Neɗɗo Laamɗo hettintoo haala Laamɗo. Onon le, on kettintaako sabo on nganaa yimɓe Laamɗo.

No Iisaa ɓurdi Ibrahiima

48 Alhuudiyankooɓe mbi'i mo:
—Wanaa min kaalii goonga ko min mbi'i a Samariyanke, a gonduɗo e ginnaaru naa?
49 Iisaa jaabii, wi'i:
—Mi wanaa gonduɗo e ginnaaru, miɗo teddina Baaba am. Onon, oɗon kuyfina kam.
50 Miin, mi filantaako hoore am teddeengal. Ina woodi pilantooɗo kam ngal. Oon woni carotooɗo.
51 Goonga kaalanammi on: neɗɗo fuu jokkuɗo konngol am maayataa abada.
52 Alhuudiyankooɓe mbi'i mo:
—Joonin kaa laaɓanii min a gonduɗo e ginnaaru. Ibrahiima e annabaaɓe fuu maayii, de aan kaa, aɗa wi'a neɗɗo fuu jokkuɗo konngol maa, meeɗataa ɗeɗɗere maayde.
53 Yalla aɗa ɓuri baaba amin Ibrahiima naa? Oon le maayii, annabaaɓe du maayii. Ɗume cikkuɗaa ngonɗaa?
54 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Miin, si hoore am mawninammi, manngu am wo ɓolum. Baaba am mo mbi'oton Laamɗo mooɗon oon, kam mawninta kam.
55 On anndaa mo. Miin kaa, miɗo anndi mo. Si mi wi'ii mi anndaa mo, mi laatake penoowo hono mooɗon. Miɗo anndi mo, miɗo jokki konngol makko.
56 Baaba mooɗon Ibrahiima ina seyorinoo yi'ude nyalaande am. O yi'ii nde, wooɗi o seyake.
57 Alhuudiyankooɓe mbi'i mo:
—Fay duuɓi capanɗe joy a heɓaay tafon, de a yi'ii Ibrahiima naa?
58 Iisaa jaabii ɓe:
—Goonga kaalanammi on: gilla Ibrahiima tagaaka, miin, miɗo woni.
59 Nde Iisaa wi'unoo ɗum fu, ɓe kooyi kaaye faa ɓe limna ɗum. Ammaa o uddii ley yimɓe, o yalti suudu dewal mawndu nduun.

9

No Iisaa wumtiniri dimdaaɗo e mbumndam

1 Nde Iisaa yahannoo ndeen yi'i gorko dimdaaɗo e mbumndam.
2 Taalibaaɓe makko yami mo:
—Moodibbo, moy lutti de o rimdaa e mbumndam, kanko naa saaraaɓe makko?
3 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Wanaa kanko lutti, wanaa saaraaɓe makko du. Ammaa ɗum waɗii faa baawɗe Laamɗo ɓanga e makko.
4 Ɓaawo nyalooma ina heddii, ina haani ngollen golle Nulɗo kam, sabo jemma waran nde fay gooto waawaa gollude.
5 E ley ko keddiimi e adunaaru ndu, miin woni annoora mayru.
6 Nde o haalnoo ɗum ndeen, o tutti e leydi, o diibunduri tutte ɗeen e loope, o wuji e gite bumɗo oon.
7 O wi'i ɗum:
—Yahu sulmowa luggere wi'eteende Silowam (maanaa majjum woni «Nulaaɗo»).
O sulmowii, o warti imo yi'a.
8 Hoddiiɓe makko, kamɓe e yi'annooɓe mo imo garbina ɓeen, mbi'i:
—Yalla wanaa oo woni jooɗinooɗo ina garbina oon naa?
9 Woɓɓe maɓɓe mbi'i:
—Ɗum kanko!
Woɓɓe du mbi'i:
—Wanaa! Wo nanndi makko!
Gorko oon e hoore muuɗum wi'i:
—Wo miin jaati!
10 Ɓe mbi'i mo:
—Noy mbumtirɗaa?
11 O jaabii:
—Gorko bi'eteeɗo Iisaa diibunduri loope, wuji e gite am, wi'i kam mi yaha luggere Silowam mi sulmowoo, de culmowiimi, mbumtumi.
12 Ɓe mbi'i mo:
—Toy gorko oon woni?
O wi'i:
—Mi anndaa.

No Farisa'en yamiri bumtinaaɗo oon

13 Ndeen ɓe njaari bumnooɗo oon to Farisa'en.
14 Nde Iisaa diibundurnoo loope de wumtini mo ndeen, wo nyalaande fowteteende.
15 Ndeen Farisa'en du yami mo:
—Noy mbumtirɗaa?
O wi'i ɓe:
—O wujii loope e gite am, culmiimi de mbumtumi.
16 Farisa'en woɓɓe mbi'i:
—Gorko oon yuuraay to Laamɗo sabo o jokkaay yamiroore nyalaande fowteteende.
Woɓɓe mbi'i:
—Noy neɗɗo jom hakke waawiri waɗirde kaayeefiiji hono ɗi?
Ndelle ɓe luuri dow majjum.
17 Farisa'en ɓeen yami bumnooɗo oon katin:
—Aan le, ɗume mbi'ataa dow makko, e ko o wumtini ma ɗuum?
O jaabii ɓe, o wi'i:
—Wo o annabaajo.
18 Ammaa e ɗuum fuu hooreeɓe Alhuudiyankooɓe ɓeen njaɓaay wo o bumnooɗo de o wumtinaa faa ɓe noddi saaraaɓe makko.
19 Ɓe yami ɗum'en:
—Ooɗo wo ɓiɗɗo mooɗon naa? Mbiiɗon wo e mbumndam o rimdaa naa? Ndelle noy o wumtiri joonin?
20 Saaraaɓe ɓeen njaabii, mbi'i:
—Miɗen anndi o ɓii amin, e mbumndam du o rimdaa.
21 Ammaa no o wumtiri joonin, min anndaa. Min anndaa du moy wumtini mo. Kanko du o mawɗo, yamee mo! Imo waawi jaabanaade hoore makko.
22 Saaraaɓe makko mbi'ii noon sabo iɓe kula hooreeɓe Alhuudiyankooɓe. Sabo dey, tawi hooreeɓe ɓeen ndewrii mbi'i neɗɗo fuu biiɗo Iisaa woni Almasiihu oon, riiwete wurtoo waajordu.
23 Ɗum waɗi de saaraaɓe makko ɓeen mbi'i: «O mawɗo, yamee mo!»
24 Farisa'en nodditi bumnooɗo oon, mbi'i mo:
—Teddin Laamɗo, haalu goonga! Minen kaa miɗen anndi gorko oon wo jom hakke.
25 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Si o jom hakke du, miin kaa, mi anndaa. Gootel tan anndumi: mi bumnooɗo, de joonin mi wumtii.
26 Ɓe mbi'i mo:
—Ɗume o waɗi e maaɗa? Noy o wumtiniri ma?
27 O jaabii ɓe:
—Mi haalaniino on ɗum, de on njaɓaay. Ko waɗi de oɗon njiɗi hettindaade ɗum katin? Yalla onon du, oɗon njiɗi laataade taalibaaɓe makko naa?

28 Ɓe njenni mo, de ɓe mbi'i mo:
—Aan woni taalibaajo makko! Minen kaa, min taalibaaɓe Muusaa.
29 Minen, miɗen anndi Laamɗo haaldii e Muusaa, de kanko kaa, min anndaa fay to o yuurata.
30 Gorko oon jaabii ɓe, wi'i:
—Hey, ko haaynii! O wumtinii kam. Onon, oɗon mbi'a on anndaa to o yuurata!
31 Eɗen anndi Laamɗo jaabantaako luttuɓe, ammaa imo jaabanoo kulɗo mo, gaɗoowo muuyɗe makko.
32 Abada nanaaka bumtinɗo dimdaaɗo e mbumndam.
33 Si wanaa to Laamɗo gorko oon yuuri, o waawataa waɗude faa'e.
34 Ɓe mbi'i mo:
—Aan le, a fuu ley hakkeeji ndimeɗaa! De aɗa waajoo min naa?
Ɓe mburtini mo yaasin.

Haala mbumndam ɓerɗe

35 Iisaa nani ɓe mburtinii mo, yi'i mo katin, yami mo:
—Aan le, aɗa goondini Ɓii Neɗɗo oon naa?
36 O jaabii, o wi'i:
—Joomam, moy woni oon faa mi goondina ɗum?
37 Iisaa wi'i mo:
—A yi'ii mo. Kaaldoowo e maaɗa oon woni kanko.
38 O wi'i:
—Joomam, miɗo goondini!
O sujidani ɗum.
39 Ndeen Iisaa wi'i mo:
—Saraade waddi kam ley adunaaru ndu, faa wumɓe nji'a, yi'ooɓe du mbuma.
40 Farisa'en tawanooɓe ɗoon ɓeen, nani haala kaan, de yami mo:
—Minen le, min wumɓe naa?
41 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Si on wumɓe, on ngalaano hakke. De ko mbiiɗon joonin oɗon nji'a ɗuum, hakke mooɗon heddake.

10

Haala duroowo lobbo

1 —Goonga kaalanammi on: neɗɗo fuu naatuɗo hoggo baali de naatiraay dammbugal wo gujjo, wo janoowo.
2 Ammaa naatirɗo dammbugal oon, kam woni duroowo baali ɗiin.
3 Kayboowo dammbugal oon udditanan mo, baali ɗiin kettindoo daande makko. O noddira baali makko ɗiin, mbaalu fuu e innde muuɗum, o wurtina ɗi.
4 Nde o wurtini ɗi fuu, o ardoto ɗi de ɗi njokka mo, sabo iɗi anndi daande makko.
5 Ɓi njokkataa janano, ɗi ndoggan ɗum sabo ɗi anndaa daande muuɗum.
6 Iisaa banndani ɓe banndol ngol, de ɓe paamaay ko o muuyiri ngol.

No Iisaa wi'iri kam woni duroowo lobbo

7 Iisaa wi'i ɓe katin:
—Goonga kaalanammi on, miin woni dammbugal hoggo baali.
8 Artiiɓe kam warude ɓeen fuu wo wuyɓe, wo yanooɓe, ammaa baali ɗiin kettindanaaki ɓe.
9 Miin woni dammbugal. Neɗɗo fuu naatirɗo kam, hisan, naatan, yaltan, heɓan durdude.
10 Gujjo warataa si wanaa faa wujja, hirsa, bonna. Miin kaa, mi warii faa yimɓe keɓa nguurndam, ɓe mbuura nguurndam kiɓɓuɗam ɗam fay huunde nyakaay.
11 Miin woni duroowo lobbo. Duroowo lobbo woni kokkoowo yonki muuɗum saabe baali muuɗum.
12 Adaaɗo durngo le, walaa ko wonani ɗum e dammuuli ɗiin. Si yi'ii suundu fu, yoppan ɗi dogga. Suundu nduun nannga ko nanngata, keddiiɗi ɗiin du caakoo.
13 Adaaɗo durngo oon doggan yoppa ɗi sabo o joɓeteeɗo tan, o hillaaka e majji.
14 Miin woni duroowo lobbo. Miɗo anndi baali am, baali am du ina anndi kam.
15 Hono noon du Baabiiwo anndiri kam, miin du miɗo anndi ɗum. Mi hokkitiran yonki am saabe baali am ɗiin.
16 Miɗo jogii baali goɗɗi katin ɗi ngalaa ley hoggo ngoon. Ɓiin du sanaa mi wadda ɗi. Ɓi kettindoo daande am, ɗi fuu ɗi laatoo coggal gootal, duroowo gooto.

17 Baabiiwo ina yiɗi kam sabo mi
hokkan yonki am, de sakitoo mi
hewta ki katin.
18 Fay gooto ittantaa kam ki. Miin
e hoore am hokkitirta ki. Miɗo jogii
baawɗe hokkitirde ki. Miɗo jogii
baawɗe wartirde ki. Yamiroore nde
yuuri to Baaba am.
19 Haalaaji ɗiin ɓeydi waddun-
durde Alhuudiyankooɓe.
20 Heewɓe maɓɓe ina mbi'a:
—Wo o gonduɗo e ginnaaru, wo o
kaaŋaaɗo. Ko waɗi de oɗon kettin-
danoo mo?
21 De woɓɓe du ina mbi'a:
—Waajuuji ɗii le nganaa waajuuji
gonduɗo e ginnaaru. Yalla ginnaaru
ina waawi wumtinde bumɗo naa?

No Alhuudiyankooɓe calorii goonɗinde Iisaa

22 Wakkati oon iidi miccinoori
laamnugol suudu dewal mawndu
waɗii Urusaliima. Ɗum hawrii e
dabbunde.
23 Ɗo suudu dewal mawndu ɗoon,
Iisaa ina yiiltoo ley danki Suley-
maana kiin.
24 Ndeen Alhuudiyankooɓe piilii
mo, mbi'i mo:
—Faa ndey ittantaa min wemm-
bere? Haalan min faa laaɓa, aan
woni Almasiihu naa?
25 Iisaa jaabii ɓe:
—Mi haalanii on, de on ngoonɗinaay.
Golleeji ɗi ngollirmi e innde Baaba
am ɗiin, kanji ceedantoo kam.
26 Onon le, on ngoonɗinaay sabo on
nganaa baali am.
27 Baali am ina kettindoo daande
am. Miɗo anndi ɗi, iɗi njokka kam.
28 Miɗo hokka ɗi nguurndam ndu-
umiiɗam, ɗi mbaatataa abada. Fay
gooto ittataa ɗi e junngo am.
29 Baabiiwo kokkuɗo kam ɗi oon
ɓuri huunde fuu teddude. Fay gooto
waawaa ittude ɗi e junngo Baaba am.
30 Miin e Baabiiwo, wo min goo-
tum.
31 Alhuudiyankooɓe kooyi kaaye
katin faa paɗɗa mo.
32 Iisaa wi'i ɓe:
—Mi gollii yeeso mooɗon golleeji
lobbi keewɗi yuurudi e Baabiiwo. E
ley golleeji ɗiin, saabe oye e majji
paɗɗirton kam kaaye?
33 Alhuudiyankooɓe ɓeen njaabii
mo:
—Wanaa saabe golleeji lobbi min
paɗɗirte kaaye, de wo saabe ko
mbonkotoɗaa Laamɗo ɗuum. Aan
wo a neɗɗo, de a waɗii hoore maa a
Laamɗo.
34 Iisaa jaabii ɓe:
—Yalla winndaaka ley Dewtere
mon toon: Laamɗo wi'ii «onon on
laamɗo'en»?*
35 Laamɗo noddirii ɓe haaldi ɓeen
laamɗo'en. Ko Binndi ɗiin mbi'i
ɗuum sottataa.
36 Baabiiwo suɓii kam, seni kam†
de nuli kam e adunaaru ndu. Ndelle
noy mbiiroton mi mbonkake Laamɗo
saabe ko mbiimi mi Ɓii Laamɗo?
37 Si mi gollaay golleeji Baaba am,
taa ngoonɗinee kam.
38 De si miɗo golla ɗi, fay si
on ngoonɗintaa kam, ngoonɗinee
golleeji ɗi faa anndon, faa paamon
Baabiiwo ina woni e am, miin du
miɗo woni e muuɗum.
39 Ɓe pilii nanngude mo katin de o
hisi e juuɗe maɓɓe.
40 O yehi gere ooto gooruwol Urdun
nokku ɗo Yaayaa lootannoo lootagal
batisima arande ɗoon katin, o ɓooyti
toon.
41 Yimɓe heewɓe ngari to makko,
mbi'i:
—Yaayaa waɗaay maande haayni-
inde fay wootere. De ko o haali e
gorko oon ɗuum fuu goonɗii.
42 Yimɓe heewɓe ngoonɗini Iisaa
toon.

11

Haala maayde Laajaru

1 Gorko nyawɗo bi'eteeɗo Laajaru
ina woni wuro Baytaniya, kam e ban-
ndiraaɓe muuɗum rewɓe Mariyama
e Marta.
2 Mariyama oon woni joornooɗo
nebbam uurɗam dow Joomiiwo de
mooytiri koyɗe makko sukundu

* **10:34** Jabuura 82.6. † **10:36** E ley geresankoore haala Senude kaan ina holla ko Laamɗo suɓii de senndi faa golla muuyɗe muuɗum.

muuɗum. Laajaru nyawɗo oon wo
sakiike makko gorko.
3 Banndiraaɓe makko rewɓe ɓeen
neli e Iisaa, mbi'i:
—Joomii amin, yigoo maa mo ko-
rsinɗaa oon nyawii.
4 Nde Iisaa nannoo ɗum ndeen,
wi'i:
—Nyawu ngu wanaa nyawu saate.
Nyawu ngu wo tabintinoowu man-
ngu Laamɗo, faa Ɓii Laamɗo mawni-
nee saabe maggu.
5 Iisaa ina horsini Laajaru e ban-
ndiraaɓe muuɗum rewɓe, Marta e
Mariyama.
6 Ko o nani Laajaru sellaa ɗuum
fu, haɗaay mo jooɗaade ɗo o wonnoo
ɗoon faa waɗi balɗe ɗiɗi.
7 Caggal ɗuum, o wi'i taalibaaɓe
makko:
—En pornyoo Yahuudiya!
8 Taalibaaɓe ɓeen njaabii mo, mbi'i:
—Moodibbo, ɓooyaa fey ko Alhu-
udiyankooɓe pilii wardude ma kaaye
toon, de a fornyoto toon katin naa?
9 Iisaa jaabii, wi'i:
—Wanaa wakkatiiji sappo e ɗiɗi
ngoni ley nyalooma naa? Si neɗɗo ina
yaha nyalooma fu, fergataako sabo
ina yi'a annoora adunaaru ndu.
10 Ammaa si neɗɗo ina yaha jemma
fu, fergoto sabo annoora walaa e
muuɗum.
11 Gaɗa o haalii haalaaji ɗiin, o wi'i
ɓe:
—Yigoo men Laajaru ɗaanake, mi
yahan mi findinowa mo.
12 Taalibaaɓe ɓeen mbi'i:
—Joomii amin, si tawii wo o ɗaani
ni, o daɗan.
13 Ammaa wo haala maayde Laa-
jaru o haali. Kamɓe ɓe miilii wo haala
ɗoyngol o haali.
14 Iisaa laaɓinani ɓe:
—Laajaru heddaaki!
15 Mi seyorake saabe mooɗon ko mi
tawaaka toon ɗuum faa ngoonɗinon.
Wooɗi jonkaa, en njaha to makko.
16 Ndeen Tomaa noddirteeɗo Fu-
nereejo oon wi'i taalibaaɓe woɓɓe
ɓeen:
—En njaada e Joomii en enen du faa
maayden e muuɗum.

No Iisaa wi'iri kam woni ummital e nguurndam

17 Nde Iisaa yottinoo toon fu, tawi
waɗii balɗe nay ko Laajaru uwiraa.
18 Hakkunde Baytaniya e Urusali-
ima ɓuraa hono kilooji tati.
19 Alhuudiyankooɓe heewɓe ngari
to Mariyama e Marta faa mbaaltina
ɓerɗe muɓɓen e maayde sakiike
muɓɓen.
20 Nde Marta nannoo Iisaa ina
wara ndeen, yehi jakkitowii ɗum.
Mariyama kaa heddii ley suudu toon
na jooɗii.
21 Marta wi'i Iisaa:
—Joomam, sini aɗa wonnoo ɗo,
minyam gorko oon maayataano.
22 De fay joonin du miɗo anndi
huunde fuu ko ŋaariɗaa Laamɗo,
waɗante.
23 Iisaa wi'i mo:
—Minya gorko oon ummitoto.
24 Marta wi'i:
—Miɗo anndi o ummitoto nyannde
ummital, nyalaande sakitotoonde.
25 Iisaa wi'i mo:
—Miin woni ummital, miin woni
nguurndam. Neɗɗo fuu goonɗinɗo
kam, fay si maayi, wuuran.
26 Goonɗinɗo kam de heɓi nguurn-
dam saabe am fu, maayataa abada.
Aɗa goonɗini ɗum naa?
27 O jaabii, o wi'i:
—Ayyo Joomam! Miɗo goonɗini
aan woni Almasiihu Ɓii Laamɗo
bi'anooɗo waran ley adunaaru ndu
oon.
28 Nde Marta haalnoo ɗum fu,
yehi noddowi minyum Mariyama,
haalani ɗum, wi'i:
—Moodibbo warii, imo nodde.
29 Nde Mariyama nannoo ɗum
ndeen, henyii law, nootowii.
30 Tawi ɗum fuu Iisaa naataayno
wuro ngoon tafon. Imo heddii ɗo
Marta jakkitinoo mo ɗoon.
31 Alhuudiyankooɓe ina ngondi e
Mariyama ley suudu, ina mbaaltina
ɓernde muuɗum. Ɓe nji'i o gurbitii,
o yalti. Ɓe njokki mo. Ɓe miilii o
woyowan dow saabeere toon.

32 Mariyama yottii ɗo Iisaa woni
ɗoon, yi'i mo tan, hippii ɗakkol koyɗe
makko, wi'i mo:
—Joomam, sini aɗa wonnoo ɗo,
minyam gorko oon maayataano.
33 Nde Iisaa yiinoo Mariyama e Al-
huudiyankooɓe wonduɓe e muuɗum
ɓeen ina mboya ndeen, ɓernde
muuɗum heccidi sanne, torrii sanne.
34 O wi'i:
—Toy ndesuɗon mo?
Ɓe njaabii:
—Joomii amin, war ndaar!
35 Iisaa woyi.
36 Alhuudiyankooɓe ɓeen mbi'i:
—Ndaaree no o foti horsinirde mo.
37 Woɓɓe maɓɓe mbi'i:
—Imo woodunoo baawɗe wumtinde
bumɗo, de o waawaa haɗude Laajaru
maayde naa?

No Iisaa iirtiniri Laajaru

38 Ɓernde Iisaa heccidi katin, yehi
tiimoyde saabeere ndeen. Saabeere
ndeen wo loho uddiraako hayre.
39 Iisaa wi'i:
—Ittee hayre ndeen!
Marta, sakiike maayɗo oon, wi'i
mo:
—Joomam, tawan o luuɓii joonin,
sabo hannden woni balɗe nay ko o
wattiraa toon.
40 Iisaa jaabii mo:
—Yalla mi wi'aay ma, si a goondinii,
a yi'an manngu Laamɗo?
41 Ɓe itti hayre ndeen. Iisaa tiggitii
kammu, wi'i:
—Baabiiwo, miɗo yettire ko njaa-
baniɗaa kam ɗuum.
42 Miin kaa, miɗo anndi nyannde
fuu aɗa jaabanoo kam. Ammaa wo
saabe yimɓe fiiliiɓe kam ɓeen wadi de
kaaldirmi ni, faa ɓe ngoondina aan
nuli kam.
43 Caggal haalaaji ɗiin, o yeewnii
semmbe, o wi'i:
—Laajaru, wurta yaasin!
44 Maayɗo oon wurtii, juuɗe
muuɗum e koyɗe mum ina piilaa
leppi, yeeso muuɗum du ina suddii.
Iisaa wi'i ɓe:
—Kaɓɓitee mo, njoppon mo o yaha!

No waalde Saahiiɓe dawriri faa nannga Iisaa
(Matta 26.1-5, Marku 14.1-2, Lukka 22.1-2)

45 Heewɓe e Alhuudiyankooɓe
warnooɓe to Mariyama ɓeen nji'i ko
Iisaa wadi ɗuum, de ngoondini ɗum.
46 Ammaa woɓɓe maɓɓe njehi to
Farisa'en, kaaltani ɗum'en ko Iisaa
wadi ɗuum.
47 Ndeen Farisa'en e hooreeɓe
almaami'en kawrunduri waalde
Saahiiɓe ndeen, mbi'i:
—Gorko o ina waɗa kaayeefiiji
keewɗi. Noy ngaɗeten?
48 Si en njoppirii mo nii fu, jamaa
oon fuu goondinan mo. Ndeen kaa,
Romankooɓe ngaran mbonna nokku
meeɗen ceniiɗo e lenyol meeɗen
ngol.
49 Gooto maɓɓe bi'eteeɗo Kayafas,
laatiiɗo Almaami Mawɗo e hitaande
ndeen, wi'i ɓe:
—Onon kaa on anndaa fay huunde.
50 On anndaa neɗɗo gooto maayana
yimɓe fuu ɓuri wooɗude e meeɗen
diina lenyol meeɗen fuu halka.
51 Tawi ko o haali ɗuum yuuraay
e hoore makko, ammaa saabe wo o
Almaami Mawɗo hitaande ndeen, o
sappake sanaa Iisaa maayana lenyol
ngool.
52 De wanaa lenyol ngool tan o
maayanta. Ko o maayanta dey wo
ɓiɓɓe Laamɗo sankitiiɓe ɓeen fuu faa
o hawrundura ɗum'en laatoo goo-
tum.
53 Gilla nyalooma oon, ɓe ndawridi
faa ɓe mbara mo.
54 Ɗum wadi de Iisaa seli yiiltaade
hakkunde Alhuudiyankooɓe. O yuwi
ɗo o wonnoo ɗoon, o yehi ngalluure
wi'eteende Efrayim hettunde e ladde.
O jooɗodii toon e taalibaaɓe makko.
55 Tawi iidi Alhuudiyankooɓe
mbi'eteendi Faltagol ndiin ɓadake.
Heewɓe e yimɓe leydi ndiin njehi
Urusaliima faa laamna ko'e muɓɓen
gilla iidi ndiin yottaaki.
56 Iɓe piloo Iisaa. Iɓe keddii ley
suudu dewal mawndu nduun, iɓe
kaalda, iɓe mbi'a:
—Oɗon miiloo o waran e iidi ndiin
naa on miilaaki?

57 Tawi hooreeɓe almaami'en e
Farisa'en njamiriino neɗɗo fuu an-
nduɗo to o woni haala faa o nanngee.

12

No Mariyama joordi nebbam dow koyɗe Iisaa
(Matta 26.6-13, Marku 14.3-9)

1 Balɗe jeegom fadde iidi Faltagol
yottaade, Iisaa yehi Baytaniya ɗo
Laajaru mo o iirtinnoo e maayde oon
jeyaa ɗoon.
2 Ɓe ndefani mo nyaamdu ɗoon.
Marta gollani ɓe, Laajaru du wo
gooto e nyaamdooɓe e Iisaa ɓeen.
3 Ndeen Mariyama hooyi feccere
liitere nebbam laaɓuɗam, uurɗam,
tiiɗuɗam coggu, joori ɗam dow koyɗe
Iisaa, mooytiri ɗe sukundu muuɗum.
Suudu nduun fuu heewi uurngol
nebbam ɗaam.
4 Gooto e taalibaaɓe Iisaa ɓeen,
ɗum woni Yahuuda Isikariyotto jam-
botooɗo mo oon, wi'i:
5 —Ko waɗi de nebbam ɗam son-
naaka buuɗi cardi keme tati,* hokkee
talkaaɓe?
6 O wiiraay noon saabe imo yur-
moo talkaaɓe, ammaa saabe wo o
gujjo waɗi de o wi'i noon. Kanko
woni kawjotooɗo dannga jawdi
maɓɓe, imo woowi wujjude ko resaa
ley toon.
7 Iisaa wi'i:
—Celee debbo o. O resii ɗam faa
nyannde ngatteteemi e saabeere.
8 Si goonga, talkaaɓe ina tawdee e
mooɗon wakkati fuu. De miin kaa, mi
tawdataake e mooɗon wakkati fuu.

No hooreeɓe almaami'en anniyorii warude Laajaru

9 Alhuudiyankooɓe heewɓe paami
Iisaa ina woni Baytaniya, njehi toon.
Wanaa saabe Iisaa tan ɓe njahani
toon, wo faa ɓe nji'a Laajaru iirti-
naaɗo oon du.
10 Ndeen hooreeɓe almaami'en
ndawridi mbaran Laajaru du,
11 sabo Alhuudiyankooɓe heewɓe
na cela jokkude ɓe ina ngoonɗina
Iisaa saabe Laajaru.

No Iisaa naatiri Urusaliima
(Matta 21.1-11, Marku 11.1-11, Lukka 19.28-40)

12 Jaango majjum, jamaa keewɗo
wari hawrude e iidi ndiin nani Iisaa
wo garoowo Urusaliima.
13 Ɓe kooyi licce tamarooje, ɓe
njakkitowii mo. Iɓe yeewnoo, iɓe
mbi'a:
—Jettooje e barke ngoodanii garɗo
e dow innde Joomiraaɗo oon!† Jet-
tooje ngoodanii mo, kanko kaananke
Israa'iila!
14 Iisaa heɓi molel araawa, waɗɗii
ngel. Ɓum foti e ko Binndi ɗiin mbi'i:
15 «Taa kulee onon yimɓe ngalluure
Siyona!
Ndaaree, kaananke mooɗon ina
wara,
ina waɗɗii molel araawa.»‡
16 Wakkati oon taalibaaɓe makko
ɓeen paamaayno ko ɗum woni. Am-
maa gaɗa Iisaa teddinaama, ɓe mic-
citii ko sappanoo e dow makko ley
Binndi ɗiin ɗuum e no ɗum fuu ɗum
hawriri e ko yimɓe ɓeen ngaɗani mo.
17 Jamaa tawdanooɗo e Iisaa nde
noddunoo Laajaru e ley saabeere de
iirtinii ɗum ndeen, kam'en du ina
kumpita yimɓe kabaaru oon.
18 Ɓuum waɗi de yimɓe heewɓe njehi
njakkitowii mo sabo ɓe nanii o waɗii
maande haayniinde ndeen.
19 Ndeen Farisa'en mbi'unduri:
—On nji'ii, walaa fuu ko mbaawanɗen
mo. Ndaaree no aduna oo fuu jokkiri
mo.
20 Wooɗi, ina woodi yuuruɓe leydi
Geres tawaaɓe hakkunde warɓe
Urusaliima faa ndewa Laamɗo ley
balɗe iidi ɗeen.
21 Ɓe ɓattitii Filipu jeyaaɗo Bayti-
sayda ley leydi Galili, ɓe mbi'i ɗum:
—Joomii amin, miɗen njiɗi yi'ude
Iisaa.
22 Filipu yehi haalanowi Andire. Ɓe
njottinowi haala kaan Iisaa.
23 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Wakkati mo Laamɗo hollata ted-
deengal Ɓii Neɗɗo oon yottake.
24 Goonga kaalanammi on: si
wabbere alkama uwake e leydi de
nyolaay fu, heddoto wo wabbere

* **12:5** Buuɗi cardi keme tati ina fota e njobdi neɗɗo hitaande. † **12:13** Jabuura 118.25-26. ‡ **12:15** Jakariyaa 9.9.

wootere. Ammaa si nde uwake e
leydi nde nyolii fu, nde riman faa
heewa.
25 Neɗɗo fuu jiɗɗo yonki muuɗum,
mursan ki, ammaa jeebiiɗo yonki
mum e adunaaru ndu, damman ki,
heɓan nguurndam nduumiiɗam.
26 Si neɗɗo ina yiɗi gollande kam
fuu, jokka kam. Ɗo ngonumi fuu,
ɗoon golloowo am du wonata. Baabi-
iwo teddinan gollanoowo kam.

No Iisaa sapporii maayde muuɗum

27 —Joonin ɓernde am torrake.
Ɗume mbi'ammi? Mi wi'an Abba
hisinam e wakkati o naa? Mi waawaa
wi'ude noon sabo wakkati o ni waddi
kam.
28 Abba, mawnin innde maa.
Ndeen daande yuuri dow kammu
wi'i:
—Mi mawninii nde, mi mawninan
nde katin.
29 Nde yimɓe darinooɓe ɗoon ɓeen
nannoo daande ndeen, mbi'i ɗum wo
riggaango kammu. Woɓɓe mbi'i:
—Maleyka haaldi e makko!
30 Iisaa wi'i ɓe:
—Wanaa saabe am daande ndeen
wardi, wo saabe mooɗon.
31 Joonin adunaaru ndu sarete.
Joonin laamiiɗo adunaaru bonɗo oon
faɗɗete yaasin.
32 Miin le, si mi toownaama e leydi
ndi, mi fooɗan yimɓe fuu ngara to
am.
33 Tawi haalaaji ɗiin o sapporii no o
maayrata.
34 Yimɓe ɓeen njaabii mo, mbi'i:
—Tawreeta oon anndinii min
Almasiihu wo duumotooɗo. Noy
aan mbiirataa sanaa Ɓii Neɗɗo oon
toownee? Moy woni Ɓii Neɗɗo oon?
35 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Annoora ina wondi e mooɗon
wakkati seeɗa tafon. Njahon gilla
annoora ina heddii e mooɗon, taa
nimre hippoo on. Jahoowo ley nimre
anndaa ɗo yahata.
36 Ngoondinee annoora gilla imo
wondi e mooɗon yalla oɗon laatoo
ɓiɓɓe annoora.

No yimɓe calorii goondinde Iisaa

Iisaa haalu ɗum tan, yehi suuɗowii
ɓe.
37 Maandeeji kaayniiɗi ɗi o waɗi
yeeso maɓɓe ɗiin fuu, waɗaay de ɓe
ngoondini mo,
38 faa haala annabi Esaaya kaan
tabita:
«Joomiraaɗo, moy goondini waaju
amin oon?
Moy ɓanginanaa baawɗe Joomi-
raaɗo?»§
39 Ɓe mbaawaano goondinde, sabo
Esaaya wi'iino du:
40 «Laamɗo wumnii gite maɓɓe,
yoornii ɓerɗe maɓɓe,
taa gite maɓɓe nji'a,
taa ɓerɗe maɓɓe paama,
taa ɓe tuuba, de o danna ɓe.»*
41 Esaaya wi'ii ɗum nde yiinoo darja
Iisaa, de haali haala makko.
42 Ammaa ɗum fuu e laataade,
hooreeɓe Alhuudiyankooɓe heewɓe
ngoondinii Iisaa. De wo saabe
Farisa'en waɗi de ɓe kuli hollude
ɓe ngoondinii taa ɓe mburtinee ley
waajordu.
43 Sabo yimɓe mana ɓe, ɗum ɓurani
ɓe Laamɗo mana ɓe.
44 Iisaa yeewnii, wi'i:
—Goondindo kam, wanaa miin tan
goondini, ammaa goondinii Nulɗo
kam oon du.
45 Neɗɗo fuu jiiɗo kam, yi'ii Nulɗo
kam oon.
46 Miin, mi warii ley adunaaru ndu
wo mi annoora, faa goondindo kam
fuu taa heddoo ley nimre.
47 Si neɗɗo nanii waaju am de
jokkaay ɗum fu, wanaa miin sarotoo
ɗum. Sabo mi waraay faa mi saroo
adunaaru, ammaa wo faa mi hisina
ndu ngardumi.
48 Caliiɗo kam de jaɓaay waa-
juuji am fu, ina jogii carotooɗo.
Haala ka kaalumi kaan sarotoo ɗum
nyalaande sakitotoonde.
49 Sabo ko kaalumi ɗuum yuuraay e
am. Baabiiwo nulɗo kam oon hokki
kam yamiroore ko kaalammi e ko
mbaajotoomi.
50 Miɗo anndi yamiroore makko
ina hokka nguurndam nduumiiɗam.

§ **12:38** Esaaya 53.1. * **12:40** Esaaya 6.10.

Ɗuum waɗi de ko kaalumi ɗuum fuu, wo ko Baabiiwo wi'i kam mi haala.

13

No Iisaa lootiri koyɗe taalibaaɓe muuɗum

1 Gilla iidi Faltagol yottaaki, Iisaa ina anndi wakkati mo dillata adunaaru faa yeccoo to Baabiiwo oon warii. To adunaaru ga imo yiɗi yimɓe makko, imo yiɗi ɓe kaddi njinngu fuu.

2 Wakkati mo ɓe kiirtotoo oon, Ibilisa watti e ɓernde Yahuuda ɓii Simon Isikariyotto jambaade mo.

3 Iisaa na anndi Baabiiwo wattii huunde fuu e junngo muuɗum, ina anndi to Laamɗo yuuri, to Laamɗo yeccotoo du.

4 O ummii e hiraande ndeen, o ɓortii saaya makko, o hooyi gudel, o fiili e makko.

5 Ndeen o wayli ndiyam e kaakol lootorkol, o naati e lootude koyɗe taalibaaɓe makko, imo yiggira ɗe gudel ngel o fiilii ngeel.

6 Nde o yottinoo Simon Piyeer ndeen, wi'i mo:

—Joomam, aan lootata koyɗe am naa?

7 Iisaa jaabii mo, wi'i:

—A faamaay ko ngaɗammi ɗuum tafon, de a faamowan caggal joonin.

8 Piyeer wi'i mo:

—A lootataa koyɗe am abada!

Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Si mi lootanaay ma koyɗe maa fu, a walaa ngeɗu to am.

9 Simon Piyeer wi'i mo:

—Joomam! Si wo noon, taa haaɗu e koyɗe am tan, lootu juuɗe am e hoore am du.

10 Iisaa wi'i mo:

—Lootiiɗo fuu wo laaɓuɗo. Walaa ko lootee si wanaa koyɗe muuɗum tan. Onon on laaɓuɓe, de wanaa on fuu.

11 Tawi imo anndi jambotooɗo mo oon. Ɗum waɗi de o wi'i wanaa on fuu ngoni laaɓuɓe.

12 Nde Iisaa lootunoo koyɗe maɓɓe ndeen, hooyi saaya muuɗum, ɓornii, jooɗii katin, wi'i ɓe:

—On paamii ko ngaɗumi on ɗuum naa?

13 Oɗon noddira kam «Moodibbo», oɗon noddira kam «Joomam». Ko mbi'oton ɗuum wo goonga, sabo ɗuum ngonumi.

14 Ndelle, miin Joomii on, miin Moodibbo, mi lootii koyɗe mon, tilay onon du lootunduron koyɗe.

15 Ko ngaɗumi on ɗuum wo tindinoore faa onon du, ngaɗunduron hono ko ngaɗumi on ɗuum.

16 Goonga kaalanammi on: maccuɗo ɓuraa joomum teddude, nulaaɗo du ɓuraa nulɗo ɗum.

17 Joonin kaa on paamii ɗum. Sini on njokkirii noon fu, barke na woodanii on.

18 Wanaa haala mon on fuu kaalumi. Miɗo anndi ɓe cuɓiimi ɓeen, de sanaa ko Binndi ɗiin mbi'i ɗuum tabita: «Nyaamduɗo e am oon, kam latiri kam teppere muuɗum.»*

19 Gilla joonin miɗo haalana on ɗum, fadde majjum e yottaade, faa nde ɗum yottii fuu, ngoonɗinon miin woni mo ngonumi.

20 Goonga kaalanammi on: neɗɗo fuu jaɓɓiiɗo mo nulumi, jaɓɓake kam. Neɗɗo fuu jaɓɓiiɗo kam, jaɓɓake Nulɗo kam oon du.

No Yahuuda jamborii Iisaa (Matta 26.20-25, Marku 14.17-21, Lukka 22.21-23)

21 Caggal Iisaa haalii haalaaji ɗi fu, ɓernde muuɗum metti sanne, wi'i:

—Goonga kaalanammi on: gooto mooɗon jamboto kam.

22 Taalibaaɓe ɓeen yeewunduri. Ɓe paamaay mo o haalata haala mum.

23 Gooto e taalibaaɓe ɓeen, mo Iisaa horsini oon, ina jooɗii ɗakkol muuɗum.

24 Simon Piyeer tamyani mo gite o yama Iisaa haala moy haalata.

25 Taalibbo oon wahii ɗakkol makko, wi'i:

—Joomam, ɗum wo moye mbi'ataa?

26 Iisaa jaabii, wi'i:

—Mo kokkammi lonngere nde cuuwammi nde oon.

* **13:18** Jabuura 41.10.

O suuwi nde, o hokki Yahuuda ɓii
Simon Isikariyotto oon.
27 Nde Yahuuda jaɓunoo lonngere
ndeen, Seyɗaani naati ɗum. Iisaa wi'i
mo:
—Waɗu ko ngaɗataa ɗuum law!
28 Tawi fay gooto e jooɗiiɓe ɗoon
ɓeen faamaay ko Iisaa haalani mo
ɗuum.
29 Sabo ko Yahuuda tiigii dannga
ceede maɓɓe ɗuum, yoga miilii Iisaa
wi'i o somonowoo iidi, naa danya ko
o hokki talkaaɓe.
30 Nde Yahuuda nanngunoo lonn-
gere ndeen fu, yalti wakkati oon pay.
Wo ɗum jemma.

Haala yamiroore heyre

31 Nde Yahuuda wurtinoo ndeen,
Iisaa wi'i:
—Joonin Ɓii Neɗɗo teddinaama,
Laamɗo du teddiniraama saabe
makko.
32 Si Laamɗo teddiniraama saabe
makko,† kam du teddinan mo e hoore
muuɗum, teddinan mo law.
33 Sukaaɓe am, miɗo wondi e
mooɗon seeɗa tafon. On piloto
kam. Miɗo wi'a on joonin hono ko
mbi'unoomi Alhuudiyankooɓe: on
mbaawaa yaade to njahammi toon.
34 Miɗo hokka on yamiroore heyre:
njiɗunduree! Hono no njiɗirmi on ni,
onon du njiɗunduron noon.
35 Wo noon yimɓe fuu anndi-
tirta wo on taalibaaɓe am, ko
njiɗundurɗon ɗuum.

No Iisaa holliri Piyeer wi'an anndaa ɗum
(Matta 26.31-35, Marku 14.27-31, Lukka 22.31-34)

36 Simon Piyeer wi'i mo:
—Joomam, toy njahataa?
Iisaa jaabii mo:
—To njahammi joonin toon, a
waawaa jokkude kam. De caggal
joonin a jokkowan kam!
37 Piyeer wi'i mo:
—Joomam, ko waɗi de mi waawaa
jokkude ma joonin? Yonki am kokki-
tirammi saabe maaɗa.
38 Iisaa jaabii mo:
—Yalla a hokkitiran yonki maa
saabe am naa? Goonga kaalanam-
maami: fadde ndontoori e joggude a
wi'an a anndaa kam kile tati.

14

No Iisaa wi'iri kam woni laawol

1 Iisaa wi'i taalibaaɓe muuɗum
ɓeen:
—Taa umminee hakkillooji mon.
Ngoonɗinee Laamɗo, ngoonɗinee
kam miin du.
2 Cuuɗi keewɗi ina ngoni ley wuro
Baaba am. Si ɗum wanaano goonga
mi haalantaa on ɗum. Mi yahan, mi
moyyinanowa on nokku toon.
3 Ndelle, si mi moyyinanowii on
nokku, mi wartan katin mi hooya on
faa onon du ngonon to ngonammi
toon.
4 Oɗon anndi laawol njahoowol to
njahammi toon.
5 Tomaa wi'i mo:
—Joomii amin, min anndaa to
njahataa, noy min anndirta laawol
muuɗum?
6 Iisaa jaabii mo:
—Miin woni laawol, miin woni
goonga, miin woni nguurndam. Fay
gooto waawaa yahude to Baabiiwo si
rewaay to am.
7 Si oɗon anndi kam, on anndan
Baaba am oon du. Gilla joonin oɗon
anndi mo, on nji'ii mo du.
8 Filipu wi'i mo:
—Joomii amin, hollu min Baabiiwo,
ɗuum ina heya min.
9 Iisaa wi'i mo:
—Filipu, no ngondirmi e mooɗon
faa ɓooyi nii fuu, de faa hannden a
anndaay kam naa? Jiiɗo kam fuu, yi'ii
Baabiiwo. Noy mbiirataa: «Hollu min
Baabiiwo»?
10 Yalla a goonɗinaay miɗo woni e
Baabiiwo, Baabiiwo du ina woni e am
naa? Waajuuji ɗi mbaajiimi on ɗiin
fuu, yuuraay e hoore am. Wo Baabi-
iwo gonɗo e am oon gollata golle
muuɗum.
11 Ngoonɗinee kam ko mbiimi miɗo
woni ley Baabiiwo, Baabiiwo du ina
woni ley am. Fay si on ngoonɗinaay

† **13:32** Fuɗɗoode aaya 32, «Si Laamɗo teddiniraama saabe makko», tawaaka e ɗereeji ɓurɗi fuu ɓooyude ɗiin.

haala ka, ngoondiniron kam saabe
golleeji ɗiin.
12 Goonga kaalanammi on: neɗɗo
fuu goondindo kam, kam du gollan
golleeji ɗi ngollammi ɗiin, gollan ko
ɓuri ɗi, sabo mi yahan to Baaba am.
13 Mi waɗanan on huunde fuu
ko ŋaariɗon Laamɗo saabe am. Mi
waɗan ɗum faa Baabiiwo teddiniree
saabe Biɗɗo oon.
14 Si won ko ŋaariɗon Laamɗo saabe
am, mi waɗanan on.

No Iisaa wi'iri nuldan Ruuhu Ceniiɗo

15 —Si oɗon njiɗi kam, on njokkan
jamirooje am.
16 Mi nyaagoto Baabiiwo hokka on
Ballo goɗɗo, wonda e mooɗon faa
abada.
17 Oon woni Ruuhu Goonga.
Adunaaru waawaa jaɓude mo, sabo
nji'ataa mo, anndaa mo. Onon le,
oɗon anndi mo sabo imo wondi e
mooɗon, o heddoto ley mooɗon du.
18 Mi yoppataa on wo on atiime'en.
Mi wartowan to mooɗon.
19 Si ɓooytii seeɗa aduna oo yi'ataa
kam katin. De onon kaa, on nji'an
kam. Saabe miɗo wuuri, onon du on
mbuuran.
20 Nyannde ndeen on paaman miɗo
woni ley Baabiiwo, oɗon ngoni e am,
miɗo woni e mooɗon.
21 Neɗɗo fuu tiigiiɗo jamirooje am
de jokki ɗe, kam woni jiɗɗo kam.
Jiɗɗo kam, Baaba am yiɗan ɗum. Miin
du, mi yiɗan ɗum, mi ɓanginanan
ɗum hoore am.
22 Yahuuda, mo wanaa Yahuuda
Isikariyotto oon, jaabii mo, wi'i:
—Joomam, noy ɓanginirantaa min
hoore maa, tawee a ɓanganaay
adunaaru?
23 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Si neɗɗo ina yiɗi kam, jokkan
haala am. Baaba am du yiɗan ɗum.
Miin e Baaba am oon min ngaran to
muuɗum min njooɗodoo e muuɗum.
24 Neɗɗo fuu mo yiɗaa kam,
jokkataa haala am. Haala ka nanoton
kaan, ka wanaa haala am, wo ka
haala Baabiiwo nulɗo kam oon.
25 Ɗum kaalanammi on gilla miɗo
tawdaa e mooɗon.
26 Ruuhu Ceniiɗo, Balloowo on mo
Baabiiwo nuldata on e dow innde am
oon, kam anndinta on kulle fuu. O
miccintinan on ko mbaajinoomi on
ɗuum fuu.
27 Jam njoppidammi on, jam am
kokkammi on. Miin, mi hokkirtaa
on no aduna oo hokkirta on ni. Taa
umminee hakkillooji mon, taa kulee.
28 On nanii ko mbiimi on: «mi ya-
han, de caggal ɗuum mi warta to
mooɗon.» Si on njiɗii kam fu, on cey-
oto ko njahammi to Baabiiwo, sabo
Baabiiwo ɓuri kam teddude.
29 Mi haalanii on joonin gilla
ɗum waraay, faa si ɗum warii fu,
ngoondinon.
30 Mi haaldataa e mooɗon ko
heewi katin, sabo laamiiɗo adunaaru
bondo oon ina wara. Fay huunde o
waawanaa kam.
31 Ammaa ko Baabiiwo yamiri
kam, wo ɗuum ngaɗammi, faa
adunaaru faama miɗo yiɗi ɗum.
Ummee, ndillen ɗo!

15

No Iisaa wi'iri kam woni cabiihi ngoongalaahi

1 —Miin woni cabiihi ngoon-
galaahi, Baaba am woni jom ngesa
cabiije.
2 Liccal am dimaral fuu o tayan
ɗum. Dimoowal du fuu, o saltoto ɗum
faa ɓeyda rimude.
3 Onon du, gilla joonin on laaɓuɓe
saabe waaju mo mbaajiimi on oon.
4 Ngonee e am, miin du mi wonan
e mooɗon. Hono no liccal cabiihi
waawiraa rimude e hoore muuɗum
sanaa tawee ingal woni e cabiihi ni,
hono noon onon du, on mbaawaa
rimude si on ngonaay e am.
5 Miin woni cabiihi, onon ngoni
licce. Neɗɗo fuu gondo e am, tawi
miin du miɗo woni e muuɗum, riman
faa heewa. On mbaawaa waɗude fay
huunde si on ngalaa e am.
6 Neɗɗo fuu mo wonaay e am,
faɗɗete yaasin hono no liccal
tayaangal ni, de yoora. Licce joorɗe
ɗeen kawrundurte, paɗɗee ley yiite,
ɗe kuɓɓa.

7 Si oɗon ngoni e am, waaju am
du ina woni e mooɗon fu, nyaagee
Laamɗo ko muuyɗon fuu on keɓan.
8 Si on ndimii faa heewii, ɗuum
hollan wo on taalibaaɓe am. Ndeen
Baaba am mawninte.
9 Hono no Baabiiwo yiɗiri kam
noon, miin du njiɗirmi on. Ngonee
ley njinngu am.
10 Si on njokkii jamirooje am, on
ngonan ley njinngu am hono no
njokkirmi jamirooje Baaba am de
ngonumi e njinngu muuɗum ni.
11 Mi waajake on ɗum faa seyo
am wona ley mooɗon, de seyo mon
ngoon laatoo hiɓɓungo.
12 Inan yamiroore am: njiɗunduree
hono no njiɗirmi on ni.
13 Huunde fuu ɓuraa njinngu ngu
ɗo mawnude: neɗɗo hokkitira yonki
muuɗum saabe yigiraaɓe muuɗum.
14 Onon, wo on yigiraaɓe am, si on
ngaɗii ko njamirmi on ɗuum.
15 Mi noddirtaa on maccuɓe katin
sabo maccuɗo anndaa ko joomum
gollata. De mi noddirii on yigiraaɓe,
sabo ko narrumi Baaba am ɗuum
fuu, mi anndinii on.
16 Wanaa onon cuɓii kam, wo miin
suɓii on de yamiri on njahon ndi-
mowon ɓiɓɓe, de ɓiɓɓe mooɗon ked-
doo, faa Baabiiwo hokka on huunde
fuu ko nyaagoriɗon saabe am.
17 Inan ko njamirammi on:
njiɗunduree.

No aduna o wanyiri Iisaa e taalibaaɓe muuɗum fuu

18 —Si yimɓe adunaaru ɓeen ina
mbanyi on fu, anndee, miin ɓe artii
wanyude.
19 Sini on laatakeno adunankooɓe
fu, ɓe njiɗanno on. Ammaa on
nganaa adunankooɓe. Mi suɓake on
mi senndii on e yimɓe adunaaru.
Ɗum saabanii ɓe wanyude on.
20 Miccitee ko mbi'unoomi on
ɗuum: «Maccuɗo ɓuraa joomum.» Si
ɓe torrii kam, ɓe torran on, onon du.
Si ɓe njokkii haala am, ɓe njokkan
haala mooɗon kaan du.

21 Ɓe ngaɗiranan on ɗum fuu saabe
am, sabo ɓe anndaa Nulɗo kam oon.
22 Si mi waraayno, mbaajiimi ɓe, ɓe
ngalaano hakke. De joonin kaa mi
warii, mi waajake ɓe, ɓe ngalaa geldol
fuu e dow hakkeeji maɓɓe.
23 Neɗɗo fuu banyuɗo kam, wanyii
Baaba am oon du.
24 Mi gollii golleeji yeeso maɓɓe ɗi
fay gooto gollaay. Si mi gollaayno
kujje ɗeen fu, ɓe ngalaano hakke.
Ammaa joonin ɓe nji'ii ɗe fuu, de iɓe
keddii iɓe mbanyi kam, miin e Baaba
am.
25 Ɗum waɗii faa tabintina ko
winndaa ley Tawreeta maɓɓe: «Ɓe
mbanyii kam ɓolum.»*
26 Ruuhu Goonga yuuroowo to
Baabiiwo, Balloowo on mo nul-
dammi on oon, nde wari fu, kam
seedantoo kam.
27 Onon du, on ceedanto kam sabo
oɗon ngondi e am gilla fuɗɗoode.

16

1 —Mi waajake on ɗum faa taa njop-
pon goonɗinal.
2 Ɓe mburtinan on cuuɗi baajorɗi.
Wakkati warowan nde barɗo on fuu
miilotoo waɗii ko weli Laamɗo.
3 Ɓe ngaɗan ɗum sabo ɓe anndaa
Baabiiwo oon, ɓe anndaa kam miin
du.
4 Mi waajake on ɗum, faa nde
wakkati oon waroyi fu, miccoɗon mi
haalaniino on ɗum.

Haala golle Ruuhu Ceniiɗo

—Mi haalanaay on gilla arande
sabo miɗo wondi e mooɗon.
5 Joonin inan miɗo yeccoo to Nulɗo
kam oon, de fay gooto mooɗon
yamaay kam to njahammi.
6 On cunake sanne saabe ko
kaalanmi on ɗuum.
7 Ɗum fuu e laataade, miɗo haalana
on goonga: mi yaha ni ɓuri nafude
on. Sabo si mi yahaay, Balloowo on
oon waratoo to mooɗon. De si mi
yehii, mi nuldan on mo.
8 Si o warii fu, o laaɓinanan yimɓe
adunaaru dow hakkeeji muɓɓen e
dow fonnditaare e sariya.

* **15:25** Jabuura 35.19, 69.5.

9 Dow hakkeeji, sabo ɓe ngoondinaay
kam.
10 Dow fonnditaare, sabo mido yec-
coo to Baabiiwo oon, on nji'ataa kam
katin.
11 Dow sariya du, sabo laamiido
adunaaru bondo oon saraama.
12 Mido jogii ko heewi katin ko mi
waajoo on, ammaa on mbaawtataa
dum joonin.
13 Nde Ruuhu Goonga oon wari
fuu, dowan on faa paamon goonga
fuu. Sabo ko o haalata duum wanaa
e makko yuurata. Wo ko o nani
o haalanta on, o humpitan on ko
waroyta.
14 O teddinan kam, sabo o hooyan
ko njeymi duum, de o humpita on.
15 Ko Baabiiwo oon jogii fuu, miin
jeyi. Dum wadi mbiimi o humpitan
on ko o heɓi e am duum.

No mettorgal waylitortoo seyo

16 —Si ɓooytii seeda, on nji'ataa
kam, de si ɓooytowii seeda katin, on
nji'owan kam.
17 Yoga e taalibaaɓe makko ɓeen
yamunduri, mbi'i:
—Dume woni maanaa haala makko
ko o wi'i «si ɓooytii seeda, on nji'ataa
kam de si ɓooytowii seeda fu, on
nji'owan kam katin»? Dume woni
maanaa ko o wi'i «sabo mi yahan to
Baabiiwo» duum?
18 Be mbi'i:
—«Si ɓooytii seeda», dume dum fiir-
tata? Min paamaay ko o wi'i duum.
19 Iisaa faamii iɓe njidi lamndaade
dum, de wi'i ɓe:
—Odon yamundura maanaa haala
am ka: «Si ɓooytii seeda on nji'ataa
kam, de si ɓooytowii seeda fu, on
nji'owan kam katin.»
20 Goonga kaalanammi on: on
mboyan, on mboytoto, tawee yimɓe
adunaaru ɓeen ina ceyii. On cunoto,
ammaa cunu moodon waylitoto seyo.
21 Si debbo na rima fu, ɓernde
muudum mettan sabo wakkati
muudum warii. Ammaa si cukalel
ngel rimaama fu, o miccitataako
naawalla ndimu makko saabe seyo
ko o heɓi ɓiddo ley adunaaru duum.
22 Onon du hono noon cunortodon
joonin, ammaa mi yiitan on katin, de
ɓerde moodon ceyoo sanne. Ndeen
fay gooto waawaa bonnude seyo
moodon.
23 Nyannde ndeen, on yamataa kam
fay huunde. Goonga kaalanammi on:
huunde fuu ko nyaagidon Baabiiwo
oon, hokkiran on saabe am.
24 Faa joonin, walaa fuu ko
nyaagoridon saabe am. Nyaagee, on
keɓan, faa seyo moodon heewa.

Haala jaalagol Iisaa adunaaru

25 —Ko kaalanmi on joonin duum
wo haala kippaaka. De wakkati
waran mo mi hippataa haala. Ndeen
kaa mi haalanan on haala Baabiiwo
faa laaɓa.
26 Nyannde ndeen on nyaagorto
Laamdo saabe am. Mi wi'aay mi
nyaaganto on Baabiiwo,
27 sabo Baabiiwo e hoore muudum
ina yidi on. O yidirii on saabe
ko njidudon kam, on ngoondinii to
Laamdo yuurumi.
28 Mi yuurii to Baabiiwo, mi warii
e adunaaru. Joonin mido dilla
adunaaru ndu, mi yeccoo to Baabi-
iwo.
29 Taalibaaɓe makko mbi'i mo:
—Joonin kaa, a haalii faa laaɓi,
walaa fuu ko kippudaa.
30 Joonin kaa, min paamii ada an-
ndi huunde fuu, a haajaaka fay gooto
yame. Saabe duum wadi de min
ngoondini wo a yuurudo to Laamdo.
31 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Joonin, on ngoondinii naa?
32 Wakkati ina wara, o warii joonin,
do on fuu caakotodon, mono fuu
hoota suudu muudum, njoppon kam
mi perwudo. Ammaa mi wanaa
perwudo, sabo Baabiiwo oon ina
wondi e am.
33 Mi haalanii on dum, faa keɓon
jam ley gondal am. Ley adunaaru
ndu on keɓan torra, ammaa cemmbi-
nee ɓerde mon, sabo miin, mi jaalake
adunaaru ndu!

17

No Iisaa du'orii saabe taalibaaɓe muudum

1 Nde Iisaa waajinoo waajuuji ɗiin
ndeen, tiggitii kammu, wi'i:
—Baabiiwo, wakkati oon warii,
teddin Ɓiya, faa Ɓiya oon du teddine.
2 Sabo a hokkii mo baawɗe dow
neɗɗo fuu, faa o hokka ɓe kokkuɗaa
mo ɓeen fuu nguurndam ndu-
umiiɗam.
3 Nguurndam nduumiiɗam wo an-
ndude ma, aan Laamɗo gooto goon-
gaajo oon, e anndude Iisaa Almasiihu
mo nulɗaa oon.
4 Mi teddinii ma e dow leydi ndi, mi
yottinii gollal ngal kokkuɗaa kam mi
golla ngaal.
5 Joonin kaa, Baabiiwo, teddinam
yeeso maa darja mo ngoodunoomi to
maaɗa gilla adunaaru ndu tagaaka.
6 Yimɓe ɓe kokkuɗaa kam e
adunaaru ndu ɓeen, mi ɓanginanii
ɗum'en innde maa. Aan jeyi ɓe, a
hokkii kam ɓe, iɓe njokki haala maa.
7 Joonin kaa, ɓe anndii ko kokkuɗaa
kam ɗuum fuu to maaɗa yuuri,
8 sabo mi haaltanii ɓe haalaaji ɗi
kokkuɗaa kam ɗiin. Ɓe njaɓii ɗi, ɓe
keɓii tannyoral wo to maaɗa yuurumi,
ɓe ngoondinii aan nuli kam.
9 Miɗo nyaage saabe maɓɓe. Mi
nyaagataako saabe adunaaru nduun,
miɗo nyaagoo saabe ɓe kokkuɗaa
kam ɓeen, sabo aan jeyi ɓe.
10 Ɓe njeymi fuu, wo aan jeyi, ɓe
njeyɗaa fuu, wo miin jeyi. Mi teddini-
raama saabe maɓɓe.
11 Joonin mi heddataako ley
adunaaru katin. To maaɗa nja-
hammi. De kamɓe kaa, ɓe keddoto
e mayru. Aan Baabiiwo Ceniiɗo,
reenir ɓe baawɗe innde maaɗa nde
kokkuɗaa kam ndeen, faa ɓe laatoo
gootum hono no meeɗen ni.
12 Nde ngondunoomi e maɓɓe ley
adunaaru ndu ndeen, mi reenirii ɓe
baawɗe innde maa nde kokkuɗaa
kam ndeen, mi tinnake e maɓɓe.
Fay gooto halkaay si wanaa jeyɗo
halkude oon, faa ko sappaa e Binndi
ɗiin ɗuum tabita.
13 Joonin kaa miɗo wara to maaɗa.
Miɗo haala haalaaji ɗi gilla miɗo hed-
dii e adunaaru ndu tafon, faa seyo am
heewa ley maɓɓe.
14 Mi yottinanii ɓe haala maa.
Adunaaru ndu wanyii ɓe, sabo ɓe
njeyaaka e mayru, hono no miin du
mi jeyiraaka e mayru ni.
15 Mi nyaagaaki ittaa ɓe e adunaaru
ndu, de miɗo nyaage ndeenaa ɓe e
bondo oon.
16 Ɓe njeyaaka e adunaaru ndu,
hono no miin du mi jeyiraaka e
mayru ni.
17 Ceniraa ɓe e goonga.* Haala maa
woni goonga.
18 Hono no nulirɗaa kam e
adunaaru ndu noon, miin du nulirmi
ɓe e mayru.
19 Miɗo senira hoore am saabe
maɓɓe, faa kamɓe du ɓe laatoo seni-
raaɓe goonga.
20 Wanaa saabe maɓɓe tan nyaa-
gantomaami. Miɗo nyaaganoo du
saabe goondinirɓe kam e waajuuji
maɓɓe ɓeen.
21 Miɗo nyaage faa ɓe fuu ɓe laa-
too gootum. Hono no aan Baabiiwo
ngonirɗaa e am noon, e miin du ngo-
nirmi e maaɗa, kamɓe du ɓe ngona e
meeɗen, faa adunaaru ndu goondina
aan nuli kam.
22 Mi hokkii ɓe teddeengal ngal
kokkuɗaa kam ngaal, faa ɓe laatoo
gootum, hono no laatoriɗen gootum
ni,
23 miin e maɓɓe, aan du e am. Ɗum
wo faa ɓe laatodoo gooto kiɓɓuɗo.
Ndeen adunaaru ndu faaman aan
nuli kam, ndu faaman du aɗa yiɗi ɓe
hono no njiɗirɗaa kam ni.
24 Baabiiwo, miɗo yiɗi ɓe kokkuɗaa
kam ɓeen ngonda e am nokku fuu ɗo
tawaami, faa ɓe nji'a teddeengal ngal
kokkuɗaa kam ngaal sabo a yiɗii kam
gilla adunaaru ndu joyyinaaka.
25 Baabiiwo ponnditiiɗo, adunaaru
ndu anndaa ma, de miin kaa miɗo
anndi ma. Ɓee ɗo du ina anndi aan
nuli kam.
26 Mi anndinii ɓe ko ngonɗaa, mi
ɓeydan anndinde ɓe, faa njinngu ngu

* **17:17** E ley geresankoore haala Senude kaan ina holla ko Laamɗo suɓii de senndi faa golla muuyɗe muuɗum.

njiɗɗaa kam nguun wona e maɓɓe, miin du mi wona e maɓɓe.

18

No Iisaa nanngiraa
(Matta 26.47-56, Marku 14.43-50, Lukka 22.47-53)

1 Nde Iisaa du'inoo ɗum fu, yaadi e taalibaaɓe muuɗum, peyyiti gooruwol bi'eteengol Kedoron. Toon na woodi nokku keewɗo leɗɗe. Ɓe naati toon.
2 Yahuuda jambotooɗo mo oon ina anndi nokku oon, sabo Iisaa e taalibaaɓe muuɗum ina mboowi hawritinde toon.
3 Yahuuda yaari oorngal sordaasiiɓe e gollooɓe yuuruɓe to hooreeɓe almaami'en e Farisa'en. Ɓe ngari toon, iɓe njogii fitillaaji e jaynorɗe e kaɓitirɗe.
4 Iisaa ina anndi ko warata e muuɗum fuu, jakkitii ɓe, wi'i:
—Moy pilotoɗon?
5 Ɓe njaabii mo:
—Iisaa Nasaraatuujo oon.
O wi'i ɓe:
—Wo miin.
Yahuuda jambotooɗo mo oon du ina darii ɗoon ina wondi e maɓɓe.
6 Nde Iisaa wi'unoo «Wo miin» ndeen, ɓe njaatiri gaɗa ɓe caami e leydi.
7 Iisaa yami ɓe katin:
—Moy pilotoɗon?
Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Iisaa Nasaraatuujo oon.
8 Iisaa wi'i ɓe:
—Mi wi'ii on, wo miin! Si wo miin pilotoɗon, accee ɓee kaa njaha.
9 Noon ɗum laatorii, faa haala Iisaa kaan tabita: «Mi lallinaay fay gooto e ɓe kokkuɗaa kam ɓeen.»
10 Simon Piyeer ina jogii kaafaahi, soorti ki, soppi maccuɗo Almaami Mawɗo nowru nyaamru faa ndu tayi. Golloowo oon ina wi'ee Malkus.
11 Ndeen Iisaa wi'i Piyeer:
—Soornu kaafaahi maa ki e hulgo muuɗum. Aɗa miilii mi yardataa horde torra nde Baabiiwo hokki kam ndeen naa?

12 Ɓoon sordaasiiɓe e mawɗo muɓɓen e gollanooɓe hooreeɓe Alhuudiyankooɓe nanngi Iisaa, kaɓɓi ɗum.
13 Ɓe njaari ɗum to Annas tafon. Annas wo esoo Kayafas laatiiɗo Almaami Mawɗo ley hitaande ndeen.
14 Tawi kanko Kayafas oon dawrannoo hooreeɓe Alhuudiyankooɓe dabare, tindini ɓe, wi'i: ko ɓuri woodde e yimɓe lenyol ngol, neɗɗo gooto maayana ɓe.*

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa
(Matta 26.69-70, Marku 14.66-68, Lukka 22.55-57)

15 Simon Piyeer e taalibaajo goɗɗo njokki Iisaa. Taalibaajo oon ina anndunduri e Almaami Mawɗo oon, ɗuum waɗi de o heɓi naaddude e Iisaa galle Almaami Mawɗo oon.
16 Piyeer kaa darii yaasin to dammbugal toon. Taalibaajo anndundurɗo e Almaami Mawɗo oon, yalti haaldi e debbo doomoowo dammbugal ngaal oon, nanni Piyeer.
17 Korɗo doomoowo dammbugal oon yami Piyeer:
—Aan le, a wanaa gooto e taalibaaɓe gorko oon naa?
Piyeer jaabii mo, wi'i:
—Mi wanaa!
18 Tawi gollooɓe e doomooɓe kuɓɓiino yiite ina yuuloo sabo jaangol ina woodi. Piyeer du na darodii e maɓɓe ina yuuloo.

No mawɓe diina carorii Iisaa
(Matta 26.59-66, Marku 14.55-64, Lukka 22.66-71)

19 Ndeen Almaami Mawɗo oon yami Iisaa haala taalibaaɓe muuɗum e waaju mum.
20 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Mi ɓanginanii adunaaru ndu waaju am. Wakkati fuu miɗo waajoo ley cuuɗi baajorɗi e ley suudu dewal mawndu to Alhuudiyankooɓe fuu kawritata toon. Walaa fuu ko kaaldumi cuncukka.
21 Ko saabii aɗa yama kam? Yamu hettindaniiɓe kam ɓeen. Kamɓe kaa, iɓe anndi ko mbaajiimi ɗuum.

* **18:14** Yuhanna 11.49-50.

22 Nde Iisaa haalnoo ɗum ndeen,
gooto e doomooɓe ɓeen feenyi ɗum,
wi'i:
—Nii njaabortoɗaa Almaami
Mawɗo naa?
23 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Si ko boni mbiimi, haalanam ko
boni e majjum. Si tawii ko wooɗi
mbiimi du, ko waɗi de piiɗaa kam?
24 Ndeen Annas nuldi mo to
Kayafas Almaami Mawɗo oon, imo
haɓɓaa.

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa katin
(Matta 26.71-75, Marku 14.69-72,
Lukka 22.58-62)

25 Simon Piyeer ina darii toon ina
yuuloo. Ɓe mbi'i mo:
—Aan, a wanaa gooto e taalibaaɓe
makko ɓeen naa?
O yeddi, o wi'i:
—Mi wanaa!
26 Gooto e gollooɓe Almaami
Mawɗo oon, sakiike mo Piyeer
tayunoo nowru muuɗum oon, wi'i:
—Wanaa mi yiidii ma e makko ley
nokku keewɗo leɗɗe toon naa?
27 Piyeer yeddi katin, de wakkati
oon pay, ndontoori joggi.

No Iisaa saroraa yeeso Pilaatu
(Matta 27.1-2, 11-14, Marku 15.1-5,
Lukka 23.1-5)

28 Caggal ɗuum, ɓe itti Iisaa to
Kayafas gilla fajiri kecco, ɓe njaari
mo to laamordu goforneer oon.
Yaaruɓe mo ɓeen naataay suudu
nduun, sabo si ɓe naatiino fu, ɓe
tuunan e ley diina, de ɓe mbaawaa
nyaamude nyaamdu iidi Faltagol
nduun.
29 Pilaatu, goforneer oon, yalti yehi
to maɓɓe yaasin toon, wi'i ɓe:
—Ɗume peldoton gorko o?
30 Ɓe njaabii mo:
—Si o gollaayno ko boni, min ngad-
dataano mo to maaɗa.
31 Ndeen Pilaatu wi'i ɓe:
—Njaaree mo, caroɗon mo sariya
mooɗon.
Alhuudiyankooɓe ɓeen njaabii:
—Laamu hokkaay min laawol
warude fay gooto.
32 Nii haala ka Iisaa haalnoo dow
maayde muuɗum kaan tabitiri.
33 Pilaatu yeccii naati laamordu
nduun, noddi Iisaa, wi'i ɗum:
—Aan woni kaananke Alhu-
udiyankooɓe oon naa?
34 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Aan e hoore maa wi'i noon naa
woɓɓe narruɗaa?
35 Pilaatu jaabii mo:
—Miin, mi Alhuudiyanke naa?
Ɗume ngaɗuɗaa de lenyol maa e
hooreeɓe almaami'en ngaddi ma to
am?
36 Iisaa jaabii, wi'i:
—Laamu am jeyaaka e adunaaru
ndu. Sini ingu jeyanoo e adunaaru
ndu, gollooɓe am kaɓanno taa
mi naata juuɗe hooreeɓe Alhu-
udiyankooɓe. De si goonga laamu am
yuuraay e adunaaru ndu.
37 Ndeen Pilaatu wi'i mo:
—Ndelle, a kaananke naa?
Iisaa jaabii, wi'i:
—Aan e hoore maa haali, wo mi
kaananke. Walaa fuu ko ndimi-
raami de ngarmi ley adunaaru ndu si
wanaa faa mi seedoo goonga. Neɗɗo
fuu jiɗɗo goonga, ina nana daande
am.
38 Pilaatu wi'i mo:
—Goonga? Ɗume woni goonga?
Nde Pilaatu yamunoo ɗum fu, yalti
katin, tawtowi Alhuudiyankooɓe
ɓeen to yaasin toon, wi'i ɓe:
—Mi heɓaay feloore fay wootere e
makko.
39 Kaa ley al'aada mooɗon, iidi
Faltagol fuu miɗo yoofana on ka-
sunke gooto. Oɗon njiɗi mi yoofana
on kaananke Alhuudiyankooɓe oon
naa?
40 Ɓe fuu ɓe peekii, ɓe mbi'i:
—Wanaa oon, Barabas min njiɗi.
Barabas le wo muurtunooɗo.

19

1 Ndeen Pilaatu yamiri Iisaa nan-
ngee, fiyee dorri.
2 Sordaasiiɓe ɓeen canyi taarde gi'e,
kippi e hoore makko, ɓorni mo saaya
mboɗeeha.*
3 Ɓe ɓattitii mo, iɓe mbi'a:

* **19:2** Wakkati Iisaa, saaya mboɗeeha wo saaya ka kaananke ɓornotoo.

—Foofoo, kaananke Alhuudiyankooɓe
Iɓe peenya mo.
4 Pilaatu yalti katin, wi'i Alhuudiyankooɓe ɓeen:
—Mi wurtinan mo faa anndon mi heɓaay feloore fay wootere e makko.
5 Ndeen Iisaa wurtinaa yaasin ina hippii taarde gi'e ndeen, ina ɓornii saaya mboɗeeha kaan. Pilaatu wi'i ɓe:
—Inan gorko oo!
6 Nde hooreeɓe almaami'en e gollooɓe muɓɓen ɓeen njiinoo mo ndeen, peekii mbi'i:
—Tontu mo e leggal palaangal! Tontu mo e leggal palaangal!
Pilaatu wi'i ɓe:
—Nanngee mo onon tonton mo, sabo miin kaa, mi heɓaay feloore e makko.
7 Alhuudiyankooɓe njaabii mo:
—O luttii sariya amin. E ley sariya amin oon kaa tilay o waree, sabo o waɗii hoore makko o Ɓii Laamɗo.
8 Nde Pilaatu nannoo haala kaan ndeen, kulol muuɗum ɓeydii.
9 O naati suudu nduun katin o wi'i Iisaa:
—Toy yuurataa?
Iisaa jaabaaki mo fay huunde.
10 Ndeen Pilaatu wi'i mo:
—Yalla a haaldataa e am naa? Yalla a anndaa miɗo waawi yoppude ma, miɗo waawi tontude ma?
11 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Si wanaa Laamɗo hokki ma baawɗe, a waawanaa kam fay huunde. Ɗuum waɗi de gattuɗo kam e junngo maaɗa oon ina ɓuri maa hakkeeji.
12 Gilla ndeen Pilaatu ina filoo yoppude mo. Ɗum waɗi de Alhuudiyankooɓe ina peekoo, ina mbi'a:
—Sini a yoppii mo, a wanaa yigoo kaananke Roma mawɗo oon. Neɗɗo fuu gaɗuɗo hoore muuɗum kaananke wo ganyo kaananke Roma.
13 Nde Pilaatu nannoo haalaaji ɗiin ndeen, wurtini Iisaa, jooɗii dow jooɗorgal sariya, nokku bi'eteeɗo Kaaye Cehaaɗe (e ibraninkoore na wi'ee Gabbata).
14 Ndeen wo nyannde segilanteende iidi Faltagol, wakkati hakkunde naange. Pilaatu wi'i Alhuudiyankooɓe:
—Inan kaananke mooɗon!
15 Ɓe yeewnii semmbe:
—War mo! War mo! Tontu mo e leggal palaangal!
Pilaatu jaabii, wi'i:
—Mi tonta kaananke mooɗon oon naa?
Hooreeɓe almaami'en ɓeen mbi'i:
—Min ngalaa kaananke si wanaa kaananke Roma mawɗo oon.
16 Ndeen o hokki ɓe Iisaa faa ɓe tontowa ɗum.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal

(Matta 27.32-44, Marku 15.21-32, Lukka 23.26-43)

Ndelle sordaasiiɓe ɓeen nanngi Iisaa, njaadi e muuɗum.
17 Iisaa yalti ina ronndii leggal muuɗum palaangal faa yottii nokku bi'eteeɗo Laalagal Hoore (e ibraninkoore na wi'ee Golgata).
18 Ɗoon ɓe tontidi mo e woɓɓe ɗiɗo: oo gere nano, oo du gere nyaamo, Iisaa ina tummbii.
19 Pilaatu yamiri ɓe mbinnda e alluwal, ɓe takka ngal e leggal palaangal ngaal. Binndi dow maggal na mbi'a: IISAA NASARAATUUJO, KAANANKE ALHUUDIYANKOOƁE.
20 Alhuudiyankooɓe heewɓe njanngi binndi ɗiin sabo ɗo Iisaa tontaa ɗoon woɗɗaa ngalluure ndeen. Alluwal ngaal winndaama e ibraninkoore e geresankoore e romankoore.
21 Ndeen hooreeɓe almaami'en ɓeen mbi'i Pilaatu:
—Taa winndu: «Kaananke Alhuudiyankooɓe», winndu: «o wi'ii kanko woni kaananke Alhuudiyankooɓe».
22 Pilaatu jaabii:
—Ko mbinndumi ɗuum winndaama, tilake.
23 Nde sordaasiiɓe ɓeen tilinoo tontude Iisaa ndeen, pecci kaddule makko pecce nay. Mono fuu hooyi feccere muuɗum. Ɓe kooyi saaya makko du. Saaya kaan walaa nyoogol. Ka fuu ka lefol gootol.
24 Sordaasiiɓe ɓeen kaaldi:

—Taa ceeken saaya ka. Ngaɗen ka cumnal, ndaaren moy heɓata ka.

Ɗum waɗii, faa ko sappaa e Binndi ɗiin ɗuum tabita:

«Ɓe peccii kaddule am hakkunde maɓɓe,
ɓe ngaɗii saaya am cumnal.»†

Noon sordaasiiɓe ɓeen ngaɗi.

25 Inna Iisaa, e sakiike inna muuɗum debbo, e Mariyama dee Kolopa, e Mariyama mo Magdala ina ndarii ɗakkol leggal ngal Iisaa tontaa e muuɗum ngaal.

26 Iisaa yi'i inna muuɗum e taalibaajo muuɗum korsuɗo oon ina ndarodii, wi'i inna mum:

—Inna, inan ɓiya!

27 Ndeen o wi'i taalibaajo oon:

—Inan inna maaɗa.

Gilla wakkati oon taalibaajo oon yaari Mariyama wuro muuɗum.

Haala maayde Iisaa
(Matta 27.45-56, Marku 15.33-41, Lukka 23.44-49)

28 Caggal ɗuum, Iisaa anndi walaa fuu ko heddii. Faa tabintina ko Binndi ɗiin mbi'i ɗuum, o wi'i:

—Mi ɗomɗii!‡

29 Loongel keewngel ndiyam lammuɗam ina woni ɗoon. Ɓe cuuwi tekkere e ndiyam lammuɗam ɗaam, ɓe kaɓɓi e loosol lekki hisop, ɓe ɓattini e hunnduko makko.

30 Nde Iisaa meeɗunoo ɗam ndeen, wi'i:

—Tilake!

O turi hoore makko, o yoofi yonki makko.

31 Ndeen wo nyannde segilanteende iidi. Hooreeɓe Alhuudiyankooɓe nyaagii Pilaatu faa koyɗe tontaaɓe ɓeen kelee, de ɓe adee, taa terɗe ɗeen keddoo e leɗɗe ɗeen nyalaande fowteteende. Sabo nyannde ndeen wo teddunde.

32 Ndelle sordaasiiɓe ɓeen ngari, keli korre worɓe ɗiɗo tontidanooɓe e Iisaa ɓeen.

33 Ammaa nde ɓe njottinoo Iisaa ndeen, ɓe tawi o maayii. Ɗum waɗi de ɓe kelaay korre makko.

34 De gooto e sordaasiiɓe ɓeen yuwi Iisaa labbo e wuttudu. Wakkati oon fu, yiiyam e ndiyam njuppii.

35 Neɗɗo ceediiɗo ɗum oon yi'i ɗum. Seedaaku makko du wo goonga. Kaalɗo oon ina anndi haalii goonga, faa onon du, ngoonɗinon.

36 Ɗum fuu waɗii, faa ko Binndi ɗiin mbi'i ɗuum tabita:

«Fay gootal e yi'e makko helataake.»§

37 Ɗi mbi'i katin:

«Ɓe ndaaran mo ɓe njuwnoo oon.»*

No ɓanndu Iisaa wattiraa e saabeere
(Matta 27.57-61, Marku 15.42-47, Lukka 23.50-56)

38 Caggal ɗuum, Yuusufi Arimatiyanke nyaagii Pilaatu faa hooya ɓanndu Iisaa. Pilaatu jaɓani mo ɗum. O hooyi ndu. Tawi Yuusufi oon wo taalibaajo Iisaa e cuncukka, sabo imo hula hooreeɓe Alhuudiyankooɓe.

39 Nikodemu jaanooɗo to Iisaa jemma oon du wari, waddi urdiiji jillunduraaɗi bi'eteeɗi miiri e alowe.† Teddeefi majjum wo hono kilooji capanɗe tati e ɗiɗi.

40 Kamɓe ɗiɗo ɓe kooyi ɓanndu Iisaa, ɓe piili ndu e kasanke gattaaɗo urdiiji ɗiin hono no Alhuudiyankooɓe mboowiri uwirde maayɓe muɓɓen ni.

41 Ɗo Iisaa tontanoo ɗoon ina woodi nokku keewɗo leɗɗe. Ley nokku oon ina woodi saabeere heyre ɗo fay gooto wattaaka abada.

42 Ɓe ngatti ɓanndu Iisaa ley saabeere ndeen sabo nyannde ndeen wo nyannde nde Alhuudiyankooɓe cegilantoo nyannde fowteteende, de saabeere ndeen ina ɓadii ɗo Iisaa tontanoo ɗoon.

20

Haala iirtagol Iisaa
(Matta 28.1-8, Marku 16.1-8, Lukka 24.1-12)

1 Nyannde alan, go'aɓerde e jeɗɗiire ndeen, Mariyama mo Magdala hejji, yehi to saabeere toon. O

† **19:24** Jabuura 22.19. ‡ **19:28** Jabuura 22.16. § **19:36** Wurtagol 12.46, Jabuura 34.21. * **19:37** Jakariyaa 12.10. † **19:39** Miiri wo ɗakkere uurnde. Alowe du wo conndi leɗɗe uurɗe.

tawi hayre uddiranoonde saabeere
ndeen tallitaama.
2 O doggi, o yehi to Simon Piyeer e
taalibaajo mo Iisaa horsinnoo oon, o
wi'i ɓe:
—Ɓe ittii Joomii en e saabeere
ndeen, mi anndaa fuu ɗo ɓe ngatti
mo.
3 Piyeer e taalibaajo oon njalti,
njehi to saabeere toon.
4 Ɓe ɗiɗo fuu, iɓe ndogga. Taal-
ibaajo oon daɗi Piyeer, artii ɗum e
saabeere ndeen.
5 O yuurnii, o yi'i kasanke oon wo
ɓolo, de o naataay.
6 Simon Piyeer, kam kaa nde yotti-
noo fu, naati, tawi kasanke oon ina
waalii.
7 Lefol piilanoongol e hoore Iisaa
ngool tawdaaka e kasanke oon, ngol
tawaama ingol sowii e feere maggol.
8 Ndeen taalibaajo artinooɗo
yottaade oon, kam du naati, yi'i,
goonɗini.
9 Tawi ɓe paamaayno tafon ko Bin-
ndi ɗiin mbi'i ina tilsi Iisaa ummitoo
e maayde.
10 Caggal ɗuum, taalibaaɓe ɗiɗo
ɓeen kooti.

No Iisaa ɓangirani Mariyama mo Magdala
(Matta 28.9-10, Marku 16.9-11)

11 Mariyama le ina darii ɗo damm-
bugal saabeere ɗoon, ina woya. O
turii, o yuurnii ley saabeere ndeen.
12 O yi'i maleyka'en ɗiɗo ɓe kad-
dule daneeje ina njooɗii ɗo ɓanndu
Iisaa nduun wonnoo ɗoon, gooto faro
hoore, gooto oon du faro koyɗe.
13 Maleyka'en ɓeen mbi'i mo:
—Banndam debbo, ɗume mboy-
ataa?
O jaabii ɓe, o wi'i:
—Ɓe ittii Joomam ɗo, de mi anndaa
fuu to ɓe ngattowi ɗum.
14 Nde o haalnoo haala kaan ndeen,
o waylitii, o yi'i Iisaa ina darii, de o
annditaay ɗum.
15 Iisaa wi'i mo:
—Banndam debbo, ɗume mboy-
ataa? Moy pilotoɗaa?
Mariyama miilii wo golloowo
nokku oon haaldata e muuɗum, wi'i
mo:
—Joomam, si aan itti mo ɗo,
haalanam ɗo ngattuɗaa mo, faa mi
hooya mo.
16 Iisaa wi'i mo:
—Mariyama!
O yeeyii, o wi'i e ibraninkoore:
— *Rabbunii!* (ɗum na fiirta «Mood-
ibbo»).
17 Iisaa wi'i mo:
—Taa meemam, sabo mi yeeŋaay to
Baabiiwo tafon. Yahu to sakiraaɓe
am, mbi'aa ɓe mi yeeŋan mi yaha to
Baaba am, wo Baaba mooɗon du, to
Laamɗo am, wo Laamɗo mooɗon du.
18 Mariyama mo Magdala haalanowi
taalibaaɓe ɓeen, wi'i ɓe:
—Mi yi'ii Joomii en oon.
O haalani ɓe ko Iisaa haalani mo
ɗuum fuu.

No Iisaa ɓangirani taalibaaɓe muuɗum
(Matta 28.16-20, Marku 16.14-18, Lukka 24.36-49)

19 Nde kiiral naange alan warnoo
ndeen, taalibaaɓe Iisaa ɓeen na ngoni
ley suudu na cokitii saabe kulol
hooreeɓe Alhuudiyankooɓe. Ndeen
Iisaa wari darii hakkunde maɓɓe,
wi'i ɓe:
—Jam wondu e mooɗon!
20 Nde o jowtunoo ɓe ndeen, o
holli ɓe newe juuɗe makko e wuttudu
makko. Taalibaaɓe ɓeen ceyii nde
njiinoo Joomiraaɗo ndeen.
21 Caggal ɗuum Iisaa wi'i ɓe katin:
—Onon e jam! Hono no Baabiiwo
nuliri kam ni, miin du nulirammi on.
22 Nde o haalnoo haalaaji ɗiin
ndeen, o fuufi dow maɓɓe, o wi'i:
—Njaɓee Ruuhu Ceniiɗo!
23 Mo njaafaniɗon hakkeeji
muuɗum, yaafanaama ɗi. Mo on
njaafanaaki hakkeeji muuɗum du,
yaafantaake ɗi.

No Iisaa ɓangirani Tomaa

24 De Tomaa noddirteeɗo Fu-
nereejo, gooto e sappo e ɗiɗo ɓeen,
tawaaka ɗoon nde Iisaa ɓangunoo
hakkunde maɓɓe ndeen.
25 Taalibaaɓe ɓeen mbi'i mo:

—Min nji'ii Joomii en!
O jaabii ɓe:
—Si mi yi'aay batite tontanɗe ɗeen e newe makko, de mi watta honndu am e majje, mi watta junngo am e wuttudu makko fu, abada mi goonɗintaa.
26 Jeɗɗiire wootere caggal ɗuum, taalibaaɓe ɓeen kawriti katin. Tomaa ina wondi e maɓɓe. Gampuuje ɗeen fuu ina cokii. Iisaa ɓangi, darii hakkunde maɓɓe, wi'i:
—Onon e jam!
27 O wi'i Tomaa:
—Wattu ɗo honndu maa, ndaar juuɗe am. Ɓattin junngo maa, wattu ngo e wuttudu am. Sel sikkitirde, goonɗin tan.
28 Tomaa jaabii, wi'i mo:
—Joomam, Laamɗo am!
29 Iisaa wi'i mo:
—Saabe ko njiiɗaa kam ɗuum waɗi de ngoonɗinɗaa. Barke woodanii ɓe nji'aay kam de ngoonɗini.

Haala anniya dewtere nde

30 Iisaa waɗi yeeso taalibaaɓe muuɗum maandeeji kaayniiɗi goɗɗi keewɗi ɗi mbinndaaka ley dewtere nde.
31 Ɗi ɗo mbinndaama, faa ngoonɗinon Iisaa woni Almasiihu Ɓii Laamɗo, faa si on ngoonɗinii, keɓon nguurndam saabe makko.

21

No Iisaa ɓangirani taalibaaɓe muuɗum njeɗɗo

1 Caggal ɗuum, Iisaa ɓangani taalibaaɓe muuɗum ɓeen katin sera maayo Tiberiyas. Inan no o ɓangiri:
2 Simon Piyeer e Tomaa noddirteeɗo Funereejo oon e Natanayel mo Kaana leydi Galili e ɓiɓɓe Jebede worɓe ɓeen e taalibaaɓe woɓɓe ɗiɗo, ɓe fuu iɓe tawdaa toon.
3 Simon Piyeer wi'i ɓe:
—Mi yahan nanngoyde liyyi.
Ɓe mbi'i mo:
—Minen du, min njaadan e maa.
Ɓe njalti, ɓe naatowi laana ndiyam. Jemma oon, ɓe keɓaay fay huunde.
4 Nde pooyngol feccinoo ndeen, tawi Iisaa na darii to hunnduko maayo ngoon, ammaa taalibaaɓe ɓeen annditaay yalla wo ɗum Iisaa.
5 O wi'i ɓe:
—Hey banndiraaɓe, yalla on keɓii ko nyaametee naa?
Ɓe mbi'i:
—Min ngalaa.
6 O wi'i ɓe:
—Paɗɗee fiil oon gere nyaamo laana ka, on keɓan.
Ndelle ɓe paɗɗi fiil oon. Ɓe keɓi liyyi faa ɓe kunngii suuwtude o.
7 Taalibaajo mo Iisaa horsini oon wi'i Piyeer:
—Wo ɗum Joomiraaɗo!
Nde Simon Piyeer nannoo ɗum wo joomiraaɗo ndeen, ɓornii saaya muuɗum, sabo o ɓortinooɗo ley laana toon. O fitti o fiyii e ndiyam ɗaam.
8 Taalibaaɓe heddiiɓe ɓeen ngaddi laana kaan, ina ndaasa fiil keewɗo liyyi oon. Tawi ɓe mboɗɗaa e hunnduko ndiyam ɗaam ɓuraa hono piye keme ɗiɗi.
9 Nde ɓe njippinoo laana kaan ndeen, ɓe nji'i liyyi ina njowii dow yulɓe yiite, ɓe nji'i buuru du.
10 Iisaa wi'i ɓe:
—Ngaddee yoga e liyyi ɗi nanngudon joonin ɗiin.
11 Simon Piyeer naati laana kaan, foodi fiil oon faa wurtini yaasin. O keewɗo liyyi mawɗi. Liyyi ɗiin wo hemre e capanɗe joy e tati. No ɗi poti heewude nii fuu, fiil oon seekaaki.
12 Iisaa wi'i ɓe:
—Ngaree, nyaamee!
Fay gooto e taalibaaɓe ɓeen susaay yamude mo «Aan wo a moy?» Ɓe fuu ɓe annditii wo ɗum Joomiraaɗo.
13 Ndeen Iisaa wari, hooyi buuru e liyyi, hokki ɓe.
14 Ngol woni tataɓol ko Iisaa ɓangani taalibaaɓe muuɗum gaɗa ummitagol muuɗum.

No Iisaa haaldiri e Piyeer

15 Nde ɓe tilinoo e fummude ndeen, Iisaa wi'i Simon Piyeer:
—Simon ɓii Yuhanna, aɗa ɓuri ɓee ɗo yiɗude kam naa?
O jaabii, o wi'i:

—Goonga, Joomam, aɗa anndi miɗo yiɗi ma.
Iisaa wi'i mo:
—Nyaamnaa mbaaloy am kooy!
16 Iisaa wi'i mo katin:
—Simon, ɓii Yuhanna, aɗa yiɗi kam naa?
O jaabii, o wi'i:
—Goonga, Joomam, aɗa anndi miɗo yiɗi ma!
Iisaa wi'i mo:
—Nduraa baali am ɗiin!
17 Iisaa wi'i mo katin:
—Simon, ɓii Yuhanna, aɗa yiɗi kam naa?
Piyeer sunii sabo joonin woni kilol tataɓol ko Iisaa wi'i mo «Aɗa yiɗi kam naa?» Piyeer wi'i mo:
—Joomam, aɗa anndi huunde fuu, aɗa anndi miɗo yiɗi ma.
Iisaa wi'i mo:
—Nyaamnaa baali am ɗiin!
18 Goonga kaalanammaami, e njokollaaku maa a ɓornake kaddule maa, a yehii to njiɓɓaa fuu. Ammaa si a naywii fu, a foortan juuɗe maa, de goɗɗo ɓorne ɗe, yaare to a yiɗaa.
19 E haalaaji ɗiin Iisaa sapporii no Piyeer maayrata e no teddinirta Laamɗo. Nde o haalnoo ɗum ndeen, o wi'i ɗum:
—Jokkam!

No Iisaa haaliri haala taalibaajo muuɗum korsuɗo oon

20 Piyeer yeeyii, yi'i taalibaajo mo Iisaa horsini oon ina jokki ɗum'en. Oon woni bahinooɗo ɗakkol Iisaa nde ɓe kirtotonoo ndeen, de wi'i: «Joomam, moy woni jambotooɗo ma oon?»
21 Nde Piyeer yiinoo taalibaajo oon ndeen, wi'i Iisaa:
—Joomam, noy oo le wattinirta?
22 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Si miɗo muuyani mo nguurndam faa nde ngartoymi, ɗume jomi ma e majjum? Aan kaa, jokkam tan.
23 Ndelle haala ka sankitii hakkunde goonɗinɓe Iisaa ina mbi'a taalibaajo oon maayataa. Ammaa Iisaa wi'aay o maayataa, ko o wi'i dey: «Si miɗo muuyani mo nguurndam faa nde ngartoymi, ɗume jomi ma e majjum?»
24 Oon woni taalibaajo ceediiɗo kulle ɗeen de winndi ɗe. Eɗen anndi du seedaaku makko oon wo goonga.

Timmoode dewtere nde

25 Iisaa waɗi kulle goɗɗe keewɗe katin. Si ɗe mbinndiranooma goo-tel gootel, miɗo miiloo dewte ɗeen keyidataano ley adunaaru ndu.

Golle Nulaaɓe

1 Banndam Tawfilus, e ley dewtere
am arandeere ndeen, mi winndii ko
Iisaa fuɗɗi gollude e waajaade fuu,
2 faa nyannde yeentinaa ndeen.
Gilla nde o yeentinaakano ndeen o
haaldii e nulaaɓe ɓe o suɓinoo ɓeen,
o tindiniri ɗum'en e baawɗe Ruuhu
Ceniiɗo.
3 Caggal nde o torranoo ndeen, o
hollitii ɓe hoore makko. O hollirii ɓe e
daliiliiji keewɗi imo wuuri. O wondi
e maɓɓe balɗe capanɗe nay, imo
haalana ɓe kabaaru laamu Laamɗo.
4 Nyannde gomma imo nyaamda e
maɓɓe, o tindini ɓe taa ɓe mboɗɗoo
Urusaliima, ammaa ɓe keɗoo aadi
Baabiiwo ndi ɓe narri mo ndiin.
O wi'i:
5 —Yaayaa na lootirannoo yimɓe
batisima e ndiyam, de onon, ley balɗe
seeɗa, on lootirte batisima e Ruuhu
Ceniiɗo.
6 Ɓe fuu ɓe kawriti, iɓe yama mo, iɓe
mbi'a:
—Joomiraaɗo, wo joonin ngartirtaa
laamu Israa'iila naa?
7 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—On mbaawaa anndude jamaanu-
uji e wakkatiiji ɗi Baabiiwo darniri
baawɗe muuɗum.
8 Ammaa nde Ruuhu Ceniiɗo
wari jippii e mooɗon fu, on keɓan
baawɗe, de laatoɗon seedee'en
humpitooɓe kabaaru am ley Urusali-
ima e ley leydi Yahuudiya fuu, kam e
Samariya, faa to adunaaru haaɗi.
9 Nde o haalnoo ɗum ndeen, o
yeentinaa. Ɓe tiggitii, iɓe ndaara faa
ruulde suddi mo.
10 Ɗo ɓe tiggitotoo kammu iɓe
ndaara imo yeentinee ɗoon, inan
worɓe ɗiɗo ɓe kaddule daneeje punti,
ndarodii e maɓɓe,
11 mbi'i:
—Galilinkooɓe, ko waɗi de
ndariɗon, oɗon tiggitoo kammu?
Iisaa ittaaɗo e mooɗon de yeentinaa
dow kammu oon wartan. O wartiran
hono no njiiruɗon imo yeentiniraa
dow kammu noon.
12 Ndeen nulaaɓe ɓeen ndilli
waamnde wi'eteende Jaytun ɗoon, ɓe
njeccii Urusaliima. Toon e Urusali-
ima na waɗa kilomeetere gooto.
13 Nde ɓe njottinoo fu, ɓe yeeŋowi
suudu dowuuru to ɓe mbeerunoo
toon. Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e
Andire e Filipu e Tomaa e Bartolome
e Matta e Yaakuuba ɓii Alfaa e Simon
kiranoowo suudu baaba e Yahuuda
ɓii Yaakuuba fuu tawaama ɗoon.
14 Ɓe fuu ɓe kawriti, ɓe laatii ɓernde
wootere, iɓe tinnii e du'aare, kamɓe
e minyiraaɓe Iisaa e Mariyama inna
Iisaa e rewɓe woɓɓe.

No Matiyas loomtiri Yahuuda

15 Ley balɗe ɗeen, goonɗinɓe
ko waɗata hono hemre e noogay
kawriti. Piyeer ummii, darii
hakkunde maɓɓe, wi'i:
16 —Sakiraaɓe, ina tilsi ko woni
e Binndi ɗiin tabita dow Yahuuda,
kolluɗo nannguɓe Iisaa laawol oon.
Ruuhu Ceniiɗo haalii dow majjum e
hunnduko Daawda.
17 Yahuuda na hiisenoo e meeɗen, o
heɓii ngeɗu makko e gollal ngal ngol-
lanten Joomiraaɗo.
18 Kaalisi mo o yeenanoo e gol-
lal makko bonngal ngaal, o soodi
ɗum ngesa. O boɓɓii ley magga,
reedu makko seekii, teketti makko
fuu mburtii, ndufi.
19 Yimɓe Urusaliima fuu nani ɗum.
Ɗum waɗi de ɓe inndiri ngesa ngaan
Akeldama. E ley ɗemngal maɓɓe
iɗum fiirta «Ngesa Yiiyam».
20 Si goonga du, dewtere Jabuura
haalii e dow majjum, wi'i:
«Wuro makko laatoo winnde,
taa fay gooto hoɗa toon.» Ina
winndaa du:
«Goɗɗo loomta mo.»*
21 Wooɗi ndelle, tilay goɗɗo loomta
mo, tawee wo gonduɗo e meeɗen ko
juuti wakkati mo Joomiraaɗo men
Iisaa wondunoo e meeɗen ndeen.
22 Ɗum wo gilla nde Yaayaa lootunoo
mo lootagal batisima faa yaade
nyannde nde o yeentinaa dow kammu
ndeen. Gorko oon laatodoto e
meeɗen seedee ummitagol Iisaa.

* **1:20** Jabuura 69.26, 109.8.

23 Ndeen ɓe ndarni worɓe ɗiɗo: Yu-
usufi bi'eteeɗo Barasaba coowirteeɗo
Yustus, kam e Matiyas.
24 Ɓe ndu'ii, ɓe mbi'i:
—Joomiraaɗo, aan anndudo ɓerɗe
yimɓe fuu, faamin min mo cuɓiɗaa e
ɓee ɗo ɗiɗo
25 faa ronndoo gollal nulal, loomta
Yahuuda joppuɗo ɗum de yehi nokku
to jeyi yahude toon.
26 Ɓe ngaɗi cumnal maɓɓe. Cumnal
ngaal hawri e Matiyas. O hiisodaa e
nulaaɓe sappo e ngo'o ɓeen.

2

No Ruuhu Ceniiɗo jipporii dow goondinɓe

1 Nde iidi ɓenndal alkama warnoo
ndeen,* tawi goondinɓe Iisaa ɓeen
fuu ina kawriti nokku gooto.
2 Wakkati gooto, sawtu ga'uɗo hono
henndu mawndu yuuri dow kammu,
heewi suudu ɗo ɓe njoodii ɗoon fuu.
3 Ko wa'i hono ɗemle yiite ni
ɓangani ɓe. Ɗe peccii, ɗe njowii dow
mono e maɓɓe fuu.
4 Ɓe fuu ɓe keewi Ruuhu Ceniiɗo,
ɓe puddi haalude ɗemle janane no
Ruuhu oon hokkiri ɓe kaalda noon.
5 Tawi worɓe Alhuudiyankooɓe
hulɓe Laamɗo yuuruɓe e leyɗe
adunaaru fuu ina njoodii Urusaliima.
6 Nde sawtu oon waɗunoo ndeen,
jamaa oon fuu hawriti. Ɗum jiiɓii
hakkillooji maɓɓe, sabo mono fuu
nanii ɗemngal† muuɗum ina haalee.
7 Ɓe fuu ɓe mbemmbaa, ɗum
haaynii ɓe, iɓe mbi'undura:
—Haalooɓe ɓe fuu nganaa
Galilinkooɓe naa?
8 Ndelle, noy mono e meeɗen fuu
nanirta ko ɓe kaalata e ɗemngal ngal
muyni?
9 En Partiyankooɓe e Mediyankooɓe
e Elamiyankooɓe, en joodiiɓe
Mesopotami, kam e Yahuudiya e
Kapadokiya e Ponta e Aasiya
10 e Firigiya e Pamfiliya e Misira
e leyɗe sera Libiya ɗakkol Sireene.
Woɓɓe meeɗen yuurii Roma. En Al-
huudiyankooɓe, kam e naatuɓe diina
Alhuudiyankooɓe.
11 Woɓɓe katin yuurii Kereta, woɓɓe
yuurii leydi Arabiya. Ammaa ɗum e
laataade fuu, en fuu eɗen nana iɓe
kaala haala golleeji mawɗi ɗi Laamɗo
waɗi ɗiin. Iɓe kaala ɗum fuu e ɗemle
meeɗen!
12 Ɗum haaynii ɓe ɓe fuu, ɗum haɓɓi
ɓe ko'e, iɓe yamundura:
—Ɗume woni maanaa majjum?
13 Woɓɓe ina njalnoroo goondinɓe
ɓeen, ina mbi'a:
—Ɓe kaaru doro de ɓe culii!

No Piyeer waajorii jamaa oon

14 Ndeen Piyeer darodii e sappo e
ngo'o ɓeen, ɓanti daande muuɗum,
de wi'i jamaa oon:
—Onon Alhuudiyankooɓe e
joodiiɓe Urusaliima fuu, kettinee
haala am de paamon kabaaru gaɗuɗo
oon.
15 Yimɓe ɓe nganaa suliiɓe hono no
miilortoɗon ni. Joonin fay yamnde
jeenay beetee faltaaki, sakko neddo
yara faa suloo.
16 Ammaa ɗum warii faa tabintina
ko annabi Jowiila wi'i:
17 «Laamɗo wi'ii:
E ley balɗe cakitotooɗe ɗe
mi jippinan Ruuhu am dow
tagaaɓe fuu.
Ɓiɓɓe moodon worɓe e rewɓe
kaaliran annabaaku.
Jokolɓe moodon nji'an holleede,
nayeeɓe moodon koydinte.
18 Woodi gollooɓe am worɓe e rewɓe
du,
mi jippinan Ruuhu am dow
muɓɓen e ley balɗe ɗeen,
ɓe kaaldan annabaaku.
19 Mi waɗan kaayeefiiji dow kammu,
mi waɗan maandeeji kaayniiɗi
dow leydi,
ɗi laatoo yiiyam e yiite e cuurki.
20 Fadde nyalaande gartol Joomi-
raaɗo mawnde teddunde
ndeen warude,
naange niɓɓinte,

* **2:1** Innde iidi ɓenndal alkama wo «Pentekosta» ley Geresankoore. Inde fiirta «capanɗe joy», sabo ina waɗee balɗe 50 caggal iidi Faltagol. Wo wakkati mo ɓiɓɓe aawitirdi artiindi tayetee faa cakkanee Joomiraaɗo. † **2:6** Maanaa ɗemngal ɗo wo sii haala.

lewru du wojjan hono no yiiyam
ni.
21 Ndeen, neɗɗo fuu nodduɗo innde
Joomiraaɗo hisinte.»‡
22 Piyeer wi'i katin:
—Israa'iilankooɓe, kettinee haalaaji
ɗi: Iisaa Nasaraatuujo oon wo
neɗɗo mo Laamɗo laaɓinani on wo
yuurɗo e muuɗum. Laamɗo hokki
ɗum baawɗe, hokki ɗum waɗude
kaayeefiiji e maandeeji kaayniiɗi
hakkunde mooɗon, hono no onon e
ko'e mon anndirɗon ni.
23 Neɗɗo oon, Laamɗo muuynoo
gilla arande wattee e juuɗe mon.
Onon le, on nduŋanake mo yimɓe ɓe
anndaa jamirooje, on tontii mo, on
mbarii mo.
24 Ammaa Laamɗo iirtinii mo, itti
mo e naawalla maayde, sabo maayde
ndeen waawaano tiigaade mo.
25 Si goonga du, inan ko Daawda
haali dow makko, wi'i:
«Wakkati fuu miɗo yi'a Joomiraaɗo na
wondi e am.
Imo woni gere nyaamo am,
faa taa mi diwna kulol.
26 Saabe majjum ɓernde am seyake,
ɗemngal am na mana,
faa ɓanndu am du waaltoo dow
jikke celluɗo,
27 sabo a yoppataa yonki am
hakkunde maayɓe,
a accataa Ceniiɗo maa oon nyola.
28 A anndinii kam laabi nguurndam,
a hebbinan kam seyo sabo aɗa
wondi e am.»§
29 Piyeer ɓeydi katin, wi'i:
—Sakiraaɓe, miɗo haalana on
laaɓal haala maami en Daawda: o
maayii, o uwaama, saabeere makko
ndeen ina woni ɗo meeɗen ɗo faa
hannden.
30 Ammaa wo o annabaajo, imo
anndi Laamɗo hunanake mo gooto
e taaniraaɓe makko loomtan laamu
makko.
31 O yi'ii ko warata, o haali
haala ummitagol Almasiihu. O wi'i
yonki muuɗum accataake hakkunde
maayɓe, ɓanndu muuɗum du ny-
olataa.
32 Oon woni Iisaa mo Laamɗo um-
mintini, min fuu miɗen ceedii.
33 Laamɗo ɓantii mo, heedinii mo
gere nyaamo muuɗum. O heɓi e
Baabiiwo Ruuhu Ceniiɗo hono no
aadorinoo noon, o saaki ɗum. Joonin
oɗon nji'a ɗum, oɗon nana ɗum.
34 Sabo Daawda meeɗaay yeentude
dow kammu, ammaa wi'ii:
«Joomiraaɗo wi'i Joomam:
Jooɗa gere nyaamo am,
35 faa mi waɗa njaaɓaa wayɓe ma.»*
36 Lenyol Israa'iila fuu tannyora:
Iisaa mo tontuɗon e leggal palaangal
oon, Laamɗo waɗii ɗum Joomiraaɗo,
waɗii ɗum Almasiihu.

Haala kawrital artiiɓe goonɗinde

37 Nde ɓe nannoo haala kaan
ndeen, ka yuwi ɓerɗe maɓɓe sanne,
ɓe mbi'i Piyeer e nulaaɓe heddiiɓe
ɓeen:
—Sakiraaɓe, ɗume min kaani
waɗude?
38 Piyeer jaabii ɓe, wi'i:
—Tuubee, gooto mooɗon fuu
lootiree lootagal batisima e innde
Iisaa Almasiihu, faa lutti mooɗon
njaafee. Ndeen Laamɗo hokkan on
Ruuhu Ceniiɗo.
39 Sabo Laamɗo waɗanii on aadi,
onon e ɓiɓɓe mooɗon e yimɓe
woɗɗuɓe fuu. Indi woodani neɗɗo
mo Laamɗo Joomiraaɗo meeɗen
noddi fuu.
40 Caggal ɗuum, Piyeer gongini ɓe
haalaaji goɗɗi keewɗi, ina waajoo ɓe,
ina wi'a:
—Ndeenee ko'e mon e yimɓe ja-
maanu oonyiiɗo o.
41 Jaɓuɓe haala makko ɓeen lootaa
lootagal batisima. Nyannde ndeen,
yimɓe hono ujunaaje tato naati e
kawrital goonɗinɓe ngaal.
42 Iɓe tinnoo e waaju nulaaɓe ɓeen,
iɓe nanngunduri e gondal goonɗinɓe
ngaal, iɓe keltoo buuru,† iɓe ngaɗida
du'aawuuji.
43 Kulol naati e mono fuu, sabo
nulaaɓe ɓeen ina ngaɗa kaayeefiiji e
maandeeji kaayniiɗi keewɗi.

‡ **2:21** Jowiila 3.1-5. § **2:28** Jabuura 16.8-11. * **2:35** Jabuura 110.1. † **2:42** Heltaade buuru ina fiirta rewrude Laamɗo hiraande seniinde.

44 Goondinɓe ɓeen fuu na kawti. Ko
ɓe njogii fuu, wo ɓe kawtu.
45 Iɓe conna jawdi maɓɓe, iɓe kokka
mono fuu ko haajaa.
46 Nyannde fuu ɓe kawritan ley su-
udu dewal mawndu nduun, iɓe laatii
ɓernde wootere. Iɓe keltoo buuru, iɓe
nyaamda ley cuudi maɓɓe e seyo e
ɓerɗe laaɓuɗe.
47 Iɓe njetta Laamɗo, yimɓe fuu ina
njiɗi ɓe. Nyannde fuu Joomiraaɗo ina
ɓeydana kawrital ngaal hisinaaɓe.

3

No Piyeer selliniri bonnguujo e no waajorii yimɓe

1 Piyeer e Yuhanna naaddi ley su-
udu dewal mawndu wakkati du'aare
yamnde tati.
2 Tawi gorko dimdaaɗo e bon-
ngaaku ina yaaree to dammbugal
suudu dewal mawndu bi'eteengal
Dammbugal Lobbal. Nyannde fuu
yimɓe makko ina njoyyina mo ɗoon
faa o garbina naatooɓe suudu dewal
mawndu ɓeen sadaka.
3 Nde o yi'unoo Piyeer e Yuhanna
ina naata ndeen, o garbini ɗum'en.
4 Ɓe ndaari mo, de Piyeer wi'i:

—Ndaaru min!

5 Gorko oon ndaari ɓe faa woodi,
sabo na miilii hemrude ɓe huunde.
6 De Piyeer wi'i:

—Mi walaa cardi, mi walaa kaŋŋe,
ammaa mi hokkete ko njogiimi
ɗuum: e dow innde Iisaa Almasiihu
Nasaraatuujo oon, umma yahu!

7 O nanngi junngo muuɗum
nyaamo, o ummini ɗum. Wakkati
gooto, koyɗe muuɗum e kolɓule mum
celli.
8 O gurbitii, o darii, imo yaha!
O naatidi e maɓɓe ley suudu dewal
mawndu nduun, imo yaha, imo fitta,
imo yetta Laamɗo.
9 Yimɓe ɓeen fuu nji'i mo, imo yaha,
imo yetta Laamɗo.
10 Ɓe annditi wo kanko jooɗotonoo
to dammbugal bi'eteengal Lobbal
ngaal ina garbina. Kaayeefi e wemm-
bere nanngi ɓe sanne saabe ko o heɓi
ɗuum.

11 Neɗɗo oon na takkii Piyeer e
Yuhanna ɗoon sanne. Yimɓe ɓeen
fuu ndoggi, kawriti e maɓɓe to danki
mbi'eteeki danki Suleymaana no hu-
unde nde foti haaynaade ɓe.
12 Nde Piyeer yiinoo ɗum fu, wi'i
yimɓe ɓeen:

—Israa'iilankooɓe, ko wadi de iɗum
haaynii on? Ko wadi de oɗon tufi
min gite? Si goonga, wanaa baawɗe
amin naa kulol amin Laamɗo wadi de
gorko o ina yaha e koyɗe muuɗum.
13 Laamɗo Ibrahiima e Isiyaaka
e Yaakuuba, Laamɗo maamiraaɓe
meeɗen, teddini golloowo muuɗum
Iisaa. Onon kaa, on ngattii mo e juuɗe
laamu, on calake mo yeeso Pilaatu,
fay si taweede Pilaatu ina yiɗi yoo-
fude mo.
14 Onon, on calake Ceniiɗo Ponndi-
tiiɗo oon. On nyaagake njoppaneɗon
gaɗɗo war-hoore.
15 Jom Nguurndam oon mbaruɗon.
Ammaa Laamɗo iirtini mo e maayde.
Miɗen ceedii ɗum.
16 Wo saabe goondinal Iisaa e
baawɗe innde muuɗum wadi de
gorko o dadi. Oɗon nji'a mo, oɗon
anndi no o worrunoo du. Ayyo,
hoolaare Iisaa ndeen wadi de o laatii
celluɗo kiɓɓuɗo.
17 Woodi, sakiraaɓe, ko onon e
hooreeɓe mooɗon ngaɗuɗon Almasi-
ihu ɗuum, miɗo anndi wo saabe maj-
jere tan.
18 Ammaa hono noon Laamɗo
tabintiniri ko annabaaɓe muuɗum
fuu kaali ɗuum: Almasiihu torroto.
19 Ndelle tuubee, ngarton, faa lutti
mooɗon mooytee.
20 Ndeen Joomiraaɗo waddanan on
wakkatiiji powtiri e ndakam. O nul-
dan on Almasiihu mo o suɓanii on
gilla arande, oon woni Iisaa.
21 Ina tilsi o heddoo dow kammu
faa nde Laamɗo heydintini kulle ɗeen
fuu, no annabaaɓe seniiɓe ɓeen kaal-
dunoo haala majjum gilla arande
noon.
22 Sabo Muusaa wi'ii: «Laamɗo
Joomiraaɗo mooɗon nuldan on
annabaajo hono am, sakiike mooɗon.
Njaɓon huunde fuu ko o haalanta on.

23 Neɗɗo fuu mo jaɓanaay
annabaajo oon, yaltinte e yimɓe
Laamɗo, de halkee.»*
24 Gilla e Samuwiila faa e
annabaaɓe warɓe caggal muuɗum,
ɓe fuu ɓe kaalii haala nyalaaɗe ɗe.
25 Onon ngoni ronooɓe annabaaɓe
ɓeen, onon ngoni ronooɓe amaana
mo Laamɗo nanngani maamiraaɓe
men ɓeen nde wi'unoo Ibrahiima:
«Wo e yuwdi maa lenyi adunaaru ndu
fuu keɓirta barke.»†
26 Nde Laamɗo ummintinnoo Iisaa
golloowo muuɗum oon fu, wo e
mooɗon o artii nulde ɗum. O nuli
ɗum faa o barkina on e ley ko o
ooncata mono fuu yoppa golleeji
muuɗum bondi.

4

Kabaaru Piyeer e Yuhanna yeeso waalde Saahiiɓe

1 Nde Piyeer e Yuhanna kaaldan-
noo e yimɓe ɓeen ndeen, almaami'en
e mawɗo ndaarooɓe suudu dewal
mawndu, kam e Saduki'en, ngari to
maɓɓe.
2 Iɓe mettaa sabo Piyeer e Yuhanna
ina njanngina yimɓe ina mbaajoo
ɗum'en Laamɗo umminan maayɓe
sabo iirtinii Iisaa.
3 Ɓe nanngi ɓeen, ɓe ommbi ɗum'en
e kasu faa jaango muuɗum, sabo
tawii hiiriino.
4 Ammaa yimɓe heewɓe e nanɓe
waaju oon ɓeen ngoondinii, faa wadi
hono worɓe ujunaaje njoyo.
5 Jaango majjum, hooreeɓe maɓɓe
e mawɓe e jannginooɓe Tawreeta
kawritowi Urusaliima.
6 Almaami Mawɗo bi'eteeɗo Annas
na tawaa toon, woodi du Kayafas
e Yuhanna e Alesandere e yuwdi
hooreeɓe almaami'en ndiin fuu na
toon.
7 Ɓe ndarni Piyeer e Yuhanna yeeso
maɓɓe, ɓe yami ɗum'en e dow baawɗe
ɗeye naa innde ndeye ɓe cellinirі
bonnguujo oon.
8 Ndeen, Piyeer keewɗo Ruuhu
Ceniiɗo wi'i ɓe:
—Hooreeɓe yimɓe e mawɓe,
9 si on yamtii min hannden moyyere
nde min ngaɗani bonnguujo o fu, on
yamii min no o danniraa,
10 oɗon njeyi anndineede ɗum ɗo,
onon e Israa'iilankooɓe fuu: Wo
saabe Iisaa Almasiihu Nasaraatuujo
gorko o darorii yeeso mooɗon wo
daɗuɗo. On tontiino Iisaa oon, am-
maa Laamɗo iirtinii ɗum.
11 Kam woni mo Joomiraaɗo wi'i:
«Hayre nde onon nyiɓooɓe caliɗon,
wo kayre laatii hoore nyimngo
ngoon.»*
12 Kisindam heɓirtaake e goɗɗo fay
gooto. Laamɗo hokkaay yimɓe innde
wonnde fuu ley adunaaru ndu faa
keɓiren kisindam.
13 Nde waalde Saahiiɓe yi'unoo
cuusal Piyeer e Yuhanna fu, ɗum
haaynii ɓe, sabo ɓe paamii ɓeen wo
laddeeɓe, nganaa jannguɓe. Ɓe an-
nditi ɓeen ina ngondunoo e Iisaa.
14 Ammaa nde ɓe njiinoo gorko cel-
linaaɗo oon ina darii yeeso maɓɓe,
walaa fuu ko ɓe mbaawi yeddude.
15 Ɓe njamiri Piyeer e Yuhanna
njalta sarorde ndeen. Iɓe ndawrida,
16 iɓe mbi'a:
—Ɗume ngaɗeten worɓe ɗiɗo ɓe? Si
goonga, wonɓe Urusaliima fuu tabin-
tinii ɓe ngaɗii maande haayniinde.
Katin du en mbaawaa yeddude ɗum.
17 Joonin kaa, ɗum haanaa sanki-
taade e ley yimɓe. Ndelle cappanen
ɓe, kaɗen ɓe haalande fay gooto in-
nde Iisaa ndeen.
18 Ndeen ɓe nodditi ɗum'en katin,
ɓe cappani ɗum'en taa mbaajoo, taa
njanngina innde Iisaa fey.
19 Ammaa Piyeer e Yuhanna
njaabii ɓe, mbi'i:
—Onon e ko'e mooɗon ndaaree
ko ɓuri woodde yeeso Laamɗo, min
ɗowtanoo on, naa min ɗowtanoo
Laamɗo?
20 Minen kaa, min mbaawaa selude
haalde ko min njiiri gite amin e ko
min naniri noppi amin.
21 Ɓe cappani ɗum'en katin, de ɓe
njoofi ɗum'en. Ɓe keɓaay fuu ko ɓe
njukkoroo ɗum'en, sabo yimɓe ɓeen

* **3:23** Fillitagol Tawreeta 18.15, 18, 19. † **3:25** Fuɗɗoode 12.3. * **4:11** Jabuura 118.22.

fuu na njetta Laamɗo dow ko waɗi ɗuum.
22 Danniraaɗo haaynde ndeen oon,
duuɓi muuɗum ina ɓuri capanɗe nay.
23 Nde Piyeer e Yuhanna njop-
panoo ndeen, njeccii to yimɓe
muɓɓen, kaalani ɓe ko hooreeɓe
almaami'en e mawɓe mbi'i ɗum'en
fuu.
24 Nde ɓe nannoo ɗum ndeen,
ɓe yepti daaɗe maɓɓe to Laamɗo e
ɓernde wootere, ɓe mbi'i:
—Laamɗo Joomiraaɗo, aan tagi
kammu e leydi e maayo manngo e
ko woni e muɓɓen fuu.
25 Aan du haaliri dow baawɗe
Ruuhu Ceniiɗo e hunnduko maama
amin Daawda, golloowo maa oon, de
wi'i:
«Ko saabii de lenyi na peekoroo
mawnitaare?
Ko saabii de yimɓe na miiloo mi-
iloji ɓoli?
26 Kaanankooɓe adunaaru ndaranake
wolde,
ardiiɓe kawriti faa kaɓa
e Joomiraaɗo e Almasiihu
muuɗum.»†
27 Ɗum wo goonga, sabo ley ngal-
luure ndeen Hirudus e Pontiyu Pi-
laatu nanngunduri e Israa'iilankooɓe
e lenyi goɗɗi faa kaɓa e Iisaa, gol-
loowo maa ceniiɗo mo cuɓiɗaa oon.
28 Hono nii ɓe ngolliri ko podinoɗaa
baawɗe maa e muuyɗe maa fuu.
29 Joonin Joomiraaɗo, ndaar gidi‡
maɓɓe ɗiin. Kokkaa gollooɓe maa
waajoraade haala maa e cuusal man-
ngal.
30 Ɓangin baawɗe maa, ndannaa
nyawɓe, ngaɗaa maandeeji kaayniiɗi
e kaayeefiiji saabe Iisaa, golloowo
maaɗa ceniiɗo oon.
31 Nde ɓe tilinoo nyaagaade
Laamɗo ndeen, nokkuure ɗo ɓe
kawriti ɗoon dimmbii. Ɓe fuu ɓe keb-
binaa Ruuhu Ceniiɗo, iɓe mbaajoo
konngol Laamɗo e cuusal.

No goondinɓe ɓeen kawtiri huunde fuu

32 Jamaa goondinɓe oon fuu wo
ɓernde wootere, wo hakkillo wooto.
Ko ɓe njogii fuu ɓe kawtu. Fay gooto
maɓɓe wi'ataa fay huunde e jawdi
muuɗum.
33 Nulaaɓe ɓeen ina ceedoroo um-
mitagol Iisaa Joomiraaɗo e baawɗe
mawɗe. Moyyere mawnde ina woni
e maɓɓe ɓe fuu.
34-35 Fay gooto maɓɓe waasaay,
sabo jogiiɓe gese e galleeji fuu ina
conna, ina ngadda ceede ɗeen to
nulaaɓe. Ndeen mono e maɓɓe fuu
ina hokkee ko haajaa.
36 Ina woodi ɗoon goɗɗo bi'eteeɗo
Yuusufi, mo nulaaɓe ɓeen coowiran-
noo Barnabas (ɗum na fiirta «Ɓii celli-
noowo ɓerɗe»). Wo o yuuruɗo e lenyol
Lewi,§ dimaaɗo Kipirus.
37 Imo woodunoo ngesa. O sonni
nga, o waddi ceede ɗeen to nulaaɓe
ɓeen.

5

No Ananiyas e Safiira penirani Ruuhu Ceniiɗo

1 Gorko gomma bi'eteeɗo Ananiyas
e deekum Safiira, kam'en du conni
ngesa muɓɓen.
2 O suuɗi feccere ceede ɗeen, tawi
deekiiko oon ina anndi. O yaari ko
heddii ɗuum, o hokki nulaaɓe ɓeen.
3 Piyeer wi'i:
—Ananiyas, ko waɗi de Seyɗaani
heewi ɓernde maa faa penanɗaa Ru-
uhu Ceniiɗo, cuuɗuɗaa feccere coggu
ngesa ngaan?
4 Wo aan e hoore maa jeynoo nga.
Ko connuɗaa nga ɗuum du, wo aan
jeyi ceede ɗeen. Ndelle ko waɗi
de anniyiɗaa waɗude ni? Wanaa
yimɓe penanɗaa koy, wo Laamɗo
penanɗaa!
5 Nde Ananiyas nannoo haala kaan
fu, saami, maayii. Ɗum laatanii
nanɓe ɗum ɓeen fuu kulol manngol.
6 Jokolɓe ummii, ngatti mo e
kasanke, ndonndii mo, njaltini
yaasin, uwi mo.

† **4:26** Jabuura 2.1-2. ‡ **4:29** Maanaa gidaade wo hulɓinirde e haalaaji. § **4:36** Yimɓe lenyol Lewi ngonnoo ndaaranooɓe golle dewal Laamɗo gilla e jamaanu Muusaa.

7 Hono leeruuji tati caggal ɗuum,
deekiiko naati, tawi nanaay ko waɗi
ɗuum.
8 Piyeer wi'i mo:
—Haalanam yalla wo ɗum jaati
connuɗon ngesa mooɗon ngaan naa?
O wi'i:
—Ayyo, nii foti.
9 Ndeen Piyeer wi'i mo:
—Noy de aan e gora dewruɗon faa
ndaartindoɗon Ruuhu Joomiraaɗo?
Inan, uwoyɓe gora ina ngara, faa ɓe
njaare, aan du!
10 De wakkati gooto, kanko du, o
saami yeeso Piyeer, wo o maayɗo.
Jokolɓe ɓeen naati, tawi o maayii. Ɓe
ndonndii mo, ɓe njaltini yaasin, ɓe
uwi mo ɗakkol goriiko.
11 Kulol manngol nanngi kawrital
goonɗinɓe e nanɓe ɗum fuu.

No nulaaɓe ɓeen ngolliri maandeeji kaayniiɗi e kaayeefiiji

12 Nulaaɓe ɓeen ina ngaɗa maan-
deeji kaayniiɗi e kaayeefiiji keewɗi
hakkunde yimɓe. Tawi goonɗinɓe
ɓeen fuu ina kawrita ley danki Su-
leymaana kiin, ɓe fuu ɓe ɓernde
wootere.
13 Yimɓe heddiiɓe ɓeen, fay gooto
e muɓɓen suusaa hawtude e maɓɓe.
Ammaa yimɓe ɗoon na teddina ɓe.
14 Goonɗinɓe Joomiraaɗo ɓeen ina
ɓeydoroo yimɓe heewɓe, worɓe e
rewɓe.
15 Faa ɗum hewtini yimɓe wad-
doyde nyawɓe, iɓe mburtina ɗum'en
dow laabi, iɓe mballina ɗum'en e
dow leese e daage, faa nde Piyeer
waroyi fu, ɗowki muuɗum meema
yoga maɓɓe.
16 Yimɓe heewɓe yuuri e gure pi-
iliiɗe Urusaliima, ngaddi nyawɓe e
wonduɓe e ginnaaji. Ɓeen fuu ndan-
naa.

No nulaaɓe ɓeen torriraa

17 Ndeen, Almaami Mawɗo e
battaa'en muuɗum ɓeen, ɗum woni
Saduki'en, keewi kiram.
18 Ɓe nanngi nulaaɓe ɓeen, ɓe
ommbi ɗum'en ley kasu.
19 Ammaa e jemma oon, maleyka
Joomiraaɗo gooto omti dammbuɗe
kasu ɗeen, wurtini ɓe, wi'i:
20 —Njehee ndarowee ley suudu de-
wal mawndu toon, mbaajoɗon yimɓe
haala nguurndam goongalajam ɗam
fuu.
21 Nde ɓe nannoo ko maleyka oon
wi'i fu, ɓe njehi, ɓe naatowi suudu
dewal mawndu nduun gilla fajiri, iɓe
njanngina.
Ndeen Almaami Mawɗo oon e
battaa'en muuɗum noddi waalde
Saahiiɓe e mawɓe Israa'iila fuu batu.
Ɓe njamiri nulaaɓe ɓeen ittowee to
kasu toon, ngaddee.
22 Ammaa nde doomooɓe ɓeen
njottinoo ndeen, tawaay ɓe e ley kasu
toon. Ɓe njeccii, ɓe kaaltani waalde
Saahiiɓe ɓeen, ɓe mbi'i:
23 —Min tawii kasu nguun ina uddii
ina sokii, doomooɓe ɓeen ina keddii
yaasin ina kuccunduri e dammbuɗe
ɗeen, ammaa nde min udditinnoo
ndeen, min tawaay fay gooto ley
toon.
24 Nde mawɗo doomooɓe suudu
dewal mawndu oon e hooreeɓe al-
maami'en ɓeen nannoo ɗum fu, ɓe
mbemmbaa, ɓe kunngii faamude fuu
ko ɗum waawi laataade.
25 Ndeen goɗɗo wari, humpiti ɓe,
wi'i:
—Inan, worɓe ɓe ommbunoɗon ley
kasu ɓeen, ina ndarii ley suudu de-
wal mawndu, ina njanngina yimɓe!
26 Ndeen, mawɗo doomooɓe oon
yaadi e doomooɓe ɓeen, ngartiri nu-
laaɓe ɓeen. Ammaa ɓe ngaɗiraay
ɗum doole sabo iɓe kula taa yimɓe
paɗɗa ɓe kaaye.
27 Nde ɓe ngartirnoo nulaaɓe ɓeen
fu, ɓe ndarni ɗum'en yeeso waalde
Saahiiɓe ndeen. Almaami Mawɗo
oon yami ɓe,
28 wi'i:
—Min cappanii on sappannde
sattunde, taa mbaajoɗon e innde
gorko oon. De ndaaree ko ngaɗuɗon!
On cankitii waaju mooɗon oon ley
Urusaliima fuu. Katin du, oɗon njiɗi
yowude dow amin wareede gorko
oon.

29 Piyeer e nulaaɓe ɓeen njaabii, mbi'i:
—Ina tilsi neɗɗo ɗowtanoo Laamɗo, wanaa yimɓe.
30 Laamɗo maamiraaɓe meeɗen iirtinii Iisaa mo tontuɗon e leggal de mbarɗon ɗum oon.
31 Wo kanko Laamɗo teddini faa toowni, de joyyini mo gere nyaamo muuɗum. Laamɗo waɗi mo hooreejo, waɗi mo kisinoowo faa o hokka Israa'iilankooɓe no tuubira, faa keɓa yaafaneede lutti muɓɓen.
32 Minen ngoni seedeeɓe kabaaruuji ɗiin. Ruuhu Ceniiɗo mo Laamɗo hokki ɗowtaniiɓe ɗum du na seedii ɗum.
33 Nde waalde Saahiiɓe ɓeen nannoo ɗum ndeen, tikki sanne, anniyii warude ɓe.
34 Ammaa ina woodi toon gorko jeyaaɗo e waalde Farisa'en bi'eteeɗo Gamaliyel, jannginoowo Tawreeta Muusaa, tedduɗo e yimɓe fuu. Gorko oon ummii, darii hakkunde waalde Saahiiɓe ndeen, yamiri nulaaɓe ɓeen njaltinee seeɗa.
35 Caggal ɗuum, o wi'i ɓe:
—Israa'iilankooɓe, ndeenee ko'e mon e yimɓe ɓe, e ko anniyiɗon waɗude ɗuum.
36 Ɓooyaay ko Tewdas ɓangunoo. Imo jogorinoo hoore makko won ko o laatii. Ko waɗata yimɓe keme nayo ina njokkunoo mo. O waraama, jokkunooɓe mo ɓeen fuu cankitake, de ɗum fuu laatake ɓolum.
37 Caggal makko, Yahuuda Galilinkeejo oon wariino wakkati limgal. Yimɓe heewɓe njokki ɗum. Kam du halkaa, jokkuɓe ɗum ɓeen fuu cankitii.
38 Joonin, miɗo haalana on: accee yimɓe ɓeen, celon ɓe. Sabo si anniyaaji maɓɓe e golle maɓɓe to yimɓe yuuri fu, ɗum fiirtoto.
39 Ammaa si tawii to Laamɗo ɗum yuuri du, on mbaawaa sakkaade ɗum. Kaybee, taa on kaɓu e Laamɗo!
40 Waalde Saahiiɓe ndeen jaɓi dabare makko. Ɓe nodditi nulaaɓe ɓeen, ɓe piyi ɗum'en, ɓe cappani ɗum'en taa kaala e dow innde Iisaa katin, ɓe njoofi ɗum'en.
41 Nulaaɓe ɓeen ndilli yeeso waalde Saahiiɓe ndeen. Ɓe ceyii sabo Laamɗo ndaardii ɓe iɓe poti huyfineede saabe innde Iisaa.
42 Nyannde fuu ɓe njoppaay waajaade e jannginde Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu kaan ley suudu dewal mawndu e ley galleeji.

6

No worɓe njeɗɗo cuɓoraa faa mballa nulaaɓe

1 E balɗe ɗeen, tawi taalibaaɓe ɓeen ina ɓeydoo heewude. Alhuudiyankooɓe haalooɓe geresankoore mbuykani Alhuudiyankooɓe haalooɓe ibraninkoore, mbi'i kam'en kaa, rewɓe muɓɓen ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi ɓeen njeɗataake ko njeyi heɓude e neema nyannde fuu.
2 Nulaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen noddi jamaa goondinɓe oon fuu, mbi'i:
—Min kaanaa yoppude konngol Laamɗo faa min peccana yimɓe nyaamdu.
3 Sakiraaɓe, cuɓee hakkunde mooɗon worɓe njeɗɗo anndiraaɓe ko woodi, heewɓe Ruuhu Ceniiɗo e hakkillo, faa min kalfina ɗum'en gollal ngaal.
4 Minen kaa, accon min tinnoo e du'aare e waajaade konngol Laamɗo.
5 Haala kaan weli goondinɓe ɓeen fuu. Ndeen ɓe cuɓii Etiyen, gorko keewɗo goondinal e Ruuhu Ceniiɗo, kam e Filipu e Porokor e Nikanor e Timon e Parmena e Nikolas, jeyaaɗo Antiyoki naatuɗo e diina Alhuudiyankooɓe oon.
6 Ɓe ngaddi suɓaaɓe ɓeen yeeso nulaaɓe. Ɓeen njowi juuɗe muɓɓen e dow maɓɓe, ndu'anii ɓe.
7 Konngol Laamɗo ina yaaja yaade. Taalibaaɓe ina ɓeydoo heewude sanne e ley Urusaliima. Almaami'en heewɓe ngoondini Iisaa.

No Etiyen nanngiraa

8 Etiyen, kebbinaaɗo moyyere e baawɗe Laamɗo oon, ina waɗa kaayeefiiji e maandeeji kaayniiɗi mawɗi hakkunde yimɓe.

9 Ammaa yimɓe woɓɓe ngari
ndukidi e Etiyen. Ɓeen ngoni jeyaaɓe
e waajordu wi'eteendu waajordu
rimɗinaaɓe. Ley maɓɓe ina woodi
yuuruɓe Sireene e Alesandiri e Silisi
e Aasiya.
10 Ammaa ɓe kunngii jaalaade mo
sabo imo haalda e maɓɓe hakkilan-
taaku e Ruuhu.
11 Ndeen ɓe nyoyyi yimɓe mbi'a
nanii imo mbonkoo Muusaa e
Laamɗo.
12 Nii ɓe umminiri hakkillooji ja-
maa oon e mawɓe ɓeen e jannginooɓe
Tawreeta ɓeen. Ɓe ngari, ɓe nan-
ngi Etiyen, ɓe njaari ɗum to waalde
Saahiiɓe toon.
13 Ɓe ngaddi seedeeɓe fewreeɓe,
ina mbi'a:
—Gorko o selataa wi'ude ko boni
dow wuro seniingo ngo e Tawreeta
Muusaa.
14 Min nanii imo wi'a Iisaa
Nasaraatuujo oon liɓan suudu ndu,
de waylita al'aadaaji ɗi Muusaa
yoppidi en ɗiin.
15 Saahiiɓe jooɗiiɓe ɗoon ɓeen fuu
ndaari Etiyen faa wooɗi, nji'i yeeso
makko ina wa'i hono yeeso maleyka
ni.

7

Waaju Etiyen

1 Ndeen Almaami Mawɗo oon yami
Etiyen:
—Yalla ko ɓe mbi'i ɗuum, wo noon
worri naa?
2 Etiyen jaabii, wi'i:
—Sakiraaɓe e baabiraaɓe, kettin-
danee kam! Laamɗo jom teddeen-
gal oon ɓanganii maami en Ibrahi-
ima nde wonnoo leydi Mesopotami,
fadde muuɗum hoɗoyde Haran,
3 wi'i ɗum: «Eggu e leydi maa e
lenyol maa, njahaa e leydi ndi kollan-
maami ndiin.»*
4 Ndeen Ibrahiima dilli leydi
Kaldiya, yehi hoɗowi Haran. Caggal
maayde bammum, Laamɗo eggini
ɗum ɗoon, waddi ɗum e leydi ndi
koɗuɗon e muuɗum joonin ndi.
5 Laamɗo hokkaay mo e leydi ndi
tafon, fay taaɓannde. Ammaa aadake
hokkude mo ndi, ndi laatoo halal
makko, kanko e yuwdi makko, fay si
taweede o walaa ɓiɗɗo tafon.
6 Inan ko Laamɗo wi'i: «yuwdi maa
feran jooɗowoo leydi njananndi, ma-
ree, torree duuɓi keme nay.
7 Ammaa leydi marundi ɓe ndiin,
mi jukkoto ndi. Caggal ɗuum, ɓe
njaltan leydi ndiin, ɓe teddina kam e
nokku ooɗo.»† Wo noon Laamɗo wi'i.
8 Ndeen Laamɗo haɓɓidi e Ibrahi-
ima amaana. Taadagol laatii maande
amaana oon. Hono noon, ko Ibrahi-
ima heɓi Isiyaaka ɗuum, taadi ɗum
nde waɗunoo balɗe jeetati. Hono
noon Isiyaaka taadiri Yaakuuba.
Hono noon Yaakuuba du waɗiri
ɓiɓɓe muuɗum sappo e ɗiɗo, laatiiɓe
maamiraaɓe lenyi meeɗen sappo e
ɗiɗi.
9 Maamiraaɓe ɓeen kaasidii Yu-
usufi, conni ɗum Misira. Ammaa
Laamɗo ina wondi e makko,
10 hisini mo e torraaji ɗi o tor-
raa fuu, hokki mo moyyere e hakki-
lantaaku yeeso Fira'awna kaananke
Misira oon. Oon waɗi mo dawra-
noowo galle muuɗum e Misira fuu.
11 Ndeen rafo waɗi ley Misira
e Kanaana fuu. Ɓillaare mawni
faa maamiraaɓe meeɗen kunngii
nyaamdu.
12 Nde Yaakuuba nannoo nyaamri
ina woni ley Misira ndeen, neli toon
maamiraaɓe meeɗen. Ɓe njehi, ɓe
ngarti.
13 Nde ɓe njeccinoo Misira
ɗiɗaɓerde fu, Yuusufi anndintinii
sakiraaɓe muuɗum ɓeen hoore mum.
Suudu baaba Yuusufi du ɓangani
Fira'awna.
14 Ndeen Yuusufi neli nodda-
nee bammum Yaakuuba e koreeji
muuɗum fuu. Wo ɓe yimɓe capanɗe
njeɗɗo e njoyo.
15 Yaakuuba nootowii Yuusufi
Misira. O maayi toon, kanko e
maamiraaɓe meeɗen ɓeen.
16 Ɓe njaaraa Sikem, ɓe uwaa e
saabeere nde Ibrahiima soorunoo e

* **7:3** Fuɗɗoode 12.1. † **7:7** Fuɗɗoode 15.13-14.

ɓiɓɓe Hamor buuɗi cardi to Sikem toon.
17 Nde amaana mo Laamɗo
waɗannoo Ibrahiima ɓadinoo yot-
taade ndeen, Ibraninkooɓe keewi ley
Misira.
18 Wakkati oon, kaananke goɗɗo
mo anndaano Yuusufi laamii Misira.
19 Kaananke oon hiili lenyol
meeɗen, torri maamiraaɓe meeɗen
faa tilsinani ɓe ɓe njoppa cukaloy
maɓɓe faa maaya.
20 Ley wakkati oon, Muusaa rimaa,
wo korsuɗo Laamɗo. O muyninaa
lebbi tati ley galle baabiiko.
21 Nde o yoppanoo ndeen, ɓii
Fira'awna debbo hooyi mo, jogorii
mo ɓiyum.
22 Hono noon Muusaa janngiri an-
ndal Misirankooɓe fuu, o laatii bark-
inaaɗo e haalaaji e golle fuu.
23 Nde Muusaa heɓunoo duuɓi ca-
panɗe nay ndeen, muuyi wallude
sakiraaɓe muuɗum ɓiɓɓe Israa'iila.
24 O yi'i Misiranke ina toonyoo
gooto maɓɓe. O yomnitanii neɗɗo
makko oon ko toonyaa ɗuum, o fiyi
Misiranke oon, o wari ɗum.
25 Imo sikka sakiraaɓe makko ɓeen
paaman Laamɗo ina hisinira ɗum'en
e makko, de ɓe paamaay.
26 Jaango majjum o tawdi ɗiɗo
maɓɓe ina kaɓa. O tefi rewrintinde
ɓe, o wi'i: «Yigiraaɓe am, onon, on
sakiraaɓe! Ɗume waɗi de oɗon kaɓa?»
27 Ndeen toonyiiɗo gondo muuɗum
oon dunyi mo, wi'i: «Moy waɗi ma
hooreejo naa carotooɗo amin?
28 Ɗum le a jiɗuɗo warude kam no
mbardunoɗaa Misiranke oon keeŋan
naa?»‡
29 Muusaa doggi saabe konngol
ngool, de laatowii janano ley leydi
Madiyan. O heɓi toon ɓiɓɓe worɓe
ɗiɗo.
30 Nde o hiɓɓinnoo toon duuɓi ca-
panɗe nay ndeen, maleyka ɓangi e
makko e ley ɗemle yiite e wuumoore
huɓɓoore, ley ladde ɗakkol waamnde
wi'eteende Sinayi.
31 Nde Muusaa yi'unoo ɗum ndeen,
ɗum haaynii ɗum. Imo ɓattitoo faa o
ndaara, de daande Joomiraaɗo wi'i:
32 «Miin woni Laamɗo maamiraaɓe
maaɗa, Ibrahiima e Isiyaaka e Yaaku-
uba.» De Muusaa na diwna, suusaa
ndaarude toon katin.
33 Joomiraaɗo wi'i mo: «Ɓorta paɗe
maa, sabo nokkuure ɗo ndariɗaa
ɗoon wo seniinde.
34 Mi yi'ii torra kewtiiɗo yimɓe am
ɓeen to Misira, mi nanii uumaali
maɓɓe. Mi jippake faa mi ɓillita ɓe.
Joonin le, war, mi nule Misira.»§
35 Muusaa mo ɓe calanii de ɓe
mbi'i: «Moy waɗi ma hooreejo naa
carotooɗo?», wo oon Laamɗo nuli.
Laamɗo waɗi ɗum hooreejo e kisi-
noowo, waɗi ɗum e junngo maleyka
ɓangannooɗo ɗum e ley wuumoore
oon.
36 Kanko wurtini ɓe, o waɗi kaay-
eefiiji e maandeeji kaayniiɗi ley leydi
Misira e ley maayo Maaliya e ley
ladde duuɓi capanɗe nay.
37 Oon woni Muusaa biiɗo
ɓiɓɓe Israa'iila: «Laamɗo nuldan
on annabaajo hono am, sakiike
mooɗon.»
38 Nde ɓe kawritinnoo ley ladde
ndeen, wo kanko wondi e maleyka
kaaldunooɗo e makko to waamnde
wi'eteende Sinayi. Kanko laatii jot-
tinoowo ɗum fuu to maamiraaɓe
meeɗen. Wo kanko heɓi haalaaji bu-
urnooji faa o hokka en.
39 Ammaa maamiraaɓe meeɗen
njaɓaay ɗowtanaade mo. Ɓe calanii
mo, hakkillooji maɓɓe pornyii Misira.
40 Ɓe mbi'i Haaruuna: «Waɗan en
tooruuji ardotooɗi en, sabo en an-
ndaa ko hewtii Muusaa jaltinnooɗo
en leydi Misira oon.»*
41 Ley balɗe ɗeen, ɓe tafi tooru nan-
ndundu hono ga'el. Ɓe ngaɗani ndu
kirsamaari, iɓe ngaɗa weltaare saabe
golle juuɗe maɓɓe.
42 Ndeen Laamɗo tottitii ɓe, yoppiri
ɓe rewude koode kammu, hono no
winndiraa e dewtere annabaaɓe:
«Hey lenyol Israa'iila!
Duuɓi capanɗe nay ɗi ngaɗuɗon ley
ladde ɗiin,

‡ **7:28** Wurtagol 2.11-14. § **7:34** Wurtagol 3.1-10. * **7:40** Wurtagol 32.1.

on ngaɗanii kam sadakaaji e kirsamaaji naa?
43 On ngaɗaay. On ndonndake hukum ɗo tooru moodon Molok resaa,
kam e tooru ndu ngaɗuɗon hoodere mon wi'eteende Refan,
nate ɗe moyyindon faa cujidanon ɗum'en!
Ɗum waɗi de miɗo eggina on,
faa njaareɗon caggal Baabiila.»†
44 Etiyen ɓeydi katin:
—Maamiraaɓe meeɗen ɓeen ina njoginoo hukum seedaaku ley ladde. Hukum oon moyyiniraama hono no Laamɗo tindiniri Muusaa, e sifa mo o holli ɗum.
45 Maamiraaɓe meeɗen ndoni hukum oon. Ɓe eggidi e makko wakkati mo Yoosuwa ardinoo ɓe. Ɓe nanni ɗum leydi ndi ɓe teeti e lenyi ɗi Laamɗo riiwi ɗiin. Ɗum worri noon faa jamaanu Daawda.
46 Daawda heɓi moyyere Laamɗo, o nyaagii ɗum faa yardoo o nyiɓana Laamɗo Yaakuuba joonnde.
47 De wo Suleymaana, kam nyiɓi suudu nduun.
48 Ammaa Laamɗo Toowɗo oon jooɗataako e cuuɗi ɗi yimɓe nyiɓi, hono no annabaajo wi'iri:
49 «Joomiraaɗo wi'i:
Kammu wo jooɗorgal am,
leydi woni to koyɗe am njaaɓata.
Suudu nduye nyiɓanton kam?
E nokku oye powtintoomi?
50 Wanaa miin tagiri kulle ɗeen fuu baawɗe am naa?»‡
51 Etiyen ɓeydi katin, wi'i:
—Onon sattuɓe, yoorɓe ɓerɗe, faaɗinkiniiɓe! Abada on celaay salanaade Ruuhu Ceniiɗo! On laatake hono maamiraaɓe moodon ɓeen ni.
52 Moy woni annabaajo mo maamiraaɓe moodon torraay? Ɓe mbarii haalannooɓe haala garol Ponnditiiɗo. Joonin onon e ko'e moodon du, on njambake Ponnditiiɗo oon, on mbarii ɗum.
53 On keɓii Tawreeta Muusaa mo maleyka'en njippini de on njokkaay ɗum.

No Etiyen wardaa e kaaye

54 Nde Saahiiɓe ɓeen nannoo haalaaji ɗiin fu, ɓe tikkani mo sanne sanne faa iɓe nyeryundura nyiiye maɓɓe.
55 Ammaa kanko kebbinaaɗo Ruuhu Ceniiɗo oon, o tiggitii kammu, o yi'i manngu Laamɗo, o yi'i Iisaa ina darii gere nyaamo Laamɗo.
56 O wi'i:
—Ndaaree! Miɗo yi'a kammu ina udditii, Ɓii Neɗɗo ina darii gere nyaamo Laamɗo!
57 Ɓe mbulli semmbe, ɓe cukki noppi maɓɓe, ɓe fuu ɓe ngurbitanii mo.
58 Ɓe mburtini mo ngalluure ndeen, ɓe limni mo kaaye. Seedeeɓe ɓeen ɓortii saayaaji muɓɓen dowuuji, mballini ɗakkol koyɗe jokolle bi'eteeɗo Sool.
59 Wakkati mo ɓe limnata Etiyen kaaye oon, du'ii, wi'i:
—Iisaa Joomiraaɗo, inan yonki am, jaɓu ki!
60 Ndeen, o hofii, o feekii faa toowi, o wi'i:
—Joomiraaɗo, taa rewta ɓe e hakke o!
Nde o haalnoo ɗum ndeen, o maayi.

8

1 Sool ina yardii ko ɓe mbari Etiyen ɗuum.
Nyalooma oon, torra mawɗo hewtii kawrital goondinɓe wonɓe Urusaliima toon. Ɓe fuu ɓe cankitii ley leyɗe Yahuudiya e Samariya, si wanaa nulaaɓe ɓeen.
2 Worɓe hulɓe Laamɗo uwi Etiyen, mboyi ɗum bojji keewɗi.
3 Sool kaa yehi na halka kawrital goondinɓe ngaal. Imo naata cuuɗi, imo nannga worɓe e rewɓe, imo daasa ɗum'en, imo uddowa ɗum'en ley kasu.
4 Ammaa sankitiiɓe ɓeen naati e yiilaade ina mbaajoo Kabaaru Lobbo.

No Filipu waajorii Kabaaru Lobbo ley leydi Samariya

† **7:43** Amos 5.25-27. ‡ **7:50** Esaaya 66.1-2.

5 Filipu du yehi ngalluure wonnde
ley leydi Samariya, ina waajoo yimɓe
kabaaru Almasiihu.
6 Yimɓe toon heewɓe nani kabaaru
maandeeji kaayniiɗi ɗi Filipu waɗi,
wooɗi nji'i ɗum du. Ndelle ɓe ket-
tindii waaju makko faa wooɗi.
7 Wonduɓe e ginnaaji heewɓe,
ginnaaji ɗiin njaltiri bullaali mawɗi.
Heewɓe ɓe ɓalli muɓɓen mbaati
ndaɗi, kam'en e bonnguuɓe.
8 Ɗum laatanii ngalluure ndeen
seyo manngo.
9 Gorko bi'eteeɗo Simon ina won-
noo ley ngalluure ndeen. Imo gollan-
noo ndaggadaaku, imo haayninoo
Samariyankooɓe sanne, imo wiitoo
wo o neɗɗo mawɗo.
10 Yimɓe ɓeen fuu ina njaɓani mo,
gilla suka faa mawɗo. Ɓe mbi'i:
—Gorko o jogii baawɗe Laamɗo
bi'eteeɗe «Baawɗe mawɗe».
11 Ɓe njokkii mo ko ɓooyi sabo imo
haayninoo ɓe e dabare makko.
12 Ammaa nde Filipu waajinoo ɓe
Kabaaru Lobbo haala laamu Laamɗo
e haala Iisaa Almasiihu ndeen, ɓe
ngoonɗini. Worɓe e rewɓe du lootaa
lootagal batisima*.
13 Simon e hoore muuɗum
goonɗini, kam du. Nde o batisaa
ndeen, o takkunduri e Filipu. O
yi'i maandeeji kaayniiɗi e kaayeefiiji
mawɗi gaɗaaɗi ɗiin, de ɗum haaynii
mo.
14 Nulaaɓe wonɓe Urusaliima ɓeen
nani Samariyankooɓe ngoonɗinii
konngol Laamɗo. Ɓe nuldi ɗum'en
Piyeer e Yuhanna.
15 Nde ɓeen njottinoo ndeen,
ndu'anii ɓe faa ɓe keɓa Ruuhu
Ceniiɗo,
16 sabo Ruuhu Ceniiɗo jippaaki e
dow fay gooto maɓɓe tafon. Wo dow
innde Iisaa Joomiraaɗo oon tan ɓe
mbatisiraa.
17 Ndeen Piyeer e Yuhanna njowi
juuɗe muɓɓen dow maɓɓe de ɓe keɓi
Ruuhu Ceniiɗo.
18 Nde Simon yi'unoo Piyeer e
Yuhanna ina njowi juuɗe muɓɓen
dow maɓɓe ina kokka ɓe Ruuhu
Ceniiɗo ndeen, inndani ɓe ceede,
19 wi'i:
—Kokkee kam miin du baawɗe ɗe
faa mo njowumi juuɗe am e dow
muuɗum fuu heɓa Ruuhu Ceniiɗo.
20 Ndeen Piyeer jaabii mo, wi'i:
—Wo Laamɗo halke, aan e cardi
maa, sabo a miilii dokkal Laamɗo na
heɓiree ceede!
21 A walaa ngeɗu ley golle amin,
ɗum walanaa ma, sabo ɓernde maa
fonnditaaki to Laamɗo.
22 Tuubu, wurta e bonanda maa
oon, nyaagoɗaa Joomiraaɗo yalla
imo yaafe e anniya maa bonɗo oon.
23 Sabo mi yi'ii ma a kaaɗuɗo
ɓernde, hakke maa haɓɓii ma.
24 Simon jaabii, wi'i:
—Nyaaganee kam Joomiraaɗo taa
fay huunde e ko mbiiɗon ɗuum hew-
too kam.
25 Wooɗi, Piyeer e Yuhanna
ceedanii Almasiihu, mbaajii konngol
Joomiraaɗo toon. Caggal ɗuum, ɓe
njeccii Urusaliima. Dow laawol
ngool du, iɓe mbaajoo Kabaaru
Lobbo oon e gure Samariya keewɗe.

No Filipu batisiri howruujo kaananke Etiyopi

26 Maleyka Joomiraaɗo wi'i Filipu:
—Umma, yaaru horɗoore, kooyaa
laawol jeewniingol yuuroowol
Urusaliima ina fonndii Gaaja ngool.
27 O ummii, o yehi. O hawri
e gorko Etiyopiyanke. Gorko oon
wo howruujo Kandasa. Maanaa
Kandasa wo «laamiiɗo debbo Etiy-
opi». Wo o coortaaɗo, kayboowo
beembal jawdi kaananke debbo oon.
Tawi o yehiino Urusaliima sujidande
Laamɗo.
28 Ko o wartata ɗuum, imo jooɗii
e dow torkooru makko puccu, imo
jannga ley dewtere annabi Esaaya.
29 Ruuhu wi'i Filipu:
—Ɓatta, samnda torkooru nduun.
30 Filipu doggi hewti ndu, nani imo
jannga dewtere annabi Esaaya, de
wi'i mo:

* **8:12** Ɗo wi'ete lootagal batisima dow haala batisima, lootagal tuubu maa mutineede du na wi'ee.

—Ndelle aɗa faama ko njanngataa ɗuum naa?
31 Gorko oon jaabii, wi'i:
—Noy paamirammi si fay gooto fiirtanaay kam?
O nyaagii Filipu yeeŋa jooɗodoo e makko.
32 Inan aayaaje ɗe o janngi ley dewtere ndeen:
«O yaaraama hono mbaalu kirsoyteengu ni.
No baalel deyyinortoo yeeso kesoowo leeɓi muuɗum ni,
hono noon o muɓɓiri hunnduko makko.
33 Ɓe leeyinii mo, ɓe carii mo sariya bonɗo.
Moy waawi fillaade filla yuwdi makko?
Sabo ɓe ittii yonki makko ley adunaaru ga.»†
34 Howruujo oon wi'i Filipu:
—Miɗo ŋaare, haalanam dow moy annabaajo oon haalata haala ka. Wo dow hoore muuɗum naa wo goɗɗo?
35 Ndeen Filipu fuɗɗi haalude dow aayaaje ɗeen, de waajii mo Kabaaru Lobbo haala Iisaa.
36 Iɓe njokki laawol maɓɓe ngool faa ɓe nji'i ndiyam. Howruujo oon wi'i:
—Inan ndiyam! Ɗume haɗata kam looteede lootagal batisima?
37 [Filipu wi'i:
—Si tawii aɗa goondini e ɓernde laaɓunde fu, walaa ko haɗete batiseede. O jaabii, o wi'i:
—Miɗo goondini Iisaa Almasiihu woni Ɓii Laamɗo.]‡
38 O yamiri torkooru nduun daroo. Ɓe ɗiɗo fuu ɓe njippii, ɓe naati ndiyam ɗaam. Filipu looti mo lootagal batisima.
39 Nde ɓe mburtinoo ndiyam ɗam ndeen, Ruuhu Joomiraaɗo hooyi Filipu. Howruujo oon yiitaay mo katin, jokki laawol muuɗum, ina seyii.
40 Filipu tawowaa Ajootus.§ Gilla ɗoon faa Kaysariya, wuro fuu ngo o wari e muuɗum, o waajoto Kabaaru Lobbo.

9

No Sool tuubiri

1 Sool ina heddii na haala haalaaji kulɓiniiɗi dow taalibaaɓe Joomiraaɗo ɓeen, na wi'a o waran ɗum'en. O yehi to Almaami Mawɗo.
2 O ŋaarii ɗum ɗerewol yamiroore nannoore mo cuuɗi Alhuudiyankooɓe baajorɗi gondi Damas. Hono nii, si o tawii toon yimɓe jokkuɓe laawol Iisaa, gorko e debbo fuu, o nannga ɗum'en, o haɓɓa, o yaara Urusaliima.
3 Nde o yahunoo faa o ɓattitii Damas ndeen, wakkati gooto annoora yuuri dow kammu fiilii mo.
4 O saami e leydi, o nani daande ina wi'a mo:
—Sool, Sool, ko waɗi de aɗa torra kam?
5 Sool yami:
—Aan wo a moy, joomam?
Nde o yamunoo ɗum fu, jaabu wari e makko:
—Miin, wo mi Iisaa mo torrataa oon.
6 Umma naatu e ley ngalluure ndeen. Ɓe kaalante ko tilsi ngaɗaa.
7 Worɓe wonduɓe e makko ɓeen nani daande ndeen ammaa nji'aay fay gooto. Ɓe ndarii, ɓe mbemmbaa faa ɓe muumɗi.
8 Sool ummii e leydi, ina feerti gite muuɗum ammaa yi'ataa fay huunde. Ndeen o ɗowaa, o nannaa Damas.
9 O waɗi balɗe tati o bumɗo. O nyaamaay, o yaraay.
10 Ley Damas ɗoon ina woodi taalibaajo bi'eteeɗo Ananiyas. E ley holleede, Joomiraaɗo noddi ɗum, wi'i:
—Ananiyas!
O jaabii, o wi'i:
—Naam, Joomiraaɗo.
11 Joomiraaɗo wi'i mo:
—Umma rewu laawol bi'eteengol Dartiingol, naataa galle Yahuuda, piloɗaa gorko bi'eteeɗo Sool, jeyaaɗo Tarsus, sabo joonin imo waɗa du'aare.
12 O yi'i e ley holleede gorko bi'eteeɗo Ananiyas ina naata, ina

† **8:33** Esaaya 53.7-8. ‡ **8:37** E ɗereeji ɓooydi, goɗɗi ngalaa aaya 37. § **8:40** E amaana kiiɗɗo wuro Ajootuswi'etaakenaa Asdot.

yowa juuɗe muuɗum e makko faa o wumta.
13 Ananiyas jaabii, wi'i:
—Joomiraaɗo, mi narrii yimɓe heewɓe haala gorko o e torraaji keewɗi ɗi o waɗi seniiɓe maa wonɓe Urusaliima.
14 O wardii ɗo e yamiroore hooreeɓe almaami'en, faa o haɓɓa noddooɓe innde maa fuu.
15 Ammaa Joomiraaɗo wi'i mo:
—Yahu waɗoy no mbiimi ni, sabo mi suɓake gorko o faa o gollana kam. O anndina lenyi e kaanankooɓe e ɓiɓɓe Israa'iila du innde am.
16 Mi hollan mo na tilsi o torree torraaji keewɗi saabe am.
17 Ndeen, Ananiyas yehi, naatowi suudu nduun, yowi juuɗe muuɗum e makko, wi'i:
—Sakiike am Sool, Joomiraaɗo meeɗen Iisaa ɓangannooɗo ma e laawol nde ngarannoɗaa oon, nulii kam faa mbumtaa, keewaa Ruuhu Ceniiɗo.
18 Wakkati oon fu, huunde wa'unde hono koɓolaaje nii hoɓɓitii e gite Sool. O wumti, o ummii, de o lootaa lootagal batisima.
19 O nyaami, de semmbe makko warti. O heddodii e taalibaaɓe wonɓe Damas ɓeen balɗe seeɗa.

No Sool waajorii kabaaru Iisaa ley Damas

20 Wakkati oon fu, Sool fuɗɗi waajaade ley cuuɗi baajorɗi. Imo wi'a Iisaa jaati woni Ɓii Laamɗo.
21 Ɗum haaynii hettindaniiɓe mo ɓeen fuu, mbi'i:
—Wanaa kanko wonnoo torrannooɗo goondinɓe Iisaa wonɓe ley Urusaliima oon naa? Wanaa faa o haɓɓa goondinɓe o yaara ɗum'en to hooreeɓe almaami'en waddi mo ɗo naa?
22 De Sool ina heddii na ɓeydoroo semmbe e ley waaju muuɗum oon, faa ɗum jiiɓi Alhuudiyankooɓe wonɓe Damas ɓeen fuu. O laaɓinani ɓe Iisaa woni Almasiihu oon.
23 Balɗe njehi, ngarti, Alhuudiyankooɓe ndawridi faa mbara Sool.
24 Sool humpitii dabare maɓɓe ndeen. Yimɓe ina kayba dammbuɗe ngalluure ndeen jemma e nyalooma fuu, faa ɓe keɓa no ɓe mbarda mo.
25 Jemma gooto taalibaaɓe makko kooyi mo, ngatti mo e hanndeere, kaɓɓi ɓoggol, njaltiniri mo kokuwol piiliingol ngalluure ngool.

No taalibaaɓe wonɓe Urusaliima keɓiri hoolaade Sool

26 Nde Sool warnoo Urusaliima ndeen, muuyi hawritinde e taalibaaɓe Iisaa ɓeen. Ammaa ɓe fuu iɓe kula mo, ɓe koolaaki yalla o laatake taalibbo Iisaa goonga goonga.
27 Ndeen Barnabas yaari mo to nulaaɓe ɓeen, haalani ɗum'en no o yiiri Joomiraaɗo ina haalda e makko e laawol ngool, e no o waajorii haala Iisaa e cuusal ley Damas toon.
28 Caggal ɗuum, Sool wondi e maɓɓe, ina naata ina wurtoo ley galleeji maɓɓe Urusaliima, ina waajoroo haala Joomiraaɗo e cuusal.
29 Imo haalda e Alhuudiyankooɓe haalannooɓe geresankoore ɓeen, imo yeddundura e maɓɓe, de kamɓe kaa iɓe piloo warude mo.
30 Nde sakiraaɓe makko goondinɓe ɓeen annditinnoo ɗum ndeen, njaari Sool Kaysariya. Caggal ɗuum, ɓe neli mo Tarsus.
31 Ndeen kawrital goondinɓe ngaal heɓi jam ley Yahuudiya e Galili, kam e Samariya fuu. Ngal ɓeydi semmbe, ngal yehi yeeso e kulol Joomiraaɗo, ngal ɓeydii heewude saabe ballal Ruuhu Ceniiɗo.

No Piyeer danniri yimɓe ley Lidda e Joffe

32 Piyeer ina yiiloo e ley leydi ndiin fuu. O jippanii seniiɓe wonɓe Lidda ɓeen du.
33 O tawi toon gorko nyawɗo mo ɓanndu muuɗum fuu waati, bi'eteeɗo Eneya. O waɗii duuɓi jeetati imo waalii.
34 Piyeer wi'i mo:
—Eneya, Iisaa Almasiihu dannii ma! Umma, moyyin daɗɗo maa!
Wakkati oon pay, o ummii.
35 Wonɓe Lidda e ngenndi Saron fuu nji'i mo, de tuubani Joomiraaɗo.

36 Ley wuro Joffe ina woodi taalibaajo debbo bi'eteeɗo Tabita (maanaa majjum woni «Lewla»). Ɗum woni Dorkas e geresankoore. Imo golla golleeji lobbi, imo waɗana talkaaɓe moyyere.
37 E balɗe ɗeen o nyawi, o maayi. O lootaa, de o wallinaa ley suudu sooro tafon.
38 Wuro Joffe ngoon woɗɗunduraa e Lidda, woodi du, taalibaaɓe ɓeen nani Piyeer ina woni to Lidda toon. Ndelle ɓe neli worɓe ɗiɗo ŋaaroo mo o yottoo ɗum'en law.
39 Piyeer ummii, yaadi e maɓɓe. Nde ɓe njottinoo ndeen, ɓe njaari mo ley suudu sooro toon. Rewɓe talka'en ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi ɓeen fuu ɓattii ɗum ina mboya, ina kolla ɗum saayaaji e kaddule goɗɗe ɗe Dorkas nyo'unoo nde wondunoo e muɓɓen ndeen.
40 Piyeer wurtini yimɓe ɓeen fuu, hofii, ina du'oo. Caggal ɗuum, hucciti e maayɗo oon, wi'i:
—Tabita, umma!
Ndeen Tabita feerti gite muuɗum, yi'i Piyeer, ummii jooɗii.
41 Piyeer nanngi junngo makko, ummini mo. Caggal ɗuum, o noddi seniiɓe ɓeen e rewɓe talkaaɓe ɓeen, o holli ɗum'en Tabita wo buurɗo.
42 Ɗum nanaama e ley Joffe fuu, heewɓe ngoonɗini Joomiraaɗo.
43 Piyeer ɓooyti Joffe balɗe keewɗe to ceeloowo guri bi'eteeɗo Simon.

10

No Piyeer noddiraa to suudu Korneliyus

1 Ley Kaysariya ina woodi gorko bi'eteeɗo Korneliyus. O mawɗo fedde sordaasi'en wi'eteende «fedde Italiyankooɓe».
2 O tinniiɗo e diina, kanko e koreeji makko fuu ɓe hulɓe Laamɗo. Imo sakkana Alhuudiyankooɓe sadakaaji keewɗi, imo waɗa du'aare to Laamɗo wakkati fuu.
3 Nyannde gomma wakkati yamnde tati, o yi'i e ley holleede maleyka ina naata suudu makko. Maleyka oon ina wi'a mo:
—Korneliyus!
4 O ndaari ɗum faa woodi, o huli, o wi'i ɗum:
—Joomam, ɗume?
Maleyka oon wi'i mo:
—Du'aawuuji maa e sadakaaji ɗi ngaɗanɗaa talkaaɓe ɗiin ina mbeli Laamɗo. Laamɗo yeggitaay ma.
5 Nulu joonin worɓe to wuro Joffe, faa noddowa Simon, bi'eteeɗo Piyeer.
6 Imo jippii to ceeloowo guri bi'eteeɗo Simon, mo suudu muuɗum hetti e maayo manngo.
7 Nde maleyka kaaldannooɗo e makko oon dillunoo ndeen, o noddi gollooɓe makko ɗiɗo e sordaasi gooto kulɗo Laamɗo jeyaaɗo e howruuɓe makko.
8 O haalani ɓe ko maleyka oon wi'i ɗuum fuu, o neli ɓe Joffe.
9 Jaango majjum, iɓe ngoni e laawol. Nde worɓe tato ɓeen ɓattinoo wuro ngoon ndeen, Piyeer yeeŋi dow suudu ɗo weeri ɗoon wakkati hakkunde naange faa waɗa du'aare.
10 O yolbii sanne, imo yiɗi nyaamude. Nde ɓe moyyinanta o nyaamdu ndeen, Laamɗo holli mo.
11 O yi'i kammu udditii, de huunde wa'unde hono disaare mawnde ina jippinee e leydi. Coɓɓuli muuɗum nay fuu ina kaɓɓaa.
12 Sii daabaaji fuu ɗi koyɗe nay, e kulle ladooje, kam e sii pooli fuu ina ngoni e mayre.
13 Daande wi'i mo:
—Piyeer, umma, hirsu, nyaam!
14 Piyeer wi'i:
—A'aa, abada Joomiraaɗo! Abada mi nyaamaay ko harmi naa ko tuuni.
15 Daande ndeen wi'i mo katin:
—Taa harmin ko Laamɗo laaɓini.
16 Ɗum waɗi noon kile tati. Ndeen disaare ndeen yeentinaa dow kammu.
17 Piyeer ina wemmbii dow ko hollaa ɗuum, ko ɗum fiirtata. Tawi worɓe ɓe Korneliyus nelunoo ɓeen, yamiino galle Simon, de joonin ɓe ngari. Ɓe ndarii e dammbugal.
18 Ɓe noddi, ɓe yami yalla Simon bi'eteeɗo Piyeer ɗoon jippii.
19 Piyeer ina heddii na miiloo dow ko yi'i ɗuum, faa Ruuhu wi'i ɗum:

—Worɓe tato ina pile.
20 Umma, jippa, njaadaa e maɓɓe
tawa a sikkitiraay, sabo miin nuli ɓe.
21 Piyeer jippii, wi'i worɓe ɓeen:
—Inani kam, miin woni mo pi-
lotoɗon oon. Ɗume waddi on?
22 Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Korneliyus mawɗo sordaasi'en
neli min. O gorko dartiiɗo,
kulɗo Laamɗo, mo lenyol Alhu-
udiyankooɓe fuu seedanii moyyere.
Maleyka ceniiɗo yamirii mo min
nodde, ngaraa suudu makko, faa o
nana waaju maaɗa.
23 Piyeer silmini ɓe, weerni ɓe
jemma oon.
Jaango majjum, o ummii, o dillidi
e maɓɓe. Sakiraaɓe woɓɓe jeyaaɓe
Joffe njaadi e makko.
24 Jaango majjum katin ɓe njottii
ngalluure Kaysariya. Korneliyus
ina heɗinoo ɓe, noddi sakiraaɓe
muuɗum e yigiraaɓe muuɗum
ɓadiiɓe.
25 Nde Piyeer naatannoo ndeen,
Korneliyus jaɓɓii ɗum, sujidani ɗum.
26 De Piyeer ummini mo, wi'i:
—Umma, sabo miin du mi neɗɗo
tan.
27 Piyeer ina haalda e makko, faa ɓe
naati suudu nduun, tawi toon yimɓe
heewɓe ina kawriti.
28 O wi'i ɓe:
—Oɗon anndi daganaaki Alhu-
udiyanke jokkundura e mo wanaa
Alhuudiyanke, naa weerande ɗum.
Ammaa Laamɗo hollii kam taa mi
ndaarda fay gooto karmuɗo naa
tuunɗo.
29 Ɗum waɗi nde nelanɗon kam
ndeen, mi warii, mi salaaki. Ɗum
le, kaalanee kam, saabe ɗume nod-
dirɗon kam?
30 Korneliyus jaabii, wi'i:
—Hannden woni balɗe nay, miɗo
waɗa du'aare ley suudu am e wakkati
hono o, yamnde tati ni, faa gorko
mo kaddule jalbooje wari, darii yeeso
am,
31 wi'i: «Korneliyus, Laamɗo jaa-
banake ma du'aawuuji maa e
sadakaaji maa.
32 Joonin, nulu e wuro wi'eteengo
Joffe, noddaneɗaa Simon, bi'eteeɗo
Piyeer. Imo jippii to ceeloowo guri
bi'eteeɗo Simon, mo suudu muuɗum
hetti e maayo manngo.»
33 Ɗum waɗi de nelumi nod-
doweɗaa wakkati oon. A gaynii ko
ngarɗaa ɗuum. Joonin min fuu inani
min yeeso Laamɗo faa min kettindoo
ko Joomiraaɗo yamiri ma mbaajoɗaa
min fuu.
34 Ndeen Piyeer fuɗɗi haalude, wi'i:
—Joonin mi yi'ii goonga jaati
Laamɗo ɓurdintaa yimɓe.
35 Neɗɗo kuloowo mo, gaɗoowo
ko fonnditii, o jaɓan ɗum ko lenyol
muuɗum laatii fuu.
36 Oɗon anndi konngol ngol
Laamɗo nuldi ɓiɓɓe Israa'iila ngool.
Konngol lobbol ngool na holla jam na
heɓiree saabe Iisaa Almasiihu, kam
woni Joomiraaɗo yimɓe fuu.
37 Oɗon anndi kabaaru o huuɓii
leydi Yahuudiya fuu. Ɗum fuɗɗii gilla
Galili, caggal ko Yaayaa waajii yimɓe
loote batisima.
38 Oɗon anndi no Laamɗo suɓorii
Iisaa Nasaraatuujo oon, no jippiniri
e muuɗum Ruuhu Ceniiɗo e baawɗe.
Oɗon anndi no Iisaa yiilorii e nokku-
uje fuu ina golla golleeji lobbi, ina
danna ɓe Ibiliisa jaalii na torra fuu,
sabo Laamɗo ina wondi e muuɗum.
39 Minen, min seedeeɓe ko o golli
Yahuudiya e ko o golli Urusaliima
fuu. Ɓe ɓili o e leggal palaangal, ɓe
mbari mo.
40 Ammaa Laamɗo iirtinii mo
nyannde tataɓerde, de ɓangini mo
hakkunde amin.
41 Kaa wanaa yimɓe fuu o ɓangani.
O ɓanganii seedeeɓe ɓe Laamɗo ar-
tii suɓaade ɓeen, minen nyaamduɓe
e makko de njardi e makko caggal
iirtagol makko ɓeen.
42 O yamirii min mbaajoo yimɓe,
min ceedoo kanko woni mo Laamɗo
waɗi carotoodo wuurɓe e maayɓe.
43 Kanko du woni mo annabaaɓe
fuu ceedanii, mbi'i goondindo mo fuu
heɓan yaafaneede hakkeeji muuɗum
saabe innde makko.
44 Wakkati Piyeer waajotoo waaju
oon ndeen, Ruuhu Ceniiɗo jippii e
hettindiiɓe ɓeen fuu.

45 Alhuudiyankooɓe goondiinɓe wardunooɓe e Piyeer ɓeen fuu ɗum haaynii ɗum'en, no dokkal Ruuhu Ceniiɗo ngaal saakorii e yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe ni.
46 Sabo iɓe nana yimɓe ɓeen ina kaala e ɗemle janane, na njetta Laamɗo. Ndeen, Piyeer jaabii, wi'i:
47 —Yimɓe ɓeen keɓii Ruuhu Ceniiɗo hono no meeɗen ni. Moy waawi haɗude ɓe looteede lootagal batisima?
48 O yamiri ɓe mbatisiree e innde Iisaa Almasiihu. Caggal ɗuum, ɓe nyaagii mo o wonda e maɓɓe balɗe seeɗa.

11

No Piyeer jaaborii kawrital goondiinɓe gonngal Urusaliima

1 Nulaaɓe e sakiraaɓe wonɓe Yahudiya ɓeen nani yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe du keɓii konngol Laamɗo.
2 Nde Piyeer yeentunoo Urusaliima fu, goondiinɓe tilsinɓe taadagol ɓeen peli ɗum,
3 mbi'i:
—A jippanake yimɓe ɓe taadaaki, a nyaamdii e muɓɓen!
4 Ndeen Piyeer haalani ɓe ko waɗi ɗuum gilla e fuɗɗoode faa e timmoode, wi'i:
5 —Wuro Joffe ngonnoomi, miɗo du'oo faa nji'umi e ley holleede huunde ɓanganii kam. Huunde wa'unde hono disaare mawnde nde coɓɓuli muuɗum nay fuu kaɓɓaa, ina jippinee yuuwde e kammu warde to am.
6 Taykiimi nde faa woodi, nji'umi daabaaji fuu ɗi koyɗe nay, e kulle ladde e ladooje e sii pooli fuu.
7 Nanumi daande ina wi'a kam: «Piyeer, umma, hirsu, nyaam!»
8 Mbiimi: «A'aa, abada Joomiraaɗo! Abada mi nyaamaay ko harmi naa ko tuuni.»
9 Daande dow kammu ndeen jaabitii kam katin, wi'i: «Taa harmin ko Laamɗo laaɓini.»
10 Ɗum waɗi noon kile tati. Caggal ɗuum, kulle ɗeen fuu yeentinaa dow kammu.
11 De wakkati oon pay, worɓe tato nulaaɓe to am yuuruɓe Kaysariya ngari to suudu ɗo min ngonnoo ɗoon.
12 Ruuhu Ceniiɗo wi'i kam mi yaada e maɓɓe taa mi sikkitira fay huunde. Sakiraaɓe njeegomo ɓee ɗo njaadi e am, de min naaddi suudu Korneliyus.
13 O haalani min no o yiiri maleyka ina darii ley suudu makko ina wi'a mo: «Nulu e wuro wi'eteengo Joffe noddaneɗaa Simon bi'eteeɗo Piyeer.
14 O haalante haalaaji kisinoowo ma, aan e koreeji maa fuu.»
15 Nde puɗɗumi haalude ndeen, Ruuhu Ceniiɗo jippii e maɓɓe hono no jipporinoo e meeɗen arande ni.
16 Ndeen, miccitiimi konngol ngol Joomiraaɗo wi'unoo: «Yaayaa batisirannoo ndiyam, ammaa onon, on mbatisirte Ruuhu Ceniiɗo.»
17 Si Laamɗo fonndii en e maɓɓe, hokkii ɓe ko hokkunoo en ɗuum nde ngoondiinnoɗen Joommen Iisaa Almasiihu ndeen, ndelle miin wo mi moy? Yalla miɗo waawi haɗude Laamɗo naa?
18 Nde ɓe nannoo ɗum ndeen, ɓe ndeyyinii, iɓe njetta Laamɗo, iɓe mbi'a:
—Laamɗo tuubinii yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe du faa keɓa nguurndam ngoongalajam.

No Kabaaru Lobbo waajoraa ley Antiyoki

19 Nde Etiyen waranoo ndeen, goondiinɓe torraama faa cankitii. Woɓɓe njehi faa Finisi e Kipirus e Antiyoki. Iɓe mbaajoo Alhuudiyankooɓe tan konngol ngool.
20 Ammaa goondiinɓe woɓɓe yuurooɓe Kipirus e Sireene naati Antiyoki ina mbaajoo Kabaaru Lobbo haala Iisaa Joomiraaɗo oon hakkunde Geresankooɓe.
21 Baawɗe Joomiraaɗo ina ngondi e maɓɓe. Yimɓe heewɓe ngoondiini, tuubi, ngarti to Joomiraaɗo.
22 Kawrital goondiinɓe wonɓe Urusaliima ngaal nani kabaaru gaɗuɗo Antiyoki oon, neli toon Barnabas.

23 Nde oon yottinoo de yi'i e maɓɓe
moyyere Laamɗo fu, seyii, tindini ɓe
fuu ɓe tinnoo, ɓe tabita e Joomiraaɗo
e ɓerɗe laaɓuɗe.
24 Barnabas wo gorko lobbo, keb-
binaaɗo Ruuhu Ceniiɗo e goondinal.
Jamaa keewɗo goondini Joomiraaɗo
saabe makko.
25 Caggal ɗuum, Barnabas yehi Tar-
sus faa filowoo Sool.
26 Nde o yiitunoo ɗum ndeen, o
yaari ɗum Antiyoki. Ɓe ngondi e
kawrital goondinɓe wonɓe toon ɓeen
hitaande hiɓɓunde, ɓe njanngini
yimɓe heewɓe. Taalibaaɓe wonɓe
Antiyoki ɓeen artii fuu wi'eede
Almasiyankooɓe.
27 E balɗe ɗeen, annabaaɓe ley
goondinɓe yuurii Urusaliima ngari
Antiyoki.
28 Gooto maɓɓe bi'eteeɗo Agabus,
ummii, darii, holliri saabe Ruuhu
rafo manngo waɗan ley laamu Roma
fuu. (Woodi, rafo ngoon waɗii e
laamu kaananke mawɗo bi'eteeɗo
Kalawdiyus.)*
29 Taalibaaɓe ɓeen anniyii hawrun-
durde mballa, mono fuu ko waawi,
faa ɓe nelda sakiraaɓe maɓɓe wonɓe
Yahuudiya ɓeen.
30 Ɓe ngaɗi ɗum, ɓe nuldi mballa
kaan e juuɗe Barnabas e Sool faa
kokkowa mawɓe kawrital Urusali-
ima.

12

No goondinɓe torriraa

1 Wakkati oon, kaananke bi'eteeɗo
Hirudus fuɗɗi torrude woɓɓe ley
kawrital goondinɓe ngaal.
2 O yamiri Yaakuuba sakiike
Yuhanna oon wardee kaafaahi.
3 Nde o yiinoo iɗum weli Alhu-
udiyankooɓe ndeen, o nanngi Piyeer
du. Ɓum hawri e wakkati iidi buuru
mo wattaaka rabilla.
4 Nde o nanngunoo Piyeer ndeen,
o ommbi ɗum ley kasu. O yamiri
pecce sordaasiiɓe nay loomtundura e
haybugol ɗum, fedde fuu yimɓe nayo.
O anniyii yaarude ɗum yeeso yimɓe
fuu, si iidi Faltagol tilake.
5 Ɓum waɗi de Piyeer haybaa e
ley kasu nguun, ammaa kawrital
goondinɓe ngal selaay nyaaganaade
mo Laamɗo.
6 Nde Hirudus anniyinoo yaarude
mo sariya ndeen, jemma oon imo
ɗaanii hakkunde sordaasiiɓe ɗiɗo,
imo haɓɓiraa callali ɗiɗi. Ndaa-
rooɓe woɓɓe du ina kayba dammbu-
gal kasu ɗoon.
7 Wakkati oon, maleyka Joomi-
raaɗo wari to makko, annoora yayni
ley suudu nduun. Maleyka meemi
mo, findini mo, wi'i:
—Umma law!
Ndeen callali ɗiin kaɓɓitii, yuwi e
juuɗe makko, caami.
8 Maleyka oon wi'i mo:
—Haɓɓa kaɓɓorgol maa, ɓorna paɗe
maa.
Piyeer waɗiri noon. Maleyka oon
wi'i mo:
—Waana suddamaare maa,
njokkaa kam.
9 Piyeer wurtii, jokki mo, de o faa-
maay ko maleyka oon waɗata ɗuum
wo goonga. Imo miiloo wo o yi'u ɗum
ley holleede.
10 Ɓe paltii kayboowo arandeejo
oon e ɗiɗaɓo fuu. Ɓe njottii damm-
bugal njamndi naarrugal ngalluure
ndeen. Ngal omtanii hoore maggal
yeeso maɓɓe. Ɓe njalti, ɓe njokki
laawol ngool. Wakkati oon, maleyka
oon seedi e makko.
11 Hakkillo Piyeer warti, wi'i:
—Joonin mi tannyorii Joomiraaɗo
nuli maleyka muuɗum, faa hisina
kam e junngo Hirudus e ko Alhu-
udiyankooɓe njelinoo faa mi waɗee
fuu.
12 Nde o faamunoo ko waɗi fu, o
yehi suudu Mariyama, inna Yuhanna
bi'eteeɗo Marku. Toon yimɓe heewɓe
kawriti ina ngaɗa du'aare.
13 Nde Piyeer gokkinoo dammbu-
gal galle toon ndeen, golloowo debbo

* **11:28** Kalawdiyus wo kaananke Roma mawɗo njoyaɓo. O laamake hakkunde duuɓi 41 e 54 caggal rimeede Iisaa. Taariki jamaanu oon ina holla rafo manngo waɗii ley laamu Roma fuu hakkunde duuɓi 46 e 48 caggal rimeede Iisaa.

bi'eteeɗo Roda ɓattitii faa ndaara wo moy.
14 Nde o annditinnoo daande Piyeer ndeen, o yeggiti omtude dammbugal ngaal no o foti seyaade. O doggi, o naatowi, o humpiti ɓe wo Piyeer darii dammbugal toon.
15 Ɓe mbi'i mo:
—A kaaŋaaɗo!
Ammaa imo heddii siinude sikke walaa wo ɗum Piyeer. Ɓe mbi'i katin:
—Ɗum wo maleyka makko.
16 De ɗum fuu Piyeer ina heddii ina gokkoo. Nde ɓe udditinnoo, ɓe njiinoo mo ndeen, ɗum haaynii ɓe sanne.
17 O huncani ɓe junngo faa ɓe ndeyyinoo, o fillanii ɓe no Joomiraaɗo yaltiniri mo kasu, o wi'i:
—Kaalanee ɗum Yaakuuba, kam e sakiraaɓe woɓɓe ɓeen.
Caggal ɗuum, o yalti, o yehi nokku goɗɗo.
18 Nde weetunoo fu, fitina mawɗo ummii hakkunde sordaasiiɓe ɓeen. Iɓe yamundura noy Piyeer waɗi.
19 Hirudus yamiri ɓe piloo ɓe nannga mo, ammaa ɓe njiitaay mo. Ndelle o yami ndaarooɓe ɓeen ko laatii, de o yamiri ɓe mbaree. Caggal ɗuum, Hirudus jippii Yahuudiya, yehi Kaysariya jooɗowii toon.

No Hirudus maayiri maayde bonnde

20 Hirudus tikkani yimɓe Tirus e Sidon. De yimɓe ɓeen kaa muuyaay noon, sabo wo leydi makko ndiin ɓe keɓata nyaamdu. Ndelle ɓe ndawridi, ɓe nuli woɓɓe nyaagoo faa ɓe ndewra e makko. Ɓe paamiri e Bilastus dawranoowo gollooɓe kaananke.
21 Ɓe itti nyalaande faa ɓe kaalda e Hirudus kaananke oon. Nde nyannde ndeen yottinoo fu, o ɓornii kaddule kaananke, o jooɗii dow jooɗorgal laamu, o haaldi e maɓɓe.
22 Yimɓe ɓeen peekii, mbi'i:
—Ɗum wo daande laamɗo, wanaa daande neɗɗo!
23 Wakkati oon fu, maleyka Joomiraaɗo fiyi Hirudus, sabo o hokkitaay Laamɗo teddeengal muuɗum. O yumi gilɗi, o maayi.
24 Ammaa konngol Laamɗo ngool ina yaara yeeso, ina ɓeyda sankitaade.
25 Nde Barnabas e Sool tilinoo e golle muɓɓen Urusaliima fu, ɓe njeccodii e Yuhanna bi'eteeɗo Marku.

Jahaangal Pool aranal

13

No Barnabas e Pool nuliraa faa ngolla golle Laamɗo

1 Annabaaɓe e jannginooɓe ina ngoni ley kawrital goonɗinɓe gonngal Antiyoki ngaal. Kamɓe ngoni Barnabas e Simeyon noddirteeɗo Ɓaleejo e Lukiyus mo Sireene e Manahen, mawnidinɗo e Hirudus hooreejo leydi oon, kam e Sool.
2 Nyannde gomma iɓe teddina Joomiraaɗo tawi iɓe ngondi e suumayeere, ndeen Ruuhu Ceniiɗo wi'i ɓe:
—Cenndanee kam Barnabas e Sool saabe gollal ngal noddirmi ɓe ngaal.
3 Caggal suumayeere e du'aare maɓɓe, ɓe njowi juuɗe maɓɓe e dow yimɓe ɗiɗo ɓeen, ɓe nuli ɗum'en.
4 Nii Ruuhu Ceniiɗo nuliri ɓe. Ɓe njehi Selewkiya, ɓe naati laana maayo manngo ɓe ponndii ruunde* Kipirus.
5 Nde ɓe njottinoo Salamis dow ruunde ndeen, ɓe mbaajii konngol Laamɗo ley cuuɗi Alhuudiyankooɓe baajorɗi. Yuhanna bi'eteeɗo Marku ina wondi e maɓɓe, ina walla ɓe.
6 Ɓe peyyiti ruunde ndeen faa ɓe njottii ngalluure wi'eteende Pafos. Toon ɓe tawi daggada Alhuudiyanke bi'eteeɗo Bar-Iisaa, biitotooɗo wo annabaajo.
7 Wo o howruujo kaananke bi'eteeɗo Sergiya Pool. Oon wo jom hakkillo. O noddi Barnabas e Sool sabo imo yiɗi nanude konngol Laamɗo.
8 Ammaa Elimas mo inndem fiirtata «daggada» oon salake ɓe. Imo

* **13:4** Ruunde wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo.

filoo bonnitinde goondinal kaananke oon.
9 Ndeen Sool bi'eteeɗo Pool, kebbinaaɗo Ruuhu Ceniiɗo, ndaari mo faa woodi,
10 wi'i:
—Bii Ibiliisa! Aan keewɗo jamba e hiila, ganyo ko laaɓi fuu! A selataa oonyude laabi Joomiraaɗo ponnditiiɗi naa?
11 Joonin jukkungo Joomiraaɗo saaman e maaɗa, a wuman, a yi'ataa naange faa sardi† oon yottoo.

Wakkati oon ni, gite makko cuddini, ɗe niɓɓi. Imo memmemta, imo filoo ɗowoowo.
12 Nde kaananke oon yi'unoo ko wadi ɗuum ndeen, goondini Iisaa. Waaju haala Joomiraaɗo kaan haaynake ɗum.

No Pool waajorii ley ngalluure Antiyoki

13 Pool e yaadiraaɓe muuɗum naati laana maayo manngo, ndilli Pafos, njottii Perge ley leydi Pamfiliya. Ɓoon Yuhanna bi'eteeɗo Marku seedi e maɓɓe, yeccii Urusaliima.
14 Ɓe ndilli Perge, ɓe ngari Antiyoki ley leydi Pisidiya. Ɓe naati waajordu nyalaande fowteteende, ɓe njoodii.
15 Caggal janngeede Tawreeta Muusaa e dewte annabaaɓe, hooreeɓe waajordu nduun neli ɓe noddee ɓe ngara yeeso muɓɓen. Ɓe mbi'i:
—Sakiraaɓe, si oɗon njogii haala cemmbinooha yimɓe ɗo fu, kaalee.
16 Pool ummii, hunci junngo muuɗum faa ɓe kakkilana ɗum, wi'i:
—Israa'iilankooɓe e hulɓe Laamɗo woɓɓe, kettinee:
17 Laamɗo Israa'iilankooɓe oon suɓake maamiraaɓe meeden, teddinii lenyol maɓɓe nde ngol hoɗoynoo leydi Misira ndeen. O yaltiniri ɓe toon baawɗe makko.
18 O munyanii‡ ɓe ley ladde faa wadi duuɓi capanɗe nay.
19 Caggal ko o halki lenyi jeɗɗi e ley leydi Kanaana, o hokki ndi yimɓe makko ndona ndi.
20 Ko ɓe ngoni ley Misira faa warde ko ɓe naati leydi Kanaana fu wadii hono duuɓi keme nay e capanɗe joy. Caggal ɗuum, o hokki ɓe sarotooɓe faa jamaanu annabi Samuwiila.
21 Nde ɗum faltinoo ndeen, ɓe nyaagii Laamɗo hokka ɓe kaananke. Laamɗo hokki ɓe Sawulu ɓii Kis yuuruɗo e lenyol Benyamin. Oon laamii ɓe duuɓi capanɗe nay.
22 Ndeen Laamɗo ɓorti Sawulu, hokki Daawda laamu. O haali kabaaru muuɗum, o wi'i: «Mi heɓii Daawda ɓii Yesa gorko belnoowo ɓernde am, gaɗoowo muuyɗe am fuu.»
23 E yuwdi makko Laamɗo wurtini Iisaa, kisinoowo Israa'iila no aadorinoo noon.
24 Fadde Iisaa warude, Yaayaa waajake yimɓe Israa'iila fuu tuuba, lootee lootagal batisima.
25 Katin, nde Yaayaa timminannoo golle muuɗum ndeen, wi'i ɓe: «Mi wanaa mo miiloton ngonumi oon. Ammaa ina woodi garoowo caggal am, mo mi fotaay fay e haɓɓitinde ɓoggi paɗe muuɗum.»
26 Sakiraaɓe, onon yuwdi Ibrahiima e hulɓe Laamɗo woɓɓe, wo enen nuldaa kabaaru kisinoowo o.
27 Sabo wonɓe Urusaliima ɓeen e hooreeɓe muɓɓen fuu annditaay Iisaa. Katin du ɓe paamaay haalaaji annabaaɓe janngeteeɗi nyalaande fowteteende fuu. Annabaaɓe ɓeen mbi'ii Iisaa sarete. Ko ɓe carii mo ɗuum, ɓe tabintinii haalaaji ɗiin.
28 Fay si taweede ɓe keɓaay daliili fuu no ɓe mbarda mo, ɓe nyaagake Pilaatu o waree.
29 Nde ɓe ngollunoo ko Binndi ɗiin mbi'i e makko ɗuum faa hiɓɓi ndeen, ɓe njippini mo e leggal palaangal, ɓe ngadi mo e saabeere.
30 Ammaa Laamɗo iirtinii mo.
31 Balɗe keewɗe o ɓangani wondunooɓe e makko ɓeen gilla Galili faa Urusaliima. Ɓeen ngoni seedantooɓe mo yeeso yimɓe joonin.
32 Minen, miɗen ngaddana on

† **13:11** sardi wo wakkati podanoodo. ‡ **13:18** Won binndi bi'udiO nyaamnii ɓe.

Kabaaru Lobbo: ko Laamɗo aadaninoo maamiraaɓe meeɗen ɗuum,
33 yottinanii en, enen taaniraaɓe muɓɓen. O waɗii ɗum e ley ko o iirtini Iisaa. Noon winndiraa ley jimol Jabuura suura ɗiɗi:
«Wo a ɓiyam, hannden mi laatake Baaba maa.»§
34 Katin du, Laamɗo iirtinii mo e hakkunde maayɓe, accaay ɓanndu makko nyoli. Noon haaldunoo nde wi'unoo:
«Mi hokkan on barkeeji ceniiɗi ɗi mbonataa,
ɗi podaninoomi Daawda ɗiin.»*
35 Ɗum waɗi de o wi'i e Jabuura suura goɗɗo:
«A accataa Ceniiɗo maa nyola.»†
36 Daawda gollii ko Laamɗo muuyi golla e jamaanu muuɗum. Caggal ɗuum, o maayi. Ɓanndu makko hawrunduraa e maamiraaɓe makko, ndu nyoli.
37 Ammaa mo Laamɗo iirtini oon nyolaay.
38 Sakiraaɓe, anndee wo saabe makko de mbaajaɗon yaafeede hakkeeji.
39 Tawreeta Muusaa waawaa waɗude neɗɗo ponnditiiɗo. De kanko kaa, goondindo mo fuu, o ndaardan ɗum ponnditiiɗo.
40 Ɗum le, kaybee taa ko annabaaɓe cappinoo ɗuum hewtoo on:
41 «Onon jalnortooɓe golle am, ndaaree,
de ɗum haaynoo on, de kalkon!
Sabo mi waɗan goɗɗum e ley wakkati moodon,
mo on ngoondintaa fay si neɗɗo haalannoo on.»‡
42 Caggal Pool e Barnabas njaltii waajordu nduun, jamaa oon nyaagii ɓe ɓe ngarta fowteteende waroore, faa ɓe njaha yeeso e waaju maɓɓe.
43 Caggal ko kawrital ngaal waɗi ɗuum, Alhuudiyankooɓe heewɓe e naatuɓe e diina muɓɓen njokki Pool e Barnabas. Ɓeen ɗiɗo fuu ina kaalda e maɓɓe, ina tindina ɓe ɓe keddoo e moyyere Laamɗo.
44 Fowteteende jokkunde ndeen, yimɓe ngalluure ndeen fuu kawriti faa kettinoo konngol Laamɗo.
45 Ammaa nde Alhuudiyankooɓe ɓeen njiinoo jamaa oon ndeen, kiram naati ɓe. Iɓe njedda ko Pool waajotoo ɗuum, iɓe njenna ɗum.
46 Ndeen Pool e Barnabas kaaldirani ɓe tannyoral, mbi'i:
—Waajibi onon min artotoo haalande konngol Laamɗo ngol. Ammaa saabe on paɗɗii ngol, on ndaardaay ko'e moodon oɗon poti heɓude nguurndam nduumiiɗam, min njahan to yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe.
47 Sabo inan ko Joomiraaɗo yamiri min:
«Mi darnii ma faa laatanoɗaa lenyi ɗiin annoora,
faa kisinaa haddi adunaaru ndu fuu.»§
48 Nde yimɓe lenyi goɗɗi ɗiin nannoo haalaaji ɗiin ndeen, ceyii, teddini konngol Joomiraaɗo ngool. Ɓe Laamɗo suɓanii nguurndam nduumiiɗam ɓeen fuu ngoondini.
49 Konngol Joomiraaɗo ngool sankitii e leydi ndiin fuu.
50 Ammaa Alhuudiyankooɓe ɓeen ummini hakkillooji rewɓe rewooɓe Laamɗo saahiiɓe, kam e mawɓe ngalluure ndeen. Ɓe ummini torra dow Pool e Barnabas, ɓe ndiiwi ɗum'en leydi maɓɓe.
51 Kam'en du piɗɗi colla koyɗe muɓɓen e maɓɓe, de njehi Ikoniya.
52 Taalibaaɓe ɓeen kebbinaa seyo e Ruuhu Ceniiɗo.

14

No Pool e Barnabas mbaajorii ley wuro Ikoniya

1 Ley Ikoniya du Pool e Barnabas naati e ley waajordu Alhuudiyankooɓe. Ley ko ɓe mbaajii ɗuum, Alhuudiyankooɓe e yimɓe lenyi goɗɗi heewɓe ngoondini.
2 Ammaa Alhuudiyankooɓe saliiɓe goondinde ɓeen ummini hakkillooji lenyi goɗɗi, mbonni ɓerɗe muɓɓen

§ **13:33** Jabuura 2.7. * **13:34** Esaaya 55.3. † **13:35** Jabuura 16.10. ‡ **13:41** Habakuk 1.5. § **13:47** Esaaya 49.6.

faa mbanya sakiraaɓe goondinɓe ɓeen.
3 Ammaa ɗum fuu haɗaay ɓe ɓooyude toon, iɓe mbaajoroo haala Joomiraaɗo cuusal, iɓe kolla hinney Joomiraaɗo. Yimɓe ɓeen annditii ko ɓe mbaajotoo ɗuum wo goonga, sabo Laamɗo hokki ɓe baawɗe waɗude maandeeji kaayniiɗi e golleeji kaayniiɗi.
4 Yimɓe wuro ngoon peccii: woɓɓe keedani Alhuudiyankooɓe, woɓɓe du keedani nulaaɓe ɓeen.
5 Yimɓe lenyi goddi e Alhuudiyankooɓe e ardiiɓe muɓɓen anniyii torrude ɓe e wardude ɓe kaaye.
6 Nde ɓe maatunoo ɗum ndeen, ɓe ndoggani Listara e Derbe e gure seraaji muɓɓen ley leydi Likoniya.
7 Toon du iɓe mbaajoo Kabaaru Lobbo oon.

No Pool e Barnabas mbaajorii ley wuro Listara

8 Ley Listara ɗoon ina woodi gorko bonnguujo, dimdaaɗo e bonngaaku. Abada o yahaay e koyɗe makko.
9 Imo hettinii waaju Pool. Pool ndaari mo, yi'i o goondinii faa imo waawi danneede,
10 haali semmbe, wi'i:
—Umma, dara e koyɗe maa!
Gorko oon gurbitii, darii, ina yaha.
11 Nde yimɓe ɓeen njiinoo ko Pool waɗi ɗuum ndeen, mbulli, mbi'i e ley haala Likoniya'en:
—Alla'en njippake dow meeɗen, na nanndinkinii e yimɓe!
12 Ɓe inndiri Barnabas «Jewus», ɓe inndiri Pool du «Hermes»,* sabo Pool wonnoo kaaloowo.
13 Suudu tooru maɓɓe wi'eteendu Jewus ina woni yaasin ngalluure toon. Almaami oon yuuri toon waddi ga'i maysiniraaɗi pinndi to dammbuɗe narruɗe ngalluure toon. Kanko e yimɓe ɓeen ina njiɗi waɗude ɗi kirsamaaji.
14 Ammaa nde Barnabas e Pool nannoo ɗum ndeen, ɗum metti ɗum'en faa ceeki kaddule muɓɓen, kenyanii jamaa oon ina peekoo,
15 ina mbi'a:
—Worɓe, ɗume ngaɗoton ɗo? Minen du min yimɓe hono mooɗon. Miɗen mbaajoo Kabaaru Lobbo oon faa tuubon, celon golleeji ɓoli ɗi, ngarton e Laamɗo buurɗo, taguɗo kammu e leydi e maayo manngo e ko woni e muɓɓen fuu.
16 E jamaanuuji paltiiɗi ɗiin o accii lenyi fuu njokka laabi muɓɓen.
17 E ɗum fuu, imo golla ko woodi faa ɗum seedanoo mboodirka makko. Imo tomnana on yuwoonde, imo ɓenndinana on nyaamri e wakkati muuɗum. Imo waaltinira hakkillooji mon nyaamdu e seyo.
18 No Pool e Barnabas mbaajorii nii fu, faa hannden wo e semmbe kaɗiri jamaa oon hirsande ɗum'en ga'i ɗiin.
19 Caggal ɗuum, Alhuudiyankooɓe yuuri Antiyoki e Ikoniya. Ɓe keɓi hakkillooji yimɓe ɓeen faa limni Pool kaaye. Ɓe ndaasi ɗum, ɓe njoppowi ɗum faa caggal wuro ngoon, sabo ɓe miilii wo maayɗo.
20 Ammaa nde taalibaaɓe ɓeen ngarnoo piilii mo ndeen, o ummii, o soyyitii ley wuro ngoon.

No Pool e Barnabas njeccorii Antiyoki

Jaango majjum, o yaadi e Barnabas wuro wi'eteengo Derbe.
21 Nde ɓe mbaajinoo toon Kabaaru Lobbo fu, yimɓe heewɓe laatii taalibaaɓe Iisaa. Caggal ɗuum, ɓe njeccii Listara e Ikoniya, kam e Antiyoki.
22 Iɓe ɓeydana taalibaaɓe semmbe, iɓe tindina ɗum'en keddoo e goondinal, iɓe mbi'a:
—Sanaa tampen tampiriiji keewɗi fadde men e naatude laamu Laamɗo.
23 E ley kawrite goondinɓe ɗeen fuu, ɓe cuɓanii ɗum'en mawɓe. Caggal ɗuum, ɓe cuumii, ɓe ndu'ii, ɓe kalfini ɗum'en Joomiraaɗo mo ɓe ngoondini oon.
24 Nde ɓe ceekunoo leydi Pisidiya ndeen, ɓe ngari leydi Pamfiliya.

* **14:12** E ley diina Geresankooɓe Jewus woni hooreejo tooruuji, Hermes woni nelaaɗo majji.

25 Ɓe mbaajii konngol ngol ley
wuro Perge. Caggal ɗuum, ɓe njip-
powii Ataliya.
26 Toon ɓe naati laana maayo man-
ngo, ɓe pornyii Antiyoki ɗo ɓe kalfi-
nanoo moyyere Laamɗo faa ɓe ngolla
gollal ngal ɓe tilii ngaal.
27 Nde ɓe njottinoo ndeen,
ɓe kawrunduri yimɓe kawrital
goondinɓe ngaal, ɓe kaalani ngal no
Laamɗo nawtorii ɓe, no o omtirani
yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe
dammbugal goondinal.
28 Ɓe keddii ɗoon faa ɓooyti, iɓe
ngondi e taalibaaɓe ɓeen.

15

Haala kawrital gaɗaangal Urusaliima

1 Yimɓe woɓɓe yuuri Yahuudiya
ngari Antiyoki, ina njanngina saki-
raaɓe ɓeen, ina mbi'a:
—Si on taadiraaka hono no Muusaa
wi'iri noon fu, on kisataa.
2 Pool e Barnabas pooɗunduri e
maɓɓe, ndukidi e maɓɓe faa tiiɗi.
Ndelle ɓe tabintini nelde Pool e Barn-
abas e yimɓe woɓɓe faa Urusaliima,
ɓe kaaldowa e nulaaɓe e mawɓe
goondinɓe ɓeen dow majjum.
3 Ndelle kawrital goondinɓe ngaal
neli ɓe. Ɓe peyyiti leyɗe Finisi e
Samariya, iɓe kaalana goondinɓe
toon haala tuubugol yimɓe ɓe nganaa
Alhuudiyankooɓe. Ɗum laatanii
sakiraaɓe ɓeen fuu seyo manngo.
4 Nde ɓe njottinoo Urusaliima
ndeen, kawrital goondinɓe ngaal e
nulaaɓe e mawɓe ɓeen njaɓɓii ɓe. Ɓe
kaalani ɗum'en ko Laamɗo gollitiri
ɓe.
5 Ammaa woɓɓe ley goondinɓe
jeyaaɓe e fedde Farisa'en ummii,
mbi'i:
—Waajibi ɓe taadee, ɓe njamiree
jokkude Tawreeta Muusaa.
6 Nulaaɓe e mawɓe ɓeen kawriti faa
ndaara haala kaan.
7 Caggal ko haalaaji ɗiin keewii,
Piyeer ummii, wi'i ɓe:
—Sakiraaɓe, oɗon anndi Laamɗo
suɓake kam e ley mooɗon gilla ko
ɓooyi. O suɓake kam faa mi waajoo
Kabaaru Lobbo oon hakkunde yimɓe
ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe, faa ɓe
nana, ɓe ngoondina.
8 Laamɗo anndudo ɓerɗe oon hollii
jaɓanii ɓe, nde hokkunoo ɓe Ruuhu
Ceniiɗo hono no meeɗen ni.
9 Walaa fuu ko o senndiri en e
maɓɓe, e ley ko o laaɓiniri ɓerɗe
maɓɓe e goondinal.
10 Joonin, ko waɗi de oɗon
ndaartindoo Laamɗo? Oɗon njowa
e taalibaaɓe ɓeen donngal ngal
enen e maamiraaɓe meeɗen fuu en
mbaawaay ronndaade.
11 A'aa. Wo moyyere Joomiraaɗo
meeɗen Iisaa de tannyorɗen hisi-
neede. Hono noon kamɓe du.
12 Kawrital ngaal fuu deyyinii
siw, ina hettinii ko Barnabas e
Pool pillotoo no Laamɗo hokkiri
ɗum'en waɗude maandeeji kaayniiɗi
e kaayeefiiji hakkunde lenyi goɗɗi.
13 Nde ɓe kettinnoo haalaaji ɗiin faa
wooɗi fu, Yaakuuba ɓeydi haala, wi'i:
—Sakiraaɓe, kettinanee kam!
14 Simon humpitii en no Laamɗo
artorii hakkilande yimɓe ɓe nganaa
Alhuudiyankooɓe, faa waɗa ɗum'en
yimɓe muuɗum.
15 Ɗum hawrii e haalaaji annabaaɓe
ɗiin, hono no winndiraa ni:
16 «Joomiraaɗo wi'i:
Caggal ɗuum, mi wartan,
mi nyiɓtoo suudu Daawda saa-
mundu nduun,
mi fonndita ko boni e mayru,
mi darna ndu katin,
17 faa yimɓe heddiiɓe fuu tewta
Joomiraaɗo,
lenyi ɗi noddammi fuu, faa laa-
too yimɓe am.
18 Joomiraaɗo tabintinɗo kulle ɗe an-
ndunoo waɗan gilla arande,
kam wi'i noon.»*
19 Ɗum saabii miin kaa ko nji'umi, taa
tiiɗinanen lenyi goɗɗi tuubuɗi ngarti
e Laamɗo ɗiin.
20 Ammaa mbinndanen ɓe ɓe ndeen-
too e ko tooruuji tuunini e jeenu
e nyaamude ko saaɗi e nyaamude
yiiyam.

* **15:18** Amos 9.11-12.

21 Gilla e jamaanuuji ɓooyɗi,
Tawreeta Muusaa ina jannginee ley
gure ɗeen fuu, iɓe njannga ɗum
nyalaande fowteteende fuu ley cuuɗi
baajorɗi.

Haala ɓataaki yaade to goonɗinɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe

22 Ndeen nulaaɓe ɓeen e mawɓe
e kawrital goonɗinɓe ngaal fuu
paamiri faa cuɓoo worɓe e ley
muɓɓen faa nela ɗum'en Antiyoki, ɓe
njaada e Pool e Barnabas. Ɓe cuɓii
Yahuuda bi'eteeɗo Barasaba, kam e
Silas. Ɗiɗo ɓeen fuu wo ardiiɓe ley
sakiraaɓe goonɗinɓe.
23 Inan ɓataaki ki ɓe kokki ɗum'en:

Minen sakiraaɓe mooɗon nulaaɓe
e mawɓe, miɗen njowta on, onon
sakiraaɓe amin lenyi goɗɗi gonɗi
Antiyoki e Siiriya e Silisi.
24 Min nanii yimɓe yuuruɓe to
amin mettinirii ɓerɗe mooɗon
haalaaji, njiiɓii hakkillooji mooɗon.
Minen le, min njamiraay ɓe.
25 Min ndawridii, min paamiri
min cuɓoo worɓe faa min nela
ɗum'en to mooɗon, ɓe njaada e
yigiraaɓe amin horsuɓe Barnabas e
Pool,
26 farritinɓe† yonkiiji muɓɓen
saabe Joommen Iisaa Almasiihu.
27 Ɗum waɗi de min neli Yahuuda
e Silas, paamina on ko min mbinndi
e mooɗon ɗuum hunnduko e hun-
nduko.
28 Minen e Ruuhu Ceniiɗo, min
anniyake taa min njowa on doŋle
tedduɗe si wanaa ko tilsi ɗuum:
29 ndeentoɗon e kirsanaaɗi
tooruuji e yiiyam e ko saaɗi e jeenu.
Si on ndeenii ko'e mooɗon e kujje ɗe,
on ngaɗii ko wooɗi. Laamɗo reena
en!
30 Wooɗi, ɓe kokkaa laawol, ɓe
njehi Antiyoki. Nde ɓe njottinoo
ndeen, ɓe kawrunduri kawrital
goonɗinɓe ngaal, ɓe kokki ngal
ɓataaki kiin.
31 Nde ɓeen janngunoo ki ndeen,
ceyii sabo haalaaji ɗiin cemmbinii
ɓerɗe muɓɓen.
32 Yahuuda e Silas wo annabaaɓe.
Ɓe mbaaltiniri ɓerɗe sakiraaɓe
e haalaaji keewɗi, ɓe cemmbini
ɗum'en.
33 Nde ɓe ɓooytunoo toon seeɗa fu,
ɓe ceedi e sakiraaɓe ɓeen e dow jam,
ɓe njeccii to nelnooɓe ɓe toon. [
34 De Silas, kam kaa, heddii toon.]‡
35 Pool e Barnabas keddii ley An-
tiyoki ɗoon. Kam'en e woɓɓe heewɓe
ina njanngina ina mbaajoo konngol
Joomiraaɗo.

Jahaangal Pool ɗiɗaɓal

No Pool e Barnabas ceediri

36 Caggal balɗe seeɗa, Pool wi'i
Barnabas:
—Njeccoɗen e gure ɗe mbaajinoɗen
konngol Joomiraaɗo ɗeen fuu, njip-
panoɗen sakiraaɓe meeɗen ɓeen,
ndaaren no ɓe ngorri.
37 Barnabas ina yiɗi ɓe njaada e
Yuhanna bi'eteeɗo Marku.
38 De Pool kaa muuyaay ɓe njaada e
gorko oon, sabo oon seediino e maɓɓe
Pamfiliya, yaadaay e maɓɓe faa goll-
ida e maɓɓe.
39 Barnabas e Pool luuri faa ceedi.
Mono e maɓɓe fuu suɓii neɗɗo goɗɗo.
Barnabas yaadi e Marku, naati laana
maayo, fonndii ruunde§ Kipirus.
40 Pool du suɓii yaadude e Silas.
Sakiraaɓe ɓeen kalfinii ɓe e hinney
Joomiraaɗo de ɓe ndilli.
41 Ɓe ndewi leyɗe Siiriya e Silisi, iɓe
cemmbina kawrite goonɗinɓe ɗeen.

16

No Timote yaadi e Pool e Silas

1 Pool wari Derbe. Caggal ɗuum,
o yottii Listara. Goonɗinɗo bi'eteeɗo
Timote ina tawaa ɗoon. Inniiko wo
Alhuudiyanke goonɗinɗo, de baabi-
iko wo neɗɗo yuuruɗo Geres.
2 Sakiraaɓe wonɓe Listara e
Ikoniya ɓeen ina ceedanoo mo wo o
lobbo.

† **15:26** Farritaade wo rafi reenude yonki muuɗum.
‡ **15:34** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ngalaa aaya 34.
§ **15:39** Ruunde wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo.

3 Pool ina yiɗi faa o yaada e muɓɓen. Ndelle yaari mo faa o
taadee tafon, sabo Alhuudiyankooɓe
wonɓe e leyɗe ɗeen ɓeen fuu ina
anndi baabiiko wo yuuruɗo Geres.
4 Ley gure ɗe ɓe peyyiti ɗeen, iɓe
njottinana goondinɓe jamirooje ɗe
nulaaɓe e mawɓe wonɓe Urusaliima
ɓeen kolli ɓe njokka.
5 Hono noon, kawrite goondinɓe
ɗeen ina ɓeydoo semmbe ley
goondinal, ina ɓeydoo heewude
nyannde fuu.

No Pool noddiraa Makedoniya

6 Ruuhu Ceniiɗo haɗi ɓe waajaade
konngol ngol ley Aasiya. Saabe ma-
jjum ɓe ndewi leydi Firigiya e leydi
Galaatiya.
7 Nde ɓe ngarnoo keerol Misiya
ndeen, ɓe pilii yaade Bitiniya, ammaa
Ruuhu Iisaa accaay ɓe naata.
8 Saabe ɗuum, ɓe paltii Misiya, ɓe
naati e wuro wi'eteengo Torowas.
9 Jemma oon, Pool heɓi holleede. O
yi'i gorko Makedoniyanke ina darii,
ina nyaagoo mo ina wi'a:
—Ngaraa Makedoniya, mballaa
min!
10 Nde Pool yiinoo ko hollaa ɗum
ndeen, wakkati oon ni, filii yahude
Makedoniya. Min tannyorii Laamɗo
noddii min faa min mbaajoo ɓe
Kabaaru Lobbo.

No Lidiya goondiniri waaju Pool ley Filipi

11 Hono noon, min naati laana
maayo yuuruka Torowas, min ponndii
ruunde Samotaras. Jaango majjum,
min ponndii Neyapolis.
12 Min yuwi ɗoon, min ponndii Fil-
ipi. Filipi wo ngalluure mawnde e
leydi Makedoniya nde Romankooɓe
ndawranta. Min ngaɗi balɗe seeɗa
ɗoon.
13 Nyalaande fowteteende, min
njaltiri wuro ngoon hedde daande
maayo to min miili Alhuudiyankooɓe
na mboownoo waɗude du'aare. Min
tawi ɗoon rewɓe ina kawriti. Min
njooɗii, min mbaajii ɓe.
14 Gooto maɓɓe wo debbo jokkuɗo
Laamɗo bi'eteeɗo Lidiya. Wo o
connoowo kaddule boɗeeje, jeyaaɗo
ngalluure wi'eteende Tiyatira. Imo
hettindii waaju oon, de Joomiraaɗo
omti ɓernde makko faa o jaɓa ko Pool
waajotoo ɗuum.
15 Kanko e koreeji makko fuu ɓe
lootaa lootagal batisima. Caggal
ɗuum, o nyaagii min, o wi'i:
—Si oɗon tiigorii kam mi goondinɗo
Joomiraaɗo fu, ngaree suudu am,
mbeeranon kam.
O tilsinani min faa min njaɓi.

No Pool e Silas ngattiraa ley kasu

16 Nyannde wootere miɗen njaha
to nokkuure waɗirde du'aare. Korɗo
gonduɗo e ginnaaru hawriti e amin.
Wo o ji'oowo ko warata. Joomiraaɓe
makko keɓii kaalisi keewɗo e ndag-
gadaaku makko nguun.
17 O jokki min, minen e Pool, imo
feekoo, imo wi'a:
—Yimɓe ɓe wo gollanooɓe Laamɗo
Toowɗo! Iɓe mbaajoo on laawol
kisindam!
18 Balɗe keewɗe imo waɗa noon faa
ɓernde Pool ummii, hucciti e makko,
wi'i ginnaaru nduun:
—Saabe Iisaa Almasiihu, yaltu e
debbo o!
Ginnaaru nduun yalti wakkati oon
pay.
19 Nde joomiraaɓe korɗo oon
paamunoo laawol muɓɓen hemrude
ceede e makko timmii fu, nanngi Pool
e Silas, ndaasi ɗum'en ngaddi faa ley
luumo yeeso sarotooɓe wuro ngoon.
20 Ndeen ɓe njaari ɗum'en to
hooreeɓe, ɓe mbi'i:
—Worɓe ɗiɗo ɓe wo Alhu-
udiyankooɓe. Iɓe ngadda baasi e
wuro meeɗen ngo.
21 Iɓe mbaajoo al'aadaaji ɗi nda-
ganaaki en njaɓen naa ngollen, sabo
en Romankooɓe.
22 Jamaa oon ummanii ɓe.
Hooreeɓe ɓeen njamiri ɓe ɓortee
kaddule maɓɓe, de ɓe piiree loosi.
23 Ɓe piyaa faa naawi, ɓe paɗɗaa
ley kasu. Hooreeɓe ɓeen njamiri kay-
boowo kasu oon hayba ɓe faa wooɗa.
24 Oon le, nde heɓunoo yamiroore
ndeen fu, nanni ɓe e ley suudu kasu

hakkundeeru. O geyyiri koyɗe maɓɓe geyyelle leɗɗe.
25 Hakkunde jemma oon, Pool e Silas ina ngaɗa du'aare, ina njimana Laamɗo. Kasunkooɓe woɓɓe ɓeen du ina kettindanii ɓe.
26 De wakkati gooto, leydi dimmbii dimmbagol manngol faa joyyinirɗe kasu ɗeen njergii. Wakkati oon du, dammbuɗe ɗeen fuu omtii, geyyelle kasunkooɓe ɗeen fuu kaɓɓitii.
27 Nde kayboowo oon finnoo de yi'i dammbuɗe kasu ɗeen ina omtii fu, soorti kaafaahi muuɗum faa waritoo, miilii kasunkooɓe ɓeen ndoggii.
28 Pool yeewnii faa toowi, wi'i mo:
—Taa waɗu hoore maa ko boni, min fuu ɗo min ngoni!
29 Ndeen kayboowo oon ŋaarii jaynorgol. O doggiri kasu to Pool e Silas ngoni toon, o hippii yeeso muɓɓen, heddii imo diwna.
30 Caggal ɗuum, o wurtini ɓe, o wi'i ɓe:
—Joomiraaɓe, noy kaanumi waɗude faa mi hisa?
31 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Goonɗin Iisaa Joomiraaɗo, ndeen a hisan, aan e koreeji maa fuu.
32 Ɓe mbaajii mo konngol Joomiraaɗo, kanko e koreeji makko fuu.
33 Faa ɓooyti seeɗa, ley jemma oon o yaari ɓe, o lootowi barme maɓɓe. Wakkati oon du o lootaa lootagal batisima, kanko e koreeji makko fuu.
34 O nanni Pool e Silas suudu makko, o hokki ɗum'en nyaamdu. Kanko e koreeji makko fuu ɓe ceyii sabo ɓe keɓii goondinde Laamɗo.
35 Nde weetunoo ndeen, hooreeɓe Romankooɓe neli yimɓe laamu mbi'a kayboowo oon yoppa worɓe ɗiɗo ɓeen.
36 Kayboowo oon haalanowi ɗum Pool, wi'i:
—Hooreeɓe ɓeen nulii njoppeɗon. Mburtee joonin, njehee e jam.
37 Ammaa Pool jaabii, wi'i:
—Ɓe njamirii min piyee yeeso yimɓe tawa min caraaka, fay si min ɗiɗo fuu min Romankooɓe. Ɓe nanni min e kasu. Joonin ɓe njaltiniran min cuncukka naa? Ɗum kaa laatataako. Sanaa kamɓe e ko'e maɓɓe, ɓe ngara ɓe njaltina min!
38 Yimɓe laamu ɓeen kaaltani hooreeɓe Romankooɓe ɓeen haala kaan. Ɓeen kuli nde nannoo Pool e Silas wo Romankooɓe ndeen.
39 Ɓe njehi, ɓe curowi ɗum'en, ɓe mburtini ɗum'en kasu toon. Ɓe nyaagii ɗum'en ndilla wuro ngoon.
40 Nde Pool e Silas njaltunoo e kasu ndeen, naati galle Lidiya. Ɓe nji'i sakiraaɓe ɓeen, ɓe cemmbini ɓerɗe muɓɓen. Caggal ɗuum, ɓe ndilli.

17

No Pool e Silas mbaajorii ley Tesaloniiki

1 Pool e Silas peyyiti Amfipolis e Apoloni faa njottii Tesaloniiki. Ina woodi waajordu Alhuudiyankooɓe toon du.
2 Pool waɗi no woowri, naati ley waajordu nduun. Nyalaaɗe powteteeɗe tati imo liddundura e maɓɓe imo fiirtana ɓe Binndi ɗiin.
3 O fiirtani ɓe, o holli ɓe ina tilsunoo Almasiihu oon torree, ummintinee e maayde. O wi'i ɓe:
—Iisaa mo mbaajotoomi on haala muuɗum oon, kam woni Almasiihu.
4 Woɓɓe maɓɓe tannyori ɗum goonga, njokki mo, kanko Pool, e Silas. Yimɓe Geresankooɓe rewooɓe Laamɗo heewɓe e rewɓe saahiiɓe ɗuuɗuɓe du njokki ɓe.
5 Alhuudiyankooɓe ɓe nganaa goonɗinɓe ɓeen kiri Pool e Silas, nanngi yimɓe huyfuɓe yiilotooɓe ley luumo, kawrunduri ɗum'en. Ɓe njirkiti ngalluure ndeen fuu. Ɓe naati e galle Yason, iɓe piloo Pool e Silas faa ɓe njaara ɗum'en yeeso yimɓe wuro.
6 Nde ɓe kunnginoo yiitude ɗum'en ndeen, ɓe ndaasi Yason e sakiraaɓe woɓɓe, ɓe ngaddi ɗum'en to sarotooɓe ngalluure ndeen, iɓe peekoo, iɓe mbi'a:
—Yimɓe umminooɓe baasi e aduna o fuu ngarii ɗo.
7 Yason weerni ɗum'en! Ɓe fuu ko ɓe ngaɗata ɗuum ina luttunduri e sariya kaananke Roma mawɗo oon. Iɓe mbi'a kaananke goɗɗo ina woodi, bi'eteeɗo Iisaa.

8 Haalaaji ɗiin njirkiti jamaa oon e
sarotooɓe ngalluure ndeen.
9 Sarotooɓe ɓeen njomnii Yason
e wonduɓe e muuɗum ɓeen, njaɓi
buuɗi ɗiin, de njoofi ɗum'en.

No yimɓe Bereya njaɓɓorii Kabaaru Lobbo

10 Jemma oon pay, sakiraaɓe ɓeen
neli Pool e Silas Bereya. Nde ɓe njot-
tinoo ndeen, ɓe njehi to waajordu
Alhuudiyankooɓe.
11 Yimɓe wonɓe ɗoon ina ɓuri Alhu-
udiyankooɓe wonɓe Tesaloniiki ɓeen
jikku lobbo. Ɓe njakkitorii konngol
Pool ngool e juuɗe ɗiɗi. Iɓe piloo
ley Binndi ɗiin nyannde fuu faa ɓe
ndaara yalla ko Pool waajii ɗuum wo
goonga.
12 Heewɓe e maɓɓe ngoonɗini, kam
e rewɓe Geresankooɓe saahiiɓe e
worɓe Geresankooɓe heewɓe.
13 Nde Alhuudiyankooɓe Tesaloni-
iki paamunoo Pool waajake konngol
Laamɗo ley Bereya ndeen, ɓe ngari
toon, ɓe njirkiti jamaa oon, ɓe um-
mini hakkillooji muɓɓen.
14 Wakkati oon fu, sakiraaɓe ɓeen
neli Pool to maayo manngo faa hooya
laana, de Silas e Timote keddii ɗoon.
15 Ɗowtuɓe Pool ɓeen njaadi e
muuɗum faa Ateena. Pool yeccini ɓe
Bereya faa ɓe kaalana Silas e Timote
ngara to muuɗum law.

No Pool waajorii ley ngalluure wi'eteende Ateena

16 Pool ina doomi ɓe Ateena fadde
maɓɓe warude. Ɓernde muuɗum
naawi sanne ko yi'i no ngalluure
ndeen foti heewde tooruuji noon.
17 Ɗum waɗi de o haaldi e Al-
huudiyankooɓe e rewooɓe Laamɗo
wonɓe ley waajordu nduun. Nyan-
nde fuu imo haalda e yimɓe wuro
ngoon taliyaare to ɓe kawritata toon.
18 Woɓɓe ley filotooɓe paamal
wi'eteeɓe Epikuri'en e Sitoyko'en
njaabunduri e makko. Woɓɓe ina
mbi'a:
—Ɗume borbortoowo o haalata?
Woɓɓe du ina mbi'a:
—Imo nanndi e baajotoodo haala
tooruuji janani.
Walaa ko ɓe mbiiri noon si wanaa
haala Iisaa e ummital maayɓe o waa-
jinoo ɓe.
19 Ndeen ɓe kooyi Pool, ɓe njaari
ɗum waamnde to kawrital Areyopa-
gus* waɗata. Ɓe mbi'i ɗum:
—Miɗen njiɗi anndude diina keso
mo mbaajotoɗaa oon.
20 Si goonga, aɗa toɓɓa e noppi
amin haalaaji ɗi min mboowaa
nanude. Miɗen njiɗi anndude
maanaa majji.
21 Tawi Ateenankooɓe e jananɓe
jooɗiiɓe toon ɓeen ngollataa huunde
fuu si wanaa hettindaade huunde
heyre naa fillitaade nde.
22 Ndeen Pool darii hakkunde
kawrital Areyopagus, wi'i:
—Ateenankooɓe, mi yi'ii on yiɗuɓe
diina moodon sanne.
23 Sabo ko njiiltiimi e ngalluure
moodon ɗuum, mi yi'ii cuuɗi moodon
dewirɗi, mi tawii ina winndaa e it-
tirde sadaka wootere: «Saabe Alla mo
anndaaka».† Ndelle, Alla mo on an-
ndaa oon, kam mbaajotoomi on.
24 Laamɗo taguɗo adunaaru e ko
woni e muuɗum fuu oon, kam woni
jom kammu e leydi. O jooɗataako ley
cuuɗi nyiɓiraaɗi juuɗe.
25 O haajaaka yimɓe ngollana mo
fay huunde, sabo kanko hokkata
tageefo ngoon fuu nguurndam e
foofaango e huunde fuu.
26 E neɗɗo gooto Laamɗo wurtiniri
lenyi ɗiin fuu, joyyini ɗum'en e
adunaaru ndu. Gilla ɗum waɗaay,
o darnii wakkatiiji e keeri koɗorɗe
muɓɓen.
27 Laamɗo waɗii ɗum faa ɓe pi-
loo ɗum, ɓe memmemta faa ɓe njiita
ɗum. E ɗum fuu o woɗɗaaki fay gooto
e meeɗen.
28 Kam waɗi de eɗen mbuura, eɗen
njaha, eɗen ngoni ɗo. Hono noon du
yimooɓe moodon woɓɓe mbi'i: «Enen
du, en yuwdi makko.»

* **17:19** Areyopagus wo kawrital ɓurngal fuu toowude e ardiiɓe ngalluure Ateena. † **17:23** Ateenankooɓe ngaɗi e rewrude innde alla mo anndaaka, taa tooru ndu ɓe njeggiti fuu mettina.

29 Sabo en yuwdi makko, en
kaanaa miilaade imo nanndi e
tooru moyyiniraandu kaŋŋe naa cardi
naa hayre sehaande, nde neɗɗo
moyyinirta nyeenyal e hakkillo.
30 Laamɗo rewtidaaki yimɓe nde
ngonnoo ley majjere ndeen. Joonin,
o yamirii yimɓe fuu tuuba ɗo tawaa
fuu.
31 Sabo o waɗii nyannde nde o saro-
too adunaaru ndu e fonnditaare. O
sarortoo ɗum e neɗɗo mo o suɓii
oon. O hollii yimɓe fuu ɗum wo
goonga nde o ummintinnoo neɗɗo
oon e maayde.
32 Nde ɓe nannoo Pool ina waajoo
haala ummital maayɓe ndeen, woɓɓe
na njalnoroo mo, de woɓɓe na mbi'a:
—Min kettindoto waaju maa o
nyannde wonnde.
33 Nii Pool wurtorii ley maɓɓe.
34 Woɓɓe njokki mo, ngoondini.
Gooto maɓɓe ina wi'ee Diyonisiyus,
jeyaaɗo e kawrital Areyopagus. Kam
e debbo bi'eteeɗo Damaris, e woɓɓe
katin du ngoondini.

18

No Pool golliri ley ngalluure wi'eteende Korintu

1 Caggal ɗuum, Pool dilli Ateena,
yehi Korintu.
2 O tawi toon Alhuudiyanke
bi'eteeɗo Akila, jeyaaɗo leydi
mbi'eteendi Ponta. Booyaay ko oon e
deekum bi'eteeɗo Pirisilla yuuri Itali,
sabo Kalawdiyus kaananke mawɗo
oon yamiriino Alhuudiyankooɓe fuu
mburtoo Roma.* Pool yehi ndaarude
ɓe.
3 O wondi e maɓɓe ɗoon, imo gol-
lida e maɓɓe sabo wo o gaɗoowo
hukumuuji hono no maɓɓe ni.
4 Nyalaande fowteteende fuu, Pool
ina liddundura e Alhuudiyankooɓe
e Geresankooɓe ley waajordu. Imo
filoo faa ɓe ngoondina.
5 Nde Silas e Timote yuurnoo
Makedoniya njottii Korintu ndeen,
Pool watti hakkillo muuɗum fuu
e waajaade, ina seedanoo Alhu-
udiyankooɓe ɓeen Iisaa woni Almasi-
ihu.
6 Ammaa saabe ko ɓe calanii mo,
iɓe njenna mo, o fiɗɗi kaddule makko,
o wi'i ɓe:
—Si Laamɗo jukkake on fu, wo
feloore mooɗon! Miin kaa, mi walaa
feloore. Gilla joonin mi yahan to ɓe
nganaa Alhuudiyankooɓe.
7 O dilli ɗoon, o yehi to gorko
jokkuɗo Laamɗo, bi'eteeɗo Tiitu Yus-
tus, mo galle muuɗum takkii e waa-
jordu nduun.
8 Kirispus, hooreejo waajordu
nduun oon, kam e koreeji muuɗum
fuu ngoondini Joomiraaɗo. Heewɓe
e Korintunkooɓe hettindiiɓe ɓeen
ngoondini, de lootaa lootagal
batisima.
9 Jemma gooto Joomiraaɗo haaldi e
Pool ley holleede, wi'i:
—Taa hulu, taa deyyina. Waaja,
10 sabo miɗo wondi e maaɗa. Fay
gooto waawaa torrude ma. Miɗo
woodi yimɓe heewɓe ley ngalluure
nde.
11 Pool jooɗii hakkunde maɓɓe hi-
taande e lebbi jeegom, ina janngina
ɓe konngol Laamɗo.
12 Nde Galliyo laaminoo leydi
Akaya ndeen, Alhuudiyankooɓe
paamiri, ummanii Pool, njaari ɗum
suudu sariya,
13 peli ɗum, mbi'i:
—Gorko o na nannga hakkillooji
yimɓe faa ndewra Laamɗo e laawol
ngol wanaa Tawreeta Muusaa.
14 Pool anniyii faa jaaboo ɓe, de
Galliyo wi'i Alhuudiyankooɓe ɓeen:
—Alhuudiyankooɓe, si tawii wo
toonya naa gollal bonngal o waɗi on,
mi jaɓanan on ko mbullitiɗon dow
makko ɗuum.
15 Ammaa wo ɗum jeddi dow
haalaaji diina mooɗon e inde tan.
Wo jeddi dow sariya mooɗon onon.
Ndelle sanaa caroɗon onon e ko'e
mooɗon. Miin kaa, mi sarataako
kulle ɗeen!

* **18:2** Yamiroore Kalawdiyus riiwude Alhuudiyankooɓe Roma ndeen darnaama hitaande 49 naa 50 caggal rimeede Iisaa.

16 Caggal ɗuum, o wurtini ɓe suudu
sariya nduun.
17 Joonin le, ɓe fuu ɓe nanngi
Sosteni, hooreejo waajordu nduun,
ɓe piyi ɗum yeeso suudu sariya ɗoon.
Ammaa e ɗum fuu Galliyo hillaaka
fey.

No Pool yeccorii Antiyoki

18 Pool ɓooyti ɗoon balɗe keewɗe.
Caggal ɗuum, o waynunduri e saki-
raaɓe ɓeen, o naati laana, o fon-
ndii Siiriya, kanko e Pirisilla e Akila.
Fadde makko naatude laana kaan,
o laɓi hoore makko nokku bi'eteeɗo
Kankiriya saabe ko o hunii Laamɗo.
19 Ɓe njottii Efeesu. Pool yoppi
ɗoon Pirisilla e Akila. Kam kaa
naati waajordu ina liddundura e Al-
huudiyankooɓe ɓeen.
20 Ɓe nyaagii mo o wonda e maɓɓe,
de o jaɓaay.
21 Nde o waynundurannoo e maɓɓe
ndeen, o wi'i:
—Mi wartowan to mooɗon si
Laamɗo jaɓii.
O naati laana, o dilli Efeesu.
22 O yehi faa o yottii Kaysariya,
de o yeenti Urusaliima faa o jowta
kawrital goonɗinɓe ngaal. Caggal
ɗuum, o yehi Antiyoki.

Jahaangal Pool tataɓal

23 Pool ɓooyti toon seeɗa de dilli.
O feyyiti leydi Galaatiya e leydi
Firigiya, imo yaha imo semmbina
ɓerɗe taalibaaɓe toon fuu.

No Apolos waajorii ley Efeesu e Korintu

24 Alhuudiyanke bi'eteeɗo Apolos,
dimaaɗo Alesandiri, wari Efeesu. Wo
o baawɗo haala, anndudo Binndi
ɗiin,
25 janngudo laawol Joomiraaɗo.
Imo teeŋi e waaju sanne, imo jan-
ngina kabaaru Iisaa faa laaɓa. De
wo lootagal batisima ngal Yaayaa
waɗunoo ngaal tan o anndi.
26 Imo waajoroo tannyoral e ley
waajordu nduun. Nde Pirisilla e Ak-
ila kettindaninoo mo fu, njaari mo,
piirtani mo laawol Laamɗo ngool,
ɓeydani mo ko o anndaano.
27 Nde Apolos anniyinoo yaade
leydi Akaya ndeen, sakiraaɓe ɓeen
mballi mo. Ɓe mbinndani taalibaaɓe
wonɓe toon ɓeen ɓataaki njaɓɓoo
mo faa wooɗa. Nde o yottinoo toon
ndeen, o walli goonɗinɓe ɓeen e dow
moyyere Laamɗo sanne.
28 Sabo imo yedda Alhuudiyankooɓe
imo liɓa haala muɓɓen hakkunde
yimɓe, imo hollira ɗum'en ley Binndi
Ceniiɗi wo Iisaa woni Almasiihu.

19

No Pool semmbinɗiniri goonɗinɓe ley Efeesu

1 Nde Apolos wonnoo Korintu
ndeen, Pool jokki laawol ley baamle,
yehi Efeesu. O tawi toon taalibaaɓe.
2 O yami ɗum'en, o wi'i:
—Nde ngoonɗinnoɗon ndeen yalla
on keɓii Ruuhu Ceniiɗo naa?
Ɓe njaabii mo:
—Min nanaay yalla Ruuhu Ceniiɗo
ina woodi du, sakko min keɓa.
3 O yami ɓe, o wi'i:
—Ndelle, lootagal batisima ngale
keɓuɗon?
Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Lootagal batisima Yaayaa ngaal.
4 Pool wi'i:
—Yaayaa lootirii yimɓe batisima tu-
ubugol hakke, ina wi'a yimɓe ɓeen
ngoonɗina garoowo caggal muuɗum
oon, ɗum woni Iisaa.
5 Nde ɓe nannoo ɗum ndeen, ɓe
lootaa lootagal batisima dow innde
Iisaa Joomiraaɗo.
6 Nde Pool yownoo juuɗe muuɗum
dow maɓɓe fu, Ruuhu Ceniiɗo jippii e
maɓɓe, iɓe kaalda ɗemle janane, iɓe
kaalda annabaaku.
7 Iɓe ngaɗa hono yimɓe sappo e
ɗiɗo.
8 Pool naati e ley waajordu nduun,
ina waajoroo ɓe tannyoral haddi
lebbi tati. Imo haalda e maɓɓe,
imo liddundura e maɓɓe, imo filoo
faaminde ɓe haala laamu Laamɗo.
9 Ammaa yoorɓe ɓerɗe na ngoni
ley maɓɓe, njaɓaay goonɗinde, ina
mbonna laawol Joomiraaɗo ngool
yeeso yimɓe fuu. Ɗum waɗi de Pool
seedi e maɓɓe, yaari taalibaaɓe ɓeen

feere, ina waajoo ɗum'en nyannde
fuu e ley janngirde neɗɗo bi'eteeɗo
Tiranus.
10 O golliri noon faa hiɓɓi duuɓi
ɗiɗi, faa jooɗiiɓe e leydi Aasiya ɓeen
fuu nani konngol Joomiraaɗo ngool,
gilla e Alhuudiyankooɓe faa e Gere-
sankooɓe.
11 Laamɗo hokki Pool waɗude
kaayeefiiji mawɗi.
12 Fay tekke e kaddule meemuɗe
ɓanndu makko ina njaaree, njowee e
dow nyawɓe. Nyawɓe ɓeen ndaɗa e
nyawuuji muɓɓen, ginnaaji na mbur-
too e muɓɓen.
13 Woɓɓe ley Alhuudiyankooɓe na
njiiloo faa ndiiwa ginnaaji. Ɓe pilii
riiwrude ɗum'en e innde Iisaa, ɓe
mbi'i:
—E Innde Iisaa mo Pool waajotoo
haala muuɗum oon, njaltee!
14 Gooto e hooreeɓe almaami'en,
Alhuudiyanke bi'eteeɗo Sikewa,
ɓiɓɓe muuɗum worɓe njeɗɗo ngaɗii
noon,
15 faa ginnaaru jaabii ɗum'en, wi'i:
—Miɗo anndi Iisaa, Pool du miɗo
anndi haala muuɗum. De onon kaa,
wo on ɓeye?
16 Neɗɗo gonduɗo e ginnaaru oon
hipporii ɓe semmbe faa jaalii ɓe, torri
ɓe faa ɓe ndoggi. Ɓe njalti suudu
nduun ɓalli ɓoli barmuɗi.
17 Kabaaru majjum sankitii
hakkunde Alhuudiyankooɓe e Gere-
sankooɓe jooɗiiɓe Efeesu fuu. Kulol
nanngi ɓe fuu, innde Iisaa Joomi-
raaɗo teddinaa.
18 Heewɓe e goondinɓe ɓeen ngari,
kaalti lutti ɗi ngaɗunoo.
19 Dabarankooɓe heewɓe kawrun-
duri dewte muɓɓen, mbuli ɗe yeeso
yimɓe fuu. Ɓe kiisii coggu majje, ɓe
tawi ina waɗa buuɗi cardi ujunaaje
capanɗe joy.*
20 Hono nii, haala Joomiraaɗo
kaan ɓeydorii sankitaade e heewude
semmbe.

No fitina mawɗo waɗiri ley Efeesu saabe laawol Joomiraaɗo

21 Caggal ɗuum, Pool siini
feyyitinde Makedoniya e Akaya faa
fonndoo Urusaliima. O wi'i:
—Si mi tilake toon fu, tilay mi yaha
Roma du.
22 O neli gollidooɓe e makko ɗiɗo,
Timote e Erasta, njaha Makedoniya.
Kanko kaa, o heddii leydi Aasiya
seeɗa.
23 Wakkati oon, fitina mawɗo waɗi
saabe laawol Joomiraaɗo ngool.
24 Baylo tafoowo cardi bi'eteeɗo
Demetirus ina tafa cuuroy cardi nan-
ndukoy e suudu tooru wi'eteendu
Artemis. Imo heɓa e majjum tino
heewngo, kanko e gollooɓe makko.
25 O hawrunduri ɗum'en, kam'en e
gollooɓe golle juuɗe hono maɓɓe, o
wi'i ɓe:
—Yigiraaɓe, oɗon anndi wo e gollal
ngal jawdi meeɗen fuu yuuri.
26 Oɗon nji'a, oɗon nana no Pool
oon heɓiri hakkillo yimɓe heewɓe,
ina wosina ɗum'en, wanaa ley Efeesu
ɗo tan, ley leyɗe Aasiya fuu. Imo
wi'a ɓe kulle deweteeɗe ɗe yimɓe
moyyiniri juuɗe muɓɓen ɗeen nganaa
deweteeɗe.
27 Si jokkirii nii fu, yimɓe mbonnan
golle meeɗen. Wanaa ɗum tan, yimɓe
ndaardan suudu tooru Artemis
nduun du hono ɓolum. Yimɓe celan
teddinde tooru meeɗen mawndu ndu
wonɓe Aasiya e adunaaru ndu fuu
ndewata nduun.
28 Nde ɓe nannoo haalaaji ɗiin
ndeen, ɓerɗe maɓɓe kuɓɓi, heddii iɓe
peekoo, iɓe mbi'a:
—Artemis Efeesunkooɓe wo
mawɗo! Artemis Efeesunkooɓe wo
mawɗo!
29 Ngalluure ndeen fuu jiiɓii. Ja-
maa oon fuu doggiri taliyaare fijo
ndeen. Ɓe ndaasi Gayus e Aristarka
Makedoniyankooɓe, yaadiraaɓe Pool
ɓeen.
30 Pool ina yiɗi naatude hakkunde
jamaa oon, ammaa taalibaaɓe ɓeen
kaɗi mo.
31 Woɓɓe ley hooreeɓe leydi Aasiya,
yigiraaɓe makko, neli e makko ina
nyaagoo mo taa o naata taliyaare
toon.

* **19:19** Ɗum hawrata e golle jokolle faa waɗa duuɓi hemre e capanɗe joy.

32 Wakkati oon, jamaa oon ina jiiɓii
sanne. Ɓee ɗo ina mbullana ɗum,
ɓee to ina mbullana ɗum ga. Ko ɓuri
heewude e yimɓe ɓeen, anndaa fay
ko waddi ɗum'en ɗoon.
33 Yoga e jamaa oon kaaltani
haala ka gorko bi'eteeɗo Alesandere
mo Alhuudiyankooɓe ɓeen ngaɗi
kaaloowo muɓɓen. Alesandere
muuyi jakkanaade yimɓe muuɗum
ɓeen, de huncani jamaa oon junngo
faa haalda e muɓɓen.
34 Ammaa nde ɓe annditinnoo wo o
Alhuudiyanke ndeen, ɓe fuu ɓe ked-
dii iɓe yeewnoo faa waɗi leeruuji ɗiɗi,
iɓe mbi'a:
—Artemis Efeesunkooɓe wo
mawɗo!
35 Ko sakitii, binndoowo ngalluure
ndeen deyyini jamaa oon, wi'i:
—Onon Efeesunkooɓe, ngalluure
Efeesu nde woni hayboore suudu de-
wal Artemis deweteeɗo mawɗo oon,
kam e natal muuɗum yuurungal dow
kammu ngaal. Yimɓe fuu na anndi
ɗum.
36 Fay gooto waawaa yeddude ɗum.
Ndelle oɗon njeyi jippinde hakkil-
looji mooɗon taa ngolliron fay hu-
unde e henyaare.
37 Worɓe ɓe ngadduɗon ɓeen,
nganaa wujjooɓe kulle suudu dewal,
nganaa yennooɓe deweteeɗo meeɗen
oon.
38 Si tawii Demetirus e tafooɓe
cardi ɓeen ina ngoodi ko njiɗi wul-
litaade fu, nyalaaɗe careteeɗe ina
ngoodi, sarotooɓe du na ngoodi.
39 De si na woodi ko pilotoɗon ko
ɓuri ɗum fu, wo to kawrital saahiiɓe
ɗum saroytee.
40 Eɗen mbaawi felireede muurtere
waɗunde hannden ndeen, sabo fitina
ga'uɗo nii walaa sabaabu fay gooto.
Caggal haalaaji ɗiin, o yoofi jamaa
oon sankitii.

20

No Pool yaari leyɗe Makedoniya e Geres

1 Nde fitina oon faltinoo ndeen,
Pool hawrunduri taalibaaɓe ɓeen, de
semmbiniri ɗum'en e haala. Caggal
ɗuum, waynii ɗum'en, fonndii Make-
doniya.
2 O yiiltii ley leydi ndiin, imo semm-
bina yimɓe toon e waajuuji keewɗi.
Caggal ɗuum, o yottii Geres.
3 O waɗi toon lebbi tati. Nde o
segilinoo faa o naata laana yaade
Siiriya fu, o nani Alhuudiyankooɓe
ndawridii faa mbara mo. Ndelle o an-
niyii yeccoraade laawol Makedoniya.
4 Inan yaadiraaɓe makko: Sopa-
ter ɓii Pirrus jeyaaɗo Bereya, e Aris-
tarka e Sekundus jeyaaɓe Tesaloni-
iki, e Gayus jeyaaɗo Derbe, e Timote.
Wooɗi du Tikiku e Torofim jeyaaɓe
leydi Aasiya.
5 Ɓeen ardii min, ndoomowi min
wuro wi'eteengo Torowas.
6 Minen, min naati laana yaade Fil-
ipi caggal iidi buuru mo wattaaka
rabilla. E ley balɗe joy min kewti ɓe
Torowas, min ngaɗi ɗoon jeɗɗiire.

No Pool iirtiniri Ewtikus

7 Nyannde arandeere e jeɗɗiire,
tawi miɗen kawriti faa min keltoo
buuru.* Pool ina waajoo yimɓe ɓeen,
sabo imo anniyii dillude jaango ma-
jjum. O heddii e waaju oon faa
hakkunde jemma.
8 Lampe keewɗe ina ngoni e ley
suudu dowuuru ndu min kawriti ley
muuɗum nduun.
9 Suka jokolle bi'eteeɗo Ewtikus ina
jooɗii dow feneetere. Ko Pool juutini
waaju muuɗum oon ɗuum, Ewtikus
ŋoŋi, faa ɗaanii ɗoyngol teddungol.
O saami yuuwde e feneetere sooro
tataɓo ngoon. Nde ɓe kuncunoo mo
ndeen, tawi o maayii.
10 Ammaa Pool jippii, hippii e
makko, hooyi mo e juuɗe muuɗum,
wi'i:
—Mbaaltee! Yonki makko wartii!
11 Ndeen Pool yeenti, heltii buuru,
nyaami. Caggal ɗuum, o warti e
waaju makko faa weeti, de o dilli.
12 Suka jokolle oon hooraa ina wu-
uri. Ɓum waaltini ɓerɗe maɓɓe sanne.

No Pool waynorii hooreeɓe goonɗinɓe wonɓe Efeesu

* **20:7** Heltaade buuru ina fiirta rewrude Laamɗo hiraande seniinde.

13 Minen, min artii yaade, min
naati laana yaade Asos ɗo min njeyi
nannude Pool, sabo imo anniyii
yaarude toon koyɗe.
14 Nde min tawunduri Asos ndeen,
min nanni mo laana, min njottii Miti-
lene.
15 Min yuwi ɗoon e laana, min
njottowii jaango muuɗum yeeso ru-
unde† Kiyos. Faɓɓi-jaango muuɗum
min paltorii ɗakkol ruunde Samos, de
faɓɓiti-janngo mum min njottii Mile-
tus.
16 Pool anniyii wosaade Efeesu, faa
taa ɓooya ley leydi Aasiya ndiin. Imo
henyanii yottaade Urusaliima nyan-
nde iidi ɓenndal alkama si tawii na
laatoo.
17 Nde Pool wonnoo Miletus ndeen,
nelani hooreeɓe kawrital goonɗinɓe
Efeesu ɓeen.
18 Nde ɓe ngarnoo ndeen, o wi'i ɓe:

—Oɗon anndi no ngorrumi e
mooɗon gilla nde koyngal am
naatunoo e leydi Aasiya ndi faa
warde hannden.
19 Mi golliranii Joomiraaɗo
leeyinkinaare fuu, kam e gonɗi keewɗi
e torraaji ɗi Alhuudiyankooɓe umm-
inani kam ɗiin.
20 Oɗon anndi mi suuɗaay on hu-
unde fuu ko nafata on, mi waajake
on, mi jannginii on hakkunde yimɓe
e ley galleeji mooɗon.
21 Mi tindinii Alhuudiyankooɓe e
Geresankooɓe fuu tuubana Laamɗo,
ngoonɗina Joomiraaɗo meeɗen Iisaa.
22 Joonin, Ruuhu Ceniiɗo na yaara
kam Urusaliima, mi anndaa ko hew-
toytoo kam toon.
23 Ko anndumi tan, Ruuhu Ceniiɗo
oon na holla kam ley gure ɗeen fuu
ina wi'a kam geyyelle e torraaji ina
ndoomi kam.
24 De miin kaa, mi hiisaaki ngu-
urndam am e maayde am fuu si
mi timminii daɗundurgol, mi heɓii
yottinde gollal ngal Iisaa Joomiraaɗo
halfini kam ngaal. Gollal ngaal woni
seedaade Kabaaru Lobbo haala hin-
ney Laamɗo.
25 Mi yiilake hakkunde mooɗon,
miɗo waajoo haala laamu Laamɗo.
De joonin miɗo anndi on nji'oytaa
kam katin.
26 Ɗum waɗi de miɗo sappoo on
hannden ɗum ɗo: si tawii gooto
mooɗon halkii, wanaa feloore am.
27 Sabo mi waajake on anniyaaji
Laamɗo fuu, mi suuɗaay on fay hu-
unde.
28 Ndeenee ko'e mooɗon, ndeenon
coggal ngal Ruuhu Ceniiɗo halfini
on faa kaybon ngaal. Laatoɗon
durooɓe kawrital goonɗinɓe Laamɗo,
ngal soodiri yiiyam ɓiyum.
29 Miin, miɗo anndi caggal am
yimɓe bonɓe cooroto e ley mooɗon
hono no pobbi jolbuɗi, katin du ɗi
accataa coggal ngaal.
30 Fay e ley mooɗon danyan worɓe
ummiiɓe ina mbaajoo waajuuji
fewreeji faa pooɗa taalibaaɓe ɓeen
njokka ɗum'en.
31 Ɗum le, kakkilon! Miccitoɗon,
jemma e nyalooma fuu faa waɗi
duuɓi tati, mi selaay tindinirde gooto
mooɗon fuu e gonɗi.
32 Joonin, miɗo halfina on Laamɗo,
e konngol hinney muuɗum. Konngol
ngool ina waawi semmbinde on e ley
goonɗinal mon, hokka on ko resani
seniiɓe fuu.
33 Abada mi muuyaay fay huunde e
mooɗon, wanaa cardi, wanaa kaŋŋe,
wanaa kaddule.
34 Onon e ko'e mooɗon, oɗon anndi
juuɗe am ɗe kumti haajuuji am e haa-
juuji wonduɓe e am.
35 Mi hollii on e kabaaruuji ɗiin
fuu, sanaa ngolliron noon, mballon
tampuɓe. E ley ɗuum fuu, miccoɗon
ɗii ɗo haalaaji ɗi Joomiraaɗo meeɗen
Iisaa haali kam e hoorem: «Kokkuɗo
ɓuri kokkaaɗo barke.»
36 Nde Pool tilinoo haalde ɗum
ndeen, kam e maɓɓe fuu ɓe kofii, ɓe
ndu'ii.
37 Ɓe fuu ɓe mboyi bojji mawɗi, ɓe
kippii e Pool, ɓe muccii ɗum.
38 Ko ɓuri mettude ɓe fu, ko o wi'i
ɓe nji'ataa mo katin ɗuum. Caggal

† **20:15** Ruunde wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo.

ɗuum, ɓe ɗowti mo faa o naata laana maayo.

21

No Pool yaari Urusaliima

1 Nde min ceedunoo e maɓɓe ndeen, min naati laana maayo, min mbosaaki, min njehi ruunde Kos. Jaango majjum, min njehi ruunde Rodosa. Min yuwi ɗoon, min njottii wuro Patara.
2 Min keɓi laana peyyitooha yaade leydi Finisi. Min naati, min ndunnyi.
3 Nde min njahunoo faa min kaynii Ruunde Kipirus ɗakkol amin gere nano fu, min ponndii leydi Siiriya. Min njottii toon, min njippii wuro wi'eteengo Tirus.

Wo ɗoon laana kaan jippinta gineeji muuɗum.
4 Min tawi taalibaaɓe, min ngondi e muɓɓen ɗoon balɗe jeɗɗi. Iɓe mbiira Pool ley Ruuhu Ceniiɗo taa yaha Urusaliima.
5 Nde jeɗɗiire ndeen hiɓɓunoo ndeen, min ndilli. Ɓe fuu ɓe ɗowti min faa min njalti wuro ngoon, kamɓe e rewɓe e sukaaɓe. Min kofii hunnduko maayo manngo, min ndu'ii.
6 Nde min mbaynundurnoo ndeen, minen kaa min naati laana, kamɓe du ɓe njeccii cuuɗi maɓɓe.
7 Nde min naatunoo laana Tirus min ndilli fu, min njehi Potolemayis. Min njowtowi sakiraaɓe toon, min nyallidi e maɓɓe, min mbaali.
8 Jaango majjum, min ndilli ɗoon, min njehi Kaysariya. Min naatowi suudu Filipu baajotooɗo Kabaaru Lobbo oon, min njippanii ɗum. Wo o gooto hakkunde suɓaaɓe njeɗɗo Urusaliima ɓeen.*
9 Imo jogii ɓiɓɓe rewɓe nayo ɓe ɓaŋaaka, haaldooɓe annabaaku.
10 Nde min ngaɗunoo ɗoon balɗe seeɗa fu, annabaajo bi'eteeɗo Agabus yuuri Yahuudiya,
11 wari to amin. O hooyi kaɓɓorgol Pool, o haɓɓi juuɗe makko e koyɗe makko. O wi'i:

—Ruuhu Ceniiɗo wi'i: nii Alhuudiyankooɓe wonɓe Urusaliima ɓeen kaɓɓirta jeyɗo kaɓɓorgol ngol oon, ngatta ɗum e juuɗe yimɓe ɓe nganaa Alhuudiya'en.
12 Nde min nannoo ɗum ndeen, minen e jeyaaɓe ɗoon ɓeen fuu, min nyaagii Pool taa yaha Urusaliima.
13 Pool kaa jaabii, wi'i:

—Ɗume waɗi de oɗon mboya, oɗon keccinɗina ɓernde am? Miin, miɗo segilanii ko wanaa haɓɓeede tan, miɗo segilanii fay maayde ley Urusaliima saabe innde Iisaa Joomiraaɗo.
14 Nde min paamunoo min mbaawaay waylitinde anniya makko ndeen, min celi mo, min mbi'i:

—Joomiraaɗo waɗa muuyɗe muuɗum!

No Pool yottorii Urusaliima de hawriti e Yaakuuba

15 Nde waɗunoo balɗe seeɗa fu, min cegilii, de min ponndii Urusaliima.
16 Taalibaaɓe Kaysariya woɓɓe njaadi e amin, njaari min galle gorko bi'eteeɗo Manason faa min njippanoo ɗum. Manason wo jeyaaɗo Kipirus, laatiiɗo taalibaajo gilla ko ɓooyi.
17 Nde min njottinoo Urusaliima ndeen, sakiraaɓe ɓeen njaɓɓorii min seyo.
18 Jaango majjum, min njaadi e Pool to Yaakuuba. Mawɓe kawrital goonɗinɓe ɓeen fuu ina tawaa toon.
19 Caggal ko o jowti ɓe ɗuum, o fillitanii ɓe huunde fuu ko Laamɗo waɗani yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe saabe golle makko.
20 Nde ɓe nannoo ɗum ndeen, ɓe njetti Laamɗo. Ɓe mbi'i Pool:

—Sakiike amin, a yi'ii Alhuudiyankooɓe ujunaaje ngoonɗinii. Faa hannden iɓe tinnii e jokkude Tawreeta Muusaa.
21 Ɓe kaalanaama aɗa janngina Alhuudiyankooɓe wonɓe hakkunde lenyi goɗɗi njoppa Tawreeta Muusaa, mbiiɗaa taa taada sukaaɓe muɓɓen katin, taa njokka al'aadaaji ɗiin katin.

* **21:8** Golle Nulaaɓe 6.1-6, 8.5.

22 Ndelle, noy ngaɗeten? Sabo tannyoral ɓe nanan a warii.
23 Waɗu ko min kaalante ɗuum. Miɗen njogii ɗo worɓe nayo waɗanɓe Laamɗo hunayeere.
24 Yaadu e maɓɓe, de laamnidaa hoore maa e maɓɓe, njoɓaa ko ɓe kaani yoɓude ɗuum, faa ɓe laɓee. Ndeen yimɓe fuu anndan ko haaletee dow maaɗa ɗuum fuu wanaa goonga. Ɓe anndan aan e hoore maa aɗa jokki Tawreeta Muusaa.
25 Goondinɓe yuuruɓe e lenyi goɗɗi ɓeen, min mbinndanii ɗum'en ndeentoo e ko hirsanaa tooruuji e yiiyam e ko saaɗi, kam e jeenu.
26 Pool hooyi worɓe ɓeen, yaadi e muɓɓen. Jaango majjum, o laamnidaa e muɓɓen laaɓal diina. O naati suudu dewal mawndu nduun, o haalani almaami'en ɓeen. O wi'i si nyalaaɗe laamnugol ɗeen kiɓɓii fu, mono e maɓɓe fuu waɗanee sadaka.

No Pool nanngiraa ley suudu dewal mawndu

27 Nde balɗe jeɗɗi ɗeen ɓadinoo hiɓɓude ndeen, Alhuudiyankooɓe woɓɓe yuuruɓe leydi Aasiya nji'i Pool e ley suudu dewal mawndu nduun. Ɓe ummini hakkillooji yimɓe ɓeen fuu, ɓe nanngi mo.
28 Iɓe peekoo, iɓe mbi'a:
—Israa'iilankooɓe, mballee min! O woni gorko jannginoowo yimɓe e ley nokkuuje ɗeen fuu ina liddoo yimɓe lenyol meeɗen, ina liddoo Tawreeta meeɗen, ina liddoo nokku ceniiɗo o. Joonin kaa, o waddii fay Geresankooɓe e ley suudu dewal mawndu ndu. O tuuninii nokku ceniiɗo o!
29 Walaa ko ɓe mbiiri noon si wanaa ko ɓe njiinoo Torofim Efeesunke oon ina wondi e Pool ley ngalluure ndeen. Iɓe cikka Pool nanniino mo e ley suudu dewal mawndu nduun.
30 Jirkitaango ngoon huuɓi ngalluure ndeen. Yimɓe ina njaltira tatteeji ɗiin fuu. Ɓe nanngi Pool, ɓe ndaasi ɗum faa ɓe mburtini ɗum suudu dewal mawndu nduun, de ɓe ommbi dammbuɗe ɗeen wakkati oon law.
31 Nde ɓe pilotonoo faa ɓe mbara Pool ndeen, tawi hooreejo sordaasiiɓe oon humpitake Urusaliima fuu jiiɓake.
32 Wakkati oon, o hooyi sordaasiiɓe e mawɓe muɓɓen, o doggani jamaa oon. Nde yimɓe ɓeen njiinoo mo kanko e sordaasiiɓe ɓeen ndeen, celi fiyude Pool.
33 Hooreejo oon ɓattii Pool, yamiri Pool nanngee, haɓɓiree callali ɗiɗi. O yami,
—Gorko o wo moy? Ɓume o waɗi?
34 Jamaa oon ina feekoo. Ɓee ina yeewnoo ɗum, ɓee to ina yeewnoo ɗum to. Duko jiiɓiiko koon haɗi mo faamude. Ndelle o yamiri Pool yaaree ley suudu sooro sordaasiiɓe toon.
35 Nde Pool warnoo faa yeeŋa kalikali sooro oon, sordaasiiɓe ɓeen ndonndii mo saabe nyanngere jamaa ndeen,
36 sabo yimɓe heewɓe ina njokki mo ina peekoo, ina mbi'a:
—Ittu yonki makko!

No Pool jaaborii yimɓe Urusaliima

37 Nde sordaasiiɓe ɓeen ngarnoo faa nanna Pool ley sooro muɓɓen ndeen, Pool wi'i hooreejo oon:
—Ina daganoo kam mi haalda e maa naa?
Oon wi'i mo:
—Aa? Aɗa waawi geresankoore naa?
38 Ndelle a wanaa Misiranke gaɗuɗo muurtere ko ɓooyaay oon naa? A wanaa garduɗo e waɗooɓe bar-ko'e ujunaaje nayo, de njaaruɗaa ɗum'en ley ladde naa?
39 Pool jaabii, wi'i:
—Miin, mi Alhuudiyanke dimaaɗo Tarsus ley leydi Silisi. Ngalluure ndeen wanaa nde anndaaka koy. Miɗo nyaage nduŋanoɗaa kam mi haalda e yimɓe ɓeen.
40 Hooreejo oon duŋanii mo ɗum. Pool darii e dow yeentirde ndeen, ɓantani yimɓe ɓeen junngo. Nde ɓe ndeyyininoo ndeen, o haali e ibraninkoore, o wi'i:

22

1 —Sakiraaɓe e baabiraaɓe, kettinee
joonin faa mi seedanoo on mi jeyaa
feloore nde njowuɗon dow am.
2 Nde ɓe nannoo wo ibraninkoore
o haaldata e maɓɓe fu, deyyinaare
ndeen ɓeydii katin. O wi'i:
3 —Wo mi Alhuudiyanke dimaaɗo
Tarsus ley leydi Silisi. Ammaa
Urusaliima ɗo mawnumi. Gamaliyel
wonnoo moodibbo am. Kanko
janngini kam Tawreeta maamiraaɓe
meeɗen oon faa laaɓi tal. Miɗo jin-
ngana Laamɗo hono no ngorruɗon
hannden on fuu ni.
4 Mi torrii jokkuɓe Laawol ngool
faa maayi. Mi nanngii worɓe e rewɓe,
mi uddii ɗum'en ley kasu.
5 Almaami Mawɗo e waalde
Saahiiɓe ɓeen fuu ina ceedanoo kam,
kam'en du. Wo e muɓɓen keɓumi
ɗerewol faa mi holla sakiraaɓe
muɓɓen wonɓe Damas ɓeen. De
njahumi faa mi haɓɓowa jokkuɓe
laawol Iisaa wonɓe toon ɓeen, faa
mi wadda ɗum'en Urusaliima faa
njukkee.

No Pool haaliri haala tuubugol muuɗum
(Golle Nulaaɓe 9.1-19, 26.12-18)

6 Woodi, miɗo yaha faa ɓadiimi
Damas, wakkati hakkunde naange.
Wakkati gooto annoora mawɗo yuuri
dow kammu, yayni, fiilii kam.
7 Caamumi e leydi, nanumi daande
ina wi'a kam: «Sool, Sool, ko wadi de
aɗa torra kam?»
8 Njaabiimi, mbiimi: «Aan wo a
moy, joomam?» Nde mbi'unoomi
noon fu, o wi'i kam: «Miin, wo mi Iisaa
Nasaraatuujo mo torrataa oon.»
9 Wonduɓe e am ɓeen nji'i annoora
oon, ammaa ɓe nanaay daande haal-
dunde e am ndeen.
10 Ndeen, mbiimi: «Joomiraaɗo,
ɗume ngaɗammi?» Joomiraaɗo
wi'i kam: «Umma, yahu Damas. A
haalante toon ko Laamɗo anniyii
ngaɗaa fuu.»
11 Wonduɓe e am ɓeen ɗowi kam,
njaari kam faa ley Damas, sabo
ɗelkugol annoora ngool wumnii
kam.
12 Ananiyas wo gorko kulɗo
Laamɗo, jokkuɗo Tawreeta Muusaa.
Alhuudiyankooɓe wonɓe toon fuu
ceedanii mo wo o moyyo.
13 O wari, o darii yeeso am, o wi'i
kam: «Sool, sakiike am, wumtu!» De
wakkati oon ni, mbumtumi, njiimi
mo.
14 O wi'i: «Laamɗo maamiraaɓe
meeɗen oon suɓake ma faa paama
muuyde muuɗum, faa nji'aa Ponnditiiɗo oon, nanaa haala e hunnduko
muuɗum.
15 Sabo aan seedantoo mo yeeso
yimɓe fuu ko njiiɗaa e ko nanuɗaa.
16 Joonin, ɗume ndoomataa katin?
Umma, looteɗaa lootagal batisima,
de njaaforeɗaa lutti maa e noddude
innde Joomiraaɗo.»
17 Caggal mi yeccake Urusaliima,
miɗo waɗa du'aare ley suudu de-
wal mawndu, de won ko njiimi e
holleede.
18 Ley holleede oon mi yi'ii
Joomiraaɗo, wi'i kam: «Henya law,
yaltu Urusaliima, sabo ɓe njaɓataa
seedaaku ngu ceedantoɗaa kam
nguun.»
19 Njaabiimi, mbiimi: «Joomiraaɗo,
iɓe anndi miɗo yahannoo ley cuudi
baajordi ɗiin fuu, miɗo uddannoo
miɗo fiyannoo goondinɓe ma ɓeen.
20 Nde yiiyam Etiyen seedee maaɗa
oon yuppetenoo ndeen, miɗo darii,
iɗum weli kam ko o waraa ɗuum.
Miin haybannoo kaddule warɓe mo
ɓeen.»
21 Joomiraaɗo jaabii kam, wi'i:
«Yahu, mi nulete to woɗɗi, to yimɓe
ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe.»

No Pool wi'iri wo Romanke

22 Iɓe kettinanii mo faa o haali
haala ka. Ndeen ɓe yepti daaɗe
maɓɓe, ɓe mbi'i:
—Ittu mo e adunaaru ndu! O
haanaa wuurude katin!
23 Iɓe peekoo, iɓe njiila saayaaji
maɓɓe, iɓe mbicca leydi.
24 Hooreejo oon yamiri Pool yaaree
ley suudu sooro muɓɓen ɗoon, lamn-
doree piiɗe faa ɓe paama ko wadi de
jamaa oon ina wulla e makko hono
ni.

25 Nde ɓe kaɓɓannoo mo faa ɓe piya
mo ndeen, o wi'i mawɗo sordaasiiɓe
gonɗo ɗoon:
—Yalla na daganoo on piyon Ro-
manke, sakko mo saraaka naa?
26 Nde mawɗo oon nannoo ɗum
ndeen, yehi to hooreejo muɓɓen oon,
wi'i:
—Aɗa anndi ko nesuɗaa waɗude
naa? Gorko oon wo Romanke!
27 Ndeen hooreejo oon wari to Pool,
yami ɗum, wi'i:
—Haalanam, yalla a Romanke naa?
Pool jaabii, wi'i:
—Wo mi kam!
28 Ndeen hooreejo oon jaabii, wi'i:
—Miin kaa, ceede keewɗe njoɓumi
de keɓumi laataade Romanke.
Pool wi'i mo:
—Miin, mi finii tawumi mi kam.
29 Wakkati oon anniyiiɓe fiyude mo
faa tilsinana mo haaltude ɓeen acciti.
Hooreejo oon huli, sabo anndii Pool
wo Romanke woodi haɓɓiino ɗum.

No Pool yaariraa yeeso waalde Saahiiɓe

30 Jaango majjum, hooreejo oon
haɓɓiti Pool, sabo na yiɗi tannyorde
ko Alhuudiyankooɓe ɓeen mbullitii
ɗum. O yamiri hooreeɓe almaami'en
e waalde Saahiiɓe ndeen fuu kawrita.
Caggal ɗuum, o waddi Pool, o darni
ɗum yeeso maɓɓe.

23

1 Pool ndaari waalde Saahiiɓe ɓeen,
wi'i:
—Sakiraaɓe, wo ɓernde nde walaa
feloore mbuurdumi yeeso Joomi-
raaɗo faa yottaade nyalooma han-
nden o.
2 Ndeen Ananiyas, Almaami
Mawɗo oon, yamiri darinooɓe ɗakkol
makko ɓeen piya mo hunnduko.
3 Ndeen, Pool wi'i mo:
—Laamɗo fiyete, aan kokuwol
dawninaangol nanndungol wo lob-
bol! Aɗa jooɗii faa caroroɗaa kam
e Tawreeta Muusaa, de a luttii
Tawreeta Muusaa ko njamirɗaa mi
fiyee ɗuum.
4 Darinooɓe ɗoon ɓeen mbi'i Pool:
—Yalla a mbonkoto Almaami
Mawɗo mo Laamɗo joyyini o naa?
5 Pool jaabii, wi'i:
—Sakiraaɓe, mi faamaayno yalla
wo o Almaami Mawɗo. Si goonga,
miɗo anndi ina winndaa: «Taa
mbonka hooreejo lenyol maa!»*
6 Pool ina anndi woɓɓe ley Saahiiɓe
ɓeen wo Saduki'en, woɓɓe muɓɓen du
wo Farisa'en. Ndelle yeewnii semmbe
hakkunde kawrital ɗoon, wi'i:
—Sakiraaɓe, miin mi Farisanke, ɓii
Farisanke. Wo saabe yowugol jikke e
ummital maayɓe carorteemi!
7 Nde o haalnoo ɗum ndeen,
Farisa'en e Saduki'en ɓeen njeddun-
duri, kawrital ngaal feccii.
8 Sabo Saduki'en ina mbi'a ummi-
tal walaa, maleyka'en ngalaa, ruuhu-
uji du ngalaa. Ammaa Farisa'en ina
ngoondini ɗum fuu.
9 Duko koon ɓeydii mawnude. Jan-
nginooɓe Tawreeta woɓɓe heedanɓe
Farisa'en ɓeen, na ngaɗa kalala
mawɗo, ina mbi'a:
—Walaa fuu ko boni ko min nji'i e
gorko o! Ina waawi taweede ruuhu
naa maleyka haaldi e makko!
10 Jeddi ɗiin mawni faa hooreejo
sordaasiiɓe oon huli taa ɓe ceeka
Pool. Ɗum waɗi de o yamiri sor-
daasiiɓe njippoo to kawrital toon, itta
Pool e juuɗe yimɓe ɓeen, njeccina
ɗum to suudu sooro muɓɓen toon.
11 Jemma jokkuɗo oon, Joomiraaɗo
ɓangi e Pool, wi'i ɗum:
—Sellin ɓernde maa! No ceedo-
raniɗaa kam Urusaliima noon, na
tilsi ceedanoɗaa kam ley Roma du.

No Alhuudiyankooɓe mbatiri faa mbara Pool

12 Nde weetunoo ndeen, Alhu-
udiyankooɓe ɓeen mbati, kunii nyaa-
mataa njarataa sanaa nde mbari
Pool.
13 Batidinɓe ɓeen ina ɓuri worɓe
capanɗe nayo.
14 Ɓe njehi to hooreeɓe almaami'en
e mawɓe, ɓe mbi'i:
—Min kunake hunayeere fay hu-
unde min nyaamataa min njarataa

* **23:5** Wurtagol 22.27.

gilla joonin, sanaa nde min mbari Pool.
15 Joonin, onon e waalde Saahiiɓe ɓeen, mbi'ee hooreejo sordaasiiɓe oon waddana on Pool. Mbi'on oɗon njiɗi faamitaade ko o haalata ɗuum. Minen, miɗen cegilii faa min mbara mo gilla o yottaaki.
16 Ɓii sakiike Pool debbo nani ko ɓe anniyii ɗuum, yehi to suudu sordaasiiɓe toon, naati, humpiti Pool.
17 Pool noddi gooto e mawɓe sordaasiiɓe ɓeen, wi'i ɗum:
—Yaaru suka gorko o to hooreejo toon, sabo won ko o yiɗi haalande ɗum.
18 Mawɗo sordaasiiɓe oon yaari mo to hooreejo muuɗum toon, wi'i ɗum:
—Pool ommbaaɗo oon noddi kam, nyaagii kam mi wadda suka gorko o to maa, sabo won ko o yiɗi haalande ma.
19 Hooreejo oon nanngi junngo makko, toowtidi e makko, de yami mo:
—Ɗume kaalantaa kam?
20 Suka oon wi'i mo:
—Alhuudiyankooɓe ndawridii. Ɓe nanndinkinto e yiɗuɓe faamitaade kabaaru Pool. Ɓe nyaagete jaango ngaddanaa ɓe Pool yeeso waalde Saahiiɓe ndeen.
21 Taa njaɓanaa ɓe! Sabo ko ɓuri worɓe capanɗe nayo na ɗuppinanii mo, kunake nyaamataa njarataa si mbaraay mo. Ɓe cegilake, iɓe ndoomi yamiroore maa.
22 Hooreejo oon wi'i suka gorko oon:
—Taa haalan fay gooto yalla a faaminii kam ɗum.
O yoppi ɗum dilli.

No Pool nuldiraa Kaysariya

23 Caggal ɗuum, o noddi mawɓe sordaasiiɓe makko ɗiɗo, o wi'i ɗum'en:
—Kawrunduree worɓe keme ɗiɗo e waɗɗiiɓe pucci capanɗe njeɗɗo, kam e jom'en labbe keme ɗiɗo. On fuu, cegilanee yaade Kaysariya wakkati yamnde jeenay jemma.
24 Cegilee pucci faa njaaron Pool e jam, to Filiki goforneer oon.
25 Hooreejo oon winndi ɓataaki ki, wi'i:

26 Miin, Kalawdiyus Lisiya, miɗo jowte, aan Filiki goforneer tedduɗo.
27 Gorko mo neldumaami o, wo Alhuudiyankooɓe nanngunoo ɗum, anniyii warude ɗum. Nde kumpitinoomi o Romanke ndeen, naatumi, miin e fedde sordaasiiɓe ndeen, ittumi mo.
28 Ngaddumi mo yeeso waalde Saahiiɓe maɓɓe, sabo miɗo yiɗi faamude ko ɓe peldi mo ɗuum.
29 Tawumi wo dow sariya maɓɓe tan ɓe peldi mo, de ɗum wanaa huunde waawunde warude mo naa uddude mo.
30 Caggal ɗuum, maatumi Alhuudiyankooɓe ndawridii faa mbara mo. Ɗum waɗi de neldumaami mo wakkati oon. Mi yamirii felooɓe mo ɓeen du njaha to maa, pela mo toon.

31 Sordaasiiɓe ɓeen ngaɗi ko njamiraa ɗuum, kooyi Pool ley jemma, njaari ɗum faa Antipatiri.
32 Jaango majjum, sordaasiiɓe yaarannooɓe e koyɗe ɓeen njeccii to suudu muɓɓen Urusaliima. Ɓe njoppidi Pool e waɗɗiiɓe pucci ɓeen, njottinowa ɗum.
33 Nde ɓeen njottinoo Kaysariya ndeen, kokki goforneer oon ɓataaki kiin, njoppi Pool e junngo makko.
34 Nde goforneer oon janngunoo ɓataaki kiin fu, yami toy Pool jeyaa. Nde nannoo wo Silisi o jeyaa ndeen,
35 wi'i mo:
—Mi nanan haala maa si felooɓe ma ɓeen ngarii.
O yamiri Pool doomowee to suudu Hirudus laamordu toon.

24

No Pool feldaa yeeso Filiki goforneer

1 Balɗe joy caggal ɗuum, Ananiyas Almaami Mawɗo oon yottii Kaysariya. Imo wondi e mawɓe woɓɓe, kam e janngudo sariya Roma'en bi'eteeɗo Tertulu. Ɓe peli Pool yeeso goforneer oon.

2 Nde Pool noddanoo ndeen, Tertulu fuɗɗi felude mo yeeso kaananke oon, wi'i:
—Filiki kaananke tedduɗo, wo saabe maaɗa de min keɓi jam ɓooyɗo. Woodi ko moyyinaa ley lenyol ngol du wo haybugol maaɗa wadi.
3 Min annditii fuu ko ngaɗuɗaa, yimɓe tatteeji fuu na njettire ɓerɗe belɗe.
4 Mi yiɗaa joonnde ndeen juuta, de miɗo nyaage saabe moyyuki maa, kettindanoɗaa min seeɗa.
5 Min tawii gorko o wo daaɓoowo bone sanne. Wo o gaddoowo fitina hakkunde Alhuudiyankooɓe wonɓe ley adunaaru fuu. O ardiiɗo laawol Nasaraatunkooɓe.
6 O filake tuuninde suudu dewal mawndu nduun, de min nanngi mo. [
7 Miɗen njiɗi saraade mo sariya amin, tawi Lisiya hooreejo sordaasiiɓe oon ittirii mo semmbe e juuɗe amin, yamiri felooɓe mo ɓeen ngara yeeso maa.]*
8 Aan e hoore maa, lamndoɗaa mo, paamaa ko min peldi mo ɗuum fuu.
9 Alhuudiyankooɓe tawaaɓe toon ɓeen keedani kaaloowo oon, mbi'i noon jaati worri.
10 Ndeen Filiki, goforneer oon, hokki Pool laawol faa haala. Pool wi'i:
—Miɗo anndi waɗii duuɓi aɗa saroo lenyol ngol. Ɗum wadi de miɗo seyoroo jakkanaade hoore am.
11 Ɓuraa balɗe sappo e ɗiɗi ko ngarumi Urusaliima faa mi sujidana Laamɗo. Si a taykake fu, a tawan hono noon worri.
12 Fay gooto tawaay kam miɗo dukida e neɗɗo naa miɗo jirkita jamaa, wanaa e ley suudu dewal mawndu nduun, wanaa e ley cuuɗi baajorɗi, wanaa e ley ngalluure ndeen.
13 Ɓe mbaawaa tabintinde ko ɓe peldi kam joonin ɗuum.
14 Ammaa miɗo jaɓi yeeso maa: miɗo rewri Laamɗo maamiraaɓe meeɗen oon e laawol ngol ɓe mbi'ata feerewol ngool. Miɗo goonɗini ko winndaa e Tawreeta Muusaa ɗuum e ko winndaa e dewte annabaaɓe ɗuum fuu.
15 Woodi, miɗo tannyori Laamɗo iirtinan fonnditiiɓe e bonɓe fuu, hono no Alhuudiyankooɓe du tannyori ni.
16 Saabe ɗuum miɗo tinnoo wondude e ɓernde nde walaa feloore yeeso Laamɗo e yeeso yimɓe wakkati fuu.
17 Caggal duuɓi keewɗi, mi wartii faa mi waɗana yimɓe am dokke, mi itta sadakaaji.
18 Wakkati oon ɓe tawi kam e ley suudu dewal mawndu nduun caggal ko ngaɗumi al'aada senagol. Mi waldaa e jamaa, mi waldaa e duko.
19 Alhuudiyankooɓe woɓɓe yuuruɓe leydi Aasiya wonnooɓe ɗoon, wo ɓeen kaannoo warude pela kam yeeso maa, si tawii won ko ngaɗumi.
20 Yimɓe ɓee ɗo, sanaa kam'en e ko'e muɓɓen kaala boofi ɗi nji'i e am nde ndarinoomi yeeso waalde Alhuudiyankooɓe Saahiiɓe ndeen.
21 Ɓe mbaawaa wiide mi waɗii faa'e si wanaa konngol gootol ngol ndariimi de yeewniimi: «Wo saabe ummital maayɓe wadi de miɗo saree hannden!»
22 Filiki oon, na anndi laawol Iisaa ngool, hanti haala, wi'i:
—Si Lisiya hooreejo sordaasiiɓe oon warii fu, ndeen carotoomi haala mooɗon ka.
23 O yamiri mawɗo sordaasiiɓe oon hayba Pool, de newnana ɗum, taa haɗa fay gooto e yigiraaɓe muuɗum ɓeen warude walla ɗum.
24 Balɗe seeɗa caggal ɗuum, Filiki wardi e deekum Alhuudiyanke bi'eteeɗo Durusiila. O neli Pool waddowaa, o hettindanii ɗum ina haala haala goonɗinal Iisaa Almasiihu.
25 Kaa nde Pool haalannoo haala fonnditaare e nanngitaare e sariya garoowo ndeen, Filiki huli, wi'i:
—Joonin kaa heyii! Yahu. Nde keɓindiimi fuu, mi nodditete.
26 O miilii Pool hokkan mo ceede. Ɗum wadi de imo nodda ɗum kile keewɗe faa ɓe njewtida.

* **24:7** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ngalaa aaya 7.

27 Nde waɗunoo duuɓi ɗiɗi fu, Porsiyus Festus loomti Filiki, laatii kaananke. Ammaa Filiki yoppi Pool e ley kasu ɗoon, sabo na yiɗi welnande Alhuudiyankooɓe ɓeen.

25

No Pool nyaagorii sariya muuɗum yaaree to kaananke Roma

1 Balɗe tati caggal ko Festus wari e ley leydi ndiin ɗuum, yuwi Kaysariya, yehi Urusaliima.

2 Ɗoon, hooreeɓe almaami'en e ardiiɓe Alhuudiyankooɓe ngari to makko de peli Pool. Ɓe nyaagii mo semmbe

3 o walla ɓe, o wadda Pool Urusaliima. Ko ɓe mbiiri mo noon dey, iɓe piloo ɗuppinanaade ɗum dow laawol faa ɓe mbara ɗum.

4 Festus jaabii ɓe, wi'i:

—Pool ina uddii ley kasu Kaysariya toon. Miin e hoore am du, mi yeccoto wuro ngoon law.

5 Mawɓe moodon ngara njaada e am Kaysariya, pela gorko oon si tawii won ko waɗi.

6 Festus waddaay e maɓɓe ko ɓuri balɗe jeetati naa sappo, de yeccii Kaysariya. Jaango majjum, o jooɗowii to sarorde toon, o yamiri Pool waddee.

7 Nde Pool yottinoo ndeen, Alhuudiyankooɓe yuuruɓe Urusaliima ɓeen piilii ɗum, peldi ɗum kulle bonɗe keewɗe. Ammaa ɓe mbaawaay laaɓinde pelooje ɗeen.

8 Ndeen Pool jakkanii hoore muuɗum, ina wi'a:

—Mi waɗaay ko boni, wanaa e sariya Alhuudiyankooɓe oon, wanaa e suudu dewal mawndu nduun, wanaa e kaananke Roma mawɗo oon du.

9 Festus ina yiɗi welnande Alhuudiyankooɓe ɓeen. Ndelle yami Pool, wi'i:

—Aɗa jaɓa yaade Urusaliima faa mi sarowoo toon kabaaru maa oon naa?

10 Nde o yamunoo ɗuum fu, Pool jaabii, wi'i:

—Wo e sarorde kaananke Roma mawɗo ngonumi, wo ɗo kaanumi sareede. Mi waɗaay Alhuudiyankooɓe ɓeen fuu ko boni. Aan e hoore maa du, aɗa anndi.

11 Si mi waɗii ko boni, ko foti warude kam fu, mi salataako wareede. Ammaa si fay huunde e ko ɓe peldi kam ɗuum wanaa goonga fu, fay gooto waawaa wattude kam e juuɗe maɓɓe. Sariya am faltake ɗo. Wo kaananke Roma mawɗo oon, kam sarotoo kam.

12 Caggal nde Festus haaldunoo e tindinooɓe ɗum ndeen, jaabii Pool, wi'i:

—Aɗa yiɗi kaananke Roma mawɗo sare, ndelle a yahan to kaananke Roma mawɗo oon!

No Pool waddiraa yeeso Agirippa e Bereniika

13 Balɗe seeɗa caggal ɗuum, Agirippa kaananke oon e Bereniika, sakiike mum debbo, ngari Kaysariya faa njowta Festus.

14 Nde ɓe ɓooytunoo ɗoon balɗe seeɗa fu, Festus haalani kaananke oon haala Pool, wi'i:

—Ina woodi gorko mo Filiki yoppi ɗo ley kasu.

15 Nde njahunoomi Urusaliima ndeen, hooreeɓe almaami'en e mawɓe Alhuudiyankooɓe kaalanii kam haala makko, nyaagii kam mi saroo mo o jukkee.

16 Njaabiimi ɓe: Al'aada Romankooɓe jaɓataa saraade neɗɗo si hawritaay e felooɓe ɗum ɓeen. Sanaa tawee ina fotti faa jaaboo ko feldaa ɗuum.

17 Ndelle ɓe fuu ɓe ngarii ɗo. Miin le, mi neeɓinaay ɗum fes, sabo jaango majjum njooɗowiimi to sarorde toon, njamirmi gorko oon waddee.

18 Felooɓe mo ɓeen ndarii, kaali, de ɓe ngaddaay fay feloore wootere ko nanndani kam wo bonanda.

19 Ɓe peldii mo haala diina maɓɓe, kam e gooto bi'eteeɗo Iisaa maayɗo, mo Pool wi'ata ina wuuri.

20 Woodi miin kaa, mi yi'aay fuu no njiitirammi goonga e haala kaan. Ɗum waɗi de lamndiimi mo yalla imo jaɓa saroweede Urusaliima.

21 Ammaa o nyaagake kabaaru makko wattee e juuɗe kaananke

mawɗo oon. Ndelle njamirmi o
haybee faa mi heɓa neldude mo
kaananke Roma mawɗo oon.
22 Agirippa wi'i Festus:
—Miɗo yiɗi hettindanaade gorko o,
miin e hoore am.
Festus wi'i:
—A hettindanto mo jaango.
23 Jaango majjum, Agirippa
e Bereniika ngardi e yukkinaare
mawnde, naati e ley sarordu nduun,
kam'en e hooreeɓe sordaasiiɓe e
mawɓe ngalluure ndeen. Festus
yamiri Pool waddee.
24 Nde waddanoo fu, Festus wi'i:
—Agirippa kaananke e kawrital
tawaaɓe ɗo! On nji'ii gorko o. Alhu-
udiyankooɓe fuu pelii mo to am ley
Urusaliima e ɗo fuu. Iɓe yeewnoo, iɓe
mbi'a o haanaa yoppeede o wuura.
25 De miin e hoore am kaa, mi
tawii o waɗaay fay huunde ko haani
warude mo. Ammaa kanko e hoore
makko, o nyaagake sariya makko
yaaree faa to kaananke Roma mawɗo
oon. Ndelle mi anniyake neldude mo
toon.
26 Ammaa mi walaa ko mi win-
ndana kaananke oon dow kabaaru
makko. Ɗum waɗi de ngaddumi mo
yeeso mooɗon, e ko ɓuri ɗum fuu,
yeeso maaɗa aan kaananke Agirippa.
Hono nii, si en kettindake haala
makko fu, mi heɓan ko mi winnda.
27 Sabo hakkillo am jaɓaay neldude
kasunke to kaananke tawee hollitaay
ko nanngiraa.

26

1 Agirippa wi'i Pool:
—A hokkaama laawol. Haalu haala
maa.
Ndeen, Pool ɓanti junngom, jaabii,
wi'i:
2 —Agirippa kaananke, mi seyorake
laamnude hoore am yeeso maa han-
nden ko Alhuudiyankooɓe peldi kam
ɗuum fuu.
3 Aɗa anndi al'aadaaji Alhu-
udiyankooɓe e haalaaji muɓɓen
fuu. Saabe majjum miɗo nyaage,
kettindanoɗaa kam e munyal.
4 Alhuudiyankooɓe fuu ina anndi
no mbuurdumi gilla mi cukalel. Iɓe
anndi no ngorrunoomi e ley yimɓe
leydi am e ley Urusaliima fuu.
5 Iɓe anndi gilla arande, si ɓe njaɓii
seedaade: miɗo jokki laawol diina
amin ɓurngol tiiɗude ngol, miɗo hi-
isodaa e Farisa'en.
6 Joonin, mi darake faa mi sa-
ree saabe mi yowii jikke am dow
amaana mo Laamɗo waɗani maami-
raaɓe meeɗen oon.
7 Yuwdiiji meeɗen sappo e ɗiɗi ɗiin
ina njowi jikke muɓɓen e tabintingol
amaana oon, ina ndewira semmbe
jemma e nyalooma. Kaananke, wo
saabe jikke o Alhuudiyankooɓe peldi
kam!
8 Ko waɗi de miiliɗon Laamɗo
waawaa iirtinde maayɓe?
9 Miin e hoore am, ley ko faltii mi
tannyoriino miɗo haani bonnude in-
nde Iisaa Nasaraatuujo oon, no laa-
torii fuu.
10 Wo ɗum pay ngaɗumi Urusali-
ima du. Hooreeɓe almaami'en ɓeen
kokkii kam baawɗe mi udda seniiɓe
heewɓe e kasu. Nde ɓe caranoo faa ɓe
mbaree ndeen, mi yardake ɗum.
11 Mi torrii ɓe kile keewɗe e cuuɗi
baajorɗi ɗiin fuu. Miɗo tilsina ɓe
njedda Almasiihu mo ɓe ngoonɗini
oon. Tikkere am dow maɓɓe ina
mawnunoo sanne, faa miɗo tewna ɓe
ley gure janane, miɗo torra ɓe.

No Pool haaliri haala tuubugol muuɗum
(Golle Nulaaɓe 9.1-19, 22.6-16)

12 Wo hono nii njaarumi Damas.
Hooreeɓe almaami'en nelii kam,
kokkii kam baawɗe nanngude
goonɗinɓe toon.
13 Kaananke, miɗo wonnoo dow
laawol wakkati hakkunde naange,
nji'umi annoora ina yuura dow
kammu ina fiiloo kam, miin e yaadi-
raaɓe am ɓeen fuu. Annoora oon ina
ɓuri fay naange jalbude.
14 Min fuu, min caami e leydi.
Wakkati oon, nanumi daande ina
wi'a kam e ley ibraninkoore: «Sool,
Sool, ko waɗi de aɗa torra kam? Si
ndemoori wi'ii saloto tufirgel joo-
mum fu, ɓeydan nawnaade.»

15 Njaabiimi, mbiimi: «Aan wo a
moy, joomam?» Joomiraaɗo wi'i:
«Miin, wo mi Iisaa mo torrataa oon.
16 Umma dara, sabo mi ɓanganii
ma, mi suɓake ma faa ngollanaa
kam. Wo faa ceedanoɗaa kam ley
ko njiiɗaa joonin e ko nji'oytaa si mi
ɓangii e maa caggal hannden.
17 Mi reenete e Alhuudiyankooɓe e
yimɓe lenyi goɗɗi ɓe nulammaami e
muɓɓen joonin ɓeen.
18 Mi nulete faa peertaa gite maɓɓe,
ɓe yuwa e nimre, ɓe ngarta e annoora,
ɓe yuwa e baawɗe Seyɗaani, ɓe ngarta
e Laamɗo, ɓe keɓa yaafeede hakkeeji
maɓɓe, ɓe ndonida e seniiɓe saabe ko
ɓe goondini kam ɗuum.»
19 Ndelle saabe majjum, kaananke
Agirippa, mi salaaki ɗowtanaade ko
nji'umi, ko yuurani kam dow kammu
ɗuum.
20 Ɓe artiimi waajaade wo yimɓe
Damas e yimɓe Urusaliima e pi-
ilol Yahuudiya fuu. Caggal ɗuum,
njokkinmi yimɓe lenyi goɗɗi tuuba,
ngarta e Laamɗo, ngolla golleeji
kollooji tuubii.
21 Saabe ɗuum, Alhuudiyankooɓe
nanngiri kam ley suudu dewal
mawndu nduun, pilii warude kam.
22 Ammaa Laamɗo wallii kam illa
ndeen faa warde hannden. Miɗo
seedanoo yimɓe fuu, gilla lo'uɓe faa e
tedduɓe. Mi waajataako fay huunde
si wanaa ko annabaaɓe e Tawreeta
Muusaa mbi'i warowan ɗuum.
23 Ɗum woni: Almasiihu torroto faa
maaya, de artoo maayɓe ummitaade.
De si ummitake fu, waajoto yimɓe
meeɗen e lenyi goɗɗi fuu kisindam,
ɗam laatanoo ɓe annoora.
24 Nde Pool haalannoo ɗum ndeen,
Festus feekii e semmbe, wi'i:
—Pool, a haaŋaama! Heewgol
maaɗa anndal ngol haaŋii ma!
25 Pool jaabii, wi'i:
—Festus tedduɗo, mi haaŋaaka. Ko
kaalammi ɗuum wo haalaaji goon-
gaaji, celluɗi.
26 Agirippa kaananke oon ina an-
ndi kulle ɗeen. Ɗum waɗi de miɗo
hoolii haalude ɗum yeeso makko.
Si goonga, miɗo tannyori ɗum fuu
suuɗanaaki mo, sabo ɗum waɗaay e
cuncukka.
27 Kaananke! Aɗa goondini
annabaaɓe naa? Miɗo anndi aɗa
goondini!
28 Agirippa wi'i Pool:
—Aɗa miilii waɗude kam Al-
masiyankeejo law law hono nii naa?
29 Pool jaabii, wi'i:
—Nde yaawi e nde hanndii fuu,
ɗum laatoo muuyɗe Laamɗo faa
aan e hettindaniiɓe kam joonin fuu
laatoɗon hono am, de tawee wanaa e
callali gondi e am ɗi.
30 Kaananke oon e goforneer oon e
Bereniika e jooɗodinooɓe e muɓɓen
fuu ummii.
31 Nde ɓe njaltunoo suudu nduun
ndeen, iɓe mbi'undura:
—Gorko o waɗaay ko foti warude
ɗum naa haɓɓude ɗum callali.
32 Agirippa wi'i Festus:
—Imo waawnoo yoofeede si o
wi'aayno sariya makko faltiniree to
kaananke Roma mawɗo oon.

27

No Pool neldiraa Roma

1 Nde yaareede amin Itali e laana
tabitinnoo ndeen, Pool e kasunkooɓe
woɓɓe ngattaa e junngo mawɗo
sordaasiiɓe bi'eteeɗo Yuliyus. Oon
wo jeyaaɗo e fedde sordaasiiɓe
kaananke Roma mawɗo.
2 Min naati laana maayo yuuruka
Adaramati njahooha ina fanta gure
ley leydi Aasiya. Min ndunnyi.
Miɗen ngondi e Aristarka gorko
Makedoniyanke yuuruɗo Tesaloniiki.
3 Jaango majjum, min njottii Sidon.
Yuliyus waɗani Pool hinney, duŋanii
ɗum yaha to yigiraaɓe mum faa
mballira ɗum ko haajaa.
4 Nde min yuwunoo ɗoon ndeen,
min ɓattitowii fonngo ruunde*
Kipirus, sabo min kawrii e henndu
mawndu.
5 Min peyyiti maayo manngo
ngoon hedde Silisi e Pamfiliya, min
njottii Mira ley leydi Lisiya.

* **27:4** Ruunde wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo.

6 Ɗoon, mawɗo sordaasiiɓe oon
tawi laana yuuruka Alesandiri ina
fonndii Itali. O nanni min ley makka.
7 Balɗe keewɗe laana amin kaan
waɗi ina yaara heese. Semmbe e
doole min njottorii wuro Kinidus.
Henndu nduun na haɗa min yahude
to min ponndii. Ndelle min takkii
ruunde Kereta gere to henndu walaa,
min panti Salmone.
8 Miɗen takkii senngo, miɗen
tampi e yaade. Faa min njottii
nokku bi'eteeɗo Jipporde Lobbere
nde woɗɗaa e wuro Lasiya.
9 Min ɓooyi sanne faa wakkati
iidi nyannde ittugol hakkeeji faltii.
Wakkati dabbunde maayo ngoon ina
hulɓinii sanne, na tiiɗi laana dilla
ndeen. Pool tindini ɓe dow majjum.
10 O wi'i:
—Sakiraaɓe, mi yi'ii jahaangal
ngal wo keewungal torra e mursey,
wanaa laana ka e gineeji ɗi tan, ina
waawi laataade yonkiiji meeɗen du.
11 Ammaa mawɗo sordaasiiɓe oon,
wo haala sofeere laana kaan e joomi-
ika ɓuri jaɓude e dow haala Pool.
12 Jipporde laanaaji nde ɓe ngoni
e muuɗum ndeen, welaa dabbude.
Ɗum waɗi de ɓurɓe heewude ley
laana ɓeen mbi'i ɓe njaha ɓe piloo
yottaade Fenika faa ɓe ndabba toon.
Ɗum wo jipporde wonnde Kereta
huccitinde horɗoore-gorgaare e
soɓɓiire-gorgaare.
13 Nde henndu seeɗa yuurundu
horɗoore fuɗɗunoo wifude ndeen,
ɓe cikki ɓe mbaawan yottaade to ɓe
njiɗi toon. Ɓe yeentini jamɗe darnooje
laana ɗeen, ɓe takkii e fonngo Kereta,
iɓe njaha.
14 Ammaa caggal ɗuum seeɗa, hen-
ndu mawndu wi'eteendu henndu
soɓɓiire-lettugaare yuuri to ruunde
toon, jippii.
15 Henndu nduun faddii laana
kaan. Min kunngii huccitinde e
henndu nduun faa min njaha yeeso.
Min acci ika roya.
16 Nde min paltotonoo duungel
bi'eteengel Kawda ndeen, min kawri
e henndu seeɗa. E ley tampiri,
min pooɗi laanayel pamarel ngel min
ndaasannoo ngeel.
17 Min yepti ngel, min njowi ngel
dow laana mawka. Ndeen ɓe kooyi
ɓoggi, ɓe piilii laana mawka kaan. Ɓe
njippini jamɗe darnooje laana ɗeen
du, ɓe njoppi ika roya, sabo ɓe kulii
taa ɓe njanoy e soɓɓundu ruunde
Sirta.
18 Henndu nduun ina heddii na
wifa min semmbe. Saabe ɗuum,
jaango majjum ɓe puɗɗi faɗɗude don-
ngal laana kaan ley maayo manngo.
19 E nyalooma tataɓo oon, ɓe kooyi
anniya, ɓe paɗɗi fay ginereeji jaarooji
laana ley ndiyam ɗiin.
20 Naange e koode du nji'ataake
faa waɗi balɗe keewɗe. No henndu
nduun foti mawnude, min tayi jikke
amin fuu e hisude.
21 Nde ɓooynoo yimɓe ɓeen keɓaay
ko nyaama fu, Pool darii hakkunde
maɓɓe, wi'i:
—Si on njaɓiino haala am, on ndil-
laayno Kereta fu, torraaji ɗi e mursey
o hewtataakono en.
22 Joonin, miɗo haalana on: celli-
nee ɓerɗe mon, sabo fay gooto
mooɗon mursataa yonki muuɗum,
laana ka tan mursetee.
23 Jemma hankin, Laamɗo jeyɗo
kam mo ndewammi oon nuli ma-
leyka to am.
24 Maleyka oon wi'i kam: «Pool, taa
hulu, tilay a daroto yeeso kaananke
Roma mawɗo oon. Laamɗo reenete,
aan e yaadiraaɓe maa ɓeen fuu.»
25 Ndelle, cellinee ɓerɗe mon, sabo
miɗo hoolii ko Laamɗo haalani kam
ɗuum, hono noon jaati worrata.
26 Ammaa tilay en njanowan e ru-
unde wonnde ley maayo ngo.
27 E ley jemma sappo e nayaɓo
oon, miɗen ndoya ley maayo Adiriy-
ati ngoon faa hannden. Wakkati
hakkunde jemma, donnooɓe laana
kaan ɓeen cikki ɓadake leydi.
28 Ɓe paɗɗii ɓoggol ponndirgol, ɓe
tawi luggeefi kiin wo haddi daranɗe
noogay. Ɓe njehi yeeso seeɗa, ɓe

† **27:28** Daranɗe noogay wo meetereeji 37. Daranɗe sappo e joy wo meetereeji 27.

paɗɗi katin, ɓe tawi luggeefi kiin wo haddi daranɗe sappo e joy.†

29 Ɓe kuli taa ɓe njanoy e kaaye. Ndelle ɓe njippini jamɗe nay darnooje laana ɗeen caggal laana kaan, iɓe keppi weetaay.

30 Ndeen gollooɓe laana kaan ɓeen njippini laana pamara kaan e ndiyam, ina njiɗi faa ndilla kam'en tan. Ɓe mbi'i woɓɓe ɓe njippinowan jamɗe to yeeso laana kaan toon faa ndarna ka.

31 Pool wi'i mawɗo oon e sordaasiiɓe ɓeen:

—Si yimɓe ɓeen keddaaki e ley laana ka fu, onon, on ndaɗataa.

32 Ndeen sordaasiiɓe ɓeen tayi ɓoggi nanngunooɗi laana pamara kaan ɗiin, njoppi ngel dilli kangel tan.

33 Nde ɓadinoo weetude ndeen, Pool nyaagii ɓe fuu ɓe nyaama, wi'i:

—Hannden woni balɗe sappo e nay oɗon ndoomi on nyaamaay. Oɗon keddii on meeɗaay fay huunde.

34 Ndelle miɗo nyaagoo on sanne, nyaamon. Oɗon kaajaa ɗum faa ndaɗon. Si goonga, fay gooto mooɗon leeɓol hoore muuɗum solataa de saama.

35 Nde o haalnoo ɗum ndeen, o hooyi buuru, o yetti Laamɗo yeeso maɓɓe ɓe fuu, o heltii, o fuɗɗi nyaamude.

36 Ndeen ɓe fuu ɓerɗe maɓɓe cuusinaa, kamɓe du ɓe kooyi, ɓe nyaami.

37 Minen wonɓe ley laana kaan ɓeen, min yimɓe keme ɗiɗo e capanɗe njeɗɗo e njeegom.

38 Nde ɓe nyaamnoo faa ɓe kaari ndeen, ɓe kooyi bootooji alkama gonɗi e laana kaan ɗiin, ɓe paɗɗi ɗi ley maayo manngo faa ɗum huyfintina ka.

39 Nde weetunoo ndeen, ɓe kaynii leydi, de ɓe annditaay ndi. Ɓe nji'i nokkuure njaareendi yaajunde seeɗa. Iɓe njiɗi yaarude toon laana kaan si ɓe mbaawii.

40 Ɓe tayi jamɗe ɗeen, ɓe njoppi ɗe ley maayo. Ɓe kaɓɓiti ɓoggi kaɓɓaaɗi e ooncirɗe ɗeen du. To hoore laana toon du, ɓe yeentini wudere dow, ɓe peerti nde faa henndu nduun dunyira ka yeeso. Ɓe ponndii daande maayo ngoon.

41 Ndeen laana kaan fiyii e tilde, nufi. Becce makka cokkii e ley njaareendi ndiin faa ka hunngii dimmbaade. Bempeyye du keli caggal makka faa ɗiggi.

42 Sordaasiiɓe ɓeen anniyii warude kasunkooɓe ɓeen taa fay gooto e muɓɓen yinoo de dogga.

43 Ammaa mawɗo sordaasiiɓe oon ina yiɗi dannude Pool. Ndelle o haɗi ɓe waɗude anniya maɓɓe oon. O yamiri waawɓe yinaade ɓeen artoo njinoo mburtowoo,

44 de heddiiɓe ɓeen du tiigoo kelte laana kaan naa goɗɗum yuurɗum e makka. Hono nii min fuu min njottorii leydi e jam.

28

1 Nde min kisunoo ndeen, min nani ruunde ndeen Malta wi'etee.

2 Jeyaaɓe ɗoon ɓeen njaɓɓorii min caahu mawɗo. Wakkati oon kammu ina toɓa, jaangol du na woodi. Ndelle ɓe kuɓɓani min yiite faa min yuuloo.

3 Pool hawrunduri leɗɗe, watti e yiite ngeen. Nguleefi wurtini mboddi e majje, ndi soppi junngo makko.

4 Nde jeyaaɓe ɗoon ɓeen njiinoo mboddi ndiin ina ɓilii e junngo Pool ndeen, mbi'unduri hakkunde muɓɓen:

—Tannyoral, gorko o wo gaɗɗo warhoore. Fay si o daɗi to maayo manngo toon du, sariya accataa mo o wuura.

5 Ndeen o fiɗɗi mboddi ndiin ley yiite, ɗum torraay mo fay huunde.

6 Ɓe miilii o ɓuutan naa o saaman wakkati oon, o maaya. Ammaa nde ɓe keɗinoo faa ɓooyi, ɓe nji'i ɗum torraay mo fay seeɗa fu, hakkillooji maɓɓe mbaylitii e makko. Ɓe mbi'i o wo gooto e alla'en.

7 Pubiliyus, hooreejo ruunde ndeen oon, gese muuɗum ina ngoni sera nokkuure ndeen. O jaɓɓii min faa wooɗi, o weerni min faa haddi balɗe tati, o saahanii min.

8 Tawi baaba Pubiliyus ina fukkii sellaa, wo jontaaɗo, reedu muuɗum du na dogga yiiyam. Pool yehi to

makko, du'ii, yowi juuɗe muuɗum e
dow makko, danni mo.
9 Nde ɗum waɗunoo ndeen,
nyawɓe wonɓe e ruunde ndeen ɓeen
ina ngara, na ndannee.
10 Ɓe teddini min teddeengal man-
ngal. Nde min cegilinoo faa min
ndilla e laana ndeen, ɓe njooɓini min
ko min kaajaa e jahaangal amin.

No Pool yaari yuuwde Malta yaade Roma

11 Miɗen ngonnoo toon faa haddi
lebbi tati. Ndeen min naati e laana
yuuruka Alesandiri, ndabbunooka e
ruunde ndeen. Min ndilli. Laana
kaan ina ŋenyaa ŋenyi tooruuji fu-
nereeɓe.*
12 Min njottii wuro wi'eteengo Sir-
akus, min ngaɗi ɗoon balɗe tati.
13 Min yuwi ɗoon, min takkii e
daande maayo manngo faa Regiyus.
Jaango majjum, henndu horɗoore
wifi. E ley balɗe ɗiɗi min njottii Potiy-
oli.
14 Min tawi toon sakiraaɓe, nyaagii
min min ngonda e muɓɓen jeɗɗiire.
Ndeen sakitii, min njottowii Roma.
15 Nde sakiraaɓe wonɓe Roma ɓeen
nannoo garol amin fu, ngari faa Lu-
umo Abiya e nokku bi'eteeɗo Jip-
porɗe Tati faa njakkitoo min. Nde
Pool yiinoo ɓe ndeen, yetti Laamɗo,
ɓeydorii cuusal.
16 Nde min njottinoo Roma ndeen,
Pool hokkaa laawol jippoo e feere
muuɗum. Sordaasiijo ina hayba
ɗum.

No Pool waajorii ley Roma

17 Balɗe tati caggal ɗuum, Pool
noddi mawɓe Alhuudiyankooɓe. Nde
ɓe kawritinnoo ndeen, o wi'i ɓe:
—Sakiraaɓe! Mi waɗaay fay hu-
unde ko luttundurta kam e yimɓe
meeɗen naa aadiiji maamiraaɓe
meeɗen. Ammaa mi nanngaama
Urusaliima, mi wattaama e juuɗe
Romankooɓe.
18 Ɓeen du yamtindake kam, de
iɓe muuyunoo yoppude kam, sabo
ɓe tawraay kam fay sabaabu gooto
kaanɗo warude kam.
19 Ammaa saabe Alhuudiyankooɓe
ɓeen calake mi yoppee, ɗum waddani
kam nyaagaade sariya am faltiniree
to kaananke Roma mawɗo oon. Mi
walaa fuu ko mi felda lenyol am.
20 Ɓum waɗi de noddumi on faa mi
yi'a on, mi haalana on. Miɗo haɓɓorii
callali ɗi saabe mo Israa'iilankooɓe
keɗii garol muuɗum oon.
21 Ɓe mbi'i mo:
—Min keɓaay ɓataaki yuuruki Yahu-
udiya kaaloohi haala maa. Katin du
fay gooto e sakiraaɓe ɓeen waraay
humpiti min naa haalani min ko boni
ko ngaɗuɗaa.
22 Ammaa miɗen njiɗi kaalanaa
min ko njiiɗaa e hakkillo maa, sabo
miɗen anndi yimɓe nokkuuje fuu na
njedda laawol ngol njokkuɗaa ngool.
23 Ɓe kokkunduri nyalaande nde
ɓe ngartoyta. Nyalaande ndeen yot-
tii, heewɓe ngari kawriti to jipporde
makko toon. Gilla fajiri faa caggal
kiraaɗe imo fiirtana ɓe haala laamu
Laamɗo, imo waajoo ɓe. Imo holla
ɓe kabaaru Iisaa gonɗo ley Tawreeta
Muusaa e ley dewte annabaaɓe.
24 Woɓɓe maɓɓe njaɓi ko o haali
ɗuum, woɓɓe njaɓaay.
25 Nde ɓe cankitotonoo ndeen
tawi ɓe ndewraay hakkunde maɓɓe.
Ndeen Pool ɓeydi konngol gootol,
wi'i:
—Ruuhu Ceniiɗo haalii goonga nde
haalnoo e hunnduko annabi Esaaya,
wi'i maamiraaɓe mooɗon:
26 «Yahu to lenyol ngol, mbi'aa ɗum:
On nanan faa wooɗa, de on paa-
mataa.
On ndaaran faa laaɓa, de on
nji'ataa.
27 Sabo lenyol ngol ɓernde muuɗum
yoorii.
Ɓe cukkii noppi maɓɓe, ɓe muɓɓii
gite maɓɓe.
Si wanaa noon fu gite maɓɓe nji'an,
noppi maɓɓe nanan,
hakkillooji maɓɓe paaman.
Ndeen ɓe ngartan ɓe ndewa kam
de mi danna ɓe.»†

* **28:11** E jamaanu oon, dorbotooɓe laanaaji na mbi'a kanji ndeenata ɗum'en. † **28:27** Esaaya 6.9-10.

28 Pool ɓeydi katin, wi'i:
—Anndee, kisindam Laamɗo nuldaama yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe. Kamɓe ɓe kettindoto! [
29 Nde Pool haalnoo haalaaji ɗiin ndeen, Alhuudiyankooɓe ɓeen ndilli ina njeddundura sanne hakkunde muɓɓen.]‡
30 Pool jooɗii suudu to luwi toon duuɓi ɗiɗi kiɓɓuɗi. Imo jaɓɓoo warooɓe ndaarude mo ɓeen fuu.
31 Imo waajoo laamu Laamɗo. Imo jannginira tannyoral kabaaru Iisaa Almasiihu Joomiraaɗo, walaa fuu ko haɗi mo.

‡ **28:29** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ngalaa aaya 29.

Ɓataaki Pool yaade to Romankooɓe

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin Pool. Mi maccuɗo Iisaa Almasiihu, mi noddaaɗo faa mi laatoo nulaaɗo muuɗum. Wo mi cuɓaaɗo faa mi yottina Kabaaru Laamɗo Lobbo.
2 Kabaaru Lobbo oon wo mo Laamɗo aadinoo gilla e annabaaɓe muuɗum ley Binndi ceniiɗi ɗiin.
3 Kabaaru oon wo haala Ɓiyiiko haalata. Fodde neɗɗaaku muuɗum wo yuuruɗo e Daawda.
4 Fodde Ruuhu ceniiɗo du, holliraama wo Ɓii Laamɗo jom baawɗe ko ummitii e maayde ɗuum. Oon woni Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu.
5 Saabe makko min keɓiri moyyere laataade nulaaɓe faa yimɓe yuuruɓe e lenyi fuu ngoonɗina mo, ɗowtanoo mo, de innde makko teddinee.
6 Onon du, oɗon njeyaa e maɓɓe, onon ɓe Laamɗo noddi faa kawton e Iisaa Almasiihu ɓeen.
7 Miɗo jowta on fuu, onon wonɓe ley Roma ɓe Laamɗo horsini de noddi faa laatoo seniiɓe. Wo Laamɗo Baaba meeɗen e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu kokku on moyyere e jam.

No Pool yiɗiri yi'ude goonɗinɓe wonɓe Roma ɓeen

8 Ko artii fuu, miɗo yetta Laamɗo e dow innde Iisaa Almasiihu saabe mooɗon on fuu, sabo haala goonɗinal mooɗon ina haalee ley adunaaru fuu.
9 Laamɗo mo ndewammi e ɓernde am fuu e ko ngollanammi Kabaaru Lobbo haala Ɓiyum ɗuum, wo seedee miɗo miccoo on wakkati fuu
10 e ley du'aawuuji am fuu. Miɗo ŋaaroo Laamɗo newnana kam laawol e ley muuyɗe muuɗum no mi warda to mooɗon.
11 Sabo miɗo yiɗi yi'ude on sanne, faa mi yottinana on dokkal yuurungal e Ruuhu faa semmbinɗina on.
12 Wooɗi, ko njiɗumi wi'ude wo faa cemmbunduren ley goonɗinal ngal kawtuɗen ngaal, goonɗinal am semmbina on, ngal mooɗon du semmbina kam.
13 Sakiraaɓe, miɗo yiɗi paamon: kile keewɗe ngaɗumi anniya mi waran to mooɗon de miɗo faddaa faa hannden. Miɗo yiɗi warude faa danya ɓe keɓumi hakkunde mooɗon saabe Almasiihu hono no keɓirmi yimɓe hakkunde lenyi goɗɗi ni.
14 Tilay mi yaha to yimɓe fuu, yimɓe ngallu e wonɓe ladde, to joomiraaɓe anndal e majjuɓe.
15 Ɗum waɗi de miɗo yiɗi waajaade on Kabaaru Lobbo oon, onon yimɓe Roma du.

Haala baawɗe Kabaaru Lobbo

16 Mi semtirtaa Kabaaru Lobbo oon, sabo wo o baawɗe Laamɗo faa hisina goonɗinɗo mo fuu: Alhuudiyankooɓe tafon, de caggal ɗuum, lenyi goɗɗi fuu.
17 Sabo Kabaaru Lobbo oon ina ɓangina no Laamɗo fonnditorii, ina ɓangina wo e goonɗinal tan neɗɗo ndaardetee ponnditiiɗo yeeso Laamɗo, illa fuɗɗoode faa e timmoode. Wo noon Binndi ɗiin mbiiri: «Ponnditiiɗo wuurdan goonɗinal.»*

Haala tikkere Laamɗo dow luttal yimɓe

18 Tikkere Laamɗo ina ɓanga illa dow kammu ina jippoo dow luttugol yimɓe e oonyaare muɓɓen fuu. Iɓe kaɗa goonga ɓangude saabe oonyaare maɓɓe ndeen.
19 Si goonga ko neɗɗo waawi anndude e Laamɗo ɗuum ina laaɓani ɓe, sabo Laamɗo hollii ɓe ɗum.
20 Sabo gilla Laamɗo tagi adunaaru ndu faa hannden, golle muuɗum ina ɓangina sifa muuɗum mo yi'ataake oon faa laaɓa, ɗum woni baawɗe makko faa abada ɗeen e no o worri fuu. Saabe ɗuum, yimɓe ɓeen ngalaa ko ɓe njaaboo fey.
21 Fay si taweede iɓe anndi Laamɗo, ɓe teddiniraay ɗum no foti teddinireede noon, ɓe njettaay mo du. Miilooji maɓɓe ɗiin laatake ɓoli, ɓerɗe maɓɓe puuyɗe ɗeen du niɓɓii.
22 Iɓe njaara wo ɓe jom'en hakkillo, jako wo ɓe majjuɓe.

* **1:17** Habakuk 2.4.

23 Ɓe loomtinirii teddeengal
Laamɓo duumiiɓo oon tooruuji
nanndudi e yimɓe maayooɓe e pooli
e kulle ɓe koyɓe nay e daasotooɓe.
24 Saabe ɓuum, Laamɓo yoppidi
ɓe e muuyɓe yonkiiji maɓɓe tuunɓe
faa ɓe kuyfini ɓalli maɓɓe hakkunde
maɓɓe.
25 Ɓe loomtinirii Laamɓo goon-
gaajo oon e fewre, ɓe teddinii ko
tagaa, ɓe ndewi ɓum, ɓe njoppi
Taguɓo oon. Oon woni jetteteeɓo faa
abada! Aamiina.
26 Saabe ɓuum, Laamɓo yoppidi ɓe
e muuyɓe terɓe maɓɓe cemtiniiɓe.
Rewɓe maɓɓe ɓeen mbattiti ko haani
waɓeede e ɓalli muɓɓen e ko haanaa.
27 Hono noon worɓe ɓeen du
njoppi wondude e rewɓe faa naati
na muuyundura. Worɓe ina
ngaɓundura ko semtinii, de ɓe njom-
nitoree ley ɓalli maɓɓe fodde majjere
maɓɓe.
28 Saabe ko ɓe miilinoo anndude
Laamɓo walaa ko nafata ɓuum,
Laamɓo yoppidi ɓe e majjere maɓɓe,
faa ɓe ngaɓi ko neɓɓo haanaa
waɓude.
29 Iɓe keewi oonyaare e bonanda e
eelgal e nganyaandi fuu. Iɓe keewi
kiram e war-hoore e pooɓundural
e jamba e anniya bonɓo. Wo ɓe
nyo'ooɓe yimɓe,
30 wo ɓe mbonkotooɓe, wanyuɓe
Laamɓo. Wo ɓe huyfinooɓe yimɓe,
wo ɓe mawninkiniiɓe, mantotooɓe.
Iɓe piloo laabi kesi faa ɓe ngaɓa ko
boni. Iɓe calanoo saaraaɓe maɓɓe.
31 Ɓe ngalaa hakkillo, ɓe kool-
naaki, ɓe yoorɓe ɓerɓe, ɓe ngalaa
yurmeende.
32 Iɓe anndi ko Laamɓo yamiri:
gaɓoowo golleeji ɓi fuu ina haani
maayde. Ammaa wanaa golleeji ɓiin
tan ɓe ngaɓata, iɓe njardoo woɓɓe du
ngaɓa ɓi.

2

Haala jukkungo Laamɓo

1 Ndelle, aan peloowo woɓɓe
oon, mo laatiɓaa fuu a walaa ko
njaaboɓaa. Sabo si a felii goɓɓo, aɓa
liɓa hoore maa, sabo aan du aɓa waɓa
ɓum.
2 Eɓen anndi Laamɓo ina saroo
waɓooɓe hono golleeji ɓiin fodde
goonga.
3 Aan peloowo waɓooɓe iri golleeji
ɓiin tawee hono noon ngaɓirtaa,
yalla aɓa sikki a daɓan jukkungo
sariya Laamɓo ngoon naa?
4 Naa a jawɓo moyyuki Laamɓo
mawki kiin, kam e munyal muuɓum
e heese muuɓum naa? Yalla a faa-
maay moyyuki muuɓum ina yaare
faa tuubaa?
5 Ammaa ko a joorɓo ɓernde, a
caliiɓo tuubude ɓuum, aɓa waddana
hoore maa tikkere Laamɓo nyannde
Laamɓo ɓanginta tikkere muuɓum e
sariya mum ponnditiiɓo oon.
6 Sabo Laamɓo barjoto mono fuu
golle muuɓum.
7 Waɓooɓe ko woodi e ley mun-
yal, filotooɓe darja e teddeengal e ko
duumotoo ɓeen, keɓan nguurndam
nduumiiɓam.
8 Ammaa filotooɓe ko nafata ko'e
muɓɓen, saliiɓe goonga de ina kaɓɓii
e bonanda ɓeen, jukkungo naawngo
keɓata.
9 Torra e ɓillaare ngoodanii
gaɓoowo ko boni fuu: Alhu-
udiyankooɓe tafon, de lenyi goɓɓi
njokka.
10 Ammaa darja e teddeengal e jam
ngoodanii gaɓoowo ko woodi fuu, Al-
huudiyankooɓe tafon, de lenyi goɓɓi
njokka.
11 Sabo Laamɓo ɓurdintaa yimɓe.

12 Kala gaɓoowo hakke mo an-
ndaa Tawreeta Muusaa halkan tawa
saroraaka Tawreeta oon. Katin
du gaɓoowo hakke tawi na anndi
Tawreeta, sarorte Tawreeta oon.
13 Yimɓe ndaardataake fonnditiiɓe
yeeso Laamɓo e hettindanaade
Tawreeta tan. Wo waɓooɓe ko
Tawreeta wi'i ɓeen ndaardetee wo
fonnditiiɓe.
14 Ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe
ɓeen, e rafi muɓɓen anndude
Tawreeta fuu, si ɓe ngaɓirii no
Tawreeta oon wi'iri ni e ley muuyɓe
ko'e maɓɓe, ɓe kollii iɓe njogii

Tawreeta e ley hakkillooji maɓɓe fay si ɓe ngalaa Tawreeta Muusaa oon.
15 Ɓe kollii ko Tawreeta Muusaa oon yamiri ɗuum ina winndaa e ɓerɗe maɓɓe. Ɓerɗe maɓɓe ina ceedanoo ɓe, wakkati wakkati mi-ilooji maɓɓe na pela ɓe, wakkati gom du na laamna ɓe.
16 Ɗum ɓangowan nyannde Laamɗo yamirta Iisaa Almasiihu saroo ko suuɗii ley ɓerɗe ɗuum, no fotirta e Kabaaru Lobbo mo mbaajotoomi oon.

No Alhuudiyankooɓe ngorri e Tawreeta Muusaa

17 Aan, bi'uɗo wo a Alhuudiyanke, aɗa tuugii Tawreeta Muusaa, aɗa mantoroo kawtal maa e Laamɗo,
18 aɗa anndi muuyɗe Laamɗo, aɗa waawi suɓaade ko woodi sabo a jan-nginaama Tawreeta oon.
19 A tannyorii wo a ɗowoowo wumɓe, wo a annoora wonɓe e nimre ɓeen.
20 Aɗa waajoo ɓe njanngaay ɓeen, aɗa janngina sukaaɓe saabe ko njogiɗaa anndal e goonga faa hiɓɓi e ley Tawreeta Muusaa oon ɗuum.
21 Woodi ndelle, aɗa tindina woɓɓe, yalla a tindintaa hoore maa naa? Aɗa waajoo taa mbujjee, a wujjataa naa?
22 Aɗa wi'a taa njeenee, a jeenataa naa? Aɗa harmina tooruuji, a wuj-jataa ley cuudi majji toon naa?
23 Aan mantortoodo Tawreeta, a huyfintaa innde Laamɗo e luttugol maa Tawreeta oon naa?
24 Ɗum wadi de Binndi ɗiin mbi'i: «Onon ngadi de yimɓe ɓe nganaa Al-huudiyankooɓe ɓeen ina mbonkoo innde Laamɗo.»*
25 Woodi, si aɗa hayba jamirooje Tawreeta, taadagol Alhuudiyankooɓe ina waawi nafude ma. Ammaa si aɗa lutta jamirooje ɗeen, a laatake hono mo taadaaki ni.
26 Si mo taadaaki haybii jamirooje Tawreeta, wanaa Laamɗo ndaardan joomum hono o taadiiɗo nii naa?
27 Mo taadaaki de na hayba Tawreeta Muusaa oon, kam saroyte aan luttuɗo Tawreeta oon, fay si a taadiiɗo anndudo Binndi ɗiin.
28 Sabo wanaa ko yi'etee ɗuum waɗata neɗɗo Alhuudiyanke jaati, wanaa ko golletee e ɓanndu ɗuum woni taadagol.
29 Wo ko yi'ataake ɗuum waɗata neɗɗo Alhuudiyanke jaati, taadagol du ley ɓernde muuɗum tawetee. Wo Ruuhu gollata ɗum, wanaa binndi. Manoore neɗɗo oon, wanaa to yimɓe yuurata, wo to Laamɗo nde yuurata.

3

1 Ndelle, ɗume Alhuudiya'en ɓurdi lenyi goɗɗi? Ɗume woni nafaa taadagol?
2 Ina heewi e alhaaliiji fuu. Ko artii fuu, Laamɗo halfinii ɓe konngol muuɗum.
3 Goonga, woɓɓe maɓɓe koolnaaki. Yalla ɗum ina waawi bonnude ko Laamɗo wo koolniiɗo ɗuum naa?
4 Ɗum waawaa koy! Fay si yimɓe fuu wo fewooɓe, tilay Laamɗo kaa annditee wo goongante. Wo hono noon winndiraa:
«Fonnditaare maaɗa ina annditee e ko kaalataa ɗuum,
si a sardaama du fu, a liɓan.»*
5 Ɗo mi haaldan hono no woɓɓe kaaldata ni: si oonyaare meeɗen ina ɓeyda hollude fonnditaare Laamɗo ndeen, noy mbi'eten? Yalla en mbi'an Laamɗo wo oonyiiɗo si jippinii tikkere muuɗum dow meeɗen naa?
6 Fay seeɗa! Sabo si Laamɗo wo oonyiiɗo, noy o sarortoo adunaaru ndu?
7 Goɗɗo na waawi wi'ude faa han-nden: si fewre am ɓeydii hol-lude goongalaaku Laamɗo faa ɗum mawninii teddeengal muuɗum, ko wadi miɗo saree hono wo mi lut-toowo?
8 Si neɗɗo na miilira nii fu, wi'an: «Ngaɗen ko boni faa ko woodi funta.» Won mbonkotooɓe ina mbi'a enen du eɗen mbiira noon. Yimɓe ɓeen kaa, jukkungo muɓɓen ina foti e golle muɓɓen.

No yimɓe fuu ndonkiri laataade fonnditiiɓe

* **2:24** Esaaya 52.5. * **3:4** Jabuura 51.6.

9 Ndelle, enen Alhuudiyankooɓe
ɓeen, eɗen ɓuri yimɓe heddiiɓe naa?
En ɓuraa koy. Sabo mi hollii Alhu-
udiyanke e mo wanaa Alhuudiyanke
fuu e ley hakkeeji ngoni.
10 Wo hono no winndiraa:
«Walaa fuu ponnditiiɗo, fay gooto,
11 fay gooto walaa paamal,
fay gooto filataako Laamɗo.
12 Yimɓe fuu mbosake laawol, fuu
laatake ɓolɓe.
Walaa fuu gaɗoowo ko woodi, fay
gooto.»†
13 «Kunnduɗe maɓɓe ina nga'i hono
caabeeje udditiiɗe ni,
ɗemle maɓɓe ina kaala hiila.
Toni maɓɓe ina caawi tooke
bolle.»‡
14 «Kunnduɗe maɓɓe ina keewi kuddi e
haalaaji mettuɗi.»§
15 «Koyɗe maɓɓe ina njaawi rufude
yiiyam.
16 Bonanda e mettorgal ina
njokki ɓe to ɓe njahata fuu,
17 ɓe anndaa laawol jam.»*
18 «Kulol Laamɗo walaa e ɓerɗe maɓɓe
fey.»†
19 Eɗen anndi huunde fuu ko
Tawreeta Muusaa oon wi'i, wo
wonɓe e ley muuɗum ɓeen haaldi,
faa kunnduɗe fuu ndeyyinoo, de
yimɓe adunaaru fuu paama ina poti
e hiiteede kiite Laamɗo.
20 Sabo fay gooto ndaardataake
ponnditiiɗo yeeso Laamɗo saabe hay-
bude muuɗum Tawreeta Muusaa. Si
goonga, golle Tawreeta oon haaɗii e
anndinde yimɓe ko woni hakke.

No yimɓe laatortoo fonnditiiɓe yeeso Laamɗo

21 Ammaa joonin Laamɗo ɓanginii
no fonnditaare muuɗum heɓirtee ko
wanaa haybude Tawreeta Muusaa.
Tawreeta oon e dewte annabaaɓe
ɗeen kaaliino kabaaru majjum:
22 o ndaardan goondinɓe ɓeen
fuu wo fonnditiiɓe saabe goondinal
muɓɓen Iisaa Almasiihu. Sabo walaa
ko senndi yimɓe:
23 yimɓe fuu luttii, kewtaay yot-
taade darja Laamɗo.
24 Ammaa Laamɗo tiigorake ɓe
fonnditiiɓe e dokkal saabe hinney
muuɗum. O waɗirii ɗum e Iisaa
Almasiihu dimɗinɗo ɓe oon.
25 Wo kam Laamɗo waɗi kir-
samaari ittoori hakkeeji‡, faa ittiri
hakkeeji goondinɓe ɗiin e yiiyam
muuɗum. Hono noon Laamɗo
holliri fonnditaare muuɗum, fay si
jukkaakino luttuɓe arande
26 saabe munyal muuɗum. O
waɗirii ɗum faa o ɓangina fon-
nditaare makko ley jamaanu mo
ngonɗen o, faa o holla wo o ponndi-
tiiɗo, woodi du, neɗɗo fuu goondinɗo
Iisaa, o ndaardan ɗum ponnditiiɗo.
27 Ndelle, ɗume neɗɗo waawi man-
toraade? Walaa! Haybude Tawreeta
Muusaa oon waɗi ɗum naa? Wanaa!
Goondinal tan waɗi ɗum!
28 Sabo miɗen anndi neɗɗo
ndaardete ponnditiiɗo saabe
goondinal muuɗum, wanaa saabe
haybugol muuɗum Tawreeta.
29 Naa Laamɗo wo Laamɗo Alhu-
udiyankooɓe tan naa? Wanaa wo
o Laamɗo lenyi goɗɗi ɗiin du naa?
Goonga, wo o Laamɗo lenyi goɗɗi ɗiin
du.
30 Sabo Laamɗo gooto woodi,
ndaardoowo taadiiɓe ɓeen fonndi-
tiiɓe saabe goondinal muɓɓen, ɓe
taadaaki ɓeen du o ndaardan ɗum'en
fonnditiiɓe saabe goondinal muɓɓen.
31 Ndelle, min ngaɗii Tawreeta
Muusaa oon wo ɓolum saabe
goondinal naa? Fay seeɗa! Min
ɓolɗinaay mo, min tabintinii mo!

4

Haala goondinal Ibrahiima

1 Ɗume mbi'eten dow Ibrahiima
maami en oon? Ɗume o ekitii dow
kabaaru oon?
2 Si tawiino o laatake ponnditiiɗo
saabe golleeji makko ɗiin, ndeen imo
waawunoo mantaade. De yeeso
Laamɗo kaa o waawaa mantaade.

† **3:12** Jabuura 14.1-3, 53.2-4. ‡ **3:13** Jabuura 5.10, 140.4. § **3:14** Jabuura 10.7. * **3:17** Esaaya 59.7-8. † **3:18** Jabuura 36.2. ‡ **3:25** Haala kirsamaari kaan, e geresankoore ina waawi hollude kirsamaari ittoori hakke, ittoori nganyaandi hakkunde yimɓe e Laamɗo du.

3 Sabo Binndi ɗiin mbi'ii: «Ibrahiima goondinii Laamɗo, de Laamɗo hiisorii mo saabe majjum wo o ponnditiiɗo.»*
4 Woodi, si neɗɗo gollii fu, njobdi muuɗum hiisortaake hono moyyere, wo ko tilsi yoɓeede.
5 Ammaa yeeso Laamɗo neɗɗo waawaa yowude jikke muuɗum dow golle mum. Sanaa o goondina Laamɗo baawɗo nanngirde bonɓe wo fonnditiiɓe oon, ndeen goondinal makko hiisete wo fonnditaare.
6 Noon Daawda du haaliri dow barke neɗɗo mo Laamɗo hiisorii ponnditiiɗo baka golleeji ngalaa. O wi'ii:
7 «Barke woodanii yimɓe ɓe lutti muɓɓen njaafaa,
ɓe hakkeeji muɓɓen mooytaa.
8 Barke woodanii neɗɗo fuu mo Joomiraaɗo hiisaaki hakkeeji muuɗum.»†
9 Yalla taadiiɓe ɓeen tan njeyi barke oon naa? Yalla ɓe taadaaki ɓeen ngalaa toon naa? En mbi'ii: wo saabe goondinal Laamɗo hiisorii Ibrahiima wo ponnditiiɗo.
10 Ndelle, noy Ibrahiima worrunoo nde ndaardanoo wo ponnditiiɗo ndeen? O taadiiɗo naa o wanaa? Si goonga, o ndaardaama o ponnditiiɗo gilla o taadaaki.
11 Taadagol makko du wo maande holloore fonnditaare makko saabe goondinal ngal o woodunoo gilla o taadaaki. Hono noon, o laatorii maama goondinɓe ɓe taadaaki ɓeen fuu, faa ɓeen du kiisoree wo fonnditiiɓe.
12 Kanko woni baaba taadiiɓe du, de ɓe kaaɗaay e taadagol tan. Wo ɓe jokkuɓe laawol makko du, kanko baaba meeɗen Ibrahiima goondinɗo Laamɗo gilla taadaaki.

Amaana mo Laamɗo waɗani Ibrahiima

13 Laamɗo aadake hokkude Ibrahiima e yuwdi muuɗum adunaaru ndu. Amaana oon daraaki dow ko Ibrahiima jokki Tawreeta oon, ammaa darake dow fonnditaare nde Ibrahiima heɓi saabe goondinal muuɗum ndeen.
14 Sabo si amaana oon darake dow jokkugol Tawreeta fu, goondinal laatake ɓolal, woodi amaana oon du nafataa.
15 Sabo jamirooje Tawreeta ɗeen wo jukkungo Laamɗo ngaddata. De si jamirooje ngalaa fu, lutti du ngalaa.
16 Ndelle, amaana Laamɗo oon wo dow goondinal yowii, faa laatoo moyyere makko. O tabitan e yuwdi Ibrahiima fuu, wanaa hokkaaɓe Tawreeta tan, ammaa goondinirɓe no Ibrahiima goondiniri ni ɓeen fuu. Kanko woni maama meeɗen en fuu.
17 Ɗum ina hawra e ko winndaa dow Ibrahiima: «Mi waɗii ma baaba lenyi keewɗi.»‡ Wo noon ɗum laatorii yeeso Laamɗo mo Ibrahiima goondini, kokkoowo maayɓe nguurndam, jamiroowo ko walaa ɗuum laatoo.
18 Fay si Ibrahiima walaa daliili dow ko yowa jikke muuɗum heɓude yuwdi katin, o heddii imo goondini. Wo nii o laatorii baaba lenyi keewɗi no Laamɗo wiirunoo mo ni: «Hono nii yuwdi maaɗa fotata.»§
19 Ibrahiima duuɓi muuɗum ina ngaɗa hono hemre, ammaa goondinal mum lokkiɗaay nde yi'unoo ɓanndu mum naywii, deekum Saaratu oon du naywii, faltake rimude.
20 O sikkitiraay amaana Laamɗo oon. Ko laatii dey, goondinal makko ɓeydii semmbe, o teddini Laamɗo.
21 O tannyorii Laamɗo ina waawi tabintinde amaana muuɗum.
22 Saabe ɗuum, «Laamɗo hiisorii mo wo o ponnditiiɗo.»
23 Ko Binndi ɗiin mbi'i «Laamɗo hiisorake mo wo o ponnditiiɗo» ɗuum, wanaa saabe makko tan winndiraa.
24 Iɗum winndiraa saabe meeɗen enen du. Laamɗo hiisorto en fonnditiiɓe, enen goondinɓe Laamɗo iirtinii Joomiraaɗo meeɗen Iisaa e maayde oon.
25 O hokkitiraama, o maayi saabe lutti men, de o iirtinaa faa ndaardeɗen fonnditiiɓe.

* **4:3** Fuɗɗoode 15.6. † **4:8** Jabuura 32.1-2. ‡ **4:17** Fuɗɗoode 17.5. § **4:18** Fuɗɗoode 15.5.

5

Haala jam hakkunde meeɗen e Laamɗo

1 Ko keɓuɗen ndaardeede fonnditiiɓe saabe goondinal ɗuum, waɗii jam hakkunde meeɗen e Laamɗo saabe Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
2 Kam udditani en dammbugal hinney Laamɗo mo ngonɗen joonin saabe goondinal meeɗen. Ley majjum eɗen ceyoroo jikke wondude e darja Laamɗo.
3 Wanaa ɗum tan, eɗen ceyoroo torraaji meeɗen du sabo eɗen anndi torraaji ndimata munyal,
4 munyal du rima ne'aaku, ne'aaku du rima jikke.
5 Jikke oon du waasataake, sabo Ruuhu Ceniiɗo mo kokkaɗen oon hebbinii en njinngu Laamɗo.
6 Sabo ley wakkati mo Laamɗo suɓii oon, nde tawanoo en ngalaano semmbe ndeen, Almasiihu maayani en, enen luttuɓe Laamɗo.
7 Ina tiiɗi ko goɗɗo jaɓa maayande neɗɗo fay si wo ponnditiiɗo. Ina hasii goɗɗo suusa maayande lobbo.
8 Ammaa Laamɗo hollii no yiɗiri en ko Almasiihu maayanii en gilla en luttuɓe.
9 Joonin ko ndaardaɗen en fonnditiiɓe saabe yiiyam makko ɗuum, tannyoral en ndaɗan tikkere Laamɗo du saabe makko.
10 Sabo nde laatinoɗen wayɓe Laamɗo ndeen, Laamɗo rewrintinii en e muuɗum saabe maayde Ɓiyum. Ko ndewrintinaɗen e makko joonin ɗuum, sikke fuu walaa en kisinte saabe nguurndam Ɓiyiiko oon du.
11 De wanaa ɗuum tan, ammaa eɗen ceyoroo Laamɗo saabe Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu, dewrintinɗo en e Laamɗo oon.

No Aadama nannditirta e Almasiihu

12 Joonin le, wo saabe neɗɗo gooto de hakke naati e adunaaru, woodi hakkeeji ɗiin du ngaddi maayde. Noon maayde ndeen yottorii yimɓe fuu, sabo ɓe fuu ɓe luttii.
13 Si goonga, gilla Tawreeta Muusaa oon jippinaaka, hakkeeji ina ngoodi e adunaaru ndu. De si jamirooje Tawreeta ngalaa, hakkeeji kiisataake.
14 Gilla e Aadama faa e Muusaa, walaa fuu mo maayde jaalaaki, fay yimɓe ɓe ngaɗaay hakke iri mo Aadama waɗi nde luttunoo yamiroore Laamɗo. Aadama oon wo alhaali garoowo oon.

15 Ammaa en kaanaa fonndude luttal Aadama e dokkal Laamɗo. Goonga, yimɓe heewɓe maayii saabe luttal neɗɗo gooto. Ammaa hinney Laamɗo, kam e dokkal ngal hokki yimɓe heewɓe saabe neɗɗo gooto ina ɓuri ɗum fuu manngu. Neɗɗo oon woni Iisaa Almasiihu.
16 Katin du en kaanaa fonndude ko dokkal Laamɗo rimata ɗuum e ko luttal neɗɗo gooto rimata ɗuum. Sabo sariya waɗaama dow luttal gootal ngaal, de ɗum waddi jukkungo. Ammaa moyyere Laamɗo mawnde wari caggal lutti keewɗi, de ɗum waddi fonnditaare.
17 Wo saabe luttal neɗɗo gooto maayde laamorii yimɓe. Ammaa ɗum waawaa fonndeede e laamagol heɓooɓe moyyere Laamɗo heewnde e dokkal fonnditaare ɓeen. Ɓeen laamortoo e nguurndam saabe neɗɗo gooto. Oon woni Iisaa Almasiihu.

18 Ndelle, no luttal neɗɗo gooto waddirani yimɓe fuu jukkungo ni, hono noon du gollal ponnditiingal ngal neɗɗo gooto golli ina laatanoo yimɓe fuu fonnditaare e nguurndam.
19 No salaare neɗɗo gooto waɗiri yimɓe heewɓe luttuɓe ni, hono noon ɗowtaare neɗɗo gooto du waɗiroyta heewɓe ndaardee fonnditiiɓe.

20 Tawreeta naatii faa lutti ɓeyda annditeede. Ammaa fay ko lutti keewi ɗuum fu, hinney Laamɗo ɓuri heewude.
21 Hono no luttal laamorii de waddi maayde ni, hono noon hinney Laamɗo oon du laamortoo saabe fonnditaare, faa yaara en to nguurndam nduumiiɗam saabe Iisaa Almasiihu Joomiraaɗo meeɗen.

6

Haala maaydude e Almasiihu e wuurdude e muuɗum

1 Ndelle, ɗume mbi'eten? En keddoto e hakkeeji yalla hinney Laamɗo
ina ɓeydoo naa?
2 Kayto! Ɗum waawaa laataade!
En ceedii e hakkeeji faa laatoɗen
maayɓe to majji. Ndelle noy mbuur-
dirten ley majji katin?
3 Oɗon anndi lootagal meeɗen
batisima kaɓɓungal en e Iisaa Al-
masiihu ngaal hawtii en e maayde
muuɗum du.
4 Ndelle, e ley lootagal batisima
ngaal en maaydii e makko, en
uwidaama e makko. Ndeen du,
no Almasiihu iirtorii e hakkunde
maayɓe saabe baawɗe Baabiiwo
teddude ɗeen, enen du en mbuurda
noon nguurndam kesam.
5 Sabo si en kawtii e makko
ley maayde nanndunde e maayde
makko, en kawtan e makko um-
mitagol nanndungol e ngol makko.
6 Ndelle eɗen paami ɗum ɗo: tomot-
taaku meeɗen kiinngu nguun tonti-
daama e makko dow leggal palaan-
gal, faa baawɗe ɓalli men luttooji ɗiin
kalka, faa tawee en nganaa maccuɓe
hakke katin.
7 Sabo si neɗɗo maayii fu, yaltii e
hawju hakke.
8 Ko maayduɗen e Almasiihu
ɗuum, eɗen koolii en mbuurdan e
makko du.
9 Sabo eɗen anndi ko Almasiihu iir-
tii e hakkunde maayɓe ɗuum, maay-
ataa katin. Maayde walaa baawɗe
dow makko katin.
10 Ko o maayi ɗuum, wo saabe hak-
keeji yimɓe nde wootere faa abada.
Joonin ko o wuuri ɗuum, wo muuyɗe
Laamɗo o wuurani.
11 Hono noon, onon du, laatee
maayɓe ɓe hakkeeji laamaaki, de
laatanoɗon Laamɗo wuuruɓe e kaw-
tal Iisaa Almasiihu.
12 Ndelle, taa accee hakke laamoo
ɓalli mooɗon maayooji ɗiin faa
njokkon muuyɗe majji.
13 Taa kokkitiree terɗe ɓalli mon
hakke, taa ngaɗon ɗe kaɓitirɗe
oonyaare. Kokkee ko'e mon Laamɗo,
sabo on iirtinaama e maayde, oɗon
mbuuri. Kokkee terɗe mooɗon
Laamɗo faa ɗe laatoo kaɓitirɗe
fonnditaare.
14 Hakke laamataako on katin, sabo
on ngalaa ley jamirooje Tawreeta.
Wo ley hinney Laamɗo ngonɗon.

No yimɓe laatortoo gollooɓe ɗowtaniiɓe fonnditaare

15 Ndelle noy? Yalla en ngaɗan
hakke sabo ley hinney ngonɗen
wanaa ley Tawreeta naa? Kayto!
Ɗum waawaa laataade!
16 On paamaay naa? Si on kokkii
goɗɗo ko'e mon faa ngollanon ɗum,
ɗowtanoɗon ɗum fu, on laatake
maccuɓe mo ɗowtantoɗon oon.
Ndelle, naa on laatake maccuɓe
hakke jaaroowo on e maayde, naa
on ɗowtanake Laamɗo jaaroowo on
e fonnditaare.
17 Ammaa jettooje ngoodanii
Laamɗo! Arande wo on maccuɓe
hakke, de joonin on laatake jokkirɓe
laawol ngol njannginaɗon ngool e
ɓerɗe laaɓuɗe.
18 On ndimɗinaama e hakke, on
laatake maccuɓe fonnditaare.
19 Miɗo haalda ɗo no yimɓe
paamirta ni saabe lokkaaku mooɗon.
Arande oɗon ngattunoo terɗe mon
ley hawju tuundi e bonanda faa ko
boni ɓeydoo. Joonin kaa, ngaɗiron
ɗe noon ley hawju fonnditaare faa
ngollon ko senii.
20 Nde ngonnoɗon ley maccun-
gaaku hakke ndeen, on laataakino
gollooɓe ɗowtaniiɓe fonnditaare.
21 Nafaa oye keɓuɗon e majjum
wakkati oon? Fay huunde, si wanaa
ko cemtirton hannden ɗuum, sabo
cakitte majjum wo maayde.
22 Ammaa joonin, on ndimɗinaama
e maccungaaku hakke, on laatake
maccuɓe Laamɗo. Nafaa mo keɓuɗon
wo joonnde seniinde, de cakitte
majjum du wo nguurndam ndu-
umiiɗam.
23 Sabo njobdi hakke wo maayde,
ammaa dokkal Laamɗo wo nguurn-
dam nduumiiɗam e ley kawtal Iisaa
Almasiihu Joomiraaɗo meeɗen.

7

No yimɓe kaɓɓitiraa e jamirooje Tawreeta

1 Sakiraaɓe, miɗo haalana on onon anndubɓe Tawreeta Muusaa. Oɗon anndi jamirooje Tawreeta na ndawrana neɗɗo haddi nguurndam muuɗum tan.
2 Hono nii debbo ɓaŋaaɗo du, jamirooje kaɓɓiri ɗum e gorum oon si gorum oon ina wuuri. Ammaa si gorum oon maayii fu, o haɓɓitaama e jamirooje kaɓɓunooɗe mo ɗeen.
3 Si goɗɗo ɓaŋii mo e ley nguurndam goriiko oon, wi'ete wo o jeenoowo. Ammaa si goriiko oon maayii, jamirooje ɗeen njoppan mo, o wi'ataake jeenoowo si o ɓaŋundurii e gorko goɗɗo.
4 Sakiraaɓe am, onon du, fodde Tawreeta Muusaa, on laatake maayɓe. On yuwii e ley muuɗum saabe ɓanndu Almasiihu tontanaandu on nduun faa njeyaɗon e muuɗum. Kam woni mo Laamɗo iirtini e hakkunde maayɓe oon faa ngollen ko welata Laamɗo.
5 Wakkati nde ngonnoɗen ley hawju muuyɗe terɗe ndeen, muuyɗe meeɗen bonɗe ɗe Tawreeta ummini ɗeen ina ngolla e ɓalli men faa njaara en to maayde.
6 Ammaa joonin, en ndimɗinaama e Tawreeta. Fodde Tawreeta kaɓɓunoodo en oon, en laatake maayɓe, faa mbaawen gollande Laamɗo dow laawol kesol ngol Ruuhu muuɗum hawjii, wanaa dow laawol kiinngol ngol binndi njamirnoo.

No Tawreeta Muusaa anndiniri ko woni luttal

7 Ndelle, ɗume mbi'eten? Tawreeta Muusaa oon wo hakke naa? Wanaa koy! Ammaa, si Tawreeta walaa fu, mi anndaano ko woni hakke. Sabo mi anndaano ko woni muuyude ko jeyaa si Tawreeta wi'aayno: «Taa muuyu ko a jeyaa!»
8 Ammaa hakke adii ko jamirooje kaɗi ɗuum, de waɗi e am siyiiji muuyɗe terɗe fuu. Sabo si Tawreeta walaano fu, hakke wo huunde waatunde.
9 Miin e hoore am, nde mi anndaano Tawreeta arande ndeen, miɗo wuurnoo, ammaa ko kaɗaaɗi ɗiin ngari ɗuum, hakkeeji laatii buurɗi,
10 de miin du, maayumi. Jamirooje kaanunooɗe waɗande kam nguurndam ɗeen, laatii jaarooje kam to maayde.
11 Sabo hakke adii kaɗaaɗi ɗiin, de hiili kam, wardi kam ɗi.
12 Ndelle, Tawreeta Muusaa wo ceniiɗo, jamirooje ɗeen du wo ceniiɗe, wo ponnditiiɗe, wo moyyuɗe.
13 Ndelle, yalla ko woodi waddanii kam maayde naa? Ɗum waawaa laataade! Wo hakke waɗi ɗum. Hono nii hakke annditirtee wo hakke jaati, sabo o nawtorake ko woodi faa rimana kam maayde. Ndelle, jamirooje ɗeen kolli hakke oon wo huunde bonnde faa faltii haddi.

Haala durwugol neɗɗo e hakke

14 Eɗen anndi Tawreeta Muusaa oon to Ruuhu Ceniiɗo yuuri. De miin kaa, mi adunanke tan mo hakke dawrani.
15 Sabo mi faamaay ko ngaɗammi ɗuum: ko njiɗumi waɗude ɗuum, mi waɗataa ɗum, de ko mbanyumi ɗuum, wo ɗuum ngaɗammi.
16 Si miɗo waɗa ko mi yiɗaa waɗude ɗuum, ina holla mi jaɓii jamirooje Tawreeta ɗeen ina mboodi.
17 Ndelle, wanaa miin waɗirta noon, wo hakke gonɗo ley am.
18 Miɗo anndi e ley am, ɗum woni e ley ɓanndu am, ko woodi walaa e muuɗum. Yiɗude waɗude ko woodi ina woni e am, de mi waawaa waɗude ɗum.
19 Mi waɗataa ko woodi ko njiɗumi ɗuum, wo ko boni ko mi yiɗaa ɗuum ngaɗammi.
20 Ammaa si mi waɗii ko mi yiɗaa, wanaa miin gollirta noon, wo hakke gonɗo ley am oon.
21 Ko taykiimi dey: wakkati fuu miɗo yiɗi waɗude ko woodi, de ko boni ina woni e am, ina haɗa kam.

22 E ley ɓernde am miɗo seyoroo
Jamirooje Laamɗo ɗeen.
23 Ammaa miɗo maata al'aada
bonɗo e ley ɓanndu am, ina haɓa
e laawol ngol hakkillo am wi'i na
wooɗi ngool. Al'aada bonɗo oon ina
waɗa kam maccuɗo hakke gonɗo ley
ɓanndu am oon.
24 Kay, miɗo yurminii! Moy waawi
dannude kam e ɓanndu yaarooru
kam to maayde ndu?
25 Jettooje ngoodanii Laamɗo saabe
Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu!
Ndelle miin, e ley hakkillo am wo
mi maccuɗo jamirooje Laamɗo, am-
maa e ɓanndu am wo mi maccuɗo
laawol hakke.

8

Haala nguurndam kawtuɗam e Ruuhu Laamɗo

1 Joonin kaa, jukkungo fuu walaa e
hawtuɓe e Iisaa Almasiihu ɓeen,
2 sabo baawɗe Ruuhu kokkooje en
nguurndam saabe Iisaa Almasiihu
ɗeen ndimɗinii en e baawɗe hakke e
maayde fuu.
3 Ko Tawreeta Muusaa waawaayno
waɗude saabe lokkaaku ɓalli men,
wo ɗuum Laamɗo waɗi. O nuli Ɓiyiiko
e ley tagaadi nanndundi e ɓiɓɓe-
Aadama jom'en hakkeeji ɓeen faa itta
hakke. E ley tagaadi ndiin o jukkii
hakke golloowo e ley ɓalli men.
4 Ɗum fuu wo faa laaɓal ngal
Tawreeta yamiri ngaal hiɓɓa e dow
meeɗen, enen jokkuɓe Ruuhu ɓe
nganaa jokkuɓe muuyɗe terɗe ɓeen.
5 Jokkuɓe muuyɗe terɗe ɓeen,
muuyɗe terɗe na ndawrana hakkil-
looji muɓɓen. De jokkuɓe Ruuhu
ɓeen, wo Ruuhu dawranta hakkil-
looji muɓɓen.
6 Hakkillo jokkoowo muuyɗe terɗe
muuɗum, na waddana joomum
maayde. Hakkillo jokkoowo ko
Ruuhu jeyi du, na waddana joomum
nguurndam e jam.
7 Sabo hakkillo jokkoowo muuyɗe
terɗe muuɗum tan ina wanyi
Laamɗo. Joomum ɗowtantaako
Jamirooje Laamɗo ɗeen. Si goonga
du, waawaa.
8 Jokkuɓe muuyɗe terɗe ɓeen
mbaawaa welude Laamɗo.
9 De onon le, on njokkataa muuyɗe
terɗe, ammaa oɗon njokka Ruuhu, si
goonga fu Ruuhu Laamɗo ina woni
ley ɓerɗe mooɗon. Neɗɗo fuu mo
walaa Ruuhu Almasiihu oon, waldaa
e Almasiihu.
10 Kaa si Almasiihu ina woni e
mooɗon, fay si taweede ɓalli mon wo
maayɗi saabe hakke, yonkiiji mon
kaa wo buurɗi saabe on ndaardaama
on fonnditiiɓe.
11 Si Ruuhu Laamɗo ina woni ley
ɓerɗe mooɗon, Laamɗo buurtinɗo
Iisaa Almasiihu e hakkunde maayɓe
oon, hokkan ɓalli mon maayooji ɗiin
nguurndam, hokkiran ɗum Ruuhu
muuɗum gonɗo ley ɓerɗe mon oon.
12 Ndelle, sakiraaɓe, won ko tilsani
en, de ɗum wanaa jokkude muuyɗe
terɗe.
13 Sabo si on mbuurdii oɗon njokka
muuyɗe terɗe, on maayan. Ammaa
si on mbardii muuyɗe ɗeen Ruuhu
Laamɗo fu, on mbuuran.
14 Ɓe Ruuhu Laamɗo ɗowata fuu
wo ɓiɓɓe Laamɗo.
15 Laamɗo hokkaay on Ruuhu
gaɗoowo on maccuɓe faa ngarton e
kulol. O hokkii on Ruuhu gaɗoowo
on ɓiɓɓe Laamɗo. Kam waɗata faa
noddiren Laamɗo «Abba».
16 Ruuhu oon e hoore muuɗum na
hawta e ɓerɗe meeɗen faa laamna en
wo en ɓiɓɓe Laamɗo.
17 Si en ɓiɓɓe, wo en ronooɓe du. En
ndonan ko Laamɗo aadinoo ɗuum,
en ndondan e Almasiihu du. Sabo
sini en njardi torra e makko fu, en
keɓidan e makko teddeengal du.

Haala teddeengal garoowal

18 Mi hiisake torraaji wakkati
joonin mbaawaa fonndeede e ted-
deengal ngal Laamɗo ɓanginanta en.
19 Si goonga, tagoore fuu ina heppi
nyannde nde Laamɗo ɓanginta ɓiɓɓe
muuɗum ndeen.
20 Sabo tagoore ndeen ina faddee
hiɓɓinde ko nde jeyi gollude. Wanaa
e muuyɗe mayre ɗum waɗaa, wo
Laamɗo muuynoo ɗum. Ammaa
jikke ina heddii,

21 sabo tagoore ndeen rimɗinte e
maccungaaku nyolngu, yaaree e ley
ndimaaku e teddeengal ngal ɓiɓɓe
Laamɗo ndesanaa.
22 Sabo eɗen anndi, faa joonin ta-
goore ndeen fuu ina uuma ina tampi
e naawalla ŋatawere.
23 Wanaa ko tagaa tan uumata,
enen heɓirɓe Ruuhu Laamɗo oon
hono dokkal Laamɗo artiingal,
enen du eɗen uuma. Eɗen keppi
Laamɗo waɗaay en ɓiɓɓe muuɗum,
de rimɗina ɓalli men.
24 En kisinaama, de wo ley jikke
dow ko warata tafon. De jikke
keɓaaɗo selii laataade jikke, sabo
neɗɗo yowataa jikke e dow ko heɓi.
25 Ammaa si eɗen njowi jikke e dow
ko en keɓaay tafon, en ndoomiran
ɗum munyal.
26 Katin du, Ruuhu waran na
walla en e lokkaaku men. Sabo
si goonga, en anndaa no kaanɗen
waɗirde du'aare ni. Ammaa Ruuhu
oon e hoore muuɗum nyaaganto en
Laamɗo, nyaagoranoo en uumaali
ɓurɗi haalaaji luggude.
27 Laamɗo kumpitiiɗo ko woni ley
ɓerɗe men oon du ina anndi anniya
Ruuhu, sabo wo e muuyɗe makko Ru-
uhu oon nyaagirantoo seniiɓe ɓeen.
28 Eɗen anndi Laamɗo ina gollira
huunde fuu faa laatanoo yiɗuɓe ɗum
ko woodi, ɓe o noddi fodde anniya
makko.
29 Sabo ɓe Laamɗo anndi gilla
tagaaka ɓeen, o fodanake ɗum'en
nanndude e Ɓiyiiko oon, faa Ɓiɗɗo
oon laatoo afo ardiiɗo dow sakiraaɓe
heewɓe.
30 Katin du ɓe o fodanii ɓeen, o
noddii ɗum'en, ɓe o noddi ɓeen, o tiig-
orake ɗum'en fonnditiiɓe, ɓe o tiigorii
fonnditiiɓe ɓeen du, o hokkii ɗum'en
ngeɗu muɓɓen e teddeengal makko.

Haala njinngu Almasiihu

31 Caggal ɗuum fuu, ɗume
mbi'eten? Si Laamɗo ina wondi e
meeɗen, moy waawani en?
32 Kanko, fay Ɓiyiiko oon e hoore
muuɗum o haɗaay en, o hokkitirii
ɗum saabe meeɗen en fuu. Si noon
woni moyyere makko, wanaa o
hokkidan en e muuɗum huunde fuu
naa?
33 Moy yaarata ɓe Laamɗo suɓii
ɓeen sariya? Fay gooto, sabo Laamɗo
tiigorake ɓe fonnditiiɓe!
34 Moy waawi felude ɓe yeeso
sariya? Fay gooto, sabo Iisaa Almasi-
ihu maayii, ko ɓuri ɗum du, o iirtake.
Imo jooɗii gere nyaamo Laamɗo, imo
nyaaganoo en.
35 Ɓume waawi senndude en e
njinngu Almasiihu? Tiiɗallaaji naa,
ɓillaare naa, torra naa, yolbere naa,
kolndam naa, masiiba naa, maa
kaafaahi naa?
36 Wo hono no Binndi ɗiin mbiiri:
«Saabe maaɗa miɗen nesa maayde
nyannde fuu,
miɗen ndaardee hono baali kirse-
teeɗi ni.»*
37 Ammaa e ley majjum fuu, saabe
jiɗɗo en oon, eɗen ɓuri fay jaalotooɓe.
38 Sabo miɗo tannyori, wanaa
maayde, wanaa nguurndam, wanaa
maleyka'en, wanaa laamu, wanaa
ko wari joonin, wanaa ko waroyta,
wanaa semmbe,
39 wanaa ko woni faa dow, wanaa
ko woni faa ley, huunde fuu ko
tagaa waawaa senndude en e njin-
ngu ngu Laamɗo waɗani en ley kaw-
tal meeɗen e Joomiraaɗo men Iisaa
Almasiihu.

9

Haala lenyol ngol Laamɗo suɓii

1 Wo goonga kaalammi miin
kawtuɗo e Almasiihu, mi fenataa.
Ɓernde am nde Ruuhu Ceniiɗo ɗowata
ndeen, ina seedanoo kam miɗo haala
goonga.
2 Ɓernde am ina woodi mettorgal
cattungal, nde selataa naawude
3 saabe Alhuudiyankooɓe ɓeen. Mi
jaɓanno laataade kuɗaaɗo mi seeda
e Almasiihu miin e hoore am si ina
nafannoo sakiraaɓe am ɓe kawtumi
yuwdi ɓeen.
4 Ɓeen ngoni Israa'iila'en. Laamɗo
waɗi ɓe ɓiɓɓe muuɗum, holli ɓe
teddeengal muuɗum. Kamɓe njeyi
aadiiji ɗiin e Tawreeta Muusaa

* **8:36** Jabuura 44.23.

oon. Wo kamɓe Laamɗo anndini
no ɓe ndewirta ɗum, kamɓe Laamɗo
waɗani amaanaaji muuɗum.
5 Kamɓe yuuri e maamiraaɓe Is-
raa'iila arandeeɓe ɓeen. Almasiihu
du, neɗɗaaku muuɗum yuuri e lenyol
ngool. Jettooje ngoodanii Laamɗo ti-
muɗo huunde fuu faa abada! Aami-
ina.
6 Ɗum fuu wanaa wi'ude konngol
Laamɗo ngool hunngake laataade.
Sabo wanaa yuuruɓe e Israa'iila ɓeen
fuu ngoni Israa'iilankooɓe,
7 wanaa yuuruɓe e Ibrahiima ɓeen
fuu ngoni ɓiɓɓe muuɗum jaati. Sabo
Laamɗo wi'ii Ibrahiima: «Wo faro
Isiyaaka yuwdi maa hiisortee.»*
8 Inan ko ɗum yiɗi wi'ude: wanaa
ɓiɓɓe Ibrahiima rimiraaɓe no yimɓe
fuu ndimirtee nii ngoni ɓiɓɓe
Laamɗo, ammaa wo rimiraaɓe saabe
amaana ɓeen tiigoraa wo yuwdi
makko.
9 Sabo Laamɗo waɗii amaana e
haalaaji ɗiin, wi'i, «Mi wartan e
hono wakkati o mawuuri, de Saaratu
heɓan ɓiɗɗo gorko.»†
10 Wanaa ɗum tan. Ndaaren no
Rebeka hooyiri reedu ɓiɓɓe ɗiɗo du.
Baaba maɓɓe wo gooto, Isiyaaka,
maami en oon.
11-12 Gilla ɓiɓɓe ɓeen ndimaaka
sakko ɓe ngaɗa ko woodi naa ko
boni, ndeen Laamɗo wi'i Rebeka:
«Mawniiwo oon laatoto maccuɗo
minyiiwo oon.»‡ O waɗirii noon faa
anniya makko dow suɓagol tabita.
Suɓagol makko ngool yowaaki e golle
yimɓe, wo e Laamɗo noddoowo oon
ngol yowii.
13 Wo noon Binndi ɗiin mbi-
iri: «Yaakuuba korsinmi, de Isuwa
mbanyumi.»§
14 Ndelle, ɗume mbi'eten? Laamɗo
wo oonyiiɗo naa? Kayto! Fay seeɗa!
15 Inan ko o wi'i Muusaa:
«Mi hinnoto mo muuyumi hinnaade,
mi yurmoto mo muuyumi yur-
maade.»*
16 Ndelle, suɓagol makko yowaaki
e muuyɗe neɗɗo naa e tinnaare
muuɗum, ammaa wo dow Laamɗo
jurmotooɗo oon ngol yowii.
17 Sabo e ley Binndi ɗiin, Laamɗo
wi'ii Fira'awna: «Ko ngaɗirmaami
kaananke dey, faa mi hollira baawɗe
am e maaɗa, katin du faa innde am
gooynee e adunaaru ndu fuu.»†
18 Ndelle, Laamɗo yurmoto mo
muuyi, yoornan ɓernde mo muuyi.
19 Ndelle on yaman kam: «Si wo
noon worri fu, ɗume Laamɗo felirta
yimɓe? Moy waawi salaade muuyɗe
makko ɗeen?»
20 Aan ɓii-Aadama oon, wo a moy
faa njeddaa Laamɗo? Yalla loonde
mahaande ina yama mahuɗo ɗum
oon: «Ko waɗi de mahirɗaa kam ni?»?
21 Mahoowo looɗe ina waawi
waɗude e loope ɗeen ko yiɗi fuu: e
loopal gootal o maha loonde gollir-
teende ko teddi, o maha wonnde du
gollirteende ko heɓaa fuu.
22 Woodi, fay si taweede Laamɗo
muuyi ɓanginde tikkere muuɗum e
baawɗe muuɗum, o munyanii ɓe o
tikkani ɓeen munyal cattungal, ɗum
woni haanduɓe e halkude ɓeen.
23 O waɗirii noon du faa o ɓangina
keewal darja makko dow ɓe o yurmo-
too ɓeen, ɓe o segilanii gilla ko ɓooyi
faa ngonda e darja makko.
24 Ɗum woni enen ɓe o noddi ɓeen.
De wanaa e ley Alhuudiyankooɓe
tan, wo e ley lenyi goɗɗi ɗiin du.
25 Ɗum woni ko Laamɗo wi'i e
annabi Hoseya:

«Yimɓe ɓe nganaa yimɓe am,
mi noddiran ɓe yimɓe am,

yimɓe ɓe korsinaaka ɓeen,
mi noddiran ɓe yimɓe am
horsuɓe.

26 Katin du, nokku ɗo ɓe mbi'etee ɓe
nganaa yimɓe am,
ɗoon ɓe inndiroytee ɓiɓɓe
Laamɗo buurɗo.»‡
27 Annabi Esaaya du haalii haala Is-
raa'iilankooɓe, wi'i: «Fay si ɓiɓɓe Is-
raa'iila keewiri no njaareendi maayo
ni, seeɗa maɓɓe tan hisintee,

* **9:7** Fuɗɗoode 21.12. † **9:9** Fuɗɗoode 18.10, 14. ‡ **9:11-12** Fuɗɗoode 25.23. § **9:13** Malakiya 1.2-3. * **9:15** Wurtagol 33.19. † **9:17** Wurtagol 9.16. ‡ **9:26** Hoseya 2.25, 2.1. § **9:28** Esaaya 10.22-23.

28 sabo Joomiraaɗo tabintinan konngol muuɗum dow adunaaru, hiɓɓinan ngol fuu law.»§
29 Katin du wo nii Esaaya wiirunoo gilla arande:
«Sini Joomiraaɗo jom baawɗe fuu oon accidaayno en yuwdi,
tawanno en laatake hono wuro Sodoma ni, en nanndii e wuro Gomoora.»*

No Laamɗo ndaardata goondinɓe Iisaa ɓeen fonnditiiɓe

30 Ndelle, ɗume mbi'eten? Inan ko mbi'eten: yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe ɓe pilaakino fonnditaare ɓeen, ɓe keɓii fonnditaare, ɗum woni fonnditaare saabe goondinal.
31 Ammaa Israa'iilankooɓe pilorake fonnditaare e jokkugol Tawreeta, de ɓe keɓaay fonnditaare ndeen.
32 Ko waɗi? Sabo ɓe piloraaki ɗum goondinal, wo e golle maɓɓe ɓe pilorii ɗum. Ndelle ɓe pergake e «hayre fergoore ndeen»
33 hono no Binndi ɗiin mbiiri ni:
«Inan, mi joyyinan e Siyona hayre nde yimɓe pergotoo e muuɗum,
tefaare liɓoore ɗum'en.
De goondinɗo nde fuu semtintaake.»†

10

1 Sakiraaɓe, ko muuyumi ley ɓernde am e ko nyaagotoomi Laamɗo wo Israa'iilankooɓe kisinee.
2 Miɗo seedanoo ɓe ɓe njinnganii Laamɗo sanne, de jinngi ɗiin ngaldaa e paamal.
3 Ɓe paamaay fonnditaare nde Laamɗo hokkata ndeen, faa ɓe pilanii ko'e maɓɓe dabare laataade fonnditiiɓe. Ɗuum waɗi de ɓe ɗowtanaaki laawol ngol Laamɗo ndaardata neɗɗo wo ponnditiiɗo ngool.
4 Sabo Almasiihu woni timmoode jamirooje Tawreeta faa goondinɗo ɗum fuu ndaardee ponnditiiɗo.

No kisindam woodirani goondinɗo Almasiihu fuu

5 Inan ko Muusaa winndi dow fonnditaare yuurunde e Tawreeta ndeen: «Neɗɗo gaɗoowo jamirooje Tawreeta, kam wuurdata saabe majje.»*
6 Ammaa inan ko haala Laamɗo wi'i dow fonnditaare yuurunde e goondinal ndeen: taa wi'u e ɓernde maa «Moy yeeŋata dow kammu?» Ɗum woni faa jippina Almasiihu,
7 naa «Moy yahata laakara?» Ɗum woni faa ummintina Almasiihu e hakkunde maayɓe.
8 Ndelle, ɗume Binndi ɗiin mbi'i? «Konngol Laamɗo ina ɓadii ma, ingol woni e hunnduko maa, ingol woni e ɓernde maa.»† Konngol ngool woni kabaaru goondinal ngal min mbaajotoo ngaal.
9 Si a wi'ii e hunnduko maa Iisaa wo Joomiraaɗo, de a goondinii e ɓernde maa Laamɗo iirtinii mo e maayde fu, a hisinte.
10 Sabo wo e ɓernde neɗɗo goondinta, de Laamɗo ndaardan ɗum ponnditiiɗo. Wo e hunnduko neɗɗo haaldata ko goondini, de Laamɗo hisina ɗum.
11 Wo hono Binndi ɗiin mbiiri: «Goondinɗo mo fuu semtintaake.»
12 Joonin, walaa ko senndi Alhuudiyanke e mo wanaa Alhuudiyanke. Ɓe fuu Joomii ɓe wo gooto, kam woni kebbinoowo moyyereeji muuɗum e noddooɓe ɗum ɓeen fuu.
13 Sabo «neɗɗo fuu nodduɗo innde Joomiraaɗo, hisinte.»‡
14 Ammaa noy ɓe keɓirta noddude mo si ɓe ngoondinaay mo? Noy ɓe ngoondinirta mo si ɓe nanaay kabaaru makko? Noy ɓe nanirta kabaaru makko si baajotooɗo walaa?
15 Noy yimɓe mbaajortoo du si nulaaka? Binndi ɗiin mbi'ii: «Ndaar, koyɗe jottinooje Kabaaru Lobbo na mbelna ɓernde koy!»§
16 De wanaa yimɓe fuu njaɓani Kabaaru Lobbo oon. Annabi Esaaya wi'ii: «Joomiraaɗo, moy goondini waaju amin?»*
17 Ndelle goondinal ina yuura e

* **9:29** No Sodoma e Gomoora kalkiraa ni winndaama e ley Fuɗɗoode 19.1-29. † **9:33** Esaaya 28.16.
* **10:5** Lewinkooɓe 18.5. † **10:8** Fillitagol Tawreeta 30.12-14. ‡ **10:13** Jowiila 3.5. § **10:15** Esaaya 52.7. * **10:16** Esaaya 53.1.

nanude waaju, waaju du ina yuura e
konngol Almasiihu.
18 De miɗo yama yalla Is-
raa'iilankooɓe nanaay naa? Ɓe nanii
koy! Aayaare wi'ii:
«Daaɗe maɓɓe nanaama e adunaaru
fuu,
konngi maɓɓe njottake faa hoore
leydi.»†
19 Miɗo yama katin: Israa'iilankooɓe
paamaay naa? Gilla arande Muusaa
winndii ko Laamɗo wi'i:
«Mi waɗan faa kiron yimɓe ɓe nganaa
yuwdi goongaari,
mi waɗan faa tikkanon yuwdi ndi
walaa hakkillo.»‡
20 Ndeen kaa, annabi Esaaya hulaay
wi'ude caggal ɗuum:
«Yimɓe ɓe pilaakino kam ɓeen njiitii
kam,
yimɓe ɓe yamanaay kam ɓeen du,
mi ɓanganii ɗum'en hoore am.»§
21 Ammaa to Israa'iila, Laamɗo wi'ii:
«Fajiri faa futuro miɗo filoo jaɓɓaade
yimɓe saliiɓe, sattuɓe.»*

11

No Laamɗo holliri ina yurmoo Israa'iilankooɓe

1 Ndelle, miɗo yama yalla
Laamɗo yoppii yimɓe muuɗum
Israa'iilankooɓe ɓeen naa? O yop-
paay! Sabo miin e hoore am wo mi
Israa'iilanke, wo mi yuwdi Ibrahiima,
wo e lenyol Benyamin njeyaami.
2 Laamɗo yoppaay yimɓe muuɗum
ɓe suɓinoo gilla arande ɓeen. Yalla
on anndaa ko Binndi ɗiin mbi'i
nde annabi Iliyaasa woyanannoo
Israa'iilankooɓe ɓeen to Laamɗo naa?
O wi'ii:
3 «Joomiraaɗo, ɓe mbarii annabaaɓe
maa, ɓe kalkii kirsirɗe maa sadaka.
Miin tan heddii, de iɓe ndaara no ɓe
mbarda kam.»
4 Ammaa ɗume Laamɗo jaabii mo?
O wi'ii: «Mi resanii hoore am worɓe
ujunaaje njeɗɗo ɓe cujidanaay tooru
wi'eteendu Ba'al.»
5 Hono noon, hakkunde yimɓe han-
nden ɓeen, ina woodi yimɓe seeɗa
ɓe Laamɗo suɓorii saabe hinney
muuɗum.
6 De si o suɓorake ɓe hinney fu, en
anndan o suɓoraaki ɓe saabe golle
maɓɓe. Si wo saabe golle maɓɓe
fu, hinney Laamɗo oon heddataako
laataade hinney katin.
7 Ndelle, ɗume laatii? Ko laatii dey,
Israa'iilankooɓe ɓeen keɓaay ko pi-
lotonoo ɗuum, wo ɓe Laamɗo suɓii
ɓeen ni keɓi ɗum. Heddiiɓe ɓeen,
ɓerɗe muɓɓen njoornaa
8 hono no winndiraa ni:
«Laamɗo uddii hakkillooji maɓɓe,
wumnii gite maɓɓe, faaɗinii
noppi maɓɓe.
Faa hannden noon worri.»*
9 Daawda du wi'ii:
«Wo rewugol maɓɓe bonngol ngool
laatanoo ɓe tuugol† faa ɓe
njana ley maggol,
laatanoo ɓe fergere faa ɓe njuk-
kee.
10 Wo gite maɓɓe niɓɓinee taa ɓe nji'a,
wo ɓaawe maɓɓe turee faa
abada!»‡
11 Ndelle, miɗo yama: ko Alhu-
udiyankooɓe ɓeen pergii ɗuum, yalla
wo faa ɓe caama faa abada naa?
Wanaa koy! De wo saabe lutti
maɓɓe ɗiin, yimɓe ɓe nganaa Alhu-
udiyankooɓe ɓeen keɓiri kisindam,
faa Alhuudiyankooɓe ɓeen kira.
12 Si lutti maɓɓe ɗiin laatanake
yimɓe adunaaru barke, si mursey
maɓɓe du laatanake ɓe nganaa Alhu-
udiyankooɓe ɓeen barke, barke oon
ɓuran ɗum manngu sanne si Alhu-
udiyankooɓe ɓeen fuu tuubii.

Haala hisineede yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe

13 Joonin, wo onon yimɓe ɓe
nganaa Alhuudiyankooɓe ɓeen
kaaldammi: ko laatiimi nulaaɗo e
moodon ɗuum, miɗo mantoroo gollal
ngal kokkaami ngaal

† **10:18** Jabuura 19.5. ‡ **10:19** Fillitagol Tawreeta 32.21. § **10:20** Esaaya 65.1. * **10:21** Esaaya 65.2. * **11:8** Fillitagol Tawreeta 29.3, Esaaya 29.10. † **11:9** Tuugolwo ko woɓɓe mbi'ata huuseeru maa bedorgal. ‡ **11:10** Jabuura 69.23-24.

14 de na hasii mi heɓan waddude
kiram e ley lenyol am, faa mi hisina
woɓɓe maɓɓe.
15 Sabo si woɗɗineede Al-
huudiyankooɓe waɗi de yimɓe
adunaaru ndewrintinaa e Laamɗo
fu, ɗume laatoytoo si ɓe njaɓɓowaama?
Ɗum laatorto hono wo ɓe yaltuɓe e
maayde!
16 Si tamre arandeere sakkaama
Laamɗo, tame keddiiɗe ɗeen du
cakkaama. Si ɗaɗi lekki cakkaama
Laamɗo, licce ɗeen du cakkaama.
17 Joonin le, Israa'iilankooɓe ina
nga'i hono no lekki jaytun ki licce
muuɗum goɗɗe caltaa. Aan mo
wanaa Alhuudiyanke nanndugo e lic-
cal jaytun laddeehi, a waddaama, a
dobaama e jaytun kiin. Nii keɓirɗaa
ngeɗu e ko yuurata e ɗaɗi jaytun
kiin. Aɗa heɓa barke lekki kiin, aɗa
mawnida e licce goɗɗe ɗeen.
18 Saabe majjum, taa mantoɗaa
yeeso licce caltaaɗe ɗeen. De si aɗa
mantoo fu, miccoɗaa wanaa aan wu-
urni ɗaɗi ɗiin, wo ɗaɗi ɗiin mbuurni
ma.
19 Ina woɗi tawee aɗa wi'a: «Ko
waɗi de licce ɗeen caltaa dey, wo faa
miin mi naata, mi dobee ɗo.»
20 Goonga! Ammaa ko ɗe caltiraa
dey, wo rafi goonɗinal majje. Aan aɗa
heddii e dobeede saabe goonɗinal
maa. Ndelle, taa mawninkina, am-
maa hulu.
21 Sabo si Laamɗo accaay licce
arandeeje ɗeen fu, accataa ma aan
du.
22 Ndelle, taykita moyyuki Laamɗo
e tikkere muuɗum fuu: tikkere
makko na woni e saamuɓe ɓeen, de
moyyuki makko na woni e maaɗa sini
aɗa tabiti e moyyuki kiin. Si wanaa
ɗuum fu, aan du a saltete.
23 Israa'iilankooɓe du, si ɓe njop-
pii salaare maɓɓe de ɓe ngoonɗini
fu, Laamɗo nannan ɓe katin hono no
licce ndobirtee e lekki. Sabo Laamɗo
ina jogii baawɗe dobude ɓe e lekki
kiin katin.
24 Ndelle aan yuuruɗo e lekki lad-
deehi oon, si a saltaama e makki
a dobaama e lekki jaytun aawaaki
kiin, haala fuu walaa licce yuurɗe e
lekki aawaaki kiin, si caltanooma ina
mbaawi dobeede e inna muɓɓen.

No Laamɗo yurmortoo yimɓe fuu

25 Sakiraaɓe, mi yiɗaa ndullon ko
suuɗi ɗum ɗo, heɓa taa ndaardon
ko'e mon wo on jom'en hakkillo: Is-
raa'iilankooɓe laatake yoorɓe ɓerɗe,
de ɗum timman wakkati siyiiji yimɓe
ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe fuu
ngoonɗini, naati laamu Laamɗo.
26 Hono noon Israa'iilankooɓe ɓeen
fuu kisinirtee, no Binndi ɗiin mbiiri
ni:
«Kisinoowo yuuran e Siyona,
ittan luttal fuu e yuwdi Yaaku-
uba.»§
27 «Ɗum woni amaana am e maɓɓe
wakkati nde mooytammi hak-
keeji maɓɓe.»*
28 Ko Alhuudiyankooɓe ɓeen njaɓaay
Kabaaru Lobbo oon ɗuum, ɓe laa-
torii wayɓe Laamɗo, ammaa wo ɗum
saabe mooɗon faa keɓon Kabaaru
oon. De ko Laamɗo suɓii ɓe ɗuum, ɓe
laatake ɓe o yiɗi saabe maamiraaɓe
maɓɓe.
29 Wo noon, sabo Laamɗo waylitataa
anniya dow mo moyyinani dokke
muuɗum, e dow mo noddi.
30 Onon yimɓe ɓe nganaa Alhu-
udiyankooɓe, arande on calakeno
Laamɗo, de joonin kaa on keɓii
yurmeende saabe sattere Alhu-
udiyankooɓe.
31 Noon du, joonin wo ɓeen calii
Laamɗo, de Laamɗo yurmii on.
De ɗum laatake faa ɓeen du keɓa
yurmeende makko.
32 Sabo Laamɗo uddii yimɓe fuu e ley
salaare, faa o yurmoo ɓe fuu.
33 Hey barkeeji Laamɗo korsuɗi ina
keewi! Hakkilantaaku makko e an-
ndal makko ina luggi! Fay gooto
waawaa anndude anniyaaji makko.
Fay gooto waawaa faamude laabi no
o gollirta.
34 Wo hono noon winndiraa:
«Moy anndi miilooji Joomiraaɗo?
Moy laatii tindinoowo ɗum?»†

§ **11:26** Esaaya 59.20. * **11:27** Yeremiya 31.33-34. † **11:34** Esaaya 40.13. ‡ **11:35** Ayuuba 41.3.

35 «Moy artii hokkude mo sakko o
yoɓa ɗum?»‡
36 Si goonga, huunde fuu e makko
yuuri, huunde fuu wo kanko tiigii, hu-
unde fuu wo kanko jeyi. Wo teddeen-
gal woodan mo faa abada! Aamiina.

12

No goondinɓe Iisaa kaani wuurdude

1 Ndelle sakiraaɓe, miɗo nyaagoo
on sanne saabe yurmeende Laamɗo,
cakkee ko'e mon laatoɗon sadaka
buurɗo, ceniiɗo, beldo Laamɗo. Ɗum
woni dewal ngal kaanɗon rewrude
mo ngaal.
2 Taa nyemmbitee adunaaru,
ammaa accee Laamɗo heydintina
hakkillooji mon faa ɓerɗe moodon
mbaylitoo. Ndeen, on mbaawan
anndude muuyde Laamɗo: ko woodi
e ko weli mo e ko hiɓɓi.
3 Saabe moyyere nde Laamɗo
hokki kam ndeen, miɗo wi'a mono
e moodon fuu: taa njaaree ko'e
moodon to on njottaaki, ammaa
ndaardon ko'e mon e miilooji hakki-
lantaaku, kawrooji e goondinal ngal
Laamɗo etani on ngaal.
4 Gooto e meeden fuu ina jogii terde
keewde, de terde deen fuu kawtaa
golle.
5 Hono noon, enen e keewal
meeden fuu, wo en nedɗo gooto e ley
kawtal meeden e Almasiihu. En fuu
eden njeydaa no terde fuu njeydiraa
e ɓanndu ni.
6 En kokkaama dokke ceeduɗe
ɗe Laamɗo hokkiri en moyyere
muuɗum. Si Laamɗo hokkii nedɗo
haaltude konngol ngol watti e
muuɗum, haaltira ngol no fotiri e
goondinal muuɗum.
7 Mo Laamɗo hokki dokkal wallude
woɓɓe, o walla ɓe. Mo o hokki dokkal
janngínde, o janngina.
8 Mo o hokki dokkal semmbindina
yimɓe, o semmbindina ɗum'en. Mo o
hokki dokkal moyyande woɓɓe du, o
hokkira e yardaamuye. Mo o hokki
dokkal ardaade, o ardoroo tinnaare.
Mo o hokki dokkal yurmeende du, o
yurmoroo woɓɓe e seyo.
9 Njinngu moodon laatoo ngu wal-
daa e naafikaaku. Mbanyee ko boni,
kaɓɓee e ko woodi.
10 Njiɗunduree njinngu sakiraagu,
mono fuu teddina banndum faa
ɓurna ɗum hoore muuɗum.
11 Taa accee tinnitaare mon feewa.
Ngollanon Joomiraaɗo e ɓerde mon
fuu.
12 Mbeltee e ley jikke moodon,
munyee torra, tinnee keddododon e
du'aare.
13 Mballee seniiɓe Laamɗo e haa-
juuji muɓɓen, laatee jaɓɓotooɓe
weerɓe.
14 Mbarkinee torrooɓe on. Mbarki-
non ɓe, taa kudon ɓe.
15 Ceyodee e seyiiɓe, mboydee e
woyooɓe.
16 Laatodee miilo wooto. Taa pilee
manngu ammaa kawtee ko'e mon e
lokkaaɓe. Taa tiigoree ko'e mon on
jom'en hakkillo.
17 Si goddo wadii on ko boni, taa
njomnitee ɗum. Kakkilanee waɗude
ko yimɓe fuu ndaarata na ŋardi.
18 Si na laatoo, ngondiree e yimɓe
fuu e jam. Pilodon ɗum haddi no
mbaawruɗon.
19 Sakiraaɓe horsuɓe, taa njomnita-
nee ko'e mon. Ko kaanɗon waɗude
dey, accee tikkere Laamɗo ndeen
yomnitanoo on. Sabo e ley Binndi
ɗiin Joomiraaɗo wi'ii: «Miin woni
jomnitotoodo, miin yoɓoyta ɓe.»*
20 Ina winndaa katin: «Si ganyo ma
yolbii fu, nyaamnaa ɗum, si ɗomdii
njarnaa ɗum. Si a wadii nii fu, a
waɗan o semta saabe ko o wadi ko
boni ɗuum.»†
21 Taa accu ko boni jaale, ammaa
jaalora ko boni ɗuum e ko woodi.

13

Haala ɗowtanaade laamiiɓe

1 Mono fuu ɗowtanoo laamiiɓe,
sabo laamu walaa si wanaa yuurungu
to Laamɗo. Laamiiɓe fuu wo Laamɗo
joyyini ɗum'en.

* **12:19** Fillitagol Tawreeta 32.35. † **12:20** Banndi 25.21-22.

2 Saabe ɗuum, neɗɗo fuu caliiɗo
laamu leydi salake ko Laamɗo
yamiri. Caliiɗo yamiroore Laamɗo
du fooɗanan hoore muuɗum
jukkungo.
3 Gaɗoowo ko woodi walaa ko hul-
data hooreeɓe ɓeen, wo gaɗoowo ko
boni hulata ɓe. Aɗa yiɗi tawee a
hulataa laamiiɓe leydi naa? Ndelle,
ngaɗaa ko woodi. Ndeen laamu yet-
tete.
4 Sabo laamiiɓe wo gollanooɓe
Laamɗo faa nafe. Ammaa si tawii
wo ko boni ngaɗataa, kulaa, sabo
wanaa ɓolum laamiiɓe mbakkorii
kaafaahi. Wo ɓe gollanooɓe Laamɗo
faa ɓe tabintina jukkungo muuɗum
dow gaɗoowo ko boni fuu.
5 Ndelle, tilay ɗowtanoɗon laamiiɓe
ɓeen, wanaa saabe hulde jukkeede
tan, ammaa faa taa ɓerɗe mon pela
on du.
6 Ɗum waɗi de oɗon njoɓa lampo,
sabo laamiiɓe ɓeen wo gollanooɓe
Laamɗo, hokkuɓe wakkatiiji muɓɓen
fuu faa laamoo.
7 Kokkee mono fuu ko jeyi hok-
keede. Kokkee lampo mo kaanɗon
hokkude lampo, kokkon tino mo
kaanɗon hokkude tino. Kulon
mo kaanɗon hulude, teddinon mo
kaanɗon teddinde.

No yimɓe njeyri yiɗundurde

8 Taa njoganee fay gooto nya-
maande. Huunde wootere tan
haani laataade nyamaande, ɗum
woni yiɗundurde. Sabo jiɗɗo gondo
muuɗum fuu, tabintinii jamirooje
Tawreeta.
9 Oɗon anndi kaɗaaɗi ɗii ɗo: «Taa
jeenu, taa waɗu war-hoore, taa wu-
jju, taa muuyu ko a jeyaa». Kanji e
jamirooje goɗɗe ɗeen fuu ina kawriti
e yamiroore wootere. Ndeen woni:
«Njiɗiraa gondo maa no njiɗirɗaa
hoore maa ni.»
10 Jiɗɗo gondo muuɗum waɗataa
ɗum ko boni. Ndelle njinngu na
tabintina Tawreeta oon.
11 Taykee kujje ɗeen, sabo oɗon an-
ndi wakkati mo ngonɗen e muuɗum.
Wakkati mo kaanɗon finude oon
yonii. Sabo joonin kisindam ɓuri
ɓadaade en diina nde naatunoɗen e
goonɗinal ndeen.
12 Jemma ɓadake timmude,
nyalooma ɓattake. Ndelle, celen
gollude golle nimre, kooyen kaɓitirɗe
annoora.
13 Mbuurden no haaniri, hono
no wonɓe ley annoora nyalooma.
Wanaa e ley fijirde bonnde e sulagol,
wanaa e golleeji ɓalli tuunɗi e rafi
semto, wanaa e pooɗundural e
kiram.
14 Ɓornoree Joomiraaɗo meeɗen
Iisaa Almasiihu hono no kaddungal
ni, taa kilnee muuyɗe terɗe mooɗon,
taa nyaamnon ɗe.

14

Haala lokkaaɓe e jom'en semmbe

1 Njaɓɓee mo goonɗinal muuɗum
lokkiɗi tawa on peldaay ɗum ko mi-
ilotoo.
2 Hasii goɗɗo ina woodi goonɗinal
faa na waawi nyaamude huunde fuu,
tawee goɗɗo du goonɗinal muuɗum
ina lokkiɗi faa nyaamataa teewu.
3 Nyaamoowo teewu oon taa
yawa mo nyaamataa teewu oon.
Mo nyaamataa teewu oon taa
fela nyaamoowo teewu oon, sabo
Laamɗo jaɓɓake mo.
4 Aan, wo a moy faa pelaa gol-
lanoowo goɗɗo? Yalla imo darii
faa woodi naa o saamii, ɗum fuu
wo donngal joomiiko. O daroto
faa wooɗa du, sabo Joomiraaɗo ina
woodi baawɗe jogaade mo faa o da-
roo.
5 Hasii goɗɗo ina jogorii nyalaande
wootere ina ɓuri goɗɗe teddude,
tawee goɗɗo du ina jogorii nyalaaɗe
fuu wo potu. Mono fuu tannyora ko
miilotoo ɗum e ley hakkillo muuɗum.
6 Ɓurdinɗo nyalaande oon waɗirii
ɗum saabe Joomiraaɗo. Katin du,
nyaamoowo ko yiɗi fuu oon waɗirii
ɗum saabe Joomiraaɗo, sabo imo
yetta Laamɗo. Mo nyaamataa teewu
oon du waɗirii ɗum saabe Joomi-
raaɗo, imo yetta Laamɗo kanko du.
7 Sabo fay gooto e meeɗen wuu-
rantaa hoore muuɗum, katin du fay

gooto e meeɗen maayantaa hoore muuɗum.
8 Si en mbuurii, wo Joomiraaɗo mbuuranɗen. Si en maayii du, wo Joomiraaɗo maayanɗen. Si en mbuurii naa si en maayii fu, wo Joomiraaɗo oon jeyi en.
9 Sabo Almasiihu maayii, de ummii e maayde faa laatoo Joomiraaɗo wuurɓe e maayɓe fuu.
10 Aan, ko waɗi de aɗa fela sakiike maa goondinɗo oon? Naa aan, ko waɗi de aɗa yawa sakiike maa goondinɗo oon? En fuu, en ndaroyto yeeso sarorde Laamɗo.
11 Sabo ina winndaa:
«Joomiraaɗo wi'ii:
‹Tannyoree, no tannyorɗon mi buurɗo:
Koppi fuu kofanto kam,
ɗemle fuu ceedoto miin woni Laamɗo.› »*
12 Ndeen mono e meeɗen fuu jaabanto hoore muuɗum yeeso Laamɗo.
13 Ɗum le, taa pelunduren hakkunde meeɗen katin. Kooyee anniya reentaade e huunde fuu ko waawi fergude sakiike mon naa ko liɓata ɗum.
14 Saabe kawtal am e Joomiraaɗo men Iisaa miɗo tannyori nyaamdu fuu e hoore muuɗum harmaa. Ammaa si neɗɗo miilii goɗɗum wo karmuɗum, ɗum harmanan ɗum kam kaa.
15 Si a torrii sakiike maa goondinɗo oon saabe ko nyaamuɗaa, a jokkaay laawol njinngu. Taa halku mo Almasiihu maayani dow ko nyaametee.
16 Ndelle, ko ndaarɗon na woodi ɗuum, tinnee taa woɓɓe mbonkoo on saabe majjum.
17 Sabo laamu Laamɗo wanaa kabaaru nyaamdu naa njaram, wo kabaaru fonnditaare e jam e seyo ley kawtal Ruuhu Ceniiɗo.
18 Golliranoowo Almasiihu hono noon fuu, welan Laamɗo, yimɓe du teddinan ɗum.
19 Ndelle, piloɗen ko ɓeydata jam hakkunde meeɗen. Mono fuu filoo ko semmbindinta banndum ley goondinal.
20 Taa mbonnon golle Laamɗo saabe haala nyaamdu. Si goonga, nyaamdu fuu ina laaɓi, ammaa si nyaamdu ndu nyaamataa nduun ina ferga sakiike maa, nyaamude ndu wooɗaa.
21 Ko woodi dey, wo taa nyaamon teewu naa njaron doro, naa ngaɗon huunde fuu ko fergata sakiike mooɗon.
22 Huunde fuu ko ngoondinɗaa, njogoɗaa ɗum hakkunde maa e Laamɗo. Barke woodanii mo sikkitirtaa ko woni e hakkillo muuɗum.
23 Ammaa si neɗɗo waɗii sikkisakka de nyaami fu, jukkete, sabo joomum nyaamiraay goondinal. Huunde fuu ko waldaa e goondinal wo luttal.

15

1 Enen selluɓe goondinal ɓeen, eɗen kaani wallude ɓe goondinal muɓɓen lokkiɗi ɓeen. Haanaa ngaɗen ko weli en tan.
2 Gooto e meeɗen fuu filoo ko welata gondo muuɗum, faa nafa ɗum, de semmbindina ɗum ley goondinal.
3 Sabo fay Almasiihu jokkaay mbelirka yonki muuɗum, ammaa laatake no winndiraa ni: «Mbonkaaji mbonkiiɓe ma ɗiin e am njani.»*
4 Ko winndanoo arande e ley Binndi ɗiin ɗuum, winndaama faa janngina en. Iɗi kolla en munyal, iɗi cellina ɓerɗe men, faa keɓen tannyoral ley jikke men.
5 Laamɗo jom munyal, cellinoowo ɓerɗe oon, hokku on laataade jom'en miilo wooto hono no Iisaa Almasiihu anndiniri on ni.
6 Noon teddinirton Laamɗo e anniya gooto e daande wootere. Oon woni Baaba Iisaa Almasiihu Joomiraaɗo men.
7 Njaɓɓunduree no Almasiihu jaɓɓorii on ni, faa Laamɗo teddinee.
8 Miɗo wi'a on: Almasiihu warii gollani Alhuudiyankooɓe. Ko o gollani ɓe ɗuum hollitii Laamɗo wo koolniiɗo, sabo tabintinii amaanaaji ɗi waɗannoo maamiraaɓe maɓɓe ɗiin.

* **14:11** Esaaya 45.23. * **15:3** Jabuura 69.10.

9 Woodi du, wo faa lenyi goddi diin
teddina Laamdo dow yurmeende
muudum, hono no winndiraa:
«Saabe duum, mi yettete hakkunde
lenyi,
mi yimante faa teddina innde
maa.»†
10 Ina winndaa katin:
«Onon lenyi, mbeltodee e yimɓe
Joomiraado ɓeen.»‡
11 Katin du:
«Njettee Joomiraado, onon lenyi fuu!
Manee mo, onon siyiiji yimɓe
fuu!»§
12 Annabi Esaaya du wi'ii:
«yuuruɗo e lenyol Yesa warowan,
oon ummoytoo faa laamoo lenyi
adunaaru.
Ɗi njowan jikke majji e makko.»*
13 Laamdo jom jikke oon hebbin on
seyo e jam fuu saabe ko ngoondindon
mo, faa jikke moodon ɓeydoo
heewude saabe baawde Ruuhu
Ceniido!

No Pool haaldi kabaaru golle muudum

14 Sakiraaɓe am, mido tannyori
odon keewi mboodirka, odon keewi
anndal, katin du mono fuu na waawi
tindinde banndum.
15 Ammaa ley ɓataaki ki mido su-
usi haalande on haalaaji goddi faa
laaɓa faa mi miccintina on di. Mi
haaldirii noon saabe moyyere nde
Laamdo hokki kam
16 laataade gollanoowo Iisaa Al-
masiihu e ley yimɓe ɓe nganaa
Alhuudiyankooɓe. Ko mbaajotoomi
Kabaaru Lobbo oon duum wo gol-
lal ceniingal faa ɓe nganaa Alhu-
udiyankooɓe ɓeen laatoo sadaka
beldo Laamdo mo Ruuhu Ceniido
senini.
17 Ndelle, e kawtal am e Iisaa Al-
masiihu, mido waawi mantoraade
golleeji di ngollanmi Laamdo diin.
18 Sabo walaa fuu ko cuusumi
haalude si wanaa ko baawde Almasi-
ihu tabintini e ley golle am faa wad-
dana ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe
ɓeen dowtanaade Laamdo. O wadii
dum ley haala am e ley golle am,
19 e ley baawde maandeeji e
kaayeefiiji, fuu dow baawde Ruuhu
Laamdo. Hono noon njottinirmi
Kabaaru Lobbo haala Almasiihu
oon nokkuuje fuu gilla Urusaliima e
seraaji muudum faa leydi Illiriya.
20 Katin du, gilla arande anniya am
wo waajaade Kabaaru Lobbo do in-
nde Almasiihu yottaakino, faa taa mi
nyiɓa dow nyimngo nedo godo.
21 De mi wada hono no winndiraa
ni:
«Ɓe kumpitaakano haala makko ɓeen
nji'owan,
ɓe nanaayno ɓeen du paamowan.»†

Haala anniyaaji Pool

22 Wo gollal waajaade ngaal hadi
kam warude to moodon kile keewde.
23 Joonin kaa, gollal ngaal huuɓii
leyde dee do. Katin du wadii
duuɓi keewdi ko njidumi warude to
moodon.
24 Mido yidi fantude to moodon si
mido yaha Espanya. Si mi ndaarii
on de ceyodiimi e moodon fu, odon
mbaawi wallude kam e jahaangal am
faa mi yottowoo toon.
25 De joonin kaa mi yahan Urusali-
ima faa mi walla seniiɓe wonɓe toon.
26 Sabo kawrite goondinɓe gonde
Makedoniya e Akaya deen anniyake
hawrundurde mballa faa kokka
talkaaɓe jeyaaɓe e seniiɓe Urusaliima
ɓeen.
27 Ɓe anniyorii dum ɓerde belde,
de na tilsani ɓe hono njobdi du.
Sabo si Alhuudiyankooɓe ɓeen mbal-
lii lenyi goddi diin keɓa ngedu e bar-
keeji Ruuhu fu, lenyi diin du ina
kaani wallirde Alhuudiyankooɓe e
kujje adunaaru.
28 Si mi yottinii dum, mi hokkii ɓe
ko hawrunduraa duum fu, mi yahan
Espanya, mi fantan to moodon.
29 Mido anndi si mi warii to moodon
fu, mi wardan e barke Almasiihu
keewdo.
30 Sakiraaɓe, saabe Joomiraado
meeden Iisaa Almasiihu e saabe njin-
ngu ngu Ruuhu oon hokkata nguun,
mido nyaagoo on sanne: kawton

† **15:9** 2 Samuwiila 22.50, Jabuura 18.50. ‡ **15:10** Fillitagol Tawreeta 32.43. § **15:11** Jabuura 117.1.
* **15:12** Esaaya 11.10. † **15:21** Esaaya 52.15.

e am e ley du'aawuuji moodon to Laamdo saabe am.
31 Ŋaarodon Laamdo danna kam e yimɓe ɓe ngoondinaay wonɓe Yahu-udiya ɓeen, katin du seniiɓe wonɓe Urusaliima ɓeen njaɓɓoo ballal ngal njaaranammi dum'en ngaal.
32 Hono noon, mi yottorto on e ɓernde welnde saabe muuyde Laamdo, de keɓden powtiri seeda.
33 Laamdo jom jam wondu e moodon, on fuu. Aamiina.

16

Jowtaali

1 Mido haalana on kabaaru sakiike meeden debbo bi'eteedo Febe, gollanoowo kawrital goondinɓe gonngal ley Kankiriya oon.
2 Njaɓɓorodon mo ley innde Joomiraado no seniiɓe ɓeen kaaniri njaɓɓoreede ni. Katin du mballee mo e huunde fuu ko o haajaa, sabo o wallii heewɓe, miin du o wallii kam.
3 Njowtanon kam Pirisilla e Akila, gollidooɓe e am golle Iisaa Almasiihu ɓeen.
4 Kamɓe nesi mursude yonkiiji maɓɓe faa ɓe ndanna yonki am. Wanaa miin tan yettata ɓe, kawrite goondinɓe ɓe nganaa Alhu-udiyankooɓe deen fuu ina njetta ɓe.
5 Njowtanon kam goondinɓe hawrooɓe ley suudu maɓɓe ɓeen fuu. Njowton Epaynetus, gido am korsudo oon. Kanko artii goondinde Almasiihu ley leydi Aasiya fuu.
6 Njowton Mariyama tampando on sanne oon.
7 Njowton Andoronika e Yuniya, banndiraaɓe ɓe uddidanoomi e kasu ɓeen. Wo ɓe nulaaɓe anndaaɓe sanne, katin du kamɓe artii kam goondinde Almasiihu.
8 Njowton Ampiliyaatu mo korsinirmi saabe Joomiraado oon.
9 Njowton Urbaanu, gollidoowo e meeden golle Almasiihu oon, kam e Estaaki gido am korsudo oon.
10 Njowton Apeles, tabintinaado wo jokkudo Almasiihu e goonga. Njowton yimɓe galle Aristobul.
11 Njowton Herodiyon banndam oon. Njowton yimɓe galle Narsisi hawtuɓe e Joomiraado ɓeen.
12 Njowton Tirifena e Tirifosa, rewɓe gollanooɓe Joomiraado ɓeen. Njowton Persis mo korsinmi, oon wo debbo tampudo sanne e ley gollande Joomiraado.
13 Njowton Rufus mo Joomiraado suɓii oon. Njowton inniiko mo ndaardumi wo inna am ni, miin du.
14 Njowton Asinkiriti e Felegon e Hermes e Patorooba e Hermasa e goondinɓe Iisaa wonduɓe e maɓɓe ɓeen.
15 Njowton Filoloogu e Yuliya, njowton Nere e sakiikem debbo, kam e Olimpa. Njowton seniiɓe wonduɓe e maɓɓe ɓeen fuu.
16 Jowtunduron e jowtaali ceniidi. Kawrite goondinɓe Almasiihu fuu ina njowta on.
17 Sakiraaɓe, mido ŋaaroo on sanne, kakkilon e waddooɓe ceedaagu. Iɓe perga yimɓe sabo ɓe calake jannde nde keɓudon ndeen. Mbodde ɓe!
18 Sabo yimɓe wa'uɓe hono noon ngollantaa Joomiraado meeden Almasiihu. Ko ɓe ngollanta dey, wo deedi maɓɓe. Wo e haalaaji maɓɓe beldi e manooje maɓɓe jaayde ɓe majjinirta hakkillooji yimɓe ɓe anndaa ɓeen.
19 Onon le, kabaaru dowtaare moodon yottake yimɓe fuu. Saabe duum mido weltoroo on, de mido muuyani on laatodon jom'en hakkillo e dow ko woodi, laatodon ɓe ngalaa feloore du e dow ko boni.
20 Laamdo jom jam oon wadan niison Seydaani ley teppe moodon ko ɓooyataa. Hinney Joomiraado meeden Iisaa wondu e moodon.
21 Timote gollidoowo e am oon ina jowta on. Lukiyus e Yason e Sosipatoro banndiraaɓe am ɓeen ina njowta on.
22 Miin, Tertiyu, binndando Pool ɓataaki ki oon, mido jowta on saabe kawtal meeden e Joomiraado.
23 Gayus, beero am mo kawrital goondinɓe ngaal hawrata galle muudum oon, ina jowta on. Erasta

kalfinaaɗo kaalisi ngalluure nde oon
ina jowta on, kam e Kuwartus sakiike
meeɗen oon. [
24 *]

Jettooje

25 Jettooje ngoodanii Laamɗo
baawɗo semmbinde on fodde
Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasi-
ihu mo mbaajiimi oon. Kabaaru
Lobbo oon wo ɓangugol sirri Laamɗo
cuuɗanooɗo gilla arande
26 de joonin o ɓanginaama. Dewte
annabaaɓe anndinii ɗum lenyi ɗiin
fuu no Laamɗo duumiiɗo oon yamiri
ni, faa ɗi ngoonɗina Laamɗo, ɗi
ɗowtanoo ɗum.
27 Laamɗo kam tan woni hakki-
lanteejo. Teddeengal woodan mo faa
abada saabe Iisaa Almasiihu. Aami-
ina.

* **16:24** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ina ɓeyda aaya 24: Hinney Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu wondu e mooɗon on fuu. Aamiina.

Ɓataaki **Pool arandeehi yaade to Korintunkooɓe**

1 Ɓataaki ki to amin yuuri, miin Pool,
e sakiike meeɗen Sosteni. Miin Pool,
mi noddaaɗo saabe muuyɗe Laamɗo
faa mi laatoo nulaaɗo Iisaa Almasi-
ihu.
2 Miɗen njowta kawrital goonɗinɓe
Laamɗo gonngal ngalluure Korintu.*
Laamɗo noddii on faa laatoɗon yimɓe
muuɗum seniiɓe, seniraaɓe kawtal
Iisaa Almasiihu. O noddii on, onon e
noddooɓe innde Joomiraaɗo meeɗen
Iisaa Almasiihu ɗo tawaa fuu. Oon
woni Joomiraaɗo maɓɓe, wo Joomi-
raaɗo meeɗen du.
3 Wo Laamɗo Baaba meeɗen e
Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu
kokku on moyyere e jam.

No Pool yettiri Laamɗo dow Korintunkooɓe

4 Miɗo yetta Laamɗo saabe mooɗon
wakkati fuu ko hokki on moyyere
muuɗum ley kawtal Iisaa Almasiihu.
5 Si goonga, ley kawtal muuɗum on
keɓii ko wooɗi fuu e ley haala e ley
anndal fuu.
6 Seedaaku amin haala Almasiihu
tabitii e mooɗon jaati.
7 Ɗum waɗi de on nyakiraaka
dokkal Laamɗo fay gootal e ley ko
keɗiɗon gartol Joomiraaɗo meeɗen
Iisaa Almasiihu.
8 Kam hokkata on semmbe faa ɗo
adunaaru haaɗi, yalla oɗon laatoo ɓe
ngalaa feloore nyannde gartol Joomi-
raaɗo men Iisaa Almasiihu.
9 Laamɗo noɗɗuɗo on faa kawton
e Ɓiyum Iisaa Almasiihu Joomiraaɗo
meeɗen wo koolniiɗo.

Haala pooɗundural hakkunde goonɗinɓe

10 Sakiraaɓe, miɗo nyaagoo on
sanne e innde Joomiraaɗo men Iisaa
Almasiihu: tiigunduree, laatoɗon
daande wootere. Taa peccoɗon,
ammaa laatoɗon jogiiɓe hakkillo
wooto e anniya gooto faa hiɓɓi.
11 Sakiraaɓe am, si goonga mi nar-
rii yimɓe suudu Kolowe pooɗundural
ina woni hakkunde mooɗon.
12 Ko njiɗumi wi'ude dey, woɓɓe
mooɗon ina mbi'a wo Pool ngoodani,
woɓɓe ina mbi'a wo Apolos
ngoodani,† woɓɓe du ina mbi'a wo
Piyeer ngoodani, woɓɓe katin du ina
mbi'a wo Almasiihu ngoodani.
13 Yalla Almasiihu wo pecciiɗo naa?
Yalla wo Pool maayani on dow leg-
gal palaangal naa? Wo e innde Pool
lootiraɗon lootagal batisima‡ naa?
14 Miɗo yetta Laamɗo ko mi lootaay
fay gooto mooɗon lootagal batisima,
si wanaa Kirispus e Gayus.
15 Hono noon, fay gooto waawaa
wi'ude wo e innde am lootiraɗon
lootagal batisima.
16 Ayyo, goonga, mi batisiino katin
du galle Estefaana. Ko faltii ɗum, mi
anndaa yalla mi batisii goɗɗo katin.
17 Sabo Almasiihu nulaay kam mi
batisa. Ko o nuldi kam dey, mi haala
Kabaaru Lobbo oon, tawa wanaa
dow haalaaji am nyeenyuɗi ɗum
jooɗii, faa taa maayde makko dow
leggal palaangal ndeen laatoo ɓolum.

No Almasiihu holliri baawɗe Laamɗo e hakkilantaaku Laamɗo

18 Si goonga, haala maayde Iisaa
dow leggal palaangal wo puuyndam
to halkooɓe ɓeen, ammaa to meeɗen
enen hisinteeɓe ɓeen, wo ka baawɗe
Laamɗo.
19 Sabo ina winndaa:
«Mi bonnan hakkilantaaku jom'en
hakkillo,
paamal faamuɓe du, mi jiiɓan ngal.»§
20 Ndelle won ko jom hakkillo woni
naa? Won ko jannginoowo Tawreeta
woni naa? Won ko baawɗo haala
e jamaanu o woni naa? Walaa,
sabo Laamɗo waylitii hakkilantaaku
adunaaru ndu, waɗi ɗum puuyndam.
21 Yimɓe adunaaru ndu e hakki-
lantaaku muɓɓen fuu annditaay no
Laamɗo holliri hoore muuɗum e ley

* **1:2** Golle Nulaaɓe 18.1-17. † **1:12** Golle Nulaaɓe 18.24-28. ‡ **1:13** Ɗo wi'ete lootagal batisima dow haala batisima, lootagal tuubu maa mutineede du na wi'ee. § **1:19** Esaaya 29.14.

hakkilantaaku mum. Ɗuum waɗi de
Laamɗo muuyi hisinirde goonɗinɓe
ɗum ɓeen e waaju amin nanndude
puuyndam oon.
22 Alhuudiyankooɓe ina piloo kaay-
eefiiji, Geresankooɓe du ina njiɗi
hakkilantaaku.
23 De enen kaa, kabaaru tonteede
Almasiihu e leggal palaangal mbaa-
jotoɗen. To Alhuudiyankooɓe wo
ɗum haala cemtiniika mettuka, to
lenyi goddi du wo ɗum puuyndam.
24 Ammaa to yimɓe ɓe Laamɗo
noddi ley Alhuudiyankooɓe e ley
lenyi goddi, Almasiihu wo baawɗe
Laamɗo, wo hakkilantaaku Laamɗo.
25 Sabo ko nanndi e puuyndam
Laamɗo ɗuum ina ɓuri hakkilan-
taaku ɓiɓɓe-Aadama. Katin du ko
nanndi e lokkaaku Laamɗo ɗuum ina
ɓuri semmbe ɓiɓɓe-Aadama.
26 Ndaaree ko'e moodon, onon saki-
raaɓe ɓe Laamɗo noddi: ɓe yimɓe nj-
gorii wo jom'en hakkillooji keewaa e
ley moodon, jom'en baawɗe keewaa
e ley moodon, yuuruɓe e lenyi teddude
du keewaa e ley moodon.
27 Ammaa Laamɗo suɓake ko
adunaaru jogorii wo puuyndam
faa huyfina jom'en hakkillo ɓeen.
Laamɗo suɓake ko adunaaru jogorii
wo lokkaaku faa huyfina ko jogii
semmbe.
28 O suɓake ko hoyi, ko yawnii,
ko adunaaru ndu jogorii wo ɓolum
ɗuum, faa o waɗa ko tayketee ɗuum
laatoo ɓolum.
29 O waɗii ɗum taa fay gooto man-
too yeeso makko.
30 Kanko hawti on e Iisaa Al-
masiihu. Kam laatanii en hakkillo
yuurungo to Laamɗo, laatanii en
fonnditaare e senaare e rimɗineede.
31 Wo hono nii faa ko Binndi ɗiin
mbi'i ɗuum laatoo: «mantotoodo fuu
mantoroo Joomiraaɗo.»*

2

Haala hakkilantaaku Laamɗo

1 Sakiraaɓe, miin du, nde ngar-
noomi to moodon faa mi waajoo on
goonga Laamɗo teddude ndeen, mi
waajoraaki on haalaaji nyeenyal, mi
waajoraaki on hakkilantaaku yimɓe.
2 Sabo mi anniyakeno mi waa-
jataako on fay huunde si wanaa
haala Iisaa Almasiihu e tonteede
muuɗum dow leggal palaangal.
3 Nde ngondunoomi e moodon
ndeen, miɗo lokkiɗi, miɗo huli sanne
faa miɗo diwna.
4 Haala am e waaju am yowaaki
dow nyeenyal haala nanngooha
hakkillo. Ko ɗum yowinoo dow
muuɗum dey, wo baawɗe ɗe Ruuhu
Ceniiɗo hollata ɗeen,
5 taa goonɗinal mon yowoo dow
hakkilantaaku yimɓe, ammaa yowoo
dow baawɗe Laamɗo.
6 De si goonga, wo hakkilantaaku
min mbaajotoo hakkunde mawnuɓe
e ley goonɗinal. Wanaa hakkilan-
taaku adunaaru ndu min mbaajotoo,
maa hakkilantaaku jom'en baawɗe
halketeeɓe e ley jamaanu o.
7 Wo hakkilantaaku Laamɗo
min mbaajotoo. Hakkilantaaku
nguun wo goonga teddude cuuɗaaɗo
yimɓe mo Laamɗo fodanii en gilla
adunaaru tagaaka faa teddineɗen.
8 Fay gooto e laamiiɓe adunaaru
ɓeen faamanaay hakkilantaaku
nguun, sabo sini ɓe paamaniino
ɗum fu, ɓe tontataano Joomiraaɗo
teddude oon.
9 Ammaa ɗum laatake hono no
winndiraa:
«Yitere fuu yi'aay, nowru fuu nanaay,
ɓernde fay gooto miilaaki,
ko Laamɗo moyyinani yiɗuɓe ɗum.»*
10 Enen kaa, Laamɗo hollirii en ɗum
Ruuhu muuɗum. Ruuhu oon ina
tiima huunde fuu, fay ko luggi to
Laamɗo.
11 Moy waawi anndude miilooji
neddo si wanaa yonki ngonki e
muuɗum kiin? Hono noon du, fay
gooto anndaa miilooji Laamɗo si
wanaa Ruuhu muuɗum oon.
12 Enen le, en keɓii Ruuhu, de wanaa
to adunaaru o yuuri, wo to Laamɗo
o yuuri. En keɓii ɗum faa paa-
men moyyere nde Laamɗo waɗani en
ndeen fuu.

* **1:31** Yeremiya 9.23. * **2:9** Esaaya 64.3.

13 Si miɗen mbaajoo ɗum, min mbaa-
jortaako haalaaji ɗi hakkilantaaku
ɓiɓɓe-Aadama kokkata min. Ammaa
min mbaajorto haalaaji ɗi Ruuhu oon
hokkata min. Miɗen piirtira goon-
gaaji Ruuhu ɗiin e haalaaji ɗi hokkata
ɗiin.
14 Ammaa mo heɓaay Ruuhu Laamɗo
oon jaɓataa kulle Ruuhu ɗeen, sabo
wo ɗe puuyndam to muuɗum. O
waawaa faamude ɗe, sabo Ruuhu
oon tan waawi hollude no kulle ɗeen
carortee.
15 De neɗɗo keɓuɗo Ruuhu oon ina
waawi saraade huunde fuu ley
hakkillo mum, de fay gooto waawaa
saraade ɗum.
16 Wo hono no Binndi ɗiin mbiiri:
«Moy anndi miilooji Joomiraaɗo?
Moy waawi jannginde ɗum?»†
De enen kaa, eɗen ngoodi miilo Al-
masiihu.

3

Haala gollanooɓe Laamɗo

1 Miin kaa, sakiraaɓe, mi waawaay
haalirande on hono no kaaldirammi
e jogiiɓe Ruuhu Ceniiɗo ni. Am-
maa mi haaldiranii on hono wo on
jokkuɓe muuyɗe terɗe, hono wo on
cukaloy keccoy e ley goonɗinal Al-
masiihu.
2 Wo ɓiraaɗam kokkumi on,
wanaa nyaamdu tekkundu, sabo on
mbaawanaano ndu. Fay joonin du,
on mbaawanaa ndu,
3 sabo wo muuyɗe terɗe mon tan
njokkuɗon tafon. Ko kirundural bon-
ngal e kalala woni hakkunde mooɗon
ɗuum, wanaa ɗuum ina holla wo
muuyɗe terɗe njokkuɗon naa? Ayyo,
oɗon laatii hono jokkuɓe adunaaru
tan.
4 Si gooto mooɗon wi'ii Pool
heedani, goɗɗo katin wi'ii Apolos
heedani, wanaa ɗum ina holla mi-
ilooji adunaaru ndu njokkuɗon naa?
5 Ɗume Apolos woni? Ɗume Pool
woni? Min gollanooɓe Laamɗo tan,
yaarooɓe on to goonɗinal. Mono fuu
gollii ko Joomiraaɗo hokki ɗum.
6 Miin, mi aawii, Apolos du wiccii,
ammaa Laamɗo woni mawninoowo.
7 Hono noon, aawuɗo oon e
jarnuɗo oon fuu nganaa fay huunde.
Laamɗo mawninoowo oon tan woni
baawɗo.
8 Aawuɗo e jarnuɗo fuu potu. Mono
e muɓɓen fuu barjete ko fotata e tam-
piri muuɗum.
9 Sabo minen, min gollidooɓe e
Laamɗo. Onon wo on ngesa Laamɗo,
wo on nyimngo Laamɗo.
10 E dow moyyere nde Laamɗo
waɗani kam ndeen, mi wasii
joyyinirde hono no nyiɓoowo jom
hakkillo waɗata ni. Joonin goɗɗo ina
nyiɓa e dow mayre. Ammaa mono
fuu hakkila no nyimrata.
11 Fay gooto waawaa wasude
joyyinirde wonnde, sabo arandeere
ndeen tabitii. Kayre woni Iisaa
Almasiihu.
12 Wooɗi, neɗɗo na waawi nyiɓude
dow joyyinirde ndeen kaŋŋe naa
cardi naa kaaye dime. Imo waawi
nyiɓude leɗɗe naa huɗo naa yommbe.
13 De mono fuu, golle muuɗum
ɓanginte nyannde gartol Almasiihu.
Sabo ndeen, yiite ɓanginan golle
mono fuu, hollan no golleeji ɗiin
ngorri.
14 Mo golle muuɗum heddii ina
darii dow joyyinirde ndeen, heɓan
mbarjaari.
15 Ammaa mo yiite ngeen nyaami
golle muuɗum, waasii mbarjaari
mum. Kam e hoorem kaa hisinte, de
na wa'i hono peyyitinɗo yiite ni.
16 Yalla on anndaa wo on suudu
Laamɗo, wooɗi Ruuhu Laamɗo oon
ina woni e mooɗon naa?
17 Ndelle, neɗɗo fuu kalkuɗo su-
udu Laamɗo nduun, Laamɗo halkan
ɗum. Sabo suudu Laamɗo nduun wo
seniindu. Wooɗi, onon ngoni suudu
nduun.
18 Taa fay gooto hiila hoore
muuɗum. Si goɗɗo mooɗon miilake
ina jogii ko yimɓe adunaaru ndaar-
data wo hakkillo ɗuum, joomum
laatoo puuyɗo, faa heɓa hakkillo
jaati.
19 Sabo hakkilantaaku e adunaaru
ndu wo puuyndam yeeso Laamɗo.

† **2:16** Esaaya 40.13.

Wo hono noon winndiraa: «Laamɗo nanngiran jom'en hakkillo ɓeen caral muɓɓen.»*
20 Ina winndaa katin: «Joomiraaɗo ina anndi miilooji jom'en hakkillo ɓeen, wo ɗi ɓoli.»†
21 Ndelle, taa fay gooto mantoroo yimɓe, sabo si goonga onon njeyi huunde fuu:
22 Pool e Apolos e Piyeer, e adunaaru ndu, e nguurndam e maayde e ko woni joonin e ko warata - fuu onon njeyi.
23 Onon du, Almasiihu jeyi on. Almasiihu du, Laamɗo jeyi ɗum.

4

Haala golle nulaaɓe Almasiihu e tampiriiji muɓɓen

1 Ndelle, njogoree min wo min gollanooɓe Almasiihu, halfinaaɓe goongaaji Laamɗo cuuɗiiɗi ɗiin.
2 Wooɗi, halfinaaɓe, ina haani tawee wo hoolniiɓe.
3 Miin e hoore am, si on pelii kam, naa si mi darnaama e sarorde ɓiɓɓe-Aadama wi'ooɓe mi wanaa koolniiɗo fu, walanaa kam baasi. Mi sarataako hoore am du.
4 Si goonga ni, ɓernde am feldaay kam fay huunde. Ammaa wanaa ɗuum waɗata kam ponnditiiɗo. Wo Joomiraaɗo, kam sarotoo kam.
5 Ndelle, taa caree fay gooto illa wakkati oon yottaaki, illa Joomiraaɗo waraay. Kam yaltinta ko suuɗinoo e nimre, kam ɓanginta anniyaaji ɓerɗe yimɓe. Nyannde ndeen, mono fuu heɓan to Laamɗo jettooje ɗe foti heɓude.
6 Sakiraaɓe, ko mbiimi dow amin, miin e Apolos, wo saabe mooɗon. Wo faa min ekintina on maanaa haala ka: «Taa ndiwton ko winndaa». Ndeen on mawnintaa neɗɗo gooto e dow heddiiɓe.
7 Moy ɓurni on woɓɓe? Ko njogiɗon ɗuum, wanaa Laamɗo hokki on? Si wo noon worri, ko waɗi de oɗon mantoroo ɗum hono ɗum wanaa dokkal Laamɗo?
8 Woy on kaarii, woy on keɓii jawdi! On laatake laamiiɓe, de ɗum fuu, min laamaaki! Haya, miɗen njiɗi laamoɗon jaati, faa minen du min laamodoo e mooɗon!
9 Sabo miɗo miilii, minen nulaaɓe, Laamɗo heedinii min caggal hono no saraaɓe sariya wareede ni. Min laatake fijirteeɓe yeeso adunaaru ndu fuu: yeeso maleyka'en e yimɓe fuu.
10 Minen, wo min fuuyɓe saabe Almasiihu, de onon kaa, wo on jom'en hakkillo ley kawtal Almasiihu. Minen, wo min lokkaaɓe, de onon, wo on jom'en semmbe. Onon, on teddinaaɓe, de minen, min huyfinaaɓe.
11 Fay wakkati mo ngonɗen joonin o, min ceedaay e yolbere e ɗomka. Miɗen koli. Yimɓe na piya min. Min ngalaa ɗo min koota.
12 Miɗen ngollira semmbe juuɗe amin faa min tampa. Si yimɓe njennii min, min mbarkinan ɗum'en. Si ɓe torrii min, min munyanan ɓe.
13 Si ɓe mbonkake min du, min njaaborto ɓe haalaaji jam. Faa joonin miɗen njogoraa wo min mbuuwdi ley adunaaru ndu, hono tuundi ndi yimɓe fuu paɗɗata.
14 Mi winndiraay ɗum faa mi hersina on. Ko mbinndirmi ɗum dey, faa mi tindinira on wo on sukaaɓe am horsuɓe ni.
15 Fay si taweede e ley kawtal mon e Almasiihu oɗon njogii ɗowooɓe ujunaaje sappo, on keewaa baabiraaɓe kaa. Sabo ley kawtal Iisaa Almasiihu, miin laatii baaba mooɗon nde mbaajinoomi on Kabaaru Lobbo oon ndeen.
16 Ndelle miɗo nyaagoo on, nyemmbiton kam.
17 Wo saabe kulle ɗeen waɗi de nelumi Timote to mooɗon. Wo o ɓiyam korsuɗo, koolniiɗo ley kawtal Joomiraaɗo. O miccintinan on laabi ɗi njokkirmi saabe Almasiihu. Miɗo janngina laabi ɗiin nokku fuu e ley kawrite goonɗinɓe fuu.
18 Woɓɓe mooɗon ina mawnitoo sabo iɓe miiloo mi warataa to mooɗon.
19 Ammaa ɓooyataa de mi wara to

* **3:19** Ayuuba 5.13. † **3:20** Jabuura 94.11.

moodon si Joomiraado jaɓii. Ndeen mi faaman yalla mawninkiniiɓe ɓeen wo haalooɓe tan, naa iɓe njogii baawde.
20 Sabo laamu Laamdo wanaa haalaaji, wo baawde.
21 Noy njidirdon mi warda to moodon? Sawru naa njinngu e heese?

5

Haala ko semtinii hakkunde goondinɓe

1 Haya, haala jeenu hakkunde moodon nanaama nokku fuu. Tuundi hono ndiin wadaay fay hakkunde heeferɓe: gooto moodon ina wondi e dee bammum.
2 Katin du odon mantoroo dum! Ko haannoo dey, dum metta on, faa itton gadudo noon oon hakkunde moodon.
3 Miin kaa, fay si ɓanndu am na woddi on, ruuhu am ina wondi e moodon. Gilla joonin mi sarake gadudo dum oon hono wo toon tawaami.
4 Mi sarake mo e dow innde Joomiraado men Iisaa. Nde kawritindon fu, hakkillo am ina tawdee e moodon, ina wondi e baawde Joomiraado meeden Iisaa -
5 sanaa neddo oon wattee e juude Seydaani wakkati oon, faa ɓanndu muudum halkee, de yonki muudum heɓa hisinee nyannde gartol Joomiraado.
6 Ko mantortodon duum woodaa! Yalla on anndaa rabilla seeda ina yuufina conndi ndiibaandi fuu?
7 Laaɓinee ko'e mon, itton rabilla kiiddo oon hakkunde moodon, faa laatodon conndi keyri ndi walaa rabilla. Wo duum ngondon du, sabo jawgel meeden iidi Faltagol ngeel hirsaama, dum woni Almasiihu.
8 Ndelle, teddinen iidi ndiin, de wanaa e rabilla kiiddo mo hakke e bonanda oon teddinirten. Ammaa teddiniren ndi buuru mo walaa rabilla, buuru laaɓal e goonga.
9 E ɓataaki ki mbinndannoomi on kiin, mi wi'ii on e ley makki taa ngondon e fijooɓe.
10 Nde mbi'unoomi noon ndeen, wanaa haala fijooɓe wonɓe ley adunaaru ɓeen kaalumi, naa haasidi'en naa wuyɓe naa rewooɓe tooruuji. Sabo si wo haala ɓeen kaalannoomi fu, tilay mburtodon adunaaru ndu.
11 De ko njidunoomi wi'ude on, taa ngondon e bi'oowo wo sakiike meeden de tawee wo pijoowo naa haasidi naa dewoowo tooruuji naa mbonkotoodo yimɓe naa jaroowo doro naa gujjo. Taa fay nyaamdon e ga'udo hono noon du.
12-13 Sabo mi sarataako yimɓe ɓe ngalaa ley kawrital goondinɓe ɓeen. Wo Laamdo sarotoo ɓe. De odon njeyi saraade wonɓe ley kawrital. Wo hono noon winndiraa: «Ittee neddo bondo oon e ley moodon.»*

6

Haala pelundural hakkunde sakiraaɓe goondinɓe

1 Si woɓɓe moodon potaay fu, noy joomum'en cuusirta wullitaade sarotooɓe ɓe ngoondinaay ɓeen de njoppa yimɓe Laamdo?
2 Yalla on anndaa wo yimɓe Laamdo ɓeen caroytoo adunaaru ndu naa? Ndelle, si onon yimɓe Laamdo caroytoo adunaaru ndu, dume hadata on saraade ko ɓuri famdude duum?
3 Yalla on anndaa wo enen caroytoo maleyka'en ɓeen naa? Sakko ko woni ley nguurndam dam!
4 Ndelle, si luural wadii hakkunde moodon dow kulle adunaaru, ko wadi de odon njaara dum to yimɓe ɓe kawrital goondinɓe ngaal hiisaaki ɓeen?
5 Ko mbi'umi duum na haani semtinoo on. Yalla on ngalaa fay jom hakkillo gooto baawdo saraade sakiraaɓe moodon luuruɓe naa?
6 Ee, goondindo na yaara goondindo banndum faa saroo dum, woodi du wo yeeso yimɓe ɓe ngoondinaay!
7 Haya, fay ko cardoton hakkunde moodon duum wo semteende bonnde. Ko wadi de on cuɓaaki munyude

* **5:12-13** Fillitagol Tawreeta 13.6, 17.7.

toonya? Ko waɗi de on cuɓaaki mun-
yude teeteede ko ngooduɗon?
8 Ammaa wo onon e ko'e mon
toonyotoo, wo onon teetata, fay saki-
raaɓe mooɗon.
9 Yalla on anndaa oonyiiɓe
naatataa e ley laamu Laamɗo naa?
Taa kiilon ko'e mon: fijooɓe e re-
wooɓe tooruuji, jeenooɓe e worɓe
woykuruuɓe e luuɗunkooɓe,
10 wuyɓe e haasidi'en, sulotooɓe e
mbonkotooɓe e yanooɓe, fay gooto
maɓɓe naatataa e laamu Laamɗo.
11 Noon du woɓɓe mooɗon ngor-
runoo. Ammaa joonin on lootaama,
on cenaama, on ndaardaama fonndi-
tiiɓe e dow innde Joomiraaɗo men
Iisaa Almasiihu e Ruuhu Laamɗo
men oon.

No goonɗinɓe kaaniri teddinirde Laamɗo e ɓalli muɓɓen

12 Woɓɓe mooɗon ina mbi'a: «Hu-
unde fuu ina daganii kam.» Ayyo,
ammaa wanaa fuu nafata. Si goonga
«huunde fuu ina daganii kam», am-
maa mi jaɓataa huunde dawrana
kam.
13 Oɗon mbi'a: «Nyaamdu jeyi reedu,
reedu du jeyi nyaamdu.» Ayyo,
de Laamɗo halkan ɗi, ɗi ɗiɗi fuu.
Ɓanndu ɓii-Aadama tagiraaka saabe
fijirde. Ko ndu tagiraa dey, faa ndu
rewa Joomiraaɗo. Joomiraaɗo du wo
joomiiru.
14 Laamɗo ummintinɗo Joomi-
raaɗo meeɗen e maayde oon, um-
mintiniran en, enen du e baawɗe
muuɗum.
15 Yalla on anndaa ɓalli mon ngoni
terɗe Almasiihu? Ndelle, ina dagoo
mi hooya terɗe Almasiihu ɗeen, de mi
hawrundura ɗe e terɗe pijoowo naa?
Abada koy!
16 Yalla on anndaa kawtuɗo e
pijoowo fuu, laatodake e muuɗum
ɓanndu wooturu? Sabo na winndaa:
«Ɓe ɗiɗo fuu ɓe laatoto gootum.»*
17 Ammaa kawtuɗo e Joomiraaɗo
laatodake e muuɗum ruuhu gooto.
18 Ndoggee fijirde! Hakkeeji goɗɗi
ɗi neɗɗo waɗata fuu takkataa e
ɓanndu muuɗum, sanaa fijirde.
Pijoowo na waɗana ɓanndu mum
hakke.
19 Yalla on anndaa ɓanndu gooto
mooɗon fuu wo suudu Ruuhu
Ceniiɗo gonɗo e mooɗon mo Laamɗo
hokki on oon? On njeyaa ko'e
mooɗon,
20 sabo Laamɗo soodii on coggu
tiiɗungu. Ndelle, teddiniron ɗum e
ɓalli mooɗon.

7

Haala dewgal

1 Joonin kaa mi jaaboto yamɗe ɗe
mbinndanɗon kam ɗeen. Goonga, si
tawii gorko naaddaay e deekum fu,
na wooɗi.
2 Ammaa faa taa fijirde waɗa,
gorko fuu na haani tawdee e deekum,
debbo du tawdee e gorum.
3 Gorko fuu wondira e deekum no
haaniri, debbo du humtana gorum
haaju muuɗum.
4 Debbo dawrantaa ɓanndu
muuɗum, wo gorum dawranta
ndu. Gorko du dawrantaa ɓanndu
muuɗum, wo deekum dawranta ndu.
5 Taa fay gooto mooɗon salanoo
banndum si wanaa e dow ko
ndewruɗon wakkati seeɗa faa
ngaɗon du'aare. Ammaa caggal
ɗuum, keddododon ngondon no
haaniri ni, taa mbaason nanngitaade
de Seyɗaani jarriboo on.
6 Ko kaalanammi on joonin ɗuum,
wanaa ko tilsi. Mi hollu on laawol
lobbol ni.
7 Ko ɓurumi yiɗude dey, yimɓe
fuu laatoo hono am. Ammaa mono
fuu no Laamɗo hokkiri ɗum: woɓɓe
kokkiraa nii, woɓɓe du kokkiraa nii.
8 To ɓe ɓaŋaay e ɓe ɓaŋaaka ɓeen,
kam e rewɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen
maayi, miɗo wi'a si iɓe keddorii noon,
hono no am ni, ɗum ɓuri woodde e
maɓɓe.
9 Ammaa si tawii ɓe mbaawaa nan-
ngitaade fu, ɓe ɓaŋa, ɓe ɓaŋee. Sabo
ɗum ɓuri jooɗoraade noon muuyo
ina torra ɗum.
10 Wonɓe e dewle ɓeen, miɗo
yamira ɗum'en yamiroore nde

* **6:16** Fuɗɗoode 2.24.

yuuraay to am, wo to Joomiraaɗo nde
yuuri: debbo haanaa seerude gorum.
11 Si tawii o seerii ɗum fu, o
heddoroo noon, maa du o warta e
muuɗum. Gorko du haanaa seerude
deekum.
12 Onon heddiiɓe du, miin e hoore
am haalanta on, wanaa Joomiraaɗo:
si goondinɗo Iisaa ina jogii debbo
mo goondinaay tawee debbo oon ina
yardii wondude e makko fu, taa o
seera ɗum.
13 Naa si debbo goondinɗo
dewlaama gorko mo goondinaay
tawee gorko oon ina yardii wondude
e makko fu, taa o seera ɗum.
14 Sabo gorko mo goondinaay oon
ina laamniree deekum. Katin du,
debbo mo goondinaay oon ina laam-
niree gorum. Si wanaa noon, ɓiɓɓe
mooɗon laatoto ɓe laaɓaa, tawee le ɓe
seniiɓe.
15 Ammaa mo goondinaay, si
yiɗii seerude goondinɗo oon, seera.
Goondinɗo oon, si wo debbo naa
wo gorko, tilsinaaka e dewgal hono
ngaal. Sabo Laamɗo noddii en faa
mbuurden e jam.
16 Aan debbo goondinɗo, a anndaa
yalla aɗa waawi hisinde gora. Aan
gorko goondinɗo du, a anndaa yalla
aɗa waawi hisinde deeka.

No mono fuu haani worrude hono no Joomiraaɗo noddiri ɗum

17 Ɗum le, mono fuu wuurda hono
no Joomiraaɗo yeɗiri ɗum ni, no
worrunoo nde Laamɗo noddi ɗum
ndeen. Noon njamirammi kawrite
goondinɓe fuu.
18 Tawaaɗo wo taadiiɗo nde
Laamɗo noddi ɗum ndeen, taa filoo
wartude hono mo taadaaki. Nod-
daaɗo de tawi taadaaki wakkati oon,
taa taadoo.
19 Taadaade e rafi taadaade fuu
walaa ko nafata. Ko nafata dey, wo
jokkude jamirooje Laamɗo.
20 Mono fuu heddoroo no wor-
runoo wakkati nde Laamɗo noddan-
noo ɗum ndeen.
21 Nde noddaɗaa ndeen, si tawii
a maccuɗo, taa ɗum laatane mettor-
gal. Ammaa si a heɓii laawol no
ndimɗiraa fu, ndimɗaa.
22 Sabo maccuɗo mo Joomiraaɗo
noddi, laatake dimɗinaaɗo Joomi-
raaɗo. Dimo noddaaɗo du, laatake
maccuɗo Almasiihu.
23 On coodaama coggu tiiɗungu.
Ndelle taa laatee maccuɓe yimɓe.
24 Sakiraaɓe, mono fuu no wor-
runoo nde noddanoo ndeen, hed-
doroo noon yeeso Laamɗo.

Haala dewlude e rafi dewlude

25 To yimɓe ɓe ndewlaay ɓeen, mi
walanaa ɗum'en yamiroore yuurunde
to Joomiraaɗo, de mi haalan ko woni
miilo am, miin mo yurmeende Joomi-
raaɗo waɗi koolniiɗo oon:
26 saabe torraaji joonin ɗiin, miɗo
miiloo neɗɗo heddoroo no worri ni
ɓuri woodde e muuɗum.
27 Si dewgal ina woodi hakkunde
maa e debbo, taa piloɗaa tayude ngal.
Si dewgal walaa hakkunde maa e
debbo, taa piloɗaa debbo.
28 Ammaa si a ɓaŋii du, a luttaay.
Surbaajo du si ɓaŋaama, luttaay. Am-
maa naatuɓe e ɓangal ɓeen ɓilloto e
nguurndam muɓɓen. Miɗo yiɗi dan-
nude on ɗum.
29 Sakiraaɓe, inan ko njiɗumi
wi'ude: wakkati o na raɓɓiɗi. Joonin,
ɓaŋuɓe ɓeen ngaɗa hono ɓaŋaay ni,
30 woyooɓe ngaɗa hono mboyaay,
weltiiɓe ngaɗa hono mbeltaaki,
soodooɓe ngaɗa hono njeyaa ko
coodi,
31 nawtortooɓe adunaaru ndu
ngaɗa hono ndu nafaay ɗum'en. Sabo
no adunaaru ndu worri joonin ni ina
faltoo.
32 Ko njiɗumi dey, ndaɗon e kaɓɓu-
ko'u adunaaru. Mo dewlaay, hakkillo
mum to kulle Joomiraaɗo ndaarata,
wo ko welata Joomiraaɗo filotoo.
33 Ammaa dewluɗo, hakkillo
muuɗum to kulle adunaaru ndaarata,
wo ko welata deekum filotoo.
34 Ɓernde muuɗum feccitake.
Debbo mo ɓaŋaaka e surbaajo fuu,
ina kilnii kabaaru Joomiraaɗo, faa
ɓe laatoo seniiɓe ley ɓalli maɓɓe e
yonkiiji maɓɓe fuu. Ammaa ɓaŋaaɗo,
ina hilnii kabaaru adunaaru, wo ko
welata gorum filotoo.

35 Wo faa nafa on mbiirumi noon, wanaa faa tonnga on. Miɗo yiɗi mbuurdon no haaniri, ngollanon Joomiraaɗo e ɓernde wootere e hakkillo wooto.
36 Si muuyo mawnii e neɗɗo faa huli taa ronka nanngitaade e mo haɓɓani fu, ndeen kaa dewgal ngaal ina haani waɗeede. Ngal waɗiree no o yiɗiri noon, o luttaay.
37 Ammaa ina waawi laataade gorko hooyii anniya e ɓernde muuɗum ɓaŋataa, tawii wanaa tilay sabo na waawi nanngitaade. Si gorko oon anniyake ɓaŋataa debbo oon fu, waɗii ko wooɗi.
38 Ndelle, ɓaŋuɗo mo haɓɓani waɗii ko wooɗi, mo ɓaŋaay mo haɓɓani du waɗii ko ɓuri wooɗude.
39 Debbo ɓaŋaaɗo wo kaɓɓaaɗo sini gorum ina heddii na wuuri. Ammaa si gorum oon yawtii, ina waawi ɓaŋeede mo yiɗi. De sanaa tawee wo jokkuɗo laawol Joomiraaɗo.
40 Ɗum le, si o heddake e ngortaalaaku fu, ndeen o ɓurata ɓernde welnde. Ɗum woni miilo am, de miɗo miiloo ko kollammi on ɗuum yuurii e Ruuhu Laamɗo.

8

Haala teewu cakkanaangu tooruuji

1 Joonin en ndaaran kabaaru teewu cakkanaangu tooruuji. Eɗen anndi «en fuu eɗen ngoodi anndal». Anndal le, waddan mawninkinaare. Wo njinngu semmbinɗinta goonɗinɓe.
2 Neɗɗo fuu miiliiɗo na jogii anndal, anndaa tafon no haani anndirde.
3 Ammaa neɗɗo fuu jiɗɗo Laamɗo, Laamɗo ina anndi ɗum.
4 Ndelle e dow nyaamugol teewu cakkanaangu tooruuji, eɗen anndi «tooru fuu ley adunaaru wanaa fay huunde». Eɗen anndi du, «Laamɗo walaa si wanaa gooto oon».
5 Yimɓe na mbi'a reweteeɓe ina ngoodi dow kammu e dow leydi. Si goonga, wi'eteeɓe «reweteeɓe» e «joomiraaɓe» na keewi.
6 Ammaa to meeɗen, Laamɗo gooto tan woodi, Baabiiwo taguɗo huunde fuu mo mbuuranɗen oon. Wooɗi du, Joomiraaɗo gooto tan woodi, Iisaa Almasiihu mo huunde fuu laatorii saabe muuɗum, kokkoowo en nguurndam oon.
7 Ammaa wanaa yimɓe fuu paami ɗum. Woɓɓe woownooɓe rewude tooruuji, faa hannden si ɓe nyaamii teewu cakkanaangu tooruuji fu, ɓe miiloto wo tooruuji jaati njeyi teewu nguun. Ndeen ɓerɗe maɓɓe pelan ɓe, mbona, sabo na lokkiɗi.
8 De nyaamdu kaa ɓattintaa en Laamɗo. Si en nyaamii, ɓeydantaa en faa'e. Si en nyaamaay du, ɓuytantaa en faa'e.
9 Goonga, on kokkaama laawol faa mbaawon nyaamude huunde fuu. Ammaa kakkilee taa laawol ngool liɓa ɓe tabitaay e ley goonɗinal ɓeen.
10 Sabo aan bi'eteeɗo jom anndal, si lokkaajo yi'ii ma aɗa nyaama ley suudu tooru fu, wanaa ɗum suusinan ɓernde mum faa nyaama teewu cakkanaangu tooruuji kam du naa?
11 Hono noon, sakiike men lokkaajo mo Almasiihu maayani oon, halkirta saabe anndal maa ngaal.
12 Si on ngaɗii sakiraaɓe ɓe tabitaay e ley goonɗinal ɓeen hakke, si on nawnii ɓerɗe maɓɓe fu, on luttii Almasiihu.
13 Ndelle, si tawii nyaamude teewu ina liɓa sakiike am fu, mi nyaamataa ngu katin abada, taa mi liɓa sakiike am.

9

Haala ko nulaaɗo haani waɗaneede

1 Mi jeyaa hoore am naa? Mi laataaki nulaaɗo naa? Mi yi'aay Joomiraaɗo meeɗen Iisaa naa? Wanaa saabe ko ngollanmi Joomiraaɗo ɗuum ngoonɗinirɗon naa?
2 Fay si to woɓɓe mi wanaa nulaaɗo, to mooɗon kaa wo mi nulaaɗo, sabo ko ngoonɗinɗon Iisaa ɗuum ina seedoo faa laaɓi Joomiraaɗo nuli kam.
3 Inan ko njaabotoomi feloo ɓe kam ɓeen:

4 wanaa miɗen njeyi heɓude
nyaamdu e njaram ley golle amin
naa?
5 Wanaa miɗen njeyi yaadude e
debbo goondiɗo hono no nulaaɓe
woɓɓe ɓeen naa? Hono no minyi-
raaɓe Joomiraaɗo ɓeen ni, e no Piy-
eer?
6 Naa wo miin e Barnabas tan ngoni
nulaaɓe jeyuɓe gollude faa mbuura?
7 Moy e mooɗon yi'i sordaasi
joɓoowo hoore muuɗum? Moy woni
demoowo mo nyaamataa ko tayi e
ngesa muuɗum? Moy woni duroowo
mo yarataa kosam kulle muuɗum?
8 Ko kaalammi ɗuum, wanaa mi-
iloojі yimɓe tan. Tawreeta du haalii
dow majjum.
9 Inan ko winndaa e Tawreeta
Muusaa: «Taa haɓɓu hunnduko
ngaari wakkati ndi yaaɓata gawri faa
sokkoo.»* Ko Laamɗo taykii ɗo wo
ga'i jaaɓooji naa?
10 Wanaa wo saabe meeɗen o haal-
data ɗo naa? Sikke walaa, wo enen
mbinndanaa konngol ngol, sabo de-
moowo e cokkoowo fuu ina ngollira
jikke heɓude ngeɗu muɓɓen.
11 Min aawii e mooɗon barkeeji Ru-
uhu. Si min tayii e mooɗon barkeeji
adunaaru, yalla iɗum laatanii on hu-
unde mawnde naa?
12 Si woɓɓe na kaandi heɓude barke
e juuɗe mooɗon, wanaa minen ɓuri
haanude heɓude naa?
Ammaa e ɗum fuu, min naw-
toraaki laawol ngol. Miɗen munya
huunde fuu taa min kaɗa Kabaaru
Lobbo haala Almasiihu oon yaade
yeeso.
13 Yalla on anndaa gollooɓe e ley
suudu dewal mawndu ɓeen ina mbu-
urdi e kulle ɗe yimɓe kokkata su-
udu nduun ɗeen naa? Yalla on an-
ndaa halfinaaɓe golle hirsirde ɓeen
ina keɓa ngeɗu muɓɓen e mayre naa?
14 Hono noon du, Joomiraaɗo
yamirii waajotooɓe Kabaaru Lobbo
ɓeen mbuurda e Kabaaru Lobbo oon.
15 De miin kaa, mi nawtoraaki fay
gootel e kulle ɗeen. Ko mbinndammi
e mooɗon joonin du, wanaa faa mi
heɓa huunde. Maayde ɓurani kam
diina nyaagaade huunde! Mi jaɓataa
fay gooto itta mantagol am e majjum.
16 Sabo waajaade Kabaaru Lobbo
oon manataa kam, iɗum tilsani kam.
Bone woodanii kam si mi waajaaki
Kabaaru Lobbo oon!
17 Sini miɗo gollannoo ɗum saabe
muuyɗe am fu, ndeen kaa mi
heɓanno njobdi. De si goonga,
laatake tilay ngollirammi ɗum, wo
gollal ngal kalfinaami.
18 Ndelle ɗume woni njobdi am?
Njobdi am woni heɓude waajaade
Kabaaru Lobbo ɓolum, tawee du
mi filataako heɓude ko baajotooɗo
Kabaaru Lobbo foti heɓude.
19 Sabo fay si mi dimo mo fay
gooto dawrantaa, mi waɗii hoore am
maccuɗo yimɓe fuu, yalla miɗo heɓa
ko ɓuri heewude e muɓɓen.
20 Hakkunde Alhuudiyankooɓe, mi
waɗii hoore am Alhuudiyanke, faa
mi heɓa ɗum'en. Hakkunde jokkuɓe
Tawreeta Muusaa, mi waɗii hoore
am jokkuɗo Tawreeta Muusaa, faa mi
heɓa ɗum'en, fay si wanaa tilay mi
jokka jamirooje ɗeen.
21 Hakkunde yimɓe ɓe ngalaa e
Tawreeta Muusaa ɓeen, mi waɗii
hoore am hono mo walaa e Tawreeta
oon, faa mi heɓa ɗum'en. Mi wi'aay
mi jokkataa jamirooje Laamɗo ɗeen,
sabo ley yamiroore Almasiihu ngon-
umi.
22 E ley lokkaaɓe, mi waɗii hoore
am mi lokkaajo, faa mi heɓa ɗum'en.
Walaa fuu no mi waɗaay hoore am
saabe yimɓe fuu, faa mi hisina woɓɓe
muɓɓen no waawi laatoraade fuu.
23 Miɗo waɗa ɗum fuu saabe
Kabaaru Lobbo oon, faa mi heɓa
barke muuɗum.
24 Yalla on anndaa ley doggudu wo
yimɓe heewɓe ndoggata, de gooto tan
heɓata mbarjaari? Ndelle, ndoggee
faa keɓon.
25 Segilantooɓe daɗundurde fuu
eeltan ɓalli muɓɓen eeltugol cattun-
gol. Kamɓe, iɓe ngaɗira noon faa
ɓe keɓa mbarjaari ndi duumataako.
Enen le, wo faa keɓen mbarjaari
nduumotoondi.

* **9:9** Fillitagol Tawreeta 25.4.

26 Ndelle miin le, mi doggataa hono
jiiltotoodo mo anndaa ko dogganta.
Mi nanndaa du hono culkotoodo
ɓolum.
27 Ammaa mido ekintina ɓanndu
am no naawiri faa mi dawrana ndu,
taa mi waajoo woɓɓe Kabaaru Lobbo,
de miin e hoore am mi laatoo mo
heɓaay.

10

Haala hakkilde faa taa boɓɓoo

1 Sakiraaɓe, mi yidaa ndullon ko
hewtinoo maamiraaɓe meeden e
jamaanu Muusaa duum. Ɓe fuu
iɓe ngonnoo ley ruulde, ɓe fuu ɓe
peyyitiino maayo manngo.
2 E ley ruulde ndeen e maayo
ngoon, ɓe fuu ɓe keɓii lootagal
batisima laatiiɓe jokkuɓe Muusaa.
3 Katin du ɓe fuu ɓe nyaamdii
nyaamdu wooturu yuurundu to
Laamdo.
4 Ɓe fuu ɓe njardii njaram ngootam
yuurudam to Laamdo. Si goonga,
iɓe njarannoo dam e tefaare Laamdo
yaadoore e maɓɓe. Tefaare ndeen
woni Almasiihu.
5 Ammaa ko ɓuri heewude e maɓɓe,
mbelaay Laamdo. Ɓum wadi de ɓe
maayi, ɓalli maɓɓe cankitaa ley ladde
ndeen.
6 Kulle deen laatanii en misaalu*,
taa njokken muuyde terde bonde
hono maɓɓe ni.
7 Taa laatee rewooɓe tooruuji hono
no woɓɓe maɓɓe ngadiri ni, hono
no winndiraa: «Yimɓe ɓeen njoodii
ina nyaama ina njara, de ummii ina
pija.»†
8 Taa naaten e fijirde hono no
woɓɓe maɓɓe naatiri. Ko dum wadi,
yimɓe maɓɓe ujunaaje noogay e tato
maayi nyannde wootere.
9 Taa ndaartindoden Almasiihu
hono no woɓɓe maɓɓe ngadi ni. Ko
dum wadi, bolle kalki dum'en.
10 Taa ŋormee hono no woɓɓe
maɓɓe ni. Ko dum wadi, maleyka
baroowo oon halkii ɓe.
11 Kulle deen fuu kewtake ɓe faa
laatanoo en misaalu. Ɓum win-
ndaama faa dum tindina en, enen
wonɓe e cakitte jamaanuuji ɓeen.
12 Ɓum le, miiliido ina darii fuu,
hakkila taa boɓɓoo.
13 Walaa torra ndaartintoodo on
mo hewtataa ɓii-Aadama fuu. Woodi,
Laamdo wo koolniido, accataa
ndaartindedon ko ɓuri semmbe mon.
Ley ndaartindaare ndeen o hokkan
on laawol no mburtorodon nde faa
mbaawon munyande nde.
14 Saabe duum, sakiraaɓe am
horsuɓe, mbodde dewal tooruuji.
15 Mido haalana on hono wo on
jom'en hakkillo ni. Ndelle caree onon
e ko'e mon ko mbi'ammi duum.
16 Horde-loonde hiraande seni-
inde nde njetteten Laamdo saabe
muudum ndeen, si en njarii nde,
en kawtii yiiyam Almasiihu daam.
Buuru mo tayeten oon, si en nyaamii
dum, en kawtii ɓanndu Almasiihu
nduun.
17 Caggal buuru oon wo gooto, enen
du, enen e heewude fuu, wo en
ɓanndu wooturu, sabo eden njogii
ngedu e buuru gooto oon.
18 Taykee lenyol Israa'iila ngool:
yimɓe maɓɓe nyaamooɓe kirsamaaji
ɓeen laatake gootum e ley teddingol
Laamdo gadanaado hirsirde oon.
19 Mi wi'ataa teewu cakkanaangu
tooruuji nguun wo huunde dagiinde
hono noon. Mi wi'ataa du, tooruuji
diin, won ko ngoni.
20 Ko njidumi wiide dey, kirsamaaji
di yimɓe ɓeen cakkata diin, wo gin-
naaji cakkantee, wanaa Laamdo. Mi
yidaa laatodon hawtuɓe e ginnaaji.
21 On mbaawaa yardude horde
Joomiraado ndeen de njardon katin
horde ginnaaji. On mbaawaa nyaa-
mude e le'al Joomiraado ngaal de
nyaamron katin e le'al ginnaaji diin.
22 Naa umminde tikkere Joomi-
raado kiroowo oon njiduden naa?
Yalla en miilii eden ɓuri mo semmbe
naa?

No neddo jeyi worrude ley ndimaaku

* **10:6** Misaalu wo yeru maa nanndingol. † **10:7** Wurtagol 32.6.

23 Mbiiɗon: «Huunde fuu ina dagii.»
Ayyo, ammaa wanaa fuu nafata. Si
goonga, «huunde fuu ina dagii», am-
maa wanaa huunde fuu semmbinta
goondinal woɓɓe.
24 Taa fay gooto filoo ko nafata
hoore muuɗum tan, ammaa filoo ko
nafata woɓɓe.
25 Teewu cootteteengu luumo fuu,
oɗon mbaawi nyaamirde ɗum ɓerɗe
ɗe pelataa on tawa on yamaay yalla
wo ɗum teewu cakkanaangu tooruuji
naa wanaa.
26 Sabo «leydi e ko woni e mayri fuu
wo Joomiraaɗo jeyi.»‡
27 Si neɗɗo mo goondinaay nod-
dii on faa nyaamdon, de on njaɓii
nootaade fu, nyaamon ko kokkaɗon
fuu, tawa ɓerɗe mon pelataa on.
28 Ammaa si goɗɗo wi'ii on: «Ɗum
wo ko sakkanaa tooruuji», ndeen
kaa, taa nyaamee ɗum, saabe biiɗo
noon oon e saabe miiloo ɓernde mum
feloore ɗum.
29 Ko kaalammi haala miiloo
ɓernde ɗuum, wanaa saabe ɓerɗe
mooɗon onon, wo saabe ɓernde biiɗo
noon oon.
Sabo si goonga, walaa ko ɓernde
neɗɗo goɗɗo saroo ndimaaku am.
30 Si miɗo yetta Laamɗo e dow ko
nyaamammi, ko waɗi de miɗo mbon-
kee saabe nyaamdu ndu njettirmi
Laamɗo nduun?
31 Ndelle, si oɗon nyaama maa oɗon
njara, maa ko ngaɗoton fuu, ngaɗiree
ɗum faa Laamɗo teddinee.
32 Taa laatanee fay gooto fergere,
wanaa Alhuudiyankooɓe, wanaa
yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe,
wanaa kawrital goondinɓe Laamɗo
ngaal.
33 Ngolliree hono am ni. Miɗo filoo
ko welata yimɓe fuu e dow huunde
fuu, tawee mi filaaki nafaa am miin
tan. Wo ko nafata yimɓe heewɓe pi-
lotoomi, faa ɓe kisinee.

11

1 Nyemmbitee kam hono no
nyemmbitirammi Almasiihu ni.

Haala dow suddugol hoore

2 Miɗo yetta on ko miccitiɗon
kam e huunde fuu, e ko njokkuɗon
al'aadaaji ɗi kollumi on ɗiin.
3 Ammaa, miɗo yiɗi paamon Al-
masiihu woni hooreejo gorko fuu,
gorko woni hooreejo deekum, katin
du Laamɗo woni hooreejo Almasi-
ihu.
4 Ndelle, si gorko na du'oo maa
na haalda konngol annabaaku de
suddi hoorem fu, huyfinii hooreejo
muuɗum oon.
5 Ammaa si debbo na du'oo naa
na haalda annabaaku de suddaay
hoore muuɗum fu, huyfinii hooreejo
muuɗum oon, sabo imo wa'i hono wo
o toytiiɗo ni.
6 Sabo dey, si debbo suddaay hoore
muuɗum, ina haani taya sukundu
mum fuu. Ammaa tayude sukundu
mum naa toytude ndu ina semtina
debbo. Ndelle na haani sudda hoore
muuɗum.
7 Taa gorko kaa sudda hoorem,
sabo gorko wo tagaadi Laamɗo, na
holla darja muuɗum. Debbo kaa wo
darja gorko.
8 Sabo wanaa gorko ittaa e debbo,
wo debbo ittaa e gorko.
9 Katin du, wanaa gorko taganaa
debbo, wo debbo taganaa gorko.
10 Saabe ɗuum, e saabe nulaaɓe
laamu fu, ina tilsani debbo sudda
hoore muuɗum.* Ɗum laatanto ɗum
maande holloore ina woni ley hawju
gorum.
11 Ammaa ɗum e laataade fuu, ley
tagaadi Joomiraaɗo, debbo ina haa-
jaa gorko, gorko du ina haajaa debbo.
12 Sabo no debbo yuuriri e gorko ni,
hono noon gorko du yuurirta e debbo,
rimee. De ɗuum fuu to Laamɗo ɗum
yuuri.
13 Caree onon e ko'e mon: si
debbo na rewi Laamɗo tawi suddaay
hoorem, yalla na fonnditii naa?
14 Wanaa tagaadi ndiin e hoore
muuɗum ina faamina on sukundu ju-
utundu ina semtinii e gorko?

‡ **10:26** Jabuura 24.1. * **11:10** Woɓɓe ina paamira fuɗɗoode aayaare nde hono nii: Saabe ɗuum, e saabe maleyka'en. Ley Geresankoore, nulaaɓe e maleyka'en, fuu wo innde wootere.

15 Ammaa debbo kaa, si na woodi
sukundu juutundu fu, wo darja
muuɗum. Sabo o hokkiraama
sukundu juutundu faa o sudda hoore
makko.
16 De si goɗɗo yeddii ɗum de jokki
laawol gonngol fu, faama ɗum wanaa
al'aada amin, ɗum wanaa al'aada
kawrite goondiinɓe Laamɗo ɗeen du.

Haala hiraande seniinde

17 Won ko njiɗumi haalande on
joonin, haala no kawritirton. Haala
majjum mi waawaa yettude on, sabo
nde kawritinɗon fu, wo ko boni
ɓeydotoo, wanaa ko woodi.
18 Ko artii fuu, mi nanii si
on kawritii fu, luural ina woni
hakkunde mooɗon. Miɗo miila du wo
ɗum goonga.
19 Ina tilsi pelle pelle ngaɗa
hakkunde mooɗon, faa hoolniiɓe
jaati wonɓe e ley mooɗon ɓeen
annditee.
20 Nde kawritinɗon fu, wanaa
nyaamude hiraande Joomiraaɗo
ndeen hawrunduri on.
21 Sabo gooto mooɗon fuu henyoto
nyaama hiraande muuɗum. Woɓɓe
mooɗon ina njolba, woɓɓe mooɗon
du ina culoo.
22 Yalla on ngalaa cuudi ɗo kaanɗon
nyaamude e yarude naa? Naa wo on
njawu kawrital goondiinɓe Laamɗo
ngaal? Yalla oɗon njiɗi huyfinde
ɓe ngalaa faa'e ɓeen naa? Ɗume
mbi'ammi on? Mi yetta on naa? Mi
waawataa yettude on e ɗum.

Haala miccitagol hiraande seniinde arandeere
(Matta 26.26-29, Marku 14.22-25, Lukka 22.14-20)

23 Sabo miin, inan ko keɓumi e
Joomiraaɗo de njottinmi on: ley
jemma mo Joomiraaɗo meeɗen Iisaa
jambaa oon, hooyi buuru,
24 yetti Laamɗo, heli buuru
oon, wi'i: «Ɗum wo ɓanndu am
hokkaandu saabe mooɗon. Ngaɗon
ɗum faa miccitoɗon kam.»
25 Hono nii du, nde ɓe tilinoo e
hiraande ndeen, o hooyi horde cabi-
jam. O wi'i: «Horde nde woni amaana
keso tabintiniraaɗo yiiyam am. Nde
njaroton fuu, miccitoɗon kam.»
26 Sabo nde nyaamoton buuru
oon e nde njardoton horde cabijam
ndeen fu, oɗon kaala haala maayde
Joomiraaɗo faa ɗo wartowi.
27 Ndelle, neɗɗo fuu nyaamirɗo
buuru Joomiraaɗo no fotiraay, yardi
horde makko no fotiraay, waɗii
hakke e ɓanndu Joomiraaɗo nduun
e yiiyam makko ɗaam fuu.
28 Ndelle, mono fuu taykoo hoore
muuɗum fadde muuɗum nyaamude
buuru oon naa yardude horde
ndeen.
29 Sabo neɗɗo fuu nyaamuɗo buuru
oon, yardi horde ndeen, de miilaaki
wo ɗum ɓanndu Joomiraaɗo nduun
fu, fooɗanan hoore muuɗum sariya
no nyaamiri e no yariri noon.
30 Ɗum waɗi de nyawɓe e lokkaaɓe
ina keewi e mooɗon, woɓɓe mooɗon
du njawtii.
31 Sini en taykotono ko'e meeɗen,
en carataakeno.
32 Ammaa Joomiraaɗo ina saroo en
faa dartina en, taa njukkodeɗen e
adunaaru ndu.
33 Ndelle sakiraaɓe am, si oɗon
kawrita faa nyaamdon hiraande
Joomiraaɗo ndeen, mono fuu
njaɓɓoo banndum.
34 Si goɗɗo yolbii fu, sanaa nyaama
to suudu muuɗum. Ndeen kawrite
mooɗon laatantaako on jukkungo.

Woodi, ko heddii ɗuum mi biltan
ɗum si mi warii.

12

Haala dokke Ruuhu Ceniiɗo

1 Joonin en ndaaran kabaaru
dokke Ruuhu Ceniiɗo. Sakiraaɓe, mi
yiɗaa tawee on paamaay.
2 Nde on ngoondinaayno Joomi-
raaɗo ndeen, oɗon anndi tooruuji
muumɗi ɗiin na ɗowa on, na majjina
on.
3 Saabe ɗuum miɗo yiɗi paamon:
fay gooto waawaa wi'ude «Iisaa wo
kuɗaaɗo» si Ruuhu Laamɗo ina woni
e muuɗum. Katin du fay gooto

waawaa wi'ude «Iisaa wo Joomiraaɗo» si Ruuhu Ceniiɗo walaa e muuɗum.
4 Dokke ɗe Ruuhu Ceniiɗo hokkata en ɗeen ina ceedi sifa, de Ruuhu oon wo gooto.
5 Golleeji ballooji kawrital ɗiin ina ceedi sifa, de Joomiraaɗo oon wo gooto.
6 Ko golleeji ɗiin ndimata ina seedi sifa, ammaa Laamɗo gooto oon kam gollata ɗi fuu ley yimɓe ɓeen fuu.
7 Mono fuu hokkaama dokkal ɓanginoowal Ruuhu faa ngal nafa kawrital fuu.
8 Imo hokka ooɗo haala hakkilanteeha, o hokka ooto haala kebbinaaka anndal.
9 Kanko Ruuhu gooto oon hokkata ooɗo goonɗinal luggungal, ooto dannude nyawɓe.
10 O hokka ooɗo waɗude kaayeefiiji, ooto haaldude annabaaku. O hokka ooɗo senndude ko yuuri e Ruuhu e ko yuuri e ginnaaji, ooto haalude ɗemle ɗe anndaaka. O hokka goɗɗo du fiirtude ɗemle ɗeen.
11 Wo Ruuhu gooto oon gollata ɗum fuu. Wo kam feccata, de hokka mono fuu dokkal ngal muuyi.

No kawrital nanndiri e terɗe neɗɗo

12 Wooɗi ɓanndu du wo wooturu, de na jogii terɗe keewɗe. Fay si terɗe ɓanndu na keewi, ɓanndu kaa wo wooturu. Hono noon ɓanndu Almasiihu du worri.
13 Sabo en fuu en mbatisiraama Ruuhu gooto faa laatoɗen ɓanndu wooturu, yalla wo en Alhuudiyankooɓe naa en nganaa, yalla wo en rimɓe naa en riimayɓe. Katin du en fuu en njarnaama Ruuhu gooto oon.
14 Ɓanndu wanaa tergal gootal, wo terɗe keewɗe.
15 Si koyngal wi'ii: «Caggal mi wanaa junngo, mi jeyaaka e ɓanndu», ɗum haɗataa ngal jeyeede e ɓanndu.
16 Naa si nowru wi'ii: «Caggal mi wanaa yitere, mi jeyaaka e ɓanndu», ɗum haɗataa ndu jeyeede e ɓanndu.
17 Si terɗe ɗeen fuu wo gite, noy neɗɗo oon nanirta? Naa si ɗe fuu wo ɗe noppi, noy neɗɗo oon maatirta ko uurata e ko luuɓata?
18 Ammaa, Laamɗo hawrundurii terɗe ɗeen fuu e ɓanndu wooturu hono no muuyiri ni.
19 Si tergal gootal tan woodunoo, ɗum kaa laatataako ɓanndu.
20 Ndelle, terɗe ɗeen ina keewi, de ɓanndu nduun wo wooturu.
21 Yitere waawaa wi'ude junngo: «Mi haajaaka ma.» Hoore du waawaa wi'ude koyɗe: «Mi haajaaka on.»
22 Ammaa, terɗe ɓanndu nanndude e ɓurɗe lokkiɗinde, ɗeen ngoni ɗe kaajaɗen sanne.
23 Terɗe ndaardeteeɗe wo kuyfuɗe, ɗeen ɓurɗen teddinde. Ɓurɗe semtinaade, ɗeen ɓurɗen haybude.
24 De terɗe meeɗen goɗɗe ɓurɗe teddeengal ɗeen kaajaaka waɗeede noon. Laamɗo hawrunduri terɗe fuu, hokki terɗe lokkaaje ɗeen teddeengal faa ɓuri ɗeya ɗeen.
25 O waɗii ɗum faa taa luural waɗa e ɓanndu nduun, ammaa faa terɗe ɗeen fuu kaybundura.
26 Si tawii tergal gootal naawii, keddiiɗe ɗeen fuu naawdan e muuɗum. Si tergal gootal teddinaama, keddiiɗe ɗeen fuu mbeltodoto e muuɗum.
27 Wooɗi onon, wo on ɓanndu Almasiihu, mono e mooɗon fuu wo tergal e ɓanndu makko nduun.
28 Nii Laamɗo darniri kawrital goonɗinɓe ngaal: ko artii fuu o joyyini nulaaɓe, o ɓeydi katin haaldooɓe annabaaku, de o jokkintini jannginooɓe. Caggal ɗuum, o joyyini waɗooɓe kaayeefiiji e dannooɓe nyawɓe e wallooɓe e ardotooɓe e haalooɓe ɗemle ɗe anndaaka.
29 Yalla yimɓe fuu wo nulaaɓe naa? Yalla ɓe fuu wo ɓe haaldooɓe annabaaku naa? Ɓe fuu wo ɓe jannginooɓe naa? Ɓe fuu iɓe ngaɗa kaayeefiiji naa?
30 Yalla yimɓe fuu kokkaa dannude nyawɓe naa? Naa haalude ɗemle ɗe anndaaka? Naa fiirtude ɗemle ɗeen naa? Wanaa noon!
31 Wooɗi ndelle, tinnee, pooɗanee dokke ɓurɗe heewude nafaa ɗeen.

Joonin le, mi hollan on laawol ɓurngol fuu wooɗude ngol hono muuɗum walaa.

13

Haala njinngu

1 Si mi haalirii ɗemle yimɓe, fay
ɗemle maleyka'en, de njinngu walaa
e am fu, wo mi lennguru senyooru,
naa wo mi duko jamɗe gokkundur-
teeɗe tan.
2 Si miɗo woodi dokkal haaldude
annabaaku, de mi faama sirriiji fuu
e annde fuu, naa si mi tawraama
goondinal faa mi dirna baamle, si
njinngu walaa e am fu, mi wanaa fay
huunde.
3 Si mi hokkii ko njogiimi fuu
talkaaɓe naa mi hokkitirii ɓanndu
am duppee, de njinngu walaa e am
fu, ɗum nafataa kam fay huunde.

4 Njinngu ina jogii munyal, ina jogii
moyyuki. Njinngu waldaa e kiram,
mantataako, mawninkintaako.
5 Njinngu waɗataa ko semtinii,
filataako muuyɗe hoore muuɗum.
Ngu yaawaa ɓernude, ngu saawataa
tikkere.
6 Njinngu seyortaako oonyaare, wo
goonga seyortoo.
7 Wakkati fuu njinngu ina sawrii,
selataa hoolaade, de na heɗoo
Laamɗo ley huunde fuu. Munyal
muuɗum timmataa.
8 Njinngu saamataa abada. Haal-
dude annabaaku timminte, ɗemle
celan, anndal du timminte.
9 Sabo anndal meeɗen ina nyaki,
haala annabaaku du ina nyaki.
10 Ammaa si ko hiɓɓi ɗuum warii fu,
ko nyaki ɗuum fuu faltoto.

11 Nde laatinoomi cukalel ndeen,
miɗo haaldannoo hono cukalel, miɗo
miilotonoo hono cukalel, miɗo yi-
irannoo du hono cukalel. De ko laati-
imi mawɗo ɗuum, mi seedii e golle
cukaaku.
12 Ko nji'eten joonin ɗuum laaɓaay,
wo hono yuurnaade daandorgal
niɓɓungal ni. Ammaa ley ko warata
ɗuum en njiiran gite men faa laaɓa.
Ko anndumi joonin ɗuum hiɓɓaay,
ammaa wakkati waran nde an-
ndammi faa hiɓɓa, hono no Laamɗo
anndiri kam faa hiɓɓi ni.

13 Ndelle, kulle tati ngoni duumo-
tooɗe: goondinal e jikke e njinngu. De
ko ɓuri manngu hakkunde majje fuu
wo njinngu.

14

Haala dokke Ruuhu Ceniiɗo

1 Ndelle, pooɗanoɗon njinngu no
mbaawruɗon fuu. Eelon du dokke
Ruuhu Ceniiɗo ɗeen. De ko ɓuri fuu,
piloɗon haaldude annabaaku.
2 Sabo kaaliroowo ɗemle ɗe an-
ndaaka wo Laamɗo haaldata, wanaa
yimɓe. Si goonga, fay gooto faamataa
ko o haalata. Imo haalda sirriiji ley
kawtal Ruuhu.
3 Ammaa kaaloowo konngol
annabaaku oon, wo yimɓe haaldata,
faa semmbina goondinal muɓɓen,
sellina ɓerɗe muɓɓen, de feewtina ɗe.
4 Kaaliroowo ɗemle ɗe anndaaka,
wo hoore muuɗum nafata. Ammaa
kaaldoowo annabaaku, wo kawrital
goondinɓe nafata.
5 Miɗo yiɗi kaaliron ɗemle ɗe
anndaaka on fuu, de ko ɓurani kam,
kaaldon annabaaku. Sabo kaal-
doowo annabaaku ɓuri kaaliroowo
ɗemle ɗe anndaaka, si wanaa
tawa neɗɗo ina waawi fiirtude, faa
kawrital goondinɓe ngaal heɓa nafaa.

6 Ndelle sakiraaɓe, si mi warii to
mooɗon de miɗo haalirana on ɗemle
ɗe anndaaka, ɗume ɗum nafata
on? Si haala am waddanaay on ko
Laamɗo ɓanginani kam ɗuum, naa
anndal, naa konngol annabaaku, naa
waaju fu, ɗum fuu ɗum nafataa on.
7 Taykoɗen du fay ko walaa yonki
hono sereendu naa hoddu. Si
munkariiji ɗiin piyaaka faa laaɓi fu,
noy annditirten ko sereendu nduun
fuufata naa ko hoddu nduun hoɗata?
8 Naa si puufoowo luwal wolde fu-
ufaay faa laaɓi, moy segilantoo wolde
ndeen?
9 Hono noon, onon du, si on njot-
tinirii kabaaru oon ɗemle ɗe an-
ndaaka de ko faaminii fuu walaa, noy
paamirteɗon? On paɗɗii haala mon
ley henndu!

* **14:11** Maanaa ɗemngal ɗo wo sii haala.

10 Ina woodi ɗemle keewɗe ley
adunaaru. De no ceediri fuu, walaa
haala ka nanataake.
11 Ammaa si neɗɗo haaldii e am
ɗemngal* ngal mi nanataa fu, mi
laatanake ɗum janano, kam du
laatanake kam janano.
12 Hono noon, onon du e ley
fooɗanagol mooɗon dokke Ruuhu
ɗeen, tinnoɗon e heɓude dokke
cemmbinooje kawrital goonɗinɓe
ngaal e semmbe mooɗon fuu.
13 Ndelle, kaaliroowo ɗemngal
ngal anndaaka fuu ŋaaroo Laamɗo
waawude fiirtude ngal.
14 Sabo si miɗo waɗa du'aare e
ɗemle ɗe mi anndaa fu, goonga, yonki
am ina woni e du'aare, ammaa mi
faamataa miin e hoore am.
15 Ndelle, noy ngaɗammi? Mi
waɗan du'aare e yonki am, ammaa
mi waɗan nde e hakkillo am du. Mi
yimiran yonki am, ammaa mi yimi-
ran hakkillo am du.
16 Si wanaa noon fu, si a yet-
tirii Laamɗo e ley yonki maa tan,
noy tawaaɗo toon mo woowaa ɗum
waawirta wi'ude «Aamiina» e yettugol
maaɗa ngool? Sabo joomum nanataa
ko kaalataa ɗuum.
17 Fay si yettugol maa ngool ina
woodi sanne, ngol nafataa joomum
fey.
18 Miɗo yetta Laamɗo, ko kaal-
dammi ɗemle ɗe anndaaka faa ɓuri
on on fuu.
19 Ammaa e ley kawrital goonɗinɓe,
haalude karfeeje joy paaminiiɗe faa
janngina yimɓe, ɓurani kam haalirde
karfeeje ujunaaje sappo ɗemle ɗe
anndaaka.
20 Sakiraaɓe, taa laatoɗon hono
cukaloy e ley hakkillooji mooɗon.
Laatoɗon ɓe ngalaa bonanda hono
cukaloy, ammaa e ley hakkillooji
mon laatoɗon mawɓe.
21 Ina winndaa e Tawreeta:
«Nde kaaldowammi e yimɓe am,
wo e kunnduɗe yimɓe leyɗe
goɗɗe,
wo e ɗemle jananɓe kaalirammi.
Ɗum fuu,
ɓe kettindantaako kam.»†
Wo noon Joomiraaɗo wi'i.
22 Hono noon, ɗemle ɗe an-
ndaaka ɗeen wo maande sariya
ɗo ɓe ngoonɗinaay, ɗe nganaa
maande ɗo yimɓe goonɗinɓe.
Haaldude annabaaku du wo
maande ɗo goonɗinɓe, wanaa ɗo ɓe
ngoonɗinaay.
23 Ndelle, si goonɗinɓe fuu kawritii,
ina kaalda ɗemle ɗe anndaaka, de
yimɓe ɓe mboowaa ɗum naa yimɓe ɓe
ngoonɗinaay ngarii fu, ɓe mbi'an wo
on haaŋaaɓe.
24 Ammaa si gooto e yimɓe ɓeen
warii, de tawi yimɓe fuu ina kaalda
annabaaku, ko o nanata ɗuum fuu
ina faamina mo hakkeeji makko, ina
saroo mo.
25 Ko suuɗii ley ɓernde makko
ɓangan. Ndeen o hippoto e leydi, o
sujidana Laamɗo, o wi'a: «Si goonga
ni, Laamɗo ina wondi e mooɗon.»

No kawrital goonɗinɓe haani worrude

26 Ndelle sakiraaɓe, noy ngaɗoton?
Si on kawritii, de gooto mooɗon ina
woodi jimol, goɗɗo du ina janng-
ina, goɗɗo ina woodi ko Laamɗo
ɓanginani ɗum, goɗɗo ina haala
ɗemngal ngal anndaaka, goɗɗo du
na fiirta ngal, sanaa fuu waɗiree faa
semmbina kawrital goonɗinɓe ngaal.
27 Si ɗemle ɗe anndaaka kaalirtee,
taa ɓura yimɓe ɗiɗo naa tato. Ɓeen
du, sanaa ɓe kaalira gooto gooto, de
gooto mooɗon fiirta.
28 Ammaa si piirtoowo walaa,
joomum deyyinoo e ley kawrital
ngaal, haalda e Laamɗo e ley ɓernde
muuɗum.
29 Haaldooɓe annabaaku du, ɗiɗo
naa tato tan kaala, de heddiiɓe ɓeen
kiinya haala maɓɓe kaan.
30 De si won ko Laamɗo ɓanginani
gooto e jooɗiiɓe ɓeen, kaaloowo aran-
deejo oon deyyinoo.
31 Sabo on fuu, oɗon mbaawi haal-
dude annabaaku gooto gooto, faa
yimɓe fuu keɓa paamal e ɓerɗe celli-
naaɗe.
32 Haaldooɓe annabaaku ɓeen ina
mbaawi nanngitinde ko'e muɓɓen.

† **14:21** Esaaya 28.11-12.

33 Si goonga, Laamɗo waɗataa ko
jiiɓii. Wo o Laamɗo gaddoowo jam.
No worri e kawrite seniiɓe ɗeen
fuu,
34 sanaa rewɓe ndeyyinoo ley
kawrite ɗeen, sabo ɓe ngalaa laawol
haalude ley ɗoon. Ɓe ɗowtoroo no
Tawreeta wi'iri noon.
35 Si tawii won ko ɓe njiɗi faamtin-
daade, ɓe acca faa ɓe koota, ɓe
yamowa jom'en cuuɗi maɓɓe. Sabo
konngol debbo nanee ley kawrital
ina semtinii.
36 Naa oɗon miiloo konngol
Laamɗo ngool to mooɗon yuuri naa?
Wo onon tan keɓi ngol naa?
37 Si neɗɗo ina miilii wo annabaajo
maa ina miilii wo jogiiɗo baawɗe
Ruuhu Ceniiɗo, ina haani annditinde
ko mbinndanammi on ɗuum wo
yamiroore Joomiraaɗo.
38 Mo annditaay ɗum fuu, Laamɗo
annditataa ɗum.
39 Ndelle sakiraaɓe, pooɗanoɗon
haaldude annabaaku, katin du taa
kaɗon ɗemle ɗe anndaaka haaleede.
40 Ammaa huunde fuu waɗiree no
haaniri, tawee fuu ina fonnditii.

15

Haala ummital Almasiihu

1 Sakiraaɓe, miɗo miccintina on
Kabaaru Lobbo mo mbaajinoomi on.
On njaɓii ɗum, oɗon keddii oɗon
kaɓɓii e majjum.
2 Wo saabe Kabaaru oon kisinirteɗon,
si tawii on tiigorake mo no kaal-
danmi on ni. Si wanaa noon fu,
goonɗinal mon laatoto ɓolum.
3 Mi yottinanii on kabaaru mo
keɓumi, ɓurɗo huunde fuu oon. Ɗum
woni: Almasiihu maayii saabe hak-
keeji meeɗen, no Binndi ɗiin mbiiri
ni.
4 O wattaama ley saabeere. O iir-
take e nyalooma tataɓo, no Binndi
ɗiin mbiiri ni.
5 O ɓanganii Piyeer. Caggal ɗuum, o
ɓangani taalibaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen.
6 Caggal ɗuum, o ɓangani ko ɓuri
sakiraaɓe keme njoyo ley wakkati
gooto. Ko ɓuri heewude e maɓɓe ina
mbuuri faa joonin, de woɓɓe maɓɓe
paltake.
7 Jokkiti katin, o ɓangani Yaakuuba,
de o ɓangani nulaaɓe ɓeen fuu.
8 Sakitii, o ɓangani kam miin
ga'uɗo hono ɓinngel dimaangel gilla
wakkati muuɗum yottaaki ni.
9 Si goonga, miin ɓuri nulaaɓe ɓeen
fuu famɗude. Mi fotaay fay nod-
direede nulaaɗo, sabo mi torriino
kawrital goonɗinɓe Laamɗo.
10 Joonin le, saabe moyyere
Laamɗo ndeen laatoriimi ko ngon-
umi ɗuum. Moyyere nde o waɗani
kam ndeen du rimaay ɓolum. Si
goonga, miin ɓuri nulaaɓe ɓeen fuu
gollude. De wanaa miin gollata,
wo moyyere Laamɗo wonnde e am
ndeen gollata.
11 Ndelle nde wo miin, nde wo
kamɓe, fuu fotu. Wo ɗuum min
fuu min mbaajotoo, ɗuum du
ngoonɗinɗon.

Haala ummital maayɓe

12 Woodi, miɗen mbaajoo Almasi-
ihu iirtake e maayde. Ndelle, noy
woɓɓe mooɗon mbiirata maayɓe um-
mitataako?
13 Sini ummital maayɓe walaa, Al-
masiihu e hoore muuɗum ummi-
taaki.
14 De si Almasiihu ummitaaki,
waaju amin wo ɓolum, goonɗinal
mooɗon du wo ɓolal.
15 Woodi si maayɓe ummitataako
du, iɗum holla ko min ceedanii
Laamɗo ɗuum wo fewre. Sabo min
mbi'ii Laamɗo ummintinii Almasi-
ihu, de ɗum wanaa goonga si maayɓe
ummitataako.
16 Si maayɓe ummitataako, Almasi-
ihu e hoore muuɗum ummitaaki.
17 Si Almasiihu ummitaaki,
goonɗinal mooɗon wo ɓolal, oɗon
ngoni ley hakkeeji mon faa joonin.
18 Si wo noon du, maaynooɓe e
ley goonɗinal Iisaa Almasiihu ɓeen
kalkii.
19 Si jikke meeɗen e Almasiihu wo
ley nguurndam meeɗen ɗo tan nafan-
noo, eɗen ɓuri yimɓe fuu yurmi-
naade.
20 Ammaa si goonga, Almasiihu
ummintinaama e maayde, laatake
artiiɗo e ummitotooɓe.

21 Sabo no maayde yuurdi e neɗɗo
gooto, hono noon du ummital
hakkunde maayɓe yuurdi e neɗɗo
gooto.
22 No yimɓe fuu maayirta saabe
kawtal muɓɓen e Aadama, hono
noon du yimɓe fuu ummintinirtee
saabe kawtal muɓɓen e Almasiihu.
23 Ammaa mono fuu e wakkati
muuɗum ummitotoo. Almasiihu
woni arandeejo oon. Ndeen si wartii
fu, ɓe o jeyi ɓeen du ummitoto.
24 Ndeen timmoode waran. Al-
masiihu halkan kaanankaaku e
baawɗe e semmbe fuu, de hokkita
Laamɗo Baabiiwo laamu.
25 Sabo ina tilsi Almasiihu laamoo
faa nde Laamɗo waɗi mo o yaaɓa
wayɓe mo ɓeen fuu.
26 Ganyo cakitotooɗo halkeede oon
wo maayde,
27 sabo ina winndaa: «Laamɗo wat-
tii huunde fuu ley koyɗe makko.»*
Ammaa si wi'aama «huunde fuu wat-
taama ley koyɗe makko», na tanny-
oraa Laamɗo gaɗuɗo ɗum oon kaa
naataay.
28 Nde huunde fuu heedii ley
baawɗe Almasiihu Bajjo oon ndeen,
kam e hoore muuɗum heedan ley
Laamɗo gaɗuɗo o dawrana huunde
fuu, faa Laamɗo laamoo kala huunde
fuu.
29 Wooɗi, ina woodi jaɓooɓe
lootireede lootagal batisima saabe
maayɓe. Si tawii maayɓe ummi-
tataakono, ɗume waɗi de yimɓe ina
mbatisiree saabe maɓɓe?
30 Minen e ko'e amin, ko waɗi de
miɗen njardoo masiibaaji wakkati
fuu faa miɗen nesa maayde?
31 Sakiraaɓe, nyannde fuu miɗo
nesa wareede. Tannyoron wo ɗum
goonga, hono ko mantortoomi on
yeeso Joomiraaɗo men Iisaa Almasi-
ihu ɗuum du laatorii goonga.
32 To Efeesu toon mi haɓaama
wolde sattunde, hono wo daabaaji
ladde bonɗi kaɓumi. Si mi
goonɗinaayno ummintineede fu,
ɗume ɗum nafata kam? Si maayɓe
ummitataakono fu, ngaɗen no wiiraa
ni: «Nyaamen, njaren, sabo jaango en
maayan.»
33 Taa kiilon ko'e mon: «Yaadude e
bonɓe ina bonna needi lobbiri.»
34 Ngartiree hakkillooji mon e ko
fonnditii, celon waɗude hakke. Sabo
woɓɓe mooɗon anndaa Laamɗo. Ko
mbiirumi noon wo faa cemton.
35 Ammaa hasii goɗɗo yaman: «Noy
maayɓe ummitortoo? Noy ɓalli
muɓɓen ngorrata?»
36 Aan pamaro hakkillo! Aawdi ndi
aawuɗaa fuu, sanaa waata, de saki-
too fuɗa.
37 Aawdi ndi aawuɗaa du, si wo
gawri naa wo aawdi feereeri, wo ndi
wabbere tan. A aawataa wullere
ndeen e hoore muuɗum.
38 Caggal ɗuum, Laamɗo waɗata
ndi sii wullere nde muuyi, aawdi fuu
e sii wullere muuɗum.
39 Kulle jogiiɗe yonki du kawtaa
terɗe: ɓiɓɓe-Aadama e terɗe muɓɓen,
daabaaji e terɗe muɓɓen, pooli e terɗe
muɓɓen, liyyi du e terɗe muɓɓen.
40 Ina woodi ɓalli kammunkooji e
ɓalli leydinkooji. Kammunkooji ɗiin
e darja muɓɓen, leydinkooji ɗiin du e
darja muɓɓen.
41 Naange e jalbugol muuɗum,
lewru du e jalbugol muuɗum, koode
e jalbugol muɓɓen. Fay hakkunde
koode ɗeen, jalbugol muɓɓen ina
seedi.
42 Ummital maayɓe du hono noon
worri. Ko iretee ɗuum ina nyola, ko
ummitotoo ɗuum nyolataa.
43 Ko iretee ɗuum ina lokkiɗi, ko
ummitotoo ɗuum ina jogii teddeen-
gal. Ko iretee ɗuum ina lokkiɗi, ko
ummitotoo ɗuum ina jogii semmbe.
44 Ko iretee ɗuum wo terɗe ley-
dinkooje, ko ummitotoo ɗuum wo
terɗe ruuhunkooje. Terɗe ley-
dinkooje ina ngoodi, ndelle terɗe
ruuhunkooje du ina ngoodi.
45 Ɗum waɗi de na winndaa: «Neɗɗo
arandeejo oon, ɗum woni Aadama,
laatake yonki mbuurki.» Aadama
cakitiiɗo oon kaa laatake Ruuhu
kokkoowo nguurndam.
46 Wanaa ko jeyaa e Ruuhu ɗuum
artii warude. Wo ko jeyaa e leydi

* **15:27** Jabuura 8.7.

ɗuum artii, de ko jeyaa e Ruuhu ɗuum jokki.
47 Neɗɗo arandeejo oon e sollaare leydi tagiraa. Neɗɗo ɗiɗaɓo oon e kammu yuuri.
48 Yimɓe yuuruɓe e sollaare leydi ɓeen ina ngorri hono Aadama yuuruɗo e sollaare leydi oon. Yimɓe jeyaaɓe e kammu ɓeen ina ngorri hono yuuruɗo dow kammu oon.
49 Hono no nanndirɗen e yuuruɗo e sollaare leydi oon ni, hono noon nanndirten e yuuruɗo dow kammu oon du.
50 Sakiraaɓe, inan ko kaalammi ɗuum: teewu e yiiyam mbaawaa naatude e laamu Laamɗo. Katin du ko nyolata waawaa heɓude ko nyolataa faa abada ɗuum.
51 Ndaar, miɗo ɓanginana on sirri: wanaa en fuu maayata, ammaa en fuu en mbaylitete.
52 Ɗum waɗan wakkati gooto, no tamyaango yitere ni, si buututal cakitotoongal fuufaama. Sabo buututal ngaal fuufete, de maayɓe ɓeen ummodoo e ɓalli ɗi nyolataa. Enen du, en mbaylitete.
53 Sabo si goonga, ina tilsi terɗe nyolooje ɗeen ɓornoo ko nyolataa, maayooje ɗeen du ɓornoo ko maayataa.
54 Si terɗe nyolooje ɗeen ɓornake ko nyolataa, maayooje ɗeen ɓornake ko maayataa fu, ndeen konngol binndaangol ngol tabitan: «Maayde jaalaama, moɗaama.»†
55 «Maayde, toy jaalagol maa woni?
Maayde, toy tooke maa ngoni?»‡
56 Tooke pooɗooje maayde wo hakke. Hakke du hemrii baawɗe saabe jamirooje Tawreeta.
57 Ammaa jettooje ngoodanii Laamɗo kokkiroowo en jaalagol saabe Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu.
58 Ndelle sakiraaɓe am horsuɓe, laatee joottiiɓe ɓe ndimmbataako. Wakkati fuu ɓeydon tinnaade e golle Joomiraaɗo, sabo oɗon anndi ko ngolloton ley kawtal Joomiraaɗo ɗuum wanaa ɓolum.

† **15:54** Esaaya 25.8. ‡ **15:55** Hoseya 13.14.

16

Haala wallugol seniiɓe wonɓe ngalluure Urusaliima

1 Joonin en ndaaran kabaaru hawrundurgol ceede faa walla seniiɓe wonɓe Urusaliima ɓeen. Ngaɗon ko njamirmi kawrite goonɗinɓe gonɗe leydi Galaatiya ɗeen.
2 Alan fuu, mono e mooɗon fuu itta ko waawi, resa. Ndeen si mi warii, en pilataako hawrundurde ɗum katin.
3 Nde ngarumi fu, mi hokkan ɓe cuɓiɗon ɓeen ɓataakiiji kollooji on cuɓake ɓe, ɓe njaara ballal mooɗon ngaal Urusaliima.
4 Si na foti ko mi yaha miin du, min njaadan.

Haala anniyaaji Pool

5 Si mi feyyitii leydi Makedoniya fu, mi waran to mooɗon, sabo toon ndewammi.
6 Hasii mi weeranan on seeɗa naa mi dabban to mooɗon. Ndeen oɗon mbaawi wallude kam faa mi yaha yeeso e jahaangal am.
7 Sabo mi yiɗaa fantude to mooɗon joonin de mi dilla law. Miɗo yiɗi ɓooyude to mooɗon seeɗa si Joomiraaɗo jaɓii.
8 Ammaa mi ɓooyan ley Efeesu ga faa iidi ɓenndal alkama hewta.
9 Sabo mi heɓii ɗo laawol manngol no mi gollira gollal nafoowal. Wooɗi, wayɓe du na keewi.
10 Si Timote warii to mooɗon fu, njakkitoɗon ɗum faa wooɗa taa hula, sabo wo Joomiraaɗo o gollanta hono am ni.
11 Ndelle, taa fay gooto yawa mo. Mballon mo e laawol ngool faa o warta to am e jam. Sabo miɗo heɗii mo, kanko e sakiraaɓe ɓeen.
12 Wooɗi, dow sakiike meeɗen Apolos, mi nyaagake mo sanne o yaada e sakiraaɓe ɓeen to mooɗon, de o muuyaay yahude joonin. Si o heɓii laawol fu, o waran.

Baynundural

13 Kakkilon, ndaroɗon faa wooɗa
ley goonɗinal. Laatoɗon suusuɓe,
ɓeydoroɗon semmbe.
14 Ko ngaɗoton fuu, ngaɗiron ɗum
njinngu.
15 Oɗon anndi Estefaana e ko-
reeji muuɗum. Kam'en artii fuu
goonɗinde ley leydi Akaya. Iɓe tinnii
e gollande seniiɓe ɓeen. Sakiraaɓe,
miɗo nyaagoo on sanne:
16 njarranee yimɓe wa'uɓe hono
noon, kam'en e gollidooɓe e muɓɓen,
tinniiɓe e gollal ngaal fuu.
17 Miɗo weltoroo garol Estefaana
e Fortunaatu e Akayku ngool. Ɓe
ngaɗanii kam ko onon on mbaawaa
waɗande kam saabe on ngalaa ga.
18 Ɓe mbaaltinii hakkillo am, kam
e hakkillooji mooɗon fuu. Teddinee
yimɓe hono maɓɓe.
19 Kawrite goonɗinɓe gonɗe leydi
Aasiya ɗeen ina njowta on. Ak-
ila e deekum Pirisilla e kawrital
goonɗinɓe kawroowal galle maɓɓe
ngaal ina njowta on sanne e innde
Joomiraaɗo.
20 Sakiraaɓe ɓeen fuu ina njowta
on. Njowtunduron onon du e jow-
taali ceniiɗi.

21 Inan jowtaango am ngo mbin-
ndirammi e junngo am: MIIN POOL.
22 Neɗɗo fuu mo yiɗaa Joomiraaɗo,
kuddi woodanii ɗum! Yaa Joomi-
raaɗo amin, war!
23 Wo hinney Joomiraaɗo meeɗen
Iisaa wondu e mooɗon.
24 Njinngu am ina woni e mooɗon
on fuu e ley kawtal meeɗen e Iisaa
Almasiihu.

Ɓataaki Pool ɗiɗaɓi to Korintunkooɓe

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin Pool e sakiike meeɗen Timote. Miin Pool, mi nulaaɗo Iisaa Almasiihu saabe muuyɗe Laamɗo. Miɗen njowta kawrital Laamɗo gonngal Korintu e seniiɓe wonɓe leydi Akaya fuu.
2 Wo Laamɗo Baaba meeɗen e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu kokku on moyyere e jam.

No Pool yettiri Laamɗo

3 Jettooje ngoodanii Laamɗo Baaba Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu. Oon woni Baabiiwo jom yurmeende, Laamɗo cellinoowo ɓerɗe e dow huunde fuu.
4 Imo sellina ɓerɗe men e ley torraaji men fuu, faa enen du, mbaawen sellinde ɓerɗe wonɓe e sii torraaji fuu no o sellinirta ɓerɗe men ni.
5 Sabo no keɓirɗen torraaji saabe Almasiihu faa keewi, noon du Almasiihu sellinirta ɓerɗe meeɗen faa heewa.
6 Nde min torraa fuu, wo faa ɓerɗe mooɗon cellinee, wooɗi du faa kisineɗon. Nde ɓerɗe amin cellinaa du, wo faa ɓerɗe mooɗon peewa, de keɓon munyal munyude sii torraaji ɗi min torretee minen e ko'e amin ɗiin.
7 Jikke amin e mooɗon ina selli, sabo miɗen anndi ko kawtuɗon e amin torraaji ɗuum, oɗon kawti e amin sellineede ɓerɗe du.
8 Si goonga sakiraaɓe, min njiɗaa ndullon torraaji kewtiiɗi min e leydi Aasiya. Torraaji kewtiiɗi min toon ina paltii semmbe amin sanne faa min miilaaki wuurude katin.
9 Ley ɓerɗe amin, miɗen maatannoo wo min saraaɓe sariya wareede. De ɗum waɗirii faa taa min njowa jikke amin dow ko'e amin, ammaa min njowa ɗe dow Laamɗo umminti-noowo maayɓe oon.
10 Wo kam danni min e maayde ndeen, kam dannata min yeeso du. Wo dow makko min njowi jikke o dannan min katin.
11 Oɗon mballira min e majjum du'aawuuji mon, onon du. Hono noon, moyyere nde o waɗanta min saabe du'aawuuji yimɓe heewɓe, waɗata faa heewɓe njetta Laamɗo saabe amin du.

Haala ko haɗi Pool fantude Korintu'en

12 Inan ko min mantortoo: ɓerɗe amin ina ceedanoo min min mbuurdii e goonga e laaɓal ɓerɗe yuurungal to Laamɗo ley adunaaru ndu, sakko hakkunde mooɗon. Min ngaɗiraay ɗum hakkillooji ɓiɓɓe-Aadama, ammaa wo e moyyere Laamɗo.
13 Sabo min mbinndantaa on faa'e si wanaa ko njanngoton de paamon. Miɗo yiɗi paamon faa laaɓa
14 ko puɗɗuɗon faamude joonin ɗuum. Ndeen, nyannde Joomiraaɗo men Iisaa wartowi fu, on mantorto min hono no minen du min mantortoo on noon.
15 Saabe hoolaare ndeen, mi anniyakeno warude to mooɗon arande faa ceyoɗon kile ɗiɗi.
16 Ko njiɗunoomi dey, mi fanta to mooɗon, mi yaha leydi Makedoniya, de mi rewa to mooɗon katin nde ngartammi faa mballon kam mi yaha leydi Yahuudiya.
17 Yalla nde mbi'ammi mi waran to mooɗon ndeen, mi tinnaaki naa? Si mi anniyake waɗude huunde, yalla miɗo sikkitira hono no yimɓe adunaaru anniyortoo, wi'ooɓe «ayyo» de wakkati gooto puɗɗita wi'ude «a'aa» naa?
18 No tannyorɗen Laamɗo wo koolniiɗo ni, hono noon konngol ngol min kaalani on ngool wanaa ayyo e a'aa fuu nde wootere.
19 Sabo Iisaa Almasiihu Ɓii Laamɗo oon wanaano ayyo e a'aa: wo ayyo tan woni e makko. Kanko woni mo miin e Silas e Timote min mbaajii kabaaru muuɗum to mooɗon oon.
20 Goonga ni, amaanaaji Laamɗo fuu tabitii e ley makko, laatii «ayyo». Ndelle wo saabe makko de eɗen mbi'a «Aamiina» faa Laamɗo teddinee.

21 Woodi, wo Laamdo tabintinani
min, minen e moodon fuu, kawtal
meeden e Almasiihu. Kanko suɓii en.
22 Katin kanko wadi maande
makko e meeden, o watti Ruuhu
makko e ɓerde meeden laatoo
maande laaɓinanoore en en keɓan
moyyereeji garooji.
23 Laamdo na seedanoo kam, o
jukkoo kam si mi fewii: wo faa taa mi
haɓa e moodon wadi de mi yeccaaki
Korintu.
24 Min pilataako dawrande
goondinal moodon, de miden mbal-
lundura e moodon faa ceyodon, tawa
on ndarake no woodiri ley goondinal.

2

1 Ɗum le, mi wadii anniya mi yec-
cataako to moodon, taa mi mettina
ɓerde mon katin.
2 Sabo si mi mettinii ɓerde mon,
moy seynata kam si wanaa onon ɓe
mettinanmi ɓeen?
3 Ɗum wadi mbinndumi no mbin-
ndirmi ni e ley ɓataaki am kiin.
Mi yidaano warude to moodon de
haanuɓe seynude kam ɓeen mettina
ɓernde am. Mido tannyorani on, nde
ceyiimi fu, onon du on ceyoto.
4 Ɓillaare e ɓernde mettunde e gondi
keewdi mbinndiranmi on. Ko mbin-
ndumi ɗuum wanaa faa mi metti-
nana on, ammaa wo faa mi anndina
on no njinngu am dow moodon foti
mawnude.

No Pool yaaforii toonyiido

5 Si gooto moodon laatake sabaabu
mettorgal fu, wanaa miin o metti-
nani, wo on fuu – naa woɓɓe moodon,
taa mi faltoo goonga.
6 Ko ɓurɓe heewude e moodon
njukkii nedɗo oon ɗuum heyii.
7 Joonin kaa, ko ɓuri woodde
dey: njaafodon mo, cellinon ɓernde
makko taa mettorgal ɓernde jaaloo
mo.
8 Ndelle, mido ŋaaroo on sanne
tabintinon njinngu moodon e makko.
9 Si goonga, wo saabe majjum
mbinndiranmi on, faa mi fonnda on,
mi ndaara yalla odon njokka haala
am ley huunde fuu.
10 Mo njaafidon fuu, miin du mi
yaafake ɗum. Goonga ni, ko njaafi-
imi ɗuum – si ina woodi ko kaanumi
yaafaade mo – mi yaafake ɗum yeeso
Almasiihu faa nafa on
11 taa Seydaani jamboo en, sabo
eden anndi anniyaaji muuɗum.

Haala saakugol anndal Almasiihu

12 Nde njahunoomi Torowas faa
mi waajoo Kabaaru Lobbo haala Al-
masiihu fu, mi tawii Joomiraado om-
tanii kam laawol gollude toon.
13 Ammaa hakkillo am fukkaaki,
sabo mi tawaay toon sakiike am Ti-
itu. Woodi ndelle, mbayniimi saki-
raaɓe ɓeen, de ponndiimi leydi Make-
doniya.
14 Ammaa jettooje ngoodanii
Laamdo kokkoowo en jaalagol
wakkati fuu saabe kawtal meeden
e Almasiihu. Laamdo hokkii min
saakude anndal Almasiihu nokku
fuu hono no uurdi mbelndi ni.
15 Sabo si goonga, wo min uurdi ndi
Almasiihu sakkanta Laamdo. Uurn-
gol ngool yottake hisinteeɓe e halke-
teeɓe fuu.
16 To halketeeɓe ɓeen, wo min lu-
umngol maayde jaaroowol ɗum'en to
maayde, ammaa to hisinteeɓe ɓeen,
wo min uurngol nguurndam jaa-
roowol ɗum'en to nguurndam.
Moy foti gollude gollal ngaal?
17 Min nganaa julortooɓe konngol
Laamdo hono no heewɓe ngadata.
Ammaa miden kaalda ɓerde laaɓude
yeeso Laamdo. Miden kaalda hono
nulaaɓe muuɗum e ley kawtal amin
e Almasiihu.

3

Haala gollanooɓe amaana keso

1 Yalla min puddiitii mantaade katin
naa? Naa miden kaajaa ɓataakiiji
kollooji ko min ngoni, maa yuurudi
to moodon hono no woɓɓe kaajiraa
naa?
2 Wanaa. Onon jaati ngoni ɓataaki
amin mbinndaaki e ɓerde amin.
Odon kolla ko min ngoni, hono
ɓataaki ki yimɓe fuu mbaawi an-
ndude e janngude.

3 Ina laaɓi, wo on ɓataaki Al-
masiihu saabe golle amin. Ɓataaki
kiin winndiraaka dawa, wo Ruuhu
Laamɗo buurɗo ki winndiraa. Ki
winndaaka dow alluuje kaaye, wo e
ɓerɗe yimɓe ki winndaa.
4 Miɗen mbi'a noon sabo miɗen
ngoodi hoolaare mawnde e Laamɗo
saabe Almasiihu.
5 Min ngalaa baawɗe faa min ngaɗa
fay huunde e semmbe amin. Baawɗe
amin wo to Laamɗo yuuri.
6 Kam waɗi min fotuɓe laataade
gollanooɓe amaana keso. Amaana
oon yowaaki dow jamirooje bin-
ndaaɗe, wo dow Ruuhu yowii. Sabo
jamirooje binndaaɗe ɗeen wo jaa-
rooje to maayde, ammaa Ruuhu oon
na hokka nguurndam.
7 Jamirooje binndaaɗe e allu-
uje kaaye, jaarooje to maayde
ɗeen, ina ngoodunoo darja faa
Israa'iilankooɓe kunngii ndaarude
yeeso Muusaa saabe annoora gonɗo
e darja oon, fay si taweede darja oon
wo nyifoowo.
8 Ndelle, golle Ruuhu ɓuri darja
oon, haala fuu walaa!
9 Si ko fooɗata jukkungo ɗuum ina
woodunoo darja, wanaa haala ko
waddata fonnditaare ɗuum!
10 Goonga ni, darja arandeejo oon
walaa darja si fonndaama e darja
garɗo joonin mo walaa ko nanndi
oon.
11 Si ko nyifata ɗuum waawii jo-
gaade darja, haala fuu walaa ko hed-
dotoo ɗuum ɓurata darja oon sanne.
12 Ko jikke amin dow amaana keso
oon teeŋi sanne, ɗuum waɗi de miɗen
kaalda cuusal yeeso yimɓe.
13 Min ngaɗataa hono no Muusaa
ni, gattunoɗo suddaare e yeeso
muuɗum taa Israa'iilankooɓe keddoo
ina ndaara fay darja nyifoowo oon
faa timma.
14 Ammaa miilooji ɓerɗe maɓɓe
ina njoori. Sabo faa hannden nde
ɓe njanngata amaana kiiɗɗo oon fu,
suddaare ndeen ina heddii e geese
maɓɓe. Nde huncaaka tafon, sabo wo
ley kawtal Almasiihu tan nde hunce-
tee.
15 Goonga, faa warde hannden,
si Tawreeta Muusaa janngaama fu,
suddaare ndeen ina heddii ina suddi
ɓerɗe maɓɓe.
16 Ammaa si neɗɗo wartii to Joomi-
raaɗo fu, suddaare ndeen huncete e
ɓernde muuɗum.
17 Wooɗi, Joomiraaɗo kam woni
Ruuhu. To Ruuhu Joomiraaɗo woni
fuu, ɗoon ndimaaku du woni.
18 Enen ɓe geese muɓɓen cudditaa
ɓeen fuu, eɗen tiima darja Joomi-
raaɗo hono ley daandorgal, ina yay-
nana en. Imo waylita en faa nan-
nden e makko tagaadi, darja makko
ina ɓeydana en yahude yeeso. Ɗum
woni golle Joomiraaɗo, laatiiɗo Ru-
uhu oon.

4

Haala jawdi ley looɗe

1 Laamɗo hokki min gollal ngaal
saabe yurmeende muuɗum. Ndelle,
min tampataa.
2 Min calake kulle cuuɗiiɗe cemti-
nooje. Min kiilataa yimɓe, min
mbaylitataa konngol Laamɗo. Ko
min ngaɗata dey, miɗen ɓangina
goonga yeeso Laamɗo, faa mono fuu
annditira e ɓernde mum fuu wo min
goongalaaɓe.
3 De si Kabaaru Lobbo mo min
mbaajii oon suuɗaama fu, wo
halkooɓe tan o suuɗantee.
4 Ɓeen le, ɓe ngalaa goonɗinal,
sabo Ibiliisa wumnii hakkillooji
maɓɓe taa nji'a annoora Kabaaru
Lobbo. Kabaaru oon na holla darja
Almasiihu jogiiɗo tagaadi Laamɗo.
5 Sabo wanaa haala amin min
mbaajotoo, ammaa wo haala Iisaa
Almasiihu, Joomiraaɗo meeɗen oon
min mbaajotoo. Ko min mbi'ata e
dow ko'e amin tan, min maccuɓe
mooɗon saabe makko.
6 Sabo Laamɗo wi'ii: «annoora
yaynu e ley nimre.» Kam yaynini
annoora muuɗum e ley ɓerɗe amin,
faa anndina min darja muuɗum
jaynoowo, gonɗo e yeeso Almasiihu.
7 Anndude darja oon laatanake
min jawdi korsundi, ammaa miɗen
njogorii ndi e ley amin hono no

ley looɗe loope, faa anndee baawɗe
mawɗe ɗe wo to Laamɗo yuuri, wanaa
to amin.
8 Miɗen ɓillee e huunde fuu, am-
maa min pusaay. Miɗen ngoni e
wemmbere wakkati fuu, ammaa min
tayaay jikke.
9 Miɗen torree, ammaa Laamɗo
yoppaay min. Miɗen paɗɗee e leydi,
ammaa min kalkaaka.
10 Wakkati fuu, maayde Iisaa ina
woni e ɓalli amin, faa nguurndam
Iisaa du yi'ee e ley majji.
11 Si goonga, fay si miɗen mbu-
uri, miɗen nesa maayde wakkati fuu
saabe Iisaa, faa nguurndam Iisaa du
yi'ee e terɗe amin maayooje ɗeen.
12 Ndelle, maayde na golla ley
amin, de nguurndam na golla ley
mooɗon.
13 Ina winndaa: «Mi goonɗinii,
ɗuum waɗi de mbaajiimi.»* Minen
du min goonɗinirii hono noon, ɗuum
waɗi de miɗen mbaajoo.
14 Sabo miɗen anndi iirtinɗo Joomi-
raaɗo meeɗen Iisaa e maayde oon
iirtindinan min e Iisaa minen du, de
wadda min yeeso muuɗum, minen e
mooɗon fuu.
15 Ko hewti min fuu wo saabe
mooɗon faa moyyere Laamɗo yottoo
yimɓe heewɓe. Hono noon yimɓe
heewɓe njettirta Laamɗo faa Laamɗo
ɓeyda teddineede.

Haala teddeengal duumiingal

16 Ɗum waɗi de min tampataa. Fay
si terɗe amin ɗeen na kalka, yonkiiji
amin ɗiin ina keyɗintinee nyannde
fuu.
17 Sabo torraaji ɗi min torretee ɗiin
ina kuyfiti, ina paltoo law. De ɗi
cegilanto min teddeengal manngal
ngal timmataa, ɓurngal torraaji ɗiin
abada.
18 Ndelle min taykataako ko yi'etee,
wo ko yi'ataake min taykotoo. Sabo
ko yi'etee ɗuum faltoto, ammaa ko
yi'ataake ɗuum, heddoto faa abada.

5

Haala suudu wonndu dow kammu

1 Eɗen anndi si terɗe meeɗen
laatiiɗe suudu leydiiru ndu koɗuɗen
e muuɗum joonin nduun halkii
fu, Laamɗo moyyinanii en suudu
dow kammu ndu junngo waɗaay,
heddotoondu faa abada.
2 Eɗen uuma ley adunaaru ɗo,
sabo eɗen keppi naatude e ley
suudu meeɗen dow kammu nduun,
ɓornoroɗen ndu hono kaddungal
kesal.
3 Goonga ni, si en ɓornake ndu fu,
en laatataako yonkiiji ɗi ngalaa ɓalli.
4 Sabo ko ngonɗen ley suudu ndu
tafon, eɗen uuma saabe tiiɗallaaji.
Wooɗi, wanaa hono eɗen njiɗi
laataade ɓortiiɓe, ammaa eɗen njiɗi
ɓornaade ɓalli kesi dow kiiɗɗi, faa
nguurndam moɗa ko halkata ley
meeɗen.
5 Wo Laamɗo kam segilanii en ɗum,
hokki en Ruuhu muuɗum laatoo
maande laaɓinanoore en moyyereeji
garooji.
6 Ndelle, eɗen njogii ɓerɗe pukkiiɗe
wakkati fuu. Eɗen anndi sini eɗen
keddii e ɓalli gondi ley adunaaru ɗiin,
eɗen mboɗɗi to Joomiraaɗo tafon.
7 Sabo wo e goonɗinal mbuurdeten,
wanaa e ko njiireten gite.
8 Ndelle eɗen njogii ɓerɗe pukkiiɗe,
de ko ɓurani en ni, eggen e ɓalli ɗi faa
njooɗoɗen to Joomiraaɗo.
9 Ammaa ko ɓurɗen filaade fu, wo
waɗude ko welata mo, heddaade ley
ɓanndu ndu naa wurtaade e mayru
fuu gootum.
10 Sabo ina tilsi en fuu ndaroɗen
yeeso Almasiihu faa careɗen, faa
mono fuu heɓa mbarjaari golleeji
muuɗum gaɗooji e ɓanndu ndu, nde
wo ko wooɗi naa ko boni.

Haala dewral hakkunde yimɓe e Laamɗo

11 Ndelle, ko min anndi no Joomi-
raaɗo huldetee ɗuum, min piloto
heɓude hakkillooji yimɓe. Laamɗo
ina anndi min. Miɗo hoolii on onon
du, on annditii min e ley miilooji
ɓerɗe mooɗon.
12 Min kaalantaa on kabaaru amin
lobbo katin. Ammaa miɗen piloo

* **4:13** Jabuura 116.10.

hokkude on daliili no mantorodon min, faa keɓon ko njaabodon mantortooɓe ko yi'etee tan, wanaa ko woni ley ɓernde.
13 Si min njogoraama hono min haaŋaaɓe, wo ɗum saabe Laamdo. Si min njogoraama min jom'en hakkillo du, wo ɗum saabe moodon.
14 Njinngu Almasiihu na dawrana min, sabo min tannyorii, gooto maayanii yimɓe fuu, ndelle yimɓe fuu laatii maayɓe.
15 O maayanii yimɓe fuu, faa wuurɓe ɓeen cela wuurande ko'e muɓɓen, ammaa mbuurana maayando ɗum'en de iirtanii ɗum'en oon.
16 Ndelle, gilla joonin, walaa fuu mo min ndaardata hono no ɓiɓɓe-Aadama ndaardata woɓɓe. Fay si miɗen ndaardunoo Almasiihu hono no ɓiɓɓe-Aadama ndaardata ɗum, min celii ndaardude ɗum noon.
17 Neddo fuu kawtudo e Almasiihu, tagitaama tagu keso. Ko hiiddi ɗuum faltake. Ndaar, fuu heydintinaama!
18 Ɗum fuu to Laamdo yuuri. Kam nuli Almasiihu faa rewrintina en e muuɗum, de halfini min golle rewrintinde yimɓe e muuɗum.
19 Ɗum woni, Laamdo wonnoo e ley Almasiihu faa rewrintina yimɓe adunaaru e muuɗum. O hiisaaki hakkeeji muɓɓen katin. O halfini min du kabaaru rewrintingol ngool.
20 Woodi ndelle, min daraniiɓe Almasiihu, ina nanndi hono Laamdo ina haalda kunnduɗe amin faa nodda yimɓe to muuɗum. Miɗen nyaagoo on e innde Almasiihu: ngartee to Laamdo!
21 Almasiihu waɗaay hakke abada. Ammaa Laamdo yowi hakkeeji meeɗen fuu dow makko, faa kawtal meeɗen e Almasiihu waɗa en fonnditiiɓe yeeso Laamdo.

6

No Pool'en ngolliranta Laamdo

1 Minen, saabe min gollidooɓe e Laamdo, miɗen nyaagoo on taa accon moyyere Laamdo nde keɓdon ndeen laatanoo on ɓolum.
2 Sabo o wi'ii:
«Wakkati lobbo kettindanimaami,
nyalaande kisindam mballumaami.»*
Ndaar, joonin jaati woni wakkati lobbo oon, joonin woni nyalaande kisindam.
3 Min ngaɗataa fay huunde ko fergata yimɓe, faa taa feloore tawee e golle amin.
4 Ammaa e huunde fuu, miɗen kolla min gollanooɓe Laamdo goongalaaɓe, ley tinnitaare mawnde, ley torraaji, ley sayya, ley ɓillaare,
5 ley piiɗe, ley kasu, ley muurtere, ley tampiri, ley rafi ɗoyngol, ley rafo.
6 Miɗen kolla min gollooɓe goongalaaɓe ley laaɓal amin, ley anndal amin, ley munyal amin, ley moyyuki amin. Miɗen ngoodi Ruuhu Ceniido, miɗen ngoodi njinngu ngu waldaa e naafikaaku.
7 Miɗen kaala goonga, miɗen ngoodi baawɗe Laamdo. Juuɗe amin nane e nyaame fuu na tiigii kaɓitirɗe fonnditaare.
8 Miɗen kolla min gollanooɓe Laamdo ley teddeengal e ley koyeendam, ley ko yimɓe mbuykata min e ko njettata min, ley ko min ndaardetee hono majjinooɓe tawee min goongalaaɓe.
9 Miɗen kolla ɗum ley ko min ndaardetee min anndaaka tawee min anndaaɓe, ley ko min ndaardetee min maayooɓe, de inani min, miɗen mbuuri. Miɗen ndaardee min jukkaaɓe tawee min mbaraaka.
10 Miɗen ndaardee min suniiɓe tawee min seyiiɓe wakkati fuu. Miɗen ndaardee min talkaaɓe tawee miɗen ngaɗa heewɓe joomiraaɓe jawdi. Miɗen ndaardee min ngalaa fay huunde tawee miɗen njogii huunde fuu.
11 Korintunkooɓe, min kaaldanii on laaɓal reedu, min njaajinanii on ɓerɗe amin.
12 Minen, min paaɗinanaay on ɓerɗe amin, ammaa onon kaa on paaɗinanii min ɓerɗe moodon.
13 Miɗo haalda e moodon hono wo on ɓikkoy am: ngaɗanee min no min

* **6:2** Esaaya 49.8.

ngaɗirani on - njaajinanee min ɓerɗe mooɗon!

No neɗɗo laatorii suudu Laamɗo buurɗo

14 Taa kaɓɓunduron e ɓe ngoonɗinaay!
Yalla ko fonnditii na waawi
hawritinde e ko oonyii naa? Yalla
annoora na waawi hawritinde e
nimre naa?
15 Yalla Almasiihu na waawi
hawritinde e Ibiliisa naa? Yalla
goonɗinɗo na waawi hawritinde e
mo goonɗinaay naa?
16 Yalla amaana ina woodi
hakkunde suudu Laamɗo e tooruuji
naa? Paamee, enen ngoni suudu
Laamɗo buurɗo oon. Sabo Laamɗo
wi'ii:
«Mi hoɗidan e maɓɓe,
mi yaada e maɓɓe,
mi laatoo Laamɗo maɓɓe,
kamɓe du, ɓe laatoo yimɓe am.»†
17 Ɗum waɗi de Joomiraaɗo wi'i:
«Ɗuwee hakkunde maɓɓe!
Ceedee e maɓɓe!
Taa meemee ko tuuni!
Ndeen, mi jaɓɓoto on.‡
18 Mi laatanto on baaba,
onon du, on laatanto kam ɓiɓɓe
worɓe e rewɓe.
Noon Joomiraaɗo jom baawɗe fuu
wi'i.»§

7

1 Ndelle sakiraaɓe horsuɓe, saabe
en ngaɗanaama amaanaaji ɗiin fu,
laaɓinen ko'e meeɗen e ko tuuninta
ɓalli men e yonkiiji men fuu. Tabinti-
nen senaare men e ley kulol Laamɗo.

Haala mettorgal e seyo

2 Omtanee min ɓerɗe mooɗon!
Min toonyaaki fay gooto, min mbon-
nanaay fay gooto, min nyaamaay
jawdi fay gooto.
3 Mi haaldaay ɗum faa laatanoo on
jukkungo. Sabo mi haaliino gilla naa-
nen: ɓerɗe amin na korsini on sanne,
faa maayden naa mbuurden.
4 Miɗo hoolii on faa woodi. Miɗo
mantoroo on sanne. Ɓernde am sel-
linaama faa heewi, miɗo heewi seyo
du e ley torraaji amin fuu.
5 Si goonga, fay nde min njottinoo
leydi Makedoniya ndeen, min powti-
naaki fey. Torraaji tan min nji'i.
Miɗen ngondi e luural yaasiyal, e ku-
lol ley ɓerɗe.
6 Ammaa Laamɗo cellinoowo ɓerɗe
suniiɓe oon, sellinirii ɓerɗe amin e
garol Tiitu.
7 Wanaa garol makko tan sellini
ɓerɗe amin. Ko cellinɗon ɓernde
makko ɗuum sellinii hakkillooji
amin. O haalanii min no njiɗirɗon
yi'ude kam sanne, e no cunoriɗon
ko waɗunoo, e no tinnoriɗon e
jinngande kam. Ɗum fuu ɓeydii seyo
am.
8 Si ɓataaki am kiin mettiino on,
mi mimsitataa ko mbinndumi ki.
Goonga ni, miɗo mimsitinnoo, sabo
mi yi'ii ɓataaki kiin mettiino on, fay
si wo haddi wakkati seeɗa tan.
9 Joonin kaa miɗo seyii, de wanaa
saabe ko mettaɗon ɗuum, ammaa ko
mettaɗon de tuubuɗon. Sabo met-
torgal ngal maatuɗon ngaal, iri mag-
gal hawri e muuyɗe Laamɗo. Hono
noon, walaa ko min mbonnannoo on.
10 Sabo mettorgal kawroowal e
muuyɗe Laamɗo ina waɗa faa neɗɗo
tuuba, de hisa, mimsugol du fuu
walaa e majjum. Ammaa mettorgal
adunaaru, wo maayde waɗata.
11 Ndaaree mettorgal kawroowal
e muuyɗe Laamɗo ngaal, ko waɗi e
mooɗon: ngal waɗii faa ciinuɗon, faa
du piliɗon laamnude ko'e mooɗon.
Ngal waɗii faa mettaɗon e ko boni,
faa du kuluɗon. Ngal waddanii on
yeeweede kam, ngal waddanii on tin-
naare. Ngal wallii on jukkaade ko
boni. E huunde fuu on kollii oɗon
laaɓi e kabaaru oon.
12 Ndelle si mi winndanii on fu,
ɗum wanaa saabe toonyiiɗo, wanaa
saabe toonyaaɗo du. Ammaa wo faa
ɓanginaneɗon ciinal ngal njoganiɗon
min yeeso Laamɗo.
13 Ɓerɗe amin mbaaltorake saabe
majjum.
Woodi, e dow waaltagol ɓerɗe amin
du min keɓii seyo. Goonga ni, Tiitu
seynii min sanne, sabo seyniraama

† **6:16** Lewinkooɓe 26.11-12, Esekiyel 37.27. ‡ **6:17** Esaaya 52.11. § **6:18** 2 Samuwiila 7.14, Esaaya 43.6.

ko mbaaltindon ɓernde muudum.
14 Si mi mantorake on seeda yeeso
makko du, on cemtinaay kam. Am-
maa no min kaaldirani on goonga e
huunde fuu ni, hono noon ko min
mantorii on yeeso Tiitu duum du laa-
torii goonga.
15 Njinngu ɓernde makko ina
ɓeydoo nde o miilotoo no dowtoranidon
haala makko on fuu, e no njaɓɓoridon
mo kulol e diwngol.
16 Mido seyii ko mbaawumi
hoolaade on ley huunde fuu.

8

Haala wallugol seniiɓe wonɓe Urusaliima

1 Sakiraaɓe, miden njidi anndinde
on moyyere nde Laamdo hokki
kawrite goondinɓe Iisaa gonde leydi
Makedoniya deen.
2 Ɓe ndaartindoraama torraaji
cattudi, ammaa no seyo maɓɓe
heewri noon waddanii ɓe hokkitirde
ko heewi, fay si iɓe ngoni e talkaaku
cattungu.
3 Mido seedanoo ɓe: ɓe kokkitirii ko
ɓe mbaawi fuu, fay ko ɓuri baawde
maɓɓe. Yardaamuye ɓe kokkiri.
4 Ɓe eeli min sanne ɓe keɓa laa-
wol ɓe kawta e woɓɓe faa ɓe mballa
seniiɓe wonɓe Urusaliima.
5 Ɓe ngadii ko ɓuri miilo amin. Sabo
ɓe artii, ɓe kokki ko'e maɓɓe Joomi-
raado, de ɓe kokkiri min ko'e maɓɓe
minen du saabe muuyde Laamdo.
6 Ɗum wadi de min ŋaarii Tiitu
walla on njottinon dokkal ngaal no
puddirnodon ngal ni.
7 On joomiraaɓe jawdi e huunde
fuu – goondinal e waaju e anndal,
odon njogii tinnaare dow huunde
fuu, odon korsini min du. Tinnodon
faa ngadon kabaaru moyyere ndeen
faa wooda du.
8 Ko mbiimi duum wanaa
yamiroore. Ammaa, mido haalana
on tinnaare woɓɓe faa hokka on
laawol hollude njinngu moodon ina
selli.
9 Sabo odon anndi moyyere Joomi-
raado meeden Iisaa Almasiihu: kam
jom jawdi oon, wadii hoore muudum
talkaajo saabe moodon faa laa-
torodon joomiraaɓe jawdi talkaaku
muudum nguun.
10 Mido haalana on ko woni miilo
am, woodi wo ko nafata on du. Gilla
rawanin onon artii filaade wallude
seniiɓe ɓeen, onon artii fuddude bal-
lal ngaal du.
11 Joonin kaa, kiɓɓinee dum. No
anniyiridon fiyude dabare oon ni,
anniyorodon noon yottinde dum du.
Kokkiron haddi baawde moodon.
12 Sabo si neddo anniyake wadude
moyyere fu, dokkal ngaal ina weli
Laamdo fodde baawde kokkoowo
oon. Laamdo yamataa neddo ko
walaa.
13 Mi wi'aay naaton e ɓillaare faa
ɓilliton woɓɓe ɓeen, de yimɓe fuu laa-
too fotuɓe ni.
14 No tawradon joonin e keewal
moodon ni, odon mbaawi wallude
wonɓe ley baasal muɓɓen. Caggal
joonin, si tawii onon odon ngoni ley
baasal fu, kamɓe e keewal maɓɓe,
iɓe mbaawi wallude on. Hono noon
yimɓe potirta,
15 no winndiraa ni:
«Kawrundurdo ko heewi oon faltaaki
ko haajaa,
kawrundurdo ko famdi oon du nyaki-
raaka.»*

Kabaaru Tiitu e yaadiraaɓe muudum

16 Jettooje ngoodanii Laamdo
gattudo e ɓernde Tiitu tinnaare
wallude on hono nde min njoganii
on ndeen.
17 Wanaa saabe min nyaagake dum
tan wadi de jaɓi yahude to moodon.
Wo tinnaare muudum wadi de an-
niyii yahude to moodon.
18 Miden nulda mo, kanko e saki-
ike meeden jetteteedo e kawrite
goondinɓe fuu saabe waajagol
muudum Kabaaru Lobbo oon.
19 Wanaa dum tan, kawrite
goondinɓe deen cuɓii mo o yaada
e amin, faa min njaara dokkal
ngaal Urusaliima. Miden ndaranoo
moyyere ndeen faa dum teddina
Joomiraado, dum holla anniya amin
lobbo du.

* **8:15** Wurtagol 16.18.

20 Miɗen ngaɗa ko min mbaawi fuu
taa min keɓa feloore e jawdi keewndi
ndi min ndaranii ndiin.
21 Sabo miɗen piloo waɗude ko
woodi, de wanaa yeeso Joomiraaɗo
tan, ammaa yeeso yimɓe du.
22 Miɗen nula sakiike meeɗen
goɗɗo yaada e maɓɓe mo min taykitii
tinnaare muuɗum wakkatiiji keewɗi
e kulle keewɗe. Joonin o ɓuri
tinnaade sanne e wallude saabe
hoolaare mawnde nde o joganii on
ndeen.
23 Tiitu du wo kawtuɗo e am, golli-
doowo am saabe mooɗon. Sakiraaɓe
meeɗen yaadiraaɓe makko ɓeen wo
nulaaɓe kawrite goonɗinɓe ɗeen, Al-
masiihu na teddiniree saabe maɓɓe.
24 Woodi ndelle, kollee ɓe njin-
ngu mooɗon. Hono nii laaɓinirton
kawrite goonɗinɓe fuu miɗen njogii
daliili mantoraade on.

9

No Laamɗo yiɗiri kokkiroowo seyo

1 Walaa ko mi winndana on dow
wallugol seniiɓe wonɓe Urusaliima
ɓeen.
2 Sabo miɗo anndi on muuyii wal-
lude ɓe sanne. Mi mantorake on
ɗum yeeso Makedoniyankooɓe, mbi-
imi ɓe onon yimɓe Akaya, on cegi-
lake wallude gilla rawanin. Tinnaare
mooɗon dow mballa oon umminii
anniya ko ɓuri heewude e maɓɓe du.
3 De miɗo nela to mooɗon sakiraaɓe
ɓeen taa ko min mantorii on ɗuum
laatoo ɓolum, ammaa tawee oɗon
cegilii hono no mbiirumi ni.
4 Si wanaa noon fu, si yimɓe Make-
doniya ngardii e amin to mooɗon
de tawi on cegilanaaki wallude, min
cemtan ko min koolii on, onon du on
cemtan.
5 Ɗum le, ko nji'umi dey, ina tilsi
mi ŋaaroo sakiraaɓe ɓeen artoo kam
to mooɗon, ndaranoo ballal ngal
aadiɗon waɗude ngaal. Ndeen si
mi warii fu, mi tawan ingal hawriti,
ngal laatii ballal yardaamuye ɓernde,
tawee wanaa doole.
6 Inan ko njiɗumi paamon: aawuɗo
seeɗa, seeɗa tayata. Aawuɗo ko
heewi, ko heewi tayata.
7 Mono fuu hokka ko anniyii e
ɓernde muuɗum, tawa wanaa e met-
torgal, wanaa e doole. Sabo Laamɗo
ina yiɗi kokkiroowo seyo.
8 Laamɗo ina waawi hebbinande
on siyiiji moyyere fuu. Hono noon
keɓiron ko heyata on wakkati fuu e
ley huunde fuu, faa keddoroɗon ko
heewi saabe gollal lobbal fuu.
9 Wo hono noon winndiraa:
«Imo saaka moyyere makko e ley
talka'en,
gollal makko moyyungal du-
umoto faa abada.»*
10 Laamɗo ina hokka aawoowo
aawdi, ina hokka yimɓe nyaamdu faa
neemina ɗum'en du. Hono noon o
hokkiran on aawdi keyoori on onon
du. O funnan ndi faa ɗuuɗa. Ndeen
moyyere mooɗon riman faa heewa.
11 Noon du keɓal mon ɓeydorto e
huunde fuu, faa mbaawon hokkirde
yardaamuye wakkati fuu. Ndeen
heewɓe njettan Laamɗo saabe ballal
mon ngal min njaaranta ɓe.
12 Sabo ballal ngaal, wanaa ngal hum-
tanan haaju seniiɓe ɓeen tan, am-
maa ingal waddana heewɓe yettude
Laamɗo du.
13 Si ɓe ndaarii ballal mooɗon ngaal,
ɓe teddinan Laamɗo saabe ɗowtaare
mooɗon holloore seedaaku mon
Kabaaru Lobbo haala Almasiihu. Ɓe
teddinan mo du saabe ko peccirɗon
barkeeji mon e yardaamuye faa
kokkon ɓe, kamɓe e yimɓe fuu.
14 Ɓe kolliran korsa maɓɓe to mooɗon
e du'aawuuji ɗi ɓe ndu'antoo on
saabe moyyere mawnde nde Laamɗo
waɗani on ndeen.
15 Jettooje ngoodanii Laamɗo saabe
dokkal muuɗum ngal waawaa
sifeede!

10

No Pool jaaborii feluɓe ɗum

1 Miin Pool, bi'eteeɗo wo lokkaajo
si miɗo woni hakkunde mooɗon de
wo cuusuɗo si na woɗɗii on oon,

* **9:9** Jabuura 112.9.

miɗo waajoroo on heese e moyyuki
Almasiihu,
2 miɗo nyaagoo on: taa ngaɗee
faa mi suusa hollude on semmbe
nde ngarumi to mooɗon. Sabo miɗo
heɗii faa mi holla woɓɓe semmbe am,
wi'ooɓe miɗen ngollana muuyɗe to-
mottaaku ɓeen.
3 Goonga, min ɓiɓɓe-Aadama tan,
ammaa no min kaɓirtee ni wanaa no
ɓiɓɓe-Aadama kaɓirtee.
4 Sabo kaɓitirɗe ɗe min kaɓirtee
ɗeen nganaa ɗe ɓii-Aadama. Ɓaawɗe
majje wo to Laamɗo yuuri faa ɗe
kalka nokkuuje cemmbiɗinɗe. Wo nii
min kalkirta miilooji bondi,
5 miɗen keɓa jaalorgal dow mawni-
taare fuu haɗoore yimɓe anndude
Laamɗo. Woodi du, miɗen nannga
miilooji muɓɓen fuu, miɗen njaara ɗi
faa ɗi ɗowtanoo Almasiihu.
6 Si ɗowtaare mooɗon hiɓɓii fu,
miɗen cegilanii jukkaade neɗɗo fuu
mo ɗowtaaki.

7 Ndaaree kulle ɗeen no ngorri ni –
si goɗɗo mooɗon hiisake hoorem wo
neɗɗo Almasiihu fu, inan ko haani
miccitaade: no Almasiihu jeyri ɗum
fu, noon du o jeyri min, minen du.
8 Fay si mantoriimi baawɗe am
faa faltii seeɗa, ɗum semtintaa kam.
Joomiraaɗo meeɗen Iisaa hokkii min
baawɗe ɗe faa min cemmbinɗina
goondinal mon, wanaa faa min kalka
ngal.
9 Mi yiɗaa miiloɗon hono miɗo filoo
hulɓinde on e ɓataakiiji am.
10 Sabo ina wi'ee ɓataakiiji am ɗiin
ina nyaaɗi, ina njogii semmbe, am-
maa si miɗo woni hakkunde mooɗon,
miɗo lokkiɗi, haala am ina yawnii.
11 Neɗɗo fuu bi'oowo hono noon,
faama ko min mbinndata si miɗen
mboɗɗi on fu, ɗuum min ngollata si
miɗen ngondi e mooɗon du.
12 Min cuusaa fonndude ko'e amin
e jinnganooɓe ko'e muɓɓen ɓeen.
Min nanndaa e maɓɓe du. Kamɓe,
iɓe ponnda ko'e maɓɓe e ponndirgal
maɓɓe. Ko ɓe nanndinta ko'e maɓɓe e
maɓɓe tan ɗuum, ina holla ɓe ngalaa
hakkillo.

13 Minen kaa, min mantataako faa
faltoo keerol. Miɗen kaaɗa keerol
gollal ngal Laamɗo halfini min ngaal,
de onon du ley maggal ngondon.
14 Ko min njottotoo to mooɗon
ɗuum, min paltataako keerol golle
amin. Sabo si goonga, wo minen
artii waddude to mooɗon Kabaaru
Almasiihu Lobbo oon.
15 Min mantortaako golle woɓɓe ɗe
ngalanaa min. Ammaa ko goondinal
mooɗon ɓeydotoo ɗuum, miɗen
njikka golle amin ɓeydorto noon
hakkunde mooɗon faa heewa, tawee
min paltaaki ko Laamɗo halfini min.
16 Nii waɗata de min keɓa no min
mbaajoroo Kabaaru Lobbo e nokku-
uje gonɗe caggal mooɗon, min kaa-
jaaka mantoraade golleeji ɗi woɓɓe
ngaɗi ley gese muɓɓen.
17 Ina winndaa: «Mantotooɗo fuu,
mantoroo ko Joomiraaɗo golli.»*
18 Sabo wanaa jinnganoowo hoore
muuɗum woni jaɓaaɗo, ammaa
jaɓaaɗo woni mo Joomiraaɗo jin-
ngani.

11

No Pool feliri nulaaɓe fewreeɓe

1 Joonin kaa miɗo yiɗi munyanon
kam faa mi haalda e mooɗon puuyn-
dam seeɗa. Si goonga, munyanee
kam.
2 Miɗo joganii on kiram yuuruɗam
to Laamɗo, sabo mi haɓɓii dewgal
mooɗon e gorko gooto, ɗum woni Al-
masiihu. Miɗo yiɗi yaarude on to
makko hono surbaajo laaɓuɗo.
3 Ammaa miɗo hula taa hakkil-
looji mooɗon mbonnee, nanndon e
Hawwaa mo mboddi yoyundi hiili
oon, de celon jokkude Almasiihu e
laaɓal e ɓernde wootere.
4 Miɗo hula ɗum, sabo si goɗɗo
warii, waajake on Iisaa goɗɗo mo
waldaa e mo min mbaajii on oon,
oɗon njaɓana ɗum law. Si on keɓii
ruuhu goɗɗo naa kabaaru lobbo mo
waldaa e mo keɓunoɗon e amin oon,
oɗon njaɓana ɗum du.
5 De miɗo miiloo nulaaɓe mooɗon
haliiɓe ɓeen, walaa fuu ko ɓurdi kam.

* **10:17** Yeremiya 9.23.

6 Ina waawi tawa mi wanaa baawɗo haala, ammaa mi wanaa baasuɗo anndal. Wakkati fuu min kollii on ɗum faa laaɓi e ley huunde fuu.
7 Mi haalanii on Kabaaru Laamɗo Lobbo ɓolum. Mi leeyinii hoore am saabe teddinde on. Yalla mi woofii e ley majjum naa?
8 Mi jaɓii ko mbuurdammi e kawrite goondinɓe goɗɗe. Mi teetirii ɗe ni, faa mi gollana on.
9 Nde ngonnoomi to mooɗon tawi miɗo woodi haaju ndeen, mi yowaaki e dow fay gooto mooɗon. Sabo sakiraaɓe yuuruɓe Makedoniya ɓeen ngaddanii kam ko nyakannoo kam ɗuum. Mi jogake hoore am taa mi laatanoo on donngal. Noon worri faa hannden du.
10 Wo goonga Almasiihu gonɗo e am oon kaalanammi on: ley leydi Akaya fuu fay gooto waawaa haɗude kam mantoraade ko mi laatanaaki on donngal ɗuum.
11 Yalla miɗo haalira noon sabo mi yiɗaa on naa? Laamɗo ina anndi miɗo yiɗi on!
12 Ko ngaɗammi ɗuum, mi heddoto e waɗude ɗum, faa mi haɗa mantortooɓe wo nulaaɓe ɓeen laawol wi'ude iɓe ngollira hono amin.
13 Ɓeen wo nulaaɓe fewreeɓe, wo gollooɓe jambotooɓe, iɓe nanndina ko'e maɓɓe hono wo ɓe nulaaɓe Almasiihu.
14 Ɗum haaynaaki, sabo fay Seyɗaani ina nanndina hoore mum hono wo maleyka jom annoora.
15 Ndelle haaynaaki du si gollanooɓe Seyɗaani ina nanndina ko'e muɓɓen hono wo gollanooɓe fonnditaare. Ammaa jukkungo maɓɓe fotan e golle maɓɓe.

Haala torraaji kewtiiɗi Pool

16 Miɗo wi'a on katin: taa fay gooto mooɗon nanngira kam puuyɗo. Ammaa fay si oɗon tiigorii kam puuyɗo du, njaɓon kam faa miin du mi mantoo seeɗa.
17 Ko mantortoomi ɗuum, wanaa hono Joomiraaɗo muuyi mi haalira noon. Iɗum nanndi hono puuyndam ni, de na yaada e tannyoral miɗo woodi goonga.
18 Heewɓe ina mantoroo kulle adunaaru. Wooɗi, miin du, miɗo waawi mantoraade noon.
19 Oɗon tiigorii ko'e mon wo on jom'en hakkillo. Hasii hakkillo mon saabii de munyanɗon fuuyɓe ɓeen hono iɓe mbeli on!
20 Goonga, oɗon munyana nulaaɓe fewreeɓe ɓeen maccindina on, nyaama jawdi mooɗon, njana on, pamɗina on, peenya on.
21 Miɗo semta wi'ude on minen kaa min ngalaa semmbe waɗude hono noon.
Tawi le, si goɗɗo suusii mantoraade huunde fu, miin du miɗo suusi mantoraade ɗum. De ɗum wo puuyndam kaaldammi ni.
22 Si ɓe Alhuudiyankooɓe, miin du mi Alhuudiyanke. Si ɓe Israa'iilankooɓe, miin du mi Israa'iilanke. Si ɓe yuwdi Ibrahiima, miin du mi yuwdi Ibrahiima.
23 Si ɓe gollanooɓe Almasiihu, miin ɓuri ɓe fuu laataade ɗum – ina haani mi haaldira rafi semteende, hono wo mi kaaŋaaɗo ni! Miin ɓuri ɓe golleeji keewɗi, ɓuri ɓe ommbeede ley kasu, ɓuri ɓe fiyeede. Wakkati fuu, miɗo nesa maayde.
24 Kile joy Alhuudiyankooɓe ina piya kam, kilol fuu dorri capanɗe tati e jeenay.
25 Kile tati Romankooɓe ina piya kam cabbi. Mi faɗɗaama kaaye nde wootere. Kile tati laanaaji njoolodii e am ley maayo manngo. Wakkati gomma mi royii jemma e nyalooma ley maayo.
26 Miɗo woni e laawol wakkati fuu. Miɗo farritoo e gooruuji e yanooɓe, miɗo farritoo e lenyol am e lenyi goɗɗi, miɗo farritoo e ley galluuje e ley ladde, miɗo farritoo ley maayo e ley sakiraaɓe fewreeɓe.
27 Mi gollii sanne, faa mi tampii. Jemmaaji keewɗi mi ɗaanataako. Wakkatiiji keewɗi miɗo yolbi, miɗo ɗomɗi, miɗo suumoo, miɗo jaangee, miɗo holi.
28 Mi limtataa ko heddii ɗuum si wanaa huunde wootere: nyannde

fuu kabaaru kawrite goondinɓe fuu ina teddi e am, ina kaɓɓi kam hoore.
29 Si goddo lokkidii fu, miin du mido maata lokkaaku muudum. Si goddo fergake du, ina naawa yonki am.
30 Si ina tilsi mi mantoo fu, wo ko hollata lokkaaku am mantortoomi.
31 Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Iisaa Joomiraado meeden faa abada. Kam anndi mi fenaay.
32 Nde ngonnoomi Damas ndeen, kaananke bi'eteedo Aretas ina joginoo goforneer gomma. Goforneer oon joyyini yimɓe faa kayba ngalluure ndeen faa nannga kam.
33 Ammaa tummbaami e ley hanndeere, mburtiniraami feneetere kokuwol piiliingol ngalluure ndeen, de njippinaami yaasin mayre. Noon kisirmi e junngo goforneer oon.

12

Haala ko ɓangani Pool ley holleede

1 Ina tilsi mi mantoo fay si nafataa faa'e. Ɗum e taweede fuu, mi haalan ko ɓangani kam, e ko Joomiraado holli kam duum.
2 Ina foti duuɓi sappo e nay, gorko gooto mo anndumi, kawtudo e Almasiihu, yeentii faa dow kammu tataɓu. Mi anndaa yalla ɓanndu makko du yeentinaama naa yeentinaaka. Laamdo ni anndi.
3 Mido anndi gorko oon nannaama aljanna. Jonkaa yalla imo heddorii ɓanndu makko nduun naa o heddoraaki ndu? Mi anndaa, Laamdo ni anndi.
4 To aljanna toon o nani haala ɓurka hakkillo, ka ɓii-Aadama fotaa haaltude.
5 Kanko mantortoomi, mi mantortaako hoore am si wanaa ko hollata lokkaaku am.
6 Fay si mi muuyiino mantaade, mi wanaa puuydo, sabo goonga kaalammi. Ammaa mi wadataa noon, taa yimɓe miiloo mido ɓuri ko nji'i e am naa ko naniri kam.
7 Ko kollaami duum ina ɓuri hakkillo. De taa mi mana hoore am e majjum, ko nanndi hono gi'al wattaama ley terde am. Ɗum laatanake kam nelaado Seydaani, ina fiya kam faa taa mi mawnitoo.
8 Kile tati mido ŋaaroo Joomiraado ittana kam dum,
9 ammaa o wi'i kam: «Hinney am oon heyii ma, sabo baawde am wo ley lokkaaku kiɓɓirta.» Ndelle na weli kam mantoraade lokkaaku am, faa baawde Almasiihu deen ngonda e am.
10 Ɗum wadi de mido seyoroo lokkaaku e jennooje e sayyaaji e torraaji e ɓillaare fuu saabe Almasiihu. Sabo nde lokkidimmi fuu, wo ndeen ngoodumi semmbe.

No Korintunkooɓe kaɓɓiri Pool hoore

11 Jonle, mi laatake hono puuydo, ko mantoriimi noon, de wo onon ndunyi kam haaldude hono ni. Odon kaannoo jinngande kam, sabo fay si mi wanaa fay huunde du, nulaaɓe moodon haliiɓe ɓeen ɓurdaay kam fay seeda.
12 Nde ngonnoomi to moodon ndeen, mi gollii maandeeji kaayniidi e kaayeefiiji e golleeji di baawde. Mi gollirii dum haddi munyal fuu. Woodi, maandeeji diin fuu na kolla mi nulaado.
13 Ɗume ngadanmi kawrite goondinɓe Iisaa goddde deen ko mi wadanaay on, si wanaa ko mi yowaaki dow moodon duum? Njaafanee kam gacce deen!
14 Joonin, mi segilake faa mi wara to moodon nde tataɓerde. Ndeen du mi yowataako e moodon, sabo wanaa jawdi moodon pilotoomi, wo onon e ko'e moodon pilotoomi. Sabo wanaa ɓiɓɓe kaani filanaade saaraaɓe muɓɓen jawdi, wo saaraaɓe kaani filanaade ɓiɓɓe muɓɓen jawdi.
15 Miin le, mi seyorto hokkude on ko njogiimi fuu, fay si wo hoore am du, faa mi walla on. Si mi ɓeydii yidude on fu, yalla on ɓuytoto yidude kam naa?
16 Ndelle na laaɓani en, mi yowaakino dow moodon. Kaa e noon fu, hasii goddo wi'an mi jom yoyre, mi heɓirii on hiila.

17 Yalla fay gooto hakkunde
nelaaɓe am ɓe nelumi ɓeen nyaamii
jawdi moodon naa?
18 Mi nyaagake Tiitu yaha to
moodon, de nelidinmi ɗum e sakiike
meeɗen goddo du. Yalla Tiitu nyaamii
jawdi moodon naa? Miin e Tiitu,
miɗen kawti miilo wooto e laawol
gootol.
19 Yalla odon miiloo ko ɓooyi wo
min laaɓinooɓe ko'e amin yeeso
moodon naa? Wanaa noon. Wo yeeso
Laamdo ley kawtal amin e Almasiihu
min kaaldata. Sakiraaɓe horsuɓe, ko
min ngaɗata fu, wo faa semmbindina
on.
20 Si mi warii to moodon fu,
miɗo hula taa mi tawra on no mi
muuyraay, onon du tawron kam no
on muuyraay. Miɗo hula taa mi
tawda on e kalala e kiram mbondam
e tikkere e yidde hoorem tan e
nyiŋundural e nyoore e mawninki-
naare e muurtere.
21 Si mi wartii to moodon fu,
miɗo hula taa Laamdo leeyina kam
hakkunde moodon, mi mettee saabe
heewɓe luttunooɓe ɓe tuubaay e
golleeji muɓɓen tuundi e fijirde
muɓɓen e rafi semto muɓɓen.

13

Baynundural

1 Miɗo wara to moodon joonin nde
tataɓerde. Si mi warii fu, sey «haala
fuu daroo dow seedaaku yimɓe ɗiɗo
naa tato»* hono no winndiraa ni.
2 Mi haalaniino luttunooɓe nde
ngonnoomi to moodon ɗiɗaɓerde
ndeen, joonin du ko mi walaa to
moodon ɗuum, inan ko kollanmi ɓe
katin kamɓe e heddiiɓe ɓeen fuu:
si mi wartii fu, mi yurmataako fay
gooto.
3 Noon kolliranmi on baawde
ɗe piliɗon, sabo odon njidi heɓude
tannyoral yalla Almasiihu kam
haalirta hunnduko am. Almasiihu
lokkiɗaay ley moodon, ammaa ina
golla hakkunde moodon e semmbe.
4 Goonga du, o tontiraama e leg-
gal palaangal e ley lokkaaku makko,
ammaa imo wuurdi baawde Laamdo.
E ley kawtal amin e makko, minen
du min lokkaaɓe, ammaa min kollan
on, miɗen mbuurda e makko e dow
baawde Laamdo.
5 Wo onon e ko'e moodon njeyi
taykaade ko'e mon faa ndaaron yalla
odon ngondi e goondinal. Onon
njeyi ndaartindaade ko'e mon. Si
on tawaay Iisaa Almasiihu ina woni
e moodon fu, on potaay ley ko
ndaartindidon ɗuum.
6 Ammaa miɗo hoolii on paaman
min potii, minen kaa.
7 Miɗen ŋaaroo Laamdo taa ngadon
fay huunde ko boni, de wanaa faa
holla miɗen ngoni e goonga, ammaa
faa ngollon ko moyyi, fay si miɗen
ndaardee hono min potaay.
8 Sabo min ngalaa baawde faa min
kaɗa goonga, ammaa faa min ndara-
noo ɗum.
9 Fay si min lokkidi de tawi onon
kaa odon njogii semmbe, miɗen ceyii
e majjum. Wo ɗuum min nyaagotoo
Laamdo du, faa laatodon hiɓɓuɓe.
10 Saabe ɗum, miɗo winndana on
ɗum gilla mi waraay tafon, faa si
mi warii to moodon fu, taa mi bon-
nana on e ley baawde ɗe Joomiraado
hokki kam ɗeen. Laamdo hokkii kam
baawde ɗeen faa semmbindina on,
wanaa faa bonnana on.
11 Woodi, ko cakitotoomi wi'ude
sakiraaɓe, ceyodon. Kegintinee ngu-
urndam mon faa wooɗa, njaɓee waa-
jeede, njogee miilo wooto, mbuuree
e jam. Ndeen, Laamdo jom njinngu e
jam wondan e moodon.
12 Njowtunduron jowtaali ceniidi.
Seniiɓe fuu ina njowta on.
13 Hinney Joomiraado meeɗen Iisaa
Almasiihu e njinngu Laamdo e kaw-
tal Ruuhu Ceniido ngona e moodon,
on fuu.

* **13:1** Fillitagol Tawreeta 19.15.

Ɓataaki Pool yaade to Galaatiyankooɓe

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin Pool nulaaɗo. Wanaa yimɓe nuli kam, baawɗe neɗɗo fuu nulaay kam. Iisaa Almasiihu jaati nuli kam, kam e Laamɗo Baaba meeɗen ummintinɗo mo e maayde oon.
2 Miin e sakiraaɓe wonduɓe e am ɓeen fuu, miɗen mbinnda ɓataaki ki yaade to mooɗon, onon kawrite goondinɓe Iisaa gonɗe leydi Galaatiya ɗeen.
3 Wo on keɓu moyyere e jam to Laamɗo Baaba meeɗen e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
4 Almasiihu hokkitirii hoore muuɗum saabe hakkeeji men, faa danna en e jamaanu bonɗo o. Nii o waɗiri muuyɗe Laamɗo Baaba meeɗen.
5 Wo teddeengal woodan Laamɗo faa abada abadin! Aamiina.

Haala kollooha Kabaaru Lobbo wo gooto

6 Ina haaynii kam sanne! Ɓooyaay faa'e de on puɗɗii yoppude Laamɗo, noddirɗo on e moyyere Almasiihu oon, de njokkuɗon kabaaru goɗɗo.
7 Paamon: kabaaru lobbo goɗɗo fuu walaa, de woɓɓe ina mbemmba on, ina njiɗi waylitinde Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oon.
8 De si neɗɗo waajake on ko seedi e Kabaaru Lobbo mo min mbaajii on oon, fay si wo minen, naa maleyka yuuruɗo dow kammu, wo kuddi wonu e joomum.
9 Min kaalaniino on ɗum, joonin du miɗo haaltana on: si neɗɗo waajake on ko seedi e Kabaaru Lobbo mo keɓɗon oon, wo kuddi wonu e muuɗum.
10 Ɗum le, yardaamuye yimɓe pilotoomi naa yardaamuye Laamɗo? Yalla ko welata yimɓe pilotoomi naa? Si faa joonin wo mi pilotonooɗo ko welata yimɓe, mi laatataakono maccuɗo Almasiihu.

No Pool laatorii nulaaɗo

11 Sakiraaɓe, miɗo yiɗi paamon: Kabaaru Lobbo mo mbaajotoomi oon, wanaa e neɗɗo yuuri.
12 Sabo neɗɗo fuu hokkaay kam ɗum, jannginaay kam ɗum, wo Iisaa Almasiihu ɓanginani kam ɗum.
13 On nanii no ngorrunoomi arande e ley diina Alhuudiyankooɓe. Mi torririi kawrital goondinɓe Iisaa ngaal no mbaawrumi fuu, mi siinii halkude ngal.
14 Miɗo ɓurnoo heewɓe e waaldeeɓe am jokkuɓe diina Alhuudiyankooɓe, sabo miɗo jinnganannoo al'aadaaji maamiraaɓe amin faa faltii.
15 Ammaa Laamɗo suɓake kam gilla mi rimaaka, noddi kam saabe moyyere muuɗum nde muuynoo ndeen.
16 O ɓanginani kam Ɓiyiiko faa mi waajoo kabaaru muuɗum ley lenyi ɗi nganaa Alhuudiyankooɓe. Wakkati oon, mi yamaay fay gooto tindina kam.
17 Mi yahaay Urusaliima to artiiɓe kam laataade nulaaɓe ɓeen, ammaa wakkati oon wo leydi Arabiya njahumi, de ngartumi Damas.
18 Duuɓi tati caggal ɗuum, njahumi Urusaliima faa mi anndundura e Piyeer. Ngondumi e muuɗum balɗe sappo e joy.
19 Mi yi'aay nulaaɗo goɗɗo fuu, si wanaa Yaakuuba minyoo Iisaa Joomiraaɗo oon.
20 Ko mbinndanammi on ɗuum ɗo wo goonga, Laamɗo na seedii mi fenaay.
21 Caggal ɗuum, njahumi leydi Siiriya e leydi Silisi.
22 Wakkati oon, tawi kawrite kaɓɓiiɗe e Almasiihu gonɗe leydi Yahuudiya ɗeen njiiraay kam gite muɓɓen abada.
23 Ɓe nananno tan ina wi'ee: «Neɗɗo torrannooɗo en arande oon, ina waajoo joonin diina ka siinunoo nyifude kaan.»
24 Ndeen ɓe teddini Laamɗo saabe am.

2

No nulaaɓe njaɓirani Pool

1 Duuɓi sappo e nay caggal ɗuum,
njecciimi katin Urusaliima, miin e
Barnabas. Tiitu du ina wondi e amin.
2 Laamɗo ɓanginani kam sanaa mi
yaha toon. Ɗuum waɗi de njahumi,
kawritoymi toon e mawɓe kawrital
goonɗinɓe, miin tan e maɓɓe. Mi
anndinii ɓe Kabaaru Lobbo mo
mbaajiimi yimɓe ɓe nganaa Alhu-
udiyankooɓe oon. Sabo mi yiɗaa ko
ngollunoomi e ko ngollammi joonin
fuu laatoo ɓolum.
3 Ammaa fay Tiitu jaado am
yuuruɗo Geres oon du, tilsinaaka
taadeede,
4 fay si tawi sakiraaɓe fewreeɓe
coorake e kawrital goonɗinɓe ngaal.
Ko ɓe pilii dey, wo horude no
ngorruɗen e ndimaaku ngu keɓɗen
e ley kawtal men e Iisaa Almasiihu,
faa ɓe ngartira en e maccungaaku.
5 Min njaɓanaay ɓe fay wakkati
gooto, faa goonga Kabaaru Lobbo
oon heddoo saabe mooɗon.

6 Wooɗi, ɓe yimɓe njogorii wo
mawɓe ɓeen, ko ɓe laatinoo ɗuum,
miin kaa, walaa ko jomi kam e
majjum, sabo Laamɗo ɓurdintaa
yimɓe. Mawɓe ɓeen tilsinanaay min
fay huunde.
7 Ɓe paamii Laamɗo halfini kam
waajaade Kabaaru Lobbo oon to
yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe,
hono no halfiniri Piyeer waajaade
Alhuudiyankooɓe ɓeen ni.
8 Sabo no Laamɗo waɗiri Piyeer faa
laatii nulaaɗo to Alhuudiyankooɓe
noon, o waɗiri kam miin du nulaaɗo
to lenyi ɗi nganaa Alhuudiyankooɓe.
9 Yaakuuba e Piyeer e Yuhanna,
ndaareteeɓe hono bimmbeeje
kawrite goonɗinɓe teddinaaɗe ɓeen,
nji'ii moyyere nde Laamɗo hokki
kam ndeen. Miin e Barnabas fuu,
ɓe kokkii min juuɗe faa tabintina
kawtal hakkunde amin. Ɓe paamiri e
amin min njaha to lenyi ɗi nganaa
Alhuudiyankooɓe, kamɓe du ɓe
njaha to Alhuudiyankooɓe.
10 Huunde wootere tan ɓe nyaagii
min, min miccoo talkaaɓe. Mi tin-
nake e majjum jaati.

No Pool feliri Piyeer to Antiyoki toon

11 Ammaa nde Piyeer warnoo e
wuro Antiyoki fu, mi felii ɗum yeeso
yimɓe sabo woofii.
12 Si goonga, fadde nulaaɓe Yaaku-
uba ɓeen e warude, imo nyaamdan-
noo e goonɗinɓe Iisaa ɓe nganaa
Alhuudiyankooɓe. Ammaa nde
ɓeen ngarnoo ndeen, o woɗɗii ɓe
nganaa Alhuudiyankooɓe ɓeen, o seli
nyaamdude e muɓɓen, saabe hulude
jokkuɓe sariya taadagol ɓeen.
13 Alhuudiyankooɓe goonɗinɓe
Iisaa woɓɓe du tawti mo faa njaari
fay Barnabas e naafikaaku muɓɓen.
14 Nde njiinoomi no ɓe ngorri
ni dartaaki, iɓe mbosii goonga
gonɗo e Kabaaru Lobbo fu, mbi-
imi Piyeer yeeso yimɓe fuu: «Aan
wo a Alhuudiyanke, de a worraa
hono no Alhuudiyankooɓe ngorri
ni, no lenyi goɗɗi ɗi ngorri noon
ngorruɗaa. Noy mbaawruɗaa
tilsinirde yimɓe ɓe nganaa Alhu-
udiyankooɓe ɓeen sanaa laatoo hono
Alhuudiyankooɓe?»

No Laamɗo hisinirta yimɓe saabe goonɗinal

15 Minen, min yuwdi Alhu-
udiyankooɓe, min njeyaaka e lenyi
goɗɗi bosiiɗi.
16 Tawi le, miɗen anndi neɗɗo
ndaardataake ponnditiiɗo saabe
jokkugol Tawreeta Muusaa, wo e
goonɗinal muuɗum Iisaa Almasi-
ihu ndaardetee ponnditiiɗo. Ɗum
waɗi de minen du, min ngoonɗinii
Iisaa Almasiihu, faa min ndaardee
fonnditiiɓe saabe goonɗinal amin
Almasiihu, tawee wanaa jokkugol
Tawreeta Muusaa. Sabo fay gooto
ndaardataake ponnditiiɗo saabe
jokkugol Tawreeta Muusaa.
17 Minen, miɗen piloo ndaardeede
fonnditiiɓe saabe kawtal amin e
Almasiihu. E ley majjum si min
tawaama min luttuɓe minen du,
yalla ɗum na holla Almasiihu wo
daraniiɗo luttal naa? O wanaa koy!

18 Sabo si mi wi'ii mi nyiɓtoto
Tawreeta Muusaa mo liɓunoomi oon,
ina holla wo mi luttoowo.
19 Si goonga, miin kaa mi maayanii
Tawreeta e sariyaaji muuɗum, kam
jaati waɗi ɗum, faa mi wuura e gol-
lande Laamɗo. Mi tontidaama e Iisaa
Almasiihu dow leggal palaangal.
20 Mi wuuraa miin e hoore am
katin, wo Almasiihu wuuri ley
am. Nguurndam neɗɗo ɗam mbuu-
rammi joonin ɗam, e ley goonɗinal
Ɓii Laamɗo mbuurammi ɗam,
kanko jiɗɗo kam de hokkitiri hoore
muuɗum saabe am oon.
21 Mi huyfintaa moyyere Laamɗo.
Sabo si tawii jokkude Tawreeta oon
waɗata neɗɗo ponnditiiɗo fu, Almasi-
ihu maayii ɓolum.

3

Haala jokkude Tawreeta Muusaa naa goonɗinde Iisaa

1 Hey Galaatiyankooɓe, oɗon
pamɗi hakkillo koy! Moy dabii on
dabare nde*? On cifanaama faa
laaɓi tal no Iisaa Almasiihu tontiraa
e leggal palaangal.
2 Njaabee kam ɗum ɗo tan:
wo saabe ko njokkuɗon Tawreeta
Muusaa keɓirɗon Ruuhu Ceniiɗo oon,
naa on keɓirii mo saabe on nanii
Kabaaru Lobbo de ngoonɗinɗon?
3 Ko saabii oɗon pamɗiri ni
hakkillo? On puɗɗirii semmbe
Ruuhu Laamɗo oon, de joonin kaa
oɗon njiɗi timminirde e semmbe
terɗe mon naa?
4 Ko hewtii on ɗuum fuu laatake
ɓolum naa? Ɗum waawaa laataade
ɓolum.
5 Kokkoowo on Ruuhu de na waɗa
kaayeefiiji hakkunde mooɗon oon,
na waɗa ɗum saabe on nanii Kabaaru
Lobbo de ngoonɗinɗon, wanaa saabe
on njokkii Tawreeta o waɗirta ɗum!
6 Ina winndaa: «Ibrahiima goonɗinii
Laamɗo, de Laamɗo hiisorii mo wo o
ponnditiiɗo saabe majjum.»†
7 Ndelle anndee: goonɗinirɓe hono
nii, kam'en jaati ngoni yuwɗi Ibrahi-
ima.
8 Sappaama e ley Binndi, Laamɗo
ndaardan yimɓe ɓe nganaa Alhu-
udiyankooɓe ɓeen fonnditiiɓe saabe
goonɗinal muɓɓen. Ɗum waɗi de Bin-
ndi ɗiin kumpiti Ibrahiima kabaaru
lobbo oon gilla waɗaay tafon, ɗi
mbi'i: «Lenyi ɗiin fuu keɓiran barke
saabe maaɗa.»‡
9 Ndelle, goonɗinɓe fuu keɓan
barke no Ibrahiima goonɗinɗo oon
heɓiri barke ni.
10 Ammaa yowuɓe jikke muɓɓen
e jokkude Tawreeta Muusaa ɓeen
kuddi ina woni dow muɓɓen. Sabo
ina winndaa: «Kuddi woodanii neɗɗo
fuu mo jokkaay ko woni e dewtere
Tawreeta ndeen faa hiɓɓi.»§
11 Tannyoral, fay gooto ndaar-
dataake wo ponnditiiɗo yeeso
Laamɗo saabe Tawreeta. Sabo ina
winndaa: «Ponnditiiɗo wuurdan
goonɗinal.»*
12 Tawreeta kaa yowaaki e
goonɗinal, sabo ina winndaa:
«Gaɗoowo jamirooje Tawreeta, kam
wuurdata saabe majje.»†
13 Almasiihu soottitii en e kuddi ndi
Tawreeta yowi dow meeɗen ndiin,
e ley ko loomtanii en kuddi ndiin.
Sabo ina winndaa: «Ɓilaaɗo e leggal
palaangal fuu wo kuɗaaɗo.»‡
14 Wo ɗuum Iisaa waɗi faa yimɓe
ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe ɓeen du
keɓa barke mo Ibrahiima heɓi oon
saabe Iisaa Almasiihu, keɓiren Ru-
uhu mo Laamɗo aadii hokkude ley
goonɗinal oon.

Haala Tawreeta e amaana

15 Sakiraaɓe, miɗo sifanoo on ko
woowi waɗude: si neɗɗo moyyinii
talkuru ndongu faa sariya laamu
jaɓii ɗum fu, fay gooto mooytataa
ɗum, ɓeydataa ɗum fay huunde.
16 Woodi, Laamɗo waɗanii Ibrahi-
ima e yuuruɗo e muuɗum amaanaaji.
Binndi ɗiin mbi'aay: «Yuuruɓe e
muuɗum» hono wo heewɓe ɗi cappii,

* **3:1** maanaa majjum wo waylitirde hakkillo neɗɗo ndaggadaaku. † **3:6** Fuɗɗoode 15.6. ‡ **3:8** Fuɗɗoode 12.3. § **3:10** Fillitagol Tawreeta 27.26. * **3:11** Habakuk 2.4. † **3:12** Lewinkooɓe 18.5. ‡ **3:13** Fillitagol Tawreeta 21.23.

wo gooto ni ɗi cappii nde ɗi mbi'unoo: «Ɓuuruɗo e maaɗa». Oon woni Almasiihu.
17 Inan ko njiɗumi wiide ɗuum: amaana mo Laamɗo haɓɓi oon, Tawreeta garɗo duuɓi keme nay e capanɗe tati caggal ɗuum oon haɓɓitataa ɗum, bonnataa amaana Laamɗo oon.
18 Sabo si ndongu ngu Laamɗo aadinoo nguun wo dow Tawreeta oon yowinoo, ngu yowaakano dow amaana oon. Ammaa wo saabe amaana Laamɗo hokkiri Ibrahiima ndongu nguun.

19 Ndelle, ɗume Tawreeta Muusaa nafata? O ɓeydaama dow amaana faa o ɓangina hakkeeji fadde ɓuuruɗo e Ibrahiima podanaaɗo amaana oon e warde. Laamɗo rewnii Tawreeta oon faro maleyka'en de ɓeen kokki curoowo waddana o yimɓe.
20 Curoowo na holla wanaa neɗɗo gooto tan. Laamɗo kaa wo gooto.§

21 Ndelle, Tawreeta oon ina luttunduri e amaanaaji Laamɗo ɗiin naa? Luttunduraa koy! Sini yamiroore waawnde hokkude yimɓe nguurndam jippinanooma, ndaardeede ponnditiiɗo ɓuuranno e yamiroore ndeen jaati.
22 Ammaa Binndi ɗiin mbi'ii hakke na dawrana huunde fuu, faa goonɗinɓe Iisaa Almasiihu ɓeen kokkee ko aadanaa ɗuum saabe goonɗinal muɓɓen.

23 Fadde wakkati goonɗinal e warude, en kawjanooma ley hawju Tawreeta faa goonɗinal ngaal ɓanginaa.
24 Hono noon Tawreeta oon laatorii ɗowoowo en faa wakkati mo Almasiihu wari oon, faa ndaardeɗen fonnditiiɓe saabe goonɗinal.
25 Joonin ko wakkati goonɗinal ngaal wari ɗuum, en njaltii e maral ɗowoowo oon.

26 Joonin on fuu wo on ɓiɓɓe Laamɗo saabe goonɗinal mooɗon Iisaa Almasiihu.
27 Onon waɗaaɓe batisima ley kawtal Almasiihu on fuu, o laatanake on hono kaddungal ngal ɓorniɗon.
28 Ndelle, walaa katin ko senndata Alhuudiyanke e mo wanaa Alhuudiyanke, naa dimo e diimaajo, naa gorko e debbo, sabo on fuu wo on gootum e ley kawtal mooɗon e Iisaa Almasiihu.
29 Si tawii Almasiihu jeyi on, wo on ɓuwdi Ibrahiima, on ndonan ko Laamɗo aadinoo ɗuum.

4

1 Inan ko njiɗumi wi'ude: sini donoowo wo cukalel, walaa fuu ko senndata ɗum e maccuɗo, fay si wo kam jeyi jawdi ndiin fuu.
2 O heddoto ley hawju ndaarooɓe mo e dawranooɓe jawdi makko ɓeen faa sarɗi* mo baabiiko hokki mo oon yottoo.
3 Enen du, nde en sukaaɓe ndeen, wo en maccuɓe tindinooje adunaaru ɗeen.
4 Ammaa nde sarɗi oon yottinoo ndeen, Laamɗo nuli Bajjo muuɗum mo debbo rimi, ɗowtaniiɗo Tawreeta Muusaa,
5 faa o soottita maccuɓe Tawreeta ɓeen, faa keɓen laataade ɓiɓɓe Laamɗo.
6 Saabe wo on ɓiɓɓe Laamɗo du, o nuli Ruuhu Ɓiyiiko oon e ley ɓerɗe meeɗen. Ruuhu oon waɗata de noddiren Laamɗo «Abba».
7 Ndelle, en nganaa maccuɓe katin, wo en ɓiɓɓe! Saabe wo en ɓiɓɓe, Laamɗo du waɗii en ronooɓe ɗum.

No Pool tindiniri Galaatiyankooɓe

8 Nde on anndaano Laamɗo ndeen, oɗon ngonnoo e maral alla'en ɓe nganaa Laamɗo.
9 De joonin kaa ko anndudon Laamɗo ɗuum, naa miɗo haannoo wiide joonin ko Laamɗo anndi on ɗuum: noy mbaawirton yeccaade e tindinooje adunaaru lokkaaje ɗe ngalaa nafaa ɗeen? Ko waɗi de oɗon njiɗi laataade maccuɓe majje katin?

§ **3:20** Curoowo fay gooto naataay e amaana mo Laamɗo hokki Ibrahiima oon. * **4:2** sarɗi wo wakkati podanooɗo.

10 Oɗon teddini balɗe goɗɗe e lebbi
goɗɗi e wakkatiiji goɗɗi e kitaale
goɗɗe.
11 Miɗo hula taa ko ngollanmi on
ɗuum fuu laatoo ɓolum.
12 Sakiraaɓe, miɗo nyaagoo on,
nga'ee hono am ni. Miin e hoore
am, mi laatakeno hono mooɗon. On
ngaɗaay kam fuu ko boni.
13 Oɗon anndi rafi cellal waddani
kam haalande on aranel fuu Kabaaru
Lobbo oon.
14 Nyawu am nguun torrii on,
de ɗum fuu e laataade on kuyfi-
naay kam, on njawaay kam saabe
nyawu nguun. Ko ngaɗuɗon dey, on
njaɓɓorake kam hono no maleyka
Laamɗo ni, naa hono wo mi Iisaa
Almasiihu.
15 Wakkati oon, oɗon keewnoo seyo
sanne! Miɗo waawi seedanaade on:
si oɗon mbaawnoo, on ɗoofanno gite
mooɗon kokkon kam. Ndelle noy
seyo mooɗon ngoon laatorii joonin?
16 Mi laatake ganyo mooɗon saabe
miɗo haalana on goonga naa?
17 Yimɓe ɓeen na njoganii on an-
niyaaji, ammaa ɗi nganaa lobbi. Ko
ɓe njiɗi dey, senndude on e am yalla
oɗon ndaranoo ɓe.
18 Sikke walaa, daranaade neɗɗo
na wooɗi si wo faa wooɗa. Katin du
tilay ɗum waɗee wakkati fuu, wanaa
yeeso am tan.
19 Sukaaɓe am, miɗo naawee sanne
katin saabe mooɗon hono no ŋatawere
ni, faa tagaadi Almasiihu tawee e
mooɗon.
20 Hey miɗo yiɗi tawdeede e
mooɗon joonin faa mi heɓa haaldude
e mooɗon ko wanaa no kaalirammi
joonin, sabo kabaaru mon ina
wemmbi kam sanne.

Haala amaana kiiɗɗo e amaana keso

21 Onon yiɗuɓe jokkude Tawreeta
Muusaa, miɗo yama on: on nanaay ko
Tawreeta wi'i naa?
22 Ina winndaa: Ibrahiima ina
woodunoo ɓiɓɓe worɓe ɗiɗo, gooto o
heɓdi e korɗo, gooto du o heɓdi e
dimo.
23 Ɓii korɗo oon rimiraama no
yimɓe fuu ndimirtee ni, de ɓii dimo
oon kaa rimiraama saabe amaana
Laamɗo.
24 Ɗum wo banndol rewɓe ɗiɗo
sapporaaɓe aadiiji ɗiɗi. Gooto, mo
Haajara oon wo amaana waamnde
wi'eteende Sinayi. Amaana oon, wo
maccungaaku rimata.
25 Haajara wo waamnde wi'eteende
Sinayi wonnde Arabiya ndeen,
inde sapporaa ngalluure Urusaliima
hannden ndeen. Sabo Urusaliima
e wonɓe e muuɗum ɓeen fuu e
dawraneede ngoni.
26 Ammaa Urusaliima gonɗo dow
kammu oon wo dimo, kanko woni
inna meeɗen.
27 Sabo ina winndaa:
«Aan dimaro mo rimaay abada,
welta!
Aan mo anndaa naawalla ŋatawere,
ilina peekaali seyo!
Sabo debbo jeebaaɗo heɓan sukaaɓe
faa ɓura debbo kaybaaɗo go-
rum.»†
28 Ammaa onon sakiraaɓe, wo on
ɓiɓɓe heɓaaɓe dow amaana Laamɗo
oon hono no Isiyaaka ni.
29 Wakkati oon dimiraaɗo no yimɓe
ndimirtee oon ina torra dimiraaɗo
Ruuhu Laamɗo oon. Fay hannden du
noon worri.
30 De ɗume Binndi ɗiin mbi'i? Ɗi
mbi'ii: «Riiwu korɗo oon e ɓiyum,
sabo ɓii korɗo oon rondataa e ɓii
dimo oon abada.»‡
31 Ndelle sakiraaɓe, en nganaa ɓiɓɓe
korɗo oon, wo en ɓiɓɓe dimo oon.

5

Haala ndimaaku goondinɓe Iisaa

1 Almasiihu rimɗinii en faa
ndimɗen faa laaɓa. Ɗum le, tinnee
keddoroɗon noon, taa ngartee ley
donngal maccungaaku katin.
2 Kettindanee kam! Miin Pool,
miɗo haalana on: si on pilake
taadeede, Almasiihu nafataa on fay
huunde.
3 Katin miɗo haalana on neɗɗo fuu
pilotooɗo taadeede: ina tilsani ɗum
jokka haddi Tawreeta Muusaa oon
fuu.

† **4:27** Esaaya 54.1. ‡ **4:30** Fuɗɗoode 21.10.

4 Onon filotooɓe ndaardeede fonnditiiɓe saabe Tawreeta ɓeen, on ceedii e Almasiihu, on mboɗɗake moyyere Laamɗo ndeen.
5 De minen kaa, saabe goonɗinal miɗen njowa jikke amin dow Laamɗo ndaardoowo en fonnditiiɓe oon. Wo Ruuhu Ceniiɗo hokki min jikke oon.
6 Sabo kaɓɓiiɗo e Iisaa Almasiihu, taadagol e rafi taadagol fuu fotu. Ko nafata tan, goonɗinal golliroowal njinngu.
7 On puɗɗirii no wooɗiri. Moy haɗi on jokkude goonga?
8 Ko wayliti hakkillo mooɗon ɗuum yuuraay to Laamɗo nodduɗo on oon.
9 Ina wi'ee: rabilla seeɗa ina yuufina conndi ndiibaandi fuu.
10 Ɗum fuu e laataade Joomiraaɗo hokkii kam hoolaare e mooɗon, mi tannyorii miilo mooɗon seedataa e miilo am. Ammaa jiiɓoowo on oon, ko laatii fuu, jukkete.
11 Miin le sakiraaɓe, si tawanooma faa hannden miɗo waajoo sanaa neɗɗo taadee, ko waɗi de miɗo torree faa joonin? Sini ɗum mbaajotonoomi, waaju am haala maayde Iisaa dow leggal palaangal mettataano fay gooto.
12 Jiiɓooɓe on yiɗuɓe taadagol ɓeen, ɓe coortitoo!
13 Sakiraaɓe, on noddaama faa ndimɗon. Joonin le, taa ngaɗon de ndimaaku mon laatanoo on sabaabu faa njokkon muuyɗe terɗe. Ko kaanɗon waɗude dey, mono fuu gollirana banndum e njinngu.
14 Sabo Tawreeta oon fuu hawtaama e ley yamiroore wootere nde: «Njiɗiraa gondo maa hono no njiɗirɗaa hoore maa ni.»*
15 De si oɗon keddii oɗon ŋatundura, oɗon nyaamundura, tinnee taa kantunduron.

Haala Ruuhu Ceniiɗo e muuyɗe terɗe

16 Ndelle, miɗo wi'a on: accee Ruuhu Ceniiɗo ɗowa on, ndeen on njokkataa muuyɗe terɗe mon.
17 Sabo muuyɗe terɗe ina kaɓa e Ruuhu oon. Ruuhu oon du ina haɓa e muuyɗe terɗe ɗeen. Ngela e majji fuu ina haɓa e gonngel faa mbaason gollude ko muuyɗon.
18 Ammaa si wo Ruuhu ɗowata on, on ngalaa e ley Tawreeta Muusaa oon katin.
19 Golleeji muuyɗe terɗe ina anndaa. Ɗum wo jeenu e ko nyiddini e muuyɗe cemtiniiɗe
20 e dewal tooruuji e ndaggadaaku e nganyaandi e kalala e kiram e tikkere e yidde hoorem tan e luural e rafi kawral
21 e haasidaaku† e sulagol e fijirde bonnde e ko nanndi e muuɗum. Miɗo haalana on ɗum ɗo hono no kaalirannoomi on ɗum ni: gollooɓe kulle gaaɗe noon ɓeen naatataa ley laamu Laamɗo.
22 Ammaa ko Ruuhu Ceniiɗo rimata e meeɗen ɗuum woni njinngu e seyo e jam e munyal e moyyuki e mboodirka e hoolnaare
23 e leeyinkinaare e nanngitaare. Sikke walaa, yamiroore fuu haɗataa kulle gaaɗe noon.
24 Jeyaaɓe e Iisaa Almasiihu ɓeen ngaɗii hono ɓe tontidii terɗe maɓɓe e muuyɗe majje bonɗe fuu dow leggal palaangal ni.
25 Wo saabe Ruuhu oon keɓirɗen nguurndam kesam ɗam. Ndelle njaaden e Ruuhu.
26 Taa mawninkinoɗen, taa toonyunduren, taa haasidaaku tawee hakkunde meeɗen.

6

No goonɗinɓe kaaniri wallundurde

1 Sakiraaɓe, si gooto mooɗon luttii fu, onon jogiiɓe Ruuhu ɓeen njeyi dartinde ɗum, tawee e ley heese. Ammaa mono e mooɗon fuu hayba hoore muuɗum taa jarribee kam du.
2 Mballunduree ronndaade doŋle mooɗon teddude, hono noon kiɓɓinirton yamiroore Almasiihu.
3 Si neɗɗo miilii won ko woni, tawi walaa ko woni, hiilii hoore muuɗum.

* **5:14** Lewinkooɓe 19.18. † **5:21** Maanaa haasidaaku ɗo wo nganyaandi yuurundi e yiɗande hoorem tan. Joomum yiɗaa goɗɗo heɓa.

4 Mono fuu ndaara golle muuɗum.
Ndeen si won ko waawi mantoraade
fu, mantorto golle muuɗum jaati,
hewtaay ko nanndina ɗum e golle
goɗɗo.
5 Sabo mono fuu donngal muuɗum
ronndotoo.
6 Janngineeɗo konngol Laamɗo
ngool ina haani ko heɓi ko woodi
ɗuum fuu, feccida e janngineowo
ɗum.

No mono fuu tayirta ko aawi

7 Taa kiilee ko'e mooɗon, Laamɗo
jalnortaake. Ko neɗɗo aawi fuu, wo
ɗuum tayata.
8 Aawɗo ko weli terɗe muuɗum,
tayan maayde. Ammaa aawɗo ko
weli Ruuhu Ceniiɗo, tayan nguurn-
dam nduumiiɗam.
9 Taa ndonken gollude ko woodi.
Sabo si en ndonkaay, en tayan si
wakkati oon warii.
10 Ndelle, wakkati keɓɗen laawol
fuu, ngaɗanen yimɓe fuu moyyere,
ɓurɓe fuu haandude wo sakiraaɓe
men goondinɓe Iisaa Almasiihu ɓeen.

Baynundural

11 Ndaaree binndi ɓutti ɗi mbinndi-
rammi on e junngo am ɗiin.
12 Tilsinanɓe on taadeede ɓeen wo
filotooɓe faa manee. Walaa ko ɓe
ngaɗiri noon si wanaa taa ɓe torriree
saabe maayde Almasiihu dow leggal
palaangal ngaal.
13 Sabo fay kamɓe taadaaɓe ɓeen,
ɓe njokkataa Tawreeta. Ko ɓe njiɗiri
taadoɗon dey, wo faa ɓe mantoroo
ɗum.
14 Miin e hoore am kaa, taa mi man-
toroo faa'e sanaa leggal Joomiraaɗo
meeɗen Iisaa Almasiihu palaangal
ngaal. Wo saabe maggal mi maayanii
adunaaru, adunaaru du maayanii
kam.
15 Sabo taadaade naa rafi taadaade
fu, walaa nafaa. Ko jogii nafaa dey,
tagiteede tagu kesu.
16 Jokkuɓe laawol ngol fuu, wo
keɓu jam e hinney, hono no Is-
raa'iilankooɓe Laamɗo goongalaaɓe
ɓeen.
17 Joonin kaa, fay gooto taa tamp-
ina kam, sabo terɗe am ngaɗii
ɓatitanɗe saabe Iisaa.
18 Sakiraaɓe, wo hinney Joomi-
raaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu
wondu e mooɗon. Aamiina.

Ɓataaki Pool yaade to Efeesunkooɓe

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin
Pool, nulaaɗo Iisaa Almasiihu saabe
muuyɗe Laamɗo. Miɗo jowta seniiɓe
hoolniiɓe e ley kawtal muɓɓen e Iisaa
Almasiihu ɓeen.
2 Wo on keɓu moyyere e jam to
Laamɗo Baaba meeɗen e Joomiraaɗo
men Iisaa Almasiihu.

No Laamɗo hokkirta yimɓe moyyere saabe Almasiihu

3 Jettooje ngoodanii Laamɗo Baaba
Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu!
O waɗanii en barkeeji ɗi Ruuhu
hokkata ɗiin fuu to dow kammu
saabe kawtal men e Almasiihu.
4 Sabo fadde adunaaru ndu e
joyyineede, Laamɗo suɓake en saabe
Almasiihu, faa laatoɗen seniiɓe ɓe
ngalaa feloore yeeso makko. Saabe
njinngu makko
5 o fodoranii en gilla arande
laatoɗen ɓiɓɓe makko saabe Iisaa
Almasiihu. Ɗum wo muuyo makko,
waɗude moyyere ndeen na weli mo,
6 faa o yettiree moyyere makko
mawnde nde walaa kaaddi! O hokkii
en moyyere ndeen saabe Ɓiyiiko ko-
rsuɗo oon.
7 E kawtal meeɗen e muuɗum
en ndimɗinaama saabe yiiyam
muuɗum, en njaafanaama lutti
meeɗen saabe keewal makko hinney.
8 Hinney oon o wayli e meeɗen, o
hokki en hakkilantaaku kiɓɓungu e
anndal kiɓɓungal,
9 o anndini en anniya makko
cuuɗinooɗo oon. Gilla arande o
anniyorii tabintinirde anniya oon e
Almasiihu saabe moyyere makko.
10 Anniya oon wo hawrundurde
huunde fuu e hawju Almasiihu,
wanaa ko woni dow kammu wanaa
ko woni e leydi. Laamɗo yottinan
ɗum si wakkati oon hiɓɓii.
11 E ley kawtal men e Almasiihu
du en cuɓaama faa laatoɗen ngeɗu
Laamɗo. Laamɗo tabintiniroowo hu-
unde fuu no muuyiri oon, fodake
ɗum.
12 Noon waɗata faa laatoɗen
sabaabu mawninoowo teddeengal
muuɗum, enen artuɓe yowude jikke
men e Almasiihu ɓeen.
13 Onon hawtuɓe e Almasiihu du,
on nanii konngol goongawol ngool,
ɗum woni Kabaaru Lobbo kisinɗo on
oon. Nde ngoondinnoɗon Almasi-
ihu ndeen, Laamɗo wattii e mooɗon
maande muuɗum nde hokkunoo on
Ruuhu Ceniiɗo mo aadaninoo on.
14 Ruuhu Ceniiɗo oon wo maande
laaɓinanoore en en keɓan moyyereeji
ɗi ndesanaɗen, faa wakkati mo
Laamɗo rimɗinta en, enen jeyaaɓe
muuɗum. Jettooje ngoodani Laamɗo
saabe teddeengal muuɗum!

Haala du'aare Pool

15 Saabe majjum, gilla nanumi
kabaaru goondinal mooɗon Joomi-
raaɗo meeɗen Iisaa, e no njiɗirɗon
seniiɓe ɓeen fuu,
16 mi selataa yettude Laamɗo
saabe mooɗon nde nyaagantoomi on
Laamɗo fuu.
17 Miɗo ŋaaroo Laamɗo Joomiraaɗo
meeɗen Iisaa Almasiihu, Baabiiwo
jom darja oon, hokka on Ruuhu
muuɗum Ceniiɗo. Miɗo ŋaaroo faa
Ruuhu oon waɗa on jom'en hakkillo,
ɓanginana on Laamɗo faa anndon
ɗum.
18 Miɗo ŋaaroo Laamɗo uddita
ɓerɗe mooɗon faa tannyoron cakitte
mooɗon ɗe o noddiri on ɗeen, paa-
mon no moyyereeji desanaaɗi seniiɓe
ɗiin keewiri e no teddiri,
19 paamon katin no baawɗe makko
mawɗe ɗe ngalaa kaaddi ɗeen ngorri
e meeɗen, enen goondinɓe. Baawɗe
keewɗe semmbe ɗeen
20 o hollii e ley Almasiihu nde o
iirtini ɗum e maayde de o joyyini ɗum
gere nyaamo makko dow kammu.
21 Toon o ɓurni ɗum laamu e
baawɗe e semmbe e kaanankaaku
fuu, kam e inde fuu baawɗe in-
ndeede, wanaa ley jamaanu o tan, wo
e jamaanu garoowo du.
22 Laamɗo wattii huunde fuu
ley baawɗe Almasiihu, waɗi mo
hooreejo kawrital goondinɓe, hokki
mo ɓurde huunde fuu.

23 Kawrital goondinɓe ngaal wo ɓanndu Almasiihu. Ngal hebbinaama mo, kanko kiɓɓindo huunde fuu kala no laatorii fuu.

2

No kisinirteɗen saabe hinney Laamɗo

1 Onon, on maaynooɓe saabe lutti mooɗon e hakkeeji mooɗon,
2 on jokkunooɓe laawol bonngol ngol adunaaru ndu jokki ngool, on ɗowtaninooɓe laamiiɗo baawɗe gonɗe dow mbeeyu* oon. Laamiiɗo oon wo Ibiliisa golloowo faa hannden ley yimɓe saliiɓe Laamɗo ɓeen.
3 En fuu e maɓɓe njeyanoɗen, e muuyɗe terɗe meeɗen ngonnoɗen. Eɗen njokkunoo muuyɗe meeɗen e miilooji meeɗen bondi. No ngorrunoɗen nii jaati, eɗen kaandunoo e jukkungo Laamɗo ngoon hono maɓɓe ni.
4 Ammaa Laamɗo wo keewɗo yurmeende. Saabe njinngu manngu ngu o yidi en nguun,
5 o iirtindinii en e Almasiihu, enen maaynooɓe saabe lutti meeɗen ɓeen. Goonga, saabe hinney Laamɗo oon kisiniraɗon.
6 E ley kawtal meeɗen e Iisaa Almasiihu, Laamɗo iirtindinii en e makko, joyyindinii en e makko dow kammu toon.
7 Hono nii o ɓanginirta no hinney makko ɓurdi huunde fuu mawnude. Jamaanuuji garooji ɗiin fuu nji'an moyyuki makko ki o waɗani en e Iisaa Almasiihu.
8 Goonga, wo hinney Laamɗo oon kisiniraɗon, e dow ko koolidon Almasiihu. Kisindam ɗam, wanaa e golle mooɗon haɓɓii, wo ɗam dokkal Laamɗo.
9 Ɗam wanaa njobdi golle neɗɗo taa fay gooto heɓa mantoraade ɗam.
10 Sabo Laamɗo wadi en ko ngonɗen joonin ɗuum: e ley kawtal meeɗen e Iisaa Almasiihu o tagiri en faa ngollen golleeji lobbi ɗi o segilanii en gilla arande.

No Almasiihu waɗiri en lenyol gootol

11 Ndelle miccitee ko ngonnoɗon arande, onon yuuruɓe e lenyi ɗi nganaa Alhuudiya'en. Mantortooɓe wo «taadiiɓe» ina kuyfina on, ina noddira on «yimɓe ɓe taadaaki» fay si taadagol maɓɓe ngool wo ko junngo ɓii-Aadama gollata e terɗe tan.
12 Miccitee, wakkati oon, on ngalaano Almasiihu, wo on jananɓe woɗɗiiɓe lenyol Israa'iila ngol Laamɗo suɓii ngool, on ngaldaano e amaanaaji ɗi Laamɗo aadorinoo e haala muuɗum ɗiin. On mbuurdiino e rafi jikke, on ngaldaano e Laamɗo ley adunaaru ndu.
13 De joonin kaa, e ley kawtal mooɗon e Iisaa Almasiihu, onon woɗɗunooɓe e Laamɗo arande ɓeen, on ɓattinaama saabe yiiyam makko.
14 Sabo kanko Almasiihu woni jam meeɗen ko o waɗi Alhuudiyankooɓe e lenyi goɗɗi fuu lenyol gootol ɗuum. Nde o hokkitinnoo hoore makko ndeen, o liɓi kokuwol paliingol hakkunde meeɗen ngool, ɗuum woni o ittii nganyaandi hakkunde lenyi ɗiin.
15 O ittii jamirooje e kaɗaaɗi Tawreeta Muusaa fuu faa o waɗa Alhuudiyankooɓe e lenyi goɗɗi laatoo lenyol gootol kesol e ley kawtal maɓɓe e makko. Nii o waɗiri jam oon.
16 E maayde makko dow leggal palaangal o ittiri nganyaandi ndiin, o hawrunduri lenyi ɗiin laatii ɓanndu wooturu, o rewrintini ɗi e Laamɗo.
17 O warii waajaade on jam, onon woɗɗunooɓe e Laamɗo ɓeen, o warii waajaade ɓadinooɓe ɓeen du jam.
18 Saabe ko Almasiihu waɗii ɗuum, en fuu keɓirten laawol yottaade Baabiiwo saabe en kawtii Ruuhu Ceniiɗo gooto.
19 Ndelle, on nganaa jananɓe katin, on nganaa weerɓe du. Ko ngonɗon dey, wo on wonduɓe e seniiɓe, wo on jeyaaɓe e suudu Laamɗo.
20 On mahaama e dow ko nulaaɓe e annabaaɓe nyiɓi, Iisaa Almasiihu

* **2:2** Mbeeyu wo ɓolum hakkunde kammu e leydi. Duule ina ngoni e mbeeyu.

e hoore muuɗum woni hayre arandeere nyimngo ngoon.
21 Saabe muuɗum, nyimngo ngoon
fuu nanngunduri, faa ngo toowa ngo
laatoo suudu Joomiraaɗo seniindu.
22 Ley kawtal mooɗon e makko on
mahidaama faa laatiɗon suudu to Ruuhu Laamɗo jooɗii.

3

No Pool halfiniraa golle to yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe

1 Saabe majjum miɗo hofanoo
Laamɗo, miin Pool uddaaɗo e kasu
saabe Iisaa Almasiihu mo ngollanammi hakkunde mooɗon, onon
yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe.
2 Tannyoral on nanii Laamɗo
halfinii kam golle e ley moyyere
muuɗum faa nafa on.
3 Sabo o ɓanginanii kam sirri
makko. Mi winndanii on haala
majjum no raɓɓiɗiri.
4 Si on njanngii ɗum on paaman
no potumi anndirde sirri dow haala
Almasiihu oon.
5 Sirri oon faaminaaka ɓiɓɓe-
Aadama ley jamaanuuji paltiiɗi ɗiin,
de joonin kaa Laamɗo ɓanginirii mo
Ruuhu Ceniiɗo faa nulaaɓe muuɗum
e annabaaɓe muuɗum seniiɓe fuu
paami mo.
6 Inan no sirri oon worri: saabe
Kabaaru Lobbo oon, yimɓe ɓe
nganaa Alhuudiyankooɓe ɓeen keɓii
ngeɗu e moyyereeji desaaɗi ɗiin
no Alhuudiyankooɓe ɓeen keɓiri
ni. Katin du ɓe kawtii e muɓɓen
ɓanndu wooturu, ɓe kawtii e muɓɓen
amaana mo Laamɗo waɗi saabe
kawtal maɓɓe e Iisaa Almasiihu.
7 Wo Kabaaru Lobbo oon laatiimi
golloowo muuɗum saabe moyyere
nde Laamɗo hokki kam. Laamɗo golliri moyyere ndeen ley am e baawɗe
muuɗum.
8 Miin ɓurɗo seniiɓe ɓeen fuu
famɗude oon, mi hokkaama moyyere
faa mi waajoo yimɓe ɓe nganaa
Alhuudiyankooɓe barkeeji gondi e
Almasiihu ɗi ngalaa haddu ɗiin.
9 Mi hokkaama du faaminde yimɓe
fuu no Laamɗo tabintinirta fodoore
muuɗum. Laamɗo taguɗo huunde
fuu oon suuɗunoo fodoore ndeen
gilla jamaanuuji ɓooyuɗi.
10 Noon waɗata de laamu e baawɗe
gonɗe ley kammu ɗe nji'ataake ɗeen
fuu paama no anndal Laamɗo yaajiri
e huunde fuu, paamira ɗum saabe
kawrital goondinɓe ngaal.
11 Ɗum fuu wo saabe anniya ɓooyɗo
mo Laamɗo tabintiniri e Joomiraaɗo
meeɗen Iisaa Almasiihu.
12 Saabe en ngoondinii Almasiihu,
en kawtii e muuɗum, eɗen mbaawi
ɓadoraade Laamɗo e hoolaare, eɗen
anndi o jaɓanan en.
13 Ɗum waɗi de miɗo ŋaaroo on
taa tayon jikke mooɗon saabe torraaji kewtotooɗi kam. Miɗo yardii ɗi
saabe mooɗon, kanji ngoni teddeengal mooɗon.

Du'aare faa yimɓe annda njinngu Almasiihu

14 Saabe ɗuum fuu, miɗo hofanoo
Baabiiwo.
15 Lenyi gondi dow kammu e gondi
e leydi fuu yuurii e makko, kanko
woni baaba majji ɗi fuu.
16 Miɗo ŋaaroo mo kanko jom
teddeengal manngal oon o semmbindina ɓerɗe mooɗon saabe Ruuhu
makko Ceniiɗo.
17 Miɗo ŋaaroo Almasiihu wona
e ley ɓerɗe mooɗon saabe ko
ngoondinɗon ɗum. Miɗo ŋaaroo mo
katin o darna on e ley njinngu, o
tabintina on ley maggu.
18 Faa paamon, onon e seniiɓe ɓeen
fuu, njuuteefi e njaajeefi e tooweefi e
luggeefi njinngu Almasiihu paltiingu
haddi,
19 de anndon ɗum faa keewon
kiɓɓal Laamɗo.
20 Teddeengal woodan Laamɗo gollirɗo ley meeɗen baawɗe mawɗe oon,
baawɗo gollude ko ɓuri du'aawuuji
men e miilooji men faa waawaa fonndeede!
21 Wo teddeengal woodan mo ley
kawrital goondinɓe, e saabe Iisaa Almasiihu ley jamaanuuji ɗiin fuu faa
abada abadin! Aamiina.

4

No goondinɓe Iisaa ɓeen laatorii ɓanndu wooturu

1 Miin uddaaɗo ley kasu saabe
gollande Joomiraaɗo oon, miɗo
ŋaaroo on sanne: mbuuron nguurn-
dam njaadoojam e noddaango ngo
Laamɗo noddi on to muuɗum ngoon,
2 tawdeɗon e leeyinkinaare e heese
e munyal. Munyunduron e ley njin-
ngu.
3 Tinnee keddoɗon e ngootum-
baaku yuurungu e Ruuhu Ceniiɗo.
Ngaɗon ɗum fuu e ley jam
kaɓɓundurɗo on.
4 Wo on ɓanndu wooturu, oɗon
njogii Ruuhu gooto. Jikke dow cakitte
mo Laamɗo noddiri on oon du wo
gooto.
5 Katin Joomiraaɗo gooto woodi,
goondinal gootal woodi, lootagal
batisima gootal woodi,
6 kam e Laamɗo gooto, Baaba
yimɓe fuu. Wo gondo dow maɓɓe
fuu, golloowo ley maɓɓe fuu, gondo
e maɓɓe fuu.
7 Mono e meeɗen fuu heɓii moyyere
Laamɗo ko foti e no Almasiihu
hokkiri ɗum.
8 Sabo wo hono noon winndiraa:
«O yeeŋii dow, o hooyi honaaɓe
heewɓe,
o hokki yimɓe dokke.»*
9 Ɗume woni maanaa «o yeeŋii»?
Iɗum holla o artakeno o jippii e
nokkuuje ɓurɗe fuu leeyude e leydi.
10 Jippinoodo oon, kam e hoore
muuɗum woni yeeŋuɗo faa tiimi
kammuuli ɗiin fuu, faa o heewa
adunaaru ndu fuu.
11 Wo kanko waɗi dokke ɗeen: o waɗi
woɓɓe nulaaɓe, woɓɓe annabaaɓe,
woɓɓe waajotooɓe, woɓɓe durooɓe
yimɓe, kam e jannginooɓe.
12 Ko o waɗiri noon, wo faa o segi-
lanoo seniiɓe ɓeen faa ngolla ko njeyi
gollude, faa semmbinɗina kawrital
goondinɓe laatiingal ɓanndu Almasi-
ihu ngaal,
13 de laatoɗen daande wootere
e ley goondinal meeɗen e an-
ndugol meeɗen Ɓii Laamɗo, laatoɗen
hiɓɓuɓe du, faa njottoɗen darnde
Almasiihu hiɓɓunde ndeen.
14 Ndelle, en laatataako sukaaɓe
hooyaaɓe hono no bempeyye e keni
kooyirta laana ni. Jannde yimɓe
yiɗuɓe yaarude woɓɓe ley majjere
hiilataa en katin.
15 Ko laatotoɗen dey, haalooɓe
goonga e ley njinngu. Noon waɗata
de mawnen e ley huunde fuu faro
Almasiihu, laatiiɗo hooreejo oon.
16 Kanko waddani ɓanndu nduun
fuu nanngundurde faa wooɗa saabe
jokkule ɗe ndu hokkaa ɗeen. Hono
noon, si tergal fuu gollii golle
muuɗum, ndeen ɓanndu nduun
mawnan, yaha yeeso ley njinngu.

*Haala neɗɗaaku kesu ley Almasi-
ihu*

17 Ndelle, ko jokkata ɗuum
mbi'ammi on: miɗo ŋaaroo on e ley
innde Joomiraaɗo, taa mbuurdon
katin hono no yimɓe ɓe anndaa
Laamɗo, sabo miilooji maɓɓe ɗiin wo
ɓoli.
18 Hakkillooji maɓɓe niɓɓii, ɓe
njeyaaka e nguurndam ɗam Laamɗo
hokkata saabe majjere maɓɓe e
yoorugol maɓɓe ɓerɗe.
19 Caggal ɓe cemtataa, ɓe ngaɗii ko'e
maɓɓe jaahili'en, ɓe celataa gollude
kulle nyiddiniiɗe.
20 De onon kaa, wanaa noon njann-
girɗon haala Almasiihu.
21 Tannyoral, on nanii kabaaru
makko, on njanngii goonga gondo e
makko oon.
22 Ndelle, ittee ko hiiɗɗi ko woni ley
moodon ɗuum, njoppee nguurndam
moodon arandejam ɗam muuyɗe ki-
ilooje ɗaam.
23 Accon yonkiiji mon e hakkillooji
mon keyɗintinee.
24 Njogitee neɗɗaaku kesu ngu
Laamɗo tagi dow tagaadi muuɗum.
Neɗɗaaku kesu nguun na golla ko
fonnditii e ko senii. Golleeji ɗiin e
goonga yuuri.
25 Ndelle, celon fewre, mono fuu
haalda e gondo muuɗum goonga,
sabo mono e meeɗen fuu ina jeydaa e

* **4:8** Jabuura 68.19.

goɗɗo no terɗe neɗɗo gooto njeydiraa ni.
26 Si on ɓernii fu, taa ngaɗee hakke. Taa janal naange tawdu on e tikkere.
27 Taa kokkon Ibiliisa laawol e ley mooɗon.
28 Wo gujjo selu wujjude, ko haani waɗude dey, gollira juuɗe muuɗum ko nafata, faa heɓa ko wallira nyakoraaɓe.
29 Taa konngol bonngol yaltu e kunnduɗe mooɗon. Ko kaanɗon waɗude tan wo haalude haalaaji nafooji baawɗi semmbinde ɓerɗe yimɓe fodde haajuuji, faa ɗi ngaddana hettindantooɓe on ɓeen moyyere.
30 Taa mettinanee Ruuhu Laamɗo Ceniiɗo, sabo Laamɗo waɗi maande Ruuhu oon e mooɗon saabe nyalaande nde Laamɗo rimɗinta on ndeen.
31 Ittee mettorgal fuu e ɓerɗe mooɗon, celon konnaagu e tikkere e duko e nyoore, kam e ko boni fuu.
32 Moyyunduree hakkunde mooɗon, njurmunduron, njaafunduron hono no Laamɗo yaaforii on saabe kawtal mooɗon e Almasiihu ni.

5

Haala wuurude e ley annoora

1 Ndelle, laatee nyemmbitooɓe Laamɗo. Wo on ɓiɓɓe makko ɓe o horsini.
2 Mbuurdon e yiɗundurde, no Almasiihu yiɗiri en de hokkitiri hoore muuɗum saabe meeɗen laatanii en kirsamaari, hono sadaka belɗo Laamɗo.
3 Saabe wo on seniiɓe Laamɗo, on kaanaa fay haalde haala huunde fuu ko wartata e fijirde e ko tuuni e eelgal.
4 Taa kaalee haalaaji bonɗi naa ɓoli naa nyiddiniiɗi, sabo hono majji kaanaa taweede e mooɗon. Ko kaanɗon waɗude dey, njetton Laamɗo.
5 Paamee ɗum ɗo faa wooɗa: pijoowo e nyiddiniiɗo e muuyoowo ko jeyaa, ɗum woni dewoowo tooruuji, ɓeen ngalaa ngeɗu e laamu Almasiihu e Laamɗo.
6 Taa fay gooto hiilira on haalaaji ɓoli, sabo hono majji caabotoo tikkere Laamɗo e dow saliiɓe ɗum ɓeen.
7 Ndelle, taa njokkunduree e maɓɓe.
8 Arande e nimre njeyanoɗon, de joonin kaa saabe kawtal mooɗon e Joomiraaɗo wo e annoora njeyaɗon. Ndelle mbuurdee no ɓiɓɓe annoora ni,
9 sabo annoora rimata mbooɗirka e fonnditaare e goonga fuu.
10 Piloɗon faamude ko welata Joomiraaɗo.
11 Taa kawtee e golleeji ɗi ngalaa nafaa golleteeɗi e ley nimre, de ko haani dey, cuurton ɗi.
12 Ko yimɓe ɓeen ngaɗata e cuncukka ɗuum, ina semtinii fay fillaade.
13 Ammaa huunde fuu ko suurtaa ley annoora oon ɓanginte no worri,
14 sabo huunde fuu ko ɓanginaa yaynan. Ɗum waɗi de na wi'ee:

«Aan ɗaaniiɗo, finu!
Umma e hakkunde maayɓe,
Ndeen annoora Almasiihu yaynante.»

15 Ndelle, ngaɗon hakkillo faa sanne no mbuurdoton, tawee wanaa no fuuyɓe ni, ammaa hono no jom'en hakkillo ni.
16 Wakkati laatiiɗo fuu, ngaɗon ko nafata, sabo jamaanu hannden o wo bonɗo.
17 Saabe ɗuum, taa laatee ɓe ngalaa hakkillo, ammaa piloɗon faamude ko woni muuyɗe Joomiraaɗo.
18 Taa njaree doro faa culoɗon, sabo ɗum wo rafi nanngitaare. Ko haani dey, keewee Ruuhu,
19 mbaajunduron jimi Jabuura e jettooje e jimi teddinooji Laamɗo. Njimanon Joomiraaɗo, njettiron mo ɓerɗe laaɓuɗe.
20 Njetton Laamɗo Baaba meeɗen wakkati fuu dow huunde fuu e ley innde Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.

Haala rewɓe e goriraaɓe muɓɓen

21 Mono e mooɗon fuu ɗowtanoo banndum saabe teddinde Almasiihu.
22 Onon rewɓe, ɗowtanoɗon goriraaɓe mooɗon hono no ɗowtorantoɗon Joomiraaɗo ni.

23 Sabo gorko woni hoore deekum
hono no Almasiihu laatorii hoore
kawrital goondinɓe ngaal. Kam woni
kisinoowo goondinɓe laatiiɓe ɓanndu
muuɗum ɓeen.
24 No kawrital goondinɓe ngaal
ɗowtoranii Almasiihu noon, nii du
debbo fuu haani ɗowtoranaade
gorum e huunde fuu.
25 Onon worɓe, njiɗiree deekiraaɓe
mooɗon no Almasiihu yiɗiri kawrital
goondinɓe ngaal de hokkitiri hoore
muuɗum saabe maggal
26 faa waɗi ngal ceniingal, gaɗa
o laaɓinirii ngal ndiyam e haala
makko.
27 O waɗi ɗum faa o darna kawrital
goondinɓe ngaal yeeso makko, ngal
yaynira darja, ngal laatoo ceniingal,
ngal walaa ko semtinii naa ko tuuni
naa nyoofi-nyoofi naa ko boni fuu.
28 Hono noon, ina tilsi e worɓe njiɗa
deekiraaɓe muɓɓen hono no njiɗiri
ɓalli muɓɓen ni. Neɗɗo fuu jiɗɗo
deekum, wo hoore muuɗum yiɗi.
29 Sabo fay gooto wanyaa ɓanndu
muuɗum. Ko waɗata dey, nyaamnan
ndu, hinnoo ndu hono no Almasiihu
hinnortoo kawrital goondinɓe ngaal
ni,
30 sabo wo en terɗe ɓanndu makko
nduun.
31 Binndi ɗiin mbi'ii: «Ɗum waɗi de
gorko yoppan inna muuɗum e bam-
mum, de nanngundura e deekum, ɓe
ɗiɗo fuu ɓe laatoo neɗɗo gooto.»*
32 Ɗum wo sirri lugguɗo. De miin,
miɗo holla on, sirri oon wo kaaloowo
no Almasiihu e kawrital goondinɓe
ngondiri.
33 No waawi laatoraade fuu, gorko
fuu yiɗira deekum no yiɗiri hoore
muuɗum ni. Debbo du teddina go-
rum.

6

Haala ɓiɓɓe e saaraaɓe

1 Onon ɓiɓɓe, ɗowtanoɗon saaraaɓe
mooɗon saabe Joomiraaɗo, sabo ɗum
woni ko dartii.
2 «Teddin inna maa e bammaa.»
Yamiroore nde woni arandeere nde
amaana haɓɓii e muuɗum.
3 Amaana o woni: «yalla aɗa heɓa
moyyere, balɗe maa du njuuta e leydi
ndi.»*
4 Onon saaraaɓe, taa ɓerninee ɓiɓɓe
mon, ammaa ndartinon ɓe, tindinon
ɓe, faa ɓe mawna dow laawol Joomi-
raaɗo.

Haala maccuɓe e joomiraaɓe

5 Onon maccuɓe, ɗowtanoɗon
joomiraaɓe mooɗon dow kulol e
diwngol tawee e ɓerɗe laaɓuɗe no
ɗowtorantoɗon Almasiihu ni.
6 Ɗowtanee ɓe tawee wanaa yeeso
maɓɓe tan, hono no filotooɓe we-
lude ɓiɓɓe-Aadama. Ko haani dey,
ɗowtanee ɓe no maccuɓe Almasiihu
ngaɗirta muuyɗe Laamɗo e ɓerɗe
laaɓuɗe ni.
7 Ngolliranee ɓe anniya lobbo hono
wo Joomiraaɗo ngollanton, wanaa
yimɓe.
8 Sabo oɗon anndi neɗɗo fuu
golluɗo ko wooɗi, si wo dimo naa
diimaajo, Joomiraaɗo yoɓan ɗum
haddi golle muuɗum.
9 Onon joomiraaɓe, ngorree hono
noon e maccuɓe mooɗon. Taa
kulɓinee ɓe. Anndon Joomii on, onon
e maɓɓe fuu, ina woni dow kammu,
de kam kaa ɓurdintaa yimɓe.

Haala kaɓitirɗe ɗe Laamɗo hokkata faa Ibiliisa jaaloree

10 Walaa ko heddii si wanaa wi-
ide on keewon semmbe e ley kaw-
tal mooɗon e Joomiraaɗo, tiigoɗon
baawɗe makko mawɗe ɗeen.
11 Kooyee kaɓitirɗe ɗe Laamɗo
hokki on ɗeen fuu, faa mbaawon
daraade de cakkoɗon dabareeji
Ibiliisa.
12 Sabo wanaa yimɓe kaɓeten, ko
kaɓeten dey, wo laamuuji e baawɗe e
hoorewaaku ley adunaaru niɓɓundu
ndu, kam e seyɗaani'en bonɓe wonɓe
hakkunde kammu e leydi ɓeen.
13 Saabe majjum, kooyee kaɓitirɗe
ɗe Laamɗo hokki on ɗeen fuu, faa
mbaawon dartaade nde nyalaande
bonnde ndeen wari, tawee caggal

* **5:31** Fuɗɗoode 2.24. * **6:3** Wurtagol 20.12, Fillitagol Tawreeta 5.16.

haɓo moodon ngoon on keddoto on dartiiɓe.
14 Ndelle, ndarodon wo on segiliiɓe. Goonga laatanoo on kaɓɓorgol, ɓornodon fonnditaare hono saaya ndeenaagu.
15 Segilanaade waajaade Kabaaru Lobbo gaddoowo jam oon laatanoo on padde.
16 Wakkati fuu wo goondinal laatanoo on wawaade nde mbaawdon jakkoraade kure kuɓɓooje de Bondo oon faddata on deen fuu.
17 Wo kisindam laatanoo on kufune njamndi. Nanngon kaafaahi Ruuhu Ceniido kiin, kanki woni konngol Laamdo.
18 Wakkati fuu ngadon du'aawuuji e nyaagundeeji e ballal Ruuhu Ceniido. Kakkilee taa on celu wadande seniiɓe ɓeen fuu du'aare.
19 Nyaaganodon kam miin du Laamdo hokka kam konngol, faa wakkati mo muɓɓitinmi hunnduko am fuu, mi haalira haala Kabaaru Lobbo cuudinoodo oon e cuusal.
20 Mido daranii Kabaaru Lobbo oon ley kasu e geyyelle. Nyaaganee kam faa mi waajoroo dum cuusal, no tilsirani kam ni.

Baynundural

21 Tikiku, sakiike men korsudo gollanoowo Joomiraado e hoolnaare oon, humpitan on dum fuu, faa onon du kumpitodon no ngorrumi e ko ngollammi.
22 Mi nelii mo e moodon faa paamon no min ngorri de o waaltina hakkillooji moodon du.
23 Sakiraaɓe, wo Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngadan on jam e njinngu ngondungu e goondinal.
24 Yiduɓe Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu njinngu ngu timmataa ɓeen fuu, wo hinney Laamdo wondu e muɓɓen.

Ɓataaki Pool yaade to Filipiyankooɓe

1 Miin Pool e Timote, maccuɓe
Iisaa Almasiihu, mbinndani ɓataaki
ki kawrital goondinɓe Almasiihu
gonngal ngalluure Filipi. Miɗen
njowta on, onon seniiɓe hawtuɓe
e Iisaa Almasiihu ɓeen, onon e
hooreeɓe e gollanooɓe kawrital ngaal
fuu.
2 Wo Laamɗo Baaba meeɗen e
Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu
kokku on moyyere e jam.

No Pool yettirta Laamɗo saabe Filipiyankooɓe

3 Miɗo yetta Laamɗo nde miccitiimi
on fuu.
4 Wakkati ndu'antoomi on fuu, wo
e seyo.
5 Sabo gilla nyannde ngoondindon
Kabaaru Lobbo haala Iisaa faa joonin
oɗon ndarodii e am.
6 Miɗo tannyori, Laamɗo puɗɗuɗo
gollal lobbal e mooɗon oon, jokkan
ɗum faa ɗum hiɓɓa nyalaande gartol
Iisaa Almasiihu.
7 Miɗo haani miilanaade on ɗum,
sabo hakkillo am ina woni e mooɗon.
E ley ko kaɓɓaami e ko ndaraniimi
tabintinde Kabaaru Lobbo o ɗuum,
on fuu on kawtu e am moyyere nde
Laamɗo hokkata kam ndeen.
8 Laamɗo ina seedii miɗo horsiniri
on fuu korsa Iisaa Almasiihu.
9 Inan ko nyaagantoomi on
Laamɗo: wo njinngu mooɗon
ɓeydoroo yeeso, wondude e anndal
e paamal,
10 faa mbaawon suɓaade ko ɓuri
fuu moyyude. Ndeen on laatoto
laaɓuɓe ɓe ngalaa feloore nyannde
nde Iisaa Almasiihu wartowi.
11 On laatoto du hebbinaaɓe
golleeji ponnditiiɗi yuuruɗi e Iisaa
Almasiihu, faa Laamɗo teddinee,
yettee.

No uddeede Pool ɓeydirani Kabaaru Lobbo yahude yeeso

12 Sakiraaɓe, ko njiɗumi anndon
dey, torra keɓuɗo kam oon waddanii
Kabaaru Lobbo oon yaarude yeeso.
13 Si goonga doomooɓe laamordu
ndu e heddiiɓe ɓeen fuu paamii wo
saabe Iisaa Almasiihu kaɓɓiraami.
14 Ko ɓuri heewude e sakiraaɓe
du, geyyelle am ɗe ɓeydanii ɗum'en
hoolaade Joomiraaɗo. Ɗum waɗi de
iɓe mbaajoroo konngol Laamɗo ngol
rafi kulol.
15 Goonga, woɓɓe ina mbaajoo
kabaaru Iisaa Almasiihu o saabe
kiram e kalala, ammaa woɓɓe na
ngoni e anniyaaji lobbi.
16 Ɓeen ngolliranta Almasiihu njin-
ngu, sabo iɓe anndi Laamɗo hokkii
kam daranaade Kabaaru Lobbo oon.
17 Ammaa ɓeya ɓeen mbaajorto
kabaaru Almasiihu faa nafa ɗum'en
kam'en tan. Anniyaaji maɓɓe
mbooɗaa. Ko ɓe miilotoo dey,
ɓeydande kam torra ley haɓɓeede
am.
18 Ɗum kaa bonnataa fay huunde!
Ko waawi laataade fuu, si Iisaa Al-
masiihu inndaama tan ina heya. Nde
laatii anniya bonɗo naa anniya lobbo
fuu, miɗo seyii.

Goonga, mi seyoto caggal muuɗum
du
19 sabo miɗo anndi ɗum fuu
ɗum sakitanto kam kisindam saabe
du'aawuuji mon e ballal Ruuhu Iisaa
Almasiihu.
20 Ko woni e hakkillo am e ko
keɗiimi sanne, wo mi hersataa e dow
fay huunde. Wooɗi du, mi hed-
dodoo e cuusal faa ko hewtii kam
fuu mawnina Almasiihu gilla joonin
faa abada, nde mbuurumi e nde
maayumi fuu.
21 Sabo miin e hoore am, Almasiihu
woni nguurndam am, maayde du wo
tino am.
22 Ammaa si miɗo heddii miɗo wu-
uri fu, ɗum waddanan kam gollude
gollal nafoowal. Ndelle mi anndaa ko
cuɓotoomi.
23 Hakkillo am feccake pecce
ɗiɗi: ko ɓurumi yiɗude, yahude mi
jooɗodowoo e Almasiihu. Ɗuum ɓuri
fuu woodde.
24 Ammaa mi heddoo miɗo wuuri
ɓuri nafude on, onon kaa.

25 Miɗo tannyori ɗum, miɗo anndi
mi heddoto e adunaaru mi wonda e
mooɗon on fuu, faa njaaron yeeso e
goonɗinal, de ceyoɗon ley maggal.
26 Ndeen gartol am hakkunde
mooɗon ɓeydanan on mantoraade
Iisaa Almasiihu saabe ko waɗani
kam.

Haala daranaade Kabaaru Lobbo

27 Ko laatii fuu, mbuuree nguurn-
dam kawroojam e Kabaaru Lobbo
haala Iisaa Almasiihu. Ndeen si mi
warii mi ndaarii on, naa si mi waraay
fu, mi nanan kabaaru mooɗon, mi
faaman oɗon keddii e anniya gooto,
oɗon ndarodii gootum e haɓɓaade e
goonɗinal Kabaaru Lobbo oon.
28 Ndeen du, tawan on accataa
wayɓe kulɓina on e dow fay huunde.
Ko tinnotoɗon ɗuum wo maande ɓe
kalkan, de onon kaa, kison. Ɗum fuu,
Laamɗo waɗata.
29 Laamɗo waɗanii on moyyere
saabe Almasiihu. Wanaa faa
ngoonɗinon mo tan nde waɗiraa, wo
faa torreɗon saabe makko du.
30 Sabo si goonga, en kawtu haɓo
ngo njiiɗon miɗo haɓee, e ngo nan-
oton miɗo haɓee faa hannden ngoon.

2

Haala leeyinkinaare Almasiihu e ted-deengal muuɗum

1 Wanaa Almasiihu na sellina
ɓerɗe mon naa? Wanaa njinngu
muuɗum na waaltina hakkillo mon
naa? Wanaa ko kawtuɗon e Ruuhu
Ceniiɗo, on keɓii korsa e yurmeende
naa?
2 Si wo noon fu, laatoɗon hakkillo
wooto, ngondon e njinngu ngootu
e ɓernde wootere e anniya gooto.
Ndeen on kiɓɓinan seyo am.
3 Taa ngolliree huunde fuu saabe
yidde hoorem naa saabe mawnitaare
ɓolde. Ngolliree leeyinkinaare, faa
mono fuu ndaarda hoore muuɗum
banndum ina ɓuri ɗum.
4 Taa fay gooto mooɗon ndaarta ko
nafata hoore muuɗum tan, ammaa
ndaarta nafaa woɓɓe du.
5 Ngorron hakkunde mooɗon hono
no Iisaa Almasiihu worrunoo:
6 Kanko, fay si taweede tagaadi
Laamɗo ina woni e makko,
o tiigaaki ɗum faa o heddoo fo-
tude e Laamɗo,
7 de o jippini hoore makko faa ley,
o hooyi tagaadi maccuɗo,
o laatii hono ɓii-Aadama.
O jogoraama wo o neɗɗo.
8 O leeyini hoore makko,
o ɗowtanii Laamɗo faa o maayi,
maayde dow leggal.
9 Ɗuum waɗi de Laamɗo toownii mo
sanne,
hokki mo innde ɓurnde inɗe fuu,
10 faa koppi fuu koforoo saabe innde
makko to tawaa fuu,
nde wo dow kammu, nde wo
dow leydi, nde wo ley leydi,
11 faa ɗemle fuu ceedoo, mbi'a
Iisaa Almasiihu woni Joomi-
raaɗo,
faa Laamɗo Baaba meeɗen teddi-
nee.

No goonɗinɓe njaynirta ley adunaaru

12 Saabe ɗuum, sakiraaɓe am
horsuɓe, tinnoɗon e gollande
Laamɗo saabe kisindam ɗam hokki
on ɗaam faa ɗam rima nafaa.
Ngaɗiron ɗum kulol e diwngol. Si
goonga, on ɗowtanake mo wakkati
mo ngondunoomi e mooɗon oon fuu.
Ko mboɗɗiimi on joonin du, sanaa
ɗowtanoɗon mo faa ɓura noon.
13 Sabo Laamɗo e hoore muuɗum
ina golla e mooɗon faa muuyon ko
weli ɗum, de ngollon muuyɗe ɗeen.
14 Ko ngolloton fuu, taa ŋurŋurton,
taa ndukidon,
15 faa laatoɗon laaɓuɓe ɓe ngalaa
feloore, laatoɗon ɓiɓɓe Laamɗo ɓe
ngalaa laru* hakkunde yimɓe han-
nden oonyiiɓe bonɓe ɓeen. Sanaa
njaynon hakkunde maɓɓe hono no
koode njaynirta ley aduna ni,
16 tawee oɗon tiigii konngol ngu-
urndam ngool faa wooɗi. Si on ngaɗii
noon fu, mi mantorto on nyannde
nde Almasiihu wartowi. Sabo hollan

* **2:15** Laru e sokottu fuu wo gootum. Wo nyakugol ley ko yi'etee e ko yi'ataake.

mi doggaay doggudu ɓoldu, mi tampaay ɓolum.
17 Ko ngollanton Laamɗo ko cakkoton ɗum yonkiiji mon ɗuum, na holla goondinal moodon. Fay si yonki am laatoto sadaka dufeteeɗo dow goondinal moodon ngaal, mi seyoto, mi weltodoto e moodon.
18 Onon du ceyoree hono noon, faa mbeltododen.

Haala gollidooɓe ɗiɗo hoolniiɓe

19 Si Joomiraaɗo meeɗen Iisaa jaɓii, mi nelan Timote to moodon ko ɓooyataa. Ndeen si mi humpitake kabaaruuji mon ɗiin fu, miin du, ɓernde am waaltoto.
20 Sabo kanko tan woni gonduɗo e am anniya gooto. Goonga, no ngorruɗon fuu ina woni e ɓernde makko.
21 Heddiiɓe ɓeen fuu wo hakkilanɓe haajuuji muɓɓen tan, wanaa ɗi Iisaa Almasiihu.
22 De Timote kaa, oɗon anndi no holliri neɗɗaaku muuɗum lobbu, sabo wallii kam e waajaade Kabaaru Lobbo hono no ɓiɗɗo wallirta bammum ni.
23 Kanko anniyiimi nelude wakkati mo paamumi no joonnde am laatortoo fuu.
24 Miɗo hoolii Joomiraaɗo du, miin e hoore am, mi waran to moodon ko ɓooyataa.

25 Hono noon mi yi'ii na tilsi mi nela e moodon sakiike men Epaforodit, gollidoowo e am oon. O wallii kam haɓande Kabaaru Lobbo oon. Kanko woni mo nelunoɗon faa walla kam e haaju am.
26 Imo yeewaa on fuu. Katin ko nanɗon o sellaano ɗuum, na metti ɓernde makko sanne.
27 Tannyoral, o nyawiino faa o nesi maayde. Ammaa Laamɗo yurmake mo, yurmake kam miin du, taa mi heɓa kaɓɓu-ko'u dow kaɓɓu-ko'u.
28 Ɗum wadi de kenyiimi law faa mi nela mo e moodon, faa si on nji'ii mo fu, ceyoɗon, miin du kaɓɓu-ko'u am ɓuytoo.
29 Ndelle, njaɓɓoree mo saabe Joomiraaɗo e seyo manngo. Teddinee yimɓe wa'uɓe noon fuu.
30 Sabo kanko o nesii maayde saabe golle Almasiihu. O farriti† yonki makko faa o waɗana kam ballal ngal ndonkunoɗon waɗande kam onon e ko'e moodon.

3

Haala anndude Iisaa Almasiihu

1 Ko heddii fu, sakiraaɓe am, ceyoree Joomiraaɗo. Fay si miɗo winndana on ko mbinndannoomi on arande, ɗum tampintaa kam, woodi, iɗum reena ɓerɗe moodon onon du.
2 Tinnoɗon e dawaadi – ɗum woni gollooɓe ko boni, doolɗooɓe taadagol ngol nafataa ɓeen!
3 Sabo wo enen ngoni taadiiɓe jaati ɓeen, eɗen teddinira Laamɗo e ballal Ruuhu muuɗum, eɗen mantoroo Iisaa Almasiihu, en njowaay jikke men dow golleeji ɓanndu.
4 Si goonga, miin kaa miɗo waawnoo yowude jikke am dow golleeji ɓanndu. Si goɗɗo miilii ina waawi yowude jikke muuɗum dow golleeji ɓanndum fu, miin ɓuri haandude e majjum.
5 Mi taadaama illa nde kiɓɓinnoomi nyalaaɗe jeetati. Wo mi Israa'iilanke ɓuuruɗo e suudu Benyamin. Wo mi Alhuudiyanke ɓii Alhuudiyanke. Ley Tawreeta Muusaa du, miɗo jeyaa e waalde Farisa'en.
6 Miɗo jinnganannoo Tawreeta oon sanne faa miɗo torrannoo kawrite goondinɓe Iisaa ɗeen. Fay gooto waawaano felude kam saabe fonnditanaade Tawreeta oon.
7 Ɗuum fuu miɗo ndaardannoo wo tino am. Ammaa joonin saabe Almasiihu mi tawii wo ɗum mursey.
8 Goonga, miɗo jogorii ɗum fuu wo mursey, sabo anndude Joomiraaɗo am Iisaa Almasiihu ɓuri kulle ɗeen fuu. Wo saabe makko njardoriimi mursude ko njogiimi. Miɗo jogorii huunde fuu wo tuundi faa mi heɓa Almasiihu,
9 mi jeyee e muuɗum. Mi walaa fonnditaare nde mbaawumi heɓude

† **2:30** Farritaade wo rafi reenude yonki muuɗum.

e jokkugol am Tawreeta oon. Mi heɓii fonnditaare saabe ko kooliimi Almasiihu. Kayre woni fonnditaare nde Laamɗo hokki goonɗinɓe mo ɓeen.
10 Miɗo muuyi anndude Almasiihu e wondude e baawɗe iirtagol muuɗum, mi hawta e muuɗum torra, mi laatoo hono muuɗum ley maayde mum.
11 Hono nii, mi heɓan ummintineede hakkunde maayɓe nyannde darngal.

12 Mi wi'aay mi heɓii ɗum gilla joonin naa mi kiɓɓuɗo, ammaa miɗo wondi e doggudu hono no daɗundurteeɗo ni, faa mi nannga ɗum. Sabo miin e hoore am, Iisaa Almasiihu artii, nanngi kam.
13 Goonga sakiraaɓe, mi wi'aay mi heɓii ɗum. Kaa miɗo waɗa huunde wootere: miɗo yeggita ko faltii, miɗo fooɗanoo ko warata.
14 Miɗo doggira to fonndetee, faa mi heɓa mbarjaari dow kammu ndi Laamɗo noddiri en to muuɗum saabe Iisaa Almasiihu.
15 Enen ɓennduɓe ley goonɗinal ɓeen fuu, miilorodɗen hono noon. Si tawii miilooji mon potaay e dow goɗɗum katin du, Laamɗo ɓanginanan on ɗum.
16 Ammaa e noon fu, ɗo kewtuɗen fuu, keddoɗen njokken laawol ngol njokkuɗen faa joonin ngool.

17 Sakiraaɓe, on fuu nyemmbitee kam. Taykoɗon worruɓe no njiiɗon miɗen ngorri ni.
18 Sabo heewɓe laatake wayɓe leggal Almasiihu palaangal. Mi haalanii on ɗum kile keewɗe, mi haaldanan on joonin du e bojji.
19 Kamɓe, cakitte maɓɓe wo halkere. Deedi maɓɓe ngoni alla'en maɓɓe. Iɓe mantoroo ko ɓe njeyi semtirde. Adunaaru tan ɓe kaɓanta.
20 De enen kaa, wo dow kammu njeyaɗen, eɗen keppi kisinoowo meeɗen yuuroowo toon. Oon woni Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
21 Kam waylitata ɓalli meeɗen lokkaaji ɗiin faa ɗi keɓa teddeengal hono ɓanndu makko nduun ni. Sabo imo jogii baawɗe faa o waɗa huunde fuu ɗowtanoo mo.

4

Haala seyoraade Joomiraaɗo

1 Ndelle sakiraaɓe am horsuɓe, hono noon tabitee ley kawtal mooɗon e Joomiraaɗo. On njeewnii kam sanne, on laatake seyo am e kufune am darja.
2 Miɗo waajoo Ewodi, kam e Sintis, ɓe laatoo daande wootere saabe Joomiraaɗo.
3 Aan Sisigi, gollidoowo e am koolniiɗo du, miɗo ŋaare mballaa rewɓe ɗiɗo ɓeen, sabo ɓe mballii kam haɓande Kabaaru Lobbo oon, kamɓe e Keleman e gollidooɓe am woɓɓe. Inɗe maɓɓe mbinndaama e dewtere nguurndam nduumiiɗam.
4 Ceyoree Joomiraaɗo wakkati fuu. Miɗo wi'a on katin, ceyee!
5 Yimɓe fuu nji'a heesindaare mooɗon. Joomiraaɗo ina ɓadii.
6 Taa fay huunde haɓɓa on ko'e, ammaa nyaagorodɗon Laamɗo haajuuji mooɗon fuu ley du'aare. Ngaɗiron ɗum e jettooje.
7 Ndeen Laamɗo hokkan on jam faa ɓura huunde fuu ko waawi miileede. Jam oon reenan ɓerɗe mon e hakkillooji mon e ley kawtal Iisaa Almasiihu.
8 Joonin kaa sakiraaɓe, miilooji mooɗon keddoo dow goonga, e ko teddi, e ko fonnditii, e ko senii, e ko foti yiɗeede, e ko leeɓi. Kakkilanee ko moyyi, e ko jeyi maneede fuu.
9 Ngolliree ko paaminmi on e ko keɓɗon e am, ko narruɗon kam e ko njiiruɗon kam. Ndeen Laamɗo gaddoowo jam tawdete e mooɗon.

No Pool yettiri Filipiyankooɓe dow dokkal muɓɓen

10 Miɗo seyorii Joomiraaɗo seyo manngo sabo joonin on keyɗintinii ballal mooɗon to am. Tannyoral, hakkillooji mon ina ngonnoo e am, de on keɓaay yottinde ballal ngaal.
11 Wanaa saabe won ko kaajaami waɗi de mbiimi noon. Sabo si

goonga, mi woowtinii hoore am
hennyitoraade no tawraami fuu.
12 Miɗo waawi wuurdude e ko
famɗi, miɗo waawi wuurdude e ko
ɗuuɗi. No tawraami e no ngorrumi
fuu, miɗo waawi yardaade ɗum. Mi
ekitake hennyitoraade haarannde e
yolbere, e keɓal e baasal.
13 Miɗo waawi fuu e ley kawtal
am e Iisaa Almasiihu kokkoowo kam
semmbe oon.
14 Ammaa e ɗum fuu, on ngaɗii ko
wooɗi ko mballuɗon kam e ley torra
am ɗuum.
15 Filipiyankooɓe, oɗon anndi
wakkati nde puɗɗumi waajaade on
Kabaaru Lobbo de ndillumi leydi
mon Makedoniya ndeen fu, kawrital
goonɗinɓe fay gootal wallunduraay e
am, si wanaa kawrital mooɗon ngaal.
16 Nde ngonnoomi Tesaloniiki
ndeen du, on neldii kam ko kaajaami,
wanaa nde wootere tan.
17 De wanaa dokkal pilotoomi.
Wo faa tino gollal mon lobbal ngaal
ɓeydoo pilotoomi.
18 Ko nelduɗon e junngo Epaforodit
ɗuum yottake faa wooɗi, humtii haa-
juuji am fuu. Mi heɓii faa heewi.
Dokkal mon ngal laatake urdi mbel-
ndi, hono sadaka belɗo jaɓaaɗo to
Laamɗo.
19 Laamɗo am jom goodal keewn-
gal oon humtiran haajuuji mon fuu
saabe Iisaa Almasiihu e teddeengal
muuɗum.
20 Teddeengal woodan Laamɗo
Baaba meeɗen faa abada abadin!
Aamiina.

Baynundural

21 Njowtanee kam seniiɓe hawtuɓe
e Iisaa Almasiihu fuu. Sakiraaɓe
wonduɓe e am ɓeen ina njowta on.
22 Seniiɓe fuu na njowta on. Ɓurɓe
jowtude on wo wonɓe ley galle
kaananke Roma mawɗo ɓeen.
23 Hinney Joomiraaɗo meeɗen Iisaa
Almasiihu wondu e mooɗon.

Ɓataaki Pool yaade to Koloosiyankooɓe

1 Ɓataaki ki to am yuuri miin Pool
nulaaɗo Iisaa Almasiihu e muuyɗe
Laamɗo, miin e sakiike meeɗen Tim-
ote.
2 Miɗen njowta on, onon seniiɓe
wonɓe Koloosi, sakiraaɓe hoolniiɓe
hawtuɓe e Almasiihu. Wo Laamɗo
Baaba meeɗen hokku on moyyere e
jam.

No Pool yettirta Laamɗo saabe Koloosiyankooɓe

3 Nde min nyaagantoo on Laamɗo,
Baaba Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Al-
masiihu fuu, min celataa yettude
ɗum.
4 Sabo min nanii kabaaru no
ngoonɗinirɗon Iisaa Almasiihu e no
njiɗirɗon seniiɓe fuu.
5 Oɗon ngorri noon saabe jikke
mooɗon celluɗo e ko Laamɗo resani
on dow kammu ɗuum. On keɓii jikke
oon nde nannoɗon konngol goonga
ndeen, ɗum woni Kabaaru Lobbo.
6 Kabaaru Lobbo oon yottake on
no yottorii adunaaru ndu fuu ni,
imo wa'i hono no lekki mawnoohi
ndimoohi ɓiɓɓe muuɗum ni. Hono
noon Kabaaru Lobbo oon worri
hakkunde mooɗon onon du, gilla
nyannde keɓɗon hettindaade haala
hinney Laamɗo oon de paamuɗon no
o wa'i jaati ni.
7 Ɗum woni ko Epafara gollidoowo
e amin korsuɗo oon waajii on.
Kanko woni gollanoowo Almasiihu
koolniiɗo hakkunde mooɗon.
8 O haalanii min du njinngu
mooɗon yuurungu e Ruuhu oon.
9 Saabe ɗuum, minen du, gilla min
nani ɗum, min celaay nyaaganaade
on Laamɗo. Miɗen ŋaaroo mo o heb-
bina on hakkilantaaku e paamal ngal
Ruuhu hokkata ngaal, faa paamon ko
woni muuyɗe makko faa wooɗa.
10 Hono noon, keɓon wuurude
nguurndam mbeloojam Joomiraaɗo
kawroojam e muuyɗe muuɗum e
dow huunde fuu, tabiton e gollal
lobbal fuu, ɓeydon anndude Laamɗo.
11 Miɗen nyaaganoo on Laamɗo
katin hokka on semmbe mawɗo
fodde baawɗe muuɗum teddude
ɗeen, faa tawreɗon tinnitaare e
munyal fuu.
12 Njettiree Baabiiwo oon seyo,
sabo o waɗii on fotuɓe heɓude ngeɗu
e moyyereeji desanaaɗi seniiɓe gonɗi
e annoora ɗiin.
13 O wurtinii en e baawɗe nimre, de
o nanni en e laamu Ɓiyiiko korsuɗo
14 dimɗinɗo en, jaafaniiɗo en lutti
meeɗen.

Haala teddeengal Almasiihu

15 Almasiihu oon woni tagaadi
Laamɗo mo yi'ataake oon.
Kanko woni afo ardiiɗo dow tagoore
ndeen fuu.
16 Sabo huunde fuu tagiraama saabe
makko,
ko woni dow kammu e ko woni e
leydi fuu,
ko yi'etee e ko yi'ataake,
bimmbeeje laamu naa kaanankaaku,
naa hoorewaaku naa baawɗe.
Saabe makko ɗum fuu ɗum tagi-
raa, kanko du, ɗum taganaa.
17 Imo woni gilla fay huunde walaa.
Huunde fuu na tiigunduri saabe
makko.
18 Kanko woni hoore kawrital
goonɗinɓe mo,
laatiingal ɓanndu makko ngaal.
Kanko woni fuɗɗoode,
kanko woni arandeejo e iirtiiɓe
hakkunde maayɓe,
faa o laatoo ardiiɗo e ley huunde
fuu.
19 Sabo Laamɗo muuyii ko woni e
muuɗum ɗuum fuu
wona e makko, kanko Almasi-
ihu,
20 de rewrintiniri huunde fuu e
muuɗum saabe Almasiihu,
waɗi jam saabe yiiyam makko
ndufaaɗam dow leggal palaan-
gal.
Ko woni dow kammu e ko woni dow
leydi fuu
rewrintinaama e makko.
21 Arande, on fuu on woɗɗinooɓe
Laamɗo, on laatakeno wayɓe ɗum

e ley miilooji moodon e golleeji moodon bondi.
22 Joonin kaa, o rewrintinii on e makko saabe maayde nde Ɓiyiiko laatiido ɓii-Aadama oon maayi ndeen. O wadii dum faa o darna on yeeso makko tawee on seniiɓe, on ngalaa laru*, on ngalaa feloore.
23 Ammaa sanaa keddodon e goondinal, laatodon dartiiɓe ɓe ndimmbataako. Taa mbosee jikke mo keɓudon wakkati mo nanudon Kabaaru Lobbo oon. Kabaaru Lobbo oon le, tagoore adunaaru ndu fuu waajaama o. Kanko ngollanammi, miin Pool.

No Pool durwirani kawrital goondinɓe Iisaa

24 Almasiihu yardake torraaji. Kawrital goondinɓe laatiingal ɓanndu muudum ngaal du tilay yardoo torraaji. Joonin, mido seyorii torraaji diin saabe moodon, sabo dum woni ngedu am to torraaji Almasiihu.
25 Mi laatake golloowo kawrital goondinɓe ngaal. Laamdo halfinii kam gollal ngaal saabe moodon, faa mi waajoo haala muudum faa hiɓɓa.
26 Haala kaan wo sirri cuudaninoodo jamaanuuji gilla arande, de joonin kaa Laamdo ɓanginanii seniiɓe muudum sirri oon.
27 Sabo Laamdo anniyake anndinde ɓe sirri muudum mo wadanta lenyi fuu, no sirri oon teddiri e no horsiri ni. Inan sirri oon: Almasiihu ina woni ley moodon, duum hokkata on tannyoral wonude ley darja Laamdo garoowo.
28 Wo kabaaru Almasiihu oon min mbaajotoo. Miden tindina yimɓe fuu, miden njannginira dum'en e hakkilantaaku fuu. Noon min ngadirta faa min njottina neddo fuu yeeso Laamdo, tawa wo kiɓɓudo e ley kawtal muudum e Almasiihu.
29 Saabe duum wadi de mido golla, mido durwa haddi baawde makko gonde e am cemmbinooje kam deen.

2

1 Mido yidi anndon haɓo naawngo ngo kaɓeteemi saabe moodon, onon e yimɓe wonɓe Lawdikiya e woɓɓe ɓe njiiraay kam gite muɓɓen ɓeen fuu.
2 Ɗum wo faa semmbina ɓerde mon, laatodon gooto saabe njinngu. Noon keɓirton baraaji hakkilantaaku kiɓɓungu, anndon sirri Laamdo oon. Ɗum woni Almasiihu
3 mo goodal Laamdo korsungal fuu suudii e muudum oon. Goodal ngaal wo hakkilantaaku e anndal.
4 Ko wadi mido haalana on duum dey, faa taa kiiliredon e haalaaji beldi.
5 Sabo fay si taweede mido woddiri on terde, hakkillo am kaa ina wondi e moodon, mido seyoroo gondal mon lobbal ngaal, mido seyoroo du no tinnoridon e goondinal moodon Almasiihu ngaal.

Haala jokkude Almasiihu

6 Joonin, ko njaɓudon Iisaa Almasiihu laatoo Joomiraado moodon duum, njokkee mo.
7 Tabiton e makko hono no dadi lekki ndarortoo ley leydi, ndarnon nguurndam moodon dow makko. Ɓeydon semmbe e ley goondinal hono no ekintiniradon. Njetton Laamdo sanne.
8 Tinnee taa fay gooto hiilira on haalaaji luggudi e haalaaji hiila ɓoli. Haalaaji diin yuurii e al'aadaaji ɓiɓɓe-Aadama e tindinooje adunaaru, de yuuraay e Almasiihu.
9 Sabo ko woni e Laamdo fuu ina tawaa e Almasiihu faa hiɓɓi, e ley ɓanndu muudum jaati.
10 Onon du, nguurndam moodon fuu hiɓɓii saabe kawtal moodon e Almasiihu. Kanko woni hooreejo laamu e baawde fuu.
11 E gondal makko on laatake taadiiɓe, de taadagol ngol wanaa hono ngol yimɓe ngadata ngool, wo dum taadagol yuurngol e Almasiihu. Taadagol ngool wo itteede e tomottaaku luttoowu.
12 E ley ko lootadon lootagal batisima duum, on uwidaama e makko, woodi du, on iirtodake e

* **1:22** Laru e sokottu fuu wo gootum. Wo nyakugol ley ko yi'etee e ko yi'ataake.

makko saabe on ngoondinii baawɗe
Laamɗo iirtinɗo mo oon.
13 On maaynooɓe saabe lutti
moodon e saabe on laataakino yimɓe
Laamɗo. Ammaa Laamɗo iirtindinii
on e Almasiihu,
yaafanake en lutti meeɗen fuu,
14 tosii ɗerewol kiite pelooje en ɗeen,
itti ngol,
tonti ngol dow leggal palaangal,
15 ɓortii laamuuji e baawɗe.
Nde o jaalorinoo ɗum'en e maayde
Almasiihu ndeen,
o hersinii ɗum'en yeeso yimɓe
fuu.
16 Ndelle, taa fay gooto felda on
dow ko nyaamoton e ko njaroton
naa saabe teddingol nyalaaɗe goddɗe e
darɗe lewru e nyalaaɗe powteteeɗe.
17 Ɗum fuu wo ɗum alhaali kol-
loowo ko warannoo tan, ammaa
goonga oon e Almasiihu woni.
18 Taa accon rewooɓe maleyka'en
wattinkintooɓe wo leeyinkiniiɓe pela
on. Yimɓe ɓeen ina kaɓɓii e ko
nji'i ley koydi, katin iɓe mawninkinii
e dow ɓolum saabe miilooji maɓɓe
adunankooji.
19 Ɓe celii haɓɓaade e Almasiihu
hooreejo oon. Oon hokkata ɓanndu
nduun fuu ko haajaa, senjira ndu
jokkule e ɗadi. Katin du saabe makko
ɓanndu nduun ina mawnira no
Laamɗo muuyiri.

Haala maaydude e Almasiihu e wuurdude e muuɗum

20 On maaydii e Almasiihu, on
mburtinaama e tindinooje adunaaru
ndu ɗeen. Ndelle, ɗume wadi de odon
mbuurda no jeyaaɓe e adunaaru ndu
ni? Ɗume wadi de odon njaɓa tindi-
neede:
21 «Taa hooyu ɗum, taa meeɗu ɗum,
taa meemu ɗum»?
22 Ɗum fuu ɗum nawtorteeɗum de
ɗum hantoo. Kulle ɗeen fuu wo ɗe
kaɗaaɗe dow ɓolum, wo ɗum waaju
yuuruɗo e yimɓe tan.
23 Si goonga, yimɓe ina miiloo
kaɗaaɗe ɗeen wo hakkilantaaku,
sabo ina wi'ee sanaa yimɓe ndewa
diina haddu baawɗe muɓɓen, sanaa
yimɓe leeyinkinoo, sanaa yimɓe torra
terɗe muɓɓen. Ammaa tawaama
kaɗaaɗe ɗeen fuu mballataa yimɓe
jaalaade muuyɗe terɗe.

3

1 Ndelle, ko iirtindinaɗon e Al-
masiihu ɗuum, pilee kulle gondɗe
dow kammu to Almasiihu joodii gere
nyaamo Laamɗo toon.
2 Ngattee hakkillooji moodon e
kulle gondɗe dow kammu, taa ngattee
ɗi e kulle gondɗe e leydi.
3 Sabo on maayii, nguurndam ɗam
keɓɗon joonin ɗaam ina suudidaa e
Almasiihu to Laamɗo.
4 Si Almasiihu laatiiɗo nguurndam
moodon oon ɓangii fu, onon du on
ɓangidan e muuɗum, on teddindinte
e muuɗum.

Haala tomottaaku kiinngu e kesu

5 Ndelle, mbaree kulle adunankooje
gondɗe e moodon ɗeen. Ɗuum woni
fijirde e ko soɓi e muuyɗe terɗe e
muuyooji bondi, kam e eelgal jawdi*,
sabo eelgal ngaal du wo rewude
tooruuji.
6 Saabe hakkeeji ɗiin tikkere
Laamɗo jippoto e dow saliiɓe
goondinde mo ɓeen.
7 Onon du, hono noon ngor-
runoɗon arande, hono noon mbuur-
dunoɗon e hakkeeji ɗiin.
8 De joonin kaa, njoppee kulle
ɗee ɗo fuu: tikkere e nyanngere e
nganyaandi. Taa mbonkoɗon, taa
kaalon haalaaji nyiddiniiɗi.
9 Taa fay gooto moodon fenana
banndum, sabo on ittii tomottaaku
moodon kiinngu e golle muuɗum fuu,
10 on naatii tomottaaku kesu.
Laamɗo taguɗo tomottaaku kesu
oon selataa heydintinde ngu faa ngu
nannda e muuɗum, faa anndon ɗum
faa wooɗa.
11 Ndelle joonin, walaa ko sen-
ndi hakkunde Alhuudiyanke e mo
wanaa, naa hakkunde taadiiɗo e
mo taadaaki, naa mo janngaay, naa
baanyaaru, naa diimaajo, naa dimo.

* **3:5** Maanaa eelgal ɗo wanaa ŋaaraade, wo muuyude naa suunaade ko jeyaa.

Sabo Almasiihu woni fuu, kam woni
e maɓɓe ɓe fuu.
12 Ndelle, saabe Laamɗo suɓake on,
waɗi on seniiɓe, horsinii on, kee-
won yurmeende e moyyuki, ngaɗon
leeyinkinaare e heese e munyal.
13 Munyunduree. Si yoga mooɗon
ina jogii ko felira banndum, njaafun-
duron. No Joomiraaɗo yaaforii on ni,
njaafunduron.
14 E ley ɗuum fuu, ɓerɗe mooɗon
keewa njinngu, sabo njinngu wo kam
haɓɓunduri huunde fuu faa wooɗi.
15 Accon jam Almasiihu oon
laamoo miilooji mooɗon, sabo
Laamɗo noddii on faa ngondon e jam
laatoɗon ɓanndu wooturu. Njetton
Laamɗo.
16 Accon konngol Almasiihu ngool
heewa e mooɗon. Mono e mooɗon
fuu janngina banndum, tindinira
ɗum e hakkilantaaku. Njimanee
Laamɗo e jettooje, njettiree mo
Jabuura e manooje, kam e jimi
teddinooji Laamɗo.
17 Ko ngaɗoton fuu, nde wo haala
nde wo golle, ngaɗiree ɗum fuu e ley
innde Joomiraaɗo meeɗen Iisaa, njet-
tiron Laamɗo Baaba meeɗen e innde
makko.

*No jokkuɓe Almasiihu njeyi wuur-
dude*

18 Onon rewɓe, ɗowtanoɗon gori-
raaɓe mooɗon hono no fotiri e Joomi-
raaɗo.
19 Onon worɓe, njiɗee deekiraaɓe
mooɗon, taa tinnanon ɓe.
20 Onon sukaaɓe, ɗowtanoɗon
saaraaɓe mooɗon e huunde fuu, sabo
ɗum woni ko welata Joomiraaɗo.
21 Onon saaraaɓe, taa tinnanee
sukaaɓe mooɗon de ɓerɗe muɓɓen
metta.
22 Onon maccuɓe, ɗowtanoɗon
joomiraaɓe mooɗon e huunde fuu,
tawee wanaa wakkati mo ɓe nji'ata
on tan hono filotooɓe weldude
e ɓiɓɓe-Aadama. Ko haani dey,
ɗowtoranee ɓe e ɓerɗe laaɓuɗe e ley
kulol Joomiraaɗo.
23 Huunde fuu ko ngolloton,
ngolliron ɗum ɓerɗe laaɓuɗe, sabo
wo Joomiraaɗo ngollanton, wanaa
yimɓe.
24 Anndon Joomiraaɗo barjoto on,
hokkan on moyyereeji desanaaɗi
yimɓe muuɗum. Sabo joomiiwo mo
ngollanton oon wo Almasiihu.
25 Gaɗoowo ko boni fuu heɓan
mbarjaari gollal muuɗum bonngal
ngaal, sabo Laamɗo ɓurdintaa yimɓe.

4

1 Joomiraaɓe, njogoree maccuɓe
mooɗon ɓeen jogaaɗe lobbe e dow
fonnditaare, anndon onon du oɗon
njogii joomiiwo dow kammu.
2 Ciinee e du'aare, tawee oɗon
kakkilana ɗum, oɗon njetta Laamɗo.
3 Ndu'anee min minen du, yalla
Laamɗo ina omtana min dammbugal
faa min mbaajoo konngol muuɗum
ngol, min keɓa saakude goonga
tedduɗo kaaloowo haala Almasiihu
oon. Saabe goonga oon jaati uddi-
raami joonin e ley kasu.
4 Ɲaaree Laamɗo mi waajoroo
goonga tedduɗo oon laaɓal no
haaniri.
5 Laatee hakkilante'en hakkunde
yimɓe ɓe ngoondinaay ɓeen. Wakkati
laatiiɗo fuu, tawdeɗon e seedaaku
lobbu.
6 Haala mooɗon ina haani laataade
haala mbelka ngaɗaaka lamɗam,
faa paamon no kaanɗon jaaboraade
mono fuu.

Baynundural

7 Tikiku humpitan on kabaaruuji
am ɗiin fuu. Wo o sakiike meeɗen
korsuɗo, gollidiiɗo am koolniiɗo e ley
golle Joomiraaɗo.
8 Ko waɗi de nelumi mo e mooɗon
wo faa paamon no min ngorri, faa o
waaltina hakkillooji mooɗon du.
9 O wardan e Onesim, jeyaaɗo e
mooɗon oon. Oon wo sakiike amin
korsuɗo koolniiɗo. Kamɓe ɗiɗo, ɓe
kumpitan on ko waɗi ga ɗuum fuu.
10 Aristarka uddidaaɗo e am oon
ina jowta on, kam e Marku sakiike
Barnabas mo mbi'unoomi si warii to
mooɗon njaɓɓoɗon ɗum oon.
11 Iisaa bi'eteeɗo Yustus oon du
ina jowta on. Kamɓe tan ngoni
Alhuudiyankooɓe gollidooɓe e am
kabaaru laamu Laamɗo oon. Ɓe
peewnii ɓernde am sanne.

12 Epafara, gollanoowo Iisaa Almasiihu oon, ina jowta on. Kanko du e mooɗon o jeyaa. Wakkati fuu imo tinnii e du'aare saabe mooɗon faa ndaroɗon, laatoɗon hiɓɓuɓe, faa tannyoron muuyɗe Laamɗo fuu, njokkon ɗe.
13 Miɗo seedanoo mo imo tampani on, onon e wonɓe Lawdikiya e wonɓe Hiyerapolis fuu.
14 Lukka dokotoro korsuɗo oon, kam e Demas ina njowta on.
15 Njowtee sakiraaɓe meeɗen wonɓe Lawdikiya ɓeen, njowtee Nimfa e kawrital goondinɓe kawroowal suudu muuɗum ngaal.
16 Nde njanngudon ɓataaki ki fuu ngaɗon faa kawrital goondinɓe Lawdikiya ngaal jannga ki. Onon du, njanngon ɓataaki ki goondinɓe wonɓe ley Lawdikiya tiigii kiin.
17 Mbi'ee Arkippa tinnoo e timminde gollal ngal Joomiraaɗo halfini ɗum ngaal.

18 Inan jowtaango am ngo mbinndirammi e junngo am: MIIN POOL. Taa njeggitee miɗo woni ley kasu e geyyelle.
Wo hinney Laamɗo wondu e mooɗon.

Ɓataaki Pool arandeehi yaade to Tesaloniyankooɓe

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin Pool, e Silas e Timote. Miɗen njowta kawrital goondinɓe gonngal Tesaloniiki kaɓɓiingal e Laamɗo Baaba meeɗen, e Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu. Moyyere e jam wondu e mooɗon.

Goondinal Tesaloniyankooɓe

2 Miɗen njetta Laamɗo wakkati fuu saabe mooɗon on fuu. Min celataa miccitaade on e ley du'aawuuji amin.
3 Miɗen miccoo on wakkati fuu yeeso Laamɗo Baaba meeɗen. Miɗen miccitoo golleeji ɗi ngollirɗon saabe goondinal, miɗen miccitoo tinnitaare mooɗon saabe njinngu, miɗen miccitoo munyal mooɗon saabe jikke mon e Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu.
4 Sakiraaɓe amin ɓe Laamɗo yiɗi, miɗen anndi Laamɗo suɓake on.
5 Sabo ko min mbaajii on Kabaaru Lobbo ɗuum laataaki haala ɓola tan. Kabaaru oon wardii to mooɗon e baawɗe e Ruuhu Ceniiɗo. O wardii e tannyoral kiɓɓungal wo ɗum goonga. Oɗon anndi du, sabo on seediiɓe no min ngorrunoo hakkunde mooɗon. Ɗum fuu wo saabe mooɗon.
6 On nyemmbitii min, on nyemmbitii Joomiraaɗo, sabo fay ko torraɗon torraaji mawɗi ɗuum, on njaɓɓake konngol Laamɗo. On njaɓɓorake ngol e seyo ngo Ruuhu Ceniiɗo hokkata.
7 Hono nii on kollii goondinɓe wonɓe ley leyɗe Makedoniya e Akaya fuu no kaani worrude.
8 Si goonga, on kumpitii konngol Joomiraaɗo ngool, on cankitii ngol, wanaa ley leyɗe Makedoniya e Akaya tan - goondinal mon Laamɗo nanaama e nokkuuje ɗeen fuu. Walaa ko min ɓeyda haala kabaaru mooɗon katin.
9 Sabo wo goondinɓe ɓeen jaati kumpitata min no njaɓɓoriɗon min arande, no njoppirɗon tooruuji de ngartuɗon to Laamɗo faa ngollanon Laamɗo buurɗo, goongaajo oon.
10 Oɗon keɗii Ɓiyum yuuroowo dow kammu. Oon woni Iisaa mo o ummintini hakkunde maayɓe, kisinoowo en e jukkungo waroowo oon.

2

No Pool golliri ley Tesaloniiki

1 Sakiraaɓe, oɗon anndi onon e ko'e mooɗon, ko min ngari to mooɗon ɗuum laataaki ɓolum.
2 Fadde amin warude to mooɗon, min torraama, min kuyfinaama ley ngalluure Filipi. Ammaa oɗon anndi du, Laamɗo meeɗen hokkii min cuusal min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oon semmbe, fay e ley haɓo manngo.
3 Sabo waaju amin yowaaki dow majjere naa dow anniya bondo, ɗum wanaa hiila du.
4 Ammaa Laamɗo yardake min faa halfini min Kabaaru Lobbo oon. Wo hono noon min mbaajortoo. Wanaa ko welata yimɓe min pilotoo. Ko welata Laamɗo kumpitiiɗo ɓerɗe amin oon min pilotoo.
5 Hono no anndirɗon ni, abada min mbaajoraaki haalaaji beldi, haalaaji amin du cuuɗaay eelgal*. Laamɗo na seedii.
6 Min pilaaki faa ɓiɓɓe-Aadama teddina min, wanaa onon, wanaa woɓɓe.
7 Si goonga, miɗen mbaawnoo hollude on manngu amin saabe wo min nulaaɓe Almasiihu, ammaa min ngaɗaay noon. Min ngaɗii heese hakkunde mooɗon. Min kinnorake on hono no inna hinnortoo ɓiɓɓe muuɗum ni.
8 Miɗen korsinnoo on sanne, wanaa Kabaaru Laamɗo Lobbo oon tan min njardii hokkude on. Miɗen njardii hokkude on fay yonkiiji amin du, sabo on laatake sakiraaɓe amin horsuɓe.
9 Sakiraaɓe, nde min mbaajotonoo on Kabaaru Lobbo haala Laamɗo oon

* **2:5** Maanaa eelgal ɗo wanaa ŋaaraade, wo muuyude naa suunaade ko jeyaa.

ndeen, oɗon miccoo min ngolliino sanne, faa min tampi. Min ngollii jemma e nyalooma fuu, taa min laatanoo fay gooto mooɗon donngal.
10 Oɗon ceedanii min, Laamɗo du ina seedanii min, no min ngorri hakkunde mooɗon, onon goondiinɓe. Miɗen cenii, miɗen ponnditii, min ngalaa feloore fuu.
11 Oɗon anndi no min ngorrunoo hakkunde mooɗon, min ngolliranii gooto mooɗon fuu hono no baaba golliranta ɓiɓɓe muuɗum ni.
12 Min mbaajake on, min cellinii ɓerɗe mon, min nyaagake on mbuuron nguurndam kawroojam e muuyɗe Laamɗo, nodduɗo on faa naaton laamu muuɗum e teddeengal muuɗum.
13 Katin won ko saabanii min yettude Laamɗo wakkati fuu: nde nannoɗon konngol Laamɗo ngool e kunnduɗe amin ndeen, on njaɓɓoraaki ngol wo ngol konngol ɓii-Aadama. Ammaa on njaɓɓorake ngol wo ngol konngol Laamɗo. Wo kam jaati. Ingol golla e ley mooɗon, onon goondiinɓe.
14 Sakiraaɓe, on laatake hono kawrite goondiinɓe Laamɗo gonɗe Yahuudiya kaɓɓiiɗe e Iisaa Almasihu. Goonga, on munyii torraaji hono ɗi maɓɓe. On njarii bone e yimɓe lenyol mooɗon hono no kamɓe du ɓe njardi bone to Alhuudiya'en ni.
15 Kam'en mbari Joomiraaɗo meeɗen Iisaa. Ɓe mbari annabaaɓe. Wooɗi, ɓe torrii min minen du. Iɓe ngolla ko welaa Laamɗo, wo ɓe wayɓe yimɓe fuu.
16 Iɓe tinnii e haɗude min waajaade lenyi goɗɗi faa kisa. Wo hono nii ɓe kebbinirta hakkeeji maɓɓe wakkati fuu. Ammaa joonin jukkungo Laamɗo hewtake ɓe.

No Pool muuyirnoo yeccoraade Tesaloniiki

17 De minen kaa, sakiraaɓe, min ceedii e mooɗon wakkati seeɗa. De fay si en njiidataa e gite, ɓerɗe men ina ngondi. Min tinnake sanne faa min nji'a on katin. Miɗen njeewaa on faa sanne.
18 Saabe majjum, min muuyiino warude to mooɗon. Miin Pool, mi filake kile keewɗe, ammaa Seyɗaani haɗii min.
19 Moy woni jikke amin e seyo amin e kufune amin darja mo min mantortoo yeeso Joomiraaɗo men Iisaa nde wartowi? Wo onon jaati!
20 Si goonga, onon ngoni teddeengal amin e seyo amin.

3

1 Ɗum waɗi nde min kunnginoo munyude ceedaagu meeɗen fu, min tawii heddaade ley ngalluure Ateena minen tan na samtani min.
2 Min nulii sakiike amin Timote gollidoowo e Laamɗo sankitinde Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oon. Min nulii mo faa o darna on e semmbe, o sellina ɓerɗe mon e ley goondinal mooɗon,
3 faa taa fay gooto mooɗon dimmboroo sikki-sakka saabe torraaji ɗiin. Sabo oɗon anndi en fodanaaɓe ɗi.
4 Si goonga, nde min ngondunoo e mooɗon ndeen, miɗen kaalanannoo on torraaji kewtooji en. Oɗon anndi wo noon ɗum laatorii du.
5 Ndelle, mi waawaay munyude katin. Ɗum waɗi de nelumi Timote faa mi faama yalla oɗon tinnii e goondinal ngaal. Mi yiɗaano tawee jarribotooɗo oon jarribake on, de golle amin laatoo ɓolum.
6 Ammaa joonin Timote yuurii to mooɗon, wartii to amin. O seynirii min kabaaru goondinal mon e njinngu mon. O haalanii min oɗon miccoroo min mbooɗirka wakkati fuu, oɗon njiɗi yi'ude min sanne, hono no minen du min njiɗiri yi'ude on ni.
7 Sakiraaɓe, ko tawdeɗon e goondinal ɗuum, waaltinii ɓerɗe amin e ley ɓillaare amin e ley torra amin.
8 Joonin min mbuurii katin sabo oɗon tabiti e Joomiraaɗo.
9 Min mbaawaa yettude Laamɗo saabe mooɗon faa heya. Miɗen mbeltoroo seyo saabe mooɗon yeeso makko.
10 Jemma e nyalooma miɗen nyaagoo Laamɗo e semmbe faa min nji'a

on katin, faa min kiɓɓina ko nyaki e goondinal mon.

No Pool du'aranii kawrital goondinɓe gonngal Tesaloniiki

11 Wo Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa omtan min laawol faa min ngara to moodon.
12 Joomiraado ɓeydu njinngu hakkunde moodon, hebbina ngu faa njidon yimɓe fuu, hono no minen du, min njidiri on ni.
13 O semmbindina on faa laatodon yimɓe ɓe ngalaa feloore, laatodon wonɓe ley senaare yeeso Laamdo Baaba meeden wakkati Joomiraado men Iisaa warti, kam e seniiɓe muudum fuu.

4

Haala nguurndam dam Laamdo yidi

1 Caggal duum, sakiraaɓe, min njannginii on no kaandon worrude faa wela Laamdo. Odon ngada dum du. Miden nyaagoo on saabe Joomiraado men Iisaa, tinnodon, ɓeydon semmbe.
2 Sabo odon anndi jamirooje de min kokki on yuurude e Joomiraado men Iisaa deen.
3 Laamdo na muuyi mbuurdon e senaare, mbodododon jeenu.
4 Imo muuyi mono e moodon fuu reena ɓanndu muudum, ekitoo reenirde ndu laaɓal e teddeengal,*
5 wanaa e muuyde terde hono no heeferɓe ɓe anndaa Laamdo ngadirta noon.
6 Fay gooto taa naata suudu banndum, taa wada dum ko boni. Sabo Joomiraado woni jomnitotoodo kulle deen fuu. Min kaalanii on dum, min cappanii on.
7 Laamdo noddiraay en faa tuunen, ammaa noddii en faa mbuurden senaare.
8 Ndelle, caliido ko haalaa joonin duum fuu, wanaa nedodo salanii. Wo Laamdo, kokkudo on Ruuhu muudum Ceniido oon, o salanii.
9 Walaa ko min mbinndana on dow njinngu hakkunde sakiraaɓe, sabo onon e ko'e moodon, Laamdo anndinii on no njidundurton.
10 Si goonga, odon ngadira noon e sakiraaɓe wonɓe ley leydi Makedoniya fuu. Ammaa sakiraaɓe, miden nyaagoo on, ɓeydiron dum yeeso.
11 Tinnodon ngondon e jam. Mono fuu hayba golle muudum tan, wuura e semmbe ɓanndu mum, hono no min tindinirnoo on ni.
12 Ndeen on ngorran yeeso yimɓe ɓe ngoondinaay ɓeen no haaniri, on tampinirtaa gododo fay huunde.

Haala gartol Joomiraado

13 Sakiraaɓe, min njidaa tawee on paamaay kabaaru maayɓe, min njidaa cunorodon hono no yimɓe ɓe ngalaa jikke ɓeen.
14 Sini en ngoondinii Iisaa maayii de iirtii fu, ndelle en ngoondinii Laamdo wartiran maayɓe goondinnooɓe ɓeen e makko.
15 Miden kaalana on ko Joomiraado wi'i: enen wuurɓe tawaaɓe e gartol Joomiraado ɓeen, en artataako maayɓe ɓeen yaareede to makko.
16 Sabo Joomiraado e hoore muudum yuuran dow kammu, jippoo. Wakkati oon yamiroore yeewnete, hooreejo maleyka'en yeewnoto, buututal Joomiraado fuufete. Ndeen maayɓe goondinnooɓe Almasiihu ɓeen artoto fuu ummitaade.
17 Caggal duum, enen wuurɓe heddinooɓe ɓeen, en fuu en yeentindinte e maɓɓe, njaarideden ley duule, faa kawren e Joomiraado ley mbeeyu.† Hono nii ngondirten e makko faa abada.
18 Ndelle, mbaaltunduree ɓerde mon e haalaaji di.

5

1 Sakiraaɓe, walaa ko min mbinndana on haala jamaanuuji e wakkatiiji gartol Joomiraado oon.

* **4:4** Woɓɓe ina paamira aayaare nde hono nii: Imo muuyi mono e moodon fuu jannga no wondirta e deekum, jogoroo dum laaɓal e teddeengal. † **4:17** Mbeeyu wo ɓolum hakkunde kammu e leydi. Duule ina ngoni e mbeeyu.

2 Sabo onon e ko'e mon, oɗon anndi
nyannde gartol Joomiraaɗo ndeen
wardan hono no gujjo wardata ley
jemma noon.
3 Wakkati nde yimɓe miilata jam
tan e ndeenaagu woodi, ndeen
halkere ukkotoo e muɓɓen, hono no
ŋatawere juhirta debereedu noon. Ɓe
mbaawaa daɗude halkere ndeen fey.
4 Ammaa sakiraaɓe, onon on
ngalaa ley nimre faa nyalaande
ndeen juha on hono no gujjo juhirta
ni.
5 On fuu wo on ɓiɓɓe annoora, wo
on yimɓe nyalooma. En njeyaaka e
jemma, en njeyaaka e nimre.
6 Ndelle taa ɗaanoɗen hono no
woɓɓe ni. Mbaalen hakkilde, nann-
gitoɗen.
7 Ɗaanotooɓe ɓeen, wo jemma
ɗaanotoo, sulotooɓe ɓeen du, wo
jemma culotoo.
8 Ammaa enen, wo en yimɓe
nyalooma. Ndelle nanngitoɗen.
Ɓornoɗen goondinal e njinngu,
laatanoo en saaya ndeenaagu. Jikke
heɓude kisindam du laatanoo en
kufune ndeenaagu.
9 Sabo Laamɗo fodanaaki en
jukkungo muuɗum. Ko o fodanii en
dey, keɓiren kisindam e Joomiraaɗo
men Iisaa Almasiihu.
10 O maayanii en faa mbuurden e
makko, nde wo en wuurɓe, e nde wo
en maayɓe.
11 Ndelle mbaaltunduree ɓerɗe
mon. Mono fuu walla banndum e
yaade yeeso, hono no ngaɗirton ni.

No kawrital goondinɓe haani worrude

12 Sakiraaɓe, miɗen nyaagoo
on, anndanon gollooɓe hakkunde
mooɗon ɓeen. Iɓe ɗowa on e ley innde
Joomiraaɗo, iɓe mbaajoo on.
13 Teddinon ɓe faa sanne, njiɗiron
ɓe saabe golle maɓɓe. Ngondon e jam
hakkunde mooɗon.
14 Miɗen nyaagoo on, sakiraaɓe,
cappanon jaayɓe, mbaaltinon ɓerɗe
hulɓe, mballon lokkaaɓe*, tawdeɗon
e munyal hakkunde yimɓe fuu.
15 Tinnoɗon taa fay gooto yomni-
too ko boni dow ko boni. Wakkati
fuu piloɗon waɗundurde ko woodi,
ngaɗanon yimɓe fuu hono noon.
16 Ceyoɗon wakkati fuu.
17 Taa celon waɗude du'aare.
18 Njetton Laamɗo no tawraɗon
fuu. Ɗum woni ko Laamɗo muuyani
on e kawtal mooɗon e Iisaa Almasi-
ihu.
19 Taa kaɗon Ruuhu Ceniiɗo gol-
lude hakkunde mooɗon,
20 taa koynon waaju annabaaɓe.
21 Ammaa taykoɗon huunde fuu,
nanngon ko woodi e muuɗum.
22 Mboɗɗoɗon ko boni fuu.

Baynundural

23 Wo Laamɗo jom jam oon e
hoore muuɗum senu on senaare
hiɓɓunde. O reena ɓerɗe mon e
yonkiiji mon e ɓalli mon fuu, faa
laatoɗon yimɓe ɓe ngalaa feloore
nyannde nde Joomiraaɗo meeɗen
Iisaa Almasiihu wartowi.
24 Noddudo on oon wo koolniiɗo, o
tabintinan ɗum du.
25 Sakiraaɓe, miɗen ŋaaroo on
du'aare.
26 Njottinon sakiraaɓe ɓeen fuu
jowtaali amin ceniiɗi.
27 Miɗo yamira on saabe Joomi-
raaɗo, njannganon sakiraaɓe ɓeen
fuu ɓataaki ki.
28 Hinney Joomiraaɗo meeɗen Iisaa
Almasiihu wondu e mooɗon.

* **5:14** Lokkaaɓe ɗo ina waawi hooyude tampuɓe ɓe ngalaa semmbe e ɓalli muɓɓen maa du ɓe ngalaa semmbe e goondinal.

Ɓataaki Pool ɗiɗaɓi yaade to Tesaloniyankooɓe

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin Pool, e Silas e Timote. Miɗen njowta kawrital goondinɓe gonngal Tesaloniiki, kaɓɓiingal e Laamɗo Baaba meeɗen e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
2 Wo on keɓu moyyere e jam to Laamɗo Baaba meeɗen e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.

No Laamɗo sarortoo yimɓe wakkati gartol Iisaa

3 Sakiraaɓe, tilay min njetta Laamɗo wakkati fuu saabe mooɗon. Iɗum haani, sabo goondinal mooɗon ina ɓeyda yahude yeeso. Katin du njinngu hakkunde mooɗon on fuu na ɓeydoroo yeeso.
4 Ɗum waɗi de miɗen mantoroo on to kawrite goondinɓe Laamɗo ɗeen. Miɗen mantoroo on saabe munyal mooɗon e goondinal mooɗon e ley torraaji e ɓillaaje jowiiɗe dow mooɗon ɗeen fuu.
5 Ɗum fuu na holla sariya Laamɗo na fonnditii. Laamɗo na waɗa on faa laatoɗon fotuɓe naatude laamu muuɗum. Wo saabe maggu de oɗon torree.
6 Sabo si goonga, Laamɗo waɗan ko fonnditii, yoɓiran torruɓe on ɓeen torra.
7 Ammaa onon torreteeɓe joonin ɓe, o hokkan on powtiri, onon e amin fuu. O waɗan ɗum si Joomiraaɗo men Iisaa gondo dow kammu oon wartii, ina wondi e maleyka'en jogiiɓe baawɗe muuɗum ɓeen.
8 O ɓangan ley yiite nyanngunge faa o jukkoo ɓe anndaa Laamɗo, ɓe njaɓaay jokkude Kabaaru Lobbo Joomiraaɗo men Iisaa ɓeen.
9 Jukkungo waroowo e maɓɓe ngoon wo halkere duumiinde. Ɓe mboɗɗinee Joomiraaɗo e baawɗe muuɗum mawɗe.
10 Ɗum warowan nyannde Joomiraaɗo wartowi faa teddinee hakkunde seniiɓe muuɗum. O laatoo kaayniiɗo hakkunde goondinɓe mo fuu. Onon du, oɗon njeyaa e maɓɓe, sabo on ngoondinii waaju mo min mbaajii on oon.
11 Saabe ɗuum, miɗen ndu'anoo on wakkati fuu. Miɗen ŋaaroo Laamɗo mo njokkuɗen waɗa on fotuɓe heɓude nguurndam ɗam noddiri on ɗaam. Miɗen ŋaaroo Laamɗo wallira on baawɗe muuɗum faa tabintina anniya mooɗon lobbo fuu e gollal yuurungal e goondinal mon fuu.
12 Hono nii, innde Joomiraaɗo men Iisaa teddinirtee e ley mooɗon, onon du teddiniredon saabe makko. Ɗum fuu laatoto saabe moyyere makko, kanko Laamɗo meeɗen e Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu.

2

Haala neɗɗo bondo e gartol Joomiraaɗo

1 Sakiraaɓe, miɗen njiɗi haalande on haala gartol Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu e hawrundureede meeɗen to muuɗum. Miɗen nyaagoo on:
2 taa accee hakkillooji mon njiiɓoo law saabe goɗɗo wi'ii nyannde gartol Joomiraaɗo ndeen yottake. Taa kulon fay si goɗɗo wi'i wo annabaaku haaldi ɗum, maa si goɗɗo waajake ɗum, maa wi'ii minen mbinndi ɗum e ɓataaki.
3 Taa fay gooto hiilda on fay huunde. Sabo nyannde ndeen warataa sanaa wakkati mo yimɓe heewɓe muurtanta Laamɗo oon yottoo tafon. Wakkati oon Neɗɗo Bondo podanaaɗo halkere oon ɓangan.
4 Wo o ganyo Laamɗo. O mawninan hoore makko e dow huunde fuu ko rewetee hono wo Laamɗo naa ko sujidantee, faa o jooɗowoo ley suudu Laamɗo. Noon o wiirata kanko e hoore makko wo o Laamɗo.
5 Nde ngondunoomi e mooɗon ndeen, miɗo haalanannoo on ɗum. Yalla on miccitaaki ɗum naa?
6 Oɗon anndi ko faddii Neɗɗo Bondo oon joonin, faa taa ɓanga illa wakkati muuɗum waraay.

7 Sabo gilla joonin baawɗe Bondo
cuuɗaaɗe ɗeen ina ngolla e adunaaru
ndu. Ammaa paddiiɗo ɗe oon ina ɗo
tafon. Si oon yuwii ɗo fu,
8 Neɗɗo Bondo oon ɓangan. Ndeen
Joomiraaɗo men Iisaa wardan mo
henndu hunnduko muuɗum, halkira
mo garol muuɗum ɗelkoowol.
9 Neɗɗo Bondo oon wardan e
baawɗe Seyɗaani, warda e semmbe
mawɗo e maandeeji e kaayeefiiji
fewreeji.
10 O golliran siyiiji bonanda fuu faa
o hiila halkooɓe ɓeen, sabo ɓe njaɓaay
yiɗude goonga de ɓe kisinee.
11 Saabe ɗuum, Laamɗo nuldan ɓe
majjere mawnde, faa ɓe ngoondina
fewre.
12 Noon waɗata de yimɓe ɓe
ngoondinaay goonga de ceyorii
oonyaare ɓeen fuu njukkee.

No goondinɓe teeŋuɓe njeyi worrude

13 Sakiraaɓe ɓe Laamɗo horsini, minen kaa, tilay min njetta Laamɗo
wakkati fuu saabe mooɗon, sabo
Laamɗo suɓake on gilla fuɗɗoode faa
hisina on. Ko o hisini on ɗuum,
Ruuhu Ceniiɗo waɗi on seniiɓe, on
ngoondini goonga oon.
14 Wo ley majjum Laamɗo noddi
on nde min mbaajinoo on Kabaaru
Lobbo oon. O noddii on faa keɓon
ngeɗu e darja Joomiraaɗo meeɗen
Iisaa Almasiihu.
15 Ndelle sakiraaɓe, tinnee, tabitee
e ko min anndini on ɗuum, nde wo e
haala amin nde wo e ɓataaki amin.
16 Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu, kam e Laamɗo Baaba
meeɗen njiɗi en, de cellini ɓerɗe men
faa abada, kokki en jikke lobbo saabe
moyyere muɓɓen.
17 Be cellina ɓerɗe mooɗon, ɓe
kokka on semmbe faa ngollon
golleeji lobbi, kaalon haalaaji lobbi
fuu.

3

No Pool muuyri waɗaneede du'aare

1 Sakiraaɓe, ko keddiimi wi'ude,
ndu'anoɗon min, yalla konngol
Joomiraaɗo ngool ina yaawa sankitaade, katin du ngol teddinee hono
no ngol teddiniraa to mooɗon ni.
2 Ndu'anoɗon min du min kisa e
yimɓe oonyiiɓe, bonɓe. Sabo wanaa
yimɓe fuu ngoni goondinɓe.
3 Ammaa Joomiraaɗo wo koolniiɗo,
o hokkan on semmbe, o reena on e
Bondo oon.
4 Joomiraaɗo hokkii min hoolaade
on, oɗon njokki jamirooje ɗe min
kokki on ɗeen, woodi du on keddoto
jokkude ɗe.
5 Joomiraaɗo meeɗen waɗa ɓerɗe
mon keewa njinngu Laamɗo, ɗe
keewa munyal hono no Almasiihu
heewiri munyal ni!

No tilsiri mono fuu golla

6 Sakiraaɓe, miɗen njamira on
e innde Joomiraaɗo meeɗen Iisaa
Almasiihu, mboɗɗoɗon sakiraaɓe
jaayɓe ɓe njokkaay waaju mo narrunoɗon min oon.
7 Onon e ko'e mon, oɗon anndi no
njeyɗon nyemmbitirde min. Nde min
ngondunoo e mooɗon ndeen, min
nganaa jaayɓe.
8 Walaa fuu mo min nyaami
nyaamdu muuɗum ɓolum. Jemma
e nyalooma fuu min ngollii faa min
tampi taa min laatanoo fay gooto
mon donngal.
9 Miɗen mbaawnoo nyaagaade on
nyaamdu. Ammaa min ngaɗaay
noon, faa min kolla on misaalu* de
nyemmbiton min.
10 Si goonga, fay nde min ngonnoo
to mooɗon ndeen, miɗen mbi'annoo
on ɗum ɗo: mo jaɓataa gollude, taa
nyaama.
11 Miɗen mbi'a noon sabo min
nanii woɓɓe mooɗon na njaasi, ngollataa fay huunde si wanaa naatude e
ko walanaa ɗum'en.
12 Miɗen njamira yimɓe ɓeen,
miɗen mbaajoo ɗum'en e innde
Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu,
ɓe ngollira deyyinaare, ɓe mbuura e
semmbe ɓalli maɓɓe.

* **3:9** Misaalu wo yeru maa nanndingol.

13 De onon kaa sakiraaɓe, taa tampee waɗude ko woodi.
14 Si won caliiɗo jokkude ko min kaali e ɓataaki ki ɗuum fu, ngattanee joomum hakkillo, mboɗɗoɗon ɗum, yalla na semta.
15 Ammaa, taa ndaardee joomum wo ganyo. De cappanee ɗum hono wo sakiike.

Baynundural

16 Joomiraaɗo jom jam oon hokka on jam wakkati fuu e ley huunde fuu. Joomiraaɗo wondu e mooɗon, on fuu.

17 Inan jowtaango am ngo mbinndirammi e junngo am: MIIN POOL. Ɗum woni maande ɓataaki am fuu. Wo nii mbinndirammi.
18 Hinney Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu wondu e mooɗon, on fuu.

Ɓataaki Pool arandeehi yaade to Timote

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin Pool. Mi laatake nulaaɗo Iisaa Almasiihu saabe yamiroore Laamɗo kisinoowo en e saabe Iisaa Almasiihu mo njowuɗen jikke dow muuɗum oon.
2 Miɗo winndane aan Timote, ɓiyam goongaajo e ley goonɗinal. Laamɗo Baabiiwo e Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu njurme, kokke moyyere e jam.

Haala jannginooɓe fewre

3 Timote, sey keddoɗaa wuro Efeesu hono no njamirmaami nde njahannoomi Makedoniya ndeen, faa kaɗaa woɓɓe jannginde ko hawtaay e waaju men.
4 Sanaa ɓe cela fillitaade taali e limtude inɗe maamiraaɓe ɗe kantataako. Kulle ɗeen na ngadda jeddi tan, wanaa anniyaaji Laamɗo. Wo ley goonɗinal anndirɗen anniyaaji ɗiin.
5 Ko waɗi mbi'umi njamiraa ɗum dey, wo faa njinngu laatoo - njinngu yuuroowu e ɓernde laaɓunde, nde feloore fuu walaa e muuɗum, kam e goonɗinal ngal waldaa e naafikaaku.
6 Woɓɓe njoppii ɗum fuu, mbosii, de njokki haalaaji ɓoli.
7 Iɓe njiɗi ndaardeede hono jannginooɓe Tawreeta Laamɗo, de ɓe paamataa ko ɓe kaalata, ɓe paamataa ko ɓe tilsinta.
8 Eɗen anndi jamirooje Tawreeta ɗeen na mboodi si ngolliraama no njeyi gollireede.
9 Paamen: jamirooje Laamɗo wanaa saabe fonnditiiɓe ngaɗiraa. Ɓe ɗe ngadiraa saabe muɓɓen dey, wo bonɓe e saliiɓe, yeddooɓe e luttuɓe. Ɓe ngaɗiraama saabe yawuɓe ko senii e yimɓe ɓe kulataa Laamɗo, saabe warooɓe saaraaɓe muɓɓen, e warooɓe woɓɓe
10 e jeenooɓe e luuɗunkooɓe e soodooɓe yimɓe de cootta ɗum'en e fenooɓe e hunotooɓe fewre. Jamirooje ɗeen ngaɗiraama saabe huunde fuu ko luttunduri e tindinooje celluɗe.
11 Tindinooje ɗeen ina kawra e Kabaaru Lobbo mo kalfinaami, ɓangindo teddeengal Laamɗo jom barkeeji oon.

No Pool yettiri Joomiraaɗo

12 Miɗo yetta Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu kokkuɗo kam semmbe faa mi gollana ɗum. Miɗo yetta ɗum ko hiisorii kam mi koolniiɗo, de watti kam e golle muuɗum.
13 Arande miɗo mbonkotonoo ɗum, miɗo torra yimɓe muuɗum, miɗo huyfina ɗum. Ammaa mi heɓii yurmeende, sabo wo majjere e rafi goonɗinal ngaɗirmi ɗum.
14 Moyyere Joomiraaɗo heewii kam sanne, hokki kam goonɗinal e njinngu taweteengu e Iisaa Almasiihu.
15 Inan haala koolniika ka yimɓe kaani yardaade e ɓerɗe muɓɓen fuu: Iisaa Almasiihu warii ley adunaaru ndu faa hisina luttuɓe, de miin woni ɓurɗo fuu bonde e ley maɓɓe.
16 Ammaa inan ko waɗi de Laamɗo yurmii kam, miin ɓurɗo bonde o: wo faa Iisaa Almasiihu holla kam munyal muuɗum kiɓɓungal, de ɗum laatoo maande faaminoore goonɗinooɓe mo de keɓa nguurndam nduumiiɗam.
17 Laamɗo duumiiɗo jamaanuuji fuu, mo waylitataako, mo yi'ataake
- Laamɗo gonɗo kam tan -
teddeengal e darja woodan mo
faa abada abadin! Aamiina.
18 Ɓiyam Timote, inan tindinoore nde kalfinammaami, fotunde e haalaaji annabaaku cappiiɗi ma arande ɗiin: tuugoɗaa ɗi faa kaɓaa hono no sordaasi cuusuɗo haɓirta ni.
19 Tiigoɗaa goonɗinal e ɓernde nde walaa feloore. Woɓɓe njoppii ɗum, de goonɗinal muɓɓen boni faa halki.
20 Himene e Alesandere ina njeyaa e maɓɓe. Mi wattii ɓe e junngo Seyɗaani faa ɓe paama ɓe kaanaa mbonkaade Laamɗo.

2

Haala du'aare

1 Ndelle, inan ko artotoomi waajaade goondinɓe: ɓe ŋaaroo Laamdo, ɓe ngadana yimɓe fuu du'aawuuji e nyaagundeeji e jettooje.
2 Ndu'anodon kaanankooɓe e dawrooɓe du, faa mbuurden jam e hakkillo fukkiingo, tawee e ley kulol Laamdo e needi ley huunde fuu.
3 Dum na woodi, ina weli Laamdo kisinoowo en,
4 jiddo yimɓe fuu kisa, keɓa anndude goonga.
5 Sabo Laamdo wo gooto. Curoowo hakkunde yimɓe e Laamdo du wo gooto, oon woni Iisaa Almasiihu neddo oon.
6 Kam hokkiti hoore muudum faa rimdina yimɓe fuu. Ley wakkati mo Laamdo darnunoo, dum laatake seedaaku kolloowu Laamdo na yidi yimɓe fuu kisa.
7 Wo saabe kabaaru o Laamdo wadiri kam baajotoodo e nulaado faa mi faamina yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe ɓeen goondinal e goonga. Goonga kaalammi, mi fenaay.
8 Ndelle, mido muuyi do worɓe kawriti faa ngada du'aare fuu, ɓantira juude muɓɓen ɓerde laaɓude, tawee tikkere e kalala fuu walaa.

No rewɓe kaaniri jokkirde Laamdo

9 Mido muuyi du, rewɓe nyaayira kaddule dagiide, tawee e needi e yaage. Taa ɓe cododoroo moorli e kaŋŋe naa kaaye dime, taa ɓe nyaayira kaddule tiidude coggu.
10 Ammaa ɓe nyaayira golleeji lobbi. Sabo dum woni ko hawrata e rewɓe wi'ooɓe ina kula Laamdo.
11 Debbo fuu nanngita hunnduko muudum, tawree dowtaare hiɓɓunde wakkati nde janngintee ndeen.
12 Mi jaɓanaay debbo janngina naa ardoo gorko. Ko tilsi e muudum dey, heddoo e deyyinaare.
13 Sabo Aadama artii Hawwaa tageede.
14 Katin du wanaa Aadama Ibiliisa hiili, wo debbo oon hiilaa de lutti yamiroore Laamdo.
15 De e dum fuu, debbo ina hisinee e ɓeyngu, si ina heddii e goondinal e njinngu e senaare e yaage.

3

No hooreeɓe kawrital goondinɓe kaani worrude

1 Haala kaan ina hoolnii: jidudo laataade ardiido kawrital goondinɓe fuu, joomum na muuyii gollal lobbal jaati.
2 Ndelle, ina tilsi ardiido oon laatoo neddo mo walaa feloore, jom deekiiwo gooto, nanngitiido, hakkilante, jom needi, jippinoowo weerɓe, baawdo jannginde.
3 Taa o laatoo jaroowo doro, naa kaɓeteedo. De o laatoo newiido, jom heese. O wanaa pilotoodo ceede.
4 O laatoo kawjiido koreeji makko faa woodi, ne'udo ɓiɓɓe makko faa ɓe dowtanii mo e ley teddeengal.
5 Sabo si neddo waawaay hawjaade koreeji muudum, noy hinnortoo kawrital goondinɓe Laamdo ngaal?
6 Haanaa du tuubudo keso laatoo ardiido, faa taa joomum mawnina hoore mum, de jukkoree no Ibiliisa jukkortee ni.*
7 Ina tilsi katin wonɓe yaasin ɓeen ceedanoo mo ko woodi, taa innde makko gaccee, de o saama ley tuugol† Ibiliisa.

No gollanooɓe kawrital goondinɓe kaani worrude

8 Gollanooɓe kawrital du, ina kaani taweede wo teddinteeɓe, ngalaa ɓerde didi, nganaa haajaaɓe doro, nyaamataa riba.
9 Ina haani ɓe kaybira goonga teddudo gondo e goondinal oon e ɓerde de ngalaa pelooje.
10 Aranel fuu, ɓe taykee yalla ɓe ngalaa feloore. Si tawii ɓe ngalaa feloore fu, ndeen iɓe mbaawi naatude e gollande kawrital.
11 Hono noon rewɓe du tawree teddeengal. Taa ɓe laatoo mbonkotooɓe

* **3:6** Woɓɓe ina paamira timmoode aayaare nde hono nii: faa taa joomum mawnina hoore mum, de Ibiliisa liɓa dum faa jukkee. † **3:7** Tuugolwo ko woɓɓe mbi'ata huuseeru maa bedorgal.

yimɓe, de ɓe laatoo nanngitiiɓe, hoolniiɓe e ley huunde fuu.
12 Gollanoowo kawrital taa dewla ko ɓuri debbo gooto. Ina haani tawee wo kawjiiɗo ɓiɓɓe muuɗum e wuro mum faa woodi.
13 Sabo si goonga, gollanɓe kawrital goondinɓe faa woodi ɓeen keɓan teddeengal, katin du keɓan hoolaare mawnde ley goondinal muɓɓen Iisaa Almasiihu.

Haala sirri diina meeɗen

14 Miɗo winndane haalaaji ɗi joonin, fay si miɗo yiɗi warude to maa ko ɓooyataa.
15 Ndeen si mi heɓaay warude law fu, a faaman no kaanɗen worrude e ley suudu Laamɗo, laatiindu kawrital goondinɓe Laamɗo buurɗo. Kawrital ngaal woni bimmbeere tiigiinde goonga, wo ngal joyyinirde goonga.
16 Sikke fuu walaa, sirri diina meeɗen oon ina luggi:
O ɓangii ley ɓanndu ɓii-Aadama,
o laamniraama ponnditiiɗo e baawɗe Ruuhu,
maleyka'en nji'ii mo,
o gooynaama ley lenyi,
o goondinaama ley adunaaru,
o yeentinaama, o naatowii teddeengal.

4

Haala jannde majjinoore

1 Ruuhu Ceniiɗo haalii faa laaɓi, wi'i ley cakitte jamaanuuji woɓɓe njoppan goondinal de ɗowtanoo ginnaaji majjinooji, e ko ginnaaji njannginta.
2 Wo fenooɓe cankitirta jannde nde e naafikaaku muɓɓen. Ɓerɗe muɓɓen njoornaama, ɗe mbaylitataako, ɗe maatataa pelooje.
3 Iɓe karmina dewle. Iɓe kaɗa yimɓe nyaamude kulle goɗɗe, tawee le, Laamɗo tagii kulle ɗeen faa goondinɓe anndubɓe goonga ɓeen nyaama ɗe, de njetta Laamɗo saabe majje.
4 Si goonga, ko Laamɗo tagi fuu na woodi. Walaa fuu ko haani yoppeede, si jaɓiraama e jettooje.
5 Sabo konngol Laamɗo e du'aare ina cena ɗum.

Haala laataade gollanoowo Iisaa lobbo

6 Si a tindinii sakiraaɓe men kulle ɗeen, wo a gollanoowo Iisaa Almasiihu lobbo, sabo a wallirii yonki maa e haalaaji goondinal e tindinooje lobbe ɗe njokkuɗaa faa woodi ɗeen.
7 Ammaa mboɗɗoɗaa haalaaji ɗi njaadaay e kulol Laamɗo, hono ɗi rewɓe nayeeɓe woɓɓe pillitotoo. Eltiraa hoore maa kulol Laamɗo.
8 Eltude ɓanndu muuɗum ina nafa e kulle goɗɗe, ammaa kulol Laamɗo ina nafa e huunde fuu, sabo ina wondi e aadi nguurndam joonin e ngaroojam ɗaam fuu.
9 Ɗum wo haala koolniika ka yimɓe kaani yardaade e ɓerɗe muɓɓen fuu.
10 Saabe majjum eɗen ngolla, eɗen ndurwa, sabo eɗen njowi jikke meeɗen dow Laamɗo buurɗo, kisinoowo yimɓe fuu sakko goondinɓe ɗum.
11 Njamiraa yimɓe haalaaji ɗi, njannginaa ɗi.
12 Taa fay gooto yawe saabe njokollaaku maa. Ammaa laatanoɗaa goondinɓe alhaali lobbo e ley haala maa e nguurndam maa, ley njinngu maa e goondinal maa, e ley laaɓal maa.
13 Fadde am warude, tinnoɗaa e janngande yimɓe Binndi ceniiɗi, mbaajoɗaa ɓe, paaminaa ɓe.
14 Taa yeeba dokkal yuurungal e Ruuhu Ceniiɗo ngal keɓirɗaa haalaaji annabaaku, nde mawɓe njownoo juuɗe muɓɓen dow maaɗa ndeen.
15 Tinnoɗaa e kulle ɗeen. Kokkaa hoore maa fuu e majje, faa yimɓe fuu nji'a no ɓeydortoɗaa yahude yeeso.
16 Kakkilanaa hoore maa, kakkilanaa jannde maa ndeen. Keddodoɗaa e majjum fuu. Sabo si a waɗii noon fu, a hisinan hoore maa, a hisinan hettindantooɓe ma ɓeen du.

5

Waajuuji Pool yaade to goondinɓe Iisaa

1 Taa pelaa gorko mawɗo e
semmbe, ammaa mbaajoroɗaa ɗum
yaage hono wo bammaa ni. Jokolɓe
du, mbaajoroɗaa ɗum'en hono wo
sakiraaɓe maa.
2 Mbaajoroɗaa rewɓe mawɓe hono
wo inniraaɓe maa. Surbaaɓe du,
mbaajoroɗaa ɗum'en hono wo saki-
raaɓe maa rewɓe, tawee e ɓernde
laaɓunde tal.
3 Teddinaa rewɓe ɓe goriraaɓe
muɓɓen maayi, ɓe ngalaa tiigotooɓe.
4 De si debbo mo gorum maayi ina
jogii ɓiɓɓe naa taaniraaɓe, ko ɓuri
fuu tilsude e ɓiɓɓe ɓeen, ɓe paaminee
no Laamɗo huldetee faa ɓe mbarji-
too saaraaɓe maɓɓe mbarjaari lob-
biri ndi mbarjinoo ɓe. Sabo ɗum
woni ko welata Laamɗo.
5 Debbo mo gorum maayi mo
walaa tiigotoodo ɗum mo waldaa e
fay gooto, halfinii hoore muuɗum
Laamɗo. Imo heddoo e du'aare
jemma e nyalooma, imo ŋaaroo
Laamɗo.
6 Ammaa debbo mo gorum maayi,
pilotoodo mbelirka adunaaru tan, wo
maayɗo fay si wuuri.
7 Njamiraa ɓe, ɓe njokka tindinooje
ɗe taa ɓe keɓa feloore.
8 Mo hinnaaki jeydaaɓe muuɗum,
sakko koreeji muuɗum, yeddii
ko goondini. Imo ɓuri fay mo
goondinaay oon bonde.
9 Mo kaanɗaa winndude innde
muuɗum e ley rewɓe ɓe goriraaɓe
muɓɓen maayi haanuɓe walleede,
sanaa tawa joomum ina ɓuri duuɓi
capanɗe jeegom, tawee du gorko
gooto dewlunoo ɗum.
10 O anndiree golleeji lobbi hono
ne'ude sukaaɓe, jippinde weerɓe,
lootude koyɗe seniiɓe, wallude
ɓilliiɓe, woodi du tinnaade e golleeji
lobbi fuu.
11 Ammaa haabuuɓe ɓe goriraaɓe
muɓɓen maayi ɓeen, taa winndu inɗe
muɓɓen. Sabo si muuyooji maɓɓe
ngartii e ɓaŋeede fu, ndeen kaa ɓe
accan haɓɓagol maɓɓe e Almasiihu.
12 Sariya Laamɗo doggan dow
maɓɓe, sabo ɓe mbonnii aadi maɓɓe
arandeeri ndiin.*
13 Katin du, iɓe mboowtina ko'e
maɓɓe jaayre. Iɓe naata suudu ndu
ɗo, ɓe mburtoo ɓe naata ndu to. De
wanaa ɗuum tan, ammaa ɓe laatoto
heewɓe haala du, haaltooɓe ko iid-
inta noppi. Iɓe kaala haalaaji ɗi
ngalanaa ɓe.
14 Ɗum waɗi de miɗo yiɗi haabuuɓe
rewɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi
ɓeen ɓaŋee, ndima, kayba cuuɗi
muɓɓen, taa ganyo oon heɓa laawol
no bonnira inɗe meeɗen.
15 Sabo fay joonin woɓɓe maɓɓe
mbosake, ina njokki Seyɗaani.
16 Debbo goondinɗo mo rewɓe
ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi ngoni
ley yimɓe muuɗum fu, sanaa walla
ɗum'en, taa donngal ngaal tampina
kawrital goondinɓe. Ndeen kawrital
ngaal ina waawi wallude rewɓe ɓe
goriraaɓe muɓɓen maayi ɓe ngalaa
tiigotooɓe ɓeen.
17 Mawɓe kawrital goondinɓe
dawrooɓe faa woodi ɓeen ina kaani
teddineede teddeengal manngal,
sakko tinniiɓe e waajaade e jan-
nginde ɓeen.
18 Sabo Binndi ɗiin mbi'ii: «Taa
haɓɓu hunnduko ngaari wakkati ndi
yaaɓata gawri faa sokkoo.»† Ɗi mbi'i
katin: «Golloowo ina haandi e njobdi
muuɗum.»‡
19 Taa njaɓaa mawɗo kawrital
goondinɓe felee si wanaa dow
seedaaku yimɓe ɗiɗo naa tato.
20 Pelaa waɗooɓe hakke yeeso
yimɓe fuu, faa laatanoo heddiiɓe
ɓeen kulol.
21 Miɗo gongine yeeso Laamɗo e
yeeso Iisaa Almasiihu e maleyka'en
ɓe o suɓii ɓeen, kaybaa jamirooje
ɗe, tawee a heedantaa fay gooto, a
ɓurdintaa yimɓe.
22 Taa karoɗaa yowude juuɗe maa
dow hoore fay gooto faa kalfinaa ɗum
golle kawrital, taa kawtiraa hono nii

* **5:12** Si debbo mo gorum maayi winndaama ley rewɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi fuu, hooyii aadi jokkan Iisaa tan, ɓaŋataake katin. † **5:18** Fillitagol Tawreeta 25.4. ‡ **5:18** Lukka 10.7.

e hakkeeji woɓɓe. Njogoroɗaa hoore maa laaɓal.
23 Taa yaru ndiyam ɓolam tan, ammaa njaraa cabijam seeɗa saabe reedu maa e nyawuuji ummotoodi e maaɗa wakkati fuu ɗiin.
24 Hakkeeji woɓɓe ina nji'ee faa laaɓi gilla caraaka. De hakkeeji woɓɓe kaa, nji'ataake si wanaa faa neeɓa.
25 Hono noon du, golleeji lobbi njirete faa laaɓa tal. Fay ɗi nji'ataake law ɗiin du mbaawaa heddaade e suuraare.

6

1 Goondinɓe wonɓe e maccungaaku fuu, ndaara joomiraaɓe muɓɓen wo fotuɓe e teddeengal kiɓɓungal, taa innde Laamɗo e tindinooje diina fuu mbonkee.
2 Jogiiɓe joomiiwo goondinɗo fuu, taa njawa mo saabe wo o sakiike. Ammaa ɓe ɓeyda ngollande mo e tinnaare, sabo keɓoowo nafaa oon wo goondinɗo, wo korsuɗo. Paaminaa kulle ɗeen, mbaajoɗaa ɗe.

Haala jannde fewreere e muuyugol jawdi

3 Si goddo ina waajoo ko hawraay e jannde men ndeen, de salii haala Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu celluka kawrooha e kulol Laamɗo fu,
4 oon wo mawninkiniiɗo mo anndaa fay huunde. Wo o cuunaaɗo kalala dow jannde diina, jiddo jeddi tan. Ɗuum fuu ina wadda haasidaaku* e kalala e mbonka e sikkitaare bonnde.
5 Iɗum wadda dukooji ɗi ngalaa keerol hakkunde yimɓe ɓe hakkillooji bondi. Yimɓe ɓeen ngaldaa e goonga. Iɓe cikka kulol Laamɗo ina hokka jawdi.
6 Goonga, kulol Laamɗo wo jawdi mawndi, si neddo hennyitorake ko jogii.
7 Goonga ni, fay huunde en ngardaay e adunaaru ndu. En mbaawaa dillidinde e fay huunde du.
8 Ndelle, si en keɓii nyaamdu e koltal tan, ɗum heyan en.
9 Ammaa yiɗuɓe jawdi sanne ɓeen jarribete. Ɓe caaman e ley tuugol, e ley muuyɗe keewɗe laaliiɗe majjinooje, joolooje yimɓe e ley halkere mawnde.
10 Sabo yidde jawdi woni ɗaɗol bonandaaji fuu. Ko woɓɓe pooɗanii jawdi ɗuum majjinii ɗum'en laawol goondinal, ngaddanii ko'e muɓɓen torraaji keewɗi.

Haala haybude ko yamiraa

11 Aan neddo Laamɗo kaa, doggu, mboddoɗaa kulle ɗeen. Piloɗaa fonnditaare e kulol Laamɗo e goondinal e njinngu e munyal e leeyinkinaare.
12 Ndurwaa ley durwo nafoowo, ndaraniingo goondinal ngoon. Tiigoɗaa nguurndam nduumiiɗam ɗam noddiraɗaa. Wo saabe majjam du ceedaniɗaa Almasiihu no woodiri yeeso yimɓe heewɓe.
13 Yeeso Laamɗo buurnoowo huunde fuu, e yeeso Iisaa Almasiihu ceediiɗo no woodiri yeeso Pontiyu Pilaatu oon, miɗo yamire:
14 tinnoɗaa e ko njamiraɗaa ɗuum tawa tuundi e feloore fuu walaa, faa nyannde nde Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu ɓangata.
15 O ɓangowan ley wakkati mo Laamɗo darni.
Oon woni Jom barke, kam tan laamu woodani.
Wo kaananke kaanankooɓe, Joomiraaɗo joomiraaɓe.
16 Kam tan woni keddotoodo,
gondo ley annoora mo fay gooto waawaa ɓadaade.
Neddo fay gooto yi'aay ɗum, waawaa yi'ude ɗum du.
Teddeengal e baawɗe duumiiɗe ngoodan mo. Aamiina.

Baynundural

17 Njamiraa joomiraaɓe jawdi e adunaaru ndu taa mawninkinoo, taa njowa jikke muɓɓen e jawdi ndi hoolnaaki. Ammaa ɓe njowa jikke maɓɓe

* **6:4** Maanaa haasidaaku ɗo wo nganyaandi yuurundi e yiɗande hoorem tan. Joomum yiɗaa goddo heɓa.

e Laamɓo kokkoowo en huunde fuu
faa heewa faa ceyoroɓen ɓum.
18 Sey ɓe ngolla ko woodi, ɓe keewa
golleeji lobbi no jawdi maɓɓe heewiri
noon. Ɓe laatoo moyyuɓe, yardiiɓe
wallirde woɓɓe e jawdi maɓɓe.
19 Noon ɓe ndesiranta ko'e maɓɓe
jawdi ko waroyta, faa ɓe keɓa ngu-
urndam goongalajam ɓaam.
20 Timote, tinnoɓaa e ko kalfinaɓaa
ɓuum. Mboɓɓoɓaa haalaaji ɓoli
luttudi kulol Laamɓo, kam e miilooji
bi'eteedi wo anndal de nganaa.
21 Woɓɓe na mbiitoo wo jom'en an-
ndal ngaal, faa njoppi goondinal.
Hinney Laamɓo wondu e mooɓon.

Ɓataaki Pool ɗiɗaɓi yaade to Timote

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin Pool. Mi laatake nulaaɗo Iisaa Almasiihu saabe muuyɗe Laamɗo faa mi faamina yimɓe amaana nguurndam ngonɗam e Iisaa Almasiihu.
2 Miɗo winndane aan Timote, ɓiyam mo korsinmi. Laamɗo Baabiiwo e Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu njurme, kokke moyyere e jam.

No Pool tindiniri Timote

3 Miɗo yetta Laamɗo mo ngollanammi oon. Miɗo gollirana mo ɓernde nde walaa feloore, hono no maamiraaɓe am ngaɗirnoo ni. Jemma e nyalooma fuu mi selataa miccitaade ma e ley du'aawuuji am,
4 sabo miɗo miccoo gonɗi maaɗa. Miɗo yiɗi yi'ude ma sanne faa seyo am heewa.
5 Miɗo miccoo goonɗinal maa laaɓungal ngal maammaa debbo Lowis e inna maa Enis njoginoo ngaal. Miɗo tannyori aan du aɗa jogii ngal.
6 Ɗum waɗi de miɗo miccintine: heyɗintin dokkal ngal Laamɗo hokki ma nde njowunoomi juuɗe am dow maaɗa ndeen.
7 Sabo Laamɗo hokkaay en Ruuhu faa kulen. Ammaa hokkii en Ruuhu faa keɓen semmbe e njinngu e nanngitaare.
8 Ndelle, taa cemtaa seedanaade Joomiraaɗo meeɗen, taa cemtiraa ko uddiraami ley kasu saabe muuɗum du. De kawtaa e am torraaji saabe Kabaaru Lobbo, fodde baawɗe ɗe Laamɗo hokkata.
9 Kam hisini en, noddi en faa laatoɗen yimɓe muuɗum seniiɓe. Wanaa saabe golle men o noddiri en, ammaa wo saabe anniya makko e hinney makko. O hokkirii en hinney oon e kawtal Iisaa Almasiihu gilla jamaanuuji puɗɗaay.
10 De joonin moyyere ndeen ɓanginiraama e garol kisinoowo en, Iisaa Almasiihu. Wo kam halki maayde, de yaynani en laawol nguurndam e duumagol ley Kabaaru Lobbo oon.
11 Wo saabe Kabaaru Lobbo oon Laamɗo waɗiri kam baajotoodo e nulaaɗo e jannginoowo.
12 Ɗuum waɗi de miɗo torree du. Ammaa mi semtaay, sabo miɗo anndi mo ngoonɗinmi oon. Miɗo tannyori du imo waawi reenude kam, ko kalfinmi mo hoore am ɗuum faa nyannde gartol makko.*
13 Kooyaa sifa mo narruɗaa kam oon, tiigoɗaa haalaaji celluɗi ɗiin. Njokkaa ɗum e ley goonɗinal e njinngu taweteengu e Iisaa Almasiihu.
14 Kabaaru korsuɗo mo kalfinaɗaa oon, ndeenaa ɗum e ballal Ruuhu Ceniiɗo.
15 Aɗa anndi Aasiyankooɓe fuu celii kam. Fijela e Hermoogena ina njeyaa e maɓɓe.
16 Joomiraaɗo hinnoo koreeji Onesifoora, sabo o feewnii ɓernde am kile keewɗe. O semtiraay kam du ko kaɓɓaami ɗuum.
17 Woodi nde o wonnoo Roma ndeen du, o filorake kam tinnaare faa o yiiti kam.
18 Joomiraaɗo yoɓu mo, yurmoo mo nyannde darngal. Woodi, ko o gollani kam ley ngalluure Efeesu ɗuum fuu, aɗa anndi ɗum sanne.

2

Haala gollanoowo Iisaa koolniiɗo

1 Ndelle aan ɓiyam, ɓeydu semmbe ley moyyere wonnde e Iisaa Almasiihu ndeen.
2 Ko kaalanmaami yeeso seedeeɓe heewɓe ɗuum, kalfinaa ɗum yimɓe hoolniiɓe waawɓe jannginde woɓɓe.
3 Kawtaa e am torra no sordaasi Iisaa Almasiihu lobbo ni.

* **1:12** Woɓɓe ina paamira timmoode aayaare nde hono nii: Miɗo tannyori du imo waawi reenude ko kalfinaami ɗuum faa nyannde gartol makko.

4 Sordaasi fay gooto haajuuji wuro
kaɓɓataa ɗum hoore, sabo ina filoo
waɗude ko welata mawɗo muuɗum.
5 Daɗundurteeɗo ley doggudu du
heɓataa kufune darja, sanaa doggira
no fotiri e ko yamiraa ɗuum.
6 Woodi, demoowo golluɗo faa
tampi, kam haani artaade heɓude
ngeɗu artiingu e tayri.
7 Miiloɗaa ko kaalanammaami
ɗuum, sabo Joomiraaɗo hokkete
hakkillo faa paamaa huunde fuu.
8 Miccita Iisaa Almasiihu ummintinaaɗo e maayde, yuuruɗo e yuwdi
Daawda. Ɗum woni Kabaaru Lobbo
mo mbaajotoomi.
9 Wo saabe kabaaru oon torriraami
faa kaɓɓaami hono wo mi janoowo.
Ammaa konngol Laamɗo ngool kaa
haɓɓaaka.
10 Ɗum waɗi de miɗo munya
huunde fuu saabe suɓaaɓe Laamɗo
ɓeen, faa kamɓe du ɓe keɓa kisindam
ngonɗam e Iisaa Almasiihu, ɓe kawta
e muuɗum teddeengal faa abada.
11 Inan haala koolniika:
Si en maaydii e makko,
en mbuurdan e makko.
12 Si eɗen munya torraaji,
en laamodoto e makko.
Si en mbi'ii en anndaa mo,
kanko du, o wi'an o anndaa en.
13 Si en nganaa hoolniiɓe,
kanko kaa o heddoto wo o koolniiɗo,
sabo o waawaa yeddude hoore
makko.

Haala golloowo mo Laamɗo yardii

14 Wo kujje ɗeen kaanɗaa miccintinde goonɗinɓe. Cappanaa ɓe
yeeso Laamɗo taa ɓe pooɗundura e
haalaaji ɗi nafataa fay huunde si
wanaa bonnande nanooɓe.
15 Tinnoɗaa, faa laatoɗaa yeeso
Laamɗo wo a jarraaɗo mo golle
muuɗum semtinaay ɗum, dartiiɗo e
anndinde konngol goonga.
16 Mboɗɗoɗaa haalaaji ɓoli luttuɗi
kulol Laamɗo, sabo iɗi ɓeydana
yimɓe woɗɗaade Laamɗo.
17 Haalaaji luttinooɓe yimɓe ɓeen
ina lanyira hono ɓuure lanyoore.
Himene e Filitus ina njeyaa e maɓɓe.
18 Ɓe mbosake goonga. Iɓe mbi'a
ummital faltake. Noon ɓe mbonnirta
goonɗinal woɓɓe.
19 Ammaa e ɗum fuu, joyyinirde
Laamɗo sellunde tabitii. Ina winndaa dow mayre: «Joomiraaɗo ina anndi yimɓe muuɗum.» Ina winndaa
katin: «Noddoowo innde Joomiraaɗo
fuu woɗɗoo ko boni.»
20 Woodi, ley suudu teddundu,
wanaa ginereeji kaŋŋe e cardi tan
ngoodi, moyyiniraaɗi leɗɗe e loope
du ina ngoodi. Goɗɗi ina ngolliree
golleeji teddudi, goɗɗi du ina ngolliree golleeji keɓaaɗi fuu.
21 Ndelle, si neɗɗo laaɓinii hoore
muuɗum e golleeji bonɗi ɗiin fuu, laatoto hono kaakol keertaangol, ceniingol nafoowol Joomum, cegilanaangol
faa golliree gollal lobbal fuu.
22 Doggu muuyɗe njokollaaku
bonɗe. Piloɗaa fonnditaare e
goonɗinal e njinngu e jam, aan e noddirooɓe Joomiraaɗo ɓerɗe laaɓuɗe
ɓeen fuu.
23 Mboɗɗoɗaa jeddi puuyɗi laaliiɗi.
Aɗa anndi wo luural tan ɗi ngaddata.
24 De maccuɗo Joomiraaɗo haanaa
dukideede, ammaa ko haani tawee
wo newaniiɗo yimɓe fuu, baawɗo
jannginde, jom munyal.
25 Sanaa o dartinira yeddooɓe mo
jam-jam, sabo hasii Laamɗo hokkan
ɓe no ɓe tuubira, de ɓe paama goonga.
26 Ndeen kaa ɓe keɓtan hakkillo, ɓe
kisa e tuugol Ibiliisa nannguɗo ɓe, ina
gollina ɓe muuyɗe mum oon.

3

Haala cakitte jamaanu

1 Faamu ɗum ɗo: ley balɗe cakito-
tooɗe wakkatiiji tiiɗuɗi ngaɗan.
2 Si goonga, yimɓe laatoto yiɗuɓe
ko'e muɓɓen, yiɗuɓe jawdi, manto-
tooɓe, mawninkiniiɓe, mbonkotooɓe
Laamɗo. Ɓe calanto saaraaɓe maɓɓe,
ɓe mbonnan moyyere, ɓe teddintaa
ko senii.
3 Ɓe laatoto yoorɓe ɓerɗe. Ɓe
njaafataako, ɓe mbonkoto yimɓe, ɓe
nyakorete nanngitaare. Ɓe laatoto
ɓawluɓe yonki, wanyuɓe ko woodi.

4 Ɓe laatoto jambotooɓe, jom'en
ɓerɗe, mawnitiiɓe, mbelirka adunaaru
ina ɓurani ɓe Laamɗo.
5 Ɓe nanndinkinto e huluɓe
Laamɗo, ammaa iɓe njedda baawɗe
muuɗum. Mboɗɗoɗaa ɓe.
6 Woɓɓe maɓɓe ina naata cuuɗi
faa keɓa hakkillooji rewɓe hoyɓe
oonyude, ɓe hakkeeji njaalii ɗum'en.
Muuyɗe terɗe muɓɓen na pooɗa
ɗum'en.
7 Wakkati fuu iɓe njannga, de
abada ɓe njottataako anndude
goonga.
8 Worɓe naatooɓe cuuɗi ɓeen njed-
dii goonga hono no Yanes e Yamberes
njeddirnoo Muusaa ni. Hakkillooji
maɓɓe mbonii, goonɗinal maɓɓe du
wanaa goonga.
9 Ammaa ɓe njahataa yeeso e golle
maɓɓe, sabo yimɓe fuu nji'an majjere
maɓɓe hono no Yanes e Yamberes ni.

Haala Binndi ceniiɗi

10 Aan kaa a ndaarii janngingol
am e alhaali am e anniyaaji am e
goonɗinal am e munyal am e njinngu
am e tinnitaare am.
11 A ndaarii torraaji e tampiriiji
kewtiiɗi kam Antiyoki e Ikoniya e
Listara. A yi'ii no munyirmi torraaji
ɗiin. De Joomiraaɗo biltii kam e majji
ɗi fuu.
12 Goonga ni, jiɗuɗo wuurdude e
kulol Laamɗo ley kawtal Iisaa Al-
masiihu fuu, torrete.
13 Ammaa bonɓe e hiilooɓe yimɓe
ɓeen ɓeydorto ko boni. Iɓe majjina
woɓɓe, iɓe majjina ko'e maɓɓe du.
14 Aan kaa, keddodoɗaa e ko
njannguɗaa de tannyorɗaa faa laaɓi
ɗuum, sabo aɗa anndi jannginɓe ma
ɓeen.
15 Wooɗi du, gilla a suka aɗa
anndi Binndi ceniiɗi. Kanji mbaawi
faaminde ma laawol kisindam
keɓirteeɗam goonɗinal Iisaa Almasi-
ihu.
16 Binndi ceniiɗi fuu yuurii e
poofaali Laamɗo. Nafaa majji
wo jannginde, e ɓanginde boofi,
e dartinde e ekintinde neɗɗo dow
laawol fonnditaare
17 faa neɗɗo Laamɗo fuu hiɓɓa,
segilanee gollal lobbal fuu.

4

Haala tinnaade e waaju

1 Miɗo gongine yeeso Laamɗo e
yeeso Iisaa Almasiihu carotooɗo
wuurɓe e maayɓe oon: saabe gartol
makko e laamu makko,
2 mbaajoɗaa konngol Laamɗo, nde
hoyani maa e nde tiiɗani maa fuu.
Kollitaa ɓe boofi maɓɓe, pelaa ɓe.
Celliniraa ɓerɗe maɓɓe haddi munyal
maa e waaju maa fuu.
3 Sabo wakkati waran nde yimɓe
munyataa janngineede jannde darti-
inde, ɓe njokkan muuyooji maɓɓe faa
ɓe kawrundurana ko'e maɓɓe jannginooɓe ko welata noppi maɓɓe.
4 Ɓe tottitoo taa noppi maɓɓe nana
goonga, de ɓe kuccita e taali.
5 Aan kaa, nanngitoɗaa e huunde
fuu, munyaa torra, mbaajoɗaa
Kabaaru Lobbo, njottinaa golle maa
fuu faa laaɓa.
6 Miin le, yiiyam am ɓadake
laataade hono dokkal dufeteengal.
Wakkati warii faa mi dilla adunaaru
ndu.
7 Mi durwii no mbaawrumi fuu ley
durwo nafoowo, wooɗi du, mi yot-
take ɗo kaanumi haaɗude ley dog-
gudu, mi haybii goonɗinal.
8 Gilla joonin miɗo resanaa mbar-
jaari fonnditaare ndi Joomiraaɗo
carotooɗo ponnditiiɗo oon hokkata
kam nyannde darngal. Wanaa miin
tan hokketee, de wo miin e heppuɓe
gartol makko ɓeen fuu.

Haala waajuuji cakitiiɗi

9 Tinnoɗaa ngaraa to am law.
10 Sabo Demas yoppii kam saabe
yidde muuɗum adunaaru, yehi Tesa-
loniiki. Keresna yehii Galaatiya, Tiitu
du yehi Dalmaatiya.
11 Lukka tan wondi e am. Fantu
Marku de ngardaa e muuɗum, sabo
imo waawi wallude kam sanne e ley
gollal ngaal.
12 Tikiku le, mi nulii ɗum Efeesu.
13 Si aɗa wara, ngaddanaa kam
forgo am tekkuɗo mo njoppunoomi
Torowas ley galle Karpo oon, kam e

dewte ɗeen. De ko ɓurumi yiɗude,
ngaddanaa kam dewte guri ɗeen.
14 Alesandere baylo oon waɗii kam
ko naawi kam sanne. Joomiraaɗo
yoɓan mo ko fotata e golle makko.
15 Reenta e makko, aan du, sabo o
yeddii waaju amin sanne.
16 Nyannde arandeere, nde ndari-
noomi yeeso carotooɗo faa mi jaa-
banoo hoore am ndeen, fay gooto
wallaay kam. Ɓe fuu ɓe njoppii kam.
Taa Laamɗo hiisoroo ɓe ɗum!
17 Ammaa Joomiraaɗo darodake
e am, hokki kam semmbe faa mi
gooyna waaju muuɗum faa yottoo,
de lenyi fuu nana. Nii woni no kisini-
raami e hunnduko laddeeru.
18 Joomiraaɗo dannan kam e ko
boni fuu, hisina kam faa mi hewta
laamu muuɗum dow kammu. Wo
kam jeyi teddeengal faa abada
abadin! Aamiina.

Baynundural

19 Njowtanaa kam Pirisilla e Akila,
e koreeji Onesifoor.
20 Erasta ina heddii Korintu. To-
rofim le, mi yoppii ɗum Miletus sabo
wanaa celluɗo.
21 Tinnoɗaa ngaraa gilla dabbunde
waraay. Ebulus e Pudes e Lina e
Kalawdiya e sakiraaɓe ɓeen fuu ina
njowte.
22 Joomiraaɗo wondu e maaɗa.
Hinney muuɗum wondu e mooɗon.

Ɓataaki Pool yaade to Tiitu

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin Pool. Mi maccuɗo Laamɗo, mi nulaaɗo Iisaa Almasiihu faa mi waɗa suɓaaɓe Laamɗo ɓeen ngoondina ɗum, ɓe annda du goonga potuɗo e kulol Laamɗo.
2 Goondinal e anndal ngaal na njowii dow jikke meeɗen heɓude nguurndam nduumiiɗam. Laamɗo, mo fenataa, mo bonnataa amaana oon, aadinoo hokkude nguurndam ɗaam gilla jamaanuuji puddaay.
3 Nde sarɗi* makko oon yottinoo ndeen, kanko Laamɗo kisinoowo en oon, o ɓangini konngol makko, katin du o yamirii mi halfinee waajaade ngol.
4 Tiitu, miɗo jowte. A ɓiyam jaati saabe goondinal Iisaa ngal kawtuɗen e muuɗum ngaal. Wo Laamɗo Baaba meeɗen e Iisaa Almasiihu kisinoowo en kokke moyyere e jam.

No Tiitu golliri ley Kereta

5 Mi wayrii ma e ruunde Kereta faa ponnditaa golleeji keddiiɗi, faa njoyyinaa du mawɓe kawrital goondinɓe ley wuro fuu hono no njamirmaami ni.
6 Tawee mawɗo oon walaa feloore, wo jom deekiiwo gooto, tawee ɓiɓɓe muuɗum du wo goondinɓe ɓe yimɓe mbaawaa feldude ɗum'en e rafi nanngitaare naa salaare.
7 Sabo hooreejo kawrital goondinɓe, wo golle Laamɗo o halfinaa. Ndelle ina tilsi joomum tawee walaa feloore, wanaa mawninkiniiɗo, wanaa jaawɗo ɓernde, wanaa jaroowo doro, wanaa kaɓeteeɗo, wanaa nyaamoowo riba.
8 Joomum ina haani laataade jippinoowo weerɓe, jiddo ko woodi, hakkilanteejo, ponnditiiɗo, kulɗo Laamɗo, nanngitiiɗo.
9 Sanaa tawee joomum ina haɓɓodii e konngol koolniingol ngol sanne, no ngol waajoraa ni. Hono noon joomum waawirta semmbinirde yimɓe e waaju celluɗo oon, katin du waawa liɓude yeddooɓe ɗum ɓeen.
10 Sabo heewɓe calake jokkude goonga, laatake haalooɓe haalaaji ɓoli, hiilooɓe yimɓe. Ko ɓuri heewude wo hakkunde Alhuudiyankooɓe goondinɓe Iisaa.
11 Ina tilsi kunnduɗe maɓɓe muɓɓee, sabo iɓe mbonnira galleeji keewɗi waaju mo haanaa waajeede, faa ɓe keɓira ɗum ceede no harmiri.
12 E ley keretankooɓe, gooto maɓɓe mo ɓe njogorii wo annabaajo, wi'i: «Keretankooɓe wo fenooɓe wakkati fuu, wo ɓe daabaaji bondi, ɓe guugaaɓe jaayɓe.»
13 Ko keretanke oon wi'i ɗuum wo goonga. Ɗum le, dartin ɓe e semmbe, faa ɓe keɓa goondinal cellungal,
14 ɓe ŋootta jokkude taali Alhuudiyankooɓe, kam e jamirooje yimɓe yoppuɓe goonga ɓeen.
15 Huunde fuu ina laaɓani laaɓuɓe. Ammaa tuunɓe ɓerɗe e ɓe nganaa goondinɓe ɓeen, fay huunde laaɓanaay ɗum'en, sabo hakkillooji maɓɓe e miilooji ɓerɗe maɓɓe fuu ina tuuni.
16 Iɓe mbi'a iɓe anndi Laamɗo, ammaa golleeji maɓɓe ina kolla ɓe anndaa mo. Wo ɓe nyiddiniiɓe, saliiɓe, fay gollal lobbal gootal ɓe mbaawaa gollude.

2

Haala waaju celluɗo

1 Aan kaa, mbaajoɗaa ko hawrata e waaju celluɗo oon.
2 Worɓe nayeeɓe, mbi'aa ɓe laatoo reentiiɓe, ne'iiɓe, nanngitiiɓe, ɓe laatoo du selluɓe e ley goondinal e njinngu e munyal.
3 Rewɓe nayeeɓe du mbuurda e senaare, taa ɓe laatoo mbonkotooɓe yimɓe, taa ɓe acca doro jaaloo ɓe. Ɓe laatoo faaminooɓe ko woodi,
4 faa ɓe mbaajoo sukaaɓe rewɓe ɓeen yiɗude goriraaɓe muɓɓen e sukaaɓe muɓɓen.

* **1:3** sarɗi wo wakkati podanooɗo.

5 Ɓe mbaajoo ɓeen laatoo nanngi-
tiiɓe, laaɓuɓe, hilniiɓe cuuɗi muɓɓen,
lobbuɓe, ɗowtantooɓe goriraaɓe
muɓɓen, faa taa konngol Laamɗo
ngool mbonkee.
6 Sukaaɓe worɓe du, mbaajoroɗaa
ɗum'en noon faa ɓe laatoo hakkilɓe e
7 huunde fuu. Aan e hoore maa,
laatanoɗaa ɓe alhaali e ley gollal
lobbal fuu. Mbaajoroɗaa ɓernde
laaɓunde e teddeengal
8 e haala celluka ka yeddataake,
yalla wayɓe en ina cemta, kunngoo
heɓude e meeɗen feloore.
9 Maccuɓe du, mbaajoɗaa ɗum'en
ɗowtanoo joomiraaɓe muɓɓen e hu-
unde fuu, ɓe mbelna ɓerɗe muɓɓen,
taa ɓe njedda ɗum'en.
10 Taa ɓe mbujja ɗum'en, ammaa
ɓe laatoo hoolniiɓe hiɓɓuɓe, faa ɓe
ŋardina tindinoore haala Laamɗo
kisinoowo en e ley huunde fuu.
11 Sabo Laamɗo ɓanginii moyyere
muuɗum, laawol kisindam saabe
yimɓe fuu.
12 Inde ekintina en no celirten hu-
unde fuu ko Laamɗo wanyi, kam e
muuyɗe adunaaru ndu. Inde ek-
intina en katin no laatortoɗen nann-
gitiiɓe, fonnditiiɓe, hulɓe Laamɗo ley
adunaaru ndu,
13 tawa eɗen ndoomi jikke bel-
noowo en hoore oon e wakkati mo
Laamɗo mawɗo, Iisaa Almasiihu kisi-
noowo en oon ɓangidata e teddeen-
gal muuɗum.
14 Kam hokkitiri yonki muuɗum
saabe meeɗen, faa rimɗina en e ko
boni fuu, laamna en, laatoɗen lenyol
muuɗum, tinniingol e gollude golleeji
lobbi.
15 Kulle limtanooɗe ɗeen, njanng-
inaa ɗe, mbaajoɗaa ɗe, peliraa ɗe
yimɓe haddi baawɗe maa fuu. Taa
fay gooto huyfine.

3

No goonɗinɓe Iisaa kaani worrude

1 Miccintin goonɗinɓe ɗowtanoo
kaanankooɓe e dawrooɓe, ɓe cegi-
lanoo gollal lobbal fuu.
2 Taa ɓe mbonkoo fay gooto. Sey ɓe
laatoo jom'en heese, newiiɓe, ɓe kolla
yimɓe fuu leeyinkinaare hiɓɓunde.
3 Sabo arande enen du en
famɗunooɓe hakkillo, salinooɓe,
majjunooɓe. En laatakeno maccuɓe
muuyɗe yonki keewɗe e ko weli terɗe
fuu. Eɗen ngondunoo e nganyaandi-
iji e haasidaaku*, eɗen mbanyanoo,
eɗen mbanyundurnoo.
4 Ammaa nde Laamɗo kisinoowo
en oon ɓanginnoo moyyuki muuɗum
e njinngu muuɗum ndeen,
5 o hisinii en. Wanaa saabe golleeji
men lobbi o hisiniri en, wo saabe
yurmeende makko. O hisinirii en
lootagol rimteede, keyɗintiniroowol
en saabe Ruuhu Ceniiɗo.
6 O yuppii Ruuhu oon dow meeɗen
saabe Iisaa Almasiihu kisinoowo en
oon faa keewɗen.
7 O waɗirii ɗum faa o ndaarda
en fonnditiiɓe saabe hinney makko,
ndonen nguurndam nduumiiɗam
ɗam keɗiɗen ɗaam.
8 Kaan woni haala koolniika.

Miɗo yiɗi tilsinaa kulle ɗeen faa
goonɗinɓe Laamɗo ɓeen tinnoo e
golleeji lobbi. Ɗum woni ko wooɗi, ko
nafata yimɓe.
9 Ammaa mboɗɗoɗaa kalalaaji ɓoli
e mantoragol lenyi e kalala e luural
dow Tawreeta. Ɗiin golleeji ngalaa
fayda, walaa ko ɗi nafata.
10 Cenndoowo yimɓe fuu, sappan
ɗum nde wootere naa nde ɗiɗi. Si joo-
mum jaɓanaay ma, mboɗɗoɗaa ɗum.
11 Anndaa ga'uɗo hono noon wo
majjuɗo, wo luttoowo, joomum wad-
danii hoore muuɗum sariya.

Baynundural

12 Tiitu, si mi nelii e maa Artema
naa Tikuku fuu, tinnoɗaa ngaraa law
tawaa kam Nikopolis, sabo toon an-
niyiimi dabbude.
13 Tinnoɗaa mballaa Jenas jan-
nguɗo sariya leydi oon, kam e Apolos
e dow dillol muɓɓen ngool, taa fay
huunde nyaka ɓe.

* **3:3** Maanaa haasidaaku ɗo wo nganyaandi yuurundi e yiɗande hoorem tan. Joomum yiɗaa goɗɗo heɓa.

14 Yimɓe meeɗen ɓeen du ekitoo
gollude golleeji lobbi, ɓe mballa haa-
jaaɓe walleede ɓeen taa nguurndam
maɓɓe laatoo ɓolum.
15 Wonduɓe e am ɓeen fuu ina
njowte. Aan du njowtaa yiɗuɓe min
goonɗinɓe Iisaa ɓeen fuu.
Hinney Laamɗo wondu e mooɗon,
on fuu.

Ɓataaki **Pool yaade to Filemon**

1 Ɓataaki ki to amin yuuri, miin Pool,
uddiraaɗo e kasu saabe gollande
Iisaa Almasiihu, e sakiike meeɗen
Timote. Miɗen njowte, aan Filemon
gollidoowo e amin korsuɗo.
2 Miɗen njowta kawrital goonɗinɓe
Iisaa gonngal galle maa ngal, kam
e Appiya sakiike amin debbo oon
e Arkippa balluɗo kam haɓɓanaade
Kabaaru Lobbo oon.
3 Wo Laamɗo Baaba meeɗen e
Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu
kokku on moyyere e jam.

Haala njinngu Filemon e goonɗinal muuɗum

4 Filemon, wakkati nde miccitiimi
on ley du'aare fu, miɗo yetta Laamɗo
mo teddinammi.
5 Sabo mi nanii no njiɗirɗaa seniiɓe
ɓeen e no ngoonɗinirɗaa Joomiraaɗo
meeɗen Iisaa.
6 Miɗo ŋaaroo Laamɗo faa gonal
maaɗa ley goonɗinal ɓeydana en
faamude moyyere fuu nde keɓeten
saabe Iisaa Almasiihu.
7 Sakiike, mi seyake sanne, ɓernde
am du sellinaama saabe njinngu
ngonngu e maaɗa nguun, sabo a
feewnii ɓerɗe seniiɓe ɓeen.

No Pool surirani Onesim

8 Ndelle, si goonga miɗo jogii
baawɗe saabe Iisaa Almasiihu
yamirde ma ko tilsi ngaɗaa.
9 Ammaa ko ɓurani kam ni, mi
nyaage ɗum saabe njinngu. Miin
Pool nayeejo oon, woodi du joonin
wo mi uddaaɗo e kasu saabe Iisaa
Almasiihu,
10 miɗo nyaage e dow Onesim*
laatiiɗo ɓiyam e laawol Iisaa e ley ɗo
kaɓɓaami ɗoon.
11 Arande, walaano ko o nafata,
ammaa joonin, imo nafa en sanne,
miin e maaɗa fuu.
12 Miɗo neltire mo, anndaa wo o
feccere yonki am.
13 Ko ɓurannoo kam, o hed-
doo ɗakkol am, o walla kam no
kaannoɗaa wallirde kam ni e
wakkati mo ngonumi ley kasu e
geyyelle saabe Kabaaru Lobbo.
14 De mi yiɗaa waɗude fay hu-
unde tawa a yardaaki, sabo mi yiɗaa
tilsinande ma waɗude moyyere. Ko
njiɗumi dey, ngaɗiraa nde muuyɗe
maaɗa.
15 Hasii Onesim seedi e maaɗa
seeɗa faa keɓtaa ɗum faa abada,
16 tawa wanaa hono maccuɗo
tan, de faa ɓura maccuɗo, hono
sakiike meeɗen korsuɗo ni. Miin,
miɗo horsini mo sanne, ammaa aan
ɓuri horsinde mo, wanaa hono wo
maccuɗo tan, de ko o laatii sakiike
maa saabe Joomiraaɗo ɗuum.
17 Ndelle, sini aɗa ndaardi kam
kawto maa, jaɓɓora mo no kaanɗaa
jaɓɓoraade kam miin ni.
18 Si tawii won ko o waɗi ma, naa
won ko ndewataa mo, yowu ɗum fuu
e dow am.
19 Miin Pool winndiri junngo am mi
yoɓete, miin e hoore am. En kaalataa
dow ko njeyuɗaa yoɓude kam fay
nguurndam maaɗa.
20 Goonga sakiike, miɗo ŋaare
moyyere ndee ɗo saabe Joomiraaɗo:
peewniraa ɓernde am kawtal men e
Iisaa Almasiihu.
21 Miɗo winndane sabo miɗo tan-
nyori ɗowtaare maa, miɗo anndi
a waɗan ko ɓuri ko nyaagimaami
ɗuum du.
22 Katin du, moyyinanam jip-
porde, sabo miɗo sikka njaabaneɗon
du'aawuuji mooɗon mi wara to
mooɗon.

Baynundural

23 Epafara uddidaaɗo e am saabe
Iisaa Almasiihu oon ina jowte.
24 Gollidiiɓe am ɓeen ɗoon ina
njowte: Marku e Aristarka e Demas e
Lukka.
25 Wo hinney Joomiraaɗo meeɗen
Iisaa Almasiihu wondu e mooɗon.

* **1:10** Maanaa Onesim wo «Nafaa».

Ɓataaki yaade to Ibraninkooɓe

No Laamɗo haaldiri adunaaru e Ɓiyum

1 Gilla arande Laamɗo haalaniino maamiraaɓe meeɗen wakkatiiji keewɗi e sifaaji keewɗi, haaldanii ɓe e kunnduɗe annabaaɓe.
2 Ammaa e ley nyalaaɗe cakitiiɗe ɗe o haaldanii en e Ɓiyiiko mo o tagiri adunaaru ndu fuu.* O waɗi ɗum donoowo huunde fuu.
3 Ɓiyiiko oon na yaynira teddeengal Laamɗo. Alhaali makko ina foti e Laamɗo jaati. Imo heɓindorii huunde fuu e konngol makko jogiingol semmbe. Caggal ko o tilii laaɓinde hakkeeji yimɓe ɗuum, o jooɗii gere nyaamo Laamɗo jom manngu to dow kammu toon.
4 Ndelle ɓiɗɗo oon laatake ɓurɗo maleyka'en manngu, hono no innde nde Laamɗo hokki mo ndeen ɓurdi inde maɓɓe faa waawaa fonndideede.

Haala Ɓiɗɗo ɓurɗo maleyka'en

5 Si goonga, fay gooto e maleyka'en ɓeen Laamɗo wi'aay:
«Wo a ɓiyam,
hannden mi laatake Baaba maa.»†
Naa katin:
«Miin, mi laatanto o Baaba,
kanko du o laatanoo kam Ɓiɗɗo.»‡
6 Katin du, nde o ɓadinoo nulude afo ardiiɗo oon ley adunaaru ndeen, o wi'i:
«Maleyka'en Laamɗo fuu cujidana ɗum.»§
7 Laamɗo wi'ii dow maleyka'en ɓeen:
«O waɗi maleyka'en makko keni,
o waɗi maccuɓe makko ɗemle yiite.»*
8 Ammaa dow Ɓiɗɗo oon, o wi'i:
«Laamu maa, aan Laamɗo, heddoto faa abada abadin!
Potal woni sawru ndu laamortoɗaa.
9 Aɗa yiɗi fonnditaare,
aɗa wanyi oonyaare.
Saabe ɗuum, Laamɗo Joomiraaɗo maa suɓii ma joori nebbam kaanankaaku dow maaɗa,
hokki ma seyo ɓurngo ngo banndiraaɓe maa fuu.»†
10 O wi'i katin:
«Aan Joomiraaɗo, illa fuɗɗoode
a joyyinii adunaaru,
e juuɗe maa tagirɗaa kammuuli ɗiin.
11 Kanji ɗi timman. Aan kaa, a heddoto.
Ɓi fuu ɗi kiiɗɗiran hono kaddule ni.
12 A sowiran ɗi hono saaya,
ɗi mbattitorto no neɗɗo wattitirta saayaaji muuɗum ni.
Aan kaa, a waylitataako,
nguurndam maa du walaa timmoode.»‡
13 Fay nde wootere, Laamɗo wi'aay gooto e maleyka'en:
«Jooɗa gere nyaamo am,
faa mi waɗa njaaɓaa wayɓe ma.»§
14 Ɓume woni maleyka'en? Ɓe fuu wo ɓe ruuhuuji gollanooji Laamɗo ɗi o nulata faa ngollana heɓooɓe kisindam ɓeen.

2

Haala kisindam mawɗam

1 Ndelle, eɗen kaani wattude hakkillooji meeɗen sanne e ko nanɗen ɗuum, taa mbosoɗen goonga.
2 Nulal Laamɗo ngal maleyka'en njottini ngaal tabitii. Luttuɓe ngal naa yedduɓe ngal fuu, keɓii jukkungo ngo kaandi.
3 Si wo hono nii, noy ndaɗirten enen si en njeebake kisindam mawɗam hono ɗam? Kisindam ɗam, Joomiraaɗo artii haalude haala majjam, de hettindantooɓe mo ɓeen laamni haala makko.
4 Laamɗo ɓeydi e dow seedaaku maɓɓe oon katin maandeeji e kaayeefiiji e golleeji mawɗi. O yeɗiri

* **1:2** Ndaaree du Yuhanna 1.3 to wi'i: E makko Laamɗo tagiri huunde fuu. Fay huunde tagaaka si wanaa e makko. † **1:5** Jabuura 2.7. ‡ **1:5** 2 Samuwiila 7.14. § **1:6** Fillitagol Tawreeta 32.43.
* **1:7** Jabuura 104.4. † **1:9** Jabuura 45.7-8. ‡ **1:12** Jabuura 102.26-28. § **1:13** Jabuura 110.1.

dokke Ruuhu Ceniiɗo du no o muuyiri.

Haala ɗowiroowo yimɓe to kisindam

5 E ley ɗuum, wanaa maleyka'en ɓeen Laamɗo hokki laamaade adunaaru warooru ndu kaaleten haala muuɗum nduun.
6 Won ɗo Binndi ɗi ceedii dow mo o hokki laamaade oon. Ɗi mbi'i:
«Neddo wo ɗume faa ngattanaa ɗum hakkillo?
Ɗume ɓii-Aadama laatii faa kaybaa ɗum?
7 A leeyinii mo wakkatiyel seeɗa e ley maleyka'en.
A fiilii mo lefol darja e teddeengal,
8 a wattii huunde fuu e ley hawju makko.»*
Ko Laamɗo watti huunde fuu e ley hawju makko ɗuum, ina holla imo laamii huunde fuu. Fay huunde heddaaki nde ɗowtanaaki mo. Kaa si goonga, en nji'aay kulle ɗeen fuu na ɗowtanii mo tafon.
9 E wakkatiyel seeɗa Iisaa leeyinaama ley maleyka'en. Ammaa joonin en nji'ii imo fiilaa darja e teddeengal saabe ko o yari torra maayde. Goonga ni, o maayanii yimɓe fuu saabe hinney Laamɗo.
10 Sabo Laamɗo taguɗo huunde fuu mo huunde fuu woodani oon anniyake wattude yimɓe heewɓe e darja muuɗum. Ndelle o tawi na haani o yaara Iisaa ley torra faa o waɗa ɗum ardiiɗo kiɓɓuɗo, potuɗo omtande yimɓe ɓeen laawol kisindam.
11 Sabo dey, Iisaa cenoowo yimɓe oon e seniiɓe ɓeen wo yuwdi ngootiri. Ɗum saabii de Iisaa semtirtaa noddirde ɓe sakiraaɓe muuɗum.
12 Imo wi'a Laamɗo:
«Mi anndinan sakiraaɓe am ɓeen inde maa,
mi manete hakkunde kawrital maɓɓe.»†
13 O wi'i katin:
«Mi yowan hoolaare am dow Laamɗo.»
Katin du o wi'i:
«Inani kam, miin e sukaaɓe ɓe Laamɗo hokki kam ɓeen.»‡
14 Ndelle, ko tawaa sukaaɓe ɓeen wo teewu e yiiyam, Iisaa du hawti e maɓɓe tagaadi ndiin. O waɗii noon faa maayde makko jaaloo jogiiɗo baawɗe maayde oon, ɗum woni Ibiliisa,
15 de o rimɗina yimɓe ɓe kulol maayde haɓɓunoo ɓeen haddi nguurndam muɓɓen fuu.
16 Ina laaɓi wanaa wallude maleyka'en waddi mo, ammaa wallude yuwdi Ibrahiima waddi mo.
17 Ndelle ina tilsi o laatoo hono sakiraaɓe makko ɓeen e huunde fuu, faa o laatanoo ɓe Almaami Mawɗo jom yurmeende koolniiɗo e ley golle Laamɗo. Ɗum o waɗi faa o itta ɓe e jukkungo ngo ɓe kaandi saabe hakkeeji maɓɓe.
18 Kanko e hoore makko, o ndaartindoraama torraaji. Saabe ɗuum, imo waawi wallude ndaartindeteeɓe ɓeen.

3

No Iisaa ɓurdi annabi Muusaa teddude

1 Sakiraaɓe seniiɓe, Laamɗo noddii on faa kawton e muuɗum dow kammu. Ngatton hakkillooji mooɗon e Iisaa Almasiihu. Wo o nulaaɗo, wo o Almaami Mawɗo mo ceedantoɗen.
2 O hoolnake e Laamɗo cuɓiiɗo mo oon, hono no Muusaa hoolnorii ley suudu Laamɗo fuu noon.
3 De si goonga, nyiɓoowo na ɓuri nyimngo muuɗum manngu. Hono noon du, Iisaa ɓurdi Muusaa manngu.
4 Suudu fuu na woodi nyiɓoowo ɗum, de nyiɓoowo huunde fuu oon wo Laamɗo.
5 Muusaa wonnoo koolniiɗo e suudu Laamɗo nduun fuu. Wo o gollanoowo Laamɗo faa o sappoo ko Laamɗo wi'ata caggal makko.
6 Ammaa Almasiihu wo ɓiddo koolniiɗo. Kam woni hooreejo dow suudu Laamɗo nduun. Enen ngoni suudu makko nduun, si tawii en tinnake e hoolaare, en keddake e jikke ko mantortoɗen ɗuum.

* **2:8** Jabuura 8.5-7. † **2:12** Jabuura 22.23. ‡ **2:13** Esaaya 8.17-18.

Haala naatude e ley fowtere Laamɗo

7 Saabe ɗuum, no Ruuhu Ceniiɗo wi'iri ni:
«Hannden, si on nanii daande makko,
8 taa njoornee ɓerɗe mooɗon hono no maamiraaɓe mon ngaɗirnoo de muurti ni,*
nyannde ɓe ndaartindinoo Laamɗo ley ladde ndeen.
9 Ɓe ndaartindake kam toon faa ɓe ndaara munyal am,
fay ko ɓe nji'i golleeji am haddi duuɓi capanɗe nay.
10 Saabe ɗuum tikkiranmi yimɓe jamaanu oon,
mbiimi: wakkati fuu ɓerɗe maɓɓe ina ndunya ɓe e majjere,
ɓe anndaa laabi am fey!
11 Faa kuniimi ley tikkere am, mbiimi:
Ɓe naatataa ley fowtere am abada.»†
12 Ndelle sakiraaɓe, kaybee taa fay gooto mooɗon tawree ɓernde bonnde nde walaa goonɗinal, de sela Laamɗo buurɗo.
13 Ammaa cemmbunduron ɓerɗe mon nyannde fuu haddi na wi'ee «hannden» taa luttal hiila on, de yoorna ɓerɗe mon.
14 Sabo dey, si eɗen tinnoo e hoolaare nde keɓuɗen gilla fuɗɗoode faa yaha timmoode fu, ndeen kaa en kawtii e Almasiihu.
15 Wo hono no Binndi ɗiin mbiiri:
«Hannden, si on nanii daande makko,
taa njoornee ɓerɗe mon hono no maamiraaɓe mooɗon ngaɗirnoo de muurti ni.»
16 Ɓeye ngoni muurtuɓe fay si tawaa nanii daande Laamɗo? Ɓe fuu wo ɓe yimɓe ɓe Muusaa wurtinnoo leydi Misira.
17 Ɓeye ngoni ɓe Laamɗo tikkani ko foti duuɓi capanɗe nay? Wo luttuɓe de maayi kantii ley ladde ɓeen.
18 Ɓeye ngoni ɓe o hunanii naatataa e leydi ndi o hokkata fowtere makko ɓeen? Wo saliiɓe mo ɓeen ni.
19 Wooɗi, en nji'ii du, ɓe keɓaay naatude e fowtere makko sabo ɓe ngoonɗinaay.

4

1 Laamɗo na heddii na hokka en amaana naatude fowtere muuɗum. Ndelle sanaa kulen taa fay gooto e meeɗen hunngoo naatude.
2 Sabo enen du, en nanii kabaaru lobbo hono no yimɓe ley ladde ɓeen naniri ni. De kamɓe kaa, ko ɓe nannoo ɗuum nafaay ɓe sabo ɓe kettindoraaki ɗum goonɗinal.
3 Kaa enen goonɗinɓe ɓeen, en naatan e fowtere Laamɗo ndeen. Kayre woni nde o wi'i:
«Ley tikkere am kuniimi, mbiimi:
Ɓe naatataa ley fowtere am abada!»*
Ɗum e taweede fuu, o yottinii fowtere ndeen gilla nde o joyyinnoo adunaaru ndeen.
4 Sabo nokku gooto e ley Binndi ɗiin haalii haala nyalaande jeɗɗaɓerde ndeen, wi'i:
«Laamɗo fowtii e golle muuɗum fuu e ley nyannde jeɗɗaɓerde ndeen.»†
5 O wi'i katin:
«Ɓe naatataa ley fowtere am abada.»
6 Woɓɓe kaa keɓan naatude ley fowtere ndeen. Artiiɓe nanude kabaaru lobbo oon ɓeen naataay e ley fowtere ndeen sabo ɓe calake ko Laamɗo wi'i.
7 Ndelle Laamɗo waɗi sarɗi‡ goɗɗo bi'eteeɗo «hannden». O haaliri ɗum e hunnduko Daawda caggal duuɓi keewɗi katin. Ɗum woni aayaare nde njanngugɗen naanen ndeen:
«Hannden, si on nanii daande makko,
taa njoornee ɓerɗe mon.»§
8 Sabo si goonga, si Yoosuwa yaariino yimɓe to fowtere fu, Laamɗo haalataano caggal ɗuum haala sarɗi goɗɗo.
9 Ɗum na holla yimɓe Laamɗo ina ndesanaa fowtere hono nde Laamɗo fowti nyannde jeɗɗaɓerde ndeen.

* **3:8** Ɗum woni yimɓe Israa'iila muurtirnooɓe annabi Muusaa de mbi'i pornyitoo leydi Misira.
† **3:11** Jabuura 95.7-11. * **4:3** Jabuura 95.11. † **4:4** Fuɗɗoode 2.2. ‡ **4:7** sarɗi wo wakkati podanooɗo. § **4:7** Jabuura 95.7-8.

10 Sabo naatuɗo e fowtere Laamɗo,
kam du fowtiran no Laamɗo fowtiri
e golle muuɗum ni.
11 Ndelle, tilay tinnitoɗen no
mbaawruɗen fuu faa naaten e
fowtere Laamɗo ndeen taa fay gooto
saamira no salaniiɓe Laamɗo ɓeen
caamiri noon.
12 Konngol Laamɗo ina wuuri, ina
gollira baawɗe. Ingol ɓuri kaafaahi
mbelnaaki kunnduɗe ɗiɗi fuu we-
lude. Ingol yuwa faa ngol sennda
ɓernde e yonki, faa ngol sennda yi'e
e mbusam. Ingol saroo miilooji e
anniyaaji gondi e ɓernde.
13 Tageefo fuu suuɗanaaki Laamɗo.
Huunde fuu na ɓangi yeeso makko,
na yi'ee. Wo yeeso makko njaa-
bantoɗen ko'e meeɗen.

No Iisaa Almaami Mawɗo oon worri

14 Ndelle kaɓɓoɗen e ko ngoondinɗen
ɗuum faa wooɗa. Sabo en keɓii
Almaami Mawɗo jaaɗo dow kammu
to yeeso Laamɗo, ɗum woni Iisaa Ɓii
Laamɗo oon.
15 Almaami Mawɗo meeɗen oon,
wanaa neɗɗo mo waawaa yurmaade
en e lokkaaku meeɗen. O jarribaama
no heɓiraa fuu no njarriboraɗen ni,
ammaa o waɗaay hakke.
16 Ndelle, en kooloo ɓattaade
jooɗorgal Jom moyyere, faa keɓen
yurmeende e moyyere, ɗum walla en
nde kaajaɗen fuu.

5

No Iisaa laatorii almaami kiɓɓuɗo

1 Kala Almaami Mawɗo ina suɓee
hakkunde yimɓe de halfinee gol-
lande Laamɗo saabe maɓɓe. Sanaa
o yottina sadakaaji nyaamri e kir-
samaaji saabe hakkeeji.
2 Joomum ina waawi yurmaade
yimɓe ɓe anndaa laawol Laamɗo
de majji ɓeen, sabo kam e hoore
muuɗum wo lokkaajo hono no maɓɓe
ni.
3 De saabe kam e hoore muuɗum
wo lokkaajo, tilay yottina sadakaaji
saabe hakkeeji muuɗum du, wanaa
saabe hakkeeji yimɓe tan.
4 Fay gooto waawaa hokkude
hoore mum darja laataade Almaami
Mawɗo. Sanaa tawa Laamɗo suɓii
ɗum hono no suɓorii Haaruuna ni.
5 Almasiihu du, wanaa kam hokki
hoore muuɗum darja laataade Al-
maami Mawɗo. Wo Laamɗo suɓanii
mo ɗum. Kam wi'i mo:
«Wo a ɓiyam,
hannden mi laatake Baaba
maa.»*
6 O wi'i e ley nokku goɗɗo:
«Wo a almaami faa abada
e sii almaamaaku Malkisedek.»†
7 Nde Iisaa wonnoo e leydi ndiin
ndeen, waɗirii du'aawuuji e bullaali
cattuɗi e gondi, nyaagake Laamɗo
baawɗo hisinde ɗum e maayde
oon. Laamɗo jaɓanii mo saabe ko o
ɗowtanii ɗum.
8 Fay si taweede kanko woni Ɓiɗɗo
oon, o ekitake ɗowtanaade Laamɗo e
ley torraaji ɗi o yari.
9 Saabe ko o hiɓɓiniraa hono
nii ɗuum, imo waawi hokkude
ɗowtaniiɓe mo ɓeen fuu kisindam
nduumiiɗam.
10 Laamɗo waɗii mo Almaami
Mawɗo hono no Malkisedek.

Haala dow ko yaarata goondinal yeeso

11 Miɗen njogii haalaaji keewɗi e
kabaaru o, de fiirtande on ɗum ina
tiiɗi sabo on paamataa law.
12 Oɗon kaannoo laataade janngi-
nooɓe gilla ko ɓooyi, ammaa faa
hannden sanaa goɗɗo janngina on
jannde arandeere hono abajadda
ley Haala Laamɗo. Oɗon kaan-
noo taweede nyaamdu tekkundu
nyaamoton, ammaa faa joonin e
muynam ngonɗon.
13 Muynoowo fuu wo kecco tafon,
faamataa kabaaru fonnditaare.
14 Ammaa nyaamdu tekkundu
wo mawɓe njeyi. Ɓeen kaa marii
hakkillooji muɓɓen, ɓe mboownii
ko'e maɓɓe senndude ko wooɗi e ko
boni.

6

1 Ndelle, njaaren yeeso dow
anndude Almasiihu faa njottoɗen

* **5:5** Jabuura 2.7. † **5:6** Jabuura 110.4. Malkisedek Ndaaree 7.1-10

kiɓɓal. Taa keddoɗen e jannde arandeere ndeen. Walaa ko ngarten e haala tuubude e golleeji jaarooji en to maayde, e haala goondinde Laamɗo.
2 Walaa ko ngarten e haala lootagal batisima, e hono yowugol juuɗe dow neɗɗo, e ummital maayɓe, e jukkungo duumiingo.
3 Njaaren yeeso. Noon ngaɗeten du si Laamɗo jaɓii.

4 Si goonga, wurtiiɓe e laawol Laamɗo ɓeen mbaawaa soyyaade de tuuba katin. Ɓe keɓiino annoora Laamɗo, ɓe meeɗii moyyere Laamɗo, ɓe keɓii ngeɗu e Ruuhu Ceniiɗo.
5 Ɓe meeɗii haala Laamɗo moyyuka kaan. Ɓe meeɗii du baawɗe wakkati garoowo oon.
6 Caggal ɗuum fu, ɓe njoppii. Ɓe mbaawaa tuubineede katin. Ina nanndi hono kamɓe e ko'e maɓɓe iɓe tonta Ɓii Laamɗo oon dow leggal palaangal katin, iɓe cemtina ɗum.
7 Taykoɗen leydi: si ndi haarii yuwoole, si ndi funnii aawitirdi nafoori remooɓe ɓeen, ndi heɓan barke yuuruɗo to Laamɗo.
8 Ammaa si ndi funnii kebbe e tuppe fu, ndi walaa nafaa, ɓooyataa ndi huɗee, de sakitoo ndi duppee.

9 De onon kaa, sakiraaɓe am horsuɓe, fay si min kaaldi nii, miɗen tannyori wo e laawol lobbol ngondon, ɗum woni laawol kisindam ngool.
10 Sabo Laamɗo wanaa oonyiiɗo sakko yeggita golle mooɗon naa njinngu ngu kolluɗon ɗum nde ngollanɗon seniiɓe ɓeen ndeen e no ngaɗoton faa joonin du.
11 De miɗen muuya mono e mooɗon fuu siina jokkude faa yaha timmoode, faa jikke mooɗon hiɓɓa, tabita.
12 Min njiɗaa laatoɗon jaayɓe. Ko min njiɗi dey, nyemmbiton ronooɓe ko Laamɗo aadii hokkude ɗum'en saabe goondinal muɓɓen e munyal muɓɓen.

Haala amaanaaji Laamɗo celluɗi

13 Ko Laamɗo waɗanannoo Ibrahiima amaana ɗuum, wo hoore muuɗum hunorii, sabo walaa fuu potuɗo e muuɗum manngu faa hunoroo ɗum.
14 O wi'i: «Mi hunake, mi waɗan e maa barke, mi hebbinan yuwdi maa faa heewa!»*
15 Wooɗi, Ibrahiima munyi faa heɓi ko Laamɗo aadinoo hokkude ɗum ɗuum.
16 Yimɓe ina kunoroo ɓurɗo ɗum'en manngu, de hunayeere ndeen ina tabintina haala muɓɓen, ina itta jeddi gondi hakkunde muɓɓen ɗiin fuu.
17 Nde Laamɗo aadinoo ɗum ndeen, na yiɗi heɓooɓe amaana oon paama faa laaɓa anniya muuɗum waylitataako fey. Ɗum waɗi de o ɓeydi hunayeere e dow amaana makko oon.
18 Kulle ɗiɗi ɗe, ɗum woni hunayeere ndeen e amaana oon, mbaylitataako abada, sabo Laamɗo fenataa. Ndelle, ɗum fuu na semmbindina ɓerɗe meeɗen, enen doggirɓe to Laamɗo faa njogoɗen jikke mo kokkaɗen oon.
19 Jikke oon wo tonteere sellunde hoolniinde, tiigiinde yonkiiji meeɗen. Imo ɗowa en faa paltoɗen lefol paliingol† e nokku ɓurɗo fuu senaade to dow kammu toon.
20 Iisaa artii en, naati toon saabe meeɗen. O laatanake en Almaami Mawɗo faa abada hono Malkisedek.

7

Kabaaru almaami bi'eteeɗo Malkisedek

1 Malkisedek oon laatakeno kaananke ngalluure wi'eteende Salaam. Wo o almaami mo Laamɗo Toowɗo suɓii. Kanko hawroynoo e Ibrahiima wakkati wartannoo wolde nde jaalinoo kaanankooɓe, o barkini ɗum.*
2 Ibrahiima hokki mo sappoɓerde e huunde fuu ko heɓoynoo e wolde ndeen. Maanaa innde Malkisedek woni: «kaananke ponnditiiɗo». Katin

* **6:14** Fuɗɗoode 22.16-17. † **6:19** lefol paliingol ngool ina holla ko senndata hakkunde to yimɓe ngoni e to Laamɗo heedi ley nokkuure ɓurnde fuu senaade. * **7:1** Ndaaree Fuɗɗoode 14.17-20.

du wo o kaananke Salaam. Ɗum na
fiirta «kaananke jam».
3 Binndi ɗiin cifaaki baabiiko naa
inniiko naa maamiraaɓe makko fey.
Ɗi kaalaay haala rimeede makko naa
maayde makko. Imo wa'i hono Ɓii
Laamɗo oon: o heddoto wo o al-
maami faa abada.
4 Ndaaree no teddeengal Malkisedek
foti mawnude, sabo fay Ibrahiima
maami en oon hokkii mo sappoɓerde
ko heɓunoo e wolde ndeen fuu.
5 Katin du, almaami'en yuuruɓe e
Lewi† ɓeen njamiraa e ley sariya nan-
ngude sappoɓerde e Israa'iila'en fuu,
fay si taweede kam'en du wo yuuruɓe
e Ibrahiima.
6 Ammaa fay ko Malkisedek
jeyaaka e yuwdi Lewi, jaɓii sappoɓerde
jawdi Ibrahiima, de barkini ɗum,
kam keɓuɗo amaanaaji Laamɗo oon.
7 Sikke fuu walaa, barkinoowo ina
ɓuri barkinteeɗo teddude.
8 Katin du, yuuruɓe e Lewi, jaɓooɓe
sappoɓerde ɓeen, na maaya. Ammaa
Malkisedek wo ƀuurɗo hono no Bin-
ndi ɗiin ceedorii noon.
9 Eɗen mbaawi fay wi'ude: ko
Ibrahiima hokki sappoɓerde ɗuum,
Lewi mo yuwdi muuɗum jaɓata
sappoɓerde oon, kam du hokkii nde.
10 Sabo fay si taweede Lewi oon
rimaaka tafon, e ɓanndu maammum
Ibrahiima wonnoo nde Malkisedek
jakkitinoo Ibrahiima ndeen.
11 Laamɗo hokkii Israa'iila'en
Tawreeta, joyyinii ɗum dow almaa-
maaku Lewinkooɓe. Joonin le, si
tawiino almaamaaku nguun hiɓɓiino
fu, ndeen garol almaami goɗɗo hono
Malkisedek mo yuuraay e Haaruuna,
walaa nafaa.
12 Woodi du, si almaamaaku wayli-
take fu, tilay jamirooje du mbaylitoo.
13 Kulle ɗeen ina kaala haala Joomi-
raaɗo meeɗen. O jeyaaka e yuwdi
Lewi. Wo e lenyol gonngol o jeyaa,
ngol fay gooto muɓɓen gollaay golle
almaami hirsirde abada.
14 Sabo en fuu en anndii, Joomi-
raaɗo men oon e lenyol Yahuuda
yuuri, de Muusaa kaa haalaay e dow
lenyol ngool nde haalnoo haala al-
maamaaku.

No Iisaa laatorii almaami nanndudo e Malkisedek

15 Kabaaru o ɓeydan laaɓude du si
almaami goɗɗo ɓanguɗo oon nanndii
e Malkisedek.
16 O laataaki almaami saabe
yamiroore dow lenyol makko. Ko
o laatorii almaami dey, wo saabe
baawɗe gonɗe e nguurndam ɗam
halkataake.
17 Sabo Binndi ɗiin mbi'ii:
«Wo a almaami faa abada
e sii almaamaaku Malkisedek.»
18 Ndelle yamiroore arandeere
ndeen ittaama sabo walaa semmbe,
nafaay.
19 Si goonga, ley Tawreeta Muusaa
oon fay gooto laataaki kiɓɓuɗo.
Joonin kaa en njowii jikke men e ko
ɓuri Tawreeta Muusaa oon. E jikke
oon keɓirten ɓattaade Laamɗo.
20 Katin du, Laamɗo waɗii hunay-
eere muuɗum. Lewinkooɓe ɓeen le,
Laamɗo hunanaaki ɗum'en.
21 Ammaa Iisaa laatorake almaami
e dow hunayeere. Laamɗo wi'i mo:
«Miin Joomiraaɗo hunii,
waylitataa ko anniyii du, wi'i:
Wo a almaami faa abada.»‡
22 Hono nii Iisaa laatorii tolma§
kokkoowo en hoolaare wondunde e
amaana ɓurɗo woodde oon.
23 Ko jokkiti katin, almaami'en
ɓeen ina keewnoo sabo maayde na
haɗa ɓe heddodaade e golle maɓɓe.
24 Ammaa Iisaa woni duumiiɗo
faa abada, almaamaaku muuɗum du
walaa kaaddi.
25 Saabe ɗuum, imo waawi hisinde
ɓattoriiɓe Laamɗo saabe makko ɓeen
kisindam kiɓɓuɗam. Imo waawi
hisinde ɓe sabo imo wuuri faa abada,
imo surana ɓe to Laamɗo.
26 Ndelle, Iisaa woni Almaami
Mawɗo mo kaajaɗen: wo o ceniiɗo,
o walaa feloore, laru* fuu walaa
e makko. O senndaama e waɗuɓe
hakke. Katin du, o toownaama dow
huunde fuu to dow kammu.

† **7:5** Lewi woni maama Muusaa e Haaruuna. ‡ **7:21** Jabuura 110.4. § **7:22** Tolma wo maande holloore hoolaare. * **7:26** Laru e sokottu fuu wo gootum. Wo nyakugol ley ko yi'etee e ko yi'ataake.

27 O nanndaay e almaami'en
mawɓe woɓɓe. Ɓeen kaa, nyannde
fuu sanaa ɓe artoo ɓe ngaɗana ko'e
maɓɓe kirsamaari saabe hakkeeji
maɓɓe. Caggal ɗuum, ɓe ngaɗa
saabe hakkeeji yimɓe. Ammaa Iisaa
hokkitirii hoore muuɗum laatoo
kirsamaari, de nii ittiri hakkeeji
yimɓe nde wootere heyoore yimɓe
jamaanuuji fuu.
28 Tawreeta Muusaa oon ina
darna yimɓe lokkaaɓe faa laatoo
Almaami'en Mawɓe. Ammaa hu-
nayeere nde Laamɗo hunii cag-
gal Tawreeta ndeen darnii Ɓiɗɗo
kiɓɓinaaɗo faa abada oon.

8

No Iisaa laatorii curoowo ley amaana ɓurɗo woodde oon

1 E ley ko kaaleten ɗuum, inan
haala ɓurka manngu: eɗen ngoodi
Almaami Mawɗo, oon woni jooɗiiɗo
gere nyaamo jooɗorgal Jom manngu
dow kammu.
2 Imo golla golle makko e ley
nokkuure seniinde. Ɓum woni
hukum goongaajo mo Joomiraaɗo
darni, wanaa mo neɗɗo darni.
3 Almaami fuu ina suɓoraa faa yot-
tina to Laamɗo sadakaaji nyaamri e
kirsamaaji. Ɓum le, tilay Iisaa laatan-
tooɗo en Almaami Mawɗo oon du
heɓa huunde faa yottina.
4 Sini to leydi ga o wonnoo fu, o
laatataako almaami, sabo dey, ina
woodi almaami'en waddooɓe dokke
kawrooje e Tawreeta Muusaa.
5 To almaami'en ɓeen ngollata toon
na holla en ko woni dow kammu.
Nokku maɓɓe oon wo sifa tan. Nde
Muusaa ɓadinoo darnude hukum
seedaaku oon ndeen, Laamɗo sap-
pani mo, wi'i: «Tinnoɗaa, ngaɗiraa
huunde fuu dow sifa mo kollumaami
dow waamnde oon.»*
6 Ammaa joonin, Almasiihu hal-
finaama gollal dewal ɓurngal ngal
maɓɓe ngaal woodde, sabo wo cu-
ranoowo yimɓe ley amaana ɓurɗo
woodde oon. Amaana oon wal-
daa e arandeejo oon, o yowaama
dow haalaaji gonɗi e amaana ɓurɗi
woodde.
7 Sini amaana arandeejo oon
laatakeno kiɓɓuɗo fu, walaa fuu ko
ɗiɗaɓo nafata.
8 Ammaa Laamɗo wo felu yimɓe
muuɗum, wi'i:
«Miin Joomiraaɗo miɗo wi'a nyalaaɗe
ina ngara
ɗe ngaɗammi amaana keso e
yimɓe Israa'iila e yimɓe Yahu-
udiya.
9 O nanndataa e amaana mo
ngaɗidinnoomi e maamiraaɓe
maɓɓe
nde ɗowunoomi ɗum'en faa mi
wurtina ɗum'en leydi Misira
ndeen.
Ko kamɓe e ko'e maɓɓe ɓe mbonni
amaana am ɗuum,
miin du mi tottitake ɓe.
Noon mbiimi, miin Joomiraaɗo.»
10 Joomiraaɗo wi'i:
«Inan amaana mo ngaɗidammi e
Israa'iilankooɓe caggal balɗe
ɗeen:
Mi wattan jamirooje am e hakkillooji
maɓɓe,
mi winnda ɗe e ɓerɗe maɓɓe,
mi laatoo Laamɗo maɓɓe,
ɓe laatoo yimɓe am.
11 Katin walaa fuu ko neɗɗo tindina
gondo muuɗum,
maa sakiike mum faa wi'a ɗum:
‹Hey, anndu Joomiraaɗo›,
sabo yimɓe fuu anndan kam,
gilla lo'uɓe faa e tedduɓe.
12 Sabo mi yaafoto lutti maɓɓe,
mi ittan hakkeeji maɓɓe e
hakkillo am fey.»†
13 Ko o haali kabaaru amaana keso
oon ɗuum, o hiiɗɗini amaana aran-
deejo oon. Joonin kaa, ko naywi faa
nyoofii ɗuum ɓadake lallineede.

9

Haala dewal ley amaana kiiɗɗo oon

1 Amaana arandeejo oon ina
joginoo jamirooje kawjiiɗe dewal
Laamɗo, kam e nokkuure dewal
seniinde wonnde to leydi ga.

* **8:5** Wurtagol 25.40. † **8:12** Yeremiya 31.31-34.

2 Nokku oon wo hukum mo cuuɗi
ɗiɗi: arandeeru nduun wo suudu
seniindu inndirtee. Ɗoon joyyinirɗe
fitilla e taabawal gondungal e buuru
cakkaaɗo ngonnoo.
3 Yeesooru nduun woni caggal lefol
paliingol ngool. Innde mayru wo
nokkuure ɓurnde fuu senaade.
4 Ley mayru urirde waɗiraande
kaŋŋe e keesuwal amaana mooyti-
raangal kaŋŋe ngonnoo. Ley
keesuwal ngaal ina woodi loon-
gel kaŋŋe goodungel nyaamdu
wi'eteendu «manna», kam e sawru
Haaruuna wilitinnoondu nduun e
alluuje ɗe amaana oon winndaa e
muɓɓen ɗeen.
5 To dow keesuwal toon na woodi
nate maleyka'en ɗiɗo wi'eteeɓe
keruba'en, wo ɓe maande teddeengal
Laamɗo. Bippeele maɓɓe ina kuuri
nokku ɗo yiiyam ɗaam rufetee faa
hakkeeji njaafee ɗoon. Ammaa en
mbaawaa sifaade kulle ɗeen faa
laaɓa e wakkati o.
6 Noon kulle ɗeen fuu moyyiniraa.
Nyannde fuu almaami'en ɓeen ina
naata, ina mburtoo to suudu aran-
deeru toon faa ngolla golle muɓɓen.
7 Ammaa ley suudu yeesooru
nduun, Almaami Mawɗo oon tan
naatata e mayru hitaande fuu nde
wootere. Katin du tilay o naadda
e yiiyam kirsamaaji faa o itta hak-
keeji makko, e hakkeeji yimɓe ɗi
anndaano ɗiin.
8 Inan ko Ruuhu Ceniiɗo sappii e
kulle ɗeen: si suudu arandeeru na
heddii fu, nokku ɓurɗo fuu senaare
oon naatataake.
9 Ɗum fuu wo ɗum maande ko
woni hannden: sadakaaji nyaamri
e kirsamaaji fuu mbaawaa laaɓinde
gaɗoowo ɗum'en faa tawa ɓernde
mum felataa ɗum.
10 Dewal ngaal ina haɓɓaa e
jamirooje haala nyaamdu e njaram
e lootaade lootaali feere feere.
Jamirooje ɗeen fuu na kaɓɓaa e
ɓanndu tan wanaa e ɓernde, iɗe njok-
kee faa nyannde Laamɗo tabintini
huunde heyre.

Haala sadaka ley amaana keso oon

11 Ammaa joonin, Almasiihu
ɓangii, wo Almaami Mawɗo gaɗanɗo
en moyyereeji. O naatii e hukum
ɓurɗo teddude ɓurɗo hiɓɓude, mo
junngo ɓii-Aadama darnaay, mo
jeyaaka e adunaaru tagaandu ndu.
12 O naatii ley nokkuure ɓurnde
fuu senaade ndeen. O naaddaay e
yiiyam ndamkoy e nga'oy, wo e yiiyam
makko jaati o naaddi. Hono nii o
rimɗiniri en nde wootere faa abada.
13 E ley Tawreeta Muusaa, si yiiyam
damɗi e ga'i e ndoondi nyale dup-
paange wiccaama e neɗɗo tuunɗo fu,
laaɓinan joomum ley diina.
14 Ndelle walaa ko haali haala
yiiyam Almasiihu ɗaam! E baawɗe
Ruuhu duumiiɗo oon, Almasiihu
hokkii hoore muuɗum Laamɗo no
kirsamaari ndi walaa laru. Ɗum waɗi
de yiiyam makko laaɓinan miilooji
ɓerɗe meeɗen e golleeji jaarooji en to
maayde, faa ndewen Laamɗo buurɗo
oon.
15 Saabe ɗuum, o laatii curoowo
hakkunde yimɓe e Laamɗo ley
amaana keso oon, faa yimɓe ɓe
Laamɗo noddi ɓeen keɓa ndongu
nduumiingu ngu Laamɗo aadii
hokkude nguun. Ɗum fuu ɗum
waɗii sabo goɗɗo maayii, faa rimɗina
woofuɓe e ley amaana arandeejo
oon.
16 Kabaaru ndongu, na tilsi laam-
nee joomum maayii.
17 Tilay ndongu tabita caggal
maayde, sabo ngu tabitataa sanaa
tawa joomum maayii.
18 Ɗum waɗi de fay amaana aran-
deejo oon tabitaay si wanaa yiiyam
rufaa.
19 Nde Muusaa hollitinnoo yimɓe
ɓeen jamirooje gonɗe e Tawreeta
ɗeen fuu ndeen, hooyi yiiyam nga'oy
e ndamkoy, jillunduri ɗam e ndiyam,
de suuwiri toon leeɓi baali boɗeeji
e licce hisop, de wicci dewtere
Tawreeta ndeen e yimɓe ɓeen fuu.
20 O wi'i: «Ɗum woni yiiyam tabinti-
noojam amaana mo Laamɗo yamiri
on njokkon oon.»*

* **9:20** Wurtagol 24.8.

21 Hono noon katin, o wicciri
yiiyam e dow hukum ceniiɗo oon,
kam e gineeji dewruɗi Laamɗo ɗiin
fuu.
22 Si goonga, ko ɓuri heewude ley
Tawreeta fu, wo yiiyam laaɓinta ɗum.
Si wanaa yiiyam rufaa fu, hakke
yaafataake.

Haala kirsamaari kiɓɓundi

23 Kulle ɗeen ngoni nate kollitooje
kulle gonɗe dow kammu ɗeen, iɗe
kaajaa laaɓinireede yiiyam daabaaji.
Ammaa kulle kammunkooje ɗeen,
kam'en kaa ina kaajaa sadakaaji
ɓurɗi noon woodde.
24 Sabo Almasiihu naataay e
nokkuure dewal seniinde nde ɓiɓɓe-
Aadama nyiɓi, nanndunde e goon-
gaare wonnde dow kammu ndeen.
Ammaa, to kammu toon pay o
naati faa o heedana en joonin yeeso
Laamɗo.
25 Almaami Mawɗo na naata hi-
taande faa hitaande e ley nokkuure
ɓurnde fuu senaade ndeen, na yaada
e yiiyam daaba. Ammaa Almasiihu
naatiraay hono noon faa o ittana
hoore makko sadaka kile keewɗe.
26 Si tawiino noon fu, Almasi-
ihu torreteno kile keewɗe gilla
e fuɗɗoode adunaaru faa joonin,
ammaa ɗum laatoraaki noon. O
ɓangii nde wootere tan faa abada
faro timmoode wakkatiiji, faa o itta
hakkeeji yimɓe saabe ko o hokkitiri
hoore makko hono no kirsamaari ni.
27 Cakitte ɓii-Aadama wo maayde
nde wootere, caggal ɗuum, saree.
28 Hono noon, Almasiihu du hokki-
tiri hoore muuɗum hono no kir-
samaari ni nde wootere faa ronndoo
hakkeeji yimɓe heewɓe. O ɓangan
ɗiɗaɓerde, de wanaa faa o ronndoo
hakkeeji, ammaa wo faa o waddana
yimɓe doomuɓe garol makko ɓeen
kisindam.

10

1 Tawreeta Muusaa oon wo sifa
moyyereeji garooji ɗiin, wanaa
tagaadi majji pay. Jokkuɓe Tawreeta
ɓeen na ndewra Laamɗo kirsamaaji
wakkatiiji fuu ley hitaande fuu. Am-
maa Tawreeta oon waawaa hiɓɓinde
ɓattoriiɓe Laamɗo kirsamaaji ɓeen.
2 Si imo waawnoo hiɓɓinde ɓe, yot-
tingol sadakaaji yoppeteno. Sabo
dey, si rewooɓe ɓeen laaɓinaama nde
wootere fu, ɓerɗe maɓɓe pelataa ɓe
saabe hakkeeji katin.
3 De wanaa noon laatorii. Kir-
samaaji hitaande faa hitaande ɗiin
miccintinan yimɓe hakkeeji muɓɓen.
4 Sabo yiiyam ga'i e damɗi ɗaam
waawaa ittude hakkeeji fey.
5 Ɗum waɗi, wakkati mo Almasiihu
naati adunaaru oon, wi'i Laamɗo:
«Wanaa kirsamaaji muuyuɗaa, wanaa
sadakaaji nyaamri muuyuɗaa,
ammaa a waɗanii kam ɓanndu.
6 Sadakaaji duppamaaji e sadakaaji
saabe hakke du,
mbelataa ma.»
7 Ndeen, o wi'i:
«Inani kam, mi warii faa mi waɗa
muuyɗe maaɗa, aan Laamɗo,
no winndiraa ley dewtere
Tawreeta dow am ni.»*
8 O wi'i tafon: «A yiɗaa sadakaaji kir-
saaɗi, a yiɗaa sadakaaji nyaamri kam
e sadakaaji duppamaaji e sadakaaji
saabe hakkeeji. Ɗi mbelataa ma.»
O wi'ii ɗum fay si sadakaaji ɗiin ina
kokkiree hono no Tawreeta yamiri
ni.
9 Caggal ɗuum, o wi'i: «Inani kam,
mi warii faa mi waɗa muuyɗe maa.»
Noon Laamɗo ittiri sadakaaji aran-
deeji ɗiin de tabintini sadaka keso
oon.
10 Ko Iisaa Almasiihu waɗi muuyɗe
Laamɗo ɗuum, laaɓinii en e hakkeeji.
Sabo dey, o hokkii ɓanndu makko
laatanoo en sadaka, o hokkii ndu nde
wootere faa abada.
11 No gollal sadaka aranal ngaal
worri, almaami fuu wo daraniiɗo
golle muuɗum nyannde fuu, ina yot-
tina sadakaaji ɗiin wakkati fuu, am-
maa ɗi mbaawaa ittude hakkeeji.
12 Ammaa Almasiihu hokkirii
hoore muuɗum wo sadaka ittoowo
hakkeeji nde wootere faa abada.
Caggal ɗuum, o jooɗii gere nyaamo
Laamɗo.

* **10:7** Jabuura 40.7-9.

13 Ɗoon o doomata faa Laamɗo
waɗa o yaaɓa wayɓe mo.
14 Ndelle, ko o laatii kirsamaari
ɗuum, o hiɓɓinii yimɓe ɓe hakkeeji
muɓɓen laaɓintee ɓeen faa abada.
15 Ruuhu Ceniiɗo du na seedanoo
en ɗum. Sabo o wi'ii tafon:
16 «Joomiraaɗo wi'i:
Inan amaana mo ngaɗidammi e maɓɓe
e ley balɗe garooje:
Mi wattan jamirooje am e ɓerɗe maɓɓe,
mi winnda ɗe e hakkillooji maɓɓe.»
17 O jokkintini katin, o wi'i:
«Mi ittan hakkillo am e hakkeeji maɓɓe e bonandaaji maɓɓe fey.»†
18 Woodi ndelle, ɗo hakkeeji njaafaa
fu, sadaka ittoowo hakkeeji walaa
katin.

No Laamɗo ɓadortee

19 Saabe ɗuum sakiraaɓe, yiiyam
Iisaa ndufaaɗam ɗaam hokkii en laa-
wol naatude e nokkuure ɓurnde fuu
senaade ndeen e ɓerɗe baaltiiɗe.
20 O udditanii en laawol kesol bu-
urngol, naatirteengol lefol paliingol
ngool, kangol woni ɓanndu makko
nduun.
21 Eɗen njogii Almaami mawɗo ar-
dinaaɗo suudu Laamɗo nduun.
22 Ndelle, ɓattitoroɗen Laamɗo
ɓerɗe goongaaje e goondinal ngal
sikkitiraaka. Sabo ɓerɗe meeɗen
laamnaama, pelataa en dow ko boni,
ɓalli meeɗen du lootiraama ndiyam
laaɓuɗam.
23 Tiigoɗen jikke mo kaaleten haala
muuɗum faa wooɗa, sabo Laamɗo
wo koolniiɗo, waɗan ko aadii.
24 Ndaaren hakkunde meeɗen no
pooɗundurten njinngu e golleeji
lobbi.
25 Taa celen hawritinde no woɓɓe
ngaɗata ni. Ammaa sanaa cemm-
bunduren ɓerɗe, sakko ko nji'oton
nyalaande Joomiraaɗo ndeen ina
ɓadoo warude.
26 Sabo si goonga, si eɗen kensoo
eɗen ngaɗa hakkeeji caggal ko an-
nduɗen goonga faa laaɓi fu, sadaka
ittoowo hakkeeji heddaaki katin.
27 Ko heddii dey, doomugol
kulɓiniingol nyannde kiite, kam e
yiite mannge nyaamoowe yedduɓe
Laamɗo ngeen.
28 Si neɗɗo salake Tawreeta
Muusaa oon fu, waraama e dow
seedaaku yimɓe ɗiɗo naa tato, yur-
mataake.
29 Ndelle miilee, sabo ina haani
neɗɗo jukkee jukkungo ɓurngo noon
manngu si yaaɓirii Ɓii Laamɗo
yawaara, huyfinii yiiyam amaana
cenuɗam ɗum ɗaam, mbonkake
Ruuhu gaddoowo moyyere oon.
30 Sabo eɗen anndi Laamɗo wi'ii:
«Wo miin jeyi njomnitaari, wo miin
yoɓoyta.»
O wi'i katin:
«Joomiraaɗo saroto yimɓe muuɗum.»‡
31 Hey, saamude e juuɗe Laamɗo
buurɗo oon ina hulɓinii!
32 Miccitee nyalaaɗe mooɗon arane
ɗeen, caggal nde Laamɗo yaynunoo
hakkillooji mooɗon. On ndurwii ley
torraaji keewɗi e munyal.
33 Wakkatiiji oɗon kuyfiniree jen-
nooje e toonya yeeso yimɓe, wakkati-
iji oɗon njaɓa wondude e woɓɓe
waɗaaɓe noon.
34 Si goonga du, on cunodake e
uddaaɓe ley kasu, woodi on njaɓii
teeteede ko njogiɗon ɗuum fuu.
On njaɓirii ɗum seyo, sabo on an-
ndii oɗon njogii ko ɓuri ɗuum fuu
wooɗude, ko tabitata faa abada.
35 Ndelle, taa njoppee hoolaare
mon, sabo inde jogii mbarjaari
mawndi.
36 Wo munyal kaanduɗon. Ndeen
si on ngaɗii muuyɗe Laamɗo fu, on
keɓan ko aadanii on.
37 Sabo ina winndaa:
«Si waɗii seeɗa fu,
kaanɗo warude oon waran, o
hanndataako.»
Laamɗo wi'ii:
38 «Ponnditaniiɗo kam wuurdan
goondinal,§

† **10:17** Yeremiya 31.33-34. ‡ **10:30** Fillitagol Tawreeta 32.35-36. § **10:38** Habakuk 2.3-4.

ammaa si yeccitake,
ɓernde am yardataako ɗum.»
39 Enen kaa, en njeyaaka e yeccotooɓe de kalkee ɓeen. Ɓe njeyaɗen e muɓɓen dey, goondinɓe faa yonkiiji muɓɓen ndannee ɓeen.

11

Haala goondinal

1 Goondinal wo tannyorde heɓan ko yowi jikke e muuɗum, wo tannyorde ko yi'aay ɗuum ina woodi.
2 Saabe maggal, Laamɗo jaɓiri maamiraaɓe meeɗen.
3 Saabe goondinal, paamirɗen Laamɗo tagirii adunaaru ndu e ko woni e kammu fuu e konngol muuɗum. Ko yi'etee, fuu tagiraama e ko yi'ataake.
4 Saabe goondinal, Haabiila ittiranii Laamɗo sadaka ɓurɗo mo Kayiinu oon. Goondinal waɗi de Laamɗo hiisorii mo o ponnditiiɗo nde jaɓannoo mo sadakaaji makko. Katin, fay ko o maayi ɗuum, imo heddii waajaade en faa joonin saabe goondinal makko.
5 Saabe goondinal, Henok yeentiniraa dow kammu, meeɗaay maayde fey. Fay gooto yi'aay mo katin sabo Laamɗo yeentinii mo. Si goonga du, Binndi ceedanake mo, mbi'i illa o yeentinaaka, imo weli Laamɗo.
6 Si neɗɗo walaa goondinal, waawaa welude Laamɗo. Sabo garɗo to Laamɗo fuu, tilay goondina imo woodi, goondina o barjoto filotooɓe mo ɓeen.
7 Saabe goondinal, Nuuhu sehiri laana faa danna koreeji muuɗum. O ɗowtanii Laamɗo cappanɗo mo ko warata, ko yi'aaka tafon ɗuum. Noon o sarorii adunaaru ndu fuu. Laamɗo du hiisorii mo o ponnditiiɗo saabe goondinal makko ngaal.
8 Saabe goondinal, Ibrahiima nootorii noddaango Laamɗo, yehi to leydi ndi Laamɗo aadanii ɗum heɓan. De o dilli tawi le o anndaa fuu to o fonndii.
9 Saabe goondinal, o jooɗii hono janano e leydi ndi o aadanaa ndiin. Isiyaaka e Yaakuuba du njooɗodake e makko e ley hukumuuji. Kam'en du ngoni heɓidooɓe e makko amaana gooto oon.
10 Ibrahiima waɗii ɗum sabo na heɗinoo ngalluure yowiinde dow joyyinirde duumiinde nde Laamɗo diidi de nyiɓi ndeen.
11 Saabe goondinal, Ibrahiima hokkiraa heɓude yuwdi, fay si taweede o naywiino, jom suudu makko Saaratu du wo dimaro-no. O heɓii yuwdi ndiin sabo o hoolake Laamɗo yottinan aadi muuɗum.
12 Ndelle neɗɗo gooto nayeejo faa ɓaɗii maayde heɓi yuwdi potundi e koode kammu heewude. Hono njaareendi maayo du, ndi limataako.
13 Yimɓe ɓeen fuu maaydii e goondinal muɓɓen tawi ko Laamɗo aadanii ɗum'en ɗuum tabitaay tafon. Ammaa ɓe kaynake ɗum to woɗɗi, de ɓe kuyani ɗum. Ɓe cemtaay wi'ude wo ɓe hoɓɓe du, wo ɓe weerɓe e adunaaru ndu.
14 Ko ɓe kaaldi noon ɗuum, hollii faa laaɓi iɓe pilanoo ko'e maɓɓe leydi ndi ɓe njeyi.
15 Katin du si hakkillooji maɓɓe ina ngonnoo e leydi ndi ɓe njaltunoo ndiin, iɓe mbaawnoo yeccaade toon.
16 Kaa si goonga, iɓe pooɗanoo leydi ɓurndi woodde, ɗum woni ngonndi dow kammu ndiin. Saabe ɗuum, Laamɗo semtiraay noddireede Laamɗo maɓɓe, moyyinanii ɓe ngalluure.
17 Saabe goondinal, nde Laamɗo ndaartindinoo Ibrahiima ndeen, jaɓiri hokkude Isiyaaka faa laatoo kirsamaari. Si goonga, o segilanake hokkude ɓiyiiko korsuɗo oon hono sadaka, fay si Laamɗo na aadanii mo lenyol keewngol.
18 O waɗii ɗum fay ko Laamɗo wi'i mo: «Wo faro Isiyaaka yuwdi maa hiisortee.»*
19 Ibrahiima ina jogorii Laamɗo ina waawi ummintinde ɓiyum Isiyaaka

* **11:18** Fuɗɗoode 21.12.

e maayde. Saabe hoolaare ndeen, o wartiranaa ɓiyiiko hono wo ummitiiɗo e maayde.

20 Saabe goonɗinal, Isiyaaka barkiniri Yaakuuba e Isuwa. O faami ko o barkini ɓe ɗuum tabitan jaango.

21 Saabe goonɗinal, nde Yaakuuba ɓadinoo maayde ndeen, barkiniri ɓiɓɓe Yuusufi ɗiɗo ɓeen gooto gooto. O tuugii sawru makko, imo teddina Laamɗo.

22 Saabe goonɗinal, nde Yuusufi ɓadinoo maayde du, sapporii wurtagol ɓiɓɓe Israa'iila leydi Misira. E ley majjum, o tindinii ɓe ɓe kooya yi'e makko.

23 Saabe goonɗinal, saaraaɓe Muusaa cuuɗiri ɗum lebbi tati caggal rimeede muuɗum. Ɓe nji'ii o cukalel lobbel, de ɓe cuusii salaade yamiroore kaananke ndeen.

24 Saabe goonɗinal, nde Muusaa mawnunoo ndeen, salii inndireede taan Fira'awna ɓii ɓiyum debbo.

25 O suɓake wondude e yimɓe Laamɗo ɓeen e ley torraaji muɓɓen diina weltoraade wakkatiyel seeɗa ley hakke.

26 Imo hiisorii huyfineede saabe Almasiihu ɓuri woodde diina jawdi Misira ndiin, sabo hakkillo makko na woni dow mbarjaari ngaroori ndiin.

27 Saabe goonɗinal, o yaltiri leydi Misira tawi o hulaay tikkere kaananke oon. O siini yahude hono imo yi'a Laamɗo mo yi'ataake oon ni.

28 Saabe goonɗinal, o waɗi iidi Faltagol. O yamiri yiiyam wujee e dammbuɗe cuuɗi taa maleyka baroowo oon meema ɓiɓɓe Israa'iilankooɓe artiiɓe rimeede ɓeen.

29 Saabe goonɗinal, Israa'iilankooɓe peyyitiri Maayo Maaliya ngoon dow leydi njoorndi. Ammaa Misirankooɓe tefunooɓe feyyitirde noon ɓeen fuu njoolake.

30 Saabe goonɗinal, lalgaaje mawɗe deenuɗe Yeriko ɗeen caamiri ko Israa'iilankooɓe ngaɗi balɗe jeɗɗi ina piiltoo ɗe ɗuum.

31 Saabe goonɗinal, Rahabu debbo woykuuru oon† daɗiri halkideede e luttuɓe Laamɗo ɓeen, sabo o jaɓɓake Israa'iilankooɓe horooɓe leydi makko ɓeen e dow jam.

32 Ɗume mbi'ammi katin? Wakkati o heyataa kam faa mi haala kabaaru Gideyon e Barak e Samson e Yefta e Daawda e Samuwiila, kam e annabaaɓe heddiiɓe.

33 Yimɓe ɓeen fuu, wo goonɗinal waɗi ɓe njaalii kaanankooɓe, ɓe laamorii fonnditaare, ɓe keɓi ko Laamɗo aadii ɗuum. Kangal waɗi de ɓe muɓɓi kunnduɗe dawaaɗi ladde,

34 ɓe nyifi giiteeli ul'ultooji, ɓe ndaɗi e mbelndi kaafaahi. Ɓe tampii de ɓe keɓi semmbe. Ɓe laatii suusuɓe ley wolde, ɓe ndiiwi konuuji gardi to maɓɓe ɗiin.

35 Saabe goonɗinal, rewɓe woɓɓe keɓiri maayɓe muɓɓen ummintinaa. De yimɓe woɓɓe le, torraama faa maayi saabe goonɗinal ngaal. Ɓe njaɓaay heefordinde faa ɓe ndannee, sabo iɓe pooɗanoo iirtagol ɓurngol woodde.

36 Woɓɓe katin njalnoraa, piyaa dorri. Woɓɓe ngeyyaa, ngattaa ley kasu.

37 Woɓɓe maɓɓe paɗɗaa kaaye faa maayi. Woɓɓe tayiraa garjaaje. Woɓɓe mbardaa kaafaaje. Iɓe njiiloo iɓe ɓornii guri be'i e baali, ɓe talkaaɓe, ɓe torraaɓe, ɓe waɗaaɓe ko boni.

38 Wo ɓe yiilotooɓe ley laddeeji e ley baamle, ley lohi e ley gayɗe. Yimɓe ɓeen le, adunaaru ndu haandaano e muɓɓen.

39 Yimɓe ɓeen fuu, Laamɗo jaɓii ɗum'en saabe goonɗinal muɓɓen. Ɗum fuu e taweede, ɓe keɓaay ko Laamɗo aadinoo ɗuum.

40 Ɓe keɓaay ɗum sabo Laamɗo anniyake hokkude en ko ɓuri ɗum. O muuyaay ɓe laatoo hiɓɓuɓe si wanaa ɓe tawdee e meeɗen.

12

No dartaare Joomiraaɗo hollirta njinngu muuɗum

† **11:31** Maanaa woykuuru wo pijoowo joɓeteeɗo ceede.

1 Ndelle enen, sini seedeeɓe dow
goondinal fotuɓe nii heewude ina pi-
ilii en, en njoppa donle teddude en
fuu e hakke jiiɓudo en oon fuu no
hoyiri. Njaaren yeeso dow munyal
hono no dadundurteedo ni.
2 Ngatten hakkillooji meeden
dow Iisaa. Kam omtani en laawol
goondinal, kam tabintinta goondinal
ngaal du. Kanko, saabe ko o yi'i
seyo ina hedii mo duum, o munyii
maayde dow leggal palaangal ngaal,
o yawi semteende maggal. Joonin,
imo joodowii gere nyaamo joodorgal
laamu Laamdo.
3 Ɗum le, miilodon mo, kanko mun-
yando nganyaandi luttuɓe. Miilodon
mo faa taa on tampu, taa ɓerde
moodon njoppa hoolaare muɓɓen.
4 Odon caloo hakke odon kaɓa e
muudum, ammaa on kaɓaaka faa
yiiyam doggi tafon.
5 Yalla on njeggitii haala cemmbi-
nooha ka Laamdo haaldi e moodon
kaan, onon ɓiɓɓe muudum naa? O
wi'ii:
«Ɓiyam, nde Joomiraado dartini ma
fuu, taa yaw dum.
Taa ɓernde maa metta si o felii
ma.
6 Sabo Joomiraado dartinan mo
horsini,
fiyan mo nanngiri ɓiyum fuu.»*
7 Munyee dartaare ndeen. Inde holla
Laamdo nanngirii on ɓiɓɓe muudum.
Ɓiddo moy woni mo bammum dartin-
taa dum?
8 Si on ngalaa ley dartaare nde
ɓiɓɓe ɓeen fuu ndartintee ndeen fu,
on nganaa ɓiɓɓe goongalaaɓe, on
nganaa ɓiɓɓe halal.
9 Woodi du, ko Baabiraaɓe meeden
adunaaru ɓeen ndartinannoo en
duum, en teddinii ɓe. Sakko Baaba
meeden jom yonkiiji oon! Wanaa
eden kaani jaɓande dum faa ɓura
noon de mbuuren naa?
10 Baabiraaɓe meeden ina ndartinan-
noo en no miilorii ina woodi faa
ɓooyti seeda tan. Ammaa Laamdo
na dartina en faa kawten e muudum
ley senaare muudum. Wo ɓeydaari
meeden dartinirta en.
11 Wakkati dartingol fuu, ndakam
walaa. Naawalla tan woodi. Ammaa
caggal duum, ingol waddana jaɓuɓe
dartineede ɓeen fonnditaare e jam.
12 Ndelle tinnee, cemmbindinon
juude moodon tampude deen e koppi
mon di ngalaa semmbe diin.
13 Moyyinanee koyde mon laabi dar-
tiidi, faa taa koyngal layoowal seelta,
ammaa ngal dada.

Sappagol taa neddo waasu moyyere Laamdo

14 Tinnee, pilodon wondude e
yimɓe fuu dow jam. Pilodon senaare,
sabo si on ngalaa nde, on nji'ataa
Joomiraado.
15 Kilnee taa fay gooto yeccoo gada
de hunngoo moyyere Laamdo ndeen.
Kilnee taa neddo moodon laatoo
hono dadol kaadungol. Sabo si yaltii
fu, na raaɓira yimɓe heewɓe tooke
muudum.
16 Kilnee taa fay gooto moodon
laatoo jaahili naa mo walaa kulol
Laamdo hono Isuwa ni. Kam sonni
mawniraagu muudum faa heɓa ko
nyaama nde wootere tan.
17 Odon anndi caggal duum, nde o
yidunoo baabiiko barkina mo ndeen,
o jaɓaaka. O waawaay waylitinde ko
o wadunoo duum fay si o filorii dum e
bojji.
18 Onon, on ngaraay to huunde
waawnde meemeede hono no yimɓe
Israa'iila ngardunoo to waamnde
Sinayi. Ɓeen kaa ngarii to yiite
nyanngunge e to cuddi tekkundi e
nimre e henndu mawndu.
19 Ɓe nanii fuufaango buututal
e daande yuurunde dow kammu.
Nanuɓe daande ndeen ɓeen nyaagii
taa ɓeydanee fay konngol gootol no
poti hulude.
20 Sabo dey, ɓe kunngake waaw-
tude ko Laamdo yamiri toon duum
nde wi'unoo: «Ko meemi waamnde
ndeen fuu, fay si wo daaba, wardee
kaaye.»
21 Goonga du, ko ɓe nji'ata duum
ina hulɓinii faa Muusaa e hoore
muudum wi'i: «Mi hulii sanne faa
mido diwna.»

* **12:6** Banndi 3.11-12.

22 Ammaa onon, on ngarii waamnde Siyona. On ngarii ngalluure Laamɗo buurɗo oon, ɗum woni Urusaliima gonɗo dow kammu, to maleyka'en ujunaaje ujunaaje kawriti ina mbeltodoo.
23 On ngarii e kawrital ɓiɓɓe arandeeɓe ɓe inɗe muɓɓen mbinndaa dow kammu ɓeen. On ngarii to Laamɗo carotoodo yimɓe fuu oon, on ngarii e yonkiiji fonnditiiɓe laatiiɓe hiɓɓuɓe ɓeen.
24 On ngarii to Iisaa curoowo hakkunde yimɓe e Laamɗo ley amaana keso oon. On ngarii to yiiyam makko mbiccaaɗam, ngadduɗam kabaaru ɓurɗo kabaaru yiiyam Haabiila njuppiiɗam ɗaam woodde.
25 Ndelle tinnee taa calanoɗon Kaaldoowo e mooɗon oon. Sabo salinooɓe cappanɗo ɗum'en dow leydi ga ɓeen ndaɗaay, sakko enen si en calanake cappanoowo en gonɗo dow kammu oon.
26 Arande, daande makko dimmbii leydi ndiin. Joonin kaa, o fodake ɗum ɗo, o wi'i: «Mi dimmban ndi katin. De wanaa leydi tan, ammaa kammu e leydi fuu.»†
27 Ko o wi'i «kilol gonngol katin» ɗuum ina holla ko tagaa fuu dimmbete ittee, faa ko dimmbataako ɗuum heddoo kam tan.
28 Ndelle wo laamu ngu dimmbataako keɓeten. Saabe ɗuum, njetten Laamɗo, ndewren mo no weldata mo tawee e leeyinkinaare e kulol.
29 Sabo Laamɗo meeɗen na wa'i hono yiite halkoowe.

13

Haala waajuuji cakitiiɗi

1 Keddoɗon e yiɗundurde, sabo on sakiraaɓe.
2 Taa njeebee jippinde weerɓe, sabo woɓɓe ngaɗii noon mbeerni maleyka'en tawi anndaa yalla wo kam'en.
3 Miccitee uddaaɓe hono wo on uddida e muɓɓen. Miccitee torraaɓe du hono wo on torrida e muɓɓen.
4 Yimɓe fuu teddina dewgal. Tilay aadi dewgal jogoree laaɓal. Sabo Laamɗo saroto fijooɓe wonɓe e dewgal e ɓe ngalaa e dewgal fuu.
5 Cenndon ko'e mon e yidde buuɗi. Kennyitoroɗon ko njogiɗon, sabo Laamɗo wi'ii:
«Abada mi yoppataa ma, abada mi yeebataako ma!»*
6 Saabe majjum, eɗen mbaawi haalude ɗum ɗo dow hoolaare:
«Joomiraaɗo woni balloowo kam, mi hulataa.
Ɗume neɗɗo waawata waɗude kam?»†
7 Miccitee ardiiɓe on, haalanɓe on konngol Laamɗo ɓeen. Miiloɗon dow no ɓe njooɗorii e nguurndam maɓɓe faa ɓe ngaɗi nafaa, nyemmbiton goondinal maɓɓe ngaal.
8 Iisaa Almasiihu waylitataako: no worrunoo keeŋan ni, worri hannden, noon du worrata faa abada.
9 Taa njaɓee waajuuji feere ɗi on mboowaa nanude mbosina hakkillooji mon. Ko ɓuri woodde, semmbe ɓerɗe mon yuura e moyyere Laamɗo, wanaa e jamirooje dow nyaamdu. Jamirooje ɗeen nafaay jokkuɓe ɗum'en.
10 Eɗen njogii hirsirde teddinirteende Laamɗo. Almaami'en gollooɓe ley hukum ceniiɗo ɓeen ngalaa laawol nyaamude ko woni dow mayre.
11 Sabo ley Tawreeta Muusaa, Almaami Mawɗo na wadda yiiyam kirsamaaji ley nokkuure ɓurnde fuu senaade faa ɗam laatoo sadaka saabe hakkeeji. Ammaa teewuuji majji ɗiin, wo yaasin hoɗorde toon mbuletee.
12 Ɗum waɗi de Iisaa du maayowi yaasin wuro faa senira yimɓe yiiyam muuɗum.
13 Ndelle, njalten tawowen mo yaasin wuro toon, ndonndoɗen semteende nde yimɓe ndonndi mo ndeen!
14 Sabo to adunaaru ga en ngalaa ngalluure duumotoonde, ammaa eɗen piloo ngalluure waroore ndeen.

† **12:26** Agay 2.6. * **13:5** Fillitagol Tawreeta 31.6, Yoosuwa 1.5 † **13:6** Jabuura 118.6.

15 Ndelle, ko Iisaa rewrintini en
e Laamɗo ɗuum, manen Laamɗo
wakkati fuu. Manoore ndeen wo
sadaka jettooje, wo toni ɗi cemtirtaa
innude innde muuɗum.
16 Ammaa taa njeebee waɗude ko
wooɗi. Peccon ko njogiɗon. Sabo
sadakaaji ɗiin ina mbela Laamɗo.
17 Ɓowtanoɗon ardiiɓe on, njaɓanon
ɗum'en, sabo iɓe kaybi yonkiiji mon.
Ɓe kaaltanowan Laamɗo golle maɓɓe
fuu. Accee ɓe ngollira golleeji ɗiin
e seyo, wanaa e mettorgal. Sabo si
ɓe ngaɗirii ɗum mettorgal fu, nafataa
on.
18 Miɗen ŋaaroo on du'aare. Miɗen
tannyori ɓerɗe amin pelaay min. Si
goonga, muuyɗe amin woni yaarude
no wooɗiri e huunde fuu.
19 Miɗo ŋaaroo on sanne ndu'anoɗon
kam, yalla Laamɗo ina hokka kam
laawol mi warta e mooɗon law.

Baynundural

20 Laamɗo jom jam, kam iirtini
Joomiraaɗo meeɗen Iisaa, duroowo
baali mawɗo oon, iirtinii mo saabe
yiiyam makko tabintinoojam amaana
duumiiɗo oon.
21 Laamɗo baawɗo ɗum oon, hokku
on ko wooɗi fuu, faa ngaɗon muuyɗe
muuɗum. O waɗa e meeɗen ko
welata mo saabe Iisaa Almasiihu.
Teddeengal woodan mo faa abada
abadin! Aamiina.

22 Sakiraaɓe, miɗo nyaagoo on ket-
tindoree waajuuji ɗiin munyal, sabo
ko mbinndanmi on ɗo ɗuum juutaa
sanne.
23 Miɗo anndina on sakiike meeɗen
Timote yoppaama. Si o yaawii yot-
taade ga, mi wardan e makko to
mooɗon, min nji'a on.
24 Njowtee ardiiɓe on e seniiɓe ɓeen
fuu. Sakiraaɓe yuuruɓe Itali ɓeen du
ina njowta on.
25 Hinney Laamɗo wondu e
mooɗon, on fuu.

Ɓataaki Yaakuuba

Jowtaango

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin Yaakuuba maccuɗo Laamɗo, maccuɗo Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu. Miɗo jowta on, onon laatiiɓe lenyi sappo e ɗiɗi cankitiiɗi ley adunaaru.

Haala goonɗinal e hakkilantaaku

2 Sakiraaɓe am, nde tiiɗallaaji ɗi kawtaa sii ngari ndaartindaade on fu, tiigoree ɗum fuu seyo manngo.
3 Sabo oɗon anndi si goonɗinal mooɗon ndaartindaama fu, ɗum riman munyal.
4 Ammaa, sanaa munyal mon yottoo faa laatoɗon hiɓɓuɓe, selluɓe e goonɗinal ɓe huunde fuu nyakaay.
5 Ndelle, si gooto mooɗon hakkillo muuɗum nyakii fu, ŋaaro Laamɗo, heɓan. Sabo Laamɗo wo kokkoowo yimɓe fuu faa wooɗa, tawa feldaay joomum ko ŋaarii ɗuum.
6 Ammaa sey joomum ŋaaroroo goonɗinal tawee sikkitiraay, sabo cikkitiiɗo ina nanndi e bempeyye ɗe henndu hooyata, ina soggi yaade.
7 Taa neɗɗo ga'uɗo hono nii miiloo heɓan fay huunde to Joomiraaɗo.
8 Wo o neɗɗo jom ɓerɗe ɗiɗi. O anndaa ko o jokkata: hannden to, jaango ga.

Haala talkaaku e danyal

9 Sakiike goonɗinɗo si tawii wo talkaajo fu, mantoroo ko Laamɗo toowni ɗum.
10 Jom jawdi du, mantoroo ko Laamɗo leeyini ɗum. Sabo jom'en jawdi paltorto hono pinndi ley ngesa.
11 Si naange fuɗii, wulii fu, yoornan funngo ngoon. Pinndi ndiin saaman, ŋari mayri fuu yuwa. Hono noon du jom jawdi oon ɗaylirta, golleeji ɗi jokki fuu mbona.

Haala torraaji e jarribooje

12 Barke woodanii neɗɗo fuu munyuɗo ley tiiɗallaaji ndaartindotoodi ɗum. Sabo nde o ndaardaa o jarraaɗo ndeen, o teddinirte kufune mo Laamɗo aadii hokkude yiɗuɓe ɗum, ɗum woni nguurndam nduumiiɗam.
13 Si neɗɗo jarribaama, taa wi'a: «Laamɗo jarribii kam.» Sabo fay gooto waawaa jarribaade Laamɗo, woodi kam du, jarribataako fay gooto.
14 De ko woni dey, neɗɗo ina jarribee si muuyɗe muuɗum bonɗe poodii ɗum, eytii ɗum.
15 Caggal ɗuum, si muuyɗe bonɗe aawaama fu, ndiman hakke. De si hakke mawnii fu, riman maayde.
16 Sakiraaɓe am horsuɓe, taa accee mbosineɗon.
17 Moyyere lobbere e dokkal kiɓɓungal fuu, to dow kammu yuurata, to Baabiiwo taguɗo annooraaji kammu, mo waylitataako. O nanndaa e ɗowkiiji baylitotoodi.
18 Saabe muuyɗe makko o waɗiri en ɓiɓɓe makko, o rimtiniri en konngol makko goongawol faa laatoɗen artiiɓe e ko o tagi.

Haala nanude konngol Laamɗo de jokka

19 Sakiraaɓe am horsuɓe, paamon: neɗɗo fuu yaawa hettindaade, de taa yaawa haalude, taa yaawa tikkude.
20 Sabo tikkere ɓii-Aadama gollataa ko fonnditii yeeso Laamɗo.
21 Ndelle, njoppee huunde fuu ko tuuni e ko boni, njaɓɓoroɗon konngol ngol Laamɗo aawi e ɓerɗe mooɗon ngool e leeyinkinaare. Ingol waawi hisinde yonkiiji mooɗon.
22 Woodi, taa kaaɗee e hettindanaade konngol ngool tan, ammaa ngaɗon ko ngol wi'i. Si wanaa noon, on kiilii ko'e mooɗon.
23 Sabo kettintooɗo konngol de jokkaay ko ngol wi'i, ina wa'i hono yeewoowo hoore muuɗum e daandorgal de yi'a no yeeso mum worri.
24 Imo yeewa hoore makko, de si o dillii fu, wakkati gooto o yeggitan no o wa'i.
25 Ammaa neɗɗo fuu taykotooɗo yamiroore hiɓɓunde rimɗinoore ndeen, si heddake e mayre fu, laatoto hono golliroowo konngol ngool, wanaa hono nanoowo tan de yeggita.

Wo oon neɗɗo barkintee e golle
muuɗum.
26 Neɗɗo fuu jogoriiɗo hoore
muuɗum wo diinanke lobbo, si tawii
dawrantaa ɗemngal muuɗum fu,
hiilii hoore mum. Neɗɗo oon le,
walaa fuu ko nafata e diina muuɗum.
27 Diina laaɓuka ceniika yeeso
Laamɗo Baaba meeɗen kam woni:
wallude rewɓe talkaaɓe ɓe gori-
raaɓe muɓɓen maayi e atiime'en ley
ɓillaare muɓɓen, e haybude hoore
muuɗum e tuundi adunaaru.

2

No jom jawdi e talkaajo fuu potiri e meeɗen

1 Sakiraaɓe am, onon goondinɓe
Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu
Jom teddeengal, taa ɓurdinee ɓiɓɓe-
Aadama.
2 Si jom jawdi gattuɗo hooton-
nde kaŋŋe e kaddule lobbe naatii
kawrital mon, de talkaajo ɓorniiɗo
kaddule tuunɗe kam du naatii, noy
ngaɗoton?
3 Si on teddinii ɓorniiɗo kaddule
lobbe oon, on mbi'ii ɗum «Jooɗa, inan
joonnde lobbere», de mbi'uɗon talka-
ajo oon «Dara toon» naa «Jooɗa e leydi
ɗakkol koyɗe am»,
4 si on ngaɗirii noon fu, wanaa on
cenndii hakkunde mooɗon naa? On
laatake sarotooɓe ɓe miilooji bondi.
5 Sakiraaɓe am horsuɓe, kettindee!
Talkaaɓe adunaaru ndu ɓeen, wanaa
Laamɗo suɓake ɓe faa ɓe laatoo
danyuɓe goondinal, ɓe naata e laamu
Laamɗo mo Laamɗo aadii hokkude
yiɗuɓe ɗum naa?
6 De onon kaa, on kuyfinii talkaaɓe
ɓeen. Wanaa joomiraaɓe jawdi ɓeen
torrata on naa? Wanaa kam'en
njaarata on yeeso sariya naa?
7 Wanaa kam'en mbonkotoo Iisaa
mo njogiɗon innde muuɗum lobbere
oon naa?
8 Goonga, on ngaɗii ko wooɗi si
tawii on njokkii yamiroore laamu
Laamɗo mawnde no Binndi mbiiri
nde mbi'unoo: «Njiɗiraa gondo maa
no njiɗirɗaa hoore maa ni.»*
9 Ammaa si on ɓurdinii ɓiɓɓe-
Aadama, on ngaɗii hakke. Yamiroore
ndeen du na fela on ko mboofuɗon.
10 Goonga ni, si neɗɗo jokkii
jamirooje fuu, de woofi gootel majje
tan, luttii jamirooje ɗeen fuu.
11 Sabo Laamɗo biiɗo «Taa jeenu»,
kam wi'i katin «Taa waɗu war-hoore.»
Si a waɗaay jeenu, de a waɗii war-
hoore, a laatake boofuɗo jamirooje
ɗeen.
12 Ndelle, kaaldon, ngolliron hono
no yimɓe sardeteeɓe yamiroore
rimɗinoore kaani waɗude ni.
13 Sabo si goonga, nde Laamɗo
sarotoo fu, yurmataako neɗɗo mo
hollaay woɓɓe yurmeende. De jom
yurmeende kaa, walaa fuu ko hul-
data sariya.
14 Sakiraaɓe am, si goɗɗo wi'ii
ina jogii goondinal de golle makko
hollaay o goondinii fu, ɗume ɗum
nafata? Goondinal ngaal waawaa
hisinde mo.
15 Si tawii aɗa jogii sakiike gorko
naa debbo de wo kolɗo naa wo
jolbuɗo,
16 si gooto mooɗon wi'ii ɗum: «Yahu
e jam! Laamɗo holtine, nyaamne faa
kaaraa,» tawee o hokkaay ɗum ko
haajaa ɗuum, ɗume ɗum nafata?
17 Goondinal e hoore muuɗum du
wo noon worri: si ngal walaa golleeji
kollooji ngal fu, ngal waatii.
18 De si goɗɗo wi'ii ma: «Aan, wo a
jom goondinal, miin, mi jom golle»,
ndeen, mi jaaboto joomum, mi wi'a:
«Hollam goondinal maa tawee wal-
daa e golleeji lobbi si aɗa waawi.
Miin du mi hollirte golle am wo mi
goondinɗo.»
19 Aɗa goondini Laamɗo wo gooto
naa? Gasii! De fay ginnaaji ina
ngoondini ɗum de na ndiwna kulol!
20 Aan pamɗuɗo hakkillo! Aɗa haa-
jaa holleede no goondinal ngal wal-
daa e golle fuu nafataa faa'e.
21 A miccitaaki no maami en
Ibrahiima ndaardiraa wo ponndi-
tiiɗo saabe golle muuɗum, nde
yowunoo ɓiyum Isiyaaka e hirsirde
ndeen naa?

* **2:8** Lewinkooɓe 19.18.

22 A yi'ii goondinal Ibrahiima e
golle muudum fuu ina hawri. Woodi
du, golle makko hiɓɓini goondinal
makko.
23 Hono noon Binndi ɗiin tabitiri
nde mbi'unoo: «Ibrahiima goondinii
Laamɗo, de Laamɗo hiisorii mo
saabe majjum wo o ponnditiiɗo»,† faa
o noddiraa giɗo Laamɗo.
24 Ndelle on nji'ii, wo e golle neɗɗo
ndaardetee wo ponnditiiɗo, wanaa e
goondinal muudum tan.
25 Hono noon Rahabu, debbo
woykuuru oon‡ du. O ndaardaa
wo o ponnditiiɗo saabe golleeji ɗi o
gollunoo, nde o jakkitinoo nulaaɓe
ɓeen, de o walli ɗum'en njaltiri
laawol gonngol de ndaɗi.
26 Goonga ni, hono no ɓanndu ndu
walaa yonki maayiri noon, goondinal
ngal walaa golle du waatiri.

3

Haala dawrande ɗemngal muudum

1 Sakiraaɓe am, taa heewɓe e
mooɗon piloo laataade jannginooɓe.
Sabo oɗon anndi minen jannginooɓe,
sariya boofi amin ɓuran sariya
heddiiɓe fuu naawude.
2 En fuu eɗen mboofa e laabi
keewɗi. Si tawii ina woodi mo woofa-
taa e ley haala muudum, oon laatii
neɗɗo kiɓɓuɗo, baawɗo dawrande
ɓanndu muudum fuu.
3 Si en ngaɗii labaale e kunnduɗe
pucci faa ɗi ɗowtanoo en fu, en
ndawranan ɓalli majji fuu.
4 Ndaaree kabaaru laanaaji maayo
du. Fay si iɗi mawni sanne, woodi
keni nyanngudi ina kooya ɗi fu, wo
ooncirgel pamarel tan oonyata ɗi,
dorbotooɗo oon ina waawi yaarude
ɗi ɗo muuyi fuu.
5 Noon ɗemngal du worri. Wo ter-
gal pamaral e ɓanndu neɗɗo, de ingal
mantoroo kulle mawɗe. Ndaaree!
Doccel yiite, no foti famɗude ni, ina
waawi wulude ladde mawnde fuu.
6 Ɗemngal du wo yiite. Ingal tumm-
bii hakkunde ɓanndu, ingal heewi
bonanda, ingal tuunina ɓanndu fuu.
Ingal huɓɓiree yiite jahannama, ingal
wula nguurndam meeɗen fuu.
7 Ɓiɓɓe-Aadama ina mbaawi
dawrande sii daabaaji fuu. Ɓe
ndawranii kulle ladde e pooli, faa e
kulle ladooje e ko woni ley ndiyam
fuu.
8 Ammaa ɗemngal, fay gooto
waawaa dawrande ɗum. Ɗemngal
dawrantaako, wo ngal baasi bondo.
Ingal heewi tooke barooje.
9 Kangal njettirten Joomiraaɗo
Baaba meeɗen, kangal du kuɗirten
yimɓe tagaaɓe dow alhaali Laamɗo.
10 Hunnduko wooto yaltinta jet-
tooje e kuddi fuu. Sakiraaɓe am, ɗum
haanaa worrude noon.
11 Yalla ildude wootere ina
waawi wurtinde ndiyam mbelɗam e
kaaɗuɗam fuu naa?
12 Sakiraaɓe: yalla yibbi ina waawi
rimude ɓiɓɓe jaytun naa? Yalla cabi-
ihi ina waawi rimude yibbi naa?
Waawaa. Noon du ildude haaɗunde
waawaa yaltinde ndiyam mbelɗam.

Haala hakkillo yuurungo to Laamɗo

13 Si jom hakkillo e paamal ina
woni hakkunde mooɗon fu, hollira
ɗum joonnde saahiinde e golleeji
gaɗiraaɗi heese e hakkilantaaku.
14 Kaa si tawii kiram kaaɗɗam
naa yidde hoorem tan woni e ɓerɗe
mooɗon, taa mantoroɗon on jom'en
hakkillo. Ɗum woni yeddude goonga.
15 Hakkillo ngo yuuraay to Laamɗo.
Wo ley adunaaru ɗo e muuyɗe yonki
e to Seyɗaani ngo yuuri.
16 Sabo ɗo kiram mbonɗam e yidde
hoorem tan ngoni fu, ɗoon jiiɓaare e
siyiiji bonanda fuu tawetee.
17 Ammaa hakkillo yuurungo
to Laamɗo, arande fuu, wo ngo
laaɓungo. Woodi du, ingo wadda
jam. Ingo heewi heese, ingo heewi
newaare, ingo heewi yurmeende,
ingo rima ko woodi. Ngo ɓurdintaa
yimɓe. Naafikaaku walaa e maggo.
18 Waɗooɓe jam ina aawa jam, de
wo fonnditaare laatantoo ɓe tayri.

† **2:23** Fuɗɗoode 15.6. ‡ **2:25** Maanaa woykuuru wo pijoowo joɓeteeɗo ceede.

4

No yiɗugol adunaaru laatorii wanyugol Laamɗo

1 Toy bolwole e kalalaaji gondi ley
moodon ɗiin yuuri? Wanaa e muuyɗe
moodon bonɗe kaɓooje e ley ɓerɗe
moodon ɗi yuuri naa?
2 Si on muuyii huunde de on
keɓaay, ɗum saabii odon ngaɗa war-
hoore. Odon kaasidoo de on keɓataa
muuyɗe moodon, ɗum saabii odon
ndukida odon kaɓa. On keɓaay, sabo
on nyaagaaki Laamɗo.
3 Odon ŋaaroo de mbaason heɓude,
sabo anniyaaji moodon wo bondi.
Odon piloo heɓude muuyɗe yonki
moodon tan.
4 Onon jeenooɓe! Yalla on an-
ndaa yiɗude adunaaru wo wanyude
Laamɗo naa? Ndelle, anniyiiɗo
laataade giɗo adunaaru fuu, waɗii
hoore muuɗum ganyo Laamɗo.
5 Taa miilee Binndi ɗiin wo ɓolum
kaalata nde mbi'unoo: «Laamɗo ina
hirana ruuhu mo waɗi e meeɗen oon
sanne.»
6 Ammaa, Laamɗo ina ɓeydana
en moyyere ɓurnde mawnude katin.
Ɗuum waɗi de Binndi ɗiin ina mbi'a:
«Laamɗo na salanoo mawninkiniiɓe,
de na hokka leeyinkiniiɓe moyyere.»*
7 Ndelle, njaɓanee Laamɗo.
Calanodon Ibiliisa, ndeen dillan to
moodon law.
8 Ɓattee Laamɗo, ndeen kam du
ɓadoto on. Onon luttuɓe, laaɓinee
juuɗe mon. Onon waɗuɓe ɓerɗe ɗiɗi,
laaɓinee ɓerɗe mon!
9 Mettinee ɓerɗe mon, cunee,
mboyee. Ngaɗon jaleeɗe moodon
bojji, weltaare moodon du laatoo
cunu.
10 Leeyinkinee yeeso Joomiraaɗo,
ndeen toownan on.
11 Sakiraaɓe, taa fay gooto moodon
mbuyka banndum. Neddo fuu
mbuykuɗo banndum naa sarii ɗum,
mbuykii jamirooje Laamɗo ɗeen,
sarake jamirooje ɗeen. Si a sarake
jamirooje du, a ɗowtantaako ɗe, a
waɗii hoore maa carotoodo.
12 Gooto tan woni kokkoowo
jamirooje, gooto woni Carotoodo:
kam tan waawi hisinde e halkude.
Aan, wo a moy faa caroɗaa gondo
maa?

No neddo haaniri wakkilde Laamɗo

13 Joonin kettindee, onon wi'ooɓe:
«Hannden naa jaango, min njahan
ngalluure maaniire e maaniire, min
ngaɗa toon hitaande miɗen luumoo,
min keɓa tino.»
14 Si goonga, on anndaa ko laato-
too jaango. Ɗume woni nguurndam
moodon? Wo ɗum cuurki ɓanguki
wakkatiyel gootel tan de majji.
15 Inan ko kaannodon wi'ude: «Si
Joomiraaɗo muuyii, min mbuuran,
min ngolla huunde maani e huunde
maani.»
16 De joonin, odon mawninkinoo,
odon mantoo. Mantoraade hono nii
fuu ina boni.
17 Ndelle, si neddo faamii ko woodi
ko haani waɗeede, de waɗaay ɗum fu,
waɗii hakke.

5

Haala joomiraaɓe jawdi bonɓe golle

1 Joonin kettindee onon joomi-
raaɓe jawdi, mboyee, ngaɗon wul-
laango saabe mettallaaji kewtotoodi
on.
2 Jawdi moodon nyolii, kaddule
moodon mooyii.
3 Kaŋŋe moodon e cardi moodon
fuunii. Puundi ndiin laatantoo on
seedaaku bonanda moodon, nyaama
terɗe moodon hono no yiite ni. On
ndesanii ko'e moodon jawdi ley balɗe
cakitotooɗe.
4 On calake yoɓude gollooɓe gese
moodon njobdi muɓɓen. Inan, ket-
tindee bullaali maɓɓe! Joomiraaɗo
jom baawɗe fuu oon nanii bullaali
tayooɓe gese mon ɓeen.
5 On mbuurdii e muuyooji moodon,
on mbeltake ley adunaaru ndu. On
paynii ɓalli moodon hono kulle, faa
nyannde kirsetee.
6 On carake fonnditiiɓe de
mbardon ɗum'en. Fay si kamɓe kaa,
ɓe nganaa yeddooɓe on.

* **4:6** Banndi 3.34.

No munyal nafirta

7 Woodi, sakiraaɓe, munyee faa
Joomiraaɗo wara. Miilee dow de-
moowo, no heɗortoo faa leydi hokka
ɗum tayri korsundi. Imo munya faa
o heɓa yuwoonde arandeere e sakito-
toonde.
8 Onon du munyee. Cemmbinɗinee
ɓerɗe mon, sabo gartol Joomiraaɗo
ɓadake.
9 Sakiraaɓe, taa pelunduree, faa
ndaɗon sariya. Miccitee, Carotooɗo
oon ina ɓadii sanne, imo darii e
dammbugal!
10 Sakiraaɓe, miccitee annabaaɓe
haaldunooɓe e innde Joomiraaɗo
ɓeen. Munyal maɓɓe ley torra ina
laatanii on alhaali, faa onon du
munyiron noon.
11 Eɗen mbi'a barke woodanii tin-
niiɓe ɓeen. On nanii haala tinnaare
Ayuuba, woodi du on nji'ii e ley
ɗum fuu no Joomiraaɗo fodoranii mo
cakitte lobbe, sabo Joomiraaɗo wo
keewɗo yurmeende, jom hinney.
12 Ammaa aranel fuu, sakiraaɓe
am, taa kunee: wanaa hunoraade
kammu,* wanaa hunoraade leydi,
wanaa huunde wonnde. Ammaa
wi'ude «Ayyo» naa «A'aa» tan ina heya,
taa caamon ley sariya Laamɗo.

Haala ŋaaraade Laamɗo dow goondinal

13 Yalla won torriiɗo e mooɗon naa?
O waɗa du'aare. Yalla won ceyiiɗo e
mooɗon naa? O yettira Laamɗo jimi.
14 Yalla won nyawɗo e mooɗon
naa? O nodda mawɓe kawrital
goondinɓe, de ɓe ndu'anoo mo, ɓe
ngatta nebbam dow hoore makko e
innde Joomiraaɗo.
15 Du'aare du'oraande e goondinal
dannan nyawɗo oon, Joomiraaɗo
umminan ɗum. Si joomum waɗiino
hakke du, yaafete.
16 Ndelle, kaalton hakkeeji mooɗon
hakkunde mooɗon, ngaɗunduron
du'aare, yalla oɗon cellinee. Du'aare
neɗɗo ponnditiiɗo ina jogii baawɗe
waɗude kulle mawɗe.
17 Annabi Iliyaasa wo neɗɗo hono
meeɗen. O waɗirii du'aare e tinnaare
taa kammu toɓa. De yuwoonde toɓaay
e leydi faa waɗi duuɓi tati e lebbi
jeegom.
18 Caggal ɗuum, o waɗi du'aare
katin yuwoonde toɓa. De Laamɗo
jippini yuwoonde, leydi du fuɗini ko
tayetee.
19 Sakiraaɓe am, si gooto mooɗon
wosake laawol goonga, de goɗɗo
wartirii ɗum fu,
20 paamon gartirɗo mo e laawol
oon hisinan yonki makko e maayde,
mooytan hakkeeji makko keewɗi.

* **5:12** Hunoraade kammu woni hunoraade Laamɗo.

Ƀataaki **Piyeer arandeehi**

1 Miin Piyeer nulaaɗo Iisaa Almasiihu winndi ƀataaki ki ɗo yaade to mooɗon, onon ƀe Laamɗo suƀii, laatiiƀe jananƀe e ley adunaaru ndu, sankitiiƀe e leyɗe Ponta e Galaatiya e Kapadokiya e Aasiya e Bitiniya.

2 Laamɗo Baaba meeɗen suƀake on, anniyake laatoɗon yimƀe muuɗum toon. Ruuhu muuɗum ina golla e mooɗon faa laatoɗon seniiƀe, faa ɗowtanoɗon Iisaa Almasiihu, laamnireɗon yiiyam muuɗum mbiccaaɗam e mooɗon.

Laamɗo ƀeydan on moyyere e jam.

Haala jikke nguurndam nduumiiɗam

3 Jettooje ngoodanii Laamɗo Baaba Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu. Dow yurmeende makko mawnde o hokki en rimteede kesum saabe ummitagol Iisaa Almasiihu e hakkunde maayƀe, faa keƀen jikke celluɗo.

4 Saabe jikke oon eɗen keɗii ndongu ngu Laamɗo resani en dow kammu. Ndongu nguun mbonataa, tuunataa, ƀuytataako.

5 Baawɗe Laamɗo na reeniri on saabe goonɗinal mooɗon faa hisina on. O segilake ƀanginde kisindam ɗaam e wakkati cakitte adunaaru ndu.

6 Ley majjum oɗon keewi seyo, fay si tilsi ƀerɗe mon metta joonin ley wakkati seeɗa saabe torraaji feere feere.

7 Torraaji ɗiin kollata goonɗinal mooɗon na selli. Hono no kaŋŋe taaynirtee e yiite faa ndaaree yalla wo dimo, onon du hono noon ndaartinorteɗon. Goonɗinal mooɗon du ina ƀuri kaŋŋe sabo kaŋŋe heddataako. Caggal oɗon munyi torra, on njettete, on keƀan darja e teddeengal nyannde Iisaa Almasiihu ƀangi.

8 On nji'aay ɗum de oɗon njiɗi ɗum. On nji'ataa mo joonin, ammaa oɗon ngoonɗini mo. Ɗum hebbini on seyo manngo faltiingo haaleede.

9 Oɗon ceyorii noon sabo on keƀan ko keɗiɗon ley goonɗinal, ɗum woni kisindam yonkiiji mooɗon.

10 Annabaaƀe pilake faamude kabaaru kisindam ɗam, ƀe yamtindii dow majjam faa wooɗi. Ɓe cappake moyyere nde Laamɗo fodii hokkude on ndeen.

11 Ruuhu Almasiihu gonɗo e maƀƀe oon anndinii ƀe torraaji kewtotooɗi Almasiihu e teddeengal jokkitoowal ngaal gilla wakkati majjum waraay. Annabaaƀe ƀeen pilake faamude moy warata e ndey ɗum waɗata.

12 Ammaa Ruuhu oon hollii ƀe ko ƀe mbaajotoo ɗuum wanaa ko'e maƀƀe ƀe mbaajantonoo, wo onon ƀe mbaajantoo. Joonin du, waajotooƀe Kabaaru Lobbo njottinii on kabaaru oon dow baawɗe Ruuhu Ceniiɗo yuuruɗo dow kammu. Fay maleyka'en ina njiɗi faamude kabaaru oon sanne.

Haala joonnde seniinde

13 Saabe majjum, pindinon hakkillooji mon faa cegilanoɗon golle, nangitoɗon! Njowon jikke mooɗon fuu dow moyyere nde Laamɗo hokkoyta on nyannde Iisaa Almasiihu ƀangowi ndeen.

14 Laatoɗon ƀiƀƀe ɗowtaniiƀe Laamɗo, taa njeccee e muuyɗe yonki ɗe ngonnoɗon e muuɗum arande ɗeen. Ndeen, on anndaano goonga.

15 Joonin kaa, laatee seniiƀe e huunde fuu ko ngaɗoton, hono no Laamɗo nodduɗo on oon senorii ni.

16 Sabo Binndi ɗiin mbi'ii:
«Laatee seniiƀe, sabo miin du wo mi ceniiɗo.»*

17 Oɗon noddira Laamɗo Baaba mooɗon. Kanko woni carortooɗo mono fuu e golle muuɗum, o ƀurdintaa yimƀe. Ndelle kulee mo ley ko ngaɗoton fuu, faa ɗo mbeerka mooɗon haaɗi e adunaaru.

18 Oɗon anndi on kaƀƀitaama e nguurndam mon ƀolam ɗam tawruɗon baabiraaƀe mooɗon. Coottitaari ndimɗindi on ndiin wanaa huunde timmoore hono cardi naa kaŋŋe.

* **1:16** Lewinkooƀe 11.44-45, 19.2.

19 Almasiihu wo laatiiɗo jawgel kiɓɓungel, ngel walaa malal.
Oon soottitiri on yiiyam muuɗum
teddudam.
20 Laamɗo suɓake Almasiihu gilla
joyyinaay adunaaru, ammaa e cakitte
jamaanuuji ɗiin Laamɗo ɓanginii mo
saabe mooɗon.
21 Wo saabe makko ngoondinirɗon
Laamɗo. Laamɗo ummintinii mo
e maayde de hokki mo teddeengal.
Ndelle goondinal mon e jikke mon
fuu ina njowii e Laamɗo.
22 Ɗowtaare mooɗon goonga laam-
nii ɓerɗe mooɗon heɓa njiɗon
sakiraaɓe mon goondinɓe, tawee
naafikaaku fuu walaa. Ndelle
njiɗunduree njinngu manngu dow
ɓerɗe laaɓuɗe.
23 Laamɗo waɗi aawdi e mooɗon
de ndimtaɗon kesum. Aawdi ndiin
wanaa timmoori, ndi timmataa
abada. Kayri woni konngol Laamɗo
buurngol, duumiingol ngool.
24 Sabo,
«Ɓii-Aadama wo huɗo,
dawla muuɗum du wo pinndi.
Huɗo yooran, pinndi du solan,
25 ammaa konngol Joomiraaɗo
ngool
duumoto faa abada.»†
Konngol ngool woni Kabaaru Lobbo
mo mbaajaɗon oon.

2

1 Saabe majjum, njoppon ko boni
fuu: jamba e naafikaaku e haasi-
daaku* e nyoore fuu.
2 No cukaloy keccoy muuyirta
kosam endi inniraaɓe muɓɓen ni,
hono noon onon du haani muuyiron
konngol Laamɗo laaɓungol ngool, faa
mawnon ley kisindam mon saabe
maggol.
3 Sabo Binndi ɗiin mbi'ii: «on
meeɗii hinney Joomiraaɗo.»†

Haala hayre wuurnde e haala yimɓe seniiɓe

4 Ngaree to Joomiraaɗo. Kanko
woni hayre wuurnde nde yimɓe calii.
Ammaa Laamɗo suɓake hayre nde,
ina horsini nde.
5 Onon du oɗon nga'i hono no
kaaye buurɗe nyiɓirteeɗe suudu seni-
indu ni. Wo on almaami'en seniiɓe,
waddanooɓe Laamɗo sadakaaji ted-
dinooji ɗum. Laamɗo na jaɓira ɗi
saabe Iisaa Almasiihu.
6 Sabo Binndi ɗiin mbi'ii:
«Mi yowan hayre joyyinirde ley Siy-
ona,
hayre suɓaande, horsunde.
Katin du goondinɗo nde fuu
semtintaake abada.»‡
7 Onon goondinɓe, hayre ndeen
ina horsi e mooɗon. Ammaa ɓe
ngoondinaay ɓeen, Binndi ɗiin mbi'ii
ɓe:
«Hayre nde nyiɓooɓe ɓeen calii ndeen,
wo kayre laatii hoore nyimngo
ngoon.§
8 Hayre ndeen na ferga yimɓe,
na saabanoo ɗum'en boɓɓaade.»*
Iɓe pergoo e mayre sabo ɓe calake
rewude konngol ngool. Wo noon ɓe
podoranaa.
9 De onon kaa, wo on lenyol
cuɓaangol, wo on almaami'en gol-
lanooɓe Kaananke oon, wo on lenyol
ceniingol, wo on yimɓe ɓe Laamɗo
suɓanii hoore muuɗum. O suɓake on
faa kaalon kabaaru moyyuki makko,
kanko nodduɗo on yuuwde e nimre
warude e annoora makko kaayniiɗo
oon!
10 Arande on nganaano yimɓe
Laamɗo, de joonin wo on yimɓe
muuɗum. On keɓaayno yurmeende
makko, joonin kaa on keɓii.

Haala ɗowtanaade hooreeɓe

11 Sakiraaɓe am horsuɓe, wo on
hoɓɓe, yimɓe jananɓe ley adunaaru
ndu. Saabe majjum, miɗo waajoo
on, mboɗɗoɗon muuyɗe yonki, sabo
wakkati fuu iɗe piloo halkude yonki-
iji mooɗon.
12 Ngaɗee needi hakkunde yimɓe
ɓe ngoondinaay ɓeen. Si on ngaɗii
noon fu, fay si ɓe peldi on ko boni,

† **1:25** Esaaya 40.6-8. * **2:1** Maanaa haasidaaku ɗo wo nganyaandi yuurundi e yiɗande hoorem tan. Joomum yiɗaa goɗɗo heɓa. † **2:3** Jabuura 34.9. ‡ **2:6** Esaaya 28.16. § **2:7** Jabuura 118.22. * **2:8** Esaaya 8.14.

ɓe nji'an golleeji moodon lobbi, de ɓe teddina Laamdo nyannde ɓangani ɓe.
13 Njaɓanee kaanankooɓe ɓeen fuu saabe Joomiraado, gilla e kaananke ɓurdo toowde,
14 faa e hooreeɓe nelaaɓe muudum. Sabo kaananke nelii ɓe faa jukkoo wadooɓe ko boni, de yetta wadooɓe ko woodi.
15 Sabo ko woni muuyde Laamdo dey, muɓɓiron kunndude fuuyɓe majjuɓe e golleeji moodon lobbi.
16 On ndimdinaama, ammaa kaybee taa ndimaaku moodon saabanoo on gollude ko boni. Ngorron no maccuɓe Laamdo ni.
17 Teddinee yimɓe fuu, njidee sakiraaɓe goondinɓe ɓeen, kulee Laamdo, teddinee kaananke mawdo oon.

Haala jokkude Iisaa Almasiihu

18 Maccuɓe, dowtanee joomiraaɓe moodon, teddinon dum'en, wanaa joomiraaɓe moodon lobbuɓe newiiɓe ɓeen tan, ammaa fay oonyiiɓe ɓeen du.
19 Sabo neddo mo toonyaaki, si torraama de munyiri saabe miilaade Laamdo fu, wadii ko woodi.
20 Si tawii a toonyiido de munyudaa piide fu, teddeengal fuu walaa e majjum. Ammaa si on ngollii ko woodi de munyudon torraaji saabe duum fu, Laamdo ina yidi dum.
21 Ɗum Laamdo noddiri on, sabo Almasiihu torriraama saabe moodon. O hollii on laawol faa njokkon koyde makko.
22 Abada o luttaay, abada hunnduko makko du wurtinaay fewre.
23 Nde ɓe njennunoo mo ndeen, o yennitaaki ɓe. Nde ɓe torrunoo mo ndeen, o yomnitaaki ɓe e haala. O hedorake ɓe Laamdo carortoodo laaɓal oon.
24 Almasiihu e hoore muudum ronndorake hakkeeji meeden e ɓanndu muudum dow leggal palaangal, faa maayanen hakkeeji, mbuuranen fonnditaare. On ndannaama saabe barme makko.
25 Arande, wo on baali majjudi, joonin kaa on ngartii to Duroowo kayboowo yonkiiji moodon.

3

Haala mboodirka hakkunde goriiyo e deekiiyo

1 Hono noon onon rewɓe du, dowtanee goriraaɓe moodon. Ndeen si woɓɓe maɓɓe nganaa jokkuɓe konngol Laamdo fu, golle mon ina waawi waylitinde ɓe, tawee fay haala wadaay.
2 Ɓe nji'an no ngorrudon e laaɓal e yaage.
3 Taa nyaayo moodon laatoo nyaayo yi'eteengo: moorli, sodaade e ɓornaade kaddule ŋardude.
4 Tinnee e sodagol cuudiingol faa ɓerde mon codoroo jam e heese, dum woni sodagol ngol timmataa. Ngool woni sodagol korsungol to Laamdo.
5 Arande, wo noon rewɓe seniiɓe nyaayirannoo, yowuɓe jikke muɓɓen e Laamdo ɓeen. Ɓe njaɓanii goriraaɓe maɓɓe,
6 hono no Saaratu dowtoranii gorum Ibrahiima faa ina noddira dum joomum ni. Si on ngollii ko woodi de on accaay fay huunde hulɓina on fu, on laatake ɓiɓɓe makko, kanko Saaratu.
7 Onon worɓe du, ko ngondoton e deekiraaɓe mon fu, paamon debbo fotaa e gorko semmbe. Teddinee ɓe sabo onon e maɓɓe fuu on kawtu moyyere, dum woni nguurndam ngoongalajam. Ngadiron noon, taa fay huunde hada du'aawuuji mon njaabeede.

Haala torreede saabe laawol lobbol

8 Ko jokkiti dey, on fuu laatee hakkillo wooto, moyyunduron, njidunduron njinngu sakiraagu, njurmunduree, leeyinkinodon.
9 Taa njomnitodon ko boni, taa njennitee jennudo on. Ammaa mbarkinon joomum, sabo wo duum Laamdo noddiri on, faa hokka on barke.
10 Sabo Binndi diin mbi'ii:
«Jidudo heddoraade nguurndam lobbam
e nyalaade belde fuu,
nanngita demngal muudum e ko boni,

nannga hunnduko muuɗum e pene,
11 woɗɗoo ko boni, waɗa ko moyyi,
filoo jam de tinnoo e majjam.
12 Sabo Joomiraaɗo ina ndaara fonnditiiɓe,
ina hettindoo du'aawuuji muɓɓen,
de na salanoo waɗooɓe ko boni ɓeen.»*
13 Ɗum le, moy waɗata on ko boni si on tinnake e ko woodi?
14 Ammaa si tawii on torraama saabe fonnditaare fu, barke na woodani on. Taa kulee yimɓe ɓeen, taa hakkillooji mooɗon mbemmboo.
15 Teddinee Almasiihu e ɓerɗe mooɗon: wo o ceniiɗo, wo o Joomiraaɗo meeɗen. Wakkati fuu, tawa oɗon cegilanii jaabaade neɗɗo fuu yamuɗo on sabaabu jikke mo ngonɗon e muuɗum oon.
16 Njaaboroɗon ɓe heese e yaage, tawee walaa fuu ko ɓerɗe mooɗon peldata on. Ndeen yimɓe buykooɓe golleeji mooɗon lobbi saabe Almasiihu ɓeen cemtan dow majjum.
17 Torreede e ley golleeji lobbi, si tawii wo ɗum muuyɗe Laamɗo, ɓuri torreede e ley golleeji bondi.
18 Sabo Iisaa Almasiihu e hoore muuɗum maayii saabe hakkeeji yimɓe jamaanuuji fuu nde wootere faa abada. Ponnditiiɗo oon maayanii ɓe ponnditaaki ɓeen, faa o yaara en to Laamɗo. Fodde ɓanndu, wo o baraaɗo, de o ummitiiɗo e Ruuhu.
19 Wo e baawɗe Ruuhu oon du Iisaa yaari waajowii yonkiiji uddaadi ley kasu.
20 Yonkiiji ɗiin luttii Laamɗo e jamaanu Nuuhu. Tawi Laamɗo munyanii ɗi sanne, nde Nuuhu sehannoo laana muuɗum mawka kaan ndeen. Yimɓe seeɗa naati de kisi e ndiyam ɗaam, njeetato tan.
21 Ɗum fuu ɗum waɗii faa ɗum holla lootagal batisima gilla waraay. E ley maggal on kisii saabe ummitagol Iisaa Almasiihu. Lootagal batisima ngaal wanaa ittude tuundi ɓanndu, ammaa wo amaana mo neɗɗo nangidi e Laamɗo e ɓernde laaɓunde.
22 O yeentowii dow kammu, imo jooɗii gere nyaamo Laamɗo. Imo laamii maleyka'en e kaanankooɓe e jogiiɓe baawɗe fuu.

4

Haala nguurndam kesam

1 Almasiihu yarii torra ley ɓanndu muuɗum. Ndelle onon du kooyon anniya hono no makko ni, cegilanoɗon torra. Sabo si neɗɗo torraama ley ɓanndu fu, seedii e hakkeeji.
2 Ndeen selan jokkude muuyɗe terɗe, de jokka muuyɗe Laamɗo haddi nguurndam muuɗum fuu.
3 Nguurndam mooɗon paltiiɗam ɗaam heyii on, on ngaɗiino ko yimɓe ɓe anndaa Laamɗo ɓeen njiɗi fuu. On mbuurdii e rafi semto e muuyɗe terɗe e sulagol e fijirde bonnde e yarngo bonngo e dewal tooruuji nyiddiniingal.
4 Ko celuɗon tawdeede e maɓɓe e ley golleeji cemtiniiɗi cattuɗi ɗuum haaynake ɓe sanne, ɗuum waɗi de iɓe mbonkoo on.
5 Ammaa ɓe ndaroyto yeeso Laamɗo, cegilaniiɗo saraade wuurɓe e maayɓe fuu oon.
6 Ɗum waɗi de fay maayɓe ɓeen kaalanaa Kabaaru Lobbo oon. Ndeen, fay si ɓe caraa sariya maayde hono no yimɓe fuu, ɓe mbuuran ley ruuhu hono no Laamɗo wuurdi ni.
7 Timmoode huunde fuu ɓadake. Ndelle, kakkilon, nanngitoɗon, faa keddoɗon e du'aare.
8 Ko artii ɗum fuu, njiɗunduron sanne, sabo njinngu na sudda hakkeeji keewɗi.
9 Mono fuu jaɓa weeraneede tawee on ŋormaaki dow majjum.
10 Mono e mooɗon fuu heɓii dokke feere feere. Ngolliron dokke ɗeen faa nafon woɓɓe, hono no kawjotooɗo lobbo, kalfinaaɗo moyyere Laamɗo heewnde sifa.
11 Kaaloowo ley kawrital fuu, ina haani haalude haalaaji Laamɗo. Golloowo fuu, ina haani gollirde semmbe mo Laamɗo hokki ɗum oon. Ɗum fuu wo faa Laamɗo teddinee

* **3:12** Jabuura 34.13-17.

e ley huunde fuu, teddiniree saabe Iisaa Almasiihu. Wo teddeengal e baawɗe ngoodan Iisaa Almasiihu faa abada abadin! Aamiina.

Haala seyaade ley torraaji

12 Sakiraaɓe am horsuɓe, taa torra ndaartindotoodo on naawɗo hono no yiite oon haaynoo on, hono wo ɗum huunde nde haanaa laataade.
13 Ammaa ceyee sabo ko kawtuɗon e Iisaa Almasiihu torraaji joonin ɗuum, faa ceyoɗon sanne ley ilinaali nde teddeengal makko ɓangi.
14 Si on kuyfinaama saabe innde Almasiihu, barke na woodani on. Sabo Ruuhu tedduɗo, ɗum woni Ruuhu Laamɗo, ina woni dow mooɗon.
15 Taa fay gooto mooɗon torree saabe waɗii war-hoore maa wujjii maa waɗii ko boni maa naatii ko walanaa ɗum.
16 Ammaa si gooto mooɗon torraama saabe wo Almasiyankeejo fu,* taa semtira ɗum, njettee Laamɗo saabe innde ndeen.
17 Joonin wakkati mo Laamɗo fuɗɗata saraade yimɓe yottake. To yimɓe rewooɓe mo ɓeen o fuɗɗirta. Si sariya oon fuɗɗirii en enen, noy timmirta e dow ɓe njokkaay Kabaaru Laamɗo Lobbo ɓeen?
18 Binndi ɗiin mbi'ii:
«Si hisinde fonnditiiɓe tiiɗii,
ɗume hewtotoo yedduɓe
Laamɗo e luttuɓe?»†
19 Ndelle si wo nii ɗum worri, neɗɗo fuu torraaɗo ley muuyɗe Laamɗo halfina hoorem e Taguɗo koolniiɗo oon, heddoo e waɗude ko woodi.

5

Haala waaju yaade to mawɓe

1 Miɗo waajoo mawɓe wonduɓe e mooɗon ɓeen ɗum ɗo, sabo miin du mi mawɗo, mi seedakeno torraaji Iisaa Almasiihu, mi tawdete e teddeengal ɓanginoyteengal ngaal du.
2 Nduron coggal ngal Laamɗo halfini on ngaal. Kaybon ngal. Taa ndurdon ngal tilay, ammaa ndurdon ngal yardaamuye no Laamɗo yiɗiri ni. Taa ndurdon ngal faa keɓon kaalisi tan, ndurdon ngal e semmbe ɓerɗe mon.
3 Taa ndoolɗee coggal ngal Laamɗo halfini on ngaal, ammaa ngaɗon alhaali lobbo e maggal faa ngal jokka.
4 Ndeen si Duroowo mawɗo oon ɓangowii, on keɓan kufune teddeengal mo bonataa abada.
5 Hono noon onon jokolɓe, njaɓee yamiroore mawɓe. On fuu, ngondon e leeyinkinaare hakkunde mooɗon, sabo Binndi ɗiin mbi'ii:
«Laamɗo na salanoo mawninkiniiɓe,
de na hokka leeyinkiniiɓe
moyyere.»*
6 Ndelle, leeyinkinanee Laamɗo jom semmbe oon, faa toowna on si wakkati cuɓaaɗo oon yottake.
7 Paɗɗee kaɓɓu-ko'uuji mooɗon ɗiin fuu yeeso Laamɗo, sabo imo hakkilani on.
8 Ndeentee, kakkilon! Sabo ganyo mooɗon Ibiliisa ina waɗa yaha-warta hono no laddeeru yolbundu ni, ina filoo mo nyaama.
9 Kabdon e mayru, tinnoɗon e goonɗinal mooɗon, sabo oɗon anndi sakiraaɓe mooɗon sankitiiɓe e adunaaru ndu ɓeen, kam'en du ina ngondi e torraaji ɗiin.
10 Nde torraɗon faa ɓooyti seeɗa fu, Laamɗo jom hinney fuu, nodduɗo en faa ngonden e teddeengal muuɗum duumiingal ley kawtal Iisaa Almasiihu, kam hiɓɓinta on. Kam darnata on, sellina ɓerɗe mon, tabintina on.
11 Wo baawɗe ngoodan mo faa abada! Aamiina.

Baynundural

12 Silas mo tiigoriimi wo sakiike koolniiɗo walli kam winndande on ɓataaki ndaɓɓi ki, faa mi sellina ɓerɗe mon, mi hokka on tannyoral: kabaaru mo mbinndumi oon wo hinney Laamɗo goongaajo. Keddodee e majjum!
13 Kawrital goonɗinɓe gonngal Baabiila, ngal Laamɗo suɓii no suɓorii on ni, ingal jowta on. Marku ɓiyam oon du ina jowta on.

* **4:16** Almasiyankeejo ina fiirta jokkuɗo Almasiihu. † **4:18** Banndi 11.31. * **5:5** Banndi 3.34.

14 Njowtunduron jowtaali gonduɗi
e njinngu.
Jam wondu e mooɗon, onon
hawtuɓe e Iisaa Almasiihu ɓeen fuu.

Ɓataaki **Piyeer** ɗiɗaɓi

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin Simon Piyeer. Mi maccuɗo Iisaa Almasiihu, mi nulaaɗo muuɗum. Miɗo jowta on, onon heɓuɓe goonɗinal korsungal hono ngal amin ngaal saabe fonnditaare Iisaa Almasiihu, Laamɗo meeɗen kisinoowo en oon.
2 Laamɗo hebbin on moyyere e jam e ley ko anndudon mo ɗuum, e ko anndudon Joomiraaɗo meeɗen Iisaa ɗuum.

No goonɗinɓe kaaniri wuurdude e kulol Laamɗo

3 E baawɗe Joomiraaɗo keɓirɗen huunde fuu ko kaajaɗen, faa mbuurden e kulol Laamɗo. En keɓirii ɗum saabe ko anndudeen Laamɗo, noddirɗo en teddeengal muuɗum e moyyuki muuɗum oon.
4 E ley teddeengal makko e moyyuki makko o hokkii en amaanaaji korsuɗi, mawɗi sanne. O waɗanii on ɗi faa ndaɗon bonanda kalkoowo mo muuyɗe bonɗe ndimi gonɗo e adunaaru ndu, de kawton e Laamɗo alhaali.
5 Saabe ɗuum, tinnoɗon faa wooɗa, ɓeydon e dow goonɗinal mooɗon ngaal moyyuki, e dow moyyuki kiin anndal,
6 e dow anndal ngaal nanngitaare, e dow nanngitaare ndeen munyal, e dow munyal ngaal kulol Laamɗo,
7 e dow kulol Laamɗo ngool yiɗugol sakiraaɓe, e dow yiɗugol sakiraaɓe ngool, njinngu kuuɓungu.
8 Si sifaaji lobbi ɗi ina ngoni e mooɗon, wooɗi na ɓeydoo, ɗi kaɗan on laataade waatuɓe ɓerɗe ɓe nafataa e ley anndugol mooɗon Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
9 Sabo neɗɗo fuu mo sifaaji ɗiin ngalaa e muuɗum wo bumɗo naa pamɗuɗo jiiɗe, sabo yeggitii Laamɗo laaɓinii ɗum e hakkeeji muuɗum paltiiɗi ɗiin.
10 Ndelle sakiraaɓe, onon kaa, tinnoree no mbaawruɗon fuu e tabintinde noddaango ngo Laamɗo noddi on to muuɗum ngoon, e ko o suɓii on ɗuum du. Sabo si on ngaɗii ɗum on pergataako abada!
11 Hono nii Laamɗo jaɓɓortoo on e teddeengal manngal de naaton laamu Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu kisinoowo en nduumiingu.
12 Ndelle, fay si tawi oɗon anndi kulle ɗeen, oɗon keddii e goonga mo keɓuɗon oon, mi miccintinan on ɗe wakkati fuu.
13 Mi yi'ii ina tilsi mi findina hakkillooji mooɗon faa miccitoɗon ɗum si miɗo heddii miɗo foofa.
14 Sabo miɗo anndi mi ɓooyataa e adunaaru katin, dow no Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu holliri kam ni.
15 Ndelle mi waɗan ko mbaawumi fuu, faa si mi dillii adunaaru fu, oɗon mbaawa miccitaade kulle ɗeen wakkati fuu.

No haala annabaaɓe dow Almasiihu tabitiri

16 Nde min anndinnoo on garol Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu e baawɗe muuɗum ndeen, min njokkaay fillaaji nyeenyuɗi. Gite amin jaati min njiiri manngu makko!
17 Laamɗo Baabiiwo hokkii mo teddeengal e darja. Wakkati oon daande Laamɗo jom darja mawɗo oon hewtii mo, de wi'i: «O wo Ɓiyam mo korsinmi, mo ceyortoomi.»
18 Daande ndeen yuurii dow kammu. Minen e ko'e amin, min nanii nde, sabo wakkati oon miɗen ngondi e makko dow waamnde seniinde toon.
19 Ɗum fuu ɓeydanii min katin tannyorde ko annabaaɓe ɓeen kaalnoo ɗuum. Ndelle sanaa ngatton hakkillooji mooɗon e dow majjum, sabo haalaaji maɓɓe ina nga'i hono lampal jaynoowal ley nimre, faa pooyngol yayna, de hoodere fajiri jalba ley ɓerɗe mooɗon.*
20 Aranel fuu, paamon ko winndaa ley dewte annabaaɓe ɗuum fuu yuuraay e ko'e muɓɓen.

* **1:19** Hoodere fajiri ndeen woni Almasiihu, jaynoowo ley ɓerɗe goonɗinɓe ɗum. Ndaaree Holleede Yuhanna 22.16.

21 Sabo fay nde wootere konngol annabaaɓe yuuraay e muuyɗe ɓii-Aadama, ammaa wo Ruuhu Ceniiɗo waɗi de annabaaɓe ɓeen kaalti konngol yuurungol to Laamɗo ngool.

2

Haala annabaaɓe fewreeɓe e halkere muƀƀen
(Yahuuda 4-13)

1 No annabaaɓe fewreeɓe ngorrunoo e ley lenyol Israa'iila ngool ni, hono noon waajotooɓe fewreeɓe ngorroyta e ley mooɗon. Ɓe cornan e ley mooɗon jannde fewreere halkoore. Ɓe njeddan fay Joomii ɓe cooduɗo ɓe oon. Hono noon ɓe pooɗiranta ko'e maƀƀe halkere yaawunde.

2 Heewɓe njokkan e rafi semto maƀƀe ngoon. Saabe maƀƀe laawol goonga ngool mbonkete.

3 Eelgal* maƀƀe waddanan ɓe haalde pene faa ɓe luumtoroo on. Ammaa jukkungo maƀƀe saraama ɓooyii, halkere maƀƀe ina doomi ɓe.

4 Miccitoɗon, Laamɗo accaay maleyka'en luttunooɓe ɓeen. Ko o waɗi dey, o geyyirii ɓe callali, o faɗɗi ɓe ley nimre jahannama faa nyannde darngal.

5 Miccitoɗon du, o accaay adunaaru arandeeru nduun. Ko o waɗi dey, o reenii Nuuhu baajotooɗo fonnditaare oon e yimɓe njeɗɗo woƀƀe, de o wayli ilam tuufaandu faa halki adunaaru yeddundu mo nduun.

6 Laamɗo sarii gure ɗiɗi Sodoma e Gomoora. O halkirii ɗum'en yiite faa laatii ndoondi, faa ɗe laatanoo yeddooɓe mo warooɓe fuu maande ko hewtata ɗum'en.

7 E ley majjum, o dannii Luudu ponnditiiɗo oon. Ɓernde muuɗum metti saabe golleeji bonɓe ɓeen cemtiniiɗi.

8 Wo o koɗuɗo hakkunde bonɓe ɓeen, o ponnditiiɗo. Ɓernde makko laaɓunde ndeen ina metta nyalooma pinɗo fuu saabe golleeji maƀƀe bonɗi ɗi o yi'ata e ɗi o nanata.

9 Ɓum fuu ina holla Joomiraaɗo ina waawi reenude ɗowtaniiɓe ɗum ɓeen e ndaartindooje, ina waawi katin resande oonyiiɓe ɓeen jukkungo faa nyannde darngal,

10 sakko doggooɓe caggal muuyɗe terɗe tuunɗe, huyfinɓe hoorewaaku Joomiraaɗo ɓeen.

Waajotooɓe fewreeɓe ɓeen cemtataa, ina mawnitoo, ɓe kulataa mbonkaade tedduɓe wonɓe dow kammu.

11 Ammaa maleyka'en ina ɓuri ɓe semmbe e baawɗe, de fay e noon mbonkataako tedduɓe ɓeen faa kiitoo ɗum'en yeeso Joomiraaɗo.

12 De yimɓe ɓeen kaa, iɓe nanndi hono daabaaji ladde ɗi ngalaa hakkillo, jokkooji taguuji muƀƀen, dimiraaɗi faa nanngee, mbaree. Iɓe mbonkoo ko ɓe anndaa. Laamɗo halkiran ɓe hono no daabaaji ladde ɗiin kalkirtee ni.

13 Ɓe torrii woƀƀe, wooɗi kamɓe du ɓe keɓan torra faa laatoo njobdi maƀƀe. Iɓe ceyoroo muuyɗe terɗe maƀƀe bonɗe fay ley nyalooma. Si ɓe njooddake e mooɗon e ley kawrital nyaamdu, iɓe ceyoroo jamba maƀƀe. Iɓe laatanii on gacce e laru†.

14 Ɓe tampataa yeewude rewɓe woƀƀe, ɓe celataa waɗude junuuba. Mo goonɗinal muuɗum walaa semmbe fuu, ɓe nanngiran ɗum e eytooje. Ɓerɗe maƀƀe wo boowɗe eelgal. Wo ɓe ɓiƀƀe huɗaaɓe.

15 Ɓe celii laawol ponnditiingol ngool, ɓe majjii saabe ko ɓe njokki laawol Balaama‡ ɓii Bosora, jiɗuɗo yoɓeede faa waɗa ko boni.

16 Ammaa annabaajo oon felaama dow hakke muuɗum, sabo araawa mum haaldii e muuɗum e daande neɗɗo de haɗi ɗum waɗude puuyndam.

17 Waajotooɓe fewreeɓe ɓeen wo ɓulli ɗi ngalaa ndiyam, wo ɓe duule

* **2:3** Maanaa eelgal ɗo wanaa ŋaaraade, wo muuyude naa suunaade ko jeyaa. † **2:13** Laru e sokottu fuu wo gootum. Wo nyakugol ley ko yi'etee e ko yi'ataake. ‡ **2:15** Balaama janngini kaananke wuro wi'eteengo Mowap oon jarribaade Israa'iilankooɓe faa ɓe naata ley jeenu e dewal tooruuji.

ɗe henndu soggata, nimre ɓurnde fuu niɓɓude ɓe ndesanaa.
18 Iɓe piloo jarribaade yimɓe e dow haalaaji mawɗi ɓoli. Iɓe nawtoroo muuyɗe terɗe cemtiniiɗe faa ɓe eyta yaltuɓe ko ɓooyaay hakkunde majjuɓe.
19 Iɓe aadanoo ɗum'en ndimaaku, tawee kamɓe e ko'e maɓɓe, wo ɓe maccuɓe bonanda. Sabo mono fuu wo maccuɗo ko jaalii ɗum.
20 Ina waawi taweede ɓe ndaɗirii e tuundi adunaaru saabe anndude Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu kisinoowo en oon. Ammaa si ɓe njeccake e mayri katin faa ndi jaalii ɓe fu, cakitte maɓɓe ɓuran arane maɓɓe bonde.
21 Si ɓe anndaano laawol fonnditaare ngool faa'e fu, ɗuum ɓuri ko ɓe anndi ngol faa woodi de ɓe tottitii yamiroore seniinde nde ɓe keɓunoo.
22 Ko hewti ɓe ɗuum laamnii banndol ngol: «Rawaandu nyaamtan tuure muuɗum.» Wi'aama katin: «Ngiroowu lootaangu talloto e loope.»

3

Haala gartol Joomiraaɗo

1 Sakiraaɓe am horsuɓe, ɓataaki ki woni ɗiɗaɓi ki mbinndanammi on. E ley ɗiɗi ɗiin fuu, miɗo filoo miccinde on kabaaru o, faa hakkillooji mooɗon ɓeydoo miilaade ko laaɓi.
2 Miɗo yiɗi miccinde on haalaaji ɗi annabaaɓe seniiɓe kaalnoo arande, kam e yamiroore Joomiraaɗo meeɗen kisinoowo en nde nulaaɓe mon njanngini on.
3 Artee anndude ɗum ɗo: e balɗe cakitotooɗe ɗeen, jalnortooɓe yimɓe jokkuɓe muuyɗe terɗe muɓɓen ngarowan. Ɓe njalnorto on,
4 ɓe mbi'a: «Noy amaana gartol makko oon laatorii? Sabo gilla maamiraaɓe men maayi faa joonin, huunde fuu ina worri e alhaali muuɗum hono no worrunoo gilla e fuɗɗoode adunaaru ni.»
5 Iɓe anniyii yeggitinde Laamɗo tagirii kammu e leydi fuu konngol muuɗum. Illa ko ɓooyi o tagirii leydi ndi ndiyam, ndi yaltii ley ndiyam.
6 Katin du, Laamɗo halkirii adunaaru ndu ndiyam nde waɗunoo ilam tuufaandu.
7 Wo e konngol makko ngool du, kammu e leydi ɗo ngonɗen e muuɗum joonin ndesanaama yiite faa nyannde darngal. Wakkati oon yedduɓe Laamɗo ɓeen kalkete.
8 Sakiraaɓe am horsuɓe, taa njeggiton goonga gooto o: to Joomiraaɗo, nyalooma gooto ina wa'i hono no duuɓi ujunere ni, de duuɓi ujunere du ina nga'ani mo hono no nyalooma gooto ni.*
9 Joomiraaɗo hanndintaa tabintinde amaana muuɗum no yimɓe woɓɓe miilortoo ni. Wo o munyanɗo on tan, sabo o yiɗaa fay gooto halka. Ko o yiɗi dey, yimɓe fuu ngarta to makko, tuuba.
10 Ammaa nyannde gartol Joomiraaɗo ndeen juhan en hono no gujjo juhirta ni. Wakkati oon, kammu o timmiran sawtu mawɗo. Kulle kammunkooje fuu kalkan ley yiite. Leydi ndi e golleeji gondi e muuɗum fuu ɓanginte, caree.
11 Ndelle si tawii ɗum fuu hono noon ɗum halkirta, ina tilsi njokkon laawol ceniingol, mbuurdon e kulol Laamɗo!
12 Ina tilsi laatoɗon heɗiiɓe nyalaande Laamɗo ndeen, laatoɗon filotooɓe nde wara law! Nyannde ndeen, kammu huɓɓan halka, kulle kammunkooje fuu taayan ley yiite.
13 Ammaa eɗen keɗii ko Laamɗo aadii: kammu keso e leydi keyri ɗo fonnditaare tawetee.†
14 Ndelle, sakiraaɓe am horsuɓe, e ley ko keɗiɗon kulle ɗeen ɗuum, tinnee faa Joomiraaɗo tawa on e jam, tawa on ngalaa tuundi, on ngalaa laru.
15 Paamon munyal Joomiraaɗo meeɗen ngaal ina hokka on laawol heɓude kisindam. Noon sakiike meeɗen Pool korsuɗo oon winndirani on, no Laamɗo hokkiri mo hakkilantaaku ni.

* **3:8** Jabuura 90.4. † **3:13** Esaaya 65.17, 66.22, Holleede Yuhanna 21.1.

16 Ley ɓataakiiji makko ɗiin fuu,
imo winndira hono nii dow haala
kaan. Ɓataakiiji makko ɗiin ina njogii
haalaaji ɗi maanaa muɓɓen tiiɗi faa-
mude, ɗi yimɓe famɗuɓe jannde e ɓe
ngalaa semmbe ley goonɗinal mbayl-
itata maanaa muuɗum. Wo hono
noon du ɓe ngaɗirta e nokkuuje goɗɗe
ley Binndi ɗiin. Ɓe ngaddanan ko'e
maɓɓe halkere.
17 Ammaa onon sakiraaɓe am
horsuɓe, sabo on kumpitaama ɗum
gilla joonin, ndeentee taa bonɓe
ɓeen njaara on e majjere muɓɓen de
ceedon e semmbe mon ley goonɗinal.
18 Mawnon e anndude Joomiraaɗo
men Iisaa Almasiihu kisinoowo en,
mawnon e moyyuki muuɗum. Ted-
deengal woodan mo gilla joonin faa
abada! Aamiina.

Ɓataaki Yuhanna arandeehi

Haala Konngol kokkoowol yimɓe nguurndam

1 Miɗen mbinndana on e dow gondo gilla fuddoode oon. Min nanii haala makko, min njiirii mo gite amin, min taykake mo, min meemirii mo juuɗe amin. Kanko woni Konngol kokkoowol nguurndam.*
2 Nguurndam ɗaam ɓanginaama, min nji'ii ɗam, miɗen ceedoo haala majjam. Nguurndam nduumiiɗam ngonɗam ɗo Baabiiwo ɗam min ɓanginanaa, wo ɗam min kaalanta on haala muuɗum.
3 Ndelle, ko min nji'i e ko min nani ɗuum min kaalanta on onon du, faa kawton e amin e ley kawtal Baabiiwo e Ɓiyum Iisaa Almasiihu.
4 Ɗum min mbinndanta on, faa seyo meeɗen hiɓɓa.

Haala wuurude ley annoora

5 Inan kabaaru mo min narri Almasiihu, mo min kaalanta on haala muuɗum oon: Laamɗo wo annoora, nimre fuu walaa e muuɗum.
6 Si en mbi'ii en kawtu e makko, de tawee e nimre ngonɗen, en penii, goonga walaa e golle meeɗen.
7 Ammaa si e annoora mbuurɗen hono no o worri e annoora kanko e hoore makko ni fu, ndeen eɗen ngoodi kawtal hakkunde meeɗen. Katin du yiiyam Ɓiyiiko Iisaa na laaɓina en e hakkeeji fuu.
8 Si en mbi'ii en ngalaa hakkeeji, en kiilii ko'e meeɗen, en ngaldaa e goonga.
9 Ammaa si en kaaltanii Laamɗo hakkeeji men, o yaafoto en, o laaɓina en e hakkeeji fuu. Sabo kanko, wo o koolniiɗo, ponnditiiɗo.
10 Si en mbi'ii en ngaɗaay hakke, en ngaɗii Laamɗo wo penoowo, konngol makko du naataay e meeɗen.

2

No Almasiihu laatorii ballo meeɗen

1 Ɓikkoy am, mi winndanii on ɗum faa taa ngaɗon hakke. Ammaa si goddo waɗii hakke, eɗen ngoodi curoowo to Baabiiwo, oon woni Iisaa Almasiihu ponnditiiɗo oon.
2 Kanko laatii kirsamaari ittoori hakkeeji* meeɗen. Wanaa hakkeeji meeɗen enen tan, de wo hakkeeji yimɓe adunaaru fuu.

Haala yiɗundurde

3 Ko hollata en eɗen anndi Laamɗo dey, wo haybude jamirooje muuɗum.
4 Biiɗo «miɗo anndi mo» tawa haybataa jamirooje makko, joomum wo penoowo, walaa e goonga.
5 Ammaa kaybuɗo konngol Laamɗo ngool, njinngu Laamɗo ina hiɓɓi e muuɗum jaati. Nii annditirten eɗen ngoni e makko.
6 Biiɗo ina woni e makko, ina haani wuurda no Almasiihu wuurdunoo ni.
7 Sakiraaɓe am horsuɓe, ko ngonumi miɗo winndana on ɗuum wanaa yamiroore heyre. Wo yamiroore ɓooynde nde keɓɗon gilla arande. Yamiroore ɓooynde ndeen woni konngol ngol nanɗon ngool.†
8 Ɗum e taweede fuu, yamiroore ɓooynde nde mbinndanammi on ndeen, wo nde heyre du. Goonga mayre ina ɓanga e Almasiihu, ina ɓanga e moodon, onon du. Sabo nimre ina timma, annoora goongaajo oon du ina yayna illa joonin.
9 Biiɗo e annoora woni, tawi ina wanyi sakiike muuɗum fu, e nimre woni faa hannden.
10 Jiddo sakiike muuɗum e annoora woni, walaa ko fergata ɗum.
11 Banyuɗo sakiike muuɗum e nimre woni, ina yaada e nimre. O anndaa to o yahata sabo nimre wumnii mo.
12 Sukaaɓe, miɗo winndana on

* **1:1** Aayaare nde ina haala kabaaru Iisaa Almasiihu. Ndaaree Linjiila mo Yuhanna 1.1-18.
* **2:2** Haala kirsamaari kaan, e geresankoore ina waawi hollude kirsamaari ittoori hakke, ittoori nganyaandi hakkunde yimɓe e Laamɗo du. † **2:7** Yamiroore ndeen wo yiɗundurde.

sabo hakkeeji moodon njaaforaama
saabe Almasiihu.
13 Baabiraaɓe, mido winndana on
sabo odon anndi Gondo gilla e
fuddoode oon.
Jokolɓe, mido winndana on
sabo on njaalake Ibiliisa bondo
oon.
14 Sukaaɓe, ko mbinndanammi on
dey,
sabo odon anndi Baabiiwo.
Baabiraaɓe, ko mbinndanammi on
dey,
sabo odon anndi Gondo gilla e
fuddoode oon.
Jokolɓe, ko mbinndanammi on dey,
sabo odon njogii semmbe,
konngol Laamdo ngool ina woni
e moodon,
katin du on njaalake Bondo oon.

Haala reentaade e adunaaru

15 Taa njiɗee adunaaru ndu e ko woni e mayru fuu. Sabo jiddo adunaaru fu, njinngu Baabiiwo walaa e muudum.
16 Sabo ko woni e adunaaru wo muuyde terde e muuyde yitere e mantoraade dow jawdi. Ɗum fuu jeyaaka e Baabiiwo. Wo e adunaaru dum jeyaa.
17 Adunaaru e muuyooji muudum fuu na timma, ammaa gadoowo muuyde Laamdo duumoto faa abada.

Tindingo dow wayɓe Almasiihu

18 Sukaaɓe am, timmoode adunaaru ndu ɓadake. On nanii ganyo-Almasiihu waran. Haya, joonin wayɓe-Almasiihu heewɓe ngari. Ɗum anndirden timmoode ndeen.
19 Ɓe njaltii hakkunde meeden, ammaa ɓe njeyaakano e meeden. Sabo kamɓe, sini e meeden ɓe njeyanoo, ɓe keddodotono e meeden. De dum na holla kamɓe ɓe fuu ɓe njeyaakano e meeden.
20 Onon kaa, Ceniido hokkii on Ruuhu Laamdo paaminoowo on goonga, ndelle on fuu odon anndi goonga.
21 Mido winndana on wanaa saabe on anndaa goonga, ammaa wo saabe odon anndi goonga. Katin du odon anndi fewre fuu walaa e goonga.
22 Ndelle, moy woni penoowo? Jedduɗo Iisaa wo Almasiihu, kam woni penoowo.‡ Jedduɗo Baabiiwo e Bajjo oon fuu wo ganyo-Almasiihu.
23 Sabo jedduɗo Bajjo oon jeydaaka e Baabiiwo. De mo semtaay inndude Bajjo oon fuu, ina jeyda e Baabiiwo.
24 Woodi onon le, tinnee e ko nandon gilla arande duum. Haala ka nandon gilla arande kaan, si ka woni e moodon fu, onon du on ngonan e Bajjo oon, on ngonan e Baabiiwo oon du.
25 Woodi du, ko Almasiihu aadanii en duum wo nguurndam nduumiidam.
26 Mi winndanii on dum dow yimɓe majjinooɓe on.
27 De onon kaa, Ruuhu paaminoowo on goonga mo o hokki on oon, ina woni e moodon, hewtaay ko njanngineɗon. Sabo Ruuhu oon jannginta on huunde fuu. Wo goonga o jannginta on, wanaa fewre. Ndelle, ngonee e Almasiihu hono no Ruuhu muudum oon jannginiri on ni.

No laatoriden ɓiɓɓe Laamdo

28 Joonin sukaaɓe am, keddee, ngonee e Almasiihu, faa ndaroden yeeso makko tawa eden ngoodi hoolaare, taa cemten nyannde gartol makko.
29 Si on anndii Almasiihu wo ponnditiido, tannyoree du golloowo ko fonnditii fuu wo ɓinngel Laamdo.

3

1 Ndaaree no Laamdo Baabiiwo foti yidirde en, faa noddirii en ɓiɓɓe muudum. Wo en ɓiɓɓe muudum jaati. Ko hadi adunaaru ndu anndude en dey, ndu anndaa Baabiiwo.
2 Sakiraaɓe am horsuɓe, joonin wo en ɓiɓɓe Laamdo. Ko laatoytoden duum, ɓanginaaka tafon. De eden anndi nde Almasiihu ɓangowi fu, en nanndan e muudum, sabo en nji'an mo kanko e hoore makko no o worri.

‡ **2:22** Si neddo yeddii Iisaa wo Almasiihu, yeddii wo kaananke, yeddii wo kisinoowo du.

3 Dekuɗo jikke muuɗum dow
makko fuu, laaɓiniran hoore
muuɗum no Almasiihu laaɓiri ni.
4 Golluɗo ko boni fuu, luttii
jamirooje Laamɗo. Sabo gollude ko
boni wo luttude jamirooje.
5 Oɗon anndi Almasiihu ɓangirii
faa itta hakkeeji. Kam kaa, hakkeeji
ngalaa e muuɗum.
6 Gonɗo e makko fuu, heddataako
ley hakkeeji. Keddiiɗo ley hakke fuu,
yi'aay mo, anndaa mo.
7 Sukaaɓe am, taa fay gooto majjina
on! Golloowo ko fonnditii wo pon-
nditiiɗo, hono no Almasiihu worri
wo ponnditiiɗo ni.
8 Kaa luttoowo wo neɗɗo Ibiliisa,
sabo Ibiliisa wo luttoowo gilla e
fuɗɗoode. Saabe majjum Ɓii Laamɗo
oon wardi faa halka golle Ibiliisa.
9 Laatiiɗo ɓii Laamɗo fuu hed-
dataako e luttude, sabo aawdi
Laamɗo ina woni e muuɗum. Joo-
mum waawaa heddaade e luttude,
sabo wo ɓii Laamɗo.
10 Inan ko hollata ɓiɓɓe Laamɗo e
ɓiɓɓe Ibiliisa: mo gollataa ko fonndi-
tii fuu, wanaa neɗɗo Laamɗo. Mo
yiɗaa sakiraaɓe muuɗum du, hono
noon worri.

Haala njinngu

11 Inan kabaaru mo nanɗon gilla
arande oon: njiɗunduren.
12 En kaanaa wa'ude hono Kayi-
inu jokkuɗo Ibiliisa bonɗo, baruɗo
minyum oon. Ɗume wadi de o wari
ɗum? O wardii ɗum saabe golleeji
makko wo bondi, de golleeji minyiiko
ɗiin kaa wo lobbi.
13 Ndelle sakiraaɓe, ko adunaaru
ndu wanyi on ɗuum, taa ɗum
haaynoo on.
14 Ko njiɗuɗen sakiraaɓe meeɗen
ɗuum hollii en en njaalake maayde,
en naatii e nguurndam. Mo yiɗaa
sakiike muuɗum fuu, heddake wo
maayɗo.
15 Neɗɗo fuu banyuɗo sakiike
muuɗum na waɗa war-hoore. Oɗon
anndi nguurndam nduumiiɗam
walanaa gaɗoowo war-hoore.
16 Inan no anndirten ko woni
njinngu: Almasiihu hokkitirii yonki
muuɗum saabe meeɗen. Ndelle enen
du, eɗen njeyi hokkitirde yonkiiji
meeɗen saabe sakiraaɓe men.
17 Si jogiiɗo jawdi yi'ii sakiike
muuɗum na ɓillii de yurmaaki
ɗum, noy njinngu Laamɗo waawri
wonirde e muuɗum?
18 Sukaaɓe am, taa njinngu meeɗen
laatoo haala ɓola tan, ammaa
njiɗiren golle e goonga.
19-20 Nii anndirten wo e goonga
ngonɗen. Nii du, si ɓerɗe men pelii en
fu, en mbaaltinan ɗe yeeso Laamɗo,
sabo Laamɗo ɓuri ɗe manngu, kanko
woni anndudo huunde fuu.
21 Ndelle sakiraaɓe am horsuɓe,
sini ɓerɗe meeɗen pelaay en, en
tawdete e hoolaare daraade yeeso
Laamɗo.
22 O hokkan en ko nyaagiɗen mo
fuu, sabo en kaybii jamirooje makko,
eɗen ngaɗa ko weli mo.
23 Yamiroore makko wo goondinde
Iisaa Almasiihu Ɓiyiiko oon, e
yiɗundurde hono no o yamiri en ni.
24 Kayboowo jamirooje Laamɗo
fuu, ina woni e Laamɗo, Laamɗo du
ina woni e muuɗum. Ruuhu mo o
hokki en oon, kam anndinta en imo
woni e meeɗen.

4

*Haala Ruuhu goonga e ruuhu maj-
jere*

1 Sakiraaɓe am horsuɓe, waajo-
tooɓe wi'ooɓe Ruuhu Laamɗo ina
woni e muɓɓen, taa ngoondinee
ɗum'en fuu, ammaa koron ɓe yalla
Ruuhu Laamɗo jaati woni e maɓɓe
naa wanaa. Sabo annabaaɓe
fewreeɓe heewɓe caakake e
adunaaru ndu.
2 Inan no paamirton Ruuhu
Laamɗo ina woni e goɗɗo: jaɓuɗo
Iisaa Almasiihu warii laatake neɗɗo
fuu, Ruuhu Laamɗo ina woni e
muuɗum.
3 Ammaa jedduɗo Iisaa fuu, Ruuhu
Laamɗo walaa e muuɗum. Wo e
ganyo-Almasiihu Yuuri. Ganyo mo
nanɗon ina wara oon ina woni ley
adunaaru gilla joonin.
4 Sukaaɓe am, onon le, wo on yimɓe
Laamɗo, on njaalake annabaaɓe

fewreeɓe ɓeen. Sabo Ruuhu Laamɗo
gondo e moodon oon ɓuri gondo e
adunaaru oon semmbe.
5 Annabaaɓe fewreeɓe ɓeen wo
adunankooɓe. Saabe majjum
wo haalaaji adunaaru ɓe kaalata,
adunaaru ndu ina hettindanoo ɓe.
6 Enen le, wo en yimɓe Laamɗo,
anndudo Laamɗo fuu hettinanto en.
Mo wanaa neddo Laamɗo hettindan-
taako en. Nii cenndirten Ruuhu
goonga e ruuhu majjere.

Haala njinngu Laamɗo

7 Sakiraaɓe am horsuɓe, njiɗunduren,
sabo njinngu e Laamɗo yuuri. Mo
njinngu woni e muuɗum fuu wo ɓii
Laamɗo, ina anndi Laamɗo.
8 Mo njinngu walaa e muuɗum oon
anndaa Laamɗo, sabo Laamɗo wo
njinngu.
9 Inan no Laamɗo ɓangirani en
njinngu muuɗum: o nuli Ɓiyiiko Bajjo
ley adunaaru ndu faa keɓiren ngu-
urndam saabe muuɗum.
10 Wanaa ko njiɗuɗen Laamɗo
ɗuum anndinta en njinngu. Ko
anndinta en njinngu dey, wo ko
Laamɗo yiɗi en. O nulii Ɓiyiiko
faa hokkitira yonki muuɗum faa
hakkeeji meeɗen njaafee.
11 Sakiraaɓe am horsuɓe, ko
Laamɗo yiɗiri en nii ɗuum, enen du,
eɗen njeyi yiɗundurde.
12 Fay gooto yi'aay Laamɗo abada.
Si en njiɗundurii fu, Laamɗo ina
woni e meeɗen, katin du njinngu
muuɗum hiɓɓii e meeɗen.
13 Noy paamirten eɗen ngoni
e makko, kanko du imo woni e
meeɗen? Wo ko o hokki en Ruuhu
makko ɗuum paamirten.
14 Minen e ko'e amin, min nji'ii Ba-
jjo oon, miɗen ceedoo Baabiiwo oon
nuli mo faa o hisina adunaaru ndu.
15 Jaɓuɗo Iisaa wo Ɓii Laamɗo fuu,
Laamɗo wonan e muuɗum, kam du
wonan e Laamɗo.
16 Enen du, eɗen anndi njinngu
ngu Laamɗo yiɗi en, en koolake ngu.
Laamɗo wo njinngu. Gondo ley njin-
ngu fuu, e Laamɗo woni. Laamɗo du
wonan e muuɗum.
17 No Almasiihu wa'i ni, hono noon
enen du laatoriɗen ley adunaaru
ndu. Nii woni no njinngu nguun
hiɓɓiri e meeɗen, faa ndaroroɗen
hoolaare nyannde darngal.
18 Kulol walaa ley njinngu. Ko woni
dey, njinngu kiɓɓungu na itta ku-
lol. Sabo kulol wo jukkungo doomi,
katin du gonduɗo e kulol fuu, njinngu
Laamɗo hiɓɓaay e muuɗum.
19 Enen le, eɗen njiɗunduri sabo
kanko artii yiɗude en.
20 Si goddo wi'ii, «miɗo yiɗi Laamɗo»
de tawi ina wanyi sakiike muuɗum
fu, wo penoowo. Sabo mo yiɗaay
sakiike muuɗum mo yi'ata, waawaa
yiɗude Laamɗo mo yi'aay.
21 Jiddo Laamɗo fuu yiɗa sakiike
muuɗum du. Yamiroore ndee ɗo wo
Almasiihu hokki en ɗum.

5

Haala goondinde Ɓii Laamɗo

1 Goondindo Iisaa woni Almasiihu
fuu laatake ɓii Laamɗo. Jiddo saaraa
fuu, yiɗan ɓiyum du.
2 No anndirten eɗen njiɗi ɓiɓɓe
Laamɗo dey, ko njiɗuɗen Laamɗo
de njokkuɗen jamirooje muuɗum
ɗuum.
3 Sabo haybude jamirooje makko
woni yiɗude mo. Jamirooje makko
nganaa donngal,
4 sabo laatiiɗo ɓii Laamɗo fuu
jaaloto muuyɗe adunaaru. Wo
goondinal meeɗen njaalortoɗen ɗe.
5 Moy jaalotoo adunaaru? Walaa
fuu jaalotoodo ndu si wanaa
goondindo Iisaa woni Ɓii Laamɗo.
6 Oon woni Iisaa Almasiihu
garduɗo e ndiyam e yiiyam. Wanaa
e ndiyam tan o wardi. O wardii e
ndiyam e yiiyam fuu. Wo Ruuhu
seedotoo ɗum, sabo Ruuhu oon woni
goonga.
7 Sabo kulle tati ina kolla Iisaa woni
Almasiihu,
8 ɗum woni Ruuhu e ndiyam e
yiiyam. Seedaaku majje oo du wo
gooto.
9 Eɗen njaɓa seedaaku yimɓe,
ammaa seedaaku Laamɗo ɓuri
semmbe. Sabo kangu woni ngu
Laamɗo seedanii Ɓiyum oon.

10 Goondinɗo Ɓii Laamɗo, heɓii
seedaaku nguun e ley ɓernde
muuɗum. Mo goondinaay Laamɗo
waɗii Laamɗo wo penoowo, sabo
jaɓaay seedaaku ngu Laamɗo haali
haala Ɓiyum.
11 Inan seedaaku nguun: Laamɗo
hokkii en nguurndam nduumiiɗam,
nguurndam ɗam ina woni e Ɓiyiiko
oon.
12 Jeydaaɗo e Ɓii Laamɗo fuu, heɓii
nguurndam ɗam. Mo jeydaaka e
muuɗum du, heɓaay ɗam.

Baynundural

13 Onon goondinɓe Ɓii Laamɗo
ɓeen, mi winndanii on ɗum, faa
tannyoron on keɓii nguurndam
nduumiiɗam.
14 Eɗen njogii hoolaare to makko: si
en ndu'orake huunde haddi muuyɗe
makko, o jaabanto en.
15 Eɗen anndi en keɓii ko ndu'iɗen
ɗuum, sabo eɗen anndi imo jaabanoo
en du'aawuuji meeɗen.
16 Ndelle, si won jiiɗo sakiike
muuɗum ina waɗa hakke mo wad-
dantaa ɗum maayde, o nyaaganoo
ɗum Laamɗo, Laamɗo du hokkan
ɗum nguurndam. De na woodi
hakke gaddoowo maayde. Mi wi'aay
nyaagoroɗon saabe hakke oon.
17 Oonyaare fuu wo hakke, de
wanaa hakke fuu waddata maayde.
18 Eɗen anndi laatiiɗo ɓii Laamɗo
fuu heddataako e hakkeeji, sabo Al-
masiihu Ɓii Laamɗo oon ina hayba
neɗɗo oon, Bonɗo oon du meemataa
mo.
19 Eɗen anndi wo en yimɓe
Laamɗo, de adunaaru le fuu ina woni
e maral Bonɗo oon.
20 Eɗen anndi Ɓii Laamɗo warii,
hokkii en hakkillo ngo anndiren
Deweteeɗo goongaajo oon. Joonin
eɗen njeyaa e goongaajo oon, sabo
eɗen ngoni e Ɓiyum Iisaa Almasiihu.
Kanko woni Laamɗo goongaajo
oon, kanko woni nguurndam ndu-
umiiɗam.
21 Ɓikkoy am, ndeenee ko'e mooɗon
e ɗowtanteeɓe woɓɓe.

Ɓataaki **Yuhanna** ɗiɗaɓi

1 Miin mawɗo kawrital goonɗinɓe
winndi ɓataaki ki yaade to debbo
mo Laamɗo suɓii.* Miɗo jowte, aan
e ɓiɓɓe maa fuu, onon ɓe njiɗirmi
goonga. Wanaa miin tan yiɗi on, wo
annduɓe goonga ɓeen fuu ina njiɗi on
2 saabe goonga gonɗo ley meeɗen,
duumotoodo e meeɗen faa abada
oon.
3 Laamɗo Baaba men e Iisaa Al-
masiihu Ɓiyum oon, njurmoto en,
kokkan en moyyere e jam faa mbuur-
den e majjum ley goonga e njinngu.

Haala goonga e njinngu

4 Mi seyake sanne ko tawumi ɓiɓɓe
maa woɓɓe ina njokka goonga, no
Baabiiwo yamiri en ni.
5 Joonin, debbo tedduɗo, miɗo
ŋaare, njiɗunduren. Mi winndantaa
ma ɗum hono wo ɗum yamiroore
heyre, wo ɗum yamiroore nde
keɓuɗen gilla fuɗɗoode.
6 Ko woni njinngu dey, jokkude
jamirooje Laamɗo. On nanii
yamiroore nde gilla fuɗɗoode. Oɗon
kaani jokkude nde no nanirɗon ni.
7 Sabo majjinooɓe heewɓe caakake
e adunaaru ndu. Ɓe njaɓaay Iisaa
Almasiihu warii laatake ɓii-Aadama.
Gaaɗo no maɓɓe nii fuu wo majji-
noowo, wo ganyo-Almasiihu.
8 Kaybee ko'e mooɗon, taa ko min
ngollani on ɗuum bona, faa keɓon
mbarjaari kiɓɓundi.
9 Sabo mo heddodaaki e laawol Al-
masiihu de ɓeydi ko jeyaaka e maggol
fuu, jeydaaka e Laamɗo. Keddodiiɗo
e maggol fuu ina jeyda e Baabiiwo e
Bajjo.
10 Si won garɗo to mooɗon ina waa-
joo ko waldaa e laawol ngol, taa
njakkitee ɗum e ley galleeji mooɗon,
taa fay njowton ɗum.
11 Sabo jowtuɗo mo fuu hawtu e
makko golleeji bonɗi.

Baynundural

12 Ko kaanumi haalande on ɗuum
ina heewi, de mi yiɗaa winndande
on ɗum fuu e ɗerewol. Ammaa miɗo
yeloo warde to mooɗon, kaalden
hunnduko e hunnduko, faa seyo
meeɗen hiɓɓa.
13 Ɓiɓɓe sakiike maa debbo mo
Laamɗo suɓii oon ina njowte.

* **1:1** Debbo tedduɗo oon e ɓiɓɓe muuɗum wo kawrital goonɗinɓe gootal.

Ɓataaki **Yuhanna tataɓi**

1 Miin mawɗo kawrital goondiinɓe winndi ɓataaki ki yaade to Gayus sakiike am korsuɗo mo njiɗirmi goonga.
2 Sakiike am korsuɗo, miɗo yeloo faa tawee huunde fuu na woodi e maaɗa, aɗa wondi e cellal du hono no hakkillo maa selliri ni.
3 Mi seyake sanne nde sakiraaɓe woɓɓe ngari kaalani kam no tinnoriɗaa e goonga e no njokkirɗaa ɗum ni.
4 Seyo fuu ɓuranaa kam ko nanumi ɓiɓɓe am ina njokki goonga.

Haala wallude sakiraaɓe

5 Sakiike am korsuɗo, ko mballataa sakiraaɓe men ɗuum, fay si wo ɓe jananɓe to maaɗa,* ina hollita wo a koolniiɗo.
6 Ɓe kaalii haala njinngu maaɗa yeeso kawrital goondiinɓe. A waɗan ko woodi si a wallirii ɓe e ko haani e jahaangal maɓɓe, no hawrirta e muuyɗe Laamɗo ni.
7 Sabo kamɓe, wo saabe Almasihu ɓe ummorii jahaangal ngaal. Ɓe pilaaki yimɓe ɓe ngoondiinaay ɓeen mballa ɓe fay huunde.
8 Ndelle, enen goondiinɓe Iisaa, eɗen njeyi wallude hono yimɓe ɓeen, faa laatoɗen gollidooɓe e maɓɓe e ley yaajinde goonga.

No Diyotoref e Demetirus ngorri

9 Won ko mbinndanmi kawrital goondiinɓe, ammaa Diyotoref, jiɗuɗo ardinde hoore muuɗum oon, ina heddii salanaade kam.
10 Saabe ɗuum, si mi warii fu, mi hollan ko o waɗata ɗuum e no o mbonkortoo min ni. Wanaa ɗum tan: o jaɓɓataako sakiraaɓe jananɓe ɓeen, katin du yiɗuɓe jaɓɓaade ɓe ɓeen, o haɗan ɗum'en, o riiwa ɗum'en e kawrital goondiinɓe.
11 Sakiike am korsuɗo, taa nyemmbitin ko boni, nyemmbitaa ko woodi. Gaɗoowo ko woodi fuu wo neɗɗo Laamɗo. Gaɗoowo ko boni anndaa Laamɗo.
12 Demetirus wo neɗɗo lobbo sabo imo wondi e goonga. Yimɓe fuu ina kaala haala makko lobba. Minen du, miɗen njaɓi ɗum, de aɗa anndi seedaaku amin wo goonga.

Baynundural

13 Ko kaanumi haalande ma ɗuum ina heewi, de mi yiɗaa winndude ɗum fuu e binndirgal.
14 Miɗo yeloo yiide ma ko ɓadii, kaalden hunnduko e hunnduko.
15 Yigiraaɓe maa wonɓe ɗo ɓeen ina njowte. Njowtanaa kam yigiraaɓe ɓeen fuu gooto gooto. Jam wondu e maaɗa.

* **1:5** Sakiraaɓe ɓeen wo sankitooɓe Kabaaru Lobbo.

Ɓataaki **Yahuuda**

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin
Yahuuda maccuɗo Iisaa Almasiihu.
Mi minyoo Yaakuuba. Miɗo jowta
on, onon ɓe Laamɗo Baaba meeɗen
noddi, horsini, ɓe Iisaa Almasiihu
reenata.
2 Laamɗo hebbin on yurmeende e
jam e njinngu.

Sappangol dow jannginooɓe fenooɓe
(2 Piyeer 2.1-17)

3 Sakiraaɓe am horsuɓe, miɗo
yiɗunoo faa sanne winndande on
dow kisindam ɗam kawtuɗen. Am-
maa joonin mi yi'ii ina tilsi mi win-
nda faa mi suusina on ndaranoɗon
goondinal kalfinaangal seniiɓe nde
wootere faa abada.
4 Sabo bonɓe woɓɓe ina coorii e
kawrite goondinɓe tawee taykaaka.
Jukkungo muɓɓen winndaama gilla
ko ɓooyi. Ɓe kulataa Laamɗo. Iɓe
oonya moyyere Laamɗo faa ɓe keɓa
gollude muuyɗe ɓalli cemtiniiɗe. Iɓe
njedda Joomiraaɗo men Iisaa Almasi-
ihu Joomii en gooto oon.
5 Joonin, miɗo yiɗi miccintinde on
ko anndudon faa laaɓi: Joomiraaɗo
dannii yimɓe muuɗum to leydi
Misira toon. De sakitii o halki ɓe
ngoondinaay e ley maɓɓe ɓeen.
6 Miccitoɗon du no maleyka'en
woɓɓe muurtiri, keddaaki ley keerol
baawɗe ɗe Laamɗo darnannoo
ɗum'en, de njoppi joonnde muɓɓen.
Saabe ɗum, Joomiraaɗo watti ɓe ley
nimre faa kiite nyannde darngal,
geyyirii ɓe geyyelle duumiiɗe.
7 Hono noon du, Sodoma e Go-
moora e gure piiliiɗe ɗum'en ngaɗiri
jeenu no maleyka'en ɓeen ngaɗiri ni,
ɗe mbuurdiino e muuyɗe terɗe ɗe
kaanaa waɗeede. De ɗum laatanii
yimɓe fuu sappangol jukkungo yiite
duumiinge ngeen.
8 Woodi, wo hono noon sooriiɓe
e mooɗon ngaɗirta. Ko ɓe nji'ata
ley koydi maɓɓe na nanna ɓe ley tu-
uninde terɗe maɓɓe. Iɓe kuyfina
hoorewaaku*, iɓe mbonkoo teddubɓe
wonɓe dow kammu.
9 Fay Miikaa'iilu, mawɗo ma-
leyka'en oon, jaɓaay mbonkaade
Ibiliisa hono noon. Nde kanko
e Ibiliisa ngaɗidinnoo jeddi dow
mooɓeede ɓanndu Muusaa ndeen, o
jaɓaay saraade ɗum, de ko o wi'i ɗum
tan wo: «Joomiraaɗo fele.»
10 De yimɓe ɓeen kaa ina mbonkoo
kulle ɗe anndaa. Ɓe ummodake e
muuyɗe terɗe maɓɓe, nga'uɗe hono
muuyɗe daabaaji ladde ni, de ɗuum
woni ko halkata ɓe.
11 Halkere woodanii ɓe koy! Ɓe
njokkii laawol Kayiinu.† Ɓe majjinii
ko'e maɓɓe hono no Balaama majjiri‡
faa ɓe keɓa jawdi. Iɓe kalka e muur-
tugol maɓɓe no Koora§ halkiri ni.
12 Iɓe laatii masiiba wakkati
kawroton faa nyaamdon ley njinngu,
sabo iɓe nanndi hono tefaaje gonɗe
ley maayo kalkooje laanaaji. Ɓe
cemtataa ko ɓe njeyaaka ley ɗoon.
Woodi du, ko'e maɓɓe tan ɓe killaa.
Wo ɓe duule ɗe ngalaa ndiyam ɗe
keni coggata. Wo ɓe leɗɗe yaamnde
ɗe ngalaa ɓiɓɓe ɓoreteeɓe, ɗoofaaɗe,
baatuɗe fey.
13 Wo ɓe bempeyye maayo manngo
nyanngude, iɓe yuufinira noon ngu-
ufo golleeji maɓɓe cemtiniidi. Wo ɓe
koode jiilotooɗe. Nimre ɓurnde fuu
niɓɓude ɓe ndesanaa faa abada.
14 Henok, taaniiyo njeɗɗaɓo ley
yuwdi Aadama oon, sappakeno
kabaaru maɓɓe gilla ko ɓooyi, wi'i:

«Ndaaree, Joomiraaɗo ina warda e ma-
leyka'en muuɗum seniiɓe uju-
naaje ujunaaje
15 faa saroo yimɓe fuu.

O hollitan bonɓe ɓeen golle muɓɓen
fuu no foti bonde,

* **1:8** hoorewaaku ɗo ina waawi taweede wo hoorewaaku Joomiraaɗo naa hoorewaaku teddubɓe dow kammu. Woɓɓe du paamii wo hoorewaaku leydi, ɗum wo laamu e jamirooje muuɗum. † **1:11** Kayiinu wo barɗo minyum Haabiila. ‡ **1:11** Ndaaree 2 Piyeer 2.15. § **1:11** Gorko bi'eteeɗo Koora muurtini yimɓe Israa'iila nde Muusaa haybannoo ɓe ley ladde ndeen.

o hollitan ɓe haalaaji nyaaɗuɗi ɗi lut-
toobe yeddoobe Laamɗo ɓeen
kaali dow muuɗum fuu.»
16 Yimɓe ɓeen wo ŋurŋurtoobe. Iɓe
nji'a boofi woɓɓe e huunde fuu. Iɓe
njokka muuyɗe terɗe maɓɓe. Daaɗe
maɓɓe na mawnitoroo yukkinaare. Iɓe
mana woɓɓe faa ɓe keɓa ko ɓe njiɗi.

Haala nyiɓude nguurndam dow goonɗinal

17 Ammaa onon sakiraaɓe am
horsuɓe, miccitee haalaaji ɗi nulaaɓe
Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu
ɓeen cappinoo ɗiin.
18 Ɓe mbi'ii on: «E cakitte jamaanu,
jalnortoobe yimɓe, jokkuɓe muuyɗe
terɗe muɓɓen bonɗe ngarowan.»
19 Kamɓe ngoni senndoobe yimɓe.
Wo adunaaru tan ɓe miilotoo. Ruuhu
Laamɗo walaa e maɓɓe.
20 De onon kaa sakiraaɓe am
horsuɓe, nyiɓee nguurndam mooɗon
dow goonɗinal mooɗon ceniingal
faa sanne ngaal. Ngonee e ŋaaraade
Laamɗo dow baawɗe Ruuhu Ceniiɗo.
21 Keddee e njinngu Laamɗo
tawa oɗon ndoomi yurmeende
Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu
yaaroore on to nguurndam ndu-
umiiɗam.
22 Njurmee yimɓe wonɓe e ley
sikki-sakka.
23 Ndippitee, mburtinee woɓɓe e
yiite, ndannon ɗum'en. Woɓɓe du,
njurmee ɗum'en tawee oɗon kulana
ko'e mooɗon. Nyiddon fay saayaaji
ɗiin, taa muuyɗe ɓalli maɓɓe tuunɗe
ɗeen ndaaɓa on.

24 Laamɗo ina waawi reenude
on e fergaade, ina waawi waddude
on faa ndaroɗon yeeso teddeengal
muuɗum, tawee feloore fuu walaa e
mooɗon, wo on weltiiɓe.
25 Teddeengal e manngu e semmbe
e laamu ngoodan mo, kanko Laamɗo
gooto kisinirɗo en Iisaa Almasi-
ihu Joomiraaɗo meeɗen oon, gilla
fuɗɗoode, faa joonin, faa abada
abadin! Aamiina.

Holleede nde Iisaa Almasiihu ɓanginani Yuhanna

1 Dewtere nde ina hawrunduri kulle ɗe Iisaa Almasiihu ɓangini. Laamɗo ɓanginani mo kulle ɗe faa o holla maccuɓe muuɗum ko ɓadii laataade. Iisaa nuli maleyka muuɗum to maccuɗo muuɗum Yuhanna, de humpiti ɗum kulle ɗe.

2 Yuhanna du seedake konngol Laamɗo, kam e goonga mo Iisaa Almasiihu waddi. O haali ko o yi'i fuu.

3 Barke woodanii neɗɗo fuu jannguɗo dewtere annabaaku nde. Barke du woodanii neɗɗo fuu kettindaniiɗo nde de jokki ko winndaa e mayre ɗuum, sabo wakkati mo kulle ɗeen ngaɗata oon ɓadake.

Jowtaali e tindinooje Yuhanna to kawrite goonɗinɓe jeɗɗi

4 Miin Yuhanna, miɗo winndana kawrite goonɗinɓe jeɗɗi gonɗe e leydi Aasiya. Wo on keɓu moyyere e jam yuuruɗe to Laamɗo gonɗo, gonnooɗo, gonoowo oon, e yuuruɗe to ruuhuuji jeɗɗi gonɗi yeeso jooɗorgal laamu makko ɗiin.

5 Wo on keɓu moyyere e jam yuuruɗe to Iisaa Almasiihu, seedee koolniiɗo, artiiɗo iirtineede hakkunde maayɓe, dawranoowo kaanankooɓe adunaaru ndu.

Kam yiɗi en de haɓɓiti en e hakkeeji meeɗen saabe yiiyam muuɗum ndufaaɗam.

6 O hokki en laamu, o waɗi en almaami'en faa ngollanen Laamɗo Baabiiko oon! Teddeengal e baawɗe ngoodan Iisaa faa abada! Aamiina.

7 Ndaaree, imo wara e duule.
Yitere fuu yi'an mo,
fay yuwnooɓe mo ɓeen.
Lenyi adunaaru fuu mboyran mettorgal saabe makko.
Wo ɗum laatoro noon! Aamiina.

8 Laamɗo Joomiraaɗo, gonɗo, gonnooɗo, gonoowo, Jom baawɗe fuu oon, wi'i:

—Miin woni arandeejo, miin woni cakitotooɗo.

No Yuhanna yiiri Almasiihu ina teddiniree

9 Miin Yuhanna, wo mi sakiike mooɗon, kawtuɗo e mooɗon torraaji, kawtuɗo e mooɗon laamu Iisaa Almasiihu, munyidinɗo e mooɗon munyal makko. Mi riiwaama ruunde* wi'eteende Patamos saabe ko mbaajiimi konngol Laamɗo e seedaaku ngu Iisaa waddi.

10 E ley Nyalaande Joomiraaɗo ndeen,† Ruuhu heewi kam, de nanumi caggal am daande toowunde hono daande buututal ni

11 ina wi'a:

—Ko nji'ataa ɗuum, waɗu ɗum dewtere, de nuldaa nde kawrite goonɗinɓe jeɗɗi ɗeen: kawrite gonɗe Efeesu e Simirna e Pergamon e Tiyatira e Sardis e Filadelfi e Lawdikiya.

12 Njeeyiimi yalla miɗo yi'a kaaldoowo e am oon. Nde njeeyinoomi ndeen, mi yi'ii fitillaaji kaŋŋe jeɗɗi.

13 Hakkunde fitillaaji ɗiin ina woodi goɗɗo nannduɗo e ɓii-Aadama, ina ɓornii saaya njuutuka, ina haɓɓi kaɓɓorgol kaŋŋe e becce muuɗum.

14 Leeɓi hoore makko ndawni far hono haabu, naa hono jalbugol daandorgal ni. Gite makko na njayna hono ɗemle yiite.

15 Koyɗe makko ina ɗelkira no njamndi mboɗeeri jalbirta si waɗaama e yiite faa wojji coy ni. Katin du daande makko ina wa'i hono duko ndiyeele keewɗe.

16 Imo jogorii junngo makko nyaamo ngoon koode jeɗɗi. Kaafaahi ki kunnduɗe muuɗum ɗiɗi fuu mbeli ina wurtoo e hunnduko makko. Yeeso makko ina ɗelkira hono naange yayniroowe haddi baawɗe muuɗum fuu.

17 Nde nji'unoomi mo ndeen, caamumi yeeso makko hono wo mi

* **1:9** Ruunde wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo. † **1:10** Nyalaande Joomiraaɗo ndeen woni nyannde alan.

maayɗo. Ammaa o yowi junngo makko nyaamo dow am, o wi'i:

—Taa hulu! Miin woni arandeejo, miin woni cakitotooɗo,
18 miin woni buurɗo oon. Mi maayiino, ammaa inani kam miɗo wuuri faa abada. Miɗo tiigii baawɗe dow maayde e laakara fuu.
19 Ndelle, winndu ko nji'uɗaa ɗuum, ko waɗata joonin ɗuum e ko waroyta yeeso.
20 Inan maanaa sirri koode jeɗɗi ɗe nji'uɗaa e junngo am nyaamo ɗe, kam e fitillaaji kaŋŋe jeɗɗi: koode jeɗɗi ɗeen wo maleyka'en kawrite goondiɓe jeɗɗi ɗeen. Fitillaaji kaŋŋe jeɗɗi ɗiin wo kawrite goondiɓe jeɗɗi ɗeen.

2

Haala ɓataakiiji yaade to kawrite goondiɓe jeɗɗi

Ɓataaki to Kawrital gonngal Efeesu

1 —Winndan maleyka kawrital goondiɓe gonngal Efeesu, mbi'aa:
«Inan haalaaji jogiiɗo koode jeɗɗi e junngo muuɗum nyaamo, jahoowo hakkunde fitillaaji kaŋŋe jeɗɗi:
2 Miɗo anndi golle maa e no tinnoriɗaa ley tampiri. Miɗo anndi munyal maa. Miɗo anndi a munyantaa bonɓe, a ndaartindake wiitotooɓe wo nulaaɓe ɓeen, de tawuɗaa ɓe fenooɓe.
3 A jom munyal, a ronndake tiiɗallaaji saabe innde am, de ɗum fuu, a selaay jokkude goonga.
4 Ammaa miɗo felire ɗum ɗo: a yoppii njinngu maa ngu njoginoɗaa arande nguun.
5 Ndelle miccita no ngorrunoɗaa gilla a saamaay. Tuubu, ngolliraa no ngollirtaano arande ni! Si wanaa ɗuum, si a tuubaay, mi waran to maa mi itta fitilla maa e nokku muuɗum.
6 Ammaa miɗo yardorii maa ɗum ɗo: aɗa wanyi golleeji jokkuɓe Nikolay* hono no mbanyirmi ɗi, miin du.
7 Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondiɓe ɗuum! Jaaliiɗo fuu, mi hokkan ɗum nyaamude ɓiɓɓe lekki nguurndam ndariiki ley aljanna Laamɗo kiin.»

Ɓataaki to kawrital gonngal Simirna

8 —Winndan maleyka kawrital goondiɓe gonngal Simirna, mbi'aa:
«Inan haalaaji arandeejo e cakitotooɗo, maaynooɗo de iirtii oon:
9 Miɗo anndi torra maaɗa e talkaaku maaɗa, tawee le a jom jawdi. Miɗo anndi no wiitotooɓe wo Alhuudiya'en de nganaa ɓeen mbonkortoo on. Wo ɓe kawrital rewooɓe Seyɗaani.
10 Taa hulu torra ɓadiiɗo hewtude ma. Ndaar, Ibiliisa ɓadake faɗɗude woɓɓe maaɗa ley kasu faa filoo jarribaade ma. A torrete balɗe sappo. Laatoɗaa koolniiɗo faa e maayde, de mi hokke nguurndam nduumiiɗam laatane kufune jaalorgal.
11 Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondiɓe ɗuum! Jaaliiɗo fuu, maayde ɗiɗaɓerde ndeen meemataa ɗum.»

Ɓataaki to Kawrital gonngal Pergame

12 —Winndan maleyka kawrital goondiɓe gonngal Pergame, mbi'aa:
«Inan haalaaji jogiiɗo kaafaahi ki kunnduɗe muuɗum ɗiɗi fuu mbeli:
13 Miɗo anndi nokku ɗo koɗuɗaa, ɗo Seyɗaani laamii ɗoon. E noon fu, aɗa tinnii e innde am. A yankiraay goondinde kam fay wakkati nde Antipas seedee am koolniiɗo oon waranoo ley maaɗa ndeen. Wo ɗo Ibiliisa jooɗii.
14 Ammaa ina woodi pelooje seeɗa ɗe njoganimaami: aɗa munyana yimɓe wonɓe hakkunde maaɗa haɓɓiiɓe e jannde Balaama. Kam janngini Balak ferginde Israa'iilankooɓe, ɓe nyaama teewuuji cakkanaaɗi tooruuji, ɓe njeena du.

* **2:6** Aayaaje 2, 20, e 24 ina tindina yimɓe faa ndeentoo e jannde Nikolay'en. Wo diina fewreejo kaalaaɗo katin ley aaya 15 ammaa en anndanaa kabaaru diina oon.

15 Woɓɓe maaɗa du na njokka yimɓe Nikolay. Jannde maɓɓe fuu wo fotu bonde.
16 Ndelle tuubu. Si wanaa ɗum, mi waran to maa joonin, mi haɓira e maɓɓe kaafaahi ngonki e hunnduko am ki.
17 Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondinɓe ɗuum! Jaaliiɗo fuu, mi hokkan ɗum nyaamdu suudiindu wi'eteendu ‹manna›. Mi hokkan ɗum kaayel danewel du. Dow kaayel ngeel innde heyre ina winndaa nde fay gooto anndaa si wanaa kokkaaɗo ɗum.»

Ɓataaki to kawrital gonngal Tiyatira

18 —Winndan maleyka kawrital goondinɓe gonngal Tiyatira, mbi'aa:
«Inan haalaaji Ɓii Laamɗo mo gite muuɗum njalbirta hono ɗemle yiite, mo koyɗe muuɗum ɗelkirta hono njamndi mboɗeeri ciiwaandi ni:
19 Miɗo anndi golleeji maa e njinngu maa e goondinal maa e ballal ngal ngaɗanɗaa woɓɓe, kam e munyal maa. Miɗo anndi golleeji maa cakitiiɗi ɓuri arandeeji ɗiin heewude.
20 Ammaa miɗo felire ɗum ɗo: aɗa munyana Yesabel, debbo biitotooɗo wo annabaajo oon. Imo wosina maccuɓe am, imo janngina ɗum'en fijirde e nyaamude teewuuji cakkanaaɗi tooruuji.
21 Mi hokkii mo wakkati no o tuubira, ammaa o yiɗaa tuubude e fijirde makko ndeen.
22 Saabe majjum mi faɗɗan mo dow leeso naawalla. Fijidooɓe e makko ɓeen du, si tuubaay e golle makko, mi torran ɗum'en torraaji mawɗi.
23 Mi halkan ɓiɓɓe makko du. Ndeen kawrite goondinɓe ɗeen fuu anndan miin woni ndaartintooɗo hakkillooji e ɓerɗe. Katin du mi yoɓan gooto mooɗon fuu haddi golle muuɗum.
24 Ammaa onon yimɓe Tiyatira heddiiɓe ɓe njokkaay laawol ngol ɓeen, ɓe ngolliraay ko woɓɓe mbi'ata ‹sirriiji Seyɗaani luggudi›, miɗo wi'a on: mi yowataa dow mooɗon donngal gonngal
25 si wanaa tinnoɗon e ko njogiɗon ɗuum faa nde ngarumi.
26 Jaaliiɗo – ɗum woni gaɗoowo muuyɗe am faa yehi timmoode oon – mi hokkan ɗum baawɗe dow laamorɗe adunaaru.
27 Jaaliiɓe ɓeen ndurdan ɗe e sawru njamndi, pusiran ɗe hono no looɗe pusirta ni.
28 Mi hokkan ɗum'en baawɗe, hono no Baaba am hokkiri kam miin du. Mi hokkan ɓe hoodere fajiri ndeen du.
29 Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondinɓe ɗuum!»

3

Ɓataaki to kawrital gonngal Sardis

1 —Winndan maleyka kawrital goondinɓe gonngal Sardis, mbi'aa:
«Inan haalaaji jogiiɗo ruuhuuji Laamɗo jeɗɗi e koode jeɗɗi:
Miɗo anndi golle maa. Aɗa wi'ee a buurɗo, tawee le a maayɗo.
2 Hakkil! Cemmbindinaa seeɗa mo njogiɗaa oon gilla waataay, sabo mi tawaay golle maa ina kiɓɓi yeeso Laamɗo am.
3 Ndelle, miccita no keɓirɗaa e no nanirɗaa Kabaaru Lobbo oon. Tuubu, de ngolliraa ɗum. Si a hakkilaay, mi wardan hono no gujjo ni, de a anndataa wakkati mo ngarammi maɓɓude ma.
4 Ammaa, aɗa woodi ɗo Sardis ɗoon yimɓe ɓe tuuninaay kaddule muɓɓen. Ɓe ɓornoto kaddule daneeje ɓe njaada e am, sabo iɓe poti e majjum.
5 Hono noon jaaliiɗo fuu ɓornortoo kaddule daneeje. Abada mi tosataa innde muuɗum e dewtere nguurndam ndeen. Mi seedoto imo jeydaa e am yeeso Baaba am e maleyka'en muuɗum.
6 Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondinɓe ɗuum!»

Ɓataaki to kawrital gonngal Filadelfi

7 —Winndan maleyka kawrital
goondinɓe gonngal Filadelfi, mbi'aa:
«Inan haalaaji ceniiɗo goongante,
tiigiiɗo cokitirgal Daawda. Si o
omtii, fay gooto ommbataa. Si o
ommbii, fay gooto omtataa.
8 Miɗo anndi golle maa. Ndaar,
mi omtii dammbugal yeeso maa
ngal fay gooto waawaa ommbude.
Aan e famɗude semmbe fuu, a hay-
bii konngol am, a yankiraay innde
am.
9 Haya, mi neldete jeyaaɓe e
kawrital rewooɓe Seyɗaani wiito-
tooɓe wo Alhuudiyankooɓe tawee ɓe
fenooɓe, ɓe nganaa. Mi doolɗan ɓe
ɓe ngara ɓe cujidowa to koyɗe maa.
Ndeen ɓe paaman mi yiɗii ma.
10 A haybii ko njamirmaami
ɗuum, a munyii sanne. Saabe ɗum,
mi reenete e wakkati nde ɓillaare
warata hora adunaaru faa ndaartin-
doo yimɓe fuu.
11 Mi ɓadake warude. Tinna e
ko njogiɗaa ɗuum taa fay gooto teeta
kufune maa jaalorgal.
12 Jaaliiɗo fuu, mi waɗan ɗum
bimmbeere ley suudu Laamɗo am
seniindu. O wurtataako e mayru
abada. Mi winndan e dow makko
innde Laamɗo am e innde ngal-
luure muuɗum. Ngalluure ndeen
wo Urusaliima keso yuuroowo dow
kammu to Laamɗo am de jippoo. Mi
winndan e dow makko innde am
heyre ndeen.
13 Jom nowru fuu, nana ko
Ruuhu haalanta kawrite goondinɓe
ɗuum!»

Ɓataaki to kawrital gonngal Lawdikiya

14 —Winndan maleyka kawrital
goondinɓe gonngal Lawdikiya,
mbi'aa:
«Inan haalaaji bi'eteeɗo Aamiina
oon, seedaaku koolniiɗo goon-
gante, mo tageefo oon fuu laatorii
saabe muuɗum:
15 Miɗo anndi golle maa, a fee-
waa a wulaa. Wo a laato peewuɗo
naa bulɗo!
16 Saabe ko tawaa a feewaa a wu-
laa ɗuum, hunnduko am tuutete.
17 Aɗa wi'a: ‹Mi jom jawdi, mi
hawrundurii jawdi, mi haajaaka fay
huunde.› Tawi le, a anndaa wo a
mettuɗo hoore, a jurminiiɗo, a talka-
ajo, a bumɗo, a kolɗo!
18 Miɗo tindine, coodaa to am
kaŋŋe laaɓiniraaɗo yiite, faa keɓaa
jawdi ngoongalaari. Coodaa to am du
kaddule daneeje ɓornoɗaa, faa cuu-
raa ɓanndu maa ɓoldu nduun e sem-
teende. Katin du, coodaa to am neb-
bam faa mbujaa gite maa de keɓaa
nji'aa.
19 Miin, miɗo fela yimɓe ɓe
njiɗumi, miɗo dartina ɗum'en.
Ndelle, tinnoɗaa, tuubaa!
20 Inani miɗo darii e dammbu-
gal, miɗo salmina. Neddo fuu nando
daande am de omti dammbugal, mi
naatan to muuɗum, mi nyaamda e
muuɗum, kam du nyaamda e am.
21 Jaaliiɗo fuu, mi hokkan ɗum
jooɗodaade e am dow jooɗorgal am
laamu, hono no miin du njaalori-
imi de njooɗodiimi e Baaba am dow
jooɗorgal muuɗum ni.
22 Jom nowru fuu, nana ko
Ruuhu haalanta kawrite goondinɓe
ɗuum!»

4

Haala dammbugal omtiingal dow kammu

1 Caggal ɗuum, yeewumi, de nji'umi
dammbugal ina omtii dow kammu.
Daande nde nanunoomi arande
wa'unde hono buututal ina haalda
e am ndeen, ina wi'a:
—Yeeŋu ngaraa ɗo, faa mi holle ko
haani laataade caggal joonin.
2 Wakkati gooto Ruuhu heewi
kam, de nji'umi jooɗorgal laamu
dow kammu. Goddo ina jooɗii dow
maggal.
3 Jooɗiiɗo oon, tagaadi muuɗum
ina jalbira hono no hayre yaspa,
ina wojjitira hono no hayre sardis.
Ciiɓociiɓongal ina fiilii jooɗorgal
ngaal, ina jalbira hono no hayre
emerooda ni.
4 Jooɗorgal ngaal, jooɗorɗe laamu
noogay e nay ina piilii ngal. Mawɓe

noogayo e nayo ina njoodii dow majje, ina ɓornii kaddule daneeje, kufuneeje gadiraade kaŋŋe ina ngoni e ko'e maɓɓe.
5 Mayye e sawtuuji e diggaali ina njalta e joodorgal laamu ngaal. Yeeso maggal doon ina woodi docce jeddi kuɓɓooje. Ɗeen ngoni ruuhuuji Laamdo jeddi diin.
6 Ko wa'i hono maayo laaɓungo tal nanndungo e daandorgal ina weertii yeeso maggal.

Ɗakkol joodorgal laamu ngaal ina woodi kulle nay buurde. Ide piilii ngal, ide keewi gite yeeso e caggal fuu.
7 Huunde wuurnde arandeere ndeen ina wa'i hono laddeeru. Ɗidaɓerde ndeen ina wa'i hono ngaari. Tataɓerde ndeen, yeeso muudum ina wa'i hono yeeso ɓii-Aadama. Nayaɓerde ndeen ina wa'i hono ciilal piiroowal.
8 Kulle buurde nay deen, gootel fuu ina woodi bippeele jeegom. Bippeele deen ina keewi gite ley e dow fuu. Jemma e nyalooma fuu de celataa yimude, ide mbi'a:

«Ceniido, Ceniido, Ceniido,
wo Laamdo Joomiraado jom baawde fuu,

gonnoodo, gondo, gonoowo oon!»
9 Kulle buurde nay deen ina ndarjina, ina teddina, ina njetta joodiido dow joodorgal laamu, buurdo faa abada oon.
10 Nde ɓe ngadata dum fuu, mawɓe noogayo e nayo ɓeen kippoto e leydi yeeso joodiido e joodorgal oon, cujidana buurdo faa abada oon. Iɓe njoyyina kufuneeje maɓɓe yeeso joodorgal ngaal, iɓe mbi'a:

11 «Joomiraado amin, Laamdo amin,
ada foti heɓude darja e teddeengal e baawde,

sabo aan tagi huunde fuu.
Wo saabe muuyde maa dum laatorii,
wo saabe muuyde maa tagirdaa dum.»

5

Haala dewtere Laamdo e kaando omtude nde

1 Caggal duum, nji'umi e junngo nyaamo joodiido dow joodorgal laamu oon dewtere taggaande. Gereeji mayre didi fuu ina mbinndaa. Inde ommbiraa takkande maandinaade jeddi.
2 Ndeen nji'umi maleyka jom semmbe ina yeewnoo daande toownde, ina wi'a:
—Moy foti e takkitinde takkande takkaade deen, de omta dewtere taggaande nde?
3 Ammaa fay gooto walaa dow kammu, walaa dow leydi, walaa ley leydi baawdo omtude dewtere taggaande ndeen naa ndaarude ley mayre.
4 Mboyumi bojji cattudi, sabo heɓaaka potudo omtude dewtere ndeen naa ndaarude ko woni e mayre.
5 Ndeen gooto e mawɓe ɓeen wi'i kam:
—Taa woy! Inan, laddeeru jeyaandu e lenyol Yahuuda, yuurndu e Daawda nduun, jaalake. Kayru waawi omtude takkande takkaade jeddi deen, de omta dewtere ndeen.
6 Ndeen nji'umi Jawgel ina darii hakkunde joodorgal ngaal. Kulle nay buurde deen e mawɓe ɓeen ina piilii ngel. Ingel nanndi e kirsanoongel. Ingel woodi luwe jeddi e gite jeddi. Ɗeen ngoni ruuhuuji Laamdo jeddi nuleteedi e adunaaru ndu fuu.
7 Jawgel ngeel yehi, jaɓowi dewtere taggaande ndeen e junngo nyaamo joodiido dow joodorgal oon.
8 Ko ngel jaɓi dewtere ndeen duum, kulle nay buurde deen e mawɓe noogayo e nayo ɓeen kippii e leydi yeeso maggel. Mono fuu ina woodi hoddu e urdude kaŋŋeere heewnde uurdi, dum woni du'aawuuji seniiɓe ɓeen.
9 Heddii iɓe njima jimol kesol, iɓe mbi'a:
«Ada foti e jaɓude dewtere ndeen
de takkitaa takkande uddiraade nde,

sabo a hirsanooma.
E yiiyam maa coottirɗaa yuuruɓe
e lenyi fuu e ɗemle fuu e siyiiji yimɓe fuu e laamorɗe fuu
faa ɓe njeydaa e Laamɗo.
10 A waɗii ɓe jeyaaɓe e laamu e almaami'en gollanooɓe Laamɗo meeɗen.
Ɓe laamoto adunaaru.»
11 Caggal ɗuum nji'umi ley holleede, de nanumi daaɗe maleyka'en heewɓe. Iɓe ngaɗa ujunaaje ujunaaje ɗuuɗɗe. Iɓe piilii jooɗorgal ngaal e kulle buurɗe ɗeen e mawɓe ɓeen,
12 iɓe njimira daaɗe toowɗe, iɓe mbi'a:
«Jawgel kirsanoongel ngel
ina foti e heɓude baawɗe e jawdi e hakkilantaaku e semmbe
e teddeengal e darja e manoore!»
13 Ndeen nanumi tageefo wonngo dow kammu fuu e ko woni dow leydi e ko woni ley leydi e ko woni dow maayo e ko woni e muɓɓen fuu, ina mbi'a:
«Manoore e teddeengal e darja e baawɗe
ngoodanii jooɗiiɗo dow jooɗorgal ngaal oon
e Jawgel ngeel faa abada!»
14 Kulle nay buurɗe ɗeen njaabii:
—Aamiina.
Mawɓe ɓeen du, kippii e leydi, cujidi.

6

Takkanɗe takkaaɗe jeɗɗi

Haala takkitingol takkande arandeere: jaalagol

1 Ndeen nji'umi Jawgel ngeel takkitii wootere e takkanɗe takkaaɗe jeɗɗi ɗeen. Nanumi wootere e kulle nay buurɗe ɗeen ina iidina daande muuɗum hono riggaango, ina wi'a:
—War!
2 Yeewumi, nji'umi puccu ndaneewu. Baɗɗiiɗo ngu oon ina tiigii kalawal laanyal. O hokkaa kufune laamu. Wo o jaaliiɗo, de o wurtii faa o ɓeyda jaalorgal.

Haala takkitingol takkande ɗiɗaɓerde: barundural

3 Nde Jawgel ngeel takkitinnoo takkande ɗiɗaɓerde ndeen, nanumi huunde wuurnde ɗiɗaɓerde ndeen ina wi'a:
—War!
4 Ndeen puccu gonngu, mboɗeewu yalti. Baɗɗiiɗo ngu oon hokkaa laawol faa itta jam e adunaaru, faa yimɓe mbarundura. O hokkaa kaafaahi mawki.

Haala takkitingol takkande tataɓerde: tiiɗalla

5 Nde Jawgel ngeel takkitinnoo takkande tataɓerde ndeen, nanumi huunde wuurnde tataɓerde ndeen ina wi'a:
—War!
Nji'umi puccu ɓaleewu. Baɗɗiiɗo ngu oon ina tiigii etirgal e junngo muuɗum.
6 Nanumi ko nanndi e daande neɗɗo yuurii hakkunde kulle nay buurɗe ɗeen, ina wi'a:
—Kiloo alkama wo ceede golle nyalooma soodete. Kilooji tati gawri du wo ceede golle nyalooma coodete. De taa bonnu nebbam e cabijam.

Haala takkitingol takkande nayaɓerde: maayde

7 Nde Jawgel ngeel takkitinnoo takkande nayaɓerde ndeen, nanumi daande huunde wuurnde nayaɓerde ndeen, ina wi'a:
—War!
8 Yeewumi, nji'umi puccu oolu. Baɗɗiiɗo ngu oon ina wi'ee Maayde, laakara ina jokki mo. Ɓe kokkaa baawɗe dow nayaɓerde adunaaru faa ɓe mbarda yimɓe kaafaahi e rafo e baasiiji e kulle ladde.

Haala takkitingol takkande joyaɓerde: wardaaɓe saabe seedaaku muɓɓen

9 Nde Jawgel ngeel takkitinnoo takkande joyaɓerde ndeen, nji'umi to ley hirsirde rewreteende Laamɗo toon yonkiiji wardanooɓe saabe ɗowtanaade konngol Laamɗo e seedaaku ngu ɓe ceedii nguun.
10 Ɓe yeewnii faa toowi, ɓe mbi'i:

—Joomiraaɗo ceniiɗo goongante, faa ndey ndoomuɗaa faa caroɗaa yimɓe wonɓe e adunaaru ndu ɓeen? Ndeye njomnitotoɗaa ɓe rufugol yiiyam amin?

11 Mono e maɓɓe fuu hokkaa saaya ndaneeha. Ɓe mbi'aa ɓe powta seeɗa tafon, faa limgal gollidiiɓe maɓɓe, sakiraaɓe maɓɓe fodanaaɓe wareede hono maɓɓe ɓeen, kiɓɓa.

Haala takkitingol takkande jeegaɓerde: nyalooma mawɗo

12 Ndeen nji'umi Jawgel ngeel takkitii takkande jeegaɓerde ndeen. Wakkati oon leydi dimmbi dimmbagol manngol. Naange ɓawliri faa nanndi hono kaasa ɓaleewa, lewru du fuu wojjiri hono yiiyam.

13 Koode kammu ɗeen caami e leydi hono no ɓiɓɓe yibbi kecce caamirta si henndu mawndu wifii.

14 Kammu oon du dilli, taggiraa hono no daago taggirtee ni. Baamle e duuɗe fuu ɗoofaa e nokkuuje muɓɓen.

15 Ndeen kaanankooɓe adunaaru e yimɓe tedduɓe e hooreeɓe sordaasiiɓe e joomiraaɓe jawdi e jom'en semmbe e rimɓe e riimayɓe fuu cuuɗii ley lohi baamle e hakkunde tefaaje baamle.

16 Heddii iɓe mbi'a baamle e tefaaje ɗeen:

—Caamee dow amin! Cuuɗon min e yeeso joodiiɗo dow jooɗorgal laamu oon! Cuuɗon min e tikkere Jawgel ngeel!

17 Sabo nyannde tikkere maɓɓe mawnde ndeen yottake. Moy waawi daɗude?

7

Haala yimɓe 144 000 waɗaaɓe maande

1 Caggal ɗuum, mi yi'ii maleyka'en nayo ina ndarii e jihaaji adunaaru nay. Iɓe paddii keni adunaaru nay ɗiin, taa ɗi mbifa, wanaa dow leydi, wanaa dow maayo, wanaa dow lekki.

2 Nji'umi katin maleyka goɗɗo yuuruɗo funnaange ina tiigii gaɗirgal maande Laamɗo buurɗo. O yeewnii daande toownde to maleyka'en nayo hokkaaɓe baawɗe torrude leydi e maayo ɓeen.

3 O wi'i ɓe:

—Taa mbonnee leydi naa maayo naa leɗɗe ɗe tafon, faa min ngaɗa maande e tiiɗe maccuɓe Laamɗo meeɗen ɓeen.

4 Ndeen nanumi limgal waɗaaɓe maande e tiiɗe muɓɓen ɓeen: iɓe ngaɗa ujunaaje hemre e capanɗe nayo e nayo (144 000). Wo ɓe maandinaaɓe yuuruɓe e lenyi Israa'iilankooɓe ɗiin fuu:

5 yuuruɓe e Yahuuda ujunaaje sappo e ɗiɗo (12 000),
yuuruɓe e Ruuben, ujunaaje sappo e ɗiɗo,
yuuruɓe e Gada, ujunaaje sappo e ɗiɗo,
6 yuuruɓe e Aser, ujunaaje sappo e ɗiɗo,
yuuruɓe e Naftali, ujunaaje sappo e ɗiɗo,
yuuruɓe e Manasa, ujunaaje sappo e ɗiɗo,
7 yuuruɓe e Simeyon, ujunaaje sappo e ɗiɗo,
yuuruɓe e Lewi, ujunaaje sappo e ɗiɗo,
yuuruɓe e Isakar, ujunaaje sappo e ɗiɗo,
8 yuuruɓe e Jabulon, ujunaaje sappo e ɗiɗo,
yuuruɓe e Yuusufi, ujunaaje sappo e ɗiɗo,
yuuruɓe e Benyamin, ujunaaje sappo e ɗiɗo.
Lenyi ɗiin fuu ngaɗanaama maande.

No yimɓe lenyi fuu njettirta Laamɗo

9 Caggal ɗuum, yeewumi, nji'umi jamaa keewɗo mo limataako yuuruɗo e laamorɗe fuu e lenyi fuu e siyiiji yimɓe fuu e ɗemle fuu. Iɓe ndarii yeeso jooɗorgal laamu ngaal e Jawgel ngeel. Iɓe ɓornii saayaaji daneeji, licce tamarooje ina ngoni e juuɗe maɓɓe.

10 Iɓe ilina, iɓe mbi'a:

—Kisindam to Laamɗo meeɗen joodiiɗo dow jooɗorgal laamu ngaal yuurata, kam e Jawgel ngeel.

11 Maleyka'en ɓeen fuu ina ndarii,
ina piilii jooɗorgal ngaal e mawɓe
ɓeen e kulle nay buurɗe ɗeen. Ɓe
fuu ɓe kippi geese maɓɓe e leydi, iɓe
cujidana Laamɗo.
12 Iɓe mbi'a:
«Aamiina.
Manoore e darja e hakkilantaaku e yettoore
e teddeengal e baawɗe e semmbe,
fuu ngoodanii Laamɗo meeɗen faa abada!
Aamiina.»
13 Ndeen gooto e mawɓe ɓeen yami
kam:
—Ɓeye ngoni yimɓe ɓorniiɓe
saayaaji daneeji ɓe? Faa toy ɓe yuuri?
14 Mbi'umi mo:
—Joomam, aan woni annduɗo.
O jaabii kam, o wi'i:
—Kamɓe ngoni yuuruɓe e torra
mawɗo. Ɓe lonnii saayaaji maɓɓe, ɓe
ndawninirii ɗi yiiyam Jawgel ngeel.*
15 Ɓum saabii de ɓe keddoto yeeso
jooɗorgal laamu Laamɗo ngaal, ɓe
ndewa mo jemma e nyalooma ley su-
udu makko seniindu nduun. Jooɗiiɗo
dow jooɗorgal laamu oon huuran ɓe
hukum muuɗum.
16 Ɓe njolbataa katin, ɓe ɗomɗataa
katin. Ɓe naangataake, nguleefi fuu
tappataa ɓe katin.
17 Sabo Jawgel gonngel hakkunde
jooɗorgal laamu ngeel duran ɓe,
yaara ɓe to ilduɗe ndiyam kokkoojam
nguurndam. Laamɗo mooytan gonɗi
gite maɓɓe fuu.

8

Haala takkitingol takkande jeɗɗaɓerde: deyyere mawnde

1 Nde Jawgel ngeel takkitinnoo
takkande jeɗɗaɓerde ndeen, kammu
oon deyyinii siw faa waɗi hono
feccere yamnde wootere.
2 Ndeen nji'umi maleyka'en njeɗɗo
dariiɓe yeeso Laamɗo. Ɓe kokkaa
buutute jeɗɗi.
3 Maleyka goɗɗo jogiiɗo urdude
kaŋŋeere darowii ɗakkol hirsirde
rewreteende Laamɗo. O hokkaa
uurdi keewndi faa o sakkida ɗum
e du'aawuuji seniiɓe, o yottina ɗi
dow hirsirde kaŋŋeere wonnde yeeso
jooɗorgal laamu ndeen.
4 Cuurki uurdi ndiin e du'aawuuji
seniiɓe ɗiin yuuri e junngo maleyka
oon de yeenti to Laamɗo.
5 Maleyka oon hooyi urdude
ndeen, hebbini nde yiite e ley hir-
sirde ndeen, de faɗɗi nde e leydi.
Ndeen diggaali e dukooji ngaɗi,
mayye mayyi, leydi du dimmbii.

Luwe jeɗɗi

6 Caggal ɗuum, maleyka'en njeɗɗo
jogiiɓe buutute jeɗɗi ɓeen cegilanii
fuufude ɗe.

Haala buututal arandeewal

7 Maleyka arandeejo oon fuufi bu-
ututal muuɗum, de marmalluuje e
yiite jillunduraange e yiiyam paɗɗaa
dow leydi. Feccere tataɓerde leydi
ndiin wulaama, feccere tataɓerde
leɗɗe ɗeen wulaama, huɗo hecco
koon du fuu wulaama.

Haala buututal ɗiɗaɓal

8 Maleyka ɗiɗaɓo oon fuufi buutu-
tal muuɗum, de ko wa'i hono waam-
nde mawnde huɓɓoore faɗɗaa e ley
maayo. Tataɓerde maayo ngoon
laatii yiiyam,
9 tataɓerde kulle buurɗe gonɗe
e maayo ngoon mbaati, tataɓerde
laanaaji ndiyam du kalkii.

Haala buututal tataɓal

10 Maleyka tataɓo oon fuufi buu-
tutal muuɗum, de hoodere mawnde
huɓɓiroore hono no doccal ni yuuri
dow kammu, saami e tataɓerde
gooruuji e ilduɗe ndiyam.
11 Hoodere ndeen «Kaaɗeefi»
wi'etee. Nde haaɗinii feccere
tataɓerde diyeele ɗeen. Yimɓe
heewɓe maayi saabe ndiyam ɗaam
haaɗinaama rok.

Haala buututal nayaɓal

12 Maleyka nayaɓo oon fuufi bu-
ututal muuɗum. Ndeen feccere
tataɓerde naange e feccere tataɓerde
lewru e feccere tataɓerde koode

* **7:14** Maanaa ɓe ndawninirii saayaaji maɓɓe yiiyam, woni hakkeeji maɓɓe fuu njaafaama.

piyaa, faa gootel fuu tataɓerde muuɗum niɓɓi. Jemma e nyalooma fuu mbaasa tataɓerde annoora muɓɓen.
13 Caggal ɗuum, nji'umi ciilal ina fiira dow, nanumi inde yeewnoo e daande toownde, inde wi'a:
—Yoo yoy! Yoo yoy! Bone woodanii yimɓe adunaaru nde maleyka'en tato heddiiɓe ɓeen puufii buutute muɓɓen!

9

Haala buututal joyaɓal

1 Maleyka njoyaɓo oon fuufi buututal muuɗum. Nji'umi hoodere yuuri dow kammu, saami e leydi. Nde hokkaa cokitirgal ɓunndu ndu luggeefi mum walaa ɗo haaɗi.
2 Nde sokiti ɓunndu nduun, de cuurki yalti e mayru hono no duppirde mawnde ni. Cuurki kiin niɓɓini naange e mbeeyu* fuu.
3 Baɓɓatti njalti e cuurki kiin, cankitii e leydi. Ɗi kokkaama baawɗe torrude hono jahe ni.
4 Ɗi njamiraa taa ɗi mbonna huɗo naa leɗɗe naa huunde fuu ko fuɗata e leydi, ammaa ɗi torra yimɓe ɓe maande Laamɗo walaa e tiiɗe muɓɓen ɓeen tan.
5 Ɗi kokkaa torrude yimɓe ɓeen faa naawa haddi lebbi joy, ammaa ɗi kokkaaka warude ɓe. Torra majji ina nanndi e torra mo yaare fiɗi.
6 Ley lebbi ɗiin, yimɓe piloto maayde de keɓataa. Ɓe muuyan maayde, ammaa maayde doggan ɓe.
7 Baɓɓatti ɗiin ina nanndi e pucci cegilaniiɗi wolde. Dow ko'e majji ina ngoodi ko nanndi e kufuneeje gaɗiraaɗe kaŋŋe. Geese majji ina nga'i hono geese yimɓe.
8 Iɗi njogii cukuli hono cukuli rewɓe. Nyiiye majji ina nga'i hono nyiiye dawaaɗi ladde.
9 Ko wa'i hono jamɗe ina ngoni e becce majji. Sawtu bippeele majji ina wa'i hono torkooji ɗi pucci keewɗi ndaasata ina ndoggana wolde.
10 Iɗi ngoodi lacce jogiiɗe kure hono jahe. Ley lacce ɗeen ina ngoodi baawɗe torrude yimɓe haddi lebbi joy.
11 Kaananke majji woni maleyka kawjotoodo ɓunndu ndu luggeefi muuɗum walaa ɗo haaɗi oon. Innde makko e ibraninkoore wo Abadon, e ley geresankoore wo Apoliyon (ɗum na fiirta «Kalkoowo»).
12 Bone arandeejo oon faltake. Ndaar, bonandaaji ɗiɗi ina ngara caggal majjum.

Haala buututal jeegaɓal

13 Maleyka njeegaɓo oon fuufi buututal muuɗum, de nanumi daande yuurunde to luwe nay gonɗe e coɓɓuli hirsirde kaŋŋeere wonnde yeeso Laamɗo ndeen.
14 Daande ndeen ina wi'a maleyka njeegaɓo jogiiɗo buututal oon:
—Haɓɓitin maleyka'en nayo haɓɓaaɓe to maayo manngo wi'eteengo Efarata.
15 Ndeen maleyka'en nayo ɓeen kaɓɓitaa faa mbara tataɓerde yimɓe adunaaru. Laamɗo na segilaninoo ɓe saabe wakkati o, saabe hitaande nde e lewru ndu e nyalooma o e yamnde nde.
16 Mi nanii limgal konunkooɓe waɗɗiiɓe pucci: wo ɓe ujunaaje noogay kile ujunaaje sappo.
17 Inan no njiirumi pucci ɗiin e waɗɗiiɓe ɓeen e ley holleede am: iɓe ɓornii kaddule jamɗe boɗeeje coy hono yiite, kam e bulabulaaje hono kammu e oole hono sitti. Ko'e pucci ɗiin ina nga'i hono ko'e dawaaɗi ladde. Yiite e cuurki e sitti ina mburtoo e kunnduɗe majji.†
18 Masiibaaji tati ɗiin, ɗum woni yiite ngeen e cuurki kiin e sitti oon, njalti e kunnduɗe pucci ɗiin de mbari tataɓerde yimɓe adunaaru.
19 Baawɗe pucci ɗiin ina ngoni e kunnduɗe majji, fay e lacce majji du. Lacce majji ɗeen ina nanndi e bolle. Iɗe ngoodi ko'e, e ko'e ɗeen ɗi mbarminirta yimɓe.

* **9:2** Mbeeyu wo ɓolum hakkunde kammu e leydi.
† **9:17** Sittiwo huunde oolde wuleteende ina luuɓa.

20 Yimɓe heddiiɓe ɓe masiibaaji ɗiin mbaraay ɓeen tuubaay e golle juuɗe muɓɓen. Ɓe njoppaay sujidande ginnaaji, kam e tooruuji gaɗiraaɗi kaŋŋe e cardi e njamndi mboɗeeri e kaaye e leɗɗe. Iɓe cujidana tooruuji ɗi nji'ataa, ɗi nanataa, ɗi njahataa.
21 Ɓe tuubaay e waɗude bar-ko'e, ɓe tuubaay e ndaggadaaku maɓɓe e fijirde maɓɓe e nguyka maɓɓe.

10

Haala maleyka jogiiɗo dewtel taggitaangel

1 Caggal ɗuum, nji'umi maleyka goɗɗo jom semmbe ina yuura dow kammu ina jippoo. Ruulde ina fiili ɗum, ciiɓociiɓongal ina tiimti hoore muuɗum. Yeeso muuɗum ina ɗelka hono naange, koyɗe mum du ina nga'i hono bimmbeeje yiite.
2 Imo tiigii dewtel taggitiingel e junngo makko. O darni koyngal makko nyaamal dow maayo, o darni nanal dow leydi.
3 O yeewnii daande toownde hono no laddeeru ubbirta ni. Nde o yeewninoo ndeen, diggaali jeɗɗi njaaborii mo e hoolo muɓɓen, kam'en du.
4 Nde diggaali jeɗɗi ɗiin tilinoo haalude ndeen, nesumi winndude, ammaa nanumi daande yuuri dow kammu, ina wi'a kam:
—Taa winndu ko diggaali jeɗɗi ɗiin mbi'i ɗuum, accu ɗum laatoo kumpa!
5 Ndeen maleyka mo nji'umi ina darii dow maayo e dow leydi oon hunci junngo muuɗum nyaamo faa dow,
6 hunorii Buurɗo duumiiɗo faa abada, taguɗo kammu e ko woni e muuɗum, e leydi e ko woni e muuɗum, e maayo e ko woni e muuɗum. Maleyka oon wi'i:
—Wakkati heddaaki katin!
7 Ammaa e ley balɗe ɗe buututal maleyka njeɗɗaɓo ngal fuufata ɗeen, Laamɗo tabintinan anniya muuɗum cuuɗinooɗo. Ɗum laatorto hono no o wiirunoo annabaaɓe maccuɓe makko ɓeen ni.
8 Ndeen daande yuurannoonde kam dow kammu ndeen haaldi e am katin, wi'i:
—Yahu jaɓoy dewtel taggitiingel, gonngel e junngo maleyka dariiɗo dow maayo e leydi ngeel.
9 Njahumi to maleyka oon, mbiimi ɗum hokka kam dewtel ngeel. O wi'i kam:
—Jaɓu ngel, moɗaa! Ngel haaɗan ley reedu maa rok, ammaa ngel welan e hunnduko maa hono no njuumndi ni.
10 Njaɓumi dewtel ngeel e junngo maleyka oon, moɗumi ngel. Ngel weli e hunnduko am hono njuumndi, ammaa nde moɗunoomi ngel fu, ingel haaɗi e ley reedu am rok!
11 Caggal ɗuum, mbi'aami:
—Ina tilsi mbaajoɗaa annabaaku katin e dow siyiiji yimɓe heewɓe e laamorɗe e ɗemle keewɗe e kaanankooɓe heewɓe.

11

Haala seedaaku annabaaɓe ɗiɗo

1 Ndeen kokkaami sawru fonndirdu, mbi'aami:
—Umma, fonndoy suudu Laamɗo seniindu e hirsirde ndeen, kiisoɗaa rewooɓe wonɓe ɗoon ɓeen.
2 Ammaa taa fonndu taliyaare mayru. Accu nde, sabo nde hokkaama laamorɗe adunaaru. Ɗe njaaɓan ngalluure seniinde ndeen faa waɗa lebbi capanɗe nay e ɗiɗi.
3 Mi hokkan seedeeɓe am ɗiɗo mbaajoo annabaaku haddi balɗe ujunere e keme ɗiɗi e capanɗe jeegom, iɓe ɓornii tekke bootooji.*
4 Seedeeɓe ɗiɗo ɓeen ngoni leɗɗe jaytun ɗiɗi e fitillaaji ɗiɗi dariiɗi yeeso Joomiraaɗo jom adunaaru ndu.
5 Neɗɗo fuu jiɗuɗo torrude ɓe, yiite yaltan e kunnduɗe maɓɓe, halka ɗum. Jiɗuɗo torrude ɓe fuu, tilay halkiree noon.
6 Iɓe njogii baawɗe haɗude kammu toɓude haddi balɗe annabaaku maɓɓe ɗeen. Iɓe njogii baawɗe

* **11:3** Maanaa ɓe ɓornoo tekke bootooji woni hollude cunu, hono no rewɓe maayraaɓe cuddortoo ni.

waylitinde diyeele laatoo yiiyam. Nde
ɓe muuyi fuu, iɓe mbaawi jippinde e
adunaaru sii masiiba fuu.
7 Nde ɗiɗo ɓeen tilinoo e seedaaku
muɓɓen nguun fuu, ndaabaawa
mbonnga njeyaanga e ɓunndu ndu
luggeefi muuɗum walaa ɗo haaɗi
ngaan yaltan de yana e maɓɓe, jaaloo
ɓe, wara ɓe.
8 Ɓalli maɓɓe mbaaloto e dow
laawol ngalluure mawnde, ɗo Joomi-
raaɗo maɓɓe tontanoo e leggal
palaangal ɗoon. Ngalluure ndeen ina
nanndi e Sodoma† naa Misira.
9 Siyiiji yimɓe fuu e lenyi fuu e
ɗemle fuu e laamorɗe fuu nji'an ɓalli
maɓɓe ko fotata e nyaloomaaji tati e
feccere nyalooma. Ɓe caloto ɗi ngat-
tee ley saabeere.
10 Yimɓe adunaaru ceyorto saabe
maayde maɓɓe ndeen. Ɓe mbeltoto,
ɓe kokkundura dokke dow weltaare,
sabo annabaaɓe ɗiɗo ɓeen torriino ɓe
sanne.
11 Ammaa caggal nyaloomaaji tati
e feccere ɗiin, foofaango nguurndam
yuuri to Laamɗo naati annabaaɓe
ɗiɗo ɓeen, de ummitii, ndarii. Ku-
lol manngol nanngi ndaarannooɓe
ɗum'en ɓeen fuu.
12 Daande toownde yuuri dow
kammu, ina wi'a ɓe:
—Yeeŋee ga!
Ɓe yeeŋi dow kammu e ley ruulde.
Wayɓe ɓe fuu keddii ina ndaara ɓe.
13 Wakkati oon, leydi dimmbii
semmbe, de feccere sappoɓerde ngal-
luure ndeen saami. Yimɓe ujunaaje
njeɗɗo kalkii. Heddiiɓe ɓeen kuli,
mawnini Laamɗo jom kammu oon.
14 Bone ɗiɗaɓo oon faltake. Ndaar,
bone tataɓo oon ina wara law.

Haala buututal jeɗɗaɓal

15 Maleyka njeɗɗaɓo oon fuufi buu-
tutal muuɗum. Ndeen daaɗe toowɗe
nanaa dow kammu, ina mbi'a:
—Laamu adunaaru ndu fuu
laatake laamu Joomiraaɗo meeɗen e
Almasiihu muuɗum. O laamoto faa
abada abadin!
16 Mawɓe noogayo e nayo jooɗiiɓe
dow jooɗorɗe yeeso Laamɗo ɓeen
kippi geese muɓɓen e leydi, cujidani
Laamɗo.
17 Iɓe mbi'a:
«Miɗen njette, Laamɗo Joomiraaɗo
jom baawɗe fuu,
gonɗo, gonnooɗo oon miɗen
njette,
sabo a gollirii baawɗe maa mawɗe
ɗeen,
a tabintinii laamu maa.
18 Laamorɗe adunaaru ɗeen wo
tikkuɗe,
ammaa tikkere maa warii.
Wakkati warii faa caroɗaa
maayɓe.
Wakkati warii faa mbarjoɗaa
annabaaɓe maccuɓe maa,
seniiɓe hulɓe innde maa ɓeen,
tedduɓe e lo'uɓe fuu.
Wakkati warii faa kalkaa halkooɓe
adunaaru ɓeen du.»
19 Ndeen suudu Laamɗo seniindu
wonndu dow kammu nduun omtaa,
keesuwal amaana ngaal ɓangi e ley
mayru. Mayye mayyi, dukooji e dig-
gaali ngaɗi, leydi dimmbii, marmal-
luuje ɓutte caami.

12

No kuungal waddi e debbo jom ŋatawere

1 Maande haayniinde ɓangi dow
kammu. Debbo ina ɓornii naange.
Lewru ina woni ley njaaɓirdi
muuɗum. Hoore muuɗum na fiila
taarde koode sappo e ɗiɗi.
2 Wo o debereedu, imo wulla saabe
naawalla ŋatawere. Ndimu nguun ina
tiiɗi mo.
3 Ndeen maande wonnde ɓangi
dow kammu. Ina woodi kuungal
boɗewal manngal nanndungal e
mboddi. Ingal woodi ko'e jeɗɗi e luwe
sappo, hoore fuu ina woodi kufune
laamu.
4 Laasi maggal wuuwi feccere
tataɓerde koode kammu, faɗɗi ɗe e
leydi. Ngal darii yeeso debbo jom
ŋatawere oon faa si rimii fu, ngal moɗa
ɓiyum oon.
5 Ndeen o rimi ɓiɗɗo gorko, dur-
doowo laamorɗe adunaaru fuu e

† **11:8** Sodoma wo wootere e galluuje ɗiɗi ɗe Laamɗo halki saabe heewgol majje hakkeeji. Ndaaree Fuɗɗoode 19.1-29.

sawru njamndi. Ɓiɓɓo oon dippitaa, yaaraa to Laamɓo e jooɓorgal muuɓum laamu.
6 Debbo oon doggiri ley ladde, yehi nokku ɓo Laamɓo segilaninoo ɓum. O haybowaa toon balɓe ujunere e keme ɓiɓi e capanɓe jeegom (1 260).
7 Wolde waɓi dow kammu toon. Maleyka bi'eteeɓo Miikaa'iilu e maleyka'en muuɓum kawriti, kaɓi e kuungal ngaal. Kuungal ngaal e maleyka'en muuɓum du kaɓi e maɓɓe.
8 Ammaa Miikaa'iilu'en njaalake ngal, kangal e maleyka'en maggal, de ɓe mursi nokku maɓɓe gonɓo dow kammu oon.
9 Kuungal manngal ngaal riiwaama. Kangal woni mboddi arandeeri mbi'eteendi Ibiliisa naa Seyɓaani, njarribotoondi adunaaru ndu fuu. Ndi faɓɓaama e leydi, kayri e maleyka'en mayri fuu.
10 Ndeen nanumi daande toownde yuurunde dow kammu, ina wi'a:
«Joonin kisindam Laamɓo meeɓen yottake!
Semmbe e laamu muuɓum njottake!
Laamu ina woni e hawju Almasihu!
Sabo peloowo sakiraaɓe meeɓen,
peloowo ɓe to Laamɓo jemma e nyalooma oon,
riiwaama dow kammu.
11 Sakiraaɓe meeɓen ɓeen njaalorake mo yiiyam Jawgel ngeel,
e seedaaku ngu ɓe ngaɓi dow maggel.
Ɓe pilaaki reenude yonkiiji maɓɓe e maayde.
12 Ndelle, kammu e wonɓe dow muuɓum fuu mbeltee!
Ammaa bone woodanii leydi e maayo!
Sabo Ibiliisa jippake to mooɓon.
Ina tikki tikkere mawnde,
sabo ina anndi wakkati seeɓa tan heddanii ɓum.»
13 Nde kuungal nanndungal e mboddi ngaal faamunoo faɓɓaama e leydi ndeen, ngal tewni debbo dimɓo ɓiɓɓo gorko oon.
14 Debbo oon hokkaa bippeele ciilal manngal, faa fiirda yaha nokkuure nde segilanaa ley ladde ndeen. Toon o haybetee haddi wakkati e wakkatiiji ɓiɓi e feccere wakkati, faa o reenoo e mboddi ndiin.
15 Ndeen mboddi ndiin tuuti ndiyam, ɓam ili caggal debbo oon hono maayo faa ɓam hooya mo.
16 Ammaa, leydi ndiin wallii debbo oon, ndi aari hunnduko mayri, ndi moɓi ndiyam ɓam kuungal ngaal tuuti ɓaam.
17 Kuungal manngal ngaal tikkani debbo oon sanne, yehi haɓoyde e heddiiɓe e yuwdi debbo oon. Ɓeen ngoni ɓowtaniiɓe jamirooje Laamɓo de tiigii seedaaku ngu Iisaa waddi nguun.
18 Kuungal ngaal ina darii dow njaareendi daande maayo.

13

Haala ndaabaawa yuurnga ley maayo

1 Caggal ɓuum, nji'umi ndaabaawa njogiinga luwe sappo e ko'e jeɓɓi ina wurtoo e maayo ngoon. Luwal fuu ina woodi kufune laamu. Inɓe mbonkorɓe Laamɓo ina mbinndaa e dow ko'e ɓeen fuu.
2 Ndaabaawa nga nji'umi ngaan ina nanndi e cirgu. Koyɓe magga ina nga'i hono koyɓe huunde wi'eteende ursu*. Hunnduko magga ina wa'i hono no hunnduko laddeeru ni. Kuungal nanndungal e mboddi ngaal hokki nga semmbe muuɓum, e jooɓorgal muuɓum laamu ngaal, e baawɓe mawɓe.
3 Hoore wootere e ko'e ndaabaawa ngaan ina wa'i hono ko barminanoo barmere waawnoonde warude ɓum, ammaa barmere ndeen dannaama. Ɓum haaynii yimɓe adunaaru fuu, njokki ndaabaawa ngaan.
4 Ɓe cujidani kuungal nanndungal e mboddi ngaal sabo ngal hokkii ndaabaawa nanndunga e cirgu ngaan baawɓe laamu maggal. Katin du, ɓe cujidani ndaabaawa nanndunga e cirgu ngaan, iɓe mbi'a:

* **13:2** Ursu wo kuungal manngal. Teppeeje maggal ina mawni, ingal jogii leeɓi e peɓeeli juuɓɓi beldi.

—Moy nanndi e ndaabaawa nga? Moy waawi haɓude e magga?

5 Ndaabaawa nanndunga e cirgu ngaan hokkaa haalude haalaaji mantordi mbonkotoodi Laamdo. Nga hokkaa baawde gollude lebbi capande nay e didi.

6 Ndaabaawa ngaan fuddi mbonkaade Laamdo, ina mbonkoo innde muudum e suudu muudum. Nduun woni joodiiɓe dow kammu toon ɓeen.

7 Nga hokkaama baawde faa nga haɓa e seniiɓe ɓeen, nga jaaloo dum'en. Nga hokkaa baawde laamaade lenyi fuu e siyiiji yimɓe fuu e demle fuu e laamorde fuu.

8 Yimɓe wonɓe e adunaaru ndu ɓeen fuu cujidanan ndaabaawa nanndunga e cirgu ngaan. Ɓeen ngoni yimɓe ɓe inde muɓɓen tawaaka ina mbinndii gilla fuddoode adunaaru ley dewtere nguurndam ndeen, dewtere Jawgel kirsanoongel ngeel.

9 Jom nowru fuu, nana!

10 Neddo fuu podanaado haɓɓeede yaaree e maccungaaku, haɓɓete yaaree. Neddo fuu podanaado wardeede kaafaahi, wardete kaafaahi. Ɓum le, tilay yimɓe Laamdo ngonda e munyal e hoolaare.

Haala ndaabaawa yuurnga e leydi

11 Caggal duum, nji'umi ndaabaawa ngonnga ina wurtoo e ley leydi. Inga woodi luwe didi nanndude e luwe ɓii mbaalu, ammaa inga haalda hono no kuungal nanndungal e mboddi ngaal ni.

12 Nga golliri baawde ndaabaawa arandeya, nga barmere muudum nesunoo warude dum de dannaa ngaan. Nga golli dum yeeso arandeya ngaan. Nga dooldi yimɓe adunaaru ɓeen cujidana arandeya ngaan.

13 Ndaabaawa didaba ngaan wadii kaayeefiiji mawdi. Nga wadii faa nga jippini yiite yuurunge e kammu faa yottii leydi yeeso yimɓe fuu.

14 Nga hiiliri yimɓe adunaaru kaayeefiiji di nga hokkaa wadude ley baawde ndaabaawa arandeya ngaan. Inga tindina yimɓe adunaaru moyyina tooru nanndundu e ndaabaawa barminiranoonga kaafaahi faa nesi waatude ammaa ina wuuri ngaan.

15 Nga hokkaa baawde faa nga wadani tooru nduun yonki faa indu haala. Nga wadi faa neddo fuu mo sujidanaay nga waree.

16 Ndaabaawa ngaan dooldi yimɓe fuu keba maande e juude muɓɓen nyaame naa e tiide muɓɓen, tedduɓe e lo'uɓe, joomiraaɓe jawdi e talkaaɓe, rimɓe e riimayɓe fuu.

17 Fay gooto waawaa soodude maa sonnude si tawraaka maande ndeen. Maande ndeen wo innde ndaabaawa ngaan naa limoore innde magga.

18 Ɓo kaa, tilay neddo wada hakkillo e kabaaru o: neddo jogiido paamal fuu hiisoo limoore innde ndaabaawa ngaan, sabo limoore ndeen wo innde neddo. Limoore magga wo keme jeegom e capande jeegom e jeegom (666).

14

Haala Jawgel e jimol soottitaaɓe

1 Yeewumi, de nji'umi Jawgel ina darii dow waamnde Siyona, ina wondi e yimɓe ujunaaje hemre e capande nayo e nayo (144 000). Innde muudum e innde Baaba muudum na mbinndaa e tiide maɓɓe.

2 Nanumi daande yuuri dow kammu wa'unde hono sawtu diyeele keewde, hono riggaango manngo ni. Daande nde nanumi ndeen ina wa'i hono sawtu fiyooɓe kolli.

3 Yimɓe ɓeen fuu ina njima jimol kesol yeeso joodorgal Laamdo ngaal e yeeso kulle nay buurde deen e yeeso mawɓe ɓeen. Fay gooto waawaano ekitaade jimol ngol si wanaa yimɓe ujunaaje hemre e capande nayo e nayo (144 000) soottitaaɓe e adunaaru ɓeen.

4 Ɓeen ngoni ɓe tuunniraay ko'e muɓɓen rewɓe, sabo ɓe laaɓuɓe. Iɓe njokki Jawgel ngeel do ngel yahata fuu. Wo ɓe soottitaaɓe e ley yimɓe adunaaru, faa ɓe laatoo artiiɓe fuu sakkeede Laamdo e Jawgel ngeel.

5 Fewre meeɗaay yaltude e kunnduɗe maɓɓe, ɓe ngalaa feloore.

Haala maleyka'en tato

6 Wakkati oon nji'umi maleyka goɗɗo ina fiira dow, ina jogii Kabaaru Lobbo duumiiɗo oon. Imo waajoo ɗum yimɓe adunaaru, yuuruɓe e laamorɗe fuu e lenyi fuu e ɗemle fuu e siyiiji yimɓe fuu.

7 Imo yeewnoo e daande toownde, imo wi'a:

—Kulee Laamɗo! Mawninon ɗum! Sabo wakkati mo o sarotoo oon warii. Cujidanee taguɗo kammu e leydi e maayo e ilduɗe ndiyam oon!

8 Maleyka goɗɗo ɗiɗaɓo jokki mo, ina wi'a:

—Baabiila halkii! Baabiila ngalluure mawnde ndeen halkii! Nde yarnii leyɗe fuu fijirde mayre nyaaɗunde.

9 Maleyka goɗɗo, tataɓo, jokki ɓe ina yeewnoo daande toownde, ina wi'a:

—Neɗɗo fuu cujidanɗo ndaabaawa arandeya ngaan e tooru nanndundu e magga nduun, de heɓi maande magga e tiinde naa e junngo,

10 tilay joomum yara cabijam tikkere Laamɗo ɗaam, mbaylaaɗam e ley horde-loonde tikkere makko tawi jillaaka fay huunde. Joomum jukkete e ley yiite e sitti yeeso maleyka'en seniiɓe ɓeen e yeeso Jawgel ngeel.

11 Cuurki yuuruki e jukkungo maɓɓe ina yeeŋa faa abada. Jemma e nyalooma fuu fowtere walanaa sujidanooɓe ndaabaawa ngaan e tooru magga e heɓuɓe maande innde magga.

12 Ɗum le, tilay yimɓe Laamɗo ngonda e munyal.

Ɓeen ngoni haybuɓe jamirooje Laamɗo de kaybi goonɗinal Iisaa ɓeen.

13 Wakkati oon nanumi daande yuurunde dow kammu, ina wi'a:

—Winndu ɗum ɗo: gilla joonin, barke woodanii maayooɓe hawtuɓe e Joomiraaɗo ɓeen.

Ruuhu oon wi'i:

—Goonga! Ɓe powtinoyte e tampiri maɓɓe, sabo barke golle maɓɓe jokkan ɓe.

Haala wakkati tayri adunaaru

14 Yeewumi, de nji'umi ruulde raneere. Dow ruulde ndeen nanndudo e ɓii neɗɗo ina jooɗii. Kufune gaɗiraaɗo kaŋŋe ina woni e dow hoore makko. Imo tiigii wawdu welndu e junngo makko.

15 Maleyka goɗɗo yalti e suudu Laamɗo seniindu, ina yeewnoo daande toownde, ina wi'a jooɗiiɗo dow ruulde oon:

—Jippin wawdu maa nduun de tayaa, sabo wakkati tayri yottake. Adunaaru ɓenndii, yonii tayeede!

16 Ndeen jooɗiiɗo e ruulde oon yiili wawdu muuɗum dow leydi, de adunaaru fuu tayaa.

17 Maleyka goɗɗo yalti e suudu Laamɗo seniindu wonndu dow kammu nduun. Kam du ina tiigii wawdu welndu.

18 Ndeen maleyka goɗɗo yalti e ley hirsirde rewreteende Laamɗo ndeen. Oon woni kawjotooɗo yiite. O yeewnii daande toownde, o wi'i maleyka tiigiiɗo wawdu welndu oon:

—Jippin wawdu maa nduun, kawrunduraa ɓiɓɓe cabiije dow leydi, sabo ɗe ɓenndii.

19 Maleyka oon yiili wawdu muuɗum dow leydi, hawrunduri ɓiɓɓe cabiije ɗeen, de faɗɗi ɗe ley ɓoosirde mawnde. Ɓoosirde ndeen woni tikkere Laamɗo mawnde.

20 Ɓiɓɓe cabiije ɗeen ɓoosaa caggal ngalluure toon. Yiiyam yalti e ɓoosirde ndeen faa hewti labaale pucci, ɗam ili ko fotata e kilooji keme tati njuuteefi.

15

Haala jimol Muusaa e jimol Jawgel

1 Caggal ɗuum, nji'umi dow kammu maande wonnde mawnde haayniinde. Nji'umi maleyka'en njeɗɗo ina njogii masiibaaji jeɗɗi. Wo ɗi masiibaaji cakitotooɗi. E majji tikkere Laamɗo timmata.

2 Nji'umi maayo nanndungo e
daandorgal ina jillunduri e yiite.
Jaalinooɓe ndaabaawa ngaan ɓeen
ina keddii ɗakkol maggo. Ɓeen ngoni
jaalinooɓe nga, kanga e tooru nan-
ndundu e magga nduun e limoore
innde magga ndeen. Iɓe njogii kolli
ɗi Laamɗo hokki ɓe ɗiin.
3 Iɓe njima jimol Muusaa maccuɗo
Laamɗo oon e jimol Jawgel ngeel, iɓe
mbi'a:
«Laamɗo Joomiraaɗo jom baawɗe fuu,
golleeji maa wo mawɗi, wo
kaayniiɗi!
Laabi maa wo ponnditiiɗi, goongaaji,
aan laamiiɗo laamorɗe fuu!
4 Moy woni hulataa ma, Joomiraaɗo,
mo mawnintaa innde maa?
Sabo aan tan woni gooto Ceniiɗo.
Leyɗe fuu ngaran cujida yeeso maa,
sabo ɓe nji'ii golleeji maa pon-
nditiiɗi.»

*Haala kaake jeɗɗi keewɗe masi-
ibaaji jeɗɗi*

5 Caggal ɗuum, nji'umi suudu
Laamɗo seniindu dow kammu ina
omti. Ɗum woni hukum seedaaku
oon.*
6 Maleyka'en njeɗɗo jogiiɓe masi-
ibaaji jeɗɗi ɓeen njalti e mayru, ina
ɓornii kaddule laaɓuɗe tal jalbooje,
ina kaɓɓi kaɓɓordi kaŋŋe e becce
muɓɓen.
7 E kulle nay buurɗe ɗeen, wootere
hokki maleyka'en njeɗɗo ɓeen
kaake kaŋŋeeje jeɗɗi keewɗe tikkere
Laamɗo buurɗo faa abada oon.
8 Suudu nduun heewi cuurki saabe
annoora Laamɗo e baawɗe muuɗum.
Fay gooto waawaa naatude ley
mayru, si wanaa nde masiibaaji jeɗɗi
ɗi maleyka'en njeɗɗo ngaddi ɗiin
timmi.

16

1 Ndeen nanumi daande toownde
yuuri to suudu seniindu toon, ina wi'a
maleyka'en njeɗɗo ɓeen:
—Njehee, njuppowee dow adunaaru
kaake tikkere Laamɗo jeɗɗi ɗeen!
2 Maleyka arandeejo oon yehi,
yuppi kaakol muuɗum dow leydi.
Ɓuuye bonɗe naawɗe ngaɗi dow
yimɓe tawraaɓe maande ndaabaawa
ngaan e sujidanooɓe tooru nan-
ndundu e magga ɓeen.
3 Maleyka ɗiɗaɓo oon yuppi kaakol
muuɗum e maayo. Maayo ngoon
waylitii, laatii hono yiiyam maayɗo.
Kulle buurɗe gonɗe ley maggo fuu
mbaati.
4 Maleyka tataɓo oon yuppi kaakol
muuɗum ley gooruuji e ilduɗe, de
diyeele ɗeen fuu mbaylitii yiiyam.
5 Ndeen nanumi maleyka kawjo-
tooɗo diyeele oon, ina wi'a:
—Aan Ceniiɗo, gonɗo, gonnooɗo,
wo a ponnditiiɗo, sabo a sarake
goonga.
6 Saabe ko ɓe ndufi yiiyam seniiɓe
e yiiyam annabaaɓe ɗuum, aan du,
kokkuɗaa ɓe yiiyam ɓe njara! Iɓe
kaandi e majjum.
7 Ndeen nanumi daande yuurii to
hirsirde rewreteende Laamɗo toon,
ina wi'a:
—Goonga! Laamɗo Joomiraaɗo
jom baawɗe fuu, sariyaaji maa wo
goongaaji, wo ponnditiiɗi!
8 Ndeen maleyka nayaɓo oon yuppi
kaakol muuɗum e dow naange, de
nge hokkaa sumirde yimɓe nguleefi
magge.
9 Yimɓe ɓeen cumiraa nguleefi
cattuki. Ndeen ɓe mbonkii innde
Laamɗo mo baawɗe ngoodani dow
masiibaaji oon. Ɓe tuubaay, ɓe
mawninaay ɗum.
10 Maleyka njoyaɓo oon yuppi
kaakol muuɗum dow jooɗorgal
ndaabaawa ngaan. Ɗo nga laamii
ɗoon niɓɓinaa tiki, de yimɓe ina ŋata
ɗemle muɓɓen saabe naawalla.
11 Ɓe mbonkii Laamɗo jom kammu
oon saabe ɓuuye maɓɓe e naawalla
maɓɓe. Ammaa ɗuum fuu, ɓe tu-
ubaay e golleeji maɓɓe bondi ɗiin.
12 Maleyka njeegaɓo oon yuppi
kaakol muuɗum dow maayo manngo
wi'eteengo Efarata. Ndiyam maggo

* **15:5** Aayaare ndeen ina waawi fiirtireede: Caggal ɗuum, nji'umi suudu Laamɗo seniindu ina omtii dow kammu. Hukum seedaaku ina woni ley mayru.

ɓeeɓi faa yoori, faa kaanankooɓe
yuurooɓe lettugal ɓeen keɓa laawol
ndewa toon.
13 Ndeen nji'umi ginnaaji tati bondi
nanndudi e paaɓi. Wooturu ina wur-
too e hunnduko kuungal nanndungal
e mboddi ngaal, wooturu ina wur-
too e hunnduko ndaabaawa ngaan,
wooturu du ina wurtoo e hunnduko
annabaajo peneejo oon.
14 Ginnaaji bondi ɗiin wo waɗooɓe
kaayeefiiji. Iɓe njaha to kaanankooɓe
adunaaru fuu faa ɓe kawrundura
ɗum'en saabe wolde nyannde darn-
gal, nyalaande Laamɗo jom baawɗe
fuu.
15 Joomiraaɗo wi'i:
—Kakkilee! Inani miɗo warda
hono no gujjo ni. Barke woodanii
doomuɗo kakkilɗo, ina tiigii kaddule
muuɗum faa taa yaha ɓanndu ɓoldu
de semta yeeso yimɓe.
16 Ginnaaji ɗiin kawrunduri
kaanankooɓe ɓeen e nokku bi'eteeɗo
e ibraninkoore Harmagedon.
17 Maleyka njeɗɗaɓo oon yuppi
kaakol muuɗum e mbeeyu. De
daande toownde yalti e suudu seni-
indu to jooɗorgal laamu toon, ina
wi'a:
—Timmii!
18 Mayye mayyi, dukooji e diggaali
ngaɗi, dimmbagol leydi manngol
waɗi. Dimmbagol leydi hono ngool
waɗaay e adunaaru ndu gilla yimɓe
tagaa, no ngol sattiri mawnude!
19 Ngalluure mawnde ndeen fec-
caa pecce tati. Galluuje laamorɗe
adunaaru fuu caami. Laamɗo
miccitii bonanda ngalluure mawnde
wi'eteende Baabiila, de yarni nde
horde cabijam heewnde tikkere
muuɗum.
20 Duuɗe maayo fuu kalkii. Baamle
fuu majji.
21 Marmalluuje ɓutte yuuri kammu,
caami dow yimɓe, wootere fuu ted-
deefi muuɗum ina waɗa kilooji ca-
panɗe nay. Yimɓe ɓeen mbonkii
Laamɗo saabe masiiba marmalluuje
oon, sabo masiiba oon sattii bonde
sanne.

17

Haala jukkungo Baabiila

1 Caggal ɗuum, gooto e maleyka'en
njeɗɗo jogiiɓe kaake jeɗɗi ɓeen wari,
haaldi e am, wi'i:
—War faa mi holle jukkungo
debbo woykuuru* anndaaɗo sanne,
jooɗiiɗo dow diyeele keewɗe oon.
2 Kaanankooɓe adunaaru ɓeen pi-
jidii e muuɗum. Yimɓe adunaaru
ɓeen du culii e fijirde muuɗum.
3 Ndeen Ruuhu heewi kam, ma-
leyka oon yaari kam faa ley ladde.
Nji'umi toon debbo ina waɗɗii
ndaabaawa mboɗeewa keewnga
inɗe mbonkorɗe Laamɗo. Inga woodi
ko'e jeɗɗi e luwe sappo.
4 Debbo oon ina ɓornii kaddule
ciiɗe e boɗeeje, ina soɗii kaŋŋe e
kaaye dime e hayre luulu. Imo
jogorii junngo makko horde-loonde
kaŋŋe heewnde ko nyiddini sanne,
heewnde tuundi fijirde makko.
5 Dow tiinde makko innde ina win-
ndaa nde maanaa muuɗum suuɗii:
«Baabiila ngalluure mawnde, inna
woykuuji,
inna ko nyiddini fuu ley adunaaru».
6 Nji'umi debbo oon sulake saabe
yiiyam seniiɓe e yiiyam seedantooɓe
Iisaa ɗam o yari.
Ko nji'umi mo ɗuum, ɗum haaynii
kam sanne.
7 Ammaa maleyka oon wi'i kam:
—Ko waɗi de iɗum haaynii ma?
Mi fiirtante maanaa cuuɗiiɗo oon,
maanaa debbo oon e ndaabaawa nga
o waɗɗii njogiinga ko'e jeɗɗi e luwe
sappo ngaan.
8 Ndaabaawa nga njiiɗaa ngaan,
inga wonnoo, ammaa nga hed-
daaki joonin. Inga haani yaltude e
ɓunndu ndu luggeefi muuɗum walaa
ɗo haaɗi nduun, nga halkowaa.
Yimɓe adunaaru ɓe inɗe muɓɓen
mbinndaaka e dewtere nguurndam
gilla fuɗɗoode adunaaru ɓeen, si
nji'ii ndaabaawa ngaan na yalta fu,
kaayeefi nanngan ɗum'en. Sabo inga
wonnoo, nga heddaaki joonin, de nga
ɓangowan katin.

* **17:1** Maanaa woykuuru wo pijoowo joɓeteeɗo ceede.

9 Ɓo kaa, tilay neɗɗo tawree hakkilantaaku faa faama kabaaru o: ko'e jeɗɗi ɗeen wo baamle jeɗɗi ɗe debbo oon jooɗii dow muɓɓen ɗeen. Iɗe cappoo katin kaanankooɓe njeɗɗo:
10 njoyo paltake, njeegaɓo oon ina woni joonin, njeɗɗaɓo oon waraay tafon, ammaa si o warii, wakkatiyel seeɗa o laamotoo.
11 Ndaabaawa ngonnoonga de heddaaki joonin ngaan wo gooto e njeɗɗo ɓeen. Nga wartan de nga laatoo kaananke njeetataɓo, ammaa cakitte magga wo halkere.
12 Luwe sappo ɗe njiiɗaa ɗeen wo kaanankooɓe sappo ɓe keɓaay laamu tafon, ammaa ɓe keɓowan baawɗe laamaade no kaanankooɓe ni haddi wakkatiyel gootel, kamɓe e ndaabaawa ngaan.
13 Ɓe fuu ɓe anniya gooto, iɓe kokka ndaabaawa ngaan semmbe maɓɓe e baawɗe maɓɓe.
14 Ɓe kaɓan e Jawgel ngeel, ammaa Jawgel ngeel jaaloto ɓe sabo kangel woni Joomiraaɗo joomiraaɓe e Kaananke kaanankooɓe. Wonduɓe e maggel ɓeen wo noddaaɓe, suɓaaɓe, hoolniiɓe.
15 Maleyka oon wi'i kam katin:
—Diyeele ɗe njiiɗaa debbo woykuuru oon ina jooɗii dow muɓɓen ɗeen, kanje ngoni siyiiji yimɓe e jama'aaje e laamorɗe e ɗemle.
16 Luwe sappo ɗe njiiɗaa ɗeen, kam e ndaabaawa ngaan, mbanyan debbo woykuuru oon, ɓolɗina ɗum faa laaɓa de heddoo ɓanndu ɓoldu, nyaama teewu muuɗum, de nduppa ko heddii ɗuum e yiite.
17 Sabo Laamɗo wattii e ɓerɗe maɓɓe waɗude anniya muuɗum, ɓe laatoo daande wootere, ɓe kokka ndaabaawa ngaan laamu maɓɓe, faa nde haalaaji Laamɗo ɗiin fuu tabiti.
18 Debbo pijoowo mo njiiɗaa oon, kam woni ngalluure mawnde laamiinde kaanankooɓe adunaaru.

18

No Baabiila halkirtee

1 Caggal ɗuum, nji'umi maleyka goɗɗo keewɗo baawɗe ina yuura dow kammu ina jippoo. Darja makko jalbini adunaaru.
2 O yeewnii faa toowi, o wi'i:
«Baabiila halkii!
Baabiila ngalluure mawnde ndeen halkii!
Nde laatake joonnde ginnaaji,
suuɗorde ruuhuuji tuunuɗi fuu
e foondu tuunundu wanyaandu fuu!
3 Sabo leyɗe ɗeen fuu culirii cabijam, caamii
saabe fijirde mayre nyaaɗunde.
Kaanankooɓe adunaaru ɓeen njeenii e mayre.
Luumotooɓe e adunaaru ɓeen fuu keɓii jawdi
saabe danyal mayre keewngal faa wittii ngaal.»
4 Ndeen nanumi daande wonnde yuuri dow kammu, ina wi'a:
—Onon yimɓe am, njaltee e mayre!
Faa taa on kawtu e mayre hakkeeji,
faa taa masiibaaji mayre kewta on!
5 Sabo hakkeeji mayre ɗuuɗi,
ɗi njowundurii faa ɗi njottake kammu,
Laamɗo du yeggitaay golleeji mayre bonɗi ɗiin.
6 Ngaɗee nde hono no nde waɗiri on ni!
Njoɓtoɗon nde kile ɗiɗi e ko nde waɗi on!
Ko nde siiwani on ley horde mayre ɗuum,
ciiwanee nde kile ɗiɗi!
7 Torron nde, kebbinon mettorgal mayre
faa haddi no nde teddiniri hoore mayre,
faa fota e no nde wuurdi mbelirka.
Sabo inde wi'a e ɓernde mayre:
«Inan miɗo jooɗii, wo mi kaananke debbo,
mi wanaa debbo mo gorum maayi,
abada mettorgal cuddu hewtataa kam.»
8 Saabe no nde worri noon,
masiibaaji mayre caaman dow mayre:
maayde e mettorgal e rafo.

Nde wuldete yiite,
sabo Laamɗo Joomiraaɗo carotooɗo
nde wo Jom semmbe.

Haala woyeede Baabiila

9 Kaanankooɓe adunaaru wonduɓe
e mayre jeenu de kawti e mayre
danyal ɓeen nji'an cuurki ngulu
mayre. Wakkati oon, ɓe mboyan, ɓe
piiran ɓerɗe maɓɓe mettorgal.
10 Ɓe ndaroto to toowti, sabo iɓe
kula jukkungo mayre. Iɓe mbi'a:
—Yoo yoy! Yoo yoy! Baabiila, ngal-
luure mawnde nde, ngalluure jogi-
inde semmbe nde! Nde jukkaama
wakkati gooto tan!
11 Luumotooɓe e adunaaru ɓeen
mboyan, cunanto nde, sabo fay gooto
soodataa gineeji maɓɓe katin.
12 Gineeji maɓɓe wo kaŋŋe e cardi
e kaaye dime e kaaye luulu e kaddule
ɗaatuɗe e kaddule ciiɗe e kaddule
hariiri tiiɗuɗe e kaddule boɗeeje
e leɗɗe uurooje goɗɗe e gineeji
moyyiniraaɗi nyiiye nyiibi e gineeji
moyyiniraaɗi leɗɗe tiiɗuɗe coggu e
jamɗe boɗeeje e jamɗe ɓaleeje e
hayre wi'eteende marba.
13 Gineeji maɓɓe katin wo funn-
gooji belnirɗi e uurnirɗi e gowe e neb-
bam uurɗam e uurdi miira e uurdi
cuurtinteendi e cabijam e nebbam
ɓiɓɓe jaytun e conndi alkama e aawdi
alkama e na'i e baali e pucci e torkooji
e maccuɓe e yonkiiji yimɓe.
14 Luumotooɓe ɓeen mbi'i ngallu-
ure ndeen:
—Ko njiɗunoɗaa heɓude fuu
woɗɗake ma: keewal mbelirka maa
e dawla maa fuu halkii, a hewtataa
ɗum abada katin.
15 Luumotooɓe heɓuɓe jawdi e
mayre ɓeen ndaroto to toowti, sabo
ina kula jukkungo mayre. Ɓe
mboyan, ɓe cunoto,
16 ɓe mbi'an:
—Yoo yoy! Yoo yoy! Ngallu-
ure mawnde nyaayiroore kaddule
ɗaatuɗe e kaddule ciiɗe e kaddule
boɗeeje, soɗortoonde kaŋŋe e kaaye
dime e kaaye luulu!
17 E ley wakkati gooto tan, jawdi
ndiin fuu halkaa!
Dawranooɓe laanaaji ndiyam e ya-
hooɓe ley majji e dogginooɓe ɓeen,
kam e heɓooɓe neema muɓɓen e lu-
umagol dow maayo ɓeen, ɓe fuu ɓe
toowtan ɓe ndaroo.
18 Wakkati mo ɓe nji'ata cuurki
ngulu mayre, ɓe mbullan, ɓe mbi'a:
—Ngalluure ndeye nanndunoo e
ngalluure mawnde nde?
19 Ɓe ndufan leydi dow ko'e maɓɓe
no ɓe poti metteede. Ɓe mboyan, ɓe
cunoo, ɓe mbulla, ɓe mbi'a:
—Yoo yoy! Yoo yoy! Ngalluure
mawnde ndeen, nde keewal danyal
muuɗum hokki jogiiɓe laanaaji e ley
maayo fuu jawdi, e ley wakkati gooto
tan, nde halkii!
20 Kammu, welta e halkeede
mayre! Seniiɓe e nulaaɓe e
annabaaɓe, onon du mbeltee! Sabo
Laamɗo sarake nde ko nde waɗi on
ɗuum!
21 Wakkati oon, maleyka jom
semmbe hooyi kaayal nanndungal
e niisirde mawnde, de faɗɗiri ɗum
semmbe ley maayo, wi'i:
—Nii Baabiila ngalluure mawnde
ndeen faɗɗirtee, nde yi'ataake abada
katin!
22 Katin du, fay gooto nanataa ley
mayre kolli hoɗooɓe gaaci naa yi-
mooɓe naa fuufooɓe cereeli e bargu-
uji. Golloowo nyeenyuɗo fay gooto
yi'ataake katin e ley mayre.* Duko
unduɗe nanataake katin e ley mayre.
23 Annoora lampal yaynataa ley
mayre katin. Sawtu ɓaŋuɗo e ɓaŋaaɗo
nanataake e mayre katin.
Bone oon fuu hewtan Baabiila sabo
luumotooɓe mayre ɓurnoo adunaaru
fuu baawɗe. Woodi du, nde hiildii
leyɗe fuu e ndaggadaaku mayre.
24 Katin du, yiiyam annabaaɓe e
seniiɓe e waraaɓe ley adunaaru ɓeen
fuu tawaama e mayre.

19

Jimi jettooje Laamɗo ley aljanna

* **18:22** Golloowo nyeenyuɗo wo gaɗoowo golle juuɗe hono cehoowo naa tafoowo jamɗe.

1 Caggal ɗuum, nanumi sawtu
jamaa keewɗo dow kammu, ina
ƴeewnoroo daaɗe toowɗe, ina wi'a:
«Haleluuya!*
Kisindam e manngu e baawɗe
ngoodanii Laamɗo meeɗen!
2 Sabo sariyaaji makko wo goongaaji,
wo ponnditiiɗi!
O sarake debbo woykuuru anndaaɗo
sanne,
bonnirɗo adunaaru fijirde
muuɗum oon.
O yomnake ɗum ƴiiƴam maccuɓe
makko ɗam rufi.»
3 Ɓe toowni ɗaaɗe katin, ɓe mbi'i:
«Haleluuya!
Cuurki ngulu ina ƴuura to ngalluure
ndeen
ina ƴeeŋa faa abada!»
4 Mawɓe noogayo e nayo ɓeen e kulle
nay buurɗe ɗeen, kippii e leydi cu-
jidani Laamɗo jooɗiiɗo e jooɗorgal
laamu oon, ina mbi'a:
—Aamiina. Haleluuya!
5 Daande ƴuuri to jooɗorgal toon,
ina wi'a:
—Njettee Laamɗo meeɗen, onon
maccuɓe muuɗum fuu, onon hulooɓe
ɗum, tedduɓe e lo'uɓe!

Haala ɓangal Jawgel

6 Ndeen nanumi daande nan-
ndunde e sawtu jamaa keewɗo,
hono sawtu diyeele keewɗe ni, hono
diggaali mawɗi ni, ina wi'a:
«Haleluuya! Sabo Laamɗo Joomiraaɗo
meeɗen
Jom baawɗe fuu oon tabintinii
laamu muuɗum.
7 Mbeltoɗen, ceyoɗen, mawninen
mo,
sabo ɓangal Jawgel ngeel yot-
take,
ɓaŋeteeɗo oon du segilake.
8 O hokkaama kaddule o ɓornoo,
leppi ɗaatuɗi, jalbooji, laaɓuɗi.»
Kaddule ɗeen ngoni golleeji seniiɓe
moyyuɗi ɗiin.
9 Maleyka oon wi'i kam:
—Winndu: Barke woodanii nod-
daaɓe e nyaamduuji ɓangal Jawgel
ɓeen!
O wi'i kam katin:
—Haalaaji ɗiin ngoni haalaaji
Laamɗo goongaaji.
10 Kippiimi e leydi to koyɗe makko
faa mi sujidana mo, ammaa o wi'i
kam:
—Taa waɗu! Miin du wo mi
maccuɗo hono maaɗa, aan e saki-
raaɓe maa tiigiiɓe seedaaku ngu Iisaa
waddi nguun. Sujidan Laamɗo!
Sabo seedaaku ngu Iisaa waddi
nguun, ɗum pay laatii annabaaku.†

Haala garol Almasiihu faa jukka kuungal ladde

11 Caggal ɗuum, nji'umi kammu
ina omtii, de puccu ndaneewu ɓangi.
Baɗɗiiɗo ngu oon ina wi'ee Koolniiɗo,
ina wi'ee Goongante. Wo e fonndi-
taare o sarortoo, e fonnditaare du o
honirta.
12 Gite makko ina nga'i hono ɗemle
yiite ni. Kufuneeje laamu keewɗe ina
ngoni e hoore makko. Innde ina win-
ndaa e makko nde fay gooto anndaa
si wanaa kanko.
13 Imo ɓornii saaya cuuwaaka e
ƴiiƴam. Innde makko wo: «Konngol
Laamɗo.»
14 Konuuji kammu ina njokki mo
ina ɓornii kaddule ɗaatuɗe, daneeje,
laaɓuɗe, ina mbaɗɗii pucci daneeji.
15 Kaafaahi mbelki ina wurtoo e
hunnduko makko. E kanki o soppirta
laamorɗe adunaaru, de o laamoroo
ɗe sawru njamndi. O dampan e
ɓoosirde cabiije yaltinoore tikkere
Laamɗo jom baawɗe mawnde.
16 Inan innde winndaande e saaya
makko e busal makko:
«Kaananke kaanankooɓe e
Joomiraaɗo joomiraaɓe».
17 Ndeen nji'umi maleyka ina darii
dow naange. O ƴeewnii faa toowi, o
wi'i pooli piirooji dow fuu:
—Ngaree, kawritee to nyaamdu
weltaare mawndu ndu Laamɗo waɗi
nduun,
18 faa nyaamon teewu kaanankooɓe
e teewu hooreeɓe sordaasiiɓe e
teewu jom'en semmbe e teewu pucci
e waɗɗiiɓe ɗum'en e teewuuji yimɓe

* **19:1** Haleluuya wo haala ibraninkoore, ɗum woni Njetten Joomiraaɗo. † **19:10** timmoode aayaare ndeen ina waawi fiirtireede: Sabo seedanaade Iisaa, ɗum pay laatii annabaaku.

fuu – rimɓe e riimayɓe, tedduɓe e lo'uɓe!
19 Ndeen nji'umi ndaabaawa mannga ngaan e kaanankooɓe adunaaru ɓeen e konunkooɓe muɓɓen ina kawriti faa kaɓa e baɗɗiiɗo puccu ndaneewu oon e konu muuɗum.
20 Ndaabaawa ngaan nanngaa, kanga e annabaajo fewreejo gaɗannooɗo kaayeefiiji yeeso magga oon. E kaayeefiiji ɗiin o hiildunoo heɓuɓe maande ndaabaawa ngaan ɓeen, sujidannooɓe tooru nanndundu e magga ɓeen. Ɓe ɗiɗo fuu, ɓe paɗɗaa iɓe mbuuri e weendu yiite huɓɓirteendu sitti nduun.‡
21 Heddiiɓe ɓeen kalkiraa kaafaahi mburtotooki e hunnduko baɗɗiiɗo puccu ndaneewu oon. Pooli ɗiin fuu ngari nyaami teewuuji maɓɓe faa kaari.

20

Haala laamu duuɓi ujunere

1 Caggal ɗuum, nji'umi maleyka ina yuura dow kammu ina jippoo, ina jogorii junngo muuɗum cokitirgal ɓunndu ndu luggeefi muuɗum walaa ɗo haaɗi nduun, kam e callalol manngol.
2 O nanngi kuungal manngal ngaal, ɗum woni mboddi arandeeri mbi'eteendi Ibiliisa naa Seyɗaani ndiin. O haɓɓi ɗum duuɓi ujunere.
3 O faɗɗi ndi e ley ɓunndu ndu luggeefi muuɗum walaa ɗo haaɗi nduun, o ommbi ndi ley mayru, o takki ndu, taa ndi hiila lenyi faa nde duuɓi ujunere ɗiin kiɓɓi. Caggal ɗuum, ina tilsi ndi haɓɓitee wakkati seeɗa.
4 Ndeen nji'umi jooɗorɗe laamu. Jooɗiiɓe e majje ɓeen kokkaama baawɗe saraade. Nji'umi katin yonkiiji ɓe ko'e muɓɓen tayanoo saabe ko ɓe mbaajii seedaaku ngu Iisaa waddunoo, kam e konngol Laamɗo ngool. Ɓe cujidanaayno ndaabaawa ngaan e tooru nanndundu e muuɗum nduun, ɓe keɓaay maande magga e tiiɗe naa e juuɗe maɓɓe. Ɓeen iirtii, laamodii e Almasiihu duuɓi ujunere.
5 Ɓum woni ummital arandeyal ngaal. Maayɓe heddiiɓe ɓeen iirtaaki faa nde duuɓi ujunere ɗiin kiɓɓi.
6 Barke e senaare ngoodanii jeyaaɓe e ummital arandeyal ɓeen! Maayde ɗiɗaɓerde ndeen walaa ko waawani ɓe. Ɓe laatanto Laamɗo e Almasiihu almaami'en, ɓe laamodoo e Almasiihu duuɓi ujunere.

Haala jaaleede Ibiliisa

7 Si duuɓi ujunere ɗiin kiɓɓii, Seyɗaani haɓɓitete e kasu muuɗum, yoppee.
8 O wurtoto, o hiilowa lenyi gondi e coɓɓuli adunaaru nay ɗiin, ɗum woni Yaajuuju e Maajuuju.* O hawrunduran yimɓe lenyi ɗiin faa naata wolde. Iɗi keewi sanne hono njaareendi maayo.
9 Ɓi yuuri e gereeji fuu ley adunaaru, ɗi piilii ngalluure horsunde ndeen, ɗo seniiɓe ɓeen koɗi ɗoon. Ammaa yiite yuuri dow kammu, halki ɗi.
10 Ibiliisa kiilannooɗo ɓe oon faɗɗaa e weendu yiite e sitti nduun, ɗo ndaabaawa ngaan e annabaajo peneejo oon ngoni ɗoon. Ɓe njukketee ɗoon jemma e nyalooma faa abada.

Haala nyannde darngal

11 Caggal ɗuum, nji'umi jooɗorgal laamu manngal danewal e jooɗiiɗo dow maggal. Kammu e leydi fuu ndoggi ndilli yeeso makko, ɗi nji'ataake katin.
12 Nji'umi maayɓe, tedduɓe e lo'uɓe, ina ndarii yeeso jooɗorgal laamu ngaal. Dewte ina peertee. Dewtere wonnde du ina feertee, kayre woni dewtere nguurndam. Maayɓe ɓeen cariraa golleeji muɓɓen binndaaɗi e dewte ɗeen, mono fuu haddi golle muuɗum.
13 Maayo ngoon hokkiti maayɓe muuɗum, maayde e laakara kokkiti maayɓe muɓɓen, mono e muɓɓen fuu saroraa haddi golle muuɗum.

‡ **19:20** Sittiwo huunde oolde wuleteende ina luuɓa.

* **20:8** Yaajuuju e Maajuuju ina mbi'ee Gogu e Magogu e ibraninkoore.

14 Maayde e laakara fuu paɗɗaa e weendu yiite nduun. Weendu nduun woni maayde ɗiɗaɓerde ndeen.
15 Neɗɗo fuu mo innde muuɗum tawaaka ina winndaa e dewtere nguurndam ndeen, faɗɗaama e weendu yiite nduun.

21

No huunde fuu heyɗintinirtee

1 Caggal ɗuum, nji'umi kammu keso e leydi keyri, sabo kammu arandeejo oon e leydi arandeeri ndiin fuu ndillii, maayo du walaa.
2 Nji'umi Ngalluure Seniinde ndeen – ɗum woni Urusaliima keso oon – ina yuura dow kammu to Laamɗo ina jippoo. Nde nyaayinaama hono no ɓaŋeteeɗo nyaayirta faa segiloo yaha to gorum ni.
3 Nanumi daande toownde yuurunde to jooɗorgal laamu toon, ina wi'a:
—Inan, joonnde Laamɗo na woni hakkunde yimɓe: o jooɗoto hakkundee maɓɓe, ɓe laatoo lenyol makko. Laamɗo e hoore muuɗum wondan e maɓɓe, laatoo Laamɗo maɓɓe.
4 O mooytan gondi gite maɓɓe fuu. Maayde e mettorgal e bullaali e naawalla keddataako, sabo kulle kiiɗɗe ɗeen fuu paltake.
5 Jooɗiiɗo e jooɗorgal ngaal oon wi'i:
—Inan, miɗo heyɗintina huunde fuu!
O wi'i kam:
—Winndu haalaaji ɗiin. Wo ɗi koolniiɗi, wo ɗi goongaaji.
6 O wi'i kam katin,
—Huunde fuu timmii! Miin woni arandeejo, miin woni cakitotooɗo. Miin woni fuɗɗoode, miin woni timmoode. Neɗɗo fuu ɗomɗuɗo, mi hokkan ɗum ndiyam nguurndam yuuruɗam e ildude ndeen ɓolum tawa yoɓaay faa'e.
7 Neɗɗo fuu jaaliiɗo heɓan ɗum fuu, mi laatoto Laamɗo muuɗum, kam du laatoo ɓiyam.
8 Ammaa waatuɓe ɓerɗe e ɓe ngalaa goondinal e gollooɓe ko nyiddini e warooɓe yimɓe e fijooɓe e dabarankooɓe e rewooɓe tooruuji e fenooɓe ɓeen fuu, weendu yiite e sitti huɓɓooru nduun woni ngeɗu muɓɓen. Ɗum woni maayde ɗiɗaɓerde ndeen.

Haala Urusaliima keso

9 Caggal ɗuum, gooto e maleyka'en njeɗɗo tiigiiɓe kaake jeɗɗi keewɗe masiibaaji jeɗɗi cakitotooɗi ɗiin wari, haaldi e am, wi'i:
—War faa mi holle ɓaŋaaɗo, jom suudu Jawgel ngeel.
10 Ndeen keewumi Ruuhu, maleyka oon yaari kam faa dow waamnde mawnde toownde. O holli kam Urusaliima ngalluure seniinde ndeen ina yuura dow kammu to Laamɗo ina jippoo.
11 Inde wondi e darja Laamɗo faa inde jalbira hono no hayre rimre ni, hono no hayre yaspa laaɓunde hono daandorgal ni.
12 Kokuwol tekkungol toowngol ina fiilii nde. Ingol woodi dammbuɗe sappo e ɗiɗi, dammbugal fuu ina woodi maleyka. Lenyi ɓiɓɓe Israa'iila sappo e ɗiɗi ɗiin, inde muɓɓen ina mbinndaa e dammbuɗe ɗeen:
13 dammbuɗe lettugaaje ɗeen wo tati, gorgaaje ɗeen wo tati, soɓɓiireeje ɗeen wo tati, horɗooreeje ɗeen du wo tati.
14 Kokuwol ngalluure ngool ina woodi kaaye joyyinirɗe sappo e ɗiɗi. Dow majje inde nulaaɓe Jawgel sappo e ɗiɗo ɓeen mbinndaa.
15 Maleyka kaaldoowo e am oon ina tiigii sawru kaŋŋe fonndirdu faa fonnda ngalluure ndeen e dammbuɗe mayre e kokuwol mayre.
16 Tatteeji mayre nay ɗiin fuu potu, njuuteefi mayre e njaajeefi mayre wo potu. O fonndiri nde sawru nduun, nde laatii estadiiji ujunaaje sappo e ɗiɗi (12 000),* njuuteefi mayre e njaajeefi mayre e tooweefi mayre fuu wo potu.

* **21:16** Ɗum fuu na hawra e kilooji 2 200.

17 O fonndi kokuwol ngool, ngol hawri e piye hemre e capanɗe nay e nay (144), piye ɗe yimɓe piyata ɗeen maleyka oon fiyirta.

18 Kokuwol ngool nyiɓiraama hayre yaspa. Ngalluure ndeen du nyiɓiraama kaŋŋe dimo, ga'uɗo hono no daandorgal laaɓungal ni.

19 Rotere kokuwol ngalluure ngool ina nyaayiniraa sii kaaye dime fuu: arandeere ndeen yaspa, ɗiɗaɓerde ndeen safiir, tataɓerde ndeen agate, nayaɓerde ndeen emerooda,

20 joyaɓerde ndeen onikis, jeegaɓerde ndeen sarduwaan, jeɗɗaɓerde ndeen kirisoliita, jeetataɓerde ndeen beril, jeenaɓerde ndeen topaas, sappoɓerde ndeen kirisoparaas, sappo e go'aɓerde ndeen yasente, sappo e ɗiɗaɓerde ndeen ameetis.

21 Dammbuɗe sappo e ɗiɗi ɗeen wo kaaye luulu daneeje sappo e ɗiɗi. Dammbugal fuu wo hayre luulu wootere. Balangol ngalluure ndeen wo kaŋŋe dimo, jalbiroowo hono no daandorgal ni.

22 Mi yi'aay suudu dewal e ley ngalluure ndeen, sabo Laamɗo Joomiraaɗo jom baawɗe fuu oon e Jawgel ngeel ngoni suudu dewal mayre.

23 Ngalluure ndeen haajaaka naange naa lewru yaynana ɗum, sabo darja Laamɗo yaynata nde. Jawgel ngeel woni lampal mayre.

24 Lenyi adunaaru njahan ley annoora mayre. Kaanankooɓe adunaaru ɓeen ngaddanan nde darja muɓɓen.

25 Dammbuɗe mayre ɗeen ommbataako nyalooma. Ɗe ommbataako fey, sabo jemma walaa e mayre.

26 Darja e teddeengal lenyi adunaaru waddete ley mayre.

27 Ko tuuni fuu naatataa e mayre, naa gollooɓe ko nyiddini, naa fenooɓe. Ammaa naatooɓe e mayre ɓeen ngoni ɓe inɗe muɓɓen mbinndaa e dewtere nguurndam nde Jawgel ndeen.

22

1 Caggal ɗuum, maleyka oon holli kam maayo ngo ndiyam muuɗum hokkata nguurndam, njalbiroojam hono daandorgal. Iɗam yuura to jooɗorgal laamu Laamɗo e Jawgel ngeel toon.

2 Iɗam ila hakkunde laawol dewoowol ley ngalluure ndeen. Gereeji maayo ngoon ɗiɗi fuu, lekki kokkoohi nguurndam ina woni e muuɗum, ndimoohi kile sappo e ɗiɗi, lewru fuu nde wootere. Haakorooji makki wo safaare dannoore lenyi adunaaru.

3 Ko Laamɗo huɗi fuu tawataake ley ngalluure ndeen katin. Jooɗorgal laamu Laamɗo e Jawgel ngeel ina ngoni ley mayre. Maccuɓe Laamɗo ndewan ɗum.

4 Ɓe nji'an yeeso muuɗum. Innde muuɗum du wonan e tiiɗe maɓɓe.

5 Jemma walaa katin. Ɓe ngalaa haaju e annoora lampal naa annoora naange, sabo Laamɗo Joomiraaɗo yayniranan ɓe annoora muuɗum. Ɓe laamoto faa abada abadin.

Haala gartol Iisaa

6 Maleyka oon wi'i kam:

—Haalaaji ɗiin wo koolniiɗi, wo goongaaji. Laamɗo Joomiraaɗo, gattuɗo konngol muuɗum ley annabaaɓe oon, nuli maleyka muuɗum faa holla maccuɓe muuɗum ko ɓadii warude.

7 Iisaa wi'i:

—Ndaaree, mi waran ko ɓooyataa!

Barke woodanii neɗɗo fuu kaybuɗo ko dewtere annabaaku nde wi'i.

8 Wo miin, Yuhanna, woni nanuɗo, ji'uɗo kulle ɗeen fuu. Caggal ko nanumi e ko nji'umi ɗuum, kippiimi e leydi to koyɗe maleyka kollannooɗo kam oon faa mi sujidana ɗum.

9 Ammaa o wi'i kam:

—Taa waɗu! Miin du wo mi maccuɗo Laamɗo hono maaɗa, aan e sakiraaɓe maa annabaaɓe ɓeen, kam'en e haybooɓe haalaaji dewtere nde. Sujidan Laamɗo!

10 O wi'i kam katin:

—Taa suuɗu haalaaji annabaaku gonɗi e dewtere nde ɗiin, sabo

wakkati mo ɗum laatotoo oon
ɓadake.
11 Gaɗoowo ko boni heddoo e bo-
nanda muuɗum, tuunɗo golle hed-
doo e golleeji muuɗum tuunɗi ɗiin,
moyyo heddoo e moyyuki muuɗum,
ceniiɗo heddoo e senaare muuɗum!

12 Iisaa wi'i:
—Ndaaree, mi waran ko ɓooyataa.
Miɗo wadda mbarjaari faa mi barjoo
mono fuu haddi golle muuɗum.
13 Miin woni arandeejo e cakito-
toodo, miin woni fuɗɗoode e tim-
moode.
14 Barke woodanii lonnooɓe
saayaaji muɓɓen faa mbaawa nyaa-
mude ɓiɓɓe lekki nguurndam kiin,
ɓe ndewa dammbuɗe, ɓe naata
ngalluure ndeen.
15 Ammaa wonɓe caggal mayre
ɓeen wo dawaaɗi e dabarankooɓe e
fijooɓe e warooɓe yimɓe e rewooɓe
tooruuji e yiɗuɓe fewre e waɗooɓe
hiila.
16 Miin Iisaa, mi nulii maleyka am
faa seedoo kulle ɗe e ley kawrite
goonɗinɓe ɗeen. Miin woni ɗaɗol
Daawda, wo mi yuwdi Daawda du.
Miin woni hoodere fajiri jalboore
ndeen!
17 Ruuhu e ɓaŋeteeɗo oon ina mbi'a:
—War!
Neɗɗo fuu nanɗo ɗum wi'a: «War!»
Neɗɗo fuu ɗomɗuɗo wara, jiɗuɗo
yarude ndiyam kokkoojam nguurn-
dam fuu jaɓa yara ɗam ɓolum tawa
yoɓaay faa'e.

Timmoode

18 Miin Yuhanna, miɗo sappana
neɗɗo fuu nanɗo haalaaji annabaaku
gonɗi e dewtere nde ɗiin: si neɗɗo
ɓeydii e majji huunde, Laamɗo
ɓeydanan ɗum masiibaaji cifaaɗi e
ley dewtere nde.
19 Si neɗɗo ittii goɗɗum e haalaaji
dewtere annabaaku nde, Laamɗo it-
tan ngeɗu muuɗum e lekki nguurn-
dam cifaaki e mayre kiin, kam e
ngalluure seniinde sifaande e mayre
ndeen.
20 Ceedantoodo kulle ɗeen oon wi'i:
—Tannyoral, mi waran ko
ɓooyataa!
Aamiina. War Iisaa Joomiraaɗo!
21 Hinney Joomiraaɗo meeɗen Iisaa
wondu e moodon on fuu.